

Homer

Ilijada

*Preveo i protumačio:
Tomo Maretić*

eLektire.skole.hr

SADRŽAJ

PRVO PJEVANJE _____	3
DRUGO PJEVANJE _____	19
TREĆE PJEVANJE _____	41
ČETVRTO PJEVANJE _____	54
PETO PJEVANJE _____	68
ŠESTO PJEVANJE _____	91
SEDMO PJEVANJE _____	105
OSMO PJEVANJE _____	118
DEVETO PJEVANJE _____	133
DESETO PJEVANJE _____	152
JEDANAESTO PJEVANJE _____	167
DVANAESTO PJEVANJE _____	188
TRINAESTO PJEVANJE _____	200
ČETRINAESTO PJEVANJE _____	221
PETNAESTO PJEVANJE _____	234
ŠESNAESTO PJEVANJE _____	253
SEDAMNAESTO PJEVANJE _____	275
OSAMNAESTO PJEVANJE _____	294
DEVETNAESTO PJEVANJE _____	311
DVADESETO PJEVANJE _____	322
DVADESET PRVO PJEVANJE _____	335
DVADESET DRUGO PJEVANJE _____	351
DVADESET TREĆE PJEVANJE _____	364
DVADESET ČETVRTO PJEVANJE _____	386
Tumačenje riječi i imena _____	406

PRVO PJEVANJE

(Od 1. do 21. dana)

Kuga. Srdžba.

Od 1. do 9. dana. Hris. Kuga. 1-52.

1. Zaziv Muze. 1-7.

5 Srdžbu mi, boginjo¹, pjevaj Ahileja, Peleju sina,
Pogubnu, kojano zada Ahejcima tisuću jada,
Snažne je duše mnogih junaka ona k Aidu
Poslala, a njih je same učinila plijen da budu
Psima i pticama gozba²; a Zeusu se vršase volja,
Otkad se bjehu onomad razdvojili poslije svađe
Atrejev sin, junacima kralj, i divni Ahilej.

2. 1. dan. Agamemnon vrijeđa svećenika Hrisa. 8-42.

10 Tko to od bogova vrže među njih svađu i borbu?
Zeusov i Letin sin! On bolest na vojsku baci³
Hudu, te od nje redom pogibati stadoše ljudi,
Jer se razljutio bio na kralja, Atreju sina,
Koji je svećenika pogrdio Hrisa, kad dođe
K lađama ahejskim brzim, da kćerku otkupi svoju
Ucjenu noseć golemu, daljnometnog ktom Apolona

¹ 1. "boginjo", misli se boginja pjevanja, Muza. U Odiseji u 1. pjev., u 1. st. zaziva se upravo Muza.

² 4-5. "plijen... psima i pticama gozba", tj. tjelesa leže nepokopana, da ih drpaju grabežljive ptice (osobito jastrebi, koji se često spominju u Ilijadi) i psi. Riječi "plijen ... / psima i pticama gozba" uzete su ovdje prema grčkoj varijanti mjesto "plijen ... / psima i pticama svima".

³ 8-9. Pjesnik pita i sam sebi odgovara. To se nalazi još nekoliko puta u Ilijadi. Takvih se primjera nalazi i u našim narodnim junačkim pjesmama, osobito u muslimanskima. Vidi u T. Maretića, Naša narodna epika, str. 81-83.

15 Na zlatnom skeptru povez⁴ držeći, i sve Ahejce
Moljaše, najviše dva upravljača ljudska Atrida:
"Sinovi Atrejevi i ostali vi nazuvčari
Ahejski! dali vam bozi, domari olimpski, da grad
Prijamov razorite i kući se vratite zdravo!
20 Dragu mi dajte na otkupe kćer i ucjenu prim'te
Boječ se Apolona daljnometnog, Zeusova sina."
Drugi Ahejci svi povladiše tada, da valja
Poštovat svećenika i ucjenu primiti sjajnu.
Ali Atrejev sin Agamemnon ne htjede tako,
25 Nego ga otpusti hudo i riječ mu doda žestoku:
"Kod lađa koritastih da više te ne vidim, starče,
Kod njih da boraviš sada il' opet da dolaziš k njima,
Jerbo ti skeptar neće pomoći ni božji povez!
Ovo na otkupe ne dam; jer prije će starost je stići
30 U našoj kući u Argu, od domovine daleko,
Gdje će uza stan tkati i l'jegat u postelju moju.
Odlazi pa me ne draži, da odovud otiđeš čitav!"
Reče, a njega se starac poboji i poslušna r'ječi
Te on šuteći ode uz obalu prešumnog mora;
35 Pa kad već bude daleko, tad mnogo moljaše starac
Gospoda Apolona, kog Leta ljepokosa rodi:
"Čuj, srebrnoluki bože, što Hrisu i presvetu Kilu⁵
Štitiš, koji si moćni gospodar Teneda, čuj me,
Smintije⁶! Ako ti hram sagradih ikada mio,
40 Ili ako ti ikad od bikova pretila stegna
I od koza sažegoh, izvrši ovu mi želju:
Tvojim strelama moje naplati Danajcem suze!"

3. 2-9. dan. Apolon šalje kugu. 43-52.

Takvu molitvu reče, i Feb Apolon ga čuje
Te on u srcu ljut s visina olimpskih siđe
45 Luk na plećima noseć i tulac ozgo i ozdo
Zatvoren; strijele njemu na plećima srditu zveknu,
Kada se maknu sam, a koračaše naličan noći.
Od lađa na stranu zatim posadiv se izmetne str'jelu
Med njih, i njegov luk zazvekeće srebrni strašno.
50 Najprije gađашe mazge Apolon i pseta brza,

⁴ 15. povez, - misli se svećenički povez na glavi, znak dostojanstva svećenika Apolonova (zato se kaže: povez Apolonov). Kako Hris dolazi k Agamemnonu s poniznom molbom, skinuo je bio s glave povez i natakao ga na svećenički skeptar, a o skeptru vidi u Tumačenju riječi i imena na kraju knjige.

⁵ 37. Hrisa i Kila su gradovi u trojanskoj državi.

⁶ 39. "Smintije", to ime znači: utamanjivač poljskih miševa.

Onda i na ljude same oštro'rtu odapne str'jelu,
I tad učestaju gorjet mrtvaca lomače silne.

10-21. dan. Svađa. Tetida. 53-611.

1.-10. dan. Skupština. Hriseida. Briseida. 53-476.

A. Agamemnon i Ahilej u svađi. 53-303.

55 Devet su dana božje po vojsci padale str'jele,
A dan deseti sazva u skupštinu narod Ahilej;
U srce tu mu je miso bjeloručka metnula Hera,
Jer je u brizi bila za Danajce videć ih mr'jeti.
Kada se saberu već i na iskupu kada se nađu,
Onda se digne Ahilej brzonogi ovo im veleć:
60 "I ako smrti mi utečemo, Atrejev sine,
Mislim, da ćemo kući odavde uzbiti doći,
Kada i kuga i rat Ahejce združeno biju.
Nego da svećenika il' vrača pitamo kojeg
Il' pogađača sana (jer i san od boga jeste),
65 Neka nam reče on, što se toliko Febo Apolon
Rasrdi, da l' hekatombi, da l' zavjetu zabavlja našem,
Ne bi li dim⁷ od koza bez mane i od ovaca
Htio primiti kako i propast odvratiti od nas."
Tako im rekavši sjedne Ahilej, i med njima Kalhas
70 Digne se, Testorov sin, pogađač u ptice prvi.
On je sadašnjost znao, budućnost, prošlost je znao,
On je Ahejcima put pokazivao, kad pod Ilij
Brodiše, vraćanjem svojim, dobivenim od Apolona.
On im dobro želeći progovori i rekne ovo:
75 "Veliš mi, ljubimče Zeusov Ahileju, neka vam rečem,
Zašto se na nas srđi Apolon daljnometni streljač.
Ja ću ti reć, a ti me ded čuj i zakuni se meni,
Da ćeš mi besjedom ti i rukom rado pomagat.
Jer ja doista mislim, razljutit ću muža, što moćan
80 Svima Argejcima vlada, i slušaju ga Ahejci.
Svagda bo jači je kralj, kad se na prostog čovjeka srđi;
Jer da još isti dan i priduši ljutinu svoju,
Al' dok ne izvrši gnjeva, u grudma ga i dalje krije.

⁷ 66. Ovdje se misli dim od žrtava paljenica; vidi o tome dimu u 8. pjev., st. 549.

A ti promisli sada, obraniti hoćeš li mene."

Tad odgovarajuć njemu brzonogi reče Ahilej:

85 "Ništa se ne boj, već božju izreci volju, što znadeš,
Jer Apolona mi boga, što j' Zeusu mio, što s' i ti
Njemu, o Kalhase, moliš, kad božje odluke javljaš
Danajcem: dokle sam ja u životu, po zemlji dok gledam,
Kod lađa koritastih ni jedan te udarit neće
90 Teškom rukom, ma rekao ti Agamemnona samog,
Koji se diči sad, da je prvi od svijuju Ahejac."

Tad se osokoli vrač nezazorni i rekne ovo:

"Našoj ne zabavlja bog hekatombi ni zavjetu našem,
Već on zadade jade Argejcima i još će zadat
95 Poradi svećenika, što njega kralj Agamemnon
Pogrđi, ne da mu kćeri na otkupe, ne primi dare.
Neće od Danajaca odvratiti pomora grdnog,
Dokle milome ocu bez novca, bez otkupa kćerku
Sjajniku ne vratimo, u Hrisu dok hekatombu
100 Ne povedemo svetu; a tad ćemo njega umolit."

Tako im rekavši sjedne, a med njima onda se digne

Junak, Atrejev sin Agamemnon, silan daleko,
Zlovoljan, njegovo srce veoma se napuni gnjeva
Mračno, a oči mu budu na oganj žarkoviti nalik.
105 Najprije pogleda ljuto na Kalhasa ovo mu veleć:
"Ti mi, zloslutni vraču, još nikada dobra ne reče;⁸
Svagda je tebi milo proricati nevolje same,
Čestito nikada ništa ni kazo ni svršio n'jesi!
I sad odluke božje med Danajci javljaš i zboriš,
110 Da im daljnometni streljač Apolon nevolje gradi,
Što ja ucjene sjajne za kćerku Hrisovu n'jesam
Primiti htio, jer volim kod sebe je ti kući imat;
Ova od Klitemnestre, od žene vjerene moje,
Dražja je meni, jer od nje ni uzrastom ni stasom nije
115 Nimalo gora, pa nije ni srcem ni djelima ručnim.
Ali i tako ću nju povratiti, ako je bolje;
Neću, da propadne narod, već hoću, da ostane čitav.
Nego mi spremajte dar, med Argejcima svima da ne bih
Bez dara ostao ja, jer tako ni pristojno nije.
120 A sad vidite svi, gdje nestaje dara u mene!"

Njemu odgovori na to brzonogi divni Ahilej:

"Predični Atrejev sine, od svijuju lakomče prvi!
Ta dar kako da dadu Ahejci junačine tebi?
Mi ni za kakovo blago ne znamo ležeće silno,
125 Nego kad uzmemo grade, tad i plijen idemo d'jelit;
Nije sad pravo, da narod na gomilu opet ga nosi.
Nego djevojku bogu otpusti, pa ćemo tebe
Trostruko i četvtrostruko mi naplatit, razorit

⁸ 106. Tako Agamemnon veli zbog Kalhasova proroštva u Aulidi.

130 Dâ li nam Zeus Trojancima grad sav obzidan tvrdo."
 Silni odgovori kralj Agamemnon njemu ovako:
 "Nemoj, junače dobri Ahileju, nalični bogu,
 Umom navijati tako, jer nećeš nadmudriti mene.
 Ni nagovorit; zar hoćeš, darova sam da imadeš,
 A ja bez njih da sjedim? i djevojku veliš mi vratit?
 135 Dobro, ako mi dar Ahejci junačine dadu
 Mojem ugodivši srcu, da nagradu dostojnu imam!
 Ako li mi ga ne dadu, otići ću onda i uzet
 Il' tvoj il' Ajasov dar il' Odisejev, pa ću ga odvest
 Sa sobom. Svaki će se naljutiti, kojemu dođem!
 140 Ali o tome bit će i opet kada govorit,
 Nego lađu ded crnu u pučinu rinimo divnu,
 Brže saber'mo dajmo veslače te metnimo dajmo
 I hekatombu i Hrisovu kćer ljepoobraznu u nju.
 Lađu nek vodi koji od vlastelja, neka je vodi
 145 Hoćeš li Ajas il' divni Odisej il' Idomenej
 Il' ti, Pelejev sine, od svijuu strašniji ljudi,
 Ne bi li braniča-boga ublažio žrtve prikazav."
 Njega pogleda mrko Ahilej brzonogi veleć:
 "Lakomče, bestidniče okorjeli, kako će tebi
 150 Ikoji riječi tvoje Ahejac slušati rado
 Ili otići na put⁹, da s' junački s ljudima bori?
 Ta ja zbog kopljanika ne dođoh Trojaca amo,
 Da bih se borio s njima, kad krivi mi ništa nijesu;
 Niti mi goveda oni ni konje odagnaše ikad
 155 Niti mi potrše usjev u grudastoj u Ftiji onoj,
 Hraniteljici ljudi, među nama jer je daljina
 Velika: jesu brda hladovita i more šumno.
 Nego smo za tobom pošli, bezobrazniče, da imaš
 Radost, tebi smo čast i Menelaju tražili, kujo,
 160 Među Trojancima, a ti i ne paziš, ne mariš za to,
 Pa se i meni groziš, oduzeti da ćeš mi onaj
 Dar, zbog kojeg se mnogo natrudih, što mi Ahejci
 Dadoše. Nikada dar mi ne zapada jednaki s tobom,
 Kada naselan grad Ahejci razore koji
 165 Trojski; u boju, gdje kipi i buči, odvaljuju ruke
 Moje posao glavni, al' kada dijeljenje dođe,
 Mnogo većim te darom darivaju, a ja se vraćam
 K lađama s darom malenim, al' milim, od rata trudan.¹⁰

⁹ 151. "otići na put", tj. kud ga Agamemnon pošalje.

¹⁰ 164-168. Da bi se Ahejci mogli prehranjivati nalazeći se daleko od domovine, iz koje (zbog daljine koja je za ono vrijeme bila velika) nijesu mogli dobivati živeža, morali su pojedini odjeli njihove vj-ske češće izlaziti u pljačku po svoj obližnjoj Maloj Aziji i po obližnjim otocima i tako se opskrbljivati hranom i drugim što je potrebno za život. Takova se pljačka misli u ovim stihovima, a ima dosta i drugih mjesta u Ilijadi koja to dokazuju. Pljačkaši se ne zadovoljavaju samo hranom i stokom, nego

170 A sad u Ftiju idem, jer doista mnogo je bolje
U lađah srpatih kući povratiti se, te neću
Vrijeđan tebi blago i bogatstvo ovdje gomilat."
Na to junacima kralj Agamemnon odgovori njemu:
"Bježi, kad ti je srce navalilo, a ja te neću
Molit, zbog mene ovdje da ostaneš; i drugih ima,
175 Koji će poštovat mene, a najviše premudri Zeus-bog.
Najmrži meni si kralj hranjenik Zeusov, od sviju,
Svađe svagda rado i borbe i bojeve gradiš.
Ako si jak, al' tebe je bog obdario time!
Odlazi u lađama sa svojim drugovima kući
180 I Mirmidoncima vladaj; za tebe se brinuti neću
Niti ću hajat za tvoju za srdžbu, već čujder mi grožnju:
Kako od mene Feb Apolon Hrisovu kćerku
Uzima, koju ću ja s drugovima poslati svojim
U lađi svojoj, baš tako u čador tvoj ću unići
185 I tvoj ću dar: ljepoobraznu ja Briseidu uzet,
Da znaš, koliko sam jači od tebe, da omrzne drugom
Ravnim se graditi meni i porediti se sa mnom."
Rekne, a Pelejev sin se ražalosti, te mu se srce
Dvostruko zamisli tad u njegovim rutavim grudma:
190 Bi li trgnuo mač od bedrice oštri i njime
Ljude rastjero sad, bi l' njim Agamemnona smako,
Il bi ustego gnjev i srce umirio svoje.
Dok je u duši tako i u srcu svojem promišljo
I mač iz kora velik potezao, dođe Atena
195 S neba, a nju je bila bjeloruka poslala Hera
Oba ljubeći kralja, za obadva jednako brižna.
Ona pristupi straga, Ahileja za plavu kosu
Uhvati samo se njemu ukazavši, drugome nikom.
Zadivi se Ahilej i ogledavši se odmah
200 Paladu pozna Atenu; sijevnuše strašno joj oči.
Besjedu započne s njom i progovori krilate r'ječi:
"O egidonoše Zeusa o kćeri, zašto si opet
Došla? Da vidiš b'jes Agamemnona, Atreju sina?
Nego ću nešto ti reći, a mislim, tako će i bit:
205 Brzo će njemu život pogubiti njegova drzost."
Njegovu riječ Atena sjajnooka prihvati veleć:
"Došla sam gnjev tvoj ustegnut, Ahileju, ako ćeš slušat,
S neba sam došla ja, bjeloruka posla me Hera
Oba ljubeći kralja, za obadva jednako brižna.
210 Nego prestani deder od borbe, mača ne vuci:
Onoga r'ječima grdi onako, kako i valja,
Jer ću ovo ti reći, i tako će doista biti:

odvođahu i robove, pjev. 19. st. 140. i dalje, gdje Agamemnon daje Ahileju darova Briseida itd. Što se ovdje kaže "grad koji trojski" misli se grad u državi trojskoj (trojanskoj).

Poradi pogrde ove darova triput toliko¹¹
 Jednom dat će se tebi; već poslušaj, pa se ustegni."
 215 Tad odgovarajuć njojzi Ahilej brzonogi reče:¹²
 "Čovjeku valja riječ, o boginjo, slušati vašu,
 Ako se i ljuti mnogo u duši, jer tako je bolje;
 Bozi će uslišit onog, tko njihove besjede sluša."
 Reče joj, i ruku tešku na balčaku srebrnom držeć
 220 Veliki turi mač u nožnice, poslušaj l'jepo,
 Što mu je rekla Atena, a ona se vrati na Olimp
 Tad egidonoše Zeusa u dvore med bogove druge.
 Opet Pelejev sin Agamemnonu, Atreja sinu,
 Prkosne riječi vikne ne prestavši jošte se ljutit:
 225 "Teška o popilico, u tebe pasje su oči,
 Ktome jelenje srce! ta nikada smio nijesi
 Oružje metnuvši na se s vojnicima krenuti u boj
 Niti u zasjedu kad s prvacima ahejskim zaći;
 To ti se čini smrt! Po vojsci nam širokoj dašto
 230 Mnogo je bolje dare oduzimat, kad ti nasuprot¹³
 Tko progovori što! nitkovima, izješo kralju,
 Vladaš, jer posljednjom sad bi vrijedo me, Atrejev sine!
 Nego ću nešto ti reći i velikom zaklet se kletvom:
 Tako mi ovoga skeptra, iz kojega nikada grane¹⁴
 235 Ni lišće nicati neće ni procvast, kad u planini
 Njegov ostade panj, a njemu oguli koru
 I lišće mjed, te sada u rukama nose ga sini
 Ahejski, koji su suci i pravicu Zeusovu štite;
 Velika to ti je kletva od mene; jednom će veće
 240 Za Ahilejem žudnja sinovima ahejskim svima
 Doći, a pomoći ti u nevolji imati nećeš,
 Kada od Hektora stanu ljudomore ginut i padat
 Mnogi junaci, i tada u tebi će srce se trgat
 Od ljutine što n'jesi Ahejca najboljeg štovo."
 245 Tako Pelejev sin izreče i na zemlju baci
 Zlatnim klincima okovan štap te izatoga sjedne,
 A sin se Atrejev srdi na strani drugoj; milorek

¹¹ 213. triput toliko darova; vidi u 9. pjev., st. 120. i dalje i u pjev. 19. st. 140. i dalje, gdje Agamemnon daje Ahileju darova koji mnogo više vrijede nego triput.

¹² 215. Ovaj je stih već bio, vidi 84. Za iste događaje i za istu situaciju Homer veoma rado upotrebljava isti stih ili iste stihove, koje je već imao ili u istom pjevanju ili u kojemu predašnjem, upotrebljava ih, gdje to može biti, bez promjene ili s promjenama (kao što je ovdje "njojzi", a u st. 84. "njemu"). Takvi su primjeri ponovljenih stihova u ovome pjevanju: 253=73, 371-379=12-16, 22=25, a mnogo ih ima, koji se ponavljaju u potonjim pjevanjima; potvrde se neće navoditi. Vidi još bilješku stihovima 461-465.

¹³ 225-230. Agamemnon nije u Ilijadi ni iz daleka onako rđav čovjek kako bi se moglo misliti po ovim psokama, koje Ahilej izriče u velikom gnjevu. To se vidi osobito u 9. pjevanju.

¹⁴ 234. "tako mi ovoga skeptra", - misli se vladalački skeptar, a o skeptru vidi u Tumačenju riječi i imena na kraju knjige.

Med njima ustade Nestor, govornik jasni iz Pila:
 Njemu je od meda slađa sa jezika besjeda tekla.
 250 Smrtnih ljudi dva su već prošla koljena pred njim,
 Koji se nekad s njime othraniše, rodiše nekad
 U presvetome Pilu, a tada vladaše trećim.
 On im dobro želeći progovori i rekne ovo:
 "Ao na ahejski rod je navalila velika tuga!
 255 Bio bi veseo Prijam i njegovi sinovi s njime
 I drugi bi se Trojci u duši veselili mnogo,
 Ako bi sve to čuli, gdje tako se svađate vas dva,
 Koji ste Danajci prvi u boju i prvi u vijeću.
 Nego ded poslušajte, jer mlađi ste oba od mene.
 260 Ja sam se družio već i sa drugim ljudima nekad
 S boljima, nego ste vi, al' nikad me prezreli n'jesu;
 Takovih vidio nikad nijesam, niti ću vidjet,
 Kakav Piritoje bješe i Drijas, naroda pastir,
 Kenej, Politem onaj bogoliki, kakav Eksadij.
 265 Kakav Egejev sin na bogove nalični Tesej.
 Med pozemljarima oni med ljudima najjači bjehu,
 Najjači bijahu oni, i najjači s njima se borci
 Borahu: zvjerovi brdski¹⁵, al' ovi su propali strašno.
 Ja sam se družio s njima iz Pila došavši svetog,
 270 Došav iz daleke zemlje, jer bjehu me pozvali sami;
 Tu sam se borio ja posamce, a s onima ne bi,
 Kakvi su ljudi sad¹⁶ pozemljari, rvo se nitko.
 Oni savjete moje i besjede slušahu moje.
 I vi me poslušajte, jer slušat je bolje od svega.
 275 Ako i jesi ti, Agamemnone, snažan, al' ovom
 Djevojku uzimat nemoj, već pusti mu, kad su mu dali
 Sinovi ahejski nju! a s kraljem, Ahileju, ti se
 Svađati nemoj, jer veća je čast žezlonoši kralju
 Zapala, kojem je diku ud'jelio olimpski Zeus-bog.
 280 Jači si ti, al' tebe božanska je rodila mati,
 Nego je moćniji ovaj, jer većim narodom vlada.
 Ustavi gnjev svoj, sine o Atrejev, i ja te molim,
 Nemoj se srditi više na Pelejevoga sina,
 Koji je obrana glavna Ahejcima u ljutom ratu."
 285 Silni odgovori kralj Agamemnon njemu ovako:
 "Doista pravo si sve i valjano rekao, starče,
 Nego čovjeku ovom nad svima hoće se biti,
 Svima vladati hoće i silniji biti od sviju,
 Svim zapovjedati želi, al' neće ga slušati svaki.
 290 Ako ga kopljanikom učiniše bogovi vječni,

¹⁵ 268. "zvjerovi brdski", - misle se Kentauri, o kojima vidi u Tumačenju na kraju knjige.

¹⁶ 272. "kakvi su ljudi sad". Na ovome mjestu Nestor ljude ovoga vremena drži za manje junake, nego li su bili ljudi u vrijeme njegove mladosti, dakle prije 50 ili 60 godina. To treba odbiti na Nestorovu starost, jer starci vide obično sve ljepše u prošlosti, dok su oni bili mladi, negoli u sadašnjosti.

Zar mu naređuju zato uvredljive kazati r'ječi?"
Njemu se utakne u r'ječ Ahilej divni veleći:
"Strašljivac ime bi meni i nitković doista bilo,
Da ti uzmicat hoću u svemu, što god mi kažeš.
295 Drugima sve to nalaži, a meni nalagati nemoj,
Jer ja ne mislim, tebi pokoriti da ću se ikad
Drugo još u srce spravi, što sada mislim ti reći,
Rukama neću se ja zbog djevojke boriti s tobom,
300 Niti sa drugim kim, kad daste je, pa mi je sada
Uzimate, al' meni iz moje crne i brze
Lađe¹⁷ ništa drugo preko volje odn'jeti nećeš,
Ili pokušaj deder, da ovi također vide:
Tvoja će crna krv poteći odmah po koplju."

B. Odisej odvodi Hriseidu ocu. 304-317.

Tako se posvade njih dva riječima pr'jekim, i tada
305 Ustavši skupštinare kod ahejskih raspuste lađa.
Pelejev sin k šatorma i k jednakih bokova lađam
Ode, a s njime Menetijev sin¹⁸ i ostali druzi,
A brzu lađu tad Agamemnon u pučinu rine,
U nju veslača dvaest izabere i hekatombu
310 Postavi bogu, a Hrisovu kćer ljepoobraznu smjesti
U lađu, kojoj vođa Odisej dosjetljivi bješe.
Onda se oni zavezu i otplove stazom vodenom.
Narodu Atrejev sin zapovjedi, neka se čisti:
Narod se čistiti stane te bacaše mrlje sa sebe
315 U more, bikove klahu, i koze tad Apolonu -
Uspješnu hekatombu, trepetljivom moru na br'jegu;
Pod nebo sukljaše para, oko nje dim se uzvijo.

C. Ahilej gubi Briseidu. Razgovor s Tetidom. 318-427.

Tako se trudiše oni po okolu, al' Agamemnon,
Kako se u svađi ono Ahileju zagrozi prvo,
320 Nije odusto, već riječ Taltibiju zboriti počne
I Euribatu, svojim glasnikom i slugama brzim:
"K Pelejevome sinu Ahileju id'te pod šator
I ljepoobraznu amo doved'te Briseidu uzev
I ljepoobraznu amo doved'te Briseidu uzev
Za ruku nju, a ako ne ushtije dat je, tad ja ću
325 S mnogima doć i uzet je sam, tad bit će mu gore."

¹⁷ 300. Lađe se zovu "crne" po katranu, kojim se mažu.

¹⁸ 307. Menetijev sin, tj. Patroklo (najmiliji drug Ahilejev).

Pusti ih rekavši to i riječ im doda žestoku.
Uz br'jeg trepetljivog mora obojica nerado pođu
I k mirmidonskim dođu šatorna i k lađama njihovim,
A Ahileja nađu gdje sjedi uz šator i lađu,
330 Pa kad opazi njih, ne poveseli se u duši.
Kralja se uplaše oni i njega bojeći se ondje
Obadva stanu, i ništa ne vele, ne pitaju njega.
On se u duši svojoj tad dosjeti i rekne njima:
"Zdravo, o poslanici, o glasnici Zeusa¹⁹ i ljudi!
335 Dođite, vi mi krivi niste, već Agamemnon,
Koji vas šalje k meni Briseide djevojke radi,
Nego, Zeusovo čedo, o Patroklo, deder izvedi
Djevojku, pa im je daj, a oni nek budu svjedoci
I pred ljudima smrtnim i blaženim bozima svima
340 I pred neljupkim kraljem, kad jednoć nastane nužda,
Da bih od drugih ja odvratio sramotnu propast.
Kralj Agamemnon mahnita u svojem opakom srcu,
On ni u prošlost ne zna da pogleda ni u budućnost,
Da mu se kod lađa bore Ahejci čitavi, zdravi."
345 Reče, te poslušaj riječ drugara milog Patroklo
I ljepoobraznu djevojku on iz šatora izvede
I da je onim, a oni ka ahejskim lađama odu,
Za njima nerado stupa Brisćida. Tada Ahilej
Zaplače, sjedne na strani od svojih sam prijatelja
350 Uz brijeg pjenastog mora na bezmjernu pučinu gledeć,
Ispruži ruke i mater ovako moljaše mnogo:
"Kada si, majko, ti kratkovječnim rodila mene,
Višnji gromovnik Zeus sa Olimpa da mi je barem
Dao čast! - al' sad me počastio nimalo nije;
355 Mene ti pogrdi kralj Agamemnon, silni daleko,
Sam mi je oteo dar i uzeo i sad ga ima."
Tako plaćući reče²⁰, i gospođa čuje ga majka²¹
Sjedeć u morskoj dubini uz oca, morskog starinu.²²
Brzo kakono magla iz pjenaste izroni vode
360 Pa se posadi tad uz Ahileja, koji je plako,
Rukom ga pogladi i r'ječ izustivši prozbori ovu:
"Sinko, što plačeš? i kakva u duši snađe te tuga?
Reci, ništa ne taji, da oboje znademo za sve."
Sin brzonogi njoj odgovori jecajući teško:
365 "Znadeš i sama, pa zašto da govorim, kad ti je znano?"

¹⁹ 334. "glasnici Zeusa", jer stoje pod zaštitom njegovom.

²⁰ 349-357. Ahilej, prvi junak u ahejskoj vojsci, evo plače od gnjeva, što mu Agamemnon uzima malu robinju. U Homera ima i više primjera gdje junaci plaču. Često plaču junaci i u našim narodnim pjesmama; vidi u T. Maretića, *Naša narodna epika*, str. 260.

²¹ 351-357. Mati je Ahilejeva boginja Tetida, kako se i kaže dalje u st. 413.

²² 358. Morski starina je bog Nerej, kojega Homer poimence nigdje ne spominje, ali spominje kćeri njegove Nerejke u pjev. 18, st. 38. 49. 52.

U grad dođosmo sveti, u Eetionovu Tebu,
 I riju razorismo i sve odande odnesosmo sobom.
 Ahejski sini sve razdijeliše med sobom l'jepo
 I Agamemnonu kćer ljepoobraznu Hrisovu daše.
 370 Al' Apolona streljača daljnometnog svećenik Hriso
 Dođe k mjedenhaljama Ahejcima, k lađama brzim
 Dođe želeći kćer da svoju otkupi od njih
 Ucjenu noseć golemu, daljnometnog ktom Apolona
 375 Na zlatnom skeptru povez držeći, i sve Ahejce
 Moljaše, najviše dva upravljača ljudska Atrida.
 Drugi Ahejci svi povladiše tada, da valja
 Poštovat svećenika i ucjenu primiti sjajnu.
 Ali Atrejev sin Agamemnon ne htjede tako,
 380 Nego ga otpusti hudo i riječ mu doda žestoku.
 Srdit otiđe starac, a njegovu usliši molbu
 Streljač Apolon, jer bogu veoma bijaše mio.
 Hudu strijelu on na Argejce baci, i tada
 Jedan za drugim ljudi pogibati stanu, po vojsci
 Širokoj ahejskoj str'jele božanske padahu svuda.
 385 Vješti nam kaza vrač daljnometnog odluku boga.
 I ja svjetovah prvi, da valja boga ublažit,
 Ali Atrejev sin ljuvenom obuzet brzo
 Ustane, izusti grožnju; i sad se izvršila ona,
 390 Jerbo u brznoj lađi Ahejci sjajnooki onu
 Otppravljaju u Hrisu i darove gospodu nose,
 A dva glasnika ovčas odvedoše iz mog šatora
 Briseja kćer, što je meni Ahejci na poklon daše
 A ti, ako li možeš, zakrili svojega sina,
 395 K Zeusu otiđi na Olimp i moli ga, ako si ikad
 Besjedom ili djelom ugodila njegovu srcu.
 Ta ja čuo sam često u domu mojega oca,
 Kada si hvaleći se govorila, da si od sviju
 Bogova jedina baš crnooblačnog ti Kroniona
 400 Spasla od pogibije od sramotne, kad su ga drugi
 Hotjeli bogovi svezat: Posidon, Atena i Hera:
 A ti si došla i njemu odr'ješila okove tada
 Brzo na široki pozvav na Olimp storukog boga,
 Kojeg Brijarejem bozi, a smrtnici svi Egeonom
 405 Nazivlju; on je jači jakotom i od svoga oca.²³
 Njega se silna i dična kad sjede uz Kroniona,
 Bogovi preplašise i onda pustiše Zeusa.
 To mu spomeni i sjedi uz njega i koljena hvati,
 Ne bi li kako htio Trojancima na pomoć biti,
 410 Neka sijeku Ahejce, nek krmama uz kraj ih mora
 Pognaju, i svi Ahejci nek takoga okuse kralja;
 Atrejev sin Agamemnon, daleko silni, nek vidi

²³ 404. od svoga oca, tj. od boga Posidona.

Grehotu svoju, gdje nije Ahejca najboljeg štovo."

Lijući suze njemu odgovori Tetida zatim:

415 "Na što te, dijete moje, porodih, nesretna mati!
Ej da kod lađa sjediš, da ne plačeš i da si sretan,
Kad ti je suđeno malo života, nije ga mnogo!
Ti si vijeka kratka, od sviju si bjeđniji ljudi,
Na to te svojom zlom sudbinom u kući rodih!
420 Tu sad kazati riječ na Olimp presnježni idem
Sama gromovnom Zeusu, ej uslišit ne bi l' me htio!
A ti kod lađa, sinko, kod brzijeh sjedi te udilj
Ljuti se ti na Argejce i od rata prestani posve,
Jer je k Okeanu Zeus k Etiopcem čestitim jučer
425 Pošo na gozbu, a s njime i ostali odoše bozi;
Dvanaesti dan će se tek na Olimp vratiti opet,
Onda ću poći u dvore u Zeusove mjedena praga,
Koljena njemu ću grlit, umolit ću mu se, mislim."

D. Hriseidu predaju ocu. Žrtva pomirnica. 428-476.

Tako mu boginja reče i ode te ostavi ondje

430 Sina u srcu ljuta zbog žene pojasa l'jepa,
Koju na silu njemu oduzeše, - Uto Odisej
Stigne u Hrisu grad, hekatombu svetu dovedav.
I kad uđu oni u luku preduboku veće,
Jedra saviju tad i metnu ih ti lađu brzu,
Katarku spuste brzo na užima i u žljeb metnu,
435 Tada veslima lađu prikrmiše oni u pristan,
Tada spustiše kamen, privezaše uža lađena;²⁴
Tada iziđu van, gdje vali o obalu biju;
Tad hekatombu izvedu daljnometnom Feb-Apolonu,
I iz moroplovke lađe iziđe Hrisova kćerka;
440 Nju dosjetljivi sam k oltaru povede Odisej
I milom ocu je njenu izručujuć besjedu počne:
"Hriso, mene je poslo junacima kralj Agamemnon,
Da ti dovedem kćer, hekatombu da za Argejce
Svetu prikažem Febu, da gospod se ublaži kako,
445 Koji je narodu suze i nevolje argejskom zado."
Reče i u ruke da mu, a Hriso radostan primi
Dragu kćer, hekatombu tad svetu okolo krasno
Izcađenoga metnu oltara po redu; izatog.
Ruke oprašne oni i ječmenog uzeše zrnja.²⁵

²⁴ 436. tj. spustiše kamen, koji je visio o užetu i služio mjesto sidra. - a drugim užima privezaše lađu o kakav kamen ili stup na obali.

²⁵ 449. "ječmenog uzeše zrnja", tj. uzeše ga iz košara u ruke da njime ospu životinju, koja se ima žrtvovati. između rogova za znak, da se žrtvavanje počinje; vidi i st. 458.

450 Hriso podigne ruke ovako se moleći mnogo:
 "Čuj srebrnoluki bože, što Hrisu i presvetu Kilu
 Štitiš, koji si moćni gospodar Teneda, čuj me;
 Kad ti se prije pomolih, ti usliši molitvu moju,
 455 Meni ud'jelivši čast, a Ahejce ošinuv ljuto;
 Deder mi jošte sada i ovu želju izvrši
 Te sad od Danajaća odvrati sramotnu propast."
 Takovu molitvu reče, i Feb Apolon ga čuje.
 Pošto se pomole oni i ječmom obaspu žrtvu.
 Najprije dignu joj vrat pa zakolju, ogule zatim.
 460 Stegana izrežu onda komade i pretilinom
 Obviju u dva savitka i pokriju mesnim komadma.
 Sve to paljaše starac na glavnjama žarkasto vino
 Lijući; vilice mlađi u rukama imahu uza nj.
 Kada se spališe stegna, kad utrobe kušaše oni,
 465 Razrežu i drugo sitno i nataknu zatim na ražnje;²⁶
 Pomnjivo sve ispeku i onda s ražnjeva skinu.
 A kad prestanu veće od posla i priprave gozbu,
 Stanu se gostit, i gozbe premaklo se nije im srcu
 Podjednake²⁷; pa žudnju kad za jelom već i za pićem
 470 Namire, vrče do vrha dječaci napune vinom
 I redom razd'jele čaše natočiv ih žrtvenog vina.
 Ondje su čitav dan ublaživali gospoda igrom,
 Lijepo ahejski momci peeon pjevahu slaveć
 Braniča-boga²⁸, a on je u duši veseo slušo.
 475 A kad već utone sunce, i kada se uhvati tmina,
 Onda pozaspe ondje uz uža legav lađena.

2. 11. dan. Odisej se vraća od Hrisa. 477-492.

A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
 Oni u ahejski oko u široki odbrode opet,
 Branitelj bog Apolon tad zgodan im pošalje vjetar.
 480 Katarku dignu uvis i bijela razastru jedra:
 Vjetar u jedro dune u samu sredinu, uz brvno
 Šumni ujaše val, dok brza se kretaše lađa,
 I lađa hićaše brzo niz valove putujuć dalje.
 A kad u široki opet u ahejski vrate se oko,

²⁶ 461-465. Ti se stihovi nalaze u Odiseji, 3. pjev. st. 458-462. Takvih primjera, tj. da se isti stihovi (po jedan ili po više njih) nalaze u Ilijadi i u Odiseji, ima dosta. I u našoj narodnoj poeziji nalazimo dosta često iste stihove u različitim pjesmama; na pr. kaži pravo, tako bio zdravo, - to izusti, pa dušicu pusti, - ruke šire, u lica se ljube, za junačko pitaju se zdravlje. - od Boga je velika grehota, a od ljudi zazor i sramota itd.

²⁷ 469. "podjednaka" je gozba ona u kojoj svi imaju jednaki dio, onoliko koliko je svakom dosta.

²⁸ 474. "branič bog", tj. Apolon.

485 Onda crnu lađu povuku oni na suho
 Na pijesak visoko i podmetnu grede odozdo,
 Pa se k lađama tad i k šatorima razidu oni.
 A kod svojijeh lađa moroplovnih sjeđaše srdit
 Zeusov potomak Ahilej brzonogi, Pelejev sinak;
 490 Nije u junačku slavu - u skupštinu, a niti u rat
 Išao, nego je srce izjedao ostajuć ondje,
 A rata i cike bojne u duši bijaše željan.
 A kad dvanesta zora izatoga nastane opet,
 Vječni se bogovi svi na Olimp povratiše onda,²⁹
 495 A Zeus pred njima prvi. Riječi se svojega sina
 Tetida sjetivši tad iz dubina izađe morskih,
 Rano se ona popne na Olimp i na nebesa.
 Nađe gromoglasnog Zeusa gdje od drugih sjedi na strani
 Na najvišem vrhuncu mnogoglave Olimpske gore,
 500 Uza nj se posadi ona i ljevicom koljena njemu
 Obujmi, desnicom pak ga za podbradak hvati i Zeusa³⁰
 Gospoda, Kronova sina, ovako moliti stane:
 "Ako, Zeuse o oče, med besmrtnicima tebi
 Djelom il' besjedom kojom ugodih, izvrši mi želju:
 505 Mojega sina počasti, od ostalih koji je ljudi
 Najkraćeg v'jeka, a sada junacima kralj Agamemnon
 Pogrdi njega, jer uze mu dar i ima ga sada.
 Nego otiđi i gledaj, da Hera ne opazi tebe,
 Dotle Trojancima snagu udjeljuj, dokle Ahejci
 510 Moga ne počaste sina i dikom ne uzvise njega."
 Nebeski oblačnik Zeus ne odgovori ništa, već dugo
 Sjeđaše šuteć, i kako za koljena Tetida njega
 Hvati, tako ga drža obujmiv ga i rekne opet:
 "Daj nepromjenito meni obreci i glavom namagni
 515 Il' mi ukrati, ta nije te strah, da dobro sazapadem,
 Da sam u najmanjoj ja u časti od boginja sviju."
 Vrlo ozlovoljen njojzi nebesa oblačitelj reče:
 "Ao nevolje, kako me ti u omrazu s Herom
 Nagoniš! Ona će mene riječima pogrđnim dražit,
 520 Ta i onako me ona med besmrtnim bozima vazda,
 Napada veleć, u boju da Trojcem sam ja na pomoći.
 Nego otiđi i gledaj, da Hera ne opazi tebe,
 A ja ću brinut se već, da izvršim sve to. A sada
 Ja ću ti glavom svojom namagnut, da vjeruješ meni,
 525 Jer obećanje je to od mene najveće med svim
 Besmrtnim bogovima, ne dade se uzeti natrag,
 Bez prijekare vrši se sve, što namagnem glavom."

²⁹ 493-494. Dvanaest su dana boravili bogovi kod Etiopaca, kako je rečeno već u st. 425. Ovih 12 dana zajedno s onih 9, što je trajala kuga u ahejskoj vojsci (vidi u st. 53), čini 21 dan od dolaska Hrisova k Agamemnonu, kojim se upravo počinje Ilijada.

³⁰ 501. Ponizni molitelji primaju u Homera za podbradak onoga koga mole.

Reče i obrvama Kronion namagne mrkim,
A ambrosijska kosa sa glave se gospodu prospe
530 Besmrtne, i on sav potrese veliki Olimp.³¹
Tako uglave oni i rastanu se, - a ona
U more duboko skoči sa blistavog Olimpa sašav,
A Zeus ode u svoje u dvore, i bogovi svi se
Dignu pred svojim ocem sa sjedala; nitko se nije
535 Njega usudio čekat, već iziđu svi mu u susret.
Onda se posadi on na prijestolu; ali je Hera
Bila spazila dobro, kad s njime vijećala bješe
Tetida srebrnih nogu, starine morskoga kćerka.
Pogrdnim r'ječima odmah na Kronova navali sina:
540 "Tko je, podmukli Zeuse, od bogova v'jećao s tobom?
Tebi je svagda drago daleko biti od mene
I tajno smišljajuć što odlučivati, nikada n'jesi
Drage mi rekao volje, što namjieran si učinit."
Ljudi i bogova otac odgovori njojzi ovako:
545 "Nemoj se nadati, Hero, obaznati sve da ćeš moje
Odluke; bit će ti teško, uza sve što si mi žena.
Ali što tebi valja da čuješ, toga obaznat
Neće od bogova nitko ni ljudi prije od tebe.
A što namislim ja učinit od bogova tajom,
550 O tome nemoj U ispitivati ni razabirat."
Njemu volooka Hera odgovori gospođa ovo:
"Prestrašni Kronov sine, ta kakve to izusti r'ječi?
Ta ne ispitujem ja te već davno, ne razbiram ništa,
Već ti odlučuješ sve po svojoj volji na miru.
555 Al' sad jako me strah, nagovorila nije li tebe
Tetida srebrnih nogu, starine morskoga kćerka;
Rano je došla k tebi i koljena hvatila tvoja:
Njoj zacijelo si, mislim namagnuo, da ćeš počastit
Peleju sina i mnoge kod brodova da ćeš pogubit."
560 Nebeski oblačnik Zeus odgovori njojzi ovako:
"Vazda, o čudna žena, naslućuješ, vidiš me vazda,
Al' ništa nećeš moći učiniti, nego ćeš biti
Sve mi od srca dalje, a to će te mučiti jače.
Neka je, kako si rekla, al' meni tako je milo!
565 Nego de sjedi i šuti i riječi poslušaj moje:
Pazi, da ne bi ti svi pomoći olimpski bozi
Mogli, kad pristupim k tebi i rukama udarim krutim."
Tada se gospođa Hera volooka njega uzboji
I sjedne šuteći srce pridušivši svoje; po dvorma

³¹ 528-530. Ovi stihovi izriču mirno i uzvišeno svemogućstvo Zeusovo. Po njima je slavni grčki kipar Fidija (u 5. vijeku prije naše ere) izradio veličanstveni kip olimpskoga Zeusa. - Ne treba se čuditi što se taj uzvišeni bog otac bogova i ljudi, boji svoje čandrljive žene (st. 519-522), - a u st. 399-402 kaže se kako su Zeusa svezali Posidon, Atena i Hera, tj. htjeli mu oteti vlast, pa je trebalo da ga iz te bijede izbavi Brijarej. Valja znati da Homer prikazuje bogove sa svim ljudskim slabostima i pogreškama.

570 Zeusovim i drugi se ozlovolje nebeski bozi.
 Ali im slavni vještak govoriti započne Hefest
 Materi dragoj Heri bjelorukoj hoteć ugodit:
 "Ao nevolje prave! podnosit se ona već ne da,
 Kad se vas dvoje svađat zbog ljudi idete smrtnih!
 575 Graja vas velika stoji med bozima, neće veselit
 Čestita gozba nas, jer zlo je zavladao evo.
 A majku svjetujem svoju, iako je mudra po sebi,
 Zeusu milome ocu nek po volji radi, da ne bi
 Otac grdio nju i nama pokvario gozbu.
 580 Ako olimpski Zeus munjobija ushtije bacit
 Nas sa sjedala naših, ta od svih mnogo je jači,
 Ali mu riječi ti govori ljubazne, majko,
 Tad će se otac nama ublažiti olimpski odmah."
 Reče te skoči Hefest i kondir dvoušni uzev
 585 U ruke majci ga pruži i besjedu započne ovu:
 "Strpi se, majko moja, i ako si tužna, pregori,
 Čuvaj se, milu tebe da ne vidim jednoć gdje bije
 Olimpiski Zeus, pomoći od njega neću ti moći;
 To će me boljet, al' s njime ogledat se vrlo je teško.
 590 On me je već jedanput, kad tebe obraniti htjedoh,
 Za nogu pograbio i bacio s praga božanskog,
 Čitav sam padao dan, kad zalažашe već sunce,
 Padnem na Lemnos, a malo života još bješe u meni,
 Onda me Sinćani otud odnesu, gdjeno sam pao."
 595 Reče i tad se nasmije bjeloruka boginja Hera
 I u smijehu uzme iz ruke sinove kondir.
 Tad on bozima vječnim natakati slađahni nektar
 S desne započne strane iz vrča grabeći jednog.
 U smijeh udare tada beskonačan blaženi bozi³²
 600 Gledajući Hefesta gdje po kući sopeći brza.
 Tako se cio dan do zalaska samog sunčanog
 Goščahu bozi, i gozbe premaklo se nije im srcu
 Podjednake, ni Muza, ni forminge divne, Apolon
 Što ju je držo, i Muze na izmjenu pjevahu krasno.
 605 A kad već utone sjajna sunčana svjetlost, počivat
 Bogovi otiđu onda u dvore svaki u svoje,
 Gdje je kojemu stan rukotvorac preslavni Hefest
 Svojom vještinom i umom načinio bio, pa tada
 I bog olimpski Zeus munjobija spavat u krevet
 610 Ode, gdje i prije spaše, kad san bi ga snašao slatki;
 Tu je legavši spavo, a uza nj zlatotona Hera.

³² 599. Bogovi se zato smiju jer je Hefest hrom (vidi u pjev. 18, st. 371), a smiješan je prizor, kad hromac sopi i brza. Ovdje se smiju grohotom bogovi, kao i u Odiseji, pjev. 8, st. 326. Inače se u Homera smiju grohotom i slatko ljudi, i otud potječe uzrečica "homerski smijeh", tj. zdrav, prirodan, sladak dugotrajan smijeh.

DRUGO PJEVANJE¹

(22. dan)

San. Kušanje. Beotija ili kazalo brodova.

1. Zeus šalje Agamemnonu Sna. 1-47.

Ostali bogovi već i junaci konjici spahu
Čitavu noć, al' tvrdi san ne osvoji Zeusa,
Nego je on u duši razmišljo, Ahileja kako
Valja da počasti sada, a kod lađa ahejskih mnoge
5 Pogubi. - Ova se miso učinila najbolja njemu:
Da k Agamemnonu pošlje Atridu pogubnog Sanka.
Besjedu započne s njim i progovori krilate r'ječi:
"Odlazi, pogubni Sanče, ka ahejskim lađama brzim
10 Te k Agamemnonu uđi Atridu u šator i njemu,
Kako ti velim, sve pravo objavi, i njega potakni,
Neka što prije za boj Ahejce dugovlase spremi,
Jerbo bi sada on osvojiti mogao trojski
Prostranih ulica grad, kad besmrtni olimpski bozi
15 Nesložnih misli već n'jesu, jer sve ih je sklonila Hera
Molbama svojim, i veće Trojance čekaju jadi."
Reče mu Zeus, te Sanak otiđe, kad začuje riječ.
I on kod brzih lađa kod ahejskih hitro se nađe:
On k Agamemnonu uđe Atridu i nađe njega
20 Gdje u čadoru spi, a ambrosijski san se oko njegov
Razlio. - Iznad glave ko Nestor, Nelejev sinak,
Kog Agamemnon je od svih starješina najviše štovo,
Stane i njemu sličan progovori Sanak božanski:
"Spiš, Agamemnone, sine konjokrote Atreja hrabrog.
25 Ali ne valja, da spava cijelu noćcu svjetovač,
Kome su predani ljudi, te ima briga toliko.
A sad brzo me čuj: oglasnik sam ja ti od Zeusa,

¹ U prvom dijelu ovoga pjevanja (st. 1-483) opjevani su događaji dvadeset drugoga dana (vidi u 1. pjev. st. 493-494). - "Beotija ili kazalo brodova" u natpisu proteže se na stihove 494-877; Beotija je upravo zemlja u srednjoj Grčkoj s mnogo gradova, od kojih je najznatnija Teba; riječ "Beotija" je ovdje zato uzeta jer prve vojvode koje se spominju među onima što su pošle u rat trojanski, jesu Beočani (st. 494-510).

Za te brine se on iz daljine i žali tebe.
On ti reče, da za boj Ahejce dugovlase spremiš
Što prije, jer bi sada osvojiti mogao trojski
30 Prostranih ulica grad, kad besmrtni olimpski bozi
Nesložnih misli već n'jesu, jer sve ih je sklonila Hera
Molbama svojim, i veće Trojance jadi od Zeusa
Čekaju. A ti sve to ded pamti, gledaj, da tebi
Ne otme zaborav ništa, kad medeni sanak te pusti."
35 Tako mu Sanak reče i ode, te ostavi njega,
Ono nek misli u duši, što nije se imalo steći;
Jer on mišljaše ludov osvojiti istoga dana
Prijamov grad, a nije ni slutio, što li je Zeus-bog
40 Mislio, koji šćaše Trojancem a i Ahejcem
Jade i stenjanje mnogo u teškim bitkama zadat.
Iz sna se probudi kralj, i božanski ga glas napunjavo.
Digne se, sjedne i onda obuče košulju meku,
Košulju sjajnu i krasnu i veliki ogrne tada
45 Plašt i, na noge b'jele privezavši potplate krasne,
Na pleći svoje mač sa srebrnim klincima metne²,
I uzme u ruke još nepropadljivi očinski skeptar³
I s njim k mjedenhaljama Ahejcem i k lađama ode.

2. Knezovi u vijeću. 48-83.

Uto boginja Zora na široki popne se Olimp,
Zeusu da javi svjetlost i ostalim bozima vječnim,
50 A Agamemnon glasnikom jasnogrlim svojim reče,
Neka u skupštinu oni dugovlase zovu Ahejce;
Zvahu glasnici, i narod veoma grnjaše brzo.
Najprije sjednu junaci starješine, da će vijećat,
Kod lađe Nestora, kralja u Pilu rođenog, sjednu.
55 Kad Agamemnon ih sazva, tad razvi im namjeru mudru:
"Čujte me, mili moji, božanskoga usnih vam Sanka
U ambrosijskoj noći, a Nestoru bio je divnom
Najviše sličan stasom i obrazom, a i visinom.
Čelo glave mi stade i ove mi prozbori r'ječi:
60 "Spiš, Agamemnone, sine konjokrote Atreja hrabrog,
Ali ne valja, da spava cijelu noćcu svjetovač,
Kome su predani ljudi, te ima briga toliko.
A sad brzo me čuj, oglasnik sam ja ti od Zeusa,
Za te brine se on iz daljine i žali tebe.

² 45. "metne na pleći mač" - ne misli se da je na plećima mač, nego remen, o kojemu mač visi i stoji uz bedro.

³ 46. "nepropadljivi očinski skeptar", - jer prelazi od oca na sina; vidi st. 102-108, a vidi i u Tumačenju riječi i imena na kraju knjige.

65 On ti reče, da za boj Ahejce dugovlase spremiš
Što prije, jer bi sada osvojiti mogao trojski
Prostranih ulica grad, kad besmrtni olimpski bozi
Nesložnih misli već n'jesu, jer sve ih je sklonila Hera
Molbama svojim, i veće Trojance jadi od Zeusa
70 Čekaju. A ti sve to ded pamti."⁴ - Tako mi rekav⁴
Odmah odleti i sanak tad slatki ostavi mene.
Nego dederte sad, Ahejce ne bismo l' kako
Spremili za boj; a ja ću riječma ih, kako valjade,
Okušat, reć ću, nek bježe na lađama punim vesala,
75 A vi ih ostali, koji odakle, ustav'te r ječma."⁵
Tako im rekavši sjedne, među njima digne se tada
Nestor, koji je bio gospodar pjeskovitog Pila.
On im dobro želeći progovori i rekne ovo:
"Prijatelji oj moji, čelovođe argejske mudre,
80 Da nam je drugi koji Ahejac kazivao sanak,
Laž je - mi bismo rekli, odvratili se još više;
Ali ga usni, što diči se, on da Ahejac je prvi;
Nego dajte, da kako Ahejce spremimo za boj!"

3. Skupština vojske. 84-393.

A. Agamemnonova osnova propada. 84-154.

85 Tako rekavši on iz vijeća iziđe prvi,
Za njim se podignu svi žezlonoše knezovi drugi
Stušajući ljudma pastira, i narod tada povrvi.
Kao iz prostrane kada iz pećine rojevu gusti
Sukljaju pčela, a ktome neprestano dolaze nove,
90 Po premaljetnom cv'jeću u grozdima lete, te jedne
Vrve u gomilama ovuda, a jedne onuda,
Tako i ahejske čete od brodova i od čadora
Grnut u skupštinu sad uz duboko ugnuti brijeg

⁴ 60-70. Agamemnon kazuje istim riječima ono što je njemu rekao Sanak (st. 23-33). Takovo ponavljanje riječi, koje je tko već rekao, veoma je obično u Homera, a i u našim narodnim pjesmama; vidi u T. Maretića. Naša narodna epika, str. 54.

⁵ 72-75. Agamemnon i ne sluti da njega Zeus preko Sanka vara (da ga uvali u nesreću, što je Ahileja uvrijedio i odbio od vojske), pa on sada hoće da vara Ahejce: neće im kazati što je upravo sanjao, nego će im reći da sad već nikakve nade nema da bi Ahejci mogli nadbiti Trojance, pa će najbolje za Ahejce biti, da odu ispod Troje i vrate se kućama svojim. Agamemnon misli da će Ahejci držati za sramotu da odu ispod Troje ne osvojivši je, da će se nasuprot ohrabriti još više i junački ući u boj; ako li oni ipak prihvate (tobožnji) prijedlog Agamemnonov i stanu se spremati da otplove svojim kućama, onda neka starješine odvrćaju Ahejce od toga i potiču ih da i dalje vojuju s Trojancima. Starješine se slažu s Agamemnonom; u njihovo ime govori Nestor i povlađuje mu.

Stanu u silnome mnoštvu. Oglasnica Zeusova Kaža⁶
 Med njima puče i narod u skupštinu zvaše, da ide,
 95 I on se skupi, sav skup uzavri, i zemlja zatutnji,
 Ljudi kad sjedati stanu, i nastane huk, al' ih mirit
 Devet stane glasnika povikujuć, neka već bučat,
 Prestanu i hranjenike nek Zeusove čuju - vladare.
 Jedva sjedaše⁷ narod i prestajaše da hući,
 100 Kad se već posadi sav. Agamemnon ustane sitni
 Skeptar u ruci držeći, oko kog se namuču Hefest;
 Hefest ga gospodu dâ Kronionu Zeusu, a ovaj
 Hermiji provođaču skoroteči da ga, a potom
 105 Igrikonjević Pelop od Hermije dobi ga na dar,
 Pelop ga Atreju zatim pastiru naroda dade,
 Atrej ga Tijestu stočnom na svojoj ostavi smrti,
 Tijest ga pokloni pak Agamemnonu, neka ga nosi
 I nek otokom mnogim i Argosom čitavim vlada.
 Na taj se uprvši skeptar Argejcima prozbori ovo:
 110 "Vitezi danajski mili, o Aresa ubojne sluge,
 Zeus me je Kronov sin u zabludu zapleo tešku,
 Strahotni, koji se prije privolje i obeća meni
 Da ću tvrdi Ilij razorit i vratit se kući,
 A sad mi smisli zlu prijevaru te mi u Argos
 115 Bez slave veli otići izgubivši naroda mnogo.
 Tako se valjada hoće premogućem gospodu Zeusu,
 Koji je tvrđave mnogim gradovima srušio veće
 I još će rušiti dalje, jer u njeg je najveća sila.
 Velika to je stramota, i unuci za nju će znati -
 120 Kako Ahejci, takav i tolik narod, ovako
 Ratuju, a sve zalud, bez koristi, kako se bore
 S narodom manjim od sebe, a konca još vidjeti nije!
 Da mi Ahejci tvrdu s Trojancima uhvatit vjeru
 Hoćemo, te se pođu prebrojiti obadv'je vojske,
 125 Da se Trojanci skupe, koliko ih ima u gradu,
 A da se poređamo Ahejci mi u desetke,
 I svi deseci po jednog da uzmu Trojanca, nek toči
 Vino, mnogi deseci vinotoče dobili ne bi,
 Toliko ahejskih, velim, sinova više imade
 130 Negoli Trojanaca po gradu; al' pomoćnika⁸

⁶ 93. Kaža, grč. óssa, lat. fama, - personifikacija onoga što se kazuje, govori, što ide od usta do usta, glas.

⁷ 99. sjedaše (tj. posadivaše se), a ne: sjedaše kako je greškom u 2. i 3. izdanju ovoga prijevoda.

⁸ 125-130. Tu se kaže da je ahejska vojska više nego deset puta veća od same trojanske (tj. bez pomoćnika ili saveznika trojanskih); u Ilijadi u 8. pjev., st. 562-563. kaže se da Trojanaca i pomoćnika (saveznika) zajedno ima 50.000. Otud se još ne može razabrati približan broj ni Ahejaca ni Trojanaca; iz ovoga pjevanja st. 494-759. vidi se da je lađa, na kojima su se Ahejci dovezli pod Troju, bilo svega 1186; kad bismo znali koliko je osjekom u svakoj lađi bilo momaka, onda bismo mogli odrediti približan broj ahejske vojske, a po tome i Trojanaca. U st. 510. kaže se da je u svakoj beotskoj lađi bilo 120

Oni kopljometnih dosta imadu iz mnogih grada.
 Oni uzbijaju mene, ne dadu, ako i hoću,
 Trojanski grad razorit, u kojem je žitelja mnogo.
 Već je godina devet od velikog minulo Zeusa
 135 I već lađe nam truhnu i popucala su uža,
 A luda djeca⁹ naša i žene borave naše
 Kod kuće čekajući, a mi dovršiti posla
 Nikako ne možemo, rad kojega dođosmo amo.
 Al' sad, kao što velim, učinimo dajmo ovako:
 140 U zemlju očinsku milu u lađama bjež'mo, jer Troje
 Prostranih ulica mi osvojiti nećemo nigda".
 Tako im reče i time u grudima krene im srce
 Svima u skupu, što v'jeća ne imaše prilike čuti.
 Sav se uzljulja narod ko na moru Ikarskom morski
 145 Široki oni vali, što vjetri ih Euros i Notos
 Dignu iz Zeusovih veljih oblaka b'jesno poletjev.
 Kao što kada nisku oranicu uzljulja Zefir
 Dunuvši na nju žestoko, i ona klanja se klasjem,
 Tako se skupština sva uzljuljala: cičeć Ahejci
 150 Pohrle k lađama svojim, a uvis se prašina stane
 Dizati ispod noga; govoriti med sobom počnu,
 Neka prihvate lađe i u more porinu divno;
 Jarke čistiti stanu¹⁰; koliko pohitješe kući,
 Vika ih do neba stane, lađene grede izvuku.

B. Odisej ustavlja vojsku od ukrcavanja. 155-210.

155 Preko sudbine bi tad se Ahejci vratili kući,
 Da riječ ne bude Hera Ateni kazala ovu:
 "Oj egidonoše Zeusa oj kćeri, nestrta nikim!
 Zar će pobjeći kući u očinsku u milu zemlju
 Tako argejski narod po širokom plečatom moru?
 160 Argejku Helenu zar će Trojancem i Prijamu oni
 Ostavit, njom da se diče, a zbog nje mnogi Ahejci

momaka, ali u st. 719. kaže se da je u svakoj Filoktetovoj lađi bilo 50 momaka, koliko ih je i u svakoj Ahilejevoj lađi (vidi 16. pjev., st. 168-170); može se po tome misliti da je u lađama ahejskim osjekom bilo 100 momaka; dakle bi ahejske vojske bilo oko 120.000 momaka, a trojanske (bez pomoćnika) oko 10.000. Ali broj od 120.000 vrijedio bi samo za početak trojanskog rata, a ovo o razmjeru Ahejaca i Trojanaca govori Agamemnon u desetoj godini toga rata; mora se uzeti da je Ahejaca u prošlih 9 godina poginulo nekoliko hiljada što u bojovima, što od kuge (vidi u pjevanju 1. st. 30-53) i drugih bolesti. Možda nećemo načiniti veliku pogrešku, ako uzmemo da je u desetoj godini trojanskoga rata Ahejaca moglo biti oko 100.000, a Trojanaca bi onda prema Agamemnovim riječima bilo nešto manje od 10.000.

⁹ 136. "luda djeca", - i u našim narodnim pjesmama često se kaže "luda djeca".

¹⁰ 153. "jarke čistiti stanu", tj, jarke, u kojima su stajale lađe; čistiti ih je trebalo od mulja, trave i dr.

165 Ostaše mrtvi pod Trojom daleko od očinske zemlje!
 Nego među Ahejce mjedenhalje zađider sada,
 Ustavljaj svakog junaka riječima blagim i rinut
 Ne daj im u more lađe uzvijene na oba kraja."
 Tako joj reče, i nju Atena sjajnooka čuvši
 Poslušala te se vine niz glavice Olimpske gore
 Te se ubrzo nađe kođ ahejskih brzijeh lađa.
 170 Tamo Odiseja nađe mudrinom jednakog Zeusu,
 Nađe ga kako stoji i lađu pokritu crnu
 Ne hvata, jer mu je bol u duši i u srcu bio.
 Sjajnoka blizu njega Atena stane i reče:
 "Potomče Zeusov, domišljat Odiseju, sine Laertov,
 175 Zar ćete tako sad na mnogovesle lađe naleći
 Te ćete pobjeći kući u očinsku u milu zemlju?
 Argejka Helena zar će Trojancem i Prijamu sada
 Ostati, njom da se diče, a zbog nje mnogi Ahejci
 Ostaše mrtvi pod Trojom, daleko od očinske zemlje?
 Nego zađider ti med Ahejce, nemoj mirovat,
 180 Ustavljaj svakog junaka riječima blagim i rinut
 Ne daj im u more lađe uzvijene na oba kraja."
 Boginja reče, i njene Odisej poslušala r'ječi;
 Nagne trčat i struku sa sebe zbaci, a glasnik
 Digne je Itčanin Euribat, pratilac njegov;
 185 Pred Agamemnonom kad se Atridom nađe Odisej,
 Uzme iz ruku mu on nepropadljivi očinski skeptar
 I među Ahejaca mjedenhalja brodove zađe.
 Gdje bi se sastao s knezom i odličnim čovjekom drugim,
 Došo bi k njemu pa njega i ustavljalo ljubazno veleć:
 190 "Čovječe, lijepo nije ko plašivac i ti da predaš,
 Nego sjedi te reci i ostalim ljudma da sjednu,
 Jer Agamemnon što ima na umu, pravo ne znadeš,
 Sada nas kuša, a za čas Ahejce kaznit će opet;
 Svi u vijeću čuti ne mogosmo, što li je reko,
 195 Bojim se, da će ljutiti zlostaviti ahejske sine,
 Ta kralj Zeusov hranjenik imade ponosno srce,
 Njemu je čast od Zeusa, i Zeus ga premudri ljubi."
 A gdje bi pučanina zamotrio, našo gdje više,
 Toga bi udrio skeptrom i ove mu ciknuo r'ječi:
 200 "Čovječe, sjedider mirno pa slušaj, što govore drugi,
 Koji su bolji od tebe, od plašivca i nejunaka;
 Nitko u ratu tebe ne broji niti u v'jeću.
 Valjada nećemo svi kraljevati ovdje Ahejci!
 Nije mnogovlađe dobro, - nek jedan bude gospodar,
 205 Neka kraljuje jedan, što skeptar i suđenje dobi
 Od sina lukavca Krona, nek upravlja po njima druge."
 Tako uređujući vojsku Odisej prođe je redom;
 Opet od lađa s hukom povrvi i od čadora

210 Narod u skupštinu iduć, ko vali kad prešumnog mora
O brijeg gruhaju velik, te pučina čitava ječi.

C. Odisej kažnjava Tersita. 211-277.

Drugi se posade svi i na sjedalma ostanu svojim,
Samo je Tersit ondje blebetalo još zanov'jeto;¹¹
On je u srcu svom uvježbavo neuredne mnoge
Riječi, u vjetar, same nevaljale, on se s knezovma
215 Svađao, jer je time nasmijati htio Argejce.
Ružniji bio je od svih, pod Ilij koji su došli,
Bješe krivonog i hrom na jednu nogu, a pleći
Njegove grbave bjehu ka prsima pognute budući,
Šiljasta bješe mu glava i r'jetkom posuta kosom.
220 Čovjek Ahileju on i Odiseju najmrži bješe,
Jer ih grđашe često; i tada opet zavrišti,
Na Agamemnona divnog u grdnju udri, Ahejci
Na nj se ljućahu strašno i zamjerahu u duši.
On se prodere sad i kralja grditi stane:
225 "Što, Agamemnone, ti sad hoćeš, čega l' ti treba?
Puni su mjedi tvoji čadori, mnogo imadeš
Žena po izbor u svojim čadorima, kojeno tebi,
Kad grad uzmemo koji, Ahejci dajemo prvom.
Zlata li tebi zar još nedostaje, što ti ga Trojac
230 Nosi konjokrota koji iz Troje za ucjenu sina,
Kojega svezana ja dovedem il' drugi Ahejac?
Želiš li mladu ženu, da imaš koga obljubit,
Da je kod sebe držiš na strani? Koji je vladar,
Njemu ne liči u zlo povlačiti ahejske sine! -
235 Pokori, sramote, švrće! oj Ahejke, a ne Ahejci!
Pođimo u lađah kući, a ovoga ostav'mo ovdje,
Neka preživa dare pod Trojom, neka tad vidi,
Da li smo njemu mi na pomoći ili mu n'jesmo.
On je Ahileja, mnogo od sebe boljeg junaka,
240 Išo pogrđiti i oteo dar, te sada ga ima.
Ali se siditi ne zna Ahilej, on je popustljiv,
Jer bi ga posljednjom sada vrijeđao, Atrejev sine!"
Tako izgrđi tad Agamemnona, ljudma pastira,
Tersit, al' k njemu brzo pritrči divni Odisej;
245 Mrko ga pogledav na njegovako napadne veleć:
"Prestani, Tersite, ludi govordžijo, ako i jesi
Glasni govornik, al' sam se s knezovima svađati nemoj.
Ne mislim, grdeg da ima od tebe čovjeka drugog,

¹¹ 212. Da je Tersit bezobraznik, to mu i ime svjedoči, koje upravo znači: drzak čovjek (u eolskom narječju, kojega dosta ima u Homera, imenica "thersos" znači: drskost).

250 Koliko god ih je s oba Atrida došlo pod Ilij,
Inače kraljeve ne bi obnosio jezikom svojim,
Ne bi ih grdio nit' bi toliko povratak čeko.
Jošta ne znamo pravo, ni kako će sve se izvršit,
Da l' ćemo dobro il' zlo povratit se ahejski sini.
255 Stog Agamemnona, ljudma pastira, Atreju sina,
Jednako grdiš, što mnogo darova danajski daju
Njemu junaci, pa njega riječima bodljivim ružiš.
Nego ću nešto ti reći, i tako će doista biti:
Ako te nađem još jednom gdje luduješ kakono sada,
260 Tad na ramenima više Odiseju ne bilo glave,
Niti se više ja Telemahu ocem nazivo,
Ako te ne zgrabim tad i od'jelo s tebe ne svučem,
Struku i košulju s njom, što tvoju golotinju krije,
Pa te k lađama brzim ne otjeram, ali ćeš plakat,
Jer ću te adarcima izmlatit iz skupštine ružno."
265 Rekavši to po leđma, po plećma skeptrom Tersita
Udri, sve se previnu, te iz oka bujna mu suza
Ispadne, a na leđma od žezla se zlatnoga njemu
Krvava masnica ispne; i on se poboji i sjedne,
Sve ga zaboli i zbunjen pogledi i utare suzu,
270 A drugi, sjetni doduše, nasmiju se slatko svi njemu.
Tada je gdje koji k drugu okrenuv se reko ovako:
"Ej Odisej je dobra učinio premnogo veće,
Savjete daje valjane, na bojeve znade opremat,
A sad je dobro on i predobro svršio djelo,
275 Kada je jezičnom ovom psovaču presjeko govor!
Neće ga valjada opet potaknuti junačka duša,
Knezove psovat da stane riječima pogrđnim svojim."

D. Odluka da se borba nastavi. 278-393.

280 Tako svjetina reče; gradobija tad se Odisej
Digne žezlo držeći, a sjajnoka uza nj Atena,
Slična glasniku, ljudma zapovjedi, neka ušute,
Da govornika prvi i posljednji ahejski sini
Mogu čuti i savjet da njegov u pamet uzmu.
On im dobro želeći progovori i rekne ovo:
285 "Gospodaru, sine oj Atrejev, sad te Ahejci
Najgrđom rđom hoće učinit med ljudima smrtnim;
Svog obećanja ti neće izvršiti, koje ti oni
Zadaše, od Arga kad su konjogojnog kretali amo,
Da ćeš tvrdi Ilij razorit i tada se vratit,
Jer sad ko slaba djeca il' kao udovice oni
290 Jauču jedni drugim želeći se vratiti kući.
I to je dašto zlo, kad zlovoljnu vratit se treba;

Kad tko i mjesec dana od svoje žene daleko
 Na lađi boravi veljoj, već mučno je njemu, kad bure
 Zimske ga ustavljaju i nemirni valovi morski, -
 295 A nama deveto već izminjuje vrteć se ljeto,
 Kako smo ovdje mi. Ne zamjeram zato Ahejcem,
 Što im je kod lađa mučno kod srpastijeh; - sramota
 Zbilja je boravit dugo i prazne se vratiti ruke.
 Strp'te se, dragi, i drž'te još malo, pa ćemo vidjet,
 300 Da li nam pravo vrač il' nepravo proriče Kalhas.
 Ta svi znademo dobro u duši, svi ste svjedoci,
 Kojih još n'jesu smrtne odnesle sa sobom Kere.
 Kad su se ahejske lađe u Aulidu skupljale ono, -
 Juče il' prekjuče. - iskop Trojancem i Prijamu noseć,
 305 Mi oko izvora stasmo kod svetih oltara te vječnim
 Bozima uspješne tad hekatombe žrtvovat htjesmo
 Ispod javora krasnog, gdje bistrica tečaše voda,
 Tu nam se veliki znak ukazao: strahotna zmija;
 Krvava bješe po leđma, a Zeus je na svjetlost posla;
 310 Ispod oltara ona izmiljevši na javpr skoči;
 Mladi vrapčići, luda još djeca, na drvetu bjehu
 Na najvišoj mu grani šćućuriv se pod lišće ondje;
 Osam ih, a mati, što ih izlegla, deveta bješe;
 Zmija ih žderati stane, a oni cvrčahu tužno.
 315 Mati za milom cvileć za djecom obl'jetati stane,
 Zmija se uzvije i nju za krilo uhvati tužnu;
 I kad vrapčice mlade i vrabicu izjede samu,
 Tad ju je znamenjem nama učinio bog, što je posla,
 Jer sin lukavca Krona od zmije učini kamen;
 320 I mi stojeći svi se zadivismo, što se je zbiljo.
 Kada strahoviti znak hekatombu prekine našu,
 Onda nam Kalhas uzme proricat i ovo govorit:
 ""Što ste, dugovlasi vi o j Ahejci, umukli mukom?
 325 Nama je premudri Zeus pokazao veliki znak taj. -
 Kasno će doći i kasno izvršit se, ali mu neće
 Nikada propasti slava. Ko zmija što izjede osam
 Vrapčića i mater, što je izlegla ih, devetu s njima,
 Mi ćemo tako toliko vojevati ljeta, a ljeto
 Deseto tek ćemo grad širokoulični osvojiti."" -
 330 Tako je zborio on, a sada se svršuje sve to.
 Nego ostan'te svi, o nazuvčari Ahejci.
 Ovdje, dok Prijamov grad za rukom nam ne pođe uzet!"
 Tako im reče, i nato Argejci poviču vrlo:
 Strašno od pokličih njihne zaječe okolo lađe.
 335 Riječ Odiseja svi božanskoga hvaliti stanu.
 Njima progovori tada Gerenjanin konjanik Nestor:
 "Ao takovim zborom na luđahnu nalik ste djecu,
 Koja se ne brinu ništa i ne znaju za ratne posle!
 Kamo će zakletve naše i ugovori nam sada?

340 Odluke takve i takva vijeća izgorjela vatrom,
 Zavjere uz čisto vino i desnice¹², koje su vjeru
 Zada! Zalud nam svađa riječma, kad nikakve naći
 Pomoći ne možemo, a ovdje dugo smo veće.
 Atrejev sine, vodi Argejce u bitke teške;

345 Neka ti volja bude nepomična kao i do sad,
 Jedan il' dvojica ovdje nek poginu, koji na strani
 Bez drugih smišljaju ovdje - al' tako se neće izvršit,
 Kako bi prije u Argos otišli, dokle još n'jesno
 Saznali, Zeusovo je l' obećanje lažno il' nije.

350 Sin nam je obećo Kronov premoćući - tako vam velim
 Onoga dana, Argejci u lađama kadno smo brzirti
 Plovili noseći smrt Trojancima, noseć i Keru:
 Zdesna je s'jevnuo munjom pokazujuć znake sudbine!
 Zato vratit se kući nek nitko se ne žuri prije,

355 Negoli svaku ženu Trojanca obljudi kojeg
 I plač Helenin tako i tugu osveti njenu.¹³
 Ako li kući se tko povratiti strašno baš želi,
 A on crnu lađu nek pograbi pokritu odmah,
 Pa nek snađe ga smrt i udes prije no druge!

360 I sam, o gospodaru, ded promisli i drugog slušaj:
 Neću ti reći riječ, da prezreti bi je mogo.
 Na bratstva ljude daj razdijeli i na plemena,
 Bratstvo da bratstvu i pleme da plemenu pomaže, kralju;
 Tako li učiniš sad, Ahejci l' se pokore tebi,

365 Znat ćeš za pučanina i vojvodu, koji je dobar,
 Koji li rđav, jer bojak posamce oni će biti;
 Znat ćeš, da l' s odluke božje razoriti ne možeš grada,
 S luda li ratovanja il' s rđe svojijeh ljudi."

Silni odgovori kralj Agamemnon njemu ovako:

370 "Opet savjetom svojim predobijaš, starče, Ahejce!
 Ej da otac mi Zeus, Atena da i Apolon,
 Te ja savjetnika takvih desetak imo u vojsci,
 Brzo bi Prijama grad gospodara pred nama pao,
 Kada bi ruke naše osvojile, rasule njega;

375 Ali mi Kronov sin egidonoša Zeus-bog sad zada
 Jade, jer u svađe mene i kavge neprestano baca,
 Ja i Ahilej svađu zapodjesmo djevojke radi
 Prijekim r'ječma, al' ja je u svojoj počeh ljutini;
 Ako se složimo nas dva, Trojancima nimalo više

380 Neće odgode biti, već nevolja stić će ih njihna.
 A sad počite ručat, tad boj ćemo zavrći ljuti;
 Svaki nek naoštri koplje, nek dobro priredi štit svoj,

¹² 341. "desnice", misli se rukovanje, pružaje desnice u znak tvrde vjere.

¹³ 356. U ovom stihu kao i u st. 590. izriče se Helenina žalost i kajanje što je ostavila prvoga muža i poslala s Parisom u Troju i tako uzrokovala trojanski rat. To potvrđuju i njezine riječi u 3. pjev., st. 173-176, 6. pjev., st. 344-351.

385 Svaki nek jesti dade brzonogim konjima svojim,
Svaki nek pogleda kola i na rat nek misli u duši,
Da ćemo čitav se dan u boju ogledati ljutom,
Jer nam nimalo neće u njemu počinka biti,
Ako ne padne noć i ne razdvoji bijes junaka.
Tad će se gdjekome remen od štita, obrane ljudske,
390 Znojiti na grudma, a ruku utruditi će gdjetko na koplju,
Gdjekome konj će se znojiti od vučenja glatkijeh kola.
A kog opazim ja da daleko od drugih hoće
Kod lađa srpastih gdjegod da ostane, siguran neće
Biti, od ptica lje ni od pasa neće uteći!"¹⁴

4. Žrtva. Vojska se reda u bojne redove. 394-483.

395 Tako im reče, i nato Argejci poviču vrlo,
Kao kad nahrupi Not o visoki br'jeg i nanese
Vale o iznositi hrid; ne puštaju valovi hrída
Gonjeni vjetrovima, kad ovdje se rode il' ondje.
Svi se dignu i hitno po lađama brzim se raspu,
Zadime oni iz svih čadora i ručati stanu,
400 Koji kojemu bogu vjekovitom prikaže žrtvu
Moleć se, da živ smrti uteče i vrevi ratnoj.
Tada junaka kralj Agamemnon zakolje bika,
Tovnoga bika petaka premogućem Kronovu sinu.
I svih Ahejaca starješine stane pozivat;
405 On Idomeneja kralja i Nestora najprije zovne,
Onda Ajasa oba i Tidejevoga sina,
Šestog Odiseja zatim, mudrinom jednakog Zeusu;
A sam od sebe mu dođe Menelaje, grlati bojnik,
Jer je za brata znao u duši da gotovi gozbu.
410 Opkole bika svi i zrnja ječmenog uzmu,¹⁵
Međ njima onda kralj Agamemnon molitvu počne:
"O crnooblačni Zeuse, o predični, najveći bože,
Koji u eteru vladaš, - ne zašlo sunce, ne došla
Tmina, dok Prijamov krov strmorom ne okrenem čađav
415 I dok Prijamu vrata ne zapalim gorućim ognjem,
Košulju Hektorovu dok mačem na njegovim grudma
Ne strgam poderanu, dok mnoštvo oko njeg drugova
Ne padne ničice u prah, sa zemljom ne sastave zube."
Tako izreče, al' ne htje Kronion izvršiti njemu;
420 Klanicu primi doduše, al' muke mu umnoži ljute.
Pošto se pomole oni i ječmom obaspu žrtvu,
Najprije dignu joj vrat pa zakolju, ogule zatim,

¹⁴ 393. Vidi st. 4-5. u prvom pjevanju.

¹⁵ 410. "zrnja ječmenog uzmu", - vidi u 1. pjev., st. 449, a vidi i malo dalje st. 421.

425 Stegana izrežu onda komade i pretilinom
 Obviju u dva savitka i pokriju mesnim komadma.¹⁶
 Stegna na bezlisnima na glavnjama paliti stanu,
 Utrobu pak nabodav pridrže iznad Hefesta.¹⁷
 Kada se spališe stegna, kad utrobe kušaše oni,
 Razrežu i drugo sitno i nataknu zatim na ražnje;
 Pomnjivo sve ispeku i onda s ražnjeva skinu.
 430 A kad prestanu veće od posla i priprave gozbu,
 Stanu se gostit, i gozbe premaklo se nije im srcu
 Podjednake, pa žudnju kad za jelom već i za pićem
 Namire, zborit im počne Gorenjani konjanik Nestor:
 435 "O Agamemnone kralju, o Atrejev preslavni sine,
 Ovdje nam ne treba dugo govoriti niti odlagat
 Posao, što nam ga bog izručuje evo i sada.
 Nego neka glasnici mjedenhalje sada Ahejce
 Stanu pozivat, i stanu sakupljati kod crnih lađa,
 A mi pođimo svi u skupu, kako smo ovdje,
 440 U vojsku široku i boj zametati oštri što prije."
 Reče, i Nestora kralj Agamemnon poslušatada
 Te on zapovjedi odmah jasnogrlim svojim glasnikom.
 Neka u rat oni dugovlase zovnu Ahejce.
 Zvahu glasnici, i narod veoma grnjaše brzo.
 445 A uz Atrida tad hranjenici Zeusovi knezi
 Jurnu dijeliti narod, a sjajnoka nato Atena
 Besmrtnu, nikađa staru, dragocjenu egidu noseć
 - Trista kitica visi sa egide od sahog zlata,
 Sve su pletene krasno, i volova svaka vrijedi
 450 Stotinu - blistajuć njom med ahejski narod poleti
 Potičuć na boj Ahejce i svakome u srce ona
 Utisne hrabrost, u boju bez prekida neka se bori.
 Milije odmah im svima vojevati bude no poći
 Natrag u očinsku zemlju u prostranim lađama svojim.
 455 Kao pustošnik oganj kad po šumi gori golemoj
 Po svim vrhtincima brdskim, te plamen sja iz daljine,
 Tako je upravo njima, kad kretahu, s oružja silnog
 Svuda sijevao sjaj i kroz eter dopiro k nebu.
 Kao na Asijskom polju Kaistriju okolo voda
 460 Krilatih ptica mnoga lijetati jata kad stanu,
 Guske il' labudovi - dugovrate ptice - il' ždrali
 Ovuđ lete i onud i krilma se gizdaju svojim
 Te se spuštavaju cikćuć, sve stoji ih po polju jeka, -
 Tako se mnoge čete od brodova, i od čadora
 465 Saspu ispred Skamandra po ravni, a zemlja zatutnji
 Strašno od topota konjskih i ljudskih nogu, - i sviju

¹⁶ 421-424. i 427-432, ti su stihovi bili već u 1. pjev. st. 458- 61. i 464-469. U ovim bilješkama neće se više navoditi primjeri za ovakvo ponavljanje stihova jer ih ima vrlo mnogo.

¹⁷ 426. "iznad Hefesta", tj. iznad ognja jer je Hefest bog ognja.

Bude ih ispred Skamandra na cvjetnome polju množina,
Koliko cvijeća ima u proljeće, koliko lišća.

470 Kao što guste muhe u rojima silnim navrvjet
Znadu u pastirski stan u proljetno doba, kad ima
Mnogo u posudama mlijeka, toliko se ondje
Nađe tad Ahejaca dugovlasih suprot Trojancem
Na polju ispred Skamandra želeći polomit Trojance.

475 Kao što lako koze u rasutim stadma kozari
Luče, kada se sve pomiješaju na paši one,
Tako Ahejce amo i onamo vojvode njihne
Ređahu, kako će u boj; među njima kralj Agamemnon
Gromovnom Zeusu glavom i očima svojima sličan,
Aresu pojasom sličan, a prsima bi Posidonu.

480 Kako je u stadu bik od sviju goveda drugih
Poglavitiji mnogo, med skupljenim govedma viđen,
Tako je taj dan Zeus učinio Atreju sina
Viđena, poglavita u skupu mnogih junaka.

5. Ratne snage. 484-877.

A. Ahejske lađe. 484-785.

485 Sada mi recite, Muze, stanaice olimpskih dvora,
Jerbo ste boginje vi, te svuda ste, sve vam je znano,
A mi čujemo samo govorenje, ništa ne znamo,
Koje su imali vode Argejci, koje l' vladare.
Ali vojsku izbrojit, iskazati mogao ne bih,
Ni da je jezika deset u mene i deset grla,
490 Da mi je glas nesatarljiv, da pluću mjedenu imam,
Ako mi vi, o Muze sa Olimpa, ne biste rekle,
Vi egidonoše Zeusa o kćeri, koliko pod Ilij
Došlo je ljudi, - a sada da kažem lađe i vođe.¹⁸

495 Vođa Beočanom bješe Penelej, bješe i Leit
I Arkesilaj, Klonij, među njima još Protoenor;
Jedni od Hirije bjehu i Aulide lomne, a drugi
Od Eteona punog ždrijela, od Shena i Skola,
Neki od Tespije, Greje, od širokog od Mikalesa,
Neki su oko Harme prebivali, oko Eritre,
500 Iz Eleona, Hile, Ilesija i Peteona,

¹⁸ 484-493. Vrlo rijetko Homer govori što u svoje ime, u prvom licu; on stoji iza onoga što pripovijeda i opisuje u pozadini ne očitujući svoga mišljenja i osjećanja. I u našoj narodnoj epici pjevači rijetko spominju sebe; vidi u T. Maretića, *Naša narodna epika*, str. 78. - Za st. 484 vidi i st. 218, u pj. 11., st. 508. u pj. 14. i 112. u pj. 16.

I iz Okaleje, bjehu, iz urednog iz Medeona,
 Mnogo ih bješe iz Kope, iz Tizbe, golubinjeg grada,¹⁹
 Mnogo iz Halijarta iz travnoga i iz Eutrese
 I iz Koronije, mnogo iz Plateje, Glisanta grada,
 505 Mnogo iz Hipotebe iz uredne i iz Onhesta
 Svetoga, gdje je gaj Posidon svijetli imo,
 Mnogi iz grozdane Arne, iz Midije opeta drugi,
 I iz presvete Nise, Antedona, krajiškog grada.
 Sviju ih krene lađa pedeset, a u svakoj lađi
 510 Sto i dvadeset bješe momaka beotskih mladih.
 A Aspledonce sve i Orhomena Minijskog čete
 Vođahu Aresa sini Askalaf i s njime ljalmen,
 Koje Astioha rodi u domu Aktora, sina
 Azejevoga, srameća još djevojkom u sobe gornje
 515 Ušavši Aresu jakom, što s njome je legao kradom;
 S njima se na put triest poređalo prostranih lađa.
 Naubolovoga sina junačine Ifita sinci
 Bijahu vođi Fokejcem: Epistrof, a drugi Shedij,
 Po Kiparisu Fokejci i Piti bijahu lomnoj
 520 I po presvetoj Krisi, po Daulidi, po Panopeju,
 Po Anemoriji bjehu i po Hijampolu jedni,
 Jedni uz divnu r'jeku, uz Kefis, a jedni u gradu
 Življahu Lilejskom tamo, gdje izvire Kefiska voda;
 S njima je crnih sveg četrdeset krenulo lađa.
 525 One vojvode revno Fokejce izvedoše u red,
 Najbliže s lijeve strane Beočanom staše Fokejci.
 Lokrane brzi je sin Oilejev vodio Ajas
 Manji, - ne bješe tolik koliki sin Telamonov
 Ajas, već mnogo manji; maljenica lanen je oklop
 530 Nosio, od svih Helena i Ahejaca je bolji
 Bio na koplju on. Iz Kina, iz Opois-grada,
 Iz Kalijara, Bese i Skarfe i Augije ljupke
 Pođu, iz Tronija, Tarfe, od vode Boagrija pođu.
 S Ajasom crnih je sveg četrdeset krenulo lađa
 535 Lokrana, koji žive nasuprot svetoj Eubeji.
 Kipeći gnjevom svi s Eubeje Abljani pođu,
 Halkida bješe im grad i Eretrija i strmi Zeusov
 Pomorski grad Kerintos i grozdani grad Histijeja.
 Koji iz grada bjehu Karista i iz grada Stirskog, -
 540 Te je vodio sve Elefenor Halkodonov sinak,
 Od krvi Aresove, junačinam Abljanom vođa.
 S njime brzići skupa kopljonoše Abljani pođu,
 Koji perčine nose, želeći dušmanima ljutim
 Jasen-kopljima dugim na prsima oklope lomit.
 545 S njime je crnih sveg četrdeset krenulo lađa.
 Koji iz urednog grada Atene bjehu, iz zemlje

¹⁹ 502. golubinski grad, tj. grad u kojega okolini ima mnogo divljih golubova; vidi i st. 582.

Slavnog junačine onog Erehteja, kog je Atena
 Zeusova kćerka nekad odgojila, pošto iz zemlje
 Rođen žitorodne bi; u Atenu ga boginja metnu
 550 U svoj obilni hram, gdje Erehteja atenska momčad
 Janjcima, bicima blaži, iz jednoga u drugo ljetu,
 Sin Peteojev Menestej Atenjane vođaše momke;
 Njemu se jednak čovjek pozemljar rodio nije,
 Što bi uredio ko on štitonoše ljude i konje;
 555 Samo se Nestor mjerio s njim, jer stariji bješe.
 S njime je crnih svega pedeset krenulo lađa.
 Sa Salamine Ajas povede dvanaest lađa,
 U red ih namjesti isti, gdje atenske stajahu čete.
 Koji iz Argosa bjehu, iz Tirinsa s mnogim zidovma,
 560 Iz Hermione, Asine, pred kojih svakom je zaljev
 Dubok, iz Troizene, Ejone, iz Epidaura,
 Grada lozoplodnog, momci iz Maseta i iz EGINE, -
 Njima vojvode bjehu Diomed, grlati bojnič,
 K tome i mili sin Kapaneja preslavnog Stenel.
 565 Njima se pridruži treći bogoliki junak Eurijal,
 Koji Mekisteju sin, a Talaju bijaše unuk.
 Sve je vodio te Diomed, grlati bojnič.
 S njima je krenulo sveg osamdeset crnijeh lađa.
 Koji iz urednog grada Mikene i iz Korinta
 570 Obilnoga i koji iz uredne bjehu Kleone,
 U Agetiri što ljupkoj, u Ornejskom sjeđahu gradu
 I Sikionu, u kojem s prvine kraljeva Adrest,
 Iz Hiperesije, strme Gonoese kojino bjehu
 I iz Pelene i koji po Egiju življahu gradu
 575 I po Egijalu svemu, po širokom Helici gradu, -
 Sto ih se nakupi lađa, i Atrejev sin Agamemnon
 Silni vođaše njih. Junaka najviše pođe
 I najvaljanijih s njim. Kad junačku mjed Agamemnon
 Metne ponosan na se, med svima junacima bješe
 580 Viđen, jer najjači bješe i vođaše najviše vojske.
 Koji iz razdoblja pak Lakedemona rasjelog bjehu,
 Iz golubinjeg grada iz Mese, iz Farisa, Sparte,
 Koji po Brisiji, koji po Augiji življahu ljupkoj
 I po primorskom gradu po Helosu i po Amikli,
 585 Koji iz grada bjehu iz Etila, koji iz Laja, -
 Te je vodio brat mu Menelaje, grlati bojnič,
 S lađa šezdeset, al' svaki za sebe je oružo vojsku.
 Uzdajući se u svoju u hrabrost pođe Menelaj
 U boj i druge hrabreć, a u srcu najviše on je
 590 Želio Helenin plač osvetiti i njezinu tugu.
 Koji od Pila bjehu i ljupke Arene i grada
 Triosa, Alfeju broda²⁰, od Epija urednog grada

²⁰ 592. "brod" ovdje znači mjesto gdje se prelazi preko vode.

I od Kipariseje, i od građa Amfigeneje,
I od Pteleja, Hela i Dorija, gdje su se Muze
595 Susrele s Tamiirom, tračkim pjevačem, i uzele p'jev mu,
Iz Ehalije kad je od kralja joj Eurita išo, -
Jer se zateko on i pohvalio, da će i same
Natpjevati Muze, što im je Zeus egidonoša otac.
Ljute ga učine Muze slijepcem i pjesme njemu
600 Uzmu božanstvene one, od kitare odbiju njega.
Njima je vojvoda bio Gerenjanin konjanik Nestor,
Na put se poređa s njim devedeset prostranih lađa.
Koji od strme gore Kilene u Arkadskoj bjehu,
Od Epitova groba, izbliza gdje se bore, -
605 Koji od grada bjehu Orhomena, punog ovaca,
I od Feneja grada i Ripe, od Stratije grada,
Od vjetrovitog grada Enispe, od Mantineje
Ljupke, od Tegeje grada, Parasije, Stimpela ktome,
Te je Ankejev sin Agapenor vodio silni
610 U šezdeset lađa, a u svaku lađu je bilo
Mnogo Arkađana ušlo u posluma ratnima vještih.
Ta sam junacima kralj Agamemnon dade im lađe
Pokrite, da se njima iskričavo zavezu
More, jer ne bjehu dotad u posluma morskima vješti.
615 Koji s Buprasijskog polja iz Elide bijahu divne
Sve do krajiškog grada do Mirsina i do Hirmine,
Do grada zvanog Alisij i Olenske st'jene, - ti tad su
Četiri imali vođa, a brzijeh deset je lađa
Vodio; četvrtih vođa Poliksen bogoliki bješe,
620 Jednim bijaše vođ Amfimah, Kteatov sinak,
Drugima Euritov Talpij, obojica Aktora bjehu
Unuci; treće je sin Amarinkijev silni Diore
Vodio; četvrtih vođa Poliksen bogoliki bješe,
Sin Agastenu bješe, a Augiji vlastelju unuk.
625 Koji s Dulihija bjehu i s Ehinskih otoka svetih
Na drugoj strani mora, a naprema Elidi divnoj,
Te je vodio Meges na Aresa nalik, a njega
Vitez je Filej, Zeusov miljenik, rodio bio,
Koji na oca ljut na Dulihij se doseli nekad;
630 S njime je crnih sveg četrdeset krenulo lađa.
A Kefalencima vođ junačina bješe Odisej;
Oni iz itačkog grada i s trepčanog Neritskog brda
Bjehu i s Krokileje, s Egilipa kamenog ktome,
Jedni sa otoka bjehu Zakinta, drugi sa Sama,
635 Neki sa suhe zemlje, sa protivne obale drugi.
Vođa im bješe Odisej po umu nalični Zeusu,
S njim je krenulo lađa crvembokih dvanaest na put.
Sin Andremonov Toas Etolcima vojvoda bješe,
Koji su iz Pilene, iz Olena i iz Pleurona
640 I Kalidona lomnog, iz primorske Halkide bili,

Jer već živjeli n'jesu junačine Eneja sini
 Ni sam Enej; junaka plavokosog već Meleagra
 Ne bješe; zato je vodit Etolce Toasu dano,
 S njime je crnih sveg četrdeset krenulo lađa.

645 Krećane vođaše kralj Idomenej, kopljanik slavni,
 Koji su bili iz Knosa, Gortina s mnogim zidovma,
 Koji iz Likta, Mileta, Likasta, b'jeloga grada,
 I iz Ritija, Festa, gradova, gdje živi se zgodno,
 I drugih bijaše s Krete, u kojoj sto je gradova;
 650 Sve je vodio njih Idomenej, kopljanik slavni.
 I Enijaliju bogu ljudomornom ravni Merion,
 S njima je cinih sveg osamdeset krenulo lađa.

Lijepi, veliki junak Tlepolem, Heraklovo čedo,
 Vođaše Rođane, ljute bojnike, u devet lađa;
 655 Oni se utroje svi dijeliše sjedeć po Rodu
 Po bijelome gradu po Kamiru, Jelisu, Lindu.
 Njih je vodio sve Tlepolem, kopljanik slavni,
 Kojeg je rodila bila Astioha snažnom Heraklu;
 On je doveo nju iz Efire od Seleenta

660 Zeusovim hranjenikom junacima grade razoriv.
 Kada Tlepolem poraste u domu složenu dobro,
 Očinog ujaka ubi Likimnija, koji od loze
 Bijaše Aresove, a tada je stario veće;

Brzo pogradi lađe i naroda sakupi mnogo
 665 I on na more odmah odbježi, jerbo se drugi
 Sinovi snažnog Herakla i unuci zagroze njemu.
 Tad on lutajuć dođe na Rodos trpeći jade,
 Gdje je živio narod u plemena tri se dijeleć;

Njih je milovo Zeus, i ljudma i bozima vladar,
 670 Te ih je obasuo odozgo blagom golemim.
 Nirej je vodio tri jednakoboke lađe iz Sime,
 Nirej, Haropa sin gospodara i još Aglaje,
 Nirej, koji je bio pod Ilijem od svih junaka²¹

Iza nezazornoga Ahileja Danajac prvi.
 675 Ali bijaše slab i vojske vođaše malo.

Koji sa Nisira bjehu, sa Krapata, Kasa i Kosa,
 Grada Euripila kralja, sa Kalidna otoka malih,
 Tima su svima Fidip i Antif vojvode bili,
 Sinovi Tesala bjehu vladara Heraklova sina.

680 S njima se na put triest poređalo prostranih lađa.
 Koji po Argosu pak, po pelaškom sjeđahu kraju,
 Koji po Alopi, Alu, Trehini i po Ftiji gradu,
 Koji po Heladi bjehu, gdje kažu prekrasnih žena,
 Te se Heleni zvahu, Ahejci i Mirmidonci,

²¹ 671-673. I u originalu ime Nirej stoji na početku triju zasebičnih stihova. To je jedini takav primjer u Homera. Dosta se često koje ime nalazi u dva zasebična stiha, kako je na primjer u ovome pjevanju st. 848, 849, u 6. pjev., st. 153, 154, itd. Sve je to zbog metričkih potreba.

685 Lađa ih bješe pedeset, Ahilej im vojvoda bješe.
 Ali na ratnu vrevu na opaku mislili n'jesu;
 Ne bješe, tko bi ih mogo u redove bojne povesti,
 Jer je kod lađa ležo brzonogi divni Ahilej
 Poradi Brisejeve ljepokose srdec se kćeri;
 690 Nju iz Lirnesa mnogo i mnogo se namučiv uze
 Grad razorivši Lirnes i srušivši zidove Tebi;
 Tamo kopljonoše ubi: Epistrofa i s njim Mineta,
 Sine vladara Euena, što bješe Selepiju sinak.²²
 Za njom žaljaše ležeć, al' brzo mu ustati bješe.
 695 Koji iz Filake bjehu i Pirasa cvjetnog, iz zemlje
 Demetri posvećene, iz matice ovčje Itona,
 Koji iz pritrnskog bjehu Antrona i travnog Pteleja,
 Te je vodio sve Protesilaj ubojni junak,
 Živ dok bješe, al' tada pod zemljom bijaše crnom;
 700 Žena u Filaki lica izgrela je ostavši za njim
 U kući bez gospodara, - Dardanac junak ga ubi,
 Kada je skoćio prvi od sviju iz crne lađe; -
 Bez vođa vojska ne osta, al' svi su tužili za njim;
 Ifikla stočnoga sin, a Filakov unuk Podarko
 705 Od krvi Aresove tad uredi njih; - Protesilaj
 Bješe junačina rođeni brat Podarku, tek ovaj
 Mlađi bijaše brat, Protesilaj, ubojni vitez,
 Stariji i jaći bješe; bez vojvode narod ne osta,
 Ali za onim dobrim junakom žaljahu mnogo;
 710 S njime je crnih sveg četrdeset krenulo lađa,
 Koji uz jezero Bepsko u gradu življahu Feri,
 Koji u Glafiri, Bebi i uređenom Jaolku,
 Te je Admetov sin u jedanaest vodio lađa.
 Koji se Eumel zvao, Admetu ga rodi Alkesta.
 715 Najljepša Pelije kći, što ženska bijaše dika.
 Koji po gradu bjehu Taumakiji i po Metoni,
 Po Olizonu gradu po kamenom, po Melibeji,
 Te je vodio sve Filoktet, dobar strijelac,
 U sedam lađa, veslača pedeset u svakoj bješe,
 720 Svi su dobri bili strijelci, snažni bojnici.
 Al' on na presvetom Lemnu tad ležaše teških se muka
 Mučeć, a ostaviše Ahejci na otoku njega,
 Neka ga boli rana od opake zmije vodene.
 Tu je žalostan ležo, al' skoro se imaše kneza
 725 Sjetiti Filokteta Ahejci kod crnih lađa.²³
 Narod bez vojvode njemu ne osta, al' žaljahu za njim,
 I njih uredi sin od inoće Ojlejev Medon,
 Kojeg Ojleju bješe gradobiji rodila Rena.

²² 690-693. Ovdje se misli pljačka o kojoj je govor u bilješki 1. pjev., st. 164-168.

²³ 718-725. Bez Filoktetovih strijela nije se po odredbi bogova mogla osvojiti Troja; zato su ga Ahejci morali s Lemna dovesti pod Troju.

730 Koji iz Trike i ktom iz Itome bijahu lomne
 I iz Ehalije grada, u kojem je kraljevo Eurit,
 Njih su vodila dva ljekara dobra, što sini
 Bjehu Asklepijevi: Mahaon i Podalirij.
 S njima se na put triest poređalo prostranih lađa.
 735 Koji od Ormena grada, od vrutka Hiperije bjehu,
 Od Asterija ktom i bjeloglavog Titana grada,
 Vođ im bješe Euripil, Euemonov svijetli sinak,
 A s njim je crnih sveg četrdeset krenulo lađa.
 Koji iz Argise bjehu i iz grada onog Girtone,
 Iz Oloosona b'jelog, iz Orte i iz Elone,
 740 Njima je ustrajni ratnik Polipet vojvoda bio,
 Sin Piritoja, kog je porodio besmrtni Zeus-bog, -
 A Hipodamija dična Pirituju porodi sina
 U dan, u koji on na rutave zvjerove udri²⁴
 Te ih s Pelija stjera i k Etičkom narodu odgna;
 745 S njim se i Aresova udružila loza: Leontej
 Prehrabrog sin Korona, što Kenejev bijaše sinak,
 S njima je crnih sveg četrdeset krenulo lađa.
 Dvadeset i dvije lađe iz Kifa vođaše Gunej,
 750 Ustrajni s njime bojnici Perebi i Enijeni
 Pođoše, okolo hladne Dodone kojim su kuće,
 Pođoše, koji su polja okapali uz Titaresij
 Mili, gdje on u Penej ljepoteku izl'jeva vodu,
 Ali se ne m'ješa on sa srebrnim penejskim valma,
 Već on nad penejskom teče nad vodom kakono ulje,
 755 Jer on iz vode Stiške, iz zakletve izvire strašne.
 Sin Tentredonov Protoj Magnećanom bijaše vođa;
 Oko Peneja vode i trepčanog pelijskog brda
 Življahu oni, a Protoj brzonogi vođa im bješe.
 S njime je crnih sveg četrdeset krenulo lađa.
 760 To su vojvode, bile Argejcima, to im vladari.
 Reci mi, Muzo, koji od sviju junaka i konja²⁵
 Najbolji bjehu, što u boj Atrida pratiše oba? -
 Najbolje kobile od svih Feretijev imaše sinak,
 Eumel ih tjero, a bjehu brzoletne kakono ptice,
 765 Jednake dlake i ljeta, u leđima iste visine;
 Bog srebrnoluki njih je Apolon u Periji obje
 Odnjegovo, i Aresov strah²⁶ s obadvjema je išo.
 Od junaka je sin Telemonov najbolji bio
 Ajas, dok srdio se Ahilej, što najjači od svih
 770 Bješe, i konji mu još, što nezazorna nošahu njega.
 Al' u moroplovnih lađah u srpastih sad je Ahilej
 Na Agamemnona ljudma pastira, Atreju sina,

²⁴ 743. "na rutave zvjerove", tj. na Kentaure; vidi 1. pjev. st. 268.

²⁵ 761. vidi st. 484-493.

²⁶ 767. "Aresov strah", tj. strah koji spopada ljude kad na njih udari ratni bog Ares.

775 Ležao ljutit, a narod, gdje vali o obalu biju,
Veselo koluto se i džilito i nadstreljivo;
Konji su dotle svakom pred kolima stajali svojim
Grizuć petrusin, što raste po dolima vlažnim, i lotos,
A knezovima svim u čadorima pokrita kola
Stajahu; videć se knezi bez vojvode Aresu milog
780 Šetahu tamo i amo po vojsci ne boreć se ništa.
Danajci išahu tako, ko c'jelu ravnicu da oganj
Liže, a pod njima zemlja sve tutnjaše, ko kad se srđi
Gromovni Zeus-bog te on zbog Tifoja Arimsku bije
Zemlju, za koju vele da pod njom počiva Tifoj.²⁷
785 Tako tutnjaše silno pod nogama njihovim zemlja,
Kada su išli te poljem veoma stupali brzo,

B. Trojanske čete. 786-877.

790 Trojcima Irida dođe vjetronoga glasnica brza
Od egidonoše Zeusa, a s glasom je žalosnim posla.
Oni kod Prijamovih vijećaju upravo vrata, -
Svi su u skupu, što ih imade starih i mladih,
Kadano Irida njima progovori stavši nablizu;
Glasom se učini slična Politu, Prijama sinu,
Trojski što uhoda bješe, u svoje se uzdajuć noge
Brze, te je na grobu Esijeta sjedio starca
795 Čekajuć, kada li će Ahejci od lađa krenut.
Njemu se slična učiniv brzonoga Irida reče:
"Vazda su tebi, starče, po čudi zaludne r'ječi²⁸
Kao nekad u miru, al' sada je ratno vrijeme
Strašno; u mnogim ja sam u bojima junačkim bio,
Al' još naroda takog i tolikog ne vidjeh nikad.
800 Ima premnogo njih ko pijeska i kao lišća.
Protiv našega grada sad dolaze, borit se hoće.
Hektore, najviše tebe opominjem, čini ovako:
Mnogo Prijamov grad pomoćnika ima, i oni
Jezikom koji kakvim od rasutih gbvore ljudi;²⁹

²⁷ 782-783. Tifoj (pravilnije bi bilo: Tifoej) nekakav je strašan div, personifikacija užasnoga vihara ili vulkanske pare i vatre; Zeus ga je nekad svladao i zakopao pod nekakvim brdom u Arimskoj zemlji (misli se da je to negdje u jugoistočnoj Maloj Aziji); Tifoj hoće otud da prodre na svijet, ali Zeus puca gromovima i ne pušta ga ispod zemlje.

²⁸ 796. Polit, u kojega se Irida pretvorila, psuje oca Prijama što sluša (a ne što govori) zaludne riječi, sada kad bi trebalo raditi, a ne prazno govoriti.

²⁹ 804. Ovdje se kaže da su Trojanski pomoćnici (ili saveznici) govorili različnim jezicima; nijesu dakle mogli razumjeti Ahejaca i Trojanaca (koji su jedni i drugi istim jezikom govorili, jamačno s dijalekatskim razlikama) ni ovi njih, ali pjesnik pomenutu razliku ponajviše smeće s uma, tj. rečeni pomoćnici (saveznici) često govore s Trojancima i s Ahejcima, kao da im je svima jedan isti zajednički jezik. Tako

805 Onima neka svaki zapov'jeda, tko im je vladar,
Neka ih izvodi u boj razredivši građane u red."
Tako im reče, a Hektor prepozna boginje r'ječi,
Skupštinu raspusti on, i potrče za oružjem Trojci,
Sva se otvore vrata, i vojska na polje navre,
810 - Konjici, a i pješaci, te velik urnebes nasta.
Nekakav ispred grada imade strmen brežuljak,
Na polju stoji daleko, obići se dade odasvud;
Ljudi "Bartija" tome brežuljku vele, a bozi
Besmrtni "Skakalice Mirine" kažu brežuljak;
815 Ondje se razdijele Trojanci i pomoćnici.
Trojcem bijaše vođ sjajnošljemac veliki Hektor,
Prijamov sin, iza njega junaci u oružju bjehu
Najbolji, najviše njih želeći se pobit na koplja.
Sin Anhisov Eneja Dardancima bijaše vođa
820 Valjani sin, - Afrodita Anhisu rodi ga divna
U idskim uvalama sa čovjekom spavavši smrtnim.
Ne bi Eneja sam, već Antenor obadva sina
Bijahu s njim: Arheloh i Akamas vješti u ratu.
Koji iz Zelij bjehu, na podnožju najnižem idskom,
825 Bogati ljudi, što vodu Esepovu pijahu crnu,
Te je Trojance sin Likonov vodio sv'jetli
Pandar, kojem je luk udijelio sam bog-Apolon.³⁰
Koji su iz grada bili Adrestije, s Apeskog polja,
Zatim od Pitije grada, od Terije strmoga brda,
830 Te je vodio Adrest i s lanenim oklopom Amfij,
Sinovi Meropa rodnom Perkoćanina, što znaše
Najbolje vraćat med ljudma i nije svojim sinovma
U boj ljudogubni poći dopustio, ali ga oni
Ne htješe slušat, te smrt je odvukla ih crna i Kere.
835 Koji življahu pak po Perkoti, uz vodu Praktij,
Koji iz divne bjehu Arizbe, iz Sesta, Abida,
Te je Hirtakov sin dovodio, glava junaka,
Asij, Hirtakov sin; iz Arizbe njega su konji
Veliki riđi donesli od vode od Seleenta,
840 Vođ Hipotoj plemena Pelazga kopljonosnih bješe,
Koji su okolo građa Larise živjeli grudnog;
Vođa im bješe Hipotoj i Pilej od Aresa loze,
Oca sinovi Leta Pelazga, Teutamu sina.
Tračane vitez je Piroj i Akamas vodio u boj,
845 A njih okružuje voda hetespontska, silno što struji.

i pjevači naših junačkih pjesama ponajviše šutke uzimaju da se svuda na svijetu govori naš jezik i zato se u tim pjesmama ljudi našega naroda i našega jezika razgovaraju veoma često npr. s Turcima, s Arapima, s Madžarima, s Latinima i dobro razumiju jedni druge, kao da su i to ljudi našega jezika. Vidi u T. Maretića, *Naša narodna epika* str. 107. Da su trojanski pomoćnici govorili različnim jezicima, to kaže pjesnik i u 4 pjev., st. 437-438.

³⁰ 827. nema se shvatiti od riječi do riječi, već ovako: Apolon mu je dao vještinu da dobro strijelja.

Kopljanike je u boj Kikonce vodio Eufem,
Zeusova sin hranjenika Trezena, Keasu sina.

850 Iz Amidona daleko od Aksija široke r'jeke,
Aksija³¹, kojeg se vali po zemlji najljepši steru,
Vođaše u boj Peonce krivoluke junak Pirehmo.

A Paflagoncima bješe Pilemen rutavac srčan
Vođ od Enetske zemlje, gdje divljih mazgi imade,
Tamo u gradu Kitoru i Sesamu življahu oni,
855 Oko Partenija vođe u kućama življahu slavnim
Po Eritinu gradu visoku, Egijalu, Kromni.

A Halizonima bješe Epistrof vođa i Odij,
Iz grada dalekog bjehu iz Alibe, majdana srebru.
Mišane vođaše Hromis i Enom, u ptice gatač,
860 Ali crnijeh Kera odvratio pticama³² nije,
Nego brzonogi njega potomak ubi Eakov,
Ubi u r'jeci, što u njoj Trojance i druge pobi.

A iz askanskog grada iz dalekog vođaše Frige
Forkis i nalični bogu Askanije kreševa željni.

865 Meonski narod u boj povedoše Mestlo i Antif,
(Gigejsko jezero njih Telemenu obojicu rodi)³³
Ispod Tmola oni Meonce povedoše u boj.

A gruborječne Karce povede Nasto, - po gori
Oni gustolisnoj Ftirskoj, po Miletskom življahu gradu
I uz Meandrove vale i vrške Mikalske strme.

870 Nasto povede njih i Amfimah u boj; - Amfimah
I brat mu Nasto djeca Nomionu svijetla bjehu,
Nasto u zlatu³⁴ sav ko djevojka pošo je u boj
Ludak, al' propasti jadne odvratio ne bješe time,
Nego u potoku brzi potomak njega Eakov

875 Ubi i njegovo zlato Ahilej odnese hrabri.

Likijce vođaše Glauk nezazorni i s njim Sarpedon
Od virovitog Ksanta, iz Likije daleke zemlje.

³¹ 849. Aksij je rijeka u Makedoniji, danas se zove Vardar.

³² 859. "pticama" je ovdje instrumental.

³³ 865. tj. rodila ih je jedna između Nimfa toga jezera.

³⁴ 872. "u zlatu", tj. s različitim zlatnim (ili pozlaćenim) nakitima.

TREĆE PJEVANJE

(22. dan. Nastavak)

Zakletve. Gledanje s bedema.
Mejdan Parisa i Menelaja.

6. Vjera. 1-313.

A. Pripreme. 1-120.

Kada se sve već vojske poređaju s vođama svojim,
Trojci cikćući pođu i vičući kakono ptice;
Kao što pod nebom zna da stoji cika ždralova,
Kada od zime oni i kiša neprestanih bježe,
5 Pa k okeanskim, onda ka vodama cikćući lete
Noseći tamno ljudma Pigmejcima¹ pogubu i smrt;
U jutro rano ždrali s Pigmejcima zameću bojak.
Mučeći pođu u boj Ahejci kipeći gnjevom,
Jedan drugom pomagat želeći u srcu željno.
10 Kao po vrsima brdskim kad Notos razvije maglu,
Koje ne trpe pastiri, al' tatu je od noći draža,
Dotle se vidjeti može, sve dokle bi bacio kamen, -
Tako se njima gusta pod nogama prašina digne,
Kada su išli te poljem veoma stupali brzo,
15 Kada se jedna drugoj nablizu primaknu vojske,
Pred Trojancima htjede Aleksandro nalični bogu
Borit se pardalsku kožu na plećima imajuc i mač²
I luk saviti, i dva sa mjedenim okovom koplja
Vitlaše argejske sve junake najbolje zovuć,
20 Tko će se ogledat s njim, u strahovitoj borit se borbi.
Kada ugleda njega Menelaje Aresu mili
Gdje on široko korača pred vojskom i dolazi bliže, -
Kako se lav veseli, kad na pl'jen se namjeri velik,
Kadano divlju kozu il' jelena rogatog nađe
25 Gladujuć i sve hoće da proždre, makar ga i psi

¹ 6. Pigmejci su (u grčkom pričanju) nekakvi vrlo mali ljudi negdje na kraju svijeta i tako slabi da ih ždralovi mogu ubijati.

² 17. mač na plećima, - vidi u 2. pjev., st. 45.

Tjerali brzi il' snažni mladići, tako se tada
 Aresu mili Menelaj poveseli, očima svojim
 Kad Aleksandra vidi bogolikog, kaznit drznika
 Hoteći odmah s kola u oružju na zemlju skoči.
 30 Al' kad Aleksandro njega bogoliki očima spazi
 Među rtnicima gdje se pokazo, - potrese se njemu
 Srce i od smrti bježeć med drugove utekne guste.
 Kao kad opazi tko u planinskoj dolini zmiju,
 Odmah odskoči natrag, a koljena poduzme njemu
 35 Drhat, i blijed u licu odbježi, - tako se boječ³
 Atrejevoga sina bogolik Aleksandro sada
 Ustukne među Trojance med ljutice guste, al' njega
 Kada opazi Hektor, tad ružno ga grditi počne:
 "Nesretni Parise, prvi ljepotico, ženaru ludi,
 40 Varavče! ej da budeš neoženjen propo bez djece!
 I to bih volio ja, i bolje bilo bi tako,
 Nego da ljudima pokor i prezir ostaneš drugim!
 Kako li negdje Ahejci dugovlasi ijuču sada,
 Koji su mislili dosad, da boljar ti si i rtnik,
 45 Jer si obraza krasna, al' junaštva nije ni snage
 U srcu tvom! u lađama ti moroplovnim takav
 Zaputi morem i sabrav drugova milih med strance
 Ode i iz daljine ljepoliku dovede ženu,
 - Koja je snaha junakom kopljonosnim⁴, - i svome ocu
 50 Dovede nesreću velju i narodu i gradu svemu,
 Neprijateljima radost, a sramotu samome sebi!
 Ne bi li Aresu milog Menelaja počekat htio?
 Znao bi, kakog junaka imadeš mlađahnu ženu!
 Darovi Afrodite ni kitara neće ti pomoć
 55 Ni ljepota ni kosa, kad valjo se budeš u prahu.
 Ali su plašljivice Trojanci, jer kamenu ti bi
 Obuko košulju⁵ davno zbog zala, što si im zado!"
 Njemu bogoliki ove Aleksandro prozbori r'ječi:
 "Hektore, pravo si mene izgrdio, krivo me n'jesi;
 60 Vazda je srce u tebe neslomljivo sjekiri nalik,
 Koja kroz panj ide iz ruke onom, što građu
 Umjetno teše lađenu; od sjekire jača mu zamah;
 Ti neprestrašljivo tako imadeš, u grudima srce.
 Zbog Afrodite zlatne darova ne psuj me milih!
 65 Prezirati ne valja od bogova preslavne dare,
 Koje dadu, a sam ih prisvojiti ne može nitko.
 A sad ako te volja, da vojujem i da se borim,

³ 33-35. Tu je poredbu iz Ilijade prenio Vergilije u svoju Eneidu (2. pjev., st. 379-381).

⁴ 49. Helena je snaha kopljonosnim junacima, tj. Atreju (kao žena njegova sina Menelaja) i Agamemnonu (kao žena njegova brata Menelaja). Grčka riječ "nyos" znači kao i naša "snaha" ženu i sinovu i bratovu.

⁵ 57. obući kamenu košulju, tj. biti kamenovan.

Ostale deder posadi Trojance i sve Ahejce,
 Onda s Aresu milim Menelajem sastav'te mene,
 70 Da se u sr'jedi borimo za Helenu i sve joj blago.⁶
 Koji nas bude jači te drugoga svlada, nek nosi
 Kući čitavo blago i ženu, a ostali tvrdu
 Neka uhvate vjeru u ljubavi, te vi u Troji
 Ostan'te grudnoj, a oni nek u Arg konjogojni odu
 75 I u ahejsku zemlju, gdje kažu prekrasnih žena."
 Reče - i r'ječi se toj veoma povesele Hektor
 Te med Trojance on otišavši potisne čete
 Koplje po sr'jedi držeći, i onda se umire oni;
 Ali u njega strijeljat Ahejci dugovlasi stanu,
 80 Gađahu strelama njega i kamenje bacahu u njegov.
 Kad li junacima kralj Agamemnon na njih se prodre:
 "Argejci, stan'te, strijeljat ded prestan'te, ahejski sini,
 Kao da nešto reći sjajnošljemac hoće sad Hektor."
 Tako im reče, a oni strijeljati prestanu i svi
 85 Brzo ušute, a onda med vojskama prozbori Hektor:
 "Čujte me, Trojci, sad, i nazuvčari Ahejci,
 Što li Aleksandro veli, zbog kojega nastade borba.
 Svima Ahejcima on i Trojancima veli, nek metnu
 Na zemlju sada svi mnogohranu oružje krasno,
 90 A on i Aresu mili Menelaje neka se sami
 Tu u sredini bore za Helenu, za blago za sve.
 Koji ih bude jači te drugoga svlada, nek uzme
 Čitavo blago i ženu i kući neka ponese,
 A mi ostali vjeru u ljubavi uhvat'mo tvrdu."⁷
 95 Tako im reče, a oni umuče svi i zašute,
 Onda im započne riječ Menelaje grlati bojnik:
 "Čujte sada i mene, jer moju snalazi dušu
 Najveća tuga, te hoću, Argejci da se već mirno
 Raziđu i Trojanci, jer zla podnesoste mnogo
 100 Sve zbog zavade moje, Aleksandro kojurto začu.
 Kojega od nas smrt i sudbina čeka, nek umre,
 A vi se mirno drugi raziđite onda što prije.
 Jagnjića b'jeloga amo dones'te, i jagnjicu crnu,
 Zemlji i Suncu, a jedno prikazat ćemo i Zeusu.⁸
 105 Prijama moćnog doved'te, nek vjerom se tvrdom zakune

⁶ 70. "blago" misli se ono koje je Paris uzeo iz Menelajeve kuće i odnio ga u Troju kad je odveo Helenu.

⁷ 91-94. Hektor ponavlja Parisove riječi (st. 70-73); vidi o ponavljanju riječi, koje je tko rekao, u pjev. 2., st. 60-70.

⁸ 104. Bijeli jagnjić ima se žrtvovati sjajnome suncu (u grčkom je jeziku riječ koja znači "sunce" muškoga roda: helios ili eelios) a crna jagnjica crnoj zemlji (i u grčkom je jeziku riječ koja znači "zemlja" ženskoga roda: ge). Trojanci će žrtvovati Suncu i Zemlji, božanstvima koja sve vide i čuju, mogu dakle biti vrlo dobri svjedoci kad se tko kune, a Ahejci će žrtvovati Zeusu koji sve zna i sve može, dakle može i kazniti onoga koji se krivo kune.

Sam on, jer nevjerni su i prkosni njegovi sini,
Pa bi nedjelom koji razorio Zeusovu vjeru,
Pamet je mladeži vazda prevrtljiva, ali kud starac
Dođe, tamo on u budućnost i u prošlost gleda,
110 Kako će najbolje što obadvjema, stranama biti."
Reče im, te se Ahejci povesele i s njima Trojci
Misleći, da će se sad osloboditi čemernog rata.
Oni ustave konje u redima i skoče s kola,
Oružje skinu sa sebe i na zemlju metnu ga blizu
115 Jedno k drugom, i malo oko njeg prostora bješe.
Nato do dva glasnika u Troju pošalje Hektor,
Janjce da brzo donesu i zovnu Prijama starca.
K lađama prostranim zatim Taltibija kralj Agamemnon
Pošalje silni i njemu zapovjedi don'jeti jagnje.
120 Tu Agamemnona divnog Taltibije poslušna riječ.

B. Helena na bedemu kazuje tko je koji junak. 121-244.

Irida gласnicom tada k bjelorukoj Heleni dođe
Nalik na zaovu njenu, na ženu Antenorovu sina,
Sinak Antenorov nju Helikaon uze, a od svih
Prijama kćeri ona - Laodika - najljepša bješe.
125 Helenu Irida nađe gdje u sobi veliko tkanje
Porfirno dvostruko tka i u njega utkiva borbe,
Što ih konjokrote Trojci, mjedenhalje što ih Ahejci
Od šaka Aresovih pretrpješe zbog nje do sada.
Irida blizu nje brzonoga stane i reče:
130 "Hajde, snaho o draga, neobično vidjeti djelo,
Što ga konjokrote Trojci, mjedenhalje što ga Ahejci
Čine; prije su plačne donosili na polju bojnem
Jedni drugima bitke želeći pogubnog rata,
A sad sjede i šute, jer rat se umirio sada,
135 Na štit je naslonjen svak i koplje je dugačko zabo,
Pa će Aleksandro sada i Aresu mili Menelaj
S kopljima dugim izići na mejdan poradi tebe;
Koji od njih nadjača, on milom će zvati te ženom."
Tako boginja reče i u srce pusti joj slatku
140 Žudnju za pređašnjim mužem i gradom, za materom, ocem.
Bijelim Helena tada prijavesom obviše sebe,
Pođe iz sobe suze od obraza umilne lijuć.
Ne bješe sama, već s njome i dvorkinje iziđu dvije⁹
Etra, Piteju kći, i volooka Klimena uz nju.

⁹ 143. kad kraljice ili žene kraljevskog roda kamo izlaze, prati ih koja dvorkinja, tako je i u pjev. 22., st. 449-461., i u Odiseji pjev. 1., st. 331. i pjev. 18., st. 207.

145 Brzo dođoše tamo, gdje Zapadna bijahu vrata.¹⁰
 Oko Prijama Lamp i Pantoj i Klitije bjehu,
 Timet i Hiketaon od loze Aresa boga
 I dva razumna starca Ukalegon i još Antenor.
 Svi ti sjedahu, ljudske starješine, kod Skejskih vrata,
 150 Starost im nije dala vojevati, al' govornici
 Bjehu valjani nalik na cvrčke, koji na stablu
 U šumi sjede i milim oglašuju nam se glasom.
 Takve čelovođe trojske na kuli sjedahu ondje;
 Kada Helenu spaze na kulu gdje uzlazi k njima,
 155 Jedan drugome tiho progovore krilate r'ječi:
 "Zamjere nazuvčarom Ahejcem ni Trojcima nije,
 Što zbog takove žene već odavno nevolje trpe!
 Licem je ona vrlo na besmrtnu boginju nalik!
 Nego kakva je, da je, nek lađama vrati se kući
 160 I nek ne ostavlja nama i našim sinovima tugu."
 Tako reku, i tada pozove Helenu Prijam:
 "Dođi, o draga amo o kćeri, i uza me sjedni,
 Prvoga muža i rod i prijatelje da vidiš.
 Ti mi kriva nijesi, već bogovi krivi su meni,
 165 Koji su plačni rat navalili ahejski na me.
 Dođi, da mi junaka gorostasnog imenom kažeš,
 Koji je ono tamo Ahejac vr'o i visok; -
 Ima doduše drugih, što njega nadvišuju glavom,
 Ali očima svojim krasnika još ne vidjeh takog,
 170 Koji bi glavit bio toliko, - ta kralju je sličan."
 Helena, ženska dika, odgovori besjedu njemu:
 "Častan meni si ti, veličanstven si, mili mi svekre!
 Ej da sam voljela zlu smrt odabrati, kada sam amo
 Išla sa sinom tvojim muževlju ostaviv sobu,
 175 Pozno rođenu kćer i znance i vrsnice mile!
 Ali tako se ne zbi, i zato ginem od suza.
 Nego da rečem, što sada od mene želiš da čuješ.
 Ono je Atrejev sin Agamemnon silan daleko.
 I kralj dobar je on i kopljanik kršan i meni
 180 Djever bio je kuji bezobraznoj, ako je bio!"¹¹
 Reče, i njemu se starac zadivivši prozbori ovo:
 "Blaženi Atrejev sine dobrosretni, obilni srećom!
 Doista ahejskih mnogo sinova pod sobom imaš!
 Nekad sam pošao ja u lozoplodnu frigijsku zemlju
 185 I vidjeh frigijsku silu junaka s konjima brzim,
 Otreja vojsku tu i bogolikog Migdona vidjeh,
 Oni uz obale vode Sangarija imahu oko;

¹⁰ 145. "Zapadna" ili Skejska, isp. st. 149, 263.

¹¹ 180. Helena zove sebe bezobraznom kujom i u Odiseji pjev. 4., st. 145. zato što se dala premamiti od Parisa i ostavila prvoga muža. - Riječi "ako je bio" znače da se Helena s velikom tugom sjeća prošlosti; ona dobro zna da joj je Agamemnon bio djever, ali to je bilo pa prošlo, kao da nikad nije bilo.

I ja brojah se neki među njima bivši pomoćnik
U dane one, kad bjehu Amazonke muškare došle:
190 Ali sjajnookih ima sinova ahejskih više."
 Drugoga zatim vidjev Odiseja pitaše starac:
 "Deder mi, draga o kćeri, sad reci, tko li je onaj?
 Glavom je Atrejev sin Agamemnon veći od njega,
 Ali je prsima on i plećima vidjeti širi.
195 Njegovo oružje eno na zemlji mnogohranj leži,
 Al' on ko ovan svud po redovima oblazi ljudskim;
 Taj mi se najviše čini gustorunu naličan ovnu,
 Koji po velikom stadu ovaca prolazi b'jelih."
 Helena, Zeusova kćerka, odgovori njemu ovako:
200 "Ono ti je Odisej dosjetljivi, sinak Laertov,
 Koji se na polju rodi brdovite itačke zemlje.
 On je pameti mudre i lakavstva svakakva znade."
 Razumni na to njoj Antenor prozbori r'ječi:
205 "Tu si doista riječ po pravici kazala, ženo.
 Već je došao jednoć Odisej ovamo divni;
 S Aresu milim je došo Menelajem poslan zbog tebe,
 Ja ih dočekah oba u domu svom i počastih,
 Tako im vidjeh stas i poznah pamet im mudru.
 Al' kad Trojanci se skupe, i oni se med njima nađu,
210 Širokim plećima sve ih Menelaje nadvisi stojeć,
 Nego kad sjedoše oba, Odisej glavitiji bješe.
 A kad su r'ječi i misli pred svima stali raspredat,
 Tad je Megelaje brzo govorio, malo doduše,
 Nego veoma zvonko, obilat ne bješe r'ječma,
215 Ali zboraše zgodno, iako bijaše mlađi;
 A kad se digo Odisej dosjetljivi riječ govorit,
 Stade i gledaše strmo oborivši na zemlju oči.
 Skeptra ni pred sobom on ni za sobom nije okreto,
 Već ga držaše čvrsto u ruci nevještu sličan.¹²
220 Reko bi, da je čovjek mrzovoljast ili budala;
 Ali kad veliki glas iz prsiju ispusti svojih,
 Riječ sipati stane pahuljicam snježnima slične,
 Tad nadgovaro se ne bi s Odisejem smrtnik ni jedan.
 Ipak se njegovu stasu toliko tad čudili nismo."
225 Trećega Ajasa opet uočivši pitaše starac:
 "Tkoli je onaj Ahejac i vr'o junak i visok

¹² 217-219. Odisej dakle kad govori, mirno stoji, gleda preda se, ne maše rukama ni skeptrom što ga drži u ruci (i danas običavaju mnogi govornici, kad govore, mahati rukama ili kojim predmetom što ga imaju u ruci, na pr. olovkom). Što Prijam ne prepoznaje Odiseja, premda ga je već jednoć vidio i govorio s njim, tome se ne treba čuditi jer je to odavno bilo, - pred deset godina. Ni tome se ne treba čuditi što se sada istom (kad je rat već u desetoj godini) pruža prilika Prijamu da upozna glavne voj-skovode ahejske; može se misliti da se Ahejci nikad prije nijesu tako približili vratima grada Troje kao sada, a ako su se i približili, trebalo je s njima boriti se, i nije bilo prilike mirno ih motriti kao sada kad miruju i hoće s Trojancima da se pomire.

Među Argejcima glavom i širokim plećima viđen?"

Njemu će ženska dika dugohaljka Helena reći:

230 "Obrana ahejska to je, - gorostasni to ti je Ajas:
A tamo kao bog Idomenej med Krećani stoji,
Okolo njega se kretske čelovođe skupile eno;
Često je Aresu mili Menelaj ugostio njega
U kući našoj, kad kod nas uvratio bi se sa Krete.
Sada sjajnooke sve Ahejce ostale vidim,
235 Koje bih mogla prepoznat i kazati njih poimence,
Al' upravljača dvaju ne mogu narodnih vidjet,
Kastor vitez je jedan, Polideuk šakobija dobri
Drugi je, rođena braća, što moja mati ih rodi.
Iz Lakedemona ljupkog nijesu krenuli možda?
240 Il' u moroplovnih lađah doduše dođoše amo,
Ali u bojeve neće da ulaze junačke oni
Boječ se mnoge sramote i rugla, što je na meni."
Reče, - a njih je zemlja plodorodna oba već krila
U Lakedemonu ondje na postojbini im miloj.

C. Vjera se utvrđuje žrtvom. 245-313.

245 Zaloge tvrde vjere glasnici nosiše kroz grad:
Jagnjadi dvoje i plod zemaljski veselicu vino
U kozjem m'jehu, a krčag u rukama nosaše sjajan
I čaše zlatne Idej oglasnik; k Prijamu starcu
Pristupi on i ovim rječima potakne njega:
250 "Diž' se, Laomedonov o sine, zovu boljari,
Vođe konjokrotam Trojcem i nazuvčarom Ahejcem,
U polje, jedni drugim da tvrdu vjeru zadate,
Te će Aleksandro sada i Aresu mili Menelaj
S kopljima dugim izići na mejdan poradi žene;
255 Koji od njih nadjača, zadobit će blago i ženu.
A drugi uhvat'mo tvrdu u ljubavi vjeru, u Troji
Grudastoj ostan'mo mi, u konjogojni oni nek Argos
Odu i ahejsku zemlju, gdje kažu prekrasnih žena."
Tako mu reče, a starac protrnu¹³ i družima kaže,
260 Neka upregnu konje, i oni se pokore brzo.
Prijam se u kola popne i uzde potegne k sebi,
U kola prekrasna s njim Antenor se također popne,
Na polje uprave konje brzonoge skroz Skejska vrata.
A kad dođoše već med Trojance i med Ahejce,
265 Tad na mnogohranu zemlju obojica siđoše s kola
Pa tad u sr'jedu stupe med Trojce i među Ahejce.
Tad se junacima kralj Agamemnon digne, a s njim se

¹³ 259. "starac protrnu" poradi sina Parisa, koji bi mogao pasti na mejdanu; vidi st. 306-307.

I umni digne Odisej, glasnici pak ponosni svedu
 Zaloge vjere tvrde božanske, smiješaju zatim
 270 VINO u vrču i vode na kraljevske naliju ruke.
 A sin Atrejev nož povuče od boka onda,
 Koji mu višaše vazda uz velike korice mača,
 Janjcima odreže dlake sa glave, onda glasnici
 Trojanskima boljarma i ahejskim pod'jele dlake.¹⁴
 275 Atrid podigne ruke ovako se moleći glasno:
 "Najveći, preslavni Zeuse, sa Ide kojino vladaš,
 I sunce, kojeno sve sa nebesa čuješ i motriš,
 Zemljo i potoci vi i bogovi, koji pod zemljom
 280 Pokojne kaznite ljude, zakune l' se tkogod gdje krivo,
 Bud'te svjedoci, i bud'te čuvari vjere nam tvrde!
 Ako Aleksandro svlada Menelaja, ubije l' njega,
 Helena neka mu onda i čitavo ostane blago,
 A u brzoplovnim mi u lađama vrat'mo se kući;
 285 Ako plavokosi pak Menelaj Aleksandra svlada,
 Onda nek Helenu vrate Trojanci i čitavo blago
 I nek naknadu plate Argejcima, kako je pravo,
 I med potomcima o tom nek ostane spomen, a Prijam
 Ako ne ushtije meni sa svojim sinovima platit
 290 Naknadu, pošto u boju Aleksandro sinak mu padne,
 Onda ću ostati ovdje i s njima naknade radi
 Dalje vojevat sve dotle, dok ne nađem ratu svršetka."
 Reče i janjcima vrat presiječe nemilom mjeđu,
 Onda ih na zemlju metne, a jošte se pračkahu oba,
 295 Al' bez života bjehu, jer mjed im je uzela dušu.
 Tad u kondire vina iz vrča zacrpu i njega
 Izliju pa se molit vjekovitim bozima počnu.
 Gdjekoji tad je Ahejac i Trojac reko ovako:
 "Najveći, preslavni Zeuse i ostali besmrtni bozi,
 300 Koji od nas prvi preko vjere uzrade tvrde,
 Nek im ko ovo vino iscuri mozak po zemlji,
 Njima i, njihovoj djeci, a žene im oteli drugi!"
 Tako izreku, al' ne htje Kronion to im izvršit;
 Onda im započne riječ potomak Dardanov Prijam:
 305 "Čujte me, Trojci vi i nazuvčari Ahejci,
 Ja ću se natrag sad u vjetroviti Ilij povratit,
 Jer mi ne može srce podnesti, da očima gledam
 Gdje se s Aresu milim Menelajem sinak mi bori;
 "Zeus-bog znade, a znadu i ostali besmrtni bozi,
 Kome je od njih dvaju skončanje suđeno i smrt."
 310 Reče i u kola junak bogoliki jagnjiće metne,¹⁵

¹⁴ 274. za znak da se svi zajedno s Agamemnonom zaklinju.

¹⁵ 310. "u kola jagnjiće metne", tj. one zaklane i bogovima žrtvovane; Prijam će ih odvesti u Troju te ih dati zakopati ili u more baciti (jer meso životinja koje su žrtvovane pri zakletvama nije se jelo, kako se jelo meso onih životinja koje su žrtvovane u drugim kakvim zgodama).

Onda se popne sam i uzde potegne k sebi,
U kola prekrasna s njim Antenor se također popne,
Te se vraćahu natrag obojica u grad u Ilij.

7. Menelaj se bije s Parisom. 314-461.

A. Menelaj nadvlađuje. 314-368.

315 A sin Prijamov Hektor i s njime divni Odisej
Izmjere najprije prostor za mejdan, u kacigu zatim
Mjedenu ždrebove bace i onda prom'ješaju u njoj,
Koji će prvi bacit mejdandžija mjedeno koplje.
Ljudi podignu ruke i bozima stanu se molit;
Gdjekoji tad je Ahejac i Trojac reko ovako:
320 "Najveći, preslavni Zeuse, sa Ide kojino vladaš,
Onaj, koji je rat među nama zavrgo ovaj,
Daj, da propadne on, u Aidove dvore da ode,
A mi ostan'mo drugi u ljubavi i vjeri tvrdoj."
325 Tako izreku, i tada sjajnošljemac veliki Hektor
Prom'ješa gledajuć natrag, i Parisu iskoči ždrijeb.
Oni u redove sjednu, gdje konji poskokljivi kome
Stajahu i gdje njihno i oružje šareno bješe;
Tada na pleći muž ljepokose Helene one
Divni Aleksandro na se navuče oružje krasno;¹⁶
330 Nazuvke najprije on navuče oko gol'jeni,
Nazuvke krasne, što kopče od srebra spućahu kruto,
Okolo prsiju oklop navuče, koji je bio
Oklop Likaona brata, i uredi ga na sebi,
Metne na pleći mač¹⁷ sa srebrnim klincima mjeden,
335 Veliki i teški štit on onda u ruke uzme,
Na glavu junačku šljem krasnotvoran postavi zatim
Sa konjskim repom, i kita odozgo se tresase strašno;
Uzme ubojno koplje, što zgodno mu za šaku bješe,

¹⁶ 329-338. Kako je Paris oružan, to je mogao pjesnik tako prikazati da reče: oko golijeni bili su mu nazuvci, oko prsiju oklop, na plećima mač i štit, na glavi šljem, u ruci koplje. To je bio opis prema onome kako se što prikazuje u prostoru čovjeku koji što gleda. Tako rade slikari i ne mogu drukčije raditi, jer oni mogu prikazivati samo ono što je u prostoru jedno pored drugoga. Drukčije je u epskoj poeziji, kojoj je glavni posao da pripovijeda što je nekad bilo, što se događalo u vremenu jedno iza drugoga. Zato Homer sasvim u duhu epske poezije u svojim opisima vrlo rado predmete koji su u prostoru jedan pored drugoga pretvara u radnju prenoseći ih tako iz prostora u vrijeme, u kojem su jedan iza drugoga. Zato je evo i ovdje Paris opisan, ne kako je oružan, nego kako se oruža, kako meće na se jedan dio oružja za drugim. I u našoj narodnoj junačkoj poeziji ima takvih primjera; vidi u T. Maretića, *Naša narodna epika*, st. 86-88.

¹⁷ 334. "metne na pleći mač" - vidi pjev. 2., st. 45.

Oružjem isto tako Menelaj se oružo hrabri.
 340 Kada već njih dva budu u oružju sa obje strane,
 Tada u sr'jedu stupe međ Trojce i među Ahejce
 Očima gledajuć strašno¹⁸; konjokrote svi se Trojanci
 I nazuvčari Ahejci, kad vide ih, u čudu nađu.¹⁹
 Nablizu oni stanu na izmjerenome mjestu
 345 Kopljima vitlajući i jedan na drugog ljutit.
 Prvi Aleksandro baci dugosjeno koplje i njime
 Zgodi Menelaja u štit; što svuda jednako krije,
 Al' ga ne probi mjed, već o štitu jakom se svine
 Parisu rt od koplja, a onda podigne svoje
 350 Atrejev sin Menelaj i Zeusu se pomoli ocu:
 "Daj mi, gospode Zeuse, naplatiti zlu počinjača,
 Divnog Aleksandra sad, od mojih da pogine ruku,
 Nek se i poslije tkogod od ljudi poznijih žaca
 Zlo domaćinu činit, kad s ljubavlju dočeka gosta."
 355 Reče i zamahne kopljem dugosjenim i tad ga baci,
 Zgodi Aleksandra u štit, što svuda jednako krije,
 Te kroz blistavi štit silovito iziđe koplje,
 I vrlo umjetni oklop probode ono junaku,
 Pokraj slabina prođe i košulju proreže naskroz;
 360 Tad se Aleksandro pregnu i crnoj se ukloni smrti.
 S klincima srebrni mač povukavši Atrejev sinak
 Zamahne, udari njima u kacigin branik²⁰, al' o njoj
 Prsne na d'jela na tri na četiri, te mu iz ruke
 Ispadne; Atrid pisne u široko pogledav nebo:
 365 "Oče o Zeuse, nema od tebe okrutnijeg boga!
 Doista mišljah kaznit Aleksandra za sve zločinstvo,
 Ali mač mi se slomi u ruci i koplje iz ruku
 Naprazno meni poletje, i tako njega ne svladah."

B. Afrodita spasava Parisa. 369-447.

370 Reče i skoči te za šljem konjogrivni pograbi njega
 Pa ga okrene onda i među Ahejce povuče.
 Pod grlom nježnim ga stade izvezeni daviti remen,
 Što ga je ispod brade nategnuo, šljem da mu drži.
 Njega bi dovuko bio Menelaj i golemu slavu
 Steko, da Zeusova kći Afrodita ne spazi oštro;
 375 Ona mu prekine remen od vola zaklanog krepko;

¹⁸ 342. "očima gledajuć strašno", tj. ispod šljemova, na kojima se "kita tresase strašno" (st. 337).

¹⁹ 343. "svi se ... u čudu nađu", valjda zato što toga, a ni takva megdana još nije bilo, prizor je nov i neobičan.

²⁰ 362. "branik", kao mjedeni obluk što se spušta s kacige i brani lice; branika su dva, s jedne i s druge strane, kako se vidi u 5. pjev., st. 743.

Prazna kaciga tada u punahnoj ostane ruci,
 A njom zavrtjevši junak med nazuvčare Ahejce
 Baci je, i nju mili drugari dignu sa zemlje.
 Drugi put skoči Menelaj želeći ga mjedenim kopljem
 380 Ubiti, ali ga tad Afrodita ugrabi lako
 Boginja besmrtnica budući, maglom ga silnom
 Zavije pa ga metne u mirisnu svođenu sobu,
 Helenu dozvati ode; na visokoj kuli zateče
 Nju, a oko nje mnoge u skupu Trojanke nađe.
 385 Helenu ona povuče za milenu odjeću njenu
 Te joj progovori staroj vunarici slična se stvoriv,
 Koja je vunu njoj izrađivala, u divnom dok još
 Lakedemonu bješe; od sviju Helena nju je
 Voljela, - njojzi slična progovori tad Afrodita:
 390 "Hajde, Aleksandro zove, da kući brže se vratiš,
 On ti u sobi sad i u krevetu struganom leži,
 On u ljepoti sja i u odjeći; ne bi mu rekla,
 Da je iz boja došo, već da se u kolo sprema
 Otić, il' iz kola da je izišao i sad da sjedi."
 395 Tako joj reče i njoj u grudima srce potače;
 Ali kad Helena vrat Afrodite boginje spazi
 I prsi njezine ljupke i blistave sjajne joj oči,
 Onda se zadivi i r'ječ izustivši prozbori ovu:
 400 "Zašto me, boginjo čudna, i sada želiš zavesti?
 Valjada nekud me vabiš u gradove žitelja pune,
 Što ih il' Frigija ima il' zemlja Meonska mila,
 Ako i tamo dragog imadeš med ljudima smrtnim,²¹
 Jerbo me mrsku ženu Menelaje hoće odvesti
 405 U kuću, kada je sad Aleksandra divnoga svlado;
 Zato si ovamo sada pristupila lukavo k meni.
 Sjedi sama uz njega i ostavi staze božanske,
 Svojim nogama više na Olimp nemoj se vratit,
 Nego se jednako muči uz onoga i čuvaj njega,
 Dok te robinjom svojom ne učini on ili ženom,
 410 A ja ne idem tamo, i zamjera meni bi bila,
 Da s njim postelju d'jelim, i Trojanke mene bi potom
 Korile sve, a preko mjere već u duši sam jadna."
 Srdita nato njoj Afrodita progovori divna:
 415 "Dražit me, drznice, nemoj, da ne bih te povrgla ljuta,
 Da ne pomrzim te tako, ko prije što strašno te ljubljah.
 I da med narodom trojskim i danajskim neprijateljstvo
 Ne smislim ljuto, i grdno nastradati ti bi tad mogla."²²
 Reče, i Helena nje se poboji Zeusova kćerka,

²¹ 400-402. tj. valjada i tamo imaš kakvog ljubimca, kojemu hoćeš da me pokloniš, kako si me nekad poklonila Parisu, a taj me je sada izgubio.

²² 416-417. "grdno nastradati ti bi mogla", tj. mogli bi te ili jedni ili drugi ubiti, ako zavrgnem među njima još ljuće neprijateljstvo, nego je do sad bilo.

Ode, u haljinu sjajnu i blistavu zaviv se, mućeć;
420 Ne spazi Trojka ni jedna, a boginja ištaše pred njom.
Kada u prekrasni dom Aleksandrov dođu već one,
Sluškinje brzo svaka na svoje poslove pođu,
Helena, ženska dika, u visoku ložnicu uđe,
A Afrodita, mila nasmješljivka, stolicu uzme
425 I pred Aleksandra divnog donese je i metne preda nj,
Na nju se Helena kći egidonoše Zeusa posadiv
Odvrati od muža oči i napadne na njeg veleći:
"Došo si iz boja gle! ej nestalo da te u njemu!
Da te je junak kršan umorio, prvašnji muž moj!
430 Sam si se hvalio prije, da kopljem si, rukama, snagom
Jači od Aresu milog Menelaja. Nego i opet²³
Deder Aresu inilog Menelaja idi pozovi,
Vas dva da d'jelite mejdan i opet! Al' ja ti kažem,
Prođi se boja te nemoj u borbi se boriti više
435 Sa plavokosim onim Menelajem niti se ludo
Rvati, da te ne bi umorilo njegovo koplje."
Paris odgovori njoj i besjede prihvati ove:
"Nemoj napadat na me, o ženo, grdnjama teškim,
Ta Menelaj je sada s Ateninom pomoći svlado,
440 A ja ću drugi put njega, ta i nama pomažu bozi.
Nego hajdemo leći, nasladit se ljubavi hajd'mo;
Ta još mi dušu nije osvojila ljubav toliko,
Ni u moroplovnih lađah kad krenuh ugrabiv tebe
Iz Lakedemona milog, na kranajskom otoku kad sam
445 Prvi put legavši s tobom obljudio tebe, koliko
Sada sam tebe željan, i slatka me osvaja žudnja."
Reče i prvi pođe u krevet, a žena za njime.

C. Agamemnon zahtijeva da se pogodba izvrši. 448-461.

Tako u provrtanom u krevetu počinu oni;
A sin Atrejev pođe po vojsci na zv'jera nalik
450 Ne bi l' Aleksandra mogo bogolikog opaziti gdje god.
Al' nit' ikoji Trojac nit' ikoji slavni pomoćnik
Nije ga mogo pokazati Menelaju, Aresu milom;
Nitko ga nije krio od ljubavi, - da ga je samo
Vidio tko! jer mržahu na nj ko na crnu Keru.
455 Onda junacima kralj Agamemnon prozbora njima:
"Čujte, Dardanci vi i Trojanci i pomoćnici,
Vidi se, da je Menelaj nadvladao Aresu mili;
Argejku Helenu vi nama i čitavo vratite s njome

²³ 431-436. "Nego i opet ... njegovo koplje", ironija i ironički savjet onome kojemu je život draži od poštenja.

460

Blago i naknadu dajte naplatite, kako je pravo,
I med potomcima o tom da spomen ostati može,"
Reče Atrejev sin, i povelde svi mu Ahejci.²⁴

²⁴ 461. "povlade svi mu Ahejci", - a Trojanci šute i svojom šutnjom priznaju da Agamemnon pravo govori.

ČETVRTO PJEVANJE

(22. dan. Nastavak)

Vjera se lomi. Agamemnon pregleda vojsku.

8. Kršenje vjere. 1-219.

A. Bogovi odlučuju da se Troja razori. 1-72.

Bogovi sjede svi u vijeću sada kod Zeusa
Na zlaćenom na podu, a Heba gospođa nektar
Besmrtnim bozima toči, te jedan nazdravlja drugom
Zlatnim kondirima oni i na grad trojanski glede.
5 Odmah Kronov sin podbadati započne Heru
Rječima bodljikavim i prozbori šibajući na nju:
"Dvije pomoćnice dobre od boginja ima Menelaj,¹
On Alalkomenku² ima Atenu i Argejku Heru,
Nego daleko sjede i srce naslađuju samim
10 Gledanjem, ali mila nasmjeshljivka sved Afrodita
Parisu u pomoć ide i odvraća Kere od njega:
I sad je spasla njega, kad mišljaše poginut veće;
Ali je Aresu mili Menelaje pobjednik osto.
Nego mislimo dajmo, što l' sad se ima učinit,
15 Hoćemo l' ljuti rat i pokolj dizati strašni,
Il' ćemo ljubav vrći med Trojce i med Argejce.
Ako je svima milo u duši i svima vam drago, -³
Pa nek Prijama grad gospodara ostane čitav,
Argejku Helenu pak Menelaje neka odvede."
20 Reče, i mrmljaše na to Atena, a s njome i Hera,
Obje sjeđahu blizu i Trojcima radiše o zlu.
Boginja ništa ne reče Atena, već ostane šuteć

¹ 7-9. ironija: lijepe pomoćnice, koje mirno sjede i gledaju i ne pomažu svojim Ahejcima, a Afrodita svoje miljenike drukčije brani!

² 8. "Alalkomenka" zove pjesnik boginju Atenu po gradu Alalkomeni u Beotiji (gdje su je valjada osobito častili).

³ 17-19. Zeus ne misli ozbiljno što tu kaže jer je on tvrdo odlučio Ahileju pribaviti zadovoljštinu (vidi u 1. pjev., st. 523-530. i na početku 2. pjev.); a to ne može drukčije biti nego ako se boj među Ahejcima i Trojancima nastavi. Zeus samo hoće da Heru draži zbog njezine velike mržnje na Trojance.

Ljuta na oca Zeusa, i bijes je hvataše divlji,
Al' gnjev provali Heri iz grudi, te besjedu počne:
25 "Prestrašni Kronov sine, ta kakve to izusti r'ječi!
Zar ćeš bezuspješnim trud moj i zaludnim stvoriti i znoj,
Kog se naznojih radeć? Utrudiše mi se konji,
Ljude kad skupljah na zator i Prijamu i svoj mu djeci.
Radi, al' bogovi drugi povladiti nećemo tebi."
30 Vrlo ozlovoljen Zeus nebesa oblačitelj reče:
"Zloćuda, kakva ti zla toliko učini Prijam,
I on i njegova djeca, te želiš sved' neprestance,
Kako ćeš uređen grad razoriti Ilijski njima?
U grad kroz zidove duge, kroz vrata da uniđeš sada
35 I da Prijama proždreš prijesna i njegovu djecu
I druge Trojce s njim, tad svoju bi stišala srdnju!
Radi, kako te volja, al' s toga ne bilo svađe
Među mnom i među tobom ni razdora med nama dvoma.
Drugo još u srce spravi, što sada mislim ti reći:
40 Ako ikada ja razoriti na silu htjednem
Ikoji grad, miljenici u kojem se rodiše tvoji,
Mojemu gnjevu nemoj da smetaš, nego me pusti,
Kad ja tebi rado dopustih, ali ne s voljom.⁴
Koliko god imade gradova pod zvjezdanim nebom
45 Pod suncem, te pozemljari usred njih stanuju ljudi,
Najdraži srcu mojem od svijju sveti je Ilij
I kralj kopljometnik Prijam i narod Prijama kralja.
Nikad mi ne bješe oltar bez podjednake bez gozbe,⁵
Bez pretiline i vina, već kakvi su darovi nama."
50 Tada volooka Hera odgovori njemu ovako:
"Do tri su grada meni od svijju ostala draža:
Prostranih ulica grad Mikena, Sparta i Argos;
Sva tri grada razori, kad omrznu tebi u duši,
Ne kratim tebi, i neću od tebe branit ni jednog;
55 Pa da ti i branim ja, da razorit ih ne pustim tebi,
Ne bih ti mogla zabranit, jer mnogo si jači od mene.
Nego ni muke moje bezuspješne ne treba činit,
Kada sam boginja i ja, od istoga roda sam s tobom;
Ja se od lukavca Krona porodih časnija od svih
60 S dvoga: sa svojega roda, i tebi što sam se ženom
Nazvala, koji si pravi med bozima svima gospodar.
Ali u tome ja ću popuštati tebi, - a meni
Ti ćeš popuštati, a drugi će vječni slijedit nas bozi.
A sad brže naloži Ateni, među Ahejce
65 I među Trojce nek zađe u pokolj strahoviti njihov
I neka gleda tamo, preko vjere tvrde da Trojci

⁴ 43. "rado, ali ne s voljom", tj. na pola rado, na pola nerado.

⁵ 48. podjednaka gozba; vidi u 1. pjev., st. 469.

Napadnu prvi Ahejce veoma ponosne sada."⁶
Reče, te poslušaj riječ i ljudi i bogova otac
I on krilate r'ječi Ateni progovori ove:
70 "U vojsku brže otiđi med Trojce i med Ahejce,
I tamo gledaj ti, preko vjere tvrde da Trojci
Napadnu prvi Ahejce veoma ponosne sada."

B. Atena nagovara Pandara da odapne strijelu na Menelaja. 73-147.

Reče, te potakne tim i onako željnu Atenu;
Vinuv se Olimpijskoj gori niz glavice boginja ode.
75 Ko sin lukavca Krona kad pusti sjajnu zvijezdu,
Da brodarima znak il' vojnicima široke vojske
Bude, te iz nje množina varnica kr'jesi⁷, -
Nalik na takovu zv'jzdu Atena Palada skoči
80 Na zemlju među vojske, i začude se gledači,
I konjokrote Trojci i nazuvčari Ahejci.
Tada je gdje koji k drugu okrenuv se reko ovako:
"Doista ljuti će rat i pokolj nastati strašni,
Ili će premudri Zeus-bog, što ljudskim rukuje ratom,
Nanovo stvoriti ljubav med jednom i drugom stranom."
85 Tako je gdje koji Trojac i gdje koji reko Ahejac.
Uto med Trojce zađe Atena čovjeku slična,
Slična Antenora sinu Laodoku, koji je dobar
Kopljanik bio, - i tražit bogolikog Pandara stane,
90 Ne bi l' ga našla, pa ona nezazornog jakoga sina
Nađe Likonova stojeć, štitonosne čete do njega
Stajahu jake, što dođoše s njim od vode Esepa.
Boginja stane uz njega i krilate rekne mu r'ječi:⁸
"Bi li me poslušat htio, Likonov hrabri o sine?
95 Ne bi li pregnuo ti na Menelaja brzicu str'jelu
Baciti, te će te svi Trojanci slaviti i ljubiti,
A najviše od svijuju Aleksandro kraljević mladi?"

⁶ 67. Ahejci su sada ponosni zbog pobjede Menelajeve.

⁷ 75-77. Sjajna zvijezda o kojoj se ovdje govori jamačno je meteor.

⁸ 93-104. Boginja Atena nagovara evo Pandara da izbacij strijelu na Menelaja, i vara ga da će dobiti darove od Aleksandra (Parisa); a kad je Pandar poslušaj i izbacij strijelu, Atena obrani od nje Menelaja (vidi dalje st. 128 i d.), jer ona nikako neće da Menelaj pogine, nego samo da se prekrši zadana vjera (vidi 3. pjev., st. 276. i d.), koju bogovi imaju da štite i krivokletnike da kazne. Boginja hoće da se boj među Trojancima nastavi i tako da njoj mrska Troja prije ili poslije propadne, a zato je nužno da se zadana vjera prekrši, jer ako bi se Trojanci i Ahejci pomirili, ne bi Troja mogla biti osvojena i razorena. Pandara, koji je izvršio ono što je Atena htjela ona poslije ubija; vidi 5. pjev. st. 296. Atena dakle radi ovdje vrlo nemoralno, sasvim nedostojno božanstva. O nesavršenstvu grčkih bogova vidi u bilješki 1. pjev., st. 528-530.

Ti bi od njega prvi darova dobio sjajnih,
 Da on Atreju sina Menelaja ubojnog vidi
 Ubita tvojom strijelom, na lomaču dignuta bolnu.
 100 Nego na naočitog Menelaja deder odapni,
 Daj svjetlorodnom bogu slavnolukom ti Apolonu
 Sad hekatombu ovaca prvorodnih slavnu obreci,
 Da ćeš prikazati doma u Zeliju svetu se vrativ."
 Reče Atena i njemu ludovu nagovori srce.
 105 Gladak izvadi luk od rogova brzoga jarca
 Divljega, koga je sam pogodio pod grudi nekad:
 Čekajuć on ga uvrebo, iz pećine kada je išo,
 U prsi rani jarca, te na hrid nauznak pade,
 Šesnaest šaka rozi iz glave izrasli su jarcu,
 110 I njih načini, složi valjano rogodjelja majstor,
 Dobro ih izglađi on i kolutić⁹ zlatan dodade.
 On taj nategne luk i pažljivo spusti i na tle
 Nasloni, a njeg valjani drugari zaklone štitma,
 Na nj da navalili ne bi Ahejci ubojni prije,
 115 Negoli Atrejev sin Menelaje ubojni padne.
 On tad poklopac skine sa tulca, zatim strijelu
 Novu, krilatu uzme, što donosi bolesti crne.
 Oštru strijelu on na tetivu namjesti brzo
 I svjetlorodnom bogu slavnolukom on Apolonu
 120 Tad hekatombu ovaca prvorodnih obrekne slavnu,
 Da će prikazati doma u Zeliju svetu se vrativ.
 Uhvati str'jelu, tetivu od vola i zarez¹⁰ skupa
 Lati, ka grudma tetivu primače i željezo¹¹ k luku;
 A kad je u okrug luk pritegnuo veliki k sebi,
 125 Sav on zabreči, tetiva zabruji, strijela poleti
 Oštra i u čete ona zaželi past med junake.
 Blaženi besmrtni bozi zaboravili ni tebe¹²
 O Menelaje, n'jesu; pljenjačica Zeusova kćerka¹³
 Preda te stav od strijele oštro'rte obrani tebe;
 130 Ona je od kože tvoje odvratila, kao što mati
 Od čeda odvraća muhu, kad u snu slatkome leži.
 Boginja tamo strijelu navede, gdje su se zlatne
 Pojasne držale kopče, gdje dvostruki branjaše oklop.

⁹ 111. "kolutić" stoji na jednom kraju luka, u nj se ima zadjeti tetiva, kojoj je jedan kraj pritrvđen na protivnoj strani luka.

¹⁰ 122. "zarezi" su na strijeli; donji se pritisne prstom desne ruke, kad se strijela meće na tetivu, a gornji se dvjema prstima lijeve ruke drži da se strijela ne bi micala.

¹¹ 123. "željezo", tj. željezni šiljak strijele, a taj šiljak ima oblik trokuta sa tri rta, jedan je rt na vrhu, a druga dva su dolje, svaki na svojoj strani.

¹² 127-129. U tim stihovima kao i u st. 146-147. nalazi se tzv. apostrofa, tj. pjesnik se obraća s nekoliko riječi na čeljade, o kojemu govori, kao da ono stoji pred njim. Apostrofa nije rijetka u Homera, a u našoj je narodnoj poeziji nema.

¹³ 128. "pljenjačica Zeusova kćerka" je boginja Atena.

135 Gorka padne strijela na pritrvrđen k tijelu pojas;
U taj se umjetni pojas Menelaju ona zabode
I vrlo umjetni oklop probode i potpasak ona,
Što ga za zaštitu koži i odboj nosaše str'jela,
Taj ga je najviše čuvo, al' str'jela prođe i njega,
U dio najgornji kože ogrebe ona junaka,
140 Te krv crna odmah poteče iz rane njemu.
Ko kad na bjelokost¹⁴ lije crvenilo Meonka koja
Ili Karanka žena za nakit obrazu konjskom,
I to u komori teži, a konjanici ga mnogi
Sa sobom odn'jeti žele, al' kralju to je za gizdu,
145 Dika njegovu konju i konjskome još upravljaču, -
Tako se bedra tvoja, Menelaje, obliše krvlju,
Lijepe gol'jeni tvoje i krasni pod njima gležnji.

C. Agamemnonova briga za Menelaja i liječnik Mahaon. 148-219.

150 Tada protrne sav junacima kralj Agamemnon,
Kada opazi krv gdje iz rane lije se crna,
I sam Aresu mili Menelaje protrne tada;
Ali kad uzicu¹⁵ spazi i rtove da su izišli,
Odmah se opet u njemu u grudima sabere srce,
Teško zajeca kralj Agamemnon i reče drugarma
Ruku Menelaja držeć (drugari također jecnu):
155 "Na smrt, dragi o brate, na tvoju zakleh se vjerom,
Pustiv te, da se sam pred Danajci s Trojcima boriš,
Tako te zgodiše Trojci i vjeru zgaziše tvrdu!
Ali jagnjića krv i zakletva uzalud nije,
Zavjere uz čisto vino i desnice¹⁶, koje su vjeru
160 Zadale! Ako ih Zeus izvišio nije već sada,¹⁷
Poslije sve će izvršit, i oni će platiti skupo
Sami životom svojim i ženama i ludom djecom,
Jer ja u srcu svom i u duši predobro znadem,
Doći će jednom dan, kad će i sveti propasti Ilij
165 I kralj kopljometnik Prijam i narod Prijama kralja;
Kronov će sin visokovladni Zeus, što u eteru živi,
Egidu tamnu sam potresti na sve Trojance
Srdit s prijevare njihne; i sve će se tako izvršit.

¹⁴ 141. "bjelokost" je slonova kost koja je Homeru dobro poznata; spominje je nekoliko puta (što u Ilijadi, što u Odiseji), ali o životinji slonu ne zna Homer ništa, tj. ne spominje ga nikad. Bjelokost je Grcima dolazila trgovačkim putem preko Feničana.

¹⁵ 151. "uzicu", tj. onu kojom je šiljak strijele privezan za cijev. - "rti" vidi u st. 123.

¹⁶ 159. "desnice", vidi u 2. pjev., st. 341.

¹⁷ 160. "Ako ih Zeus izvršio nije već sada", tj. ako Zeus sada ne kara krivokletnike onako kako su se sami zakleli da im se dogodi, ako prestupe zakletvu (vidi u 2. pjev., st. 298-301).

170 Ali strahovita žalost, Menelaje, mene će snaći,
Ako mi umreš ti i ispuniš sudbu života;
Najgrđa ja bih rđa u Argos se vratio žedni,¹⁸
Jer će se odmah sjetit Ahejci očinske zemlje;
Tad bismo ostavili Trojancem i Prijamu diku -
175 Helenu Argejku rodom, a tvoje će kosti u zemlji
Truhnute, kad budeš ležao pod Trojom ne svršivši posla.
Onda će gdjejkoji drski Trojanac skočiti na grob
Naočitoga junaka Menelaja te će još reći:
"Srce iskali kralj Agamemnon tako na svemu,
180 Ko što je uzalud amo Ahejce doveo u boj!
Ali se vratio doma na postojbinu si milu
U lađah praznih ovdje Menelaja ostaviv dobrog."
Reći će tko, a zemlja nek široka poda mnogom zine!"
Njega plavokosi junak Menelaje tješeci reče:
185 "Ne boj se, samo nemoj Ahejce plašiti, - jer nije
Na zlu se mjestu strijela zabola, već spr'jeda je pojas
Presjajni zadržo nju, a pregača¹⁹ zadrža ozdo,
Ktome potpasak, što ga izradiše s mukom kovači."
Silni odgovori kralj Agamemnon njemu ovako:
190 "Ej da se tako hoće dogoditi, Menelaje dragi!
Ljekar će ogledati ranu i na nju će l'jekove metnut,
Ne bi li muke crne odvratili oni od tebe."
Reče i prozbori zatim Taltibiju, božjem glasniku:
"Što prije amo, Taltibiju ti, Mahaona zovni,
195 On je nezazornoga Asklepija sinak ljekara,
Neka Atreju sina Menelaja ubojnog vidi,
Kojega junak dobar na luku pogodi str'jelom
Trojac il' Likijac, sebi na diku, nama na tugu."
Reče, i čuvši mu riječ oglasnik poslušao njega,
200 U četvrti među Ahejce mjedenhalje odmah zađe
Očima tražeći junaka Mahaona i spaziv njega,
Spaziv gdje stoji, a mnoge štitonosne čete do njega
Stajahu jake, što dođoše s njim od konjogojne Trike.
Glasnik stane uz njega i krilate rekne mu r'ječi:
205 "Diži se, Asklepijev sine, junaka te kralj Agamemnon
Zove, da Atreju sina Menelaja ubojnog vidiš,
Kojega junak dobar na luku pogodi str'jelom
Trojac il' Likijac, sebi na diku, nama na tugu."²⁰
Tako mu reče i time u grudima gane mu srce,
210 I oba u četu zađu, u ahejsku široku vojsku;
Pa kad već onamo dođu, gdje plavi Menelaje ranjen
Stajao, a oko njega boljari se skupili u krug,

¹⁸ 171. "žedni Argos", tj. Argos, u kojega okolini malo ima vode.

¹⁹ 186. "pregača" nije na tijelu, nego viri s oklopa do koljena i krije donje tijelo; ta je pregača od kože ili od pusta.

²⁰ 205-207. Glasnik ponavlja Agamemnonove riječi (st. 195-197); vidi u 2. pjev., st. 60-70.

215 Med njih bogoliki junak Mahaon stupi i odmah
Iz pasa pritrvrđenog izvlačiti str'jelu mu stane;
Dok je izvlačio str'jelu, a oštri se odlome rti.
On mu presajni pojas i pregaču odveže ozdo,
Odveže potpasak, što ga izradiše s mukom kovači.
A spaziv ranu, što u nju strijela oštra je pala,
Isisa krvcu i vještak valjane mu l'jekove metne
(Ocu mu Hiron je njih udijelio dobro mu misleć).

9. Agamemnon pregleda čete. 220-421.

A. Obje vojske jedna prema drugoj. 422-456.

220 Okolo grlatoga Menelaja stajahu oni,
Uto se prikuče Trojci štitonosni, al' i Ahejci
Skoče na oružje tad i veselja se bojnoga sjete.
Tad Agamemnona divnog da dr'jema vidio n'jesi
Ni da se skriva gdje, ni da mu se neće u borbu,
225 Već on se u bitku žuri veoma, u junačku slavu.
Od sjajnih mjedenih kola i konja odbježi, a konje,
Koji su brektali, odzad pridrži Eurimedon vitez,
Sin Ptolemejev, unuk Pirejev, subojnik njegov.
Kralj Agamemnon njemu zapovjedi držat ih blizu,
230 Ako mu koljena klonu od truda obilazeć čete.
I tad pješice on po redovima ode junaka.
Koje brzokonjike Argejce viđaše spremne,
Te je pristupajuć k njima riječima hrabrio mnogo.
"Ej ne okan'te se sada, Argejci, junaštva žestine;
235 Ta ni otac Zeus pomagati lašcima neće,
Nego koji su prvi preko vjere napali tvrde,
Sa njih će jastrebovi²¹ izjedati tanahnu kožu,
A mi u lađama izvest ćemo mile im žene
I djecu njihovu ludu, kad osvojimo im Troju."
240 A gdje je vidio koje da prestaju od boja strašnog,
Te je grdio mnogo riječima strditim velec:
"Nije l' vas, hvališe, stid, oj gidila argejska prava?
Zbunjeni zašto stojite ovako na lanad nalik,
Koja po širokom polju utruđiše se trčeći
245 I tad stoje, i obrana već na pameti im nije;
Tako zbunjeni i vi stojite nit' se borite,
Čekate valj'da, da blizu Trojanci dođu, gdje stoje

²¹ 237. "jastrebovi", vidi 1. pjev., st. 4, 5.

Lađe s krmama krasnim na obali pjenastog mora,
Vidjet želite, Kronion zakriliti hoće l' vas rukom."

250 Tako naređujući on je po redima junačkim hodo,
Dokle po saboju ljudskom obilazeć Krećanom dođe,
Uz Idomeneja hrabrog u oružju stajahu oni.

Među rtnicima kralj Idomenej je stajo ko vepar
Silan, a zadnje mu čete Merion hrabraše vitez.

255 Kad njih opazi kralj Agamemnon, veseo bude
Te Idomeneju on progovori ljubazne r'ječi:

"Više no ostalim svim brzokonjikom Argejcem
Čast, Idomeneju, tebi u boju i u drugom poslu,

260 Čast ti na gozbi, na kojoj starješinsko žarkasto vino
Argejski prvi boljari u vrčima m'ješaju sebi;

Jer kad po mjeri drugi Ahejci dugovlasi piju,
Vazda je onda pun, Idomeneju, kondir uz tebe,

Iz njeg da piješ onako ko i ja, kad veli ti srce,
Nego diži se u boj, da ostaneš, kakvim se dičiš."

265 Njemu Krećana vođ Idomenej odgovori ovo:
"Tebi, Atrejev sine, drugarom ću premilim ostat,

Kako sam nekad reko i obećo tebi, - al' deder
Uzmi i druge ti Ahejce dugovlase hrabrit,

270 Brže da počnemo boj, jer Trojanci razoriše vjeru,
Al' njih će snaći smrt u budućnosti i mnogi jadi,

Jerbo su oni prvi preko vjere napali tvrde."

Reče, a tada kralj Agamemnon radostan ode,
I on po saboju hodeć do Ajasa obadva dođe;

275 Oba, u oružju bjehu, a oblak pješaka iza njih.
Kao s vidikovca kozar kad opazi gdjeno se oblak

Diže niz pučinu morsku, a Zefir popiruje za njim;
Njemu se, koji stoji daleko, crnji od smole

Niz more pričinja oblak oluju noseći silnu;
Vidjevši protrne kozar i u spilju utjera stado:

280 Tako s Ajasa dva hranjenika Zeusovih mladih
Čete guste i tamne u borbu kretahu ljutu,

Sve su stršila koplja i štitovi na njima silni.
Silni kad opazi njih Agamemnon, veseo bude

285 Te on progovori njima i ovu im besjedu rekne:
"Ajasa dva, čelovođe vi nazuvčarom Ahejcem,

Vama ne velim ništa, jer nije vas hrabriti nužno,
Ta vi narodu sami velite, neka se bori.

Ej da otac mi Zeus, Atena da i Apolon,
Te svi Ahejci takvo u grudima imali srce,

290 Brzo bi Prijama grad gospodara pred nama pao,
Kad bi ga ruke naše osvojile, rasule njega!"

Reče i ode od njih, a onda među druge zađe.
S Nestorom nađe se tad, s govornikom jasnim iz Pila,

295 Gdje uređuje svoje i hrabri ih, neka se bore;
Nađe uz Hromija njega, Alastora, Hemona silnog,

Uz Pelagona veljeg i Bijasa, ljudma pastira.
 Najprije konjike²² on i konje i kola u red
 Postavi, za njima pak pješadiju silnu, valjanu,
 Da zid u boju budu, usred njih namjesti slabe.
 300 Da se i od njih tko, ma i ne htio, od nužde bori.
 Konjake prve od svih opomene i rekne njima,
 Neka pritežu konje i u vrevi nek se ne metu:
 "Nitko neka ne želi ispred drugih borit se s Trojci
 Uzdanja pun u junaštvo, u konjičku svoju vještinu;
 305 Neka ne uzmiče nitko, jer oslabit hoćete time.
 A tko iz svojih se kola na dušmanska namjeri kola,
 On neka kopljem bije; učinit će najbolje tako,
 Tako su zidine stari i gradove rušili nekad
 Takovu misao noseć u grudima, takovo srce."
 310 Tako ih hrabraše starac već odavno vještak u boju;
 Silni kad spazi ga kralj Agamemnon, veseo bude
 Te on progovori njemu i krilate rekne mu r'ječi:
 "Kakvo je, starče, srce u grudima tvojim, - ej tako
 Da te koljena služe²³ i stalna da ti je snaga!
 315 Ali te zajednička sataruje starost²⁴, - ej ona
 Da obuzima drugog, a s mlađima ti da se družiš!"
 Njemu odgovori zatim Gerenjanin konjanik Nestor:
 I ja bih hotio biti, oj Atrejev sine, onakav,
 Kakav ti bjeh, kad divnog porazih Ereutal'jona!
 320 Al' sve zajedno bozi ne daju ljudima smrtnim:
 Ako sam momkovo onda, al' sad me pritiskuje starost.
 Al' i ovakav ću stajat med konjici, ja ću ih svjetom,
 Ja ću ih hrabriti riječma, - ta starcima takova čast je.
 Mlađi bacaju koplja junaci, koji od mene
 325 Krepčiji jesu i koji u svoju se uzdaju snagu."
 Tako mu reče, a Atrid u duši veseo ode
 I Peteojeva sina Menesteja igrikonjića
 Nađe gdje stoji, i uza nj, Atenjani, ratni bukači,
 330 A Odisej uz njega dosjetljivi stajaše blizu,
 A uz Odiseja čete kefalenske stajahu čile,
 Stajahu, jer još bojne nijesu pokličićule;
 Sad se Ahejci digoše baš i konjokrote Trojci
 Te se maknuše dalje; a oni čekahu stojeć,
 335 Kad će se druga koja primaćići ahejska četa
 Te navalit na Trojce i tako početi bitku.
 Kad ih junacima kralj Agamemnon vidi, on odmah²⁵

²² 297. "konjici", ne u našem stilu, nego isto što "uzdodrže"; vidi u 11. pjev., st. 51., 52.

²³ 314. "da te koljena služe", tj. da si zdrav i krepak; kad čovjeku klonu koljena, klone mu i čitavo tijelo.

²⁴ 315. "zajednička starost", tj. starost, koja svakoga čeka (ako prije ne umre).

²⁵ 336-348. Agamemnon ne psuje Menesteja i Odiseja ozbiljno, kao što ne psuje ozbiljno ni Diomeda (st. 370. i d.); Agamemnon zna dobro da su to prvi junaci, te se gradi kao da ih oštro psuje, ali on to

Grdit ih počne i ove progovori krilate r'ječi:
"O Peteoja ti hranjenika Zeusova sine,
I ti lakomče jedan prijevara opakih puni,
340 Zašto predate, zašto stojite i čekate druge?
Ta vama dolikuje, da u prvom budete redu
I da skočite prvi u borbu, prvi u oganj!
Ta vi me slušate prvi, na gozbu kada vas zovem,
Kada spremamo gozbu starješinam ahejski sini,
345 Tad vam je drago meso izjedati pečeno i pit
Iz čaša slatko vino i medeno, dokle vas volja;
A sad, gledate rado, pa makar se i deset četa
Ahejskih pred vama tuklo s Trojancima nemilom mjeđu!"
Mrko pogledav njega Odisej dosjetljivi reče:
350 "Kakva ti, Atride, riječ iz ograde zubne izmače?
Zašto nas nemarnim zoveš bojnicima? U boj kad ljuti
S Trojcima zađemo mi s konjokrotama, tad vidjet
Moći ćeš, bude l' te volja i ako te briga je za to,
Gdje je među rtnike konjokrota Trojaca zašo
355 Otac Telemahov mili, a tako utoma zboriš."
Onda s podsm'jehom kralj Agamemnon odgovori njemu
Kada ga srdita vidi, te porekne besjedu svoju:
"Potomče Zeusov, domišljat Odiseju, sine Laertov,
Ja te ne grdim odveć i ništa ne nalažem tebi,
360 Ta znam, kako je srce u tvojim grudima puno
Meni prijaznih misli, jer imaš na umu što i ja.
Nego hajdemo sad, pa ako se ružno što reklo,
To će se popraviti potom, i bogovi sve to pomeli!"
Reče i ode od njih, a onda među druge zađe;
365 Prehrabrog nađe tad Diomeda, Tideju sina,
Kako na zglobljenim on na kolima sa konjma stoji;
Uz Diomeda je sin Kapanejev stajao Stenel.
Silni kad spazi ga kralj Agamemnon, grdit ga stane
Te on progovori njemu i krilate rekne mu r'ječi:
370 "Ajme Tideja ti konjokrote hrabroga sine,
Što si predati stao i razmake gledati bojne?
Tidej se otac tvoj zacijelo prepado nije,
Već je bio dušmane daleko ispred drugara.
Tako mi rekoše ti, što ga u ratnom vidješe poslu,
375 Nikad ga ne vidjeh ja ni sukobih, a vele ga prvog
Viteza. Mirno u grad Mikenu ko prijatelj glavni
Jednoć je došao on s Polinikom bogolikim čete.
Kupeći, - tebanske zide obojica hoćahu podsjest.
Mnogo su molili tu, pomoćnike da dobiju slavne;
380 Dat ih Mikenjani htješe, na njihovu pristaše želju,
Ali ih odvrati Zeus pokazujući zloslutne znake.

čini samo zato da ih što jače podjari na boj. Tako Agamemnonovo psovanje shvaća Diomed (st. 411-418).

Ona dvojica odu i kada već podalje bjehu
 Te do rogoznog dođu Asopa, gdje travica raste,²⁶
 Onda Tideja pošlju Ahejci glasnikom u Tebu;
 385 Tidej otiđe i on Kadmejce mnoge zateče
 Gdje se upravo goste u domu Eteokla jakog.
 Ali se konjanik Tidej ni tada bojao nije,
 Premda među mnogim bješe Kadmejcima sam i tuđinac,
 Već ih u junačke igre pozivo i u svem ih lako
 390 Svladao, jer mu takva pomoćnica bješe Atena.
 Ljutiti budu tad obadači konja Kadmejci,
 Zasjeđu veliku njemu na povratku nastave oni:
 Madih momaka pedeset, a dvojica bjehu im vođe:
 Meon, Hemonov sin, na bogove besmrtne nalik,
 395 Ktome ustrajni ratnik Polifont, Autofonov sinak.
 Al' zasjedačima Tidej donese sudbinu grdnu,
 Sve ih pobi i doma povratit se jednog tek pusti,
 Meona pusti božjim znakovima poslušan bivši.
 Takav je Tidej bio Etoljanin, al' je od sebe
 400 Gorega rodio sina u boju, al' govorom boljeg."
 Reče, a njemu ništa ne prozbori jaki Diomed
 Boječ se, kako ga kralj ukorio bijaše časni;
 Al' sin mu naočitog Kapaneja odvrati riječ:
 "Ne zbori laži, kad istinu znaš, o Atrejev sine.
 405 Ta mi se dičimo svi, od otaca mnogo smo bolji;
 Mi smo osvojili grad sedmovratni tebanski nekad
 Naroda malo dovedav pod gradske bedeme tvrde
 Držeć se znamenja božjih i pomoći premudrog Zeusa;
 A naši oci nađoše smrt zbog drskoga gr'jeha.
 410 Zato ocima jednaku čast ne daji ko nama."
 Mrko pogleda njega Diomed jaki i reče:
 "Mirno, dragane, sjedi i poslušaj besjedu moju.
 Neću zamjerit ja Agamemnonu, ljudi pastiru,
 Zato što nazuvčare Ahejce nagoni u boj;
 415 Njemu će biti slava, Ahejcima l' pođe za rukom
 Pobit Trojance i grad osvojiti Ilijski sveti;
 Njemu će biti tuga, Ahejci li pobiti budu.
 Nego se dajmo žestine i junaštva sjetimo i mi."
 Reče i s kola odmah u oružju na zemlju skoči;
 420 I mjed strašno zazveći na prsima kralju, kad jurnu,
 Od tog bi mogao strah i mukopatnog svladat junaka.
 Kao o prebučni brijeg kad udare valovi morski
 Jedan za drugim gusto, a Zefir goni ih vjetar;

²⁶ 383-390. Ahejci došavši blizu Tebe šalju Tideja da se s Tebancima (Kadmejcima) mirno nagodi, prije nego se otvori rat (tako su i Grci prije početka trojanskoga rata poslali Odiseja i Menelaja u Troju radi mirne nagodbe, vidi u 3. pjev., st. 205 i d.). Došavši Tidej u Tebu nađe starješine na vijećanju i na gozbi kod kralj Eteokla; oni pozovu i Tideja na gozbu, a poslije gozbe on stane pozivati starješine tebanke na bojne igre da im iskaže čast za prijazan doček.

425 Oni se najprije dižu na pučini, zatim se lome
Oni o suho i ječe veoma, krivuljasti idu
I u vrhunce se penju i morsku izbacuju pjenu:
Tako se danajske čete bez prekida micahu tada
Jedna za drugom u boj, a vojvoda svaki je svojim
Zapovijedo, a drugi koračahu tiho, te reko
430 Ne bi, da narod toliki u grudima imajuć glasa
Stupa; koračahu mučec, jer svojih se bojahu vođa;
U svih se oružje sjajno, u kojemu stupahu, sjaše.
A Trojanci ko ovce u toru kog bogataša
Kada bezbrojne stoje, mlijeko kad im se b'jelo
435 Muze, neprestano bleje od jagnjića čujuć glase, -
Tako se Trojanska vika po širokoj vojsci razleže,
Jer svi govora jednog i jezika ne bjehu oni,
Jezik im bješe mješovit, iz različitih bjehu krajeva;
Jedne je potico Ares, Atena sjajnooka druge,²⁷
440 Ktome Dimos i Fobos i Erida uzaman plaha,
Koja je sestra i druga ljudomore Aresa boga;
Isprva sitna je ona, kad raste, al' poslije glavu
U nebo upirat stane i tako korača po zemlji.
Jednako pogubnu kavgu med jedne i druge vrže,
445 Iduć kroz čete bojne i množec junacima jauk.
Kada se na mjestu jednom već obje sukobe vojske,
Štiti se sastave skupa i koplja i snaga junaka
Oklopljenih mjeđu, i štiti kvrgaši²⁸ se nađu
Jedan na drugom tada, te veliki urnebes nastaj;
450 Tu pomaganje bješe i klicanja, kako su koji
Klali il' padali mrtvi, po zemlji tečaše krvca.
Ko dva potoka snježna sa vrhova kadano teku
I u dubodolinu golemu slijevaju vodu
Iz vrela velikih svojih u koritu dubokom svome,
455 Šum u planini njihov daleko čobanin čuje:
S bukom se oni tolikom i silom udare tada.

B. Prvi pojedinačni bojevi. 457-538

Najprije oružana Trojanca svlada Antiloh
Među rtnicima tad Ehepola Talisiju sina;
Prvi ga u obluk zgodi gustogrivog njegovog šljema,
460 On ga u čelo probode; oštrice mjedeno njemu
Zadre se u kost, i mrak se navuče na oči njemu,
Te se Ehepol sruši ko kula u boju žestoku.
A kad se sruši on, Elefenor ga za nogu zgrabi,

²⁷ 437-438. O različnim jezicima u trojanskoj vojsci vidi 2. pjev., st. 804.

²⁸ 448. "štiti kvrgaši", tj. u sredini pupčasti tako da se ispupčeni dio čini kao kvrga.

465 Sin Halkodonov silni, junačinam Abljanom vođa;
 On iz strijela njega izvuče, želeći što brže
 Oružje skinut mu sve, al' poso mu bijaše kratak,
 Jer kad junačina vidje Agenor mrtvaca gdje vuče,
 Rani ga u rebra kopljem mjedokovnim (koja za štitom
 Otkri, kada se sagnu) i razglobi koljena njemu.²⁹
 470 Tako ga ostavi duša, a nad njim Ahejci i Trojci
 Tešku započnu borbu i jedni na druge jurnu
 Kakono vuci, i junak junaka rušiti stane.
 A Simoisija sin Telemonov obali Ajas,
 Antemionova sina, mladića bujnog, što nekad
 475 Rodi ga mati, kad s Ide uz obalu Simois-vode
 Slažaaše prateći mater i oca, da pogleda stada;
 Zato je prozvan on Simoisije, al' on ni ocu
 Ni majci njega nije naplatio; vijek mu kratak
 Bješe, jer ga je kopljem junačina ubio Ajas;
 480 U četi bijaše sprijed, i Ajas ga u prsi zgodi
 Uz sisu desnu, i koplje ramena mu mjedeno probi
 Na zemlju on se sruši u prašinu kakono jagnjed,
 Koji je izrastao u nizi livade velje,
 Gladak, a gršne mu ozgo na vrhu bjehu izrasle;
 485 Sjevkastim gvožđem je kolar jagnjedu podsjeko stablo,
 Da bi kolima divnim od njega naplatak svio;
 Tada se jagnjed suši i leži uz obalu vode.
 Antemionova tad Simoisija pogubi tako
 Zeusov potomak Ajas; na njega oklopnik sjajni
 490 Antif, Prijamov sin u mnoštvo izbaci koplje;
 Ne zgodi Ajasa on, već druga Odiseju vrlog
 Leuka usred slabina, kad vučaaše drukud mrtvaca,
 Leuk se na mrtvog sruši, i ispade on mu iz ruke.
 Za njim se ubitim vrlo u duši razljutiv Odisej
 495 Te kroz rtnike pošav u oružju oružan sjajnom
 Pristupi vrlo blizu i koplje blistavo baci
 Gledajuć okolo sebe, a Trojci udare natrag.
 Koplje kad izbaci junak, a uzalud bacio nije,
 Već on Prijamu sina od inoče Demokoona
 500 Pogodi; on iz Abida od kobilu došo je brzih.
 Toga pogodi kopijem Odisej za drugom srdit
 U oko slijepo jedno, a kroz drugo prođe oštrice
 Mjedenog koplja, i mrak se navuče na oči onom,
 Sruši se, stane ga jek, na njemu oružje zvekne,
 505 Uzmaknu svi rtnici, pa i sam svijetli Hektor,
 A Argejci ciknu veoma, odvuku mrtvace
 I mnogo dalje prodru; Apolon se rasrdi na to

²⁹ 469. "razglobi koljena njemu", tj. uzme mu snagu, te Elefenora izdadu koljena, i on se sruši; vidi o koljenima st. 313.

Pogledav s pergamske kule i poviče vikom Trojancem:³⁰
"Diž'te se vi, konjokrote Trojci, i nemojte uzmać
510 Argejskoj vojsci u boju, jer gvožđe nije ni kamen
Njihova koža, da mjedi odoli, što pros'jeca meso,
Nije u boju Ahilej, ljepokose Tetide čedo,
Već on kod lađa kuha u sebi srdobonu srdžbu."
Tako iz grada bog strahoviti kliče. Ahejce
515 Potakne Zeusova kći, kod Tritona rođena, slavna
U čete zalazeći, gdje sustajat viđaše ljude.
Tad Amarinkeju sina Dioreja sputi sudbina,
Jer ga udari kamen oštrljati u gol'jen desnu
Uz gležanj, i to ga tračkih junaka vojvoda zgodi:
520 Piroj, Imbrasov sin, što iz Enosa došao bješe.
Sasvim mu obje žile od grdnog se kamena zdrobe,
Zdrobe se kosti, i on se u prašinu sruši natraške,
Spram prijatelja ruku i jednu i drugu pruži
Izdišući, al' k njemu pritrči, koji ga rani,
525 Pirotej te u pupak njega probode i sva crijeva
Na tle se saspu, i mrak se navuče na oči njemu,
Piroj odleti, a Toas Etolac ga u prsi kopljem
Nad sisom žgodi, i mjed se zabode u pluću njemu;
K njemu priskoči Toas, iz prsiju silno mu koplje
530 Istrgne, zatijem mač povuče oštri i njemu
Rine u trbuh baš po sredini i život mu uzme,
Oružje ne skine s njega, jer drugi ga opkole trački
Perčinaši, koplja u rukama noseći duga;
Ako je i bio velik i snažan i ponosit Toas,
535 Oni ga potisnuše, i on otetura uzmakav.
Jedan se uz drugog tako u prašini otegnu oni,
Jedan Tračanom vođ, mjedenhaljam drugi Epejcem,³¹
Uz njih dvojicu mnogi još i drugi ubiti biše.
Tko bi došao med njih, da zabavi ne bi već imo,
540 Ako bi čitav bio i neranjen oružjem oštrim
Šeto po vojsci, te po njoj Atena bi Palada njega
Vodila za ruku hvativ odbljajuć strelama nalet,
Jer dan onaj su mnogi Ahejci i mnogi Trojanci
Ničice pali u prah otegnuv se koji uz kojeg.

³⁰ 508. Apolon gleda s pergamske kule, upravo gleda iz svoga hrama što ga je imao ondje; taj se hram spominje u 5. pjev., st. 446.

³¹ 537. Piroj je vođa Tračana (vidi 2. pjev., st. 844.), a Diorej Epejaca (vidi 2. pjev., st. 622.).

PETO PJEVANJE

(22. dan. Nastavak)
Diomed se odlikuje.

10. Početak bitke. Pojedinačni bojevi. 1-83.

Tidejevome sinu Atena da Diomedu
Smjelost i junaštvo tad, med Argejcima svima da bude
Ugledan on te slavu i diku sebi da steče;
Oganj mu vječni na štitu¹ i šljemu ona užeže,
5 Oganj naličan ljetnoj zvijezdi², što najvećim sjajem
Sjaji se, pošto u vodi okeanskoj okupa sebe,
Taki mu zapali oganj na glavi i na ramenma
Pa ga u sredinu tisne, gdje najveći bijaše metež.
Među Trojancima bješe Hefestov svećenik neki
10 Daret, nezazoran, bogat, - sinova je dvojicu imo:
Fegeja, Ideja zvane, vještake u poslima ratnim.
Iz reda maknu se oni i nasrnu na Diomeda
Iz kola svojih, a on se na zemlji boraše pješke.
Kada se njih dva iduć na onoga primaknu njemu,
15 Prvi se baci Fegej dugosjenim kopljem na njega,
Al' sinu Tidejevu preleti nad ramenom l'jevim
Rt kopljani te ne rani njeg; tad zamahne kopljem
Tidejev sin, i zalud iz ruke njemu ne ode
Koplje, već med sise onog pogodivši sruši ga s kola.
20 Onda iz kola Idej iz prekrasnih skoči, al' nije
On se usudio svoga zaštititi ubitog brata,
Jer sâm nikako ne bi od Kere uteko crne,
Ali ga spase Hefest i izbavi u oblak skriv ga,³
Da mu se starac ne bi u duši žalostio odveć.
25 Onda potjera sin junačine Tideja konje
Te ih družima da, da ih k crnim lađama vode.

¹ 4. "oganj na štitu" - misli se sjaj Diomedova šljema; ognju je epitet "vječan" jer ga je svagda bilo i bit će ga uvijek.

² 5-6. "ljetnoj zvijezdi", tj. onoj koja se u 22. pjev., st. 29. zove: Pas Orionov (Sirije); ta se zvijezda iza poduljeg izbivanja na nebu pomoli pod kraj mjeseca jula iziđavši (po mišljenju pjesnikovu) iz Okeana, u kojemu se tobože kupa u vrijeme dok izbiva na nebu.

³ 23. Inače je Hefest u Ilijadi neprijatelj Trojanaca.

A kad junačine vide Trojanci Daretove sine:
Jednog gdje bježi, a drugog gdje leži kod kola ubit,
Svima se srce potrese, a sjajnoka onda Atena
30 Aresu naletu ovo progovori ruku mu hvativ:
"Arese, obaraču zidova, ljudomoro krvna,
Ne bismo l' pustili Trojce s Ahejcima, neka se sada
Bore, pa kojima slavu Kronion hoće, nek dade,
A mi uzmaknimo, bjež'mo od srdžbe oca nam Zeusa!"⁴
35 Aresa naleta s tima riječma izvede iz borbe,
Onda ga posadi ona uz visoki brijeg Skamandra;
U bijeg nagnaju Trojce Argejci, i vojvoda svaki
Ubi po čovjeka jednog, a najprije kralj Agamemnon
Odiya, velikog vođa halizonskog, iz kola sruši;
40 Prvi se okrene Odij, a onaj ga kopljem u leđa
Zgodi među ramena i njemu ga kroz grudi rine;
Sruši se, stane ga jek, na njemu oružje zvekne.
Festa ubije tad Idomenej, Boru Meoncu
Sina, što dođe iz Tarne iz grudaste. Kopljanik slavni
45 U rame desno njeg Idomenej dugačkim kopljem
Pogodi, sruši ga s kola, na koja se popeti htio.
Iz kola ispadne Fest, i mrak ga obuzme strašni.
Oružje skidati s njeg Idomeneja stadoše momci.
Oštrim savlada kopljem Menelaje, Atrejev sinak,
50 Vještog u lovu junaka Skamandrija, Strofiju sina,
Slavnoga lovca, jer sama Artemida nauči njega
Divljač ubijati svaku, što gora je hrani u brdima.
Al' mu streljačica nije Artemida tada pomogla,
A ni daleki hici, u čemu odličan bješe;
55 Atrejev zgodi ga sin Menelaje, kopljanik slavni,
Kada je bježo pred njim, u leđa posred ramena,
Kopljem ga rani on i kroz grudi rine ga njemu.
On se natraške sruši, na njemu oružje zvekne.
Tektonovoga sina Ferekla ubi Merion
60 Unuka Harmonova, - što svakakva znaše izradit
Umjetna djela, veoma Ateni Paladi mio;
I Aleksandru on jednakoboke sagradi lađe,
One zlopočetne lađe, što Trojcem na nesreću bjehu
Pa i njemu, jer nije za suđenje bogova znao.⁵
65 Kada Merion goneć na posljjetku veće ga dogna,
U guz ga desni rani i oštrica prođe Fereklu
Upravo ispod kosti mjehur mu naskroz probode;
Padne na koljeno jeknuv, i smrt ga osvoji tada.

⁴ 31-34. Atena hoće da ukloni Aresa iz kreševa da ne pomaže Trojancima, kojima je on prijatelj (a Atena im je neprijateljica). Atena plaši Aresa Zeusovom srdžbom, ali to je samo njezina lukavština, jer Zeus dosad još nije zabranio bogovima da se ne miješaju u bojeve među Trojancima i Ahejcima.

⁵ 62-64. Misle se lađe na kojima je Aleksandro (Paris) otplovio u Grčku i odveo Helenu, što je bio uzrok trojanskom ratu, - a bogovi su bili usudili zlo po Troju, ako Paris odvede Helenu.

70 Meges ubije sina Antenoru Pedeja zvanog,
Koji od inoče bješe, al' dobro ga divna Teana
Odgoji (mužu ugađajuć svom) ko i djecu svoju.
Kopljem oštrijem bliže pristupiv kopljanik slavni
Filejev sinak glavi u zatiljak pogodi njega;
Kroz zube prođe mu mjed i odreže jezik junaku.
75 U prah se sruši, oštrice obuhvati zubima hladno.
 Divnog Hipsenora, sina prejunućnog Dolopiona,
Sin Euemenov zgodi Euripil; Hipsenor Skamandrov
Svećenik bješe, a narod ko boga čašćaše njega.
Sin Euemonov sv'jetli Euripil navali mačem,
80 Kada je bježao pred njim, a za njim trčeci Euripil
Udari njega u leđa i ruku mu odreže tešku.
Krvava ruka padne Hipsenoru na tle, a oči
Krvava stisne mu smrt i silovita jošte sudbina.

11. Diomedova junaštva. 84-909.

A. Diomedova borba s Trojancima. 84-310.

a. Diomed ranjen od Pandara. 84-143.

85 Tako se mučiše oni u boju teškom. Razabrat
Mogao n'jesi, gdje stoji među njima Tidejev sinak,
Je l' med Argejcima on il' med Trojcima. Po polju bojnem
Bješnjaše nabujaloj rijeci naličan snježnoj,
Koja se lije brzo i nasipe pred sobom ruši,
Ustaviti je nijesu neprekidni nasipi kadri,
90 Nit' su je vrtova bujnih zaustavit plotovi kadri,
Kada iznebuha bukne, kad Zeusova udari kiša.
Mnogi se tegovi krasni pod njome uleknu ljudski.
Tako se guste trojske pometu pred Diomedom
Čete, i dočekat njega junaci ne smješe mnogi.
95 Kada opazi njega Likonov svijetli sinak⁶
Kako na polju bjesni i ganja pred soboni vojsku,
Saviti nategne luk na Tidejevoga sina,
Pa ga u desno rame u ispupak oklopa zgodiv,
Kada je nasrto, rani, i ljuta strijela proleti
100 Naskroz te kroz rame prode, i oklop se uprlja krvlju.
Onda se nad njim sin Likonov prodere sv'jetli:
"Oj obadači konja junačine, diž'te se Trojci,

⁶ 95. Likonov sin, tj. Pandar; vidi 4. pjev., st. 88-90.

Jer je najbolji ranjen Ahejac, i velim: odoljet
Jakoj zadugo neće strijeli, ako je zbilja
105 Amo me Zeusov sin⁷ iz Likije doveo gospod."
Tako hvaleć se reče; al' brza strijela ne svlada
Onoga, već on uzmače, pred kotlje i pred kola stane
I on Stenelu tad Kapaneja prozbori sinu:
"Diži se, mili sine Kapanejev, ustani s kola
110 Pa mi strijelu oštru iz ramena deder izvuci."
Tako mu reče, i Stenel tad s kola na zemlju skoči,
Pa pristupivši k njemu iz ramena brzu mu str'jelu
Sasvim izvuče, i krv mu kroz pletenu košulju brizne;
A tad grlati bojnik Diomed molitvu počne:
115 "O egidonoše Zeusa o kćeri nestrta nikim,
Ako se ikada meni i ocu mom na pomoći
Nađe u ratu ljutom, ej miluj me opet, Atena,
Daj mi onog doseći i pusti mi njegov na kopljomet,
Koji me pogodi prije, i sada se hvali i veli,
120 Da već zadugo neću sunčanu motriti svjetlost."
Takovu molitvu reče, i Palada ču ga Atena,
Brze mu noge dade i koljena i ruke ozgo,
Pristupi blizu k njemu i krilate rekne mu r'ječi:
"Ne boj se, Diomede, s Trojancima bori se sada,
125 Ta ja ti u grudima vrgoh nepredljivo očinsko srce,
Kakvo je nekad konjik štitotresni imao Tidej.
Sada ti uzeh maglu, na očima koja ti bješe,
Da možeš dobro boga i čovjeka svakog raspoznat.
Ako te dakle bog iskušavati ikoji dođe,
130 Nemoj sa besmrtnim se sa bozima drugima boriti;
Ali Zeusova kći Afrodita amo li dođe
U boj, o Diomede, oštricem je mjedenim rani."
Sjajnoka boginja to Atena rekavši ode,
A med rtnike se sin umiješa Tidejev opet;
135 I prije u srcu on se s Trojancima željaše boriti,
A sad ga trostruka želja osvojila kakono lava,
Koji je bio u tor med runjave skočio ovce
Na polju, pa ga je pastir tek zadro, al' ubio nije
I tim mu potako hrabrost, te ne misli braniti više,
140 Nego se krije po stanu i ovce ostavlja same,
A lav ih plaši te gusto sve jednu za drugom valja,
Tad on bijesan van iz visokog iz tora skače:
Tako bijesan zađe med Trojce hrabri Diomed.

⁷ 105. "Zeusov sin", - misli se Apolon.

b. Ranjeni Diomed ruši Trojance. 144-165.

145 Ubi Astinoja, ljudma pastira, Hipirona ubi,
Onoga mjedenim kopljem povrh sise pogodi pravo.
Drugoga u ključnu kost pokraj pleći udari mačem.
Sve se rastave pleći od leđa i vrata njemu.
Ostavi njih i pođe za Abasom i Polijidom
150 Sinma Euridamasa, što stari sana pogađač
Bješe, a sinima nije na polasku gatao sana
Starac, već ih je oba Diomed ubio jaki.
Tad za Toonom poteče i Ksantom, Fenopu sinma,
Bijahu poznorođenci obojica; oca im jedna
Starost je bila, a nije porodio drugoga sina
155 Nasljednika imutku, - već oba smače Diomed,
Milu im dušu uzme, a nevolju ostavi ocu
I plač, jer iz boja nije sinova dočekao živih.
Rođaci poslije sav razdijeliše njegov imutak.
Sinove Dardanova potomka Prijama zgrabi
160 U istim kolima, - jednog Ehemona, Hromija drugog.
Kao što na kravu lav il' na junicu kadano skoči,
Koje po šumi pasu, i prelomi vrat obadvjema:
Tako i Tidejev sin obojicu iz kola sruši
Preko njihove volje i oružje uzme im zatim;
165 Konje družima preda, nek k lađama oni ih vode.

c. Diomed ubija Pandara i ranjava Eneju. 168-317.

Njega kad vidi Eneja gdje redove junačke lomi,
On po bojištu pođe, gdje siplju se junačka koplja,
Tražeći Pandara onog bogolikog, ne bi l' ga našo,
Dokle nezazornog jakog Likonova ne nađe sina;
170 Onda pristupi k njemu i ovu mu besjedu reče:
"Pandare, gdje ti je luk, gdje krilate str'jele, gdje slava?
Ravna ti u slavi nema ni ovdje nit' se u zemlji
Likijskoj ponosi itko valjaniji da je od tebe.
Ruke dignider k Zeusu i čovjeka onog ustr'jeli,
175 Koji je ovdje silovit, Trojancima učini zla on
Mnogo, koljena on je junakom razglobio⁸ mnogim:
Samo da nije se bog na Trojance rasrdio koji
Radi žrtava ljut, a teška je srdžba božanska."
Njemu odgovori ovo Likonov svijetli sinak:
180 "Svjetniče Trojanaca mjedenhalja, o ti Eneja,

⁸ 176. "koljena razglobio", vidi bilješku u 4. pjev., st. 469.

Ono je Tidejev sin junačina, sve mi se čini,
 Poznajem ja mu cijev na kacigi, poznajem i štit,
 Vidim mu konje; al' nije li bog, zacijelo ti ne znam.
 Ako l' je Tidejev sin to junačina, kao što mislim,
 185 Nije daleko bog od bijesna njega, već stoji
 Blizu besmrtnik koji po plećima obaviti mrakom
 I on je strijelom od njega odvratio, koja ga šćaše.
 Ta ja se na njegov strijelom nabacih te njome pogodih
 190 U rame desno njega u ispupak oklopa naskroz;
 Mišljah, da ću ga tad k Aidoneju poslati bogu,
 Ali ga ipak ne ubih! Od bogova neki je srdit.
 Nemam se popeti na što, jer konja nemam ni kola;
 Al' u Likonovu domu jedanaestora imadem
 195 Nova novčita kola lijepa složena prvom,
 Prostrta pokrovima, i konja su dva u zapregu
 Uz kola svaka te bijeli pir sa krupnikom zobiju.
 Mnogo dakako mene starina je kopijanik Likon
 U kući hubavoj svajoj opominjo, u boj kad pođoh,
 200 Govoreći, na konje i na kola neka se popnem,
 Tako u bojeve ijute da narod trojanski vodim;
 Ali ga slušao n'jesam - a koliko bolje bi bilo! -
 Konje sam čuvao te, da im ne bi ponestalo krme,
 Ako se zatvore ljudi⁹, a oni su navikli jesti
 205 Obilno. Tako sam došo u Ilij pješke bez konja;
 Luk mi uzdanje bješe, al' od njega kada mi nema
 Pomoći; na dva sam već boljara strijeljao eno,
 Jedan je Tidejev sin, a Atrejev drugi, - pogodih
 Oba doduše i krv izvabih, al' ih razdražih.
 210 Na zlu sam sreću luk krivoljasti skinuo s klina
 Onoga dana, u koji u Ilij sam vodio ljupki
 Trojanske čete i time ugađao Nektoru divnom.
 Ako se vratim kući i očima ugledam svojim
 Svoju domaju i ženu i visoku veliku kuću,
 215 Odmah glavu junak tuđinac odsjeko meni,
 Ako rukama ovaj ne rastrgam luk i u oganj
 Ako ga ne bacim jaki, kad zalud na putu me prati!"
 Njemu trojanski vođ Eneja prozbori ovo:
 "Nemoj govoriti tako (drugačije ni biti neće),
 220 Prvo nego se nas dva junaku tome nasuprot
 Došavši s konjima i s kolima ne ogledamo sa njime.
 Nego u moja kola uziđi, onda ćeš vidjet,
 Kakvi su Trosovi konji i kako umiju dobro
 Poljem ovuda onuda u potjeru ići i trčati;
 225 Oni će i nas spasti i s nama će pobjeći u grad,
 Slavu li dade Zeus Diomedu, Tideja sinu.
 Nego prihvati bič i uzde blistave primi,

⁹ 203. "Ako se zatvore ljudi", tj. u gradu kad ih neprijatelji podsjednu.

A ja ću na kola uzić, da borbu zametnem s njime,
Ili ga dočekaj ti, a ja ću pazit na konje."

Njemu odgovori ovo Likonov svijetli sinak:

230 "Sam ti, Eneja, uzde i konje drži, jer bolje
Vući će oblučna kola¹⁰, kad upravlja poznat upravljač,
Ako nas Tidejev sin u bježanju natjera opet;
Samo da nam se oni ne preplaše, ne stanu te nas
Iz boja ne htjednu odvuć, ne uščuju l' tvojega glasa;
235 Tada bi skoćio sin junaćine Tideja na nas,
Oba bi ubio nas kopitonoge otjero konje.
Nego kola ded sam i konje potjeraj svoje,
A ja ću navalu onog da oštrim doćekam kopljem."

240 Tako obadva reku i u kola uniću sjajna,
Vatreno na Diomeda brzonoge okrenu konje,
Al' ih opazi Stenel, Kapanejev svijetli sinak,
Odmah krilate on Diomedu prozbori r'jeći:
"Tidejev o ti sine, o premili mojemu srcu,
245 Jaka junaka dva na tebe nasrtat vidim,
Snaga je u njih golema, na luku vještak je jedan,
Pandar se zove i sin Likonov dići se da je;
Drugi je junak Eneja, junaćine sin je Anhisa,
Tako se dići on, Afrodita mati je njemu,
250 Nego se na kolma njima uklonimo; nemoj mi tako
Među rtnicima srljat, da život ne izgubiš mili."

Mrko ga pogleda jaki Diomed i ovo mu reće:

"U bijeg ne nutkaj mene, jer nećeš me moć nagovorit;
Takav se rodio n'jesam, da uzmićem, pa da se borim,
255 Strašit se ne znam, a snaga u mene jošte je c'jela.
U kola meni se neće; ovako ih doćekat idem
Obadva sad, a bježat Atena mi Palada ne da.
Neće obojicu njih brzonogi konji odvući
Od nas, makar i bilo, da jedan nam utekne kako.
Drugo još u srce spravi, što sada mislim ti reći.
260 Ako mi slavu da Atena obilna svjetom,
Te njih ubijem oba, brzonoge ove tad konje
Ustavi ovdje i uzde priveži za obluk¹¹ kolni,
Onda potrći konjma Enejnim pamteći dobro
I k nazuvčarom Ahejcem izvedi ih iz četa trojskih.
265 Oni su od roda konjskog, od kojega za Ganimeda¹²
Naknadu Trosu dade gromoglasni Zeus-bog, jer od svih
Pod suncem bijahu to i pod zorom najbolji konji.
Pasmine te ukrade i kralj junacima Anhis

¹⁰ 231. "oblučna kola", tj. kola koja imaju obluk; vidi u idućoj bilješki.

¹¹ 262. "obluk" na bojnim kolima savijen je prut, za koji su se ljudi držali, a i uzde su se za nj vezale; upravo su bila dva obluka, jedan pred sjedalom, drugi za njim.

¹² 265. O Ganimedu vidi u 20. pjev., st. 232-235.

270 Kobile opasti davši, - Laomedon¹³ ni znao nije;
 Te mu kobile šest oždrijebiše u kući grla,
 Od tog je podmlatka četir' othranio uz jaslje Anhis,
 A dva je sinu dao Eneji stra ugonjaču.
 Konje li otmemo te, tad slave nam eto i dike."
 Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
 275 Ona dvojica s konjma brzonogim pristupe bliže.
 Prvi progovori onom Likonov svijetli sinak:
 "Junače srčani, jaki, o Tideja ponosnog sine,
 Nije te ubila oštra strijela ni hitac brzi,
 Al' sad ću pokušat kopljem na tebe, neću l' te zgodit."
 280 Reče i zamahne kopljem dugosjenim i tad ga baci,
 U štit pogodi njim Diomeda, i mjedeno kroz štit
 Odmah preletje oštrice i k oklopu tad se primače,
 Onda se nad njim sin Likonov prodere sv'jetli:
 "Naskroz ranjen si ti kroz slabine, ne mislim, duže
 285 Da ćeš držati moći; - prodičio si me mnogo."
 Ništa ne preplašen njemu Diomed odgovori jaki:
 "Promaši, ne zgodi mene, al' ne mislim, da ćete prije
 Vi se smiriti dva, no u boju jedan vas padne
 I krvlju zasiti svojom štitonosnog Aresa bojca."¹⁴
 290 Reče i odapne on, a Atena upravi hitac¹⁵
 Uz oko u nos te zube strijela bijele probi,
 Jezik mu tvrda mjed presiječe baš pri kor'jenu,
 Kroz čeljust donju njemu oštrice mjedeno prođe.
 Iz kola ispadne Pandar, na njemu oružje zvekne,
 295 Oružje svijetlo, sjajno i presjajno, - konji se njemu
 Preplaše brzi, a njegov i život stane i snaga.
 Tada s dugačkim kopljem i štitom skoči Eneja
 Boječ se, da mu ne bi Ahejci oteli mrca.
 Oko njega ko lav, što u svoju uzda se jakost,
 300 On je koračo koplje držeći i štit, što svuda
 Jednako krije, želeći probosti, s kime se skobi.
 Vičući strašno, a sinak tad Tidejev pograbi rukom
 Kamen golem, da ne bi ni dvojica digla ga ljudi,
 Kakvi su smrtnici danas, al' onaj ga lako zavitla
 305 I njim pogodi u kuk Eneju, gdjeno se stegno
 Savija u kuk, - a mjesto nazivaju "čašica"¹⁶ ljudi, -
 Čašicu slomi njemu i obje mu prekine žile;
 Hrapavi oguli kamen Eneji kožu, al' junak
 Padne na koljena samo i punahnom rukom se zemlje

¹³ 269. Laomedon, unuk Trosa, imao je poslije konje što su postali od onih koje je Zeus dao Trosu.

¹⁴ 289. tj. ljuti ratni bog Ares naslađuje se krvlju.

¹⁵ 290. "Atena upravi hitac", - ona Atena koja je Pandara nagovorila da izmetne strijelu na Menelaja; vidi 3. pjev., st. 93-104.

¹⁶ 306. "čašica", - u originalu je "kotyle", koja riječ upravo znači mali vrč, a uzima se za jamicu u kuku, koja je nalik na mali vrč ili na čašicu.

310 Prihvati, a crni mrak navuče se na oči njemu.
Tada bi tu junacima kralj Eneja nastrado,
Zeusova kći Afrodita da ne bude spazila oštro,
Mati, koja ga rodi Anhisu, kad pasaše stado;
315 Ona nad sinom milim raskrilivši bijele ruke
Skrije ga sjajnoga plašta u zavoj, da ga od str'jela
Zaštiti tako, da ne bi brzokonjik Danajac koji
U prsi probo ga mjeđu i tako mu uzeo dušu.

B. Diomedova borba s bogovima. 318-909.

a. Diomed ranjava Afroditu. 318-430.

Tako iz boja svog Afrodita izbavi sina,
A sin Kapanejev dobro još onaj pamćase nauk,
320 Kako ga grlati bojni Diomed naučio bio:
On kopitonoge svoje zaustavi konje daleko
Od ratne vreve i uzde priveza za obluk kožom,
Pa tad k ljepogrivim konjma Enejinim poskoči brzo
I k nazuvčarom Ahejcem izvede ih iz četa trojskih.
325 Da ih milom drugaru Deipilu, - koga je od svih
Najviše štovo vršnjaka, jer znaše mu u svem ugodit, -
K prostranim neka ih lađam odvede. A onda vitez
U kola popne se svoja i uhvati blistave uzde,
Za Diomedom pogna tad konje kopita krepkih
330 Vatreno, a on trči za Kiparkom¹⁷ s nemilom mjeđu
Videć, da od boja nije božanstvo i da od onih
Boginja nije ona, što rukuje ratima ljudskim,
Videć, da nije Enija gradobija, a ni Atena.
A kad je kroz silno mnoštvo za njome prodiruć stignu,
335 Onda se vine sin junačine Tideja i nju
U ruku mekanu zgodi ispod dlana oštrijem kopljem
Skočivši, a njoj kroz plašt ambrosijski, što joj ga same
Harite satakale bjehu, zabode se u kožu koplje
U dlan visoko, te krvca ambrosijska njojzi poteče,
340 *Ihor*, kakova teče u blaženih bogova krvca
(Ne jedu bogovi hljeba i ne piju žarkastog vina,
Zato su bez krvi oni i zovu se besmrtni bozi).
Boginja cikne vrlo i ispusti sina iz ruku;
Ali ga u ruke Feb Apolon uze i maglom
345 Tamnom ga zavi, da ne bi brzokonjik Danajac koji
U prsi probo ga mjeđu i tako mu uzeo dušu.

¹⁷ 330. "Kiparka", tj. Afrodita jer su joj se na otoku Kipru ljudi mnogo klanjali i žrtvovali joj.

Tada se grlati boжник Diomed prodere nad njom:
 "Iz rata, ograšja daj se ukloni, Zeusova kćeri!
 Zar nejunakinje žene što varaš, nije ti dosta?
 350 Ako se u rat budeš miješala od rata mislim
 Da ćeš se zgražati ti, i daleko li čuješ o njemu."
 Reče, a ona se sva prenemazući otiđe strašno
 Pateć, al' Irida nju vjetronoga uze iz vojske,
 Jadnu je bolnu iznese, pocrni koža joj krasna.
 355 Aresa naleta nađe gdje od bojišta na strani
 Lijevoj sjedi, a koplje u magli mu bješe i konji
 Njegovi brzi, - tad ona na koljena pred bratom padne
 Tražeći, moleć ga mnogo za konje s načelkom zlatnim:
 "Mili oj brate, ti me ded primi, dajder mi konje,
 360 Da se vratim na Olimp, gdje sjede besmrtni bozi
 Ljuto me rana boli, a smrtni me obrani čovjek:
 Tidejev sin, u borbu bi on i s ocem nam Zeusom!"
 Reče, i Ares joj da sa načelkom zlatnijem konje;
 U kola popne se ona, a u srcu bijaše sjetna,
 365 S njom se i Irida popne te uzde u ruke uzme;
 Ošine konje, da bježe, i oni hotno¹⁸ polete,
 Brzo na vrletni dođu na Olimp, gdje bogovi sjede,
 Tamo ustavi konje vjetronoga Irida brza,
 Otpregne od kola njih i hrane im besmrtni baci.
 370 Tad Afrodita divna na krilo padne Dioni,
 Materi miloj svojoj, a ona zagrlj kćerku,
 Rukom je pogladi i rječ izustivši prozbori ovu:
 "Koji te nebeski bog uvrijedio tako badava,
 Kćerce, kanda si zlo učinila kakovo javno?"
 375 Riječ odgovori njoj Afrodita, nasmješljivka mila:
 "Rani me Tidejev sin Diomed prehrabri junak,
 Jer sam nosila milog iz borbe sina Eneju,
 Koji je meni mnogo od sviju miliji ljudi.
 Sada se ne kolju s Ahejci strašno Trojanci,
 380 Nego se Danajci već i s bozima besmrtnim bore."
 Boginja uzorita Diona odgovori njojzi:
 "Strpi se, dijete moje, iako si tužna, pregori,
 Jer od ljudi mi domari olimpski mnogi
 Stradarmo, jedni drugim zadajući nevolje teške;
 385 Trpljaše nekad i Ares, kad Ot ga i kršni Efijalt,
 Dva Alojeva sina, u okove svezaše jake.
 Trinaest bijaše svezan mjeseci u mjedenom sudu;
 Tad bi nezasitni boжник u sudu propao Ares,
 Ali Eeribeja krasotica, maćeha onih,
 390 Prokaže Hermiji to, a Hermija onog ukrade,
 Koji je ginuo već u okovma pritisnut teškim.
 Trpljaše također Hera, kad u sisu desnu je junak

¹⁸ 366. "hotno", tj. hoćko.

Amfitrionov sin¹⁹ strijelom troreznom rani;
 Tad nju osvoji bol neutažljivi. Brzu strijelu
 395 I sam okusi bog gorostasni nekada Aid,
 Kada ga isti junačina sin egidonoše Zeusa
 Rani posred mrtvaca kod vrata i u muke metnu
 Boga Aida, a on se na Olimp široki popne
 K Zeusu u dvore ranjen i izmučen, kad mu se bila
 400 U čvrsto pleće strijela zabola, da boljaše duša.
 Njemu Peeon lijek od ustuka na ranu metne
 I njim izvida njega, jer Aid ne bješe smrtnik.
 Strašan, zlica, što eto ne boji se hudobe činit,
 Što strijelom ide domare olimpske ranit!
 405 Sjajnoka boginja na te naputila ga je Atena.
 Luđak je Tidejev sin i u srcu ne zna, da onom
 Dugoga nema života, tko s bozima vječnim se bori,
 Njemu koljena djeca ne primaju, ne viču: tato!
 Niti se iz rata on i iz pokolja strašnoga vraća.
 410 Zato nek Tidejev sin se, iako je kršan veoma,
 U pamet uzme, da borbu ne zametne s jačim od sebe,
 Da Egijalija dugo, Adrestova mudrica kćerka²⁰
 Plačući ne bude iz sna domare budila žaleć
 Za mužem vjerenim svojim, za ahejskim najboljim sinom,
 415 Snažna žena ta Diomeda konjokrote dičnog."
 Reče i utre joj krv obadvjema rukama s ruke,
 Ozdravi ruka, i teški oduminu bolovi njojzi.
 A kad boginja to Atena spazi i Hera,
 R'ječima bodljikavim na Kronova napadnu sina.
 420 Prva među njima riječ Atena sjajnooka počne:
 "Hoćeš se srditi, Zeuse oj oče, što ću sad reći?
 Jamačno Ahejku neku navesti je Kiparka htjela,
 S njom da k Trajancima pođe, što ona ih miluje vrlo,
 I kad je Ahejku neku krasnohaljku gladila rukom,
 425 Ruku je svoju malu nagulila o zlatnu sponu."
 Reče, a otac se ljudi i bogova tome nasmije,
 Zlaticu zovne on Afroditu i ovo joj reče:
 "Ratni poslovi n'jesu, o dijete, predani tebi,
 Već ti brinut se idi za poslove svadbene ljupke,
 430 A rat će briga biti Ateni i Aresu brzom."

¹⁹ 393. "Amfitrionov sin" je Heraklo, ali Amfitrion je samo muž Heraklove matere, a pravi je Heraklu otac Zeus; slično je: Aktorov sin u 13. pjev., st. 186. - "strijelom troreznom"; zašto "troreznom", to se razabira iz bilješke u 4. pjev., st. 123.

²⁰ 412. Diomedova žena je dakle kći Adrestova; iz 14. pjev. st. 121-122. vidi se da je i Diomedov otac Tidej imao za ženu jednu kćer Adrestovu. Otac i sin su po tome oženjeni dvjema sestrama ili s drugom riječima: Diomed ima za ženu svoju tetku. Drugi slučaj da je netko oženjen svojom tetkom nalazi se u 11. pjev., st. 223-226. Jamačno su takvi slučajevi bili izuzetni i u vrijeme koje nam Homer prikazuje.

b. Diomed uzmiče ispred Apolona. 431-453.

Dok su se bogovi tu razgovarali besjedeć tako,
Uto k Eneji skoči Diomed, grlati bojnič,
Premda je znao, da rukom Apolon zaštićuje njega,
435 Al' on ni velikog boga ne boječ se jednako šćaše
Ubit Eneju i svući sa njega oružje slavno.
Triput Diomed nasrnu želeći ubiti onog,
Triput mu sjajni štiti Apolon odrine krepko;
A kad četvrti put Diomed navali ko bog,
440 Strašno branitelj onda Apolon viknuvši reče:
"Uzmi se u pamet, sine o Tidejev, pa se ukloni,
Ti mi se bozima vječnim ne gradi ravan, jer n'jesu
Jednaki ljudi, što hode po zemlji, bozima vječnim."
Reče, a Tidejev sin se povuče unatrag malo
445 Gnjeva se boječ streljača daljnometnog on Apolona;
A tad Apolon Eneju odnese daleko iz vojske,
Metne ga u sveti Pergam, gdje hram mu bijaše sazdan.
I tu streljačica stane Artemida, stane i Leta
Vidati, kitit Eneju u svetinji velikoj hrama.
450 Tad srebrnoluki bog Apolon utvaru stvori
Sličnu Eneji i ktome s onakvim oružjem istim;
Oko utvare divni Ahejci stanu i Trojci
Jedni drugima trgat na prsima volujske štite,
I krasno oblaste štite i štitiće lagahne male.

c. Ares, potaknut od Apolona, ohrabruje Trojance. Eneja se vraća u boj. 454-518.

Aresu naletu Feb Apolon progovori tada:
455 Obaraću zidova ljudomoro Arese krvni,
Ne bi li iz bitke ti junaka izvuko onog
Tideju sina, što sad bi i s ocem se borio Zeusom?
Najprije Kiparku on je u članak ranio ruci,
Onda se ko bog kakav na samog zaletio mene."
460 Reče i Pergama on na visu sjede²¹, a Ares
Napasnik u čete uđe trojanske, hrabrit ih stane,
Nalik na Akasama čelovođu tračkoga brzog;
Sinima Prijama kralja, gojencima Zeusovim vikne:
465 "O vi Prijama kralja, gojenca Zeusova, sini,
Hoćete l' dugo još pustiti, da narod vam kolju Ahejci?
Dotle li, dok se borba kod vrata ne započne krasnih?
Leži nam junak, što njega ko Hektora čašćasmo divnog,

²¹ 460. "na visu sjede" (Pergama), tj. u svom (ili na svom) hramu, vidi, 4. pjev., st. 508.

Leži nam junak Eneja Anhisa junačine sinak;
 Nego iz vreve ratne drugara spasimo milog!"
 470 Rekavši tako volju potače i srce svakom;
 Tada Sarpedon udri u gidnju na Hektora divnog:
 "Kud ti je nestalo srca, o Hektore, što si ga imo?
 Reko si, da ćeš grad bez vojske, bez pomoćnika
 Braniti sam sa svojim sa zetima²² i s braćom svojom!
 475 Al' sad nikoga od njih zamotriti, vidjet ne mogu,
 Nego kakono psi ispred lava svi se sad plaše,
 A mi se, koji smo tu pomoćnici, mi se borimo,
 Jer sam pomoćnik i ja, iz daleke došo sam zemlje,
 Od virovitog Ksanta, iz daleke Likije one.
 480 Tamo ostavih ženu i s njome sinčića luda²³
 I blago ostavih silno (neimalac kojega želi);
 Nego Likijce opet sokolim i sam s junakom
 Svojim se bociti želim, a ovdje ništa ne imam,
 Što bi mi mogli odnesti Ahejci ili odvesti.
 485 A ti, Hektore, stojiš, ne potičeš druge vojnike,
 Hrabro da stoje u boju i žene svoje da brane.
 Samo da svelovne vas ne ulove lanene zamke,²⁴
 I da ne ostanete dušmanima pl'jen i dobitak!
 Brzo će oni vam grad razoriti žitelja puni.
 490 Danju i noću treba da držiš sve to na umu,
 Kad pomoćnika slavnih daleko vojvode moliš,
 Hrabro nek stoje, ta zbací sa sebe teški prijekor."
 Tako reče Sarpedon, a Hektora za srce r'ječi
 Ujedu i odmah s kola u oružju na zemlju skoči.
 495 Oštrim kopljima dvjema po vojsci hodeći svuda
 Mahaše hrabreći na boj i potičuć pokolj strahovit.
 Onda se okrenu Trojci, nasuprot Ahejci stanu;
 Al' se ni Danajci tad ne razbježe, već ostanu skupa.
 Kao što vjetar pljevu po gumnu svetome²⁵ nosi,
 500 Kadano ljudi viju, plavokosa Demetra žito
 Od pljeve kadano luči (a vjetar duše), - odozdo
 Hrpe se pljeve bijele po zemlji, - tako Ahejce
 Bijeli pokrije prah, koliko među njima konji
 Nogama lupahu i prah do mjedenog vitlahu neba,²⁶

²² 474. Ovdje "zet" znači: sestrin muž. Kao što naša riječ "zet" znači ne samo kćerina muža, nego i sestrina, tako oba ta značenja ima i grčka riječ "gambros".

²³ 480. "sinčića luda", tj. još dijete; vidi 2. pjev., st. 136.

²⁴ 487. tj. da se ne zaplete u nesreću i propast.

²⁵ 499. "po gumnu svetome", - gumnu se kaže "sveto" jer se na njemu vrše žito, a žito je dar boginje Demetre; zato se u 11. pjev., st. 631. kaže: "svetoga ječmenog zrnja."

²⁶ 504. "do mjedenog neba", - nebeski je svod po mišljenju Homerovu od mjedi: tako i u 17. pjev., st. 425., a u Odiseji pjev. 15, st. 329. i pjev. 17., st. 565. kaže pjesnik "gvozdeno" nebo. Misli se dakle da je onaj svod tvrd, a tako su mislili i drugi narodi; zato se latinski nebeskome svodu kaže firmamentum, tj. tvrđina (francuski firmament, talijanski firmamento).

505 Kad se smiješale opet (vozači okrenuvši kola).
Trojci u sukob pođu u šakački i crnu noćcu
Nad bitkom nalet Ares pomažući Trojcima spusti
Svuda oblazeć i sve izvršujući, kako mu bješe
510 Feb sa zlatnijem mačem Apolon naložio veleć,
Neka ojučači Trojce, kad Paladu vidje Atenu
Gdje je otišla (a ona pomoćnica Danajcem bješe).
A sad Apolon Eneju iz svetinje obilne²⁷ pusti
I on u grudi vrgne pastiru ljudskom junaštvo,
I tad med drugove stupi Eneja; - kada ga oni
515 Opaze gdje živ i zdrav i s hrabrenim srcem među njih
Dolazi, veseli budu, al' nitko ne zapita ništa,
Jer trud ne daje ratni, srebroluki²⁸ što ga zadavo
Bog i krvavac Ares i Eriča uzaman plaha.

d. Drugi pojedinačni bojevi. Ahejci uzmiču ispred Hektora i Aresa. 519-702.

520 A Odisej i Ajasa dva i s njima Diomed
Vrkahu Danajce u boj, al' oni i sami se n'jesu
Bojali trojanske sile ni juriša plašili njihna,
Nego ostaše mirni ko oblaci, što ih Kronion
Iznad visokih brda naslagao, mirno da stoje,
525 Dokle je bezvjetrica, dok jaki Boreja spava
I drugi žestoki vjetri, što tamne oblake svakud
Raznose, kada puhnu, zazuje, zaduvaju oni;
Danajci stajahu tako pred Trojcima nikud ne bježeć.
Atrejev stupaše sin²⁹ po vojsci opominjuć mnogo:
530 "Drugovi mili, oj bud'te junaci, junačkim srcem
Pregnite, jedni se drugih u borbama stidite teškim;
Više je zdravih junaka rio ubitih, gdje je stida,
A gdje se bježi, ni dike ni obrane nikakve nema."
Reče i izbacila koplje te pogodi u prvom redu
Deikoona, druga Eneje junačine, sina
535 Pergasova; - Trojanci koliko i Prijamu djecu
Čašćahu njega, jer hitar u borbi s rćnicima bješe,
Silni pogodi kralj Agamemnon njega po štitu,
Koplja ne odbi štit, već ono prođe kroz njega,
Pa mu se kroz pojas ono u utrobi donjoj zabode.
540 Sruši se, stane ga jek, na njemu oružje zvekne.
Tada od Danajaca Eneja do dva boljara

²⁷ 512. "iz svetinje obilne", - tj obilne darovima što ih ljudi meću u hramovima u ime zavjeta ili zahvale; tako je i u 2. pjev., st. 549.

²⁸ 517. "srebroluki bog", tj. Apolon: vidi u 1. pjev., st. 37.

²⁹ 528. "Atrejev sin", tj. Agamemnon

Ubi: Orsiloha i s njim Kretona, Diokleju sine;
 Njima u uređenoj u Feri je otac prebivo
 Obilan žitkom, i on je po rodu bio od r'jeke
 545 Alfeja, koji teče široko kroz zemlju Pilsku;
 Alfej Orsiloha rodi gospodina ljudima mnogim,
 A Orsiloh³⁰ sina Diokleja prehrabrog rodi,
 A u Diokleja dva se blizanca nađu: Orsiloh
 Jedan, a drugi Kreton, u poslima bojnim vještaci.
 550 Kad njih dvojica dođu u napon, - u lađama crnim
 S Danajci odu pod Ilij, gdje kažu prekrasnih konja,
 Čast Agamemnonu i s njim Menelaju tražeć u boju,
 Al' ih obojicu smrt i skončanje pokrije tamo.
 Kao što lavića dva na vrhuncima visokim gorskim
 555 Rastu u dubokoj česti, a lavica mati ih hrani,
 Poslije ovce tovne i goveda ljudima grabe,
 Obore pustoše oni, dok i njih obadva jednom
 Mjedenim ne posijeku oštricem junačke ruke;
 Tako obadva ona junaka smače Eneja,
 560 I ko visoke jele pod rukama njegovim padnu.
 Padnu, i požali njih Menelaje Aresu mili,³¹
 Pa kroz rtnike prođe u oružju oružan sjajnom
 Mašući kopljem, a Ares potače srce u njemu
 Smjerajuć, kako bi pao Menelaj od ruke Eneje.
 565 Njega Antiloh spazi, junačine Nestora sinak,
 I kroz rtnike pođe bojeći se vrlo, da ne bi
 Nevolje dopo Menelaj; tad trud bi im propao ratni.
 Ona dvojica željni već borbe samo da nijesu
 Jedan na drugog ruke i oštra naperili koplja,
 570 Ali Antiloh k ljudskom pastiru pristupi bliže.
 Ne htjede dočekat njih vojevač brzi Eneja,
 Kad dva vidi junaka, gdje jedan uz drugog stoji.
 I kad u ahejske čete povuku njih dva mrtvace,³²
 575 Bace ih tužne njihovim drugarima u ruke milim,
 Te se okrenu opet u borbu među rtnike.
 Sličnoga Aresu oni Pilemena ubiše ondje,
 On je štitonosnim vođ Paflagoncem junačinam bio,
 Njega Atrejev sin Menelaje, kopljanik slavni,
 Gdje je stajo, ubode, a u kost ga pogodi ključnu.
 580 A od Antiloha konja upravljaj subojnik Midon
 Padne, Atimnijev sin, kad konje okrenuti šćaše;
 Kamenom sred lakta njega Antiloh zgodi, Midonu
 Uzde bjelokosne³³ padnu iz ruke na zemlju u prah;
 Skoči Antiloh i mačem ubode ga u sl'jepo oko,

³⁰ 548. Orsiloh, - djed i unuk imaju isto ime; to nije bilo neobično u Grka.

³¹ 561. "Menelaje Aresu mili", a Ares hoće da ga pogubi (st. 503-564.)! Vidi u 15. pjev., st. 371.

³² 573. "mrtvace", tj. Orsiloha i Kretona.

³³ 583. "uzde bjelokosne", tj. iskićene malim bjelokosnim pločicama. O bjelokosti vidi u 4. pjev., st. 141.

585 Midon krčeći padne iz dobro građenih kola,
U prah se tjemenom svali naglavce i na ramena;
Dugo je ostao glavom u duboki padnuvši p'jesak,
Dok ne otopoću konji i u prah ne obore njega;
Bičem ih udri Antiloh i otjera među Ahejce.

590 Hektor ugleda njih u redovima i on se na njih
Vičuć zaleti, a čete za njime trojanske jake
Pođu, - pred njima Ares i gospođa bješe Enija,
Koja nošaše pokolj strahovit i vrevu bojnu,
Ares vrćaše pak u rukama golemo koplje,
595 Sad bi pred Hektorom išo, a sada bi išo za njime.

Grlati bojnik Diomed zastrepi Hektora videć,
Kao što plivanju nevješt kad ide širokim poljem
Te kod rijeke stane brzoteke, koja se lije,
U more, pjeni se, šumi, te vidjev je odskoči natrag,
600 Tako i Tidejev sin uzače i narodu reče:
"Što se čudimo, druzi, toliko Hektoru divnom,
Da je kopljanik dobar i da je neprestrašen bojnik,
Kada je jednako bog uz njega i od zla ga brani!
I sad je Ares ono uz njega na smrtnika nalik.

605 Nego uzmič'te natrag okrenuv k Trojancima obraz,
Nemojte ostati ovdje i ulaziti s bogom u borbu!"

Tako im reče, i k njima Trojanci se primaknu bliže.
Tada ubije Hektor Anhijala i s njim Menesta,
Do dva vješta bojnika, što u istim kolima bjehu.

610 Padnu, a Ajas ih sin Telamonov požali velji,
Pristupi vrlo blizu i kopljem blistavim zgodi
Amfija, Selagu sina, - u Pesu je živio prije
Njiva imajuć mnogo i države, al' ga navela
Sudba Prijamu kralju i njegovim u pomoć sinma.

615 U pojas njega sin Telamonov pogodi Ajas,
U donju utrobu koplje dugosjeno propadne njemu;
Sruši se, stane ga jek, - pritrči svijetli Ajas,
Da mu oružje uzme, al' koplja zavitlaju Trojci
Sjajna, presjajna, oštra, i mnogo ih na štit mu padne:

620 Ajas tad petom stav na mrtvacu iz njeg izvuče
Mjedeno koplje, al' nije s ramena mogao krasno
Oružje uzet, jer sila strijela se sipaše na njeg.
Kada se ljutice slete Trojanci, on se poboji,
Jer ih s koplji u ruku množina dotrči junaka.

625 Ako je i bio velik i snažan i ponosit Ajas,
Oni ga potisnuše, i on otetura uzmakav.

Tako se mučiše oni u boju teškom. Junaka
Lijepog, velikoga Tlepolema, sina Heraklu,
Sudba silovita tad na Sarpedona nagna božanskog.

630 Kada se jedan drugom junaci primaknu blizu,
Jedno unuk, a drugo sin crnooblačnog Zeusa,
Prvi započne riječ Tlepolem drugom junaku:

"Likijski savjetniče Sarpedone, koja je tebi
 Nevolja drhtati ovdje, a borbi nevješt si junak?
 635 Sin egidonoše Zeusa - imade ih, kojino kažu,³⁴
 Da si, al' lažu, jer mnogo za ljudma si onim zaosto,
 Što se od oca Zeusa u pređašnje rodiše doba,
 Ali drukčiji - vele - Heraklo bijaše jaki
 Junak, roditelj moj, prkoždžija lavskoga srca!
 640 Jednoć rad konja je on Laomedonovih amo
 Došao sa šest lađa ciglovetnih, s naroda malo;
 Ilijski razori grad i ulice ostavi prazne.³⁵
 A srce plašivo jeste u tebe, gine ti čeljad!
 Ne mislim, da ćeš štogod Trojancima ovdje pomoći
 645 Došav iz likijske zemlje, ma i bio jak, - al' od mojih³⁶
 Mrtav ćeš pasti ruku i k vratima Aidovim doći."
 Vojvoda likijski njemu Sarpedon odgovori ovo:
 "Sveti je Ilijski grad, Tlepoleme, s onog nastrado,
 Jerbo je ponositi Laomedon ludovo junak,
 650 Na dobroćinca svog kad riječima napade ružnim
 Te mu ne dade konje, rad kojih je došo s daleka.
 Nego ti velim, da smrt te i Kera crna od mene
 Čeka, pod mojim ćeš kopljem izdahnut i meni ćeš slavu
 Steći, a dušu ćeš dati dičnokonjiku Aidu."
 655 Reče Sarpedon, a onda Tlepolem podigne koplje
 Jasenovo, - i koplja obojici duga iz ruku
 U čas isti polete; Sarpedon onoga zgodi
 U vrat, i naskroz prođe oštrice bolno, i tada
 Mrak se na obje oči Tlepolemu crni navuče;
 660 A Sarpedona rani Tlepolem dugijem kopljem
 U ljevo bedro, te uz kost oštrice se požudno zadre
 Pa skroz preleti, i otac za sada još obrani sina.³⁷
 Tada Sarpedona divni iznesu bogolikog družu
 665 Iz boja, ali je njegov pritiskivalo dugačko koplje
 Vukuć se za njim, te nitko ne opazi niti se sjeti
 U teškoj žurbi, da koplje izvuče iz bedra,
 Da sam hoditi može, toliko su bili u poslu.
 A nazuvčari Ahejci Tlepolema sa druge strane
 670 Stanu iz boja vuć, a Odisej spazi ih divni,
 Postojan junak, i nato u njemu se uzigra srce,
 I on se u srcu svom i u duši zamisli tada,
 Bi li u potjeru pošo za Zeusa gromovnog sinom,

³⁴ 635. Da je Sarpedon sin Zeusov, vidi se iz 6. pjev., st. 198-199. Tlepolem je unuk Zeusov (st. 631.) po tom jer je sin Heraklov, a Heraklu je otac Zeus (vidi st. 393.).

³⁵ 638-642. O onome što je ovdje natuknuto o Heraklu vidi bilješku u 21. pjev., st. 441-457.

³⁶ 643-645. Tlepolem priznaje Sarpedonu da je tijelom jak, ali ipak da je plašiv. U tome nema protivurječja, jer jaka ljudeskara može biti plašivica.

³⁷ 662. "otac (tj. Zeus) za sada još obrani sina", - ali poslije pada Sarpedon u boju; vidi 16. pjev., st. 480-505.

Ili bi Likijcem mnogim oduzeti išao život.
 Ali junačini nije Odiseju suđeno bilo
 675 Snažnoga Zeusova sina da oštrom mjeđtu pos'ječe,
 Zato mu navrati srce Atena na likijske čete.
 Ondje Kerana on, Alastora, Hromija ubi,³⁸
 Halija, Pritanisa, Noemona i još Alkandra;
 Više bi Likijaca Odisej još poubijo,
 680 Da ga ne spazi oštro sjajnošljemac veliki Hektor.
 On med rtnike zađe u oružju oružan sjajnom
 Užas Danajcem noseć, a njegovu dolasku vrlo
 Sin se povesei Zeusov Sarpedon i reče mu tužno:
 "Ne daj, Prijamov sine, da ostanem danajskim pl'jenom
 685 I tu da ležim, već mene obrani, a neka me život
 U vašem ostavi posl'je u gradu, kad mi ne vele
 U kuću svoju se vratit na postojbinu mi dragu
 I mila ženu tad razveseliti i čedo ludo."
 Reče, a njemu Hektor sjajnošljemac ne rekne ništa,
 690 Već pokraj njega prođe želeći, kako bi brže
 Potisnuo Argejce i mnogima uzeo život.
 Što uz Sarpedona bješe bogolikog divnih drugova,
 Pod bukvu prekrasnu tad egidonoše Zeusa ga metnu,³⁹
 695 Onda mu jasenovo iz bedra koplje izvuče
 Jedan od njegovih milih drugova snažni Pelagon.
 Tu ga ostavi svijest, i mrak mu se nad oči saspe;
 Al' mu se povrati dah i vjetric borejski dušuć
 Njeg oživljavati stane, kad šćaše tužno izdahnut.
 Ali od oklopnika od Hektora, Aresa boga
 700 Nit' su se mogli okrenut Argejci k lađama crnim,
 Nit' su se mogli ogledat u boju, već neprestance
 Izmicahu, kad čuše za Aresa da je med Trojci. -
 Koga je prvoga ondje, kog zadnjeg pogubio tada
 Hektor, Prijamov sin, i Ares mjedeni s njime?⁴⁰
 705 Teutrasa naličnog bogu, Oresta igrikonjica,
 Trehosa kopljanika Etolca, Enomaja s njime,
 Helena, Enopu sina, Orezbija s potpaskom sjajnim,
 Koji se za blago mnogo - u Hili živeći - staro
 Živeći uz jezero kefisijsko, okolo njega
 710 Po rodnim vrlo poljma Beočani življahu mnogi.

³⁸ 677. Alastor i Hromije zovu se i dva druga Nestorova u 4. pjev., st. 295.

³⁹ 693. Blizu Skejskih vrata stajala je lijepa i visoka bukva, koja se u Ilijadi češće spominje.

⁴⁰ 703-704. Pjesnik pita i sam sebi odgovara; vidi 1. pjev., st. 8-9.

e. Hera i Atena dolaze Ahejcima u pomoć. 711-792.

Kada ugleda njih dva bjeloruka boginja Hera
I gdje u teškoj borbi Argejci padaju redom,
Odmah Ateni ove progovori krilate r'ječi:
"Oj egidonoše Zeusa oj kćeri nestrta nikim!
715 Doista mi smo riječ Menelaju praznu obrekle,
(Da će tvrdi Ilij razorit i tada se vratit),⁴¹
Dulje li napasniku mahnitati Aresu damo;
Nego se dajmo žestine i junaštva sjetimo i mi!"
Reče, i sjajnoka nju Atena poslušā odmah.
720 A kći velikog Krona prečestita boginja Hera
Ode i upregne konje, što načelak zlatni imadu;
Heba joj pod kola brzo kotače savite metne
Okolo gvozdene osi, a mjedene s palaca osam;
U njih su naplaci zlatni, što satrt se ne mogu nikad,
725 Obruči mjedeni stoje odozgo, da je divota;
Glavčine srebrne jesu, a vrte se na obje strane,
Oko stajala zlatno i srebrno remenje stoji
Napeto, obluka dva okružuju stajalo kolno;
Otud se ruda protegla od srebra, a lijepi zlatni
730 Priveže Heba jaram na kraju rude; tad krasne
Postavi pršnjake zlatne, a Hera pod jaram priveđe
Konje brzonoge željne i borbe i pokličī bojne.
Kći egidonoše Zeusa Atena onda u domu
Očevu svuče plašt, odijelo šareno svoje
735 (Taj je načinila plašt i izradila rukama sama);
Tad crnooblačnog Zeusa navuče košulju na se
Pa se u suzni boj naoruža oružjem ona.
Zatim na pleći baci Atena egidu strašnu,
Kite se spuštaju s nje, a nanizala se oko nje
740 Bježan i svađa ratna i obrana i juriš grozni,
Na njoj je glava Gorge grdosije strahotne one
(Strašno i užasno to egidonoše Zeusa je čudo).
Na glavu kacigu sa dva branika⁴², sa četiri lučca
Zlatnu metne, a na njoj pješaci su iz sto gradova.⁴³
745 U kola stupi tada u plamena i uzme koplje
Veliko, teško i čvrsto, - junaka redove bije
Njime, na koje se kći silnovitog naljuti oca.
Hera ošine bičem brzonoge konje, - i sama
Nebeska pred njima vrata zaškripe, na koja su Hore

⁴¹ 715-716. Pjesnik ne kaže unaprijed nigdje kad su Hera i Atena obećale Menelaju ono što se ovdje veli. On to ne kaže zato jer nije našao prilike, gdje bi to kazao. Dakle ono što Hera ovdje veli ne mora biti neistina.

⁴² 743. "sa dva branika", vidi 3. pjev., st. 362.; - "sa četiri lučca", koji se povrh branika spuštaju odozgo s kacige i brane lice.

⁴³ 744. "pješaci su iz sto gradova", tj. izdjelani su na kacigi, kako se biju jedni s drugima.

750 Pazile, kojim je nebo i široki povjeren Olimp,
 Gusti nek skidaju oblak i opet ga meću na njega.
 Boginje konje obodu i putem pognaju time.
 Nađu Kronova sina gdje od drugih sjedi daleko
 Na najvišem vrhuncu mnogoglave Olimpske gore.
 755 Tamo ustavi konje bjeloruka boginja Hera,
 Previšnjem Kronovu sinu progovori pitajući njega:
 "Zeuse o oče, zar n'jesi na Aresa ljut, gdje on sada
 Strahote gradi, gdje takav i tolik ahejski narod
 Evo pomori drsko i bezredno? Meni je žao,
 760 Al' srebrnoluki bog se Apolon mirno veseli
 S Kriparkom, - pošto ludova podbodoše, koji ne znade
 Ni za kakovu pravdu! Ej hoćeš li srdit se na me,
 Ako Aresa maknem iz borbe ljuto ga udri?"
 Nebeski oblačnik Zeus odgovori njojzi ovako:
 765 "Hajde i daj potakni Atenu pljenjačicu na njegov,
 Koja je navikla ljute zadavati bolove njemu."
 Reče, i poslušala njega bjeloruka boginja Hera,
 Ona šine konje, te oni hotno⁴⁴ polete
 Baš po srijedi samoj med zemljom i zvjezdanim nebom.
 770 Dokle očima tko na vidikovcu sjedeć i gledeć
 Na more iskričavo u plavetni dogleda uzduh,
 Tako lećahu konji, što njište glavu visoko
 Držeć. A kada dođu do Troje, do dviju rijeka
 Tamo, gdje sastavljaju Skamandar i Simois vale,
 775 Ondje ustavi konje bjeloruka boginja Hera,
 Od kola otpregne njih i oblakom obvijuje gustim,
 A bog Simois da im ambrosije, neka je jedu.
 Boginje obje hodeć ko plašive grlice odu
 Želeć u boju pomoći junacima argejskim ondje.
 780 A kad dođu, gdje prvih junaka najviše staše,
 Što se okolo silnog konjokrote svi Diomeda
 Zbijahu, a bjehu nalik na lavove, ljute mesare,
 Ili na veprove divlje, što nisu snage malene,
 Tamo stanuvši uzme da viče bjeloruka Hera
 785 Slična se Stentoru⁴⁵ stvoriv junačini mjedeni glasa,
 Koji je vikati znao ko drugih ljudi pedeset:
 "Stid vas, Argejci, bilo, ljepoliki, pokori ružni!
 Dokle je dolazio Ahilej divni u borbu,
 Dotle pred dardanska vrata⁴⁶ Trojanci nikada n'jesu

⁴⁴ 768. "hotno", tj. hoćko.

⁴⁵ 785. Stentor se spominje samo ovdje; strašni njegov glas ušao je u književnu uzrečicu današnjih evropskih naroda, kad se hoće da naznači vrlo jak glas koji se daleko čuje: povikao Stentorovim glasom. Taj je glas mjeden (kako kaže pjesnik), tj. kao da izlazi iz mjedenih (a ne iz slabih ljudskih) prsiju. I Ahilej ima "mjedeni glas" vidi u 18. pjev., st. 222.

⁴⁶ 789. "dardanska vrata" su ona koja se obično zovu "Zapadna" ili "Skejska", npr. u 3. pjev., st. 145-263.

790 Došli njegova silnog bojeći se koplja, a sada
Kod lađa koritastih daleko se od grada bore!"⁴⁷
Tako im rekavši srce i hrabrost svakom potače.

f. Diomed, kojemu pomaže Atena, ranjava Aresa. 793-909.

A k sinu Tidejevu Atena sjajnooka skoči
I nađe kralja gdje stojeć kod konja i kola hladi
795 Ranu, kud ga je bio strijelom pogodio Pandar,
Jer ga je znoj ubijo pod širokim remenom štita
Krasnoga, oblastog, znoj ga ubijo, a ruka junaka
Boljaše, i digne remen te crnu obriše krvcu.
Jaram Palada hvati Atena i besjedu rekne:
800 "Slabo je naličnog sina porodio doista Tidej!
Malen je Tidej bio po stasu, al' bijaše ratnik!
I kad jednoć mu n'jesam dopustila zaći u borbu
Te se junaštvom osvjetlat, - od ahejske zemlje daleko
Kada je došo u Tebu glasnikom među Kadmejce
805 Silne, rekoh mu tad, nek u sobi mirno se gosti,
Al' on imajuć srce ko i prije snažno u sebi
Mlade Kadmejce stane pozivat na mejdan i u svem
Svlada ih lako, jer takva mu ja pomoćnica bijah."⁴⁸
Ja i uz tebe stojim i tvoja čuvarica ja sam,
810 Ozbiljno ja ti velim, s Trojancima u boj da zađeš;
Ali il' koljena tvoja od umora klonuše bojnog,
Ili te osvaja strah i plašljivost, onda mi n'jesi
Hrabrenog Tideja sin, što Enejev bijaše sinak."
Njoj odgovarajuć ovo Diomed prozbori jaki:
815 "Poznajem tebe ja, egidonoše Zeusa o kćeri!
Ozbiljno reći ću riječ, i ništa ti neću zatajit.
Mene ne osvaja strah ni plašljivost, niti ljenoća,
Nego se tvojih riječi opominjem, što mi ih reče;
Ti mi dopustila n'jesi sa bozima borit se drugim
820 Ali Zeusova kći Afrodita u boj li dođe,
Nju si mi, boginjo, rekla oštricom mjedenim ranit."⁴⁹
Zato uzmičem sad i junacima argejskim drugim
Rekoh, nek budu svi na okupu, jerbo u boju
Aresa boga vidim po bojištu kakono vlada."
825 Sjajnooka boginja njemu Atena odgovori ovo:
"Tidejev o ti sine, o premili mojemu srcu,
Ne boj se Aresa ti, i drugih se bogova ne boj

⁴⁷ 791. Hera pretjeruje kad kaže da su Trojanci već doprli do ahejskih lađa; tako daleko nijesu oni još došli, kako se vidi iz st. 699-701. Kada tko koga psuje, rado pretjeruje.

⁴⁸ 801-808. vidi o tome u 4. pjev., st. 384-390.

⁴⁹ 818-821. vidi st. 130-132.

Besmrtnih, jer sam ti ja pomoćnica takva u boju,
 Ded kopitonoge konje na Aresa upravi prvog
 830 Te ga izbliza rani; od Aresa naleta ne bjež',
 Od tog zgranova, od gotovog zla i prevrtljivca toga,
 Koji se zatjeco skoro veleći meni i Heri,
 Da će na Trojce vojevat, Argejcima da će pomagat,⁵⁰
 A sad se s Trojcima druži zaboraviv već za Argejce."
 835 Reče i Stenela natrag povuče rukom i njega
 Na zemlju porine s kola, al' i sam odskoči odmah.
 Uz Diomeda divnog na stajalo stupi žestoko
 Boginja; a od težine osovina bukova prasne,
 Jer se boginja strašna i najbolji vozaše junak.
 840 Bič i uzde primi Atena Palada zatim
 I kopitonoge konje na Aresa upravi prvog.
 Golemog ubije Ares Perifasa, koji Etolac
 Najbolji bješe i sin Ohesijev sv'jetli, - sa njega
 Stane oružje skidat krvavac Ares, - Atena
 845 Uzme Aidov šljem⁵¹, da je silni ne vidi Ares,
 A Diomeda divnog kad Ares ljudomora spazi,
 Odmah golemog pusti Perifasa ondje nek leži,
 Gdje mu je uzeo život, i tada se okrene odmah
 K Tidejevome sinu konjokroti on Diomedu.
 850 Kada se jedan drugom već blizu primaknu oni,
 Napr'jed se s mjedenim kopljem oštrortim protegne Ares
 Iznad konja i uzda želeći mu uzeti dušu,
 Ali sjajnooka koplje Atena hvativši rukom
 Baci ga, pod kola tada odleti naprazno ono.
 855 Onda mjedenim kopljem Diomed, grlati bojnič,
 Mahne, a Palada onda Atena potisne koplje
 Aresu u dno slabina, gdje potpasak pasaše mjedni.
 Tu ga pogodiv rani Diomed i naguli kožu
 Lijepu, koplje zatim izvuče, - a mjedeni Ares⁵²
 860 Jaokne, kao što devet il' deset tisuća ljudi
 Jeknut u ratu zna zavgavajuć svađu i borbu.
 A tad Trojance sve i Ahejce poduzme drhat
 Od straha, koliko bojnič nezasićni jaoknu Ares.
 Kako se vidi mrak od oblaka, kada se spušta
 865 Na zemlju poslije žege, kad ljuti se podigne vjetar,
 Tako se mjedeni Ares učinio tad Diomedu,
 Kada se on u oblaku u široko dizao nebo,
 Brzo na vrletni stiže na Olimp, gdje bogovi sjede,
 Uz Kroniona sjedne uz Zeusa u srcu tužan,

⁵⁰ 832-833. Pjesnik ne kaže unaprijed nigdje kad se to Ares zatjecao. Vidi slično mjesto naprijed u st. 715-716.

⁵¹ 845. "Aidov šljem", tj. šljem, koji čini nevidljivim onoga tko ga ima na glavi, jer i sam je bog Aid nevidljiv, vlada u podzemnom svijetu gdje je vječna tmina.

⁵² 859. "Mjedeni Ares" jer je oružan mjedenim oružjem.

870 Pokaže, kako mu krv ambrosijska iz rane teče,
 Stane ga jauk, te ove progovori krilate r'ječi:
 "Zar se ne ljutiš, oče o Zeuse, strahote videć?
 Najgore nevoje mi neprestano trpimo bozi
 Jedan po volji drugog ugađajuć ljudima smrtnim.
 875 S tobom se svađamo svi, jer kćer si rodio ludu
 Pogubnu, kojoj su vazda na umu nasilja ljuta.
 Svi mi bogovi drugi, na Olimpu što nas imade,
 Pokorni smo, i tvoj je poslušnik svaki izmed nas
 Al' nje besjedom ti ni djelom pokarati nećeš,
 880 Nego je tako puštaš, kad sam si je rodio drsku;
 Ona je Tidejeva podbola drskoga sina
 Sad Diomeda, nek bjesni na bogove također vječne.⁵³
 Najprije Kiparku on je u članak ranio ruci,
 Onda se ko bog kakav na samog zaletio mene,
 885 Ali me brze noge odnesoš, dugo bih tamo
 Među hrpama strašnim mrtvaca trpio boli
 Ili bih oružjem zgođen slabomoćan živio dalje."
 Mrko ga pogleda Zeus nebesa oblačitelj veleć:
 "Nemoj uza me sjedeć, prevrtljivče Arese, cviljet!
 890 Ti si mi najmrži bog, na Olimpu što ih imade.
 Svađe jednako rado i borbe i bojeve gradiš!
 Srce majke ti Here goropadno tvrdo u tebi
 Također jest; te riječima nju upokoravam jedva,
 Zato i mislim ja, da po volji njezinoj trpiš.
 895 Ali te dulje gledat ne mogu, da nevolje patiš,
 Jer si koljena moga, i mati te rodila meni.
 Al' da si od drugog boga od kojega, drzak toliko,
 Davno bi najdonji bio od Uranovih sinova."⁵⁴
 Reče te Peeonu zapovjedi sina izvidat.
 900 Njemu Peeon lijek od ustuka na ranu metne
 I njim izvida njega, jer Ares ne bješe smrtnik.
 Kako se bijelo žitko mlijeko od soka naglo
 Gruša smokvenog, te za čas mješaču se okolo zgusne,
 Upravo tako brzo i naleta Aresa onaj
 905 Izvida, Heba opere i odjećom milom obuče.
 Ares silan i dićan tad sjedne uz Kroniona.
 Tad Alalkomenka⁵⁵ se Atena i Argejka Hera
 Boginje obje vrata u dvore velikog Zeusa
 Od krvi ustavivši ljudomoru Aresa boga.

⁵³ 875-882. Ares nije vidio Atene jer se učinila nevidljiva (vidi st. 845), ali on ima mnogo razloga sumnjati na nju.

⁵⁴ 898. Uranovi sinovi su Titeni, koji se nalaze u Tartaru; Zeus ovdje veli da bi Aresa bacio u najdonje dubine Tartara, ispod Titena, kad ne bi bio njegov sin.

⁵⁵ 907. "Alalkomenka", vidi u 4. pjev., st. 8.

ŠESTO PJEVANJE

(22. dan. Nastavak)

Hektor se sastaje s Andromahom.

12. Ahejci nadvlađuju. 1-72.

Sami Ahejci i Trojci u pokolju ostanu¹ strašnom,
Amo i onamo boj se pomače po polju vrlo,
Koliko bacahu koplja, mjedokovna između voda
Ksanta i Simoisa junaci tad na junake.

5 Trojansku četvrt sin Telamonov prolomi prvi
Obrana ahejska Ajas; - drugarima spas on donese,
Jer od najboljega među Tračani zgodni junaka,
Vrloga Akamasa i visokog, Ejsoru sina.
10 Prvi ga zgodni u branik, gustogrivog njegovog šljema,
Pa ga u čelo probode, oštrice mjedeno njemu
Zadre se u kost, i mrak se navuče na oči njemu.

Aksila, Teutranu sina, Diomed, grlati bojnič,
15 Ubije; on u Arizbi, u utvrđenome gradu,
Življaše obilan žitkom i ljudima bijaše mio,
Jerbo je častio svakog na putu imajuć dvore.
Ali jadovitu smrt od njega ne odvratit nitko
Od tih zastupivši za nj, već uzme dušu Diomed.
Njemu i subojniku Kalesiju, koji je tada
20 Upravljač mu kolma; obojica pod zemlju zađu.

S Dresu, s Ofeltiju skine Eurijal oružje tada
Pa za Esepom pođe i Pedasom, kojeno nimfa
Nejatka Abarbareja nezazornom Bukolionu²
Rodi, a ponosnog taj Laomedona je bio
25 Sinak, prvorođenac, u potaji rodi ga mati.
Pasući ovce on obleži i obljubi nimfu,
Ona zatrudni i dva blizanca poslije rodi.
Tad im Mekistejev sin³ i snagu i koljena b'jela
Razglobi⁴ pa im onda sa pleći oružje skine.

¹ 1. "Sami Ahejci i Trojci ostanu", tj. nema više bogova na bojištu, uklonili su se.

² 22. I u našim narodnim pjesmama vile (koje odgovaraju grčkim nimfama) rađaju kadšto djecu s ljudima; vidi u T. Maretića, *Naša narodna epika*, str. 253. U Homera čine to i boginje; tako je Tetida rodila Ahileja s Pelejom, Afroditu je rodila Eneju s Anhisom.

³ 27. "Mekistejev sin", tj. Eurijal; vidi 2. pjev., st. 566.

⁴ 28. "razglobi koljena"; vidi 4. pjev., st. 469.

30 Ustrajni ratnik Polipet Astijala ubije tada,
A iz Perkote Pidita Odisej mjedenim kopljem
Smakne; Aretaona pak divnog ubije Teukar,
Sjajnim kopljem uzme Ableru život Antiloh,
Nestorov sin, a junacima kralj Agamemnon u boju
Elata sruši, što bješe s bregova Satniois-r'jeka
35 Velje iz Pedasa strmog, a Filaka zgodi u b'jegu
Leit junak, - Euripil Melantiju oružje skine.
Grlati bojniki Menelaj Adresta uhvati živa,
Jer se ovome konji zapletoše u granu grma
Metljike i poljem oni u strahu odbježaše kola
40 Spr'jeda na rudi prelomiv te sami otrčaše u grad,⁵
Kuda su i drugi konji odbježati znali u strahu;
Sam se izvali Adrest iz stajala pokraj točaka,
U prah ničice padne na lice, a uza nj se nađe
Atrejev sin Menelaj držeći dugosjeno koplje.
45 Adrest Menelaja hvativ za koljena molit ga stane:
"Daruj mi život, sine o Atrejev, dostojnu primi
Ucjenu, - zakladi mnogi u oca mi bogatog leže;
Zlato mi leži i srebro i dobro kovano gvožđe.
Golemu ucjenu otac darivo bi od toga tebi,
50 Kad bi me začuo živa kod ahejskih brzijeh lađa."
Reče i šćaše već nagovoriti Menelaju srce;
On ga je subojniku već htio predat, da k brzim
Lađama ahejskim njega odvede; - al' Agamemnon
K njemu u susret dotrči te ovo mu vikne i reče:
55 "O Menelaje dragi, a zašto mariš toliko
Za ljude! Zaisto tebi u domu učiniše krasno
Trojanska čeljad! ni jedan ne uteko prijekoju smrti
Od njih ni rukama našim, - ni ono dijete, što mati
Nosi u utrobi još, ne uteklo ni ono, već svi vi
60 Propali u trojskom gradu bez pokopa, bez traga redom!"
Tako mu reče junak te srce nagovori bratu,
Rekavši pravo po duši; od sebe odrine tada
On junaka Adresta, a silni kralj Agamemnon
Rani u slabine njega, te Adrest pade, i petom
65 Na prsi stane mu Atrid i jasen-koplje izvuče.
Onda se prodere Nestor i ovo Argejcima vikne:
"Vitezi danajski mili, o Aresa ubojne sluge,
Neka za oružjem nitko ne leti i nek se otragu
Tim ne zadrži želeći što više k lađama don'jet
70 Nego sijec'mo junake, a poslije po polju bojnem
Moći ćete na miru sa m'tvih oružje skidat."
Tako im rekavši srce i hrabrost svakom potače.

⁵ 40. Kola u Homera nemaju jarmaca ili prekoruđa, kao naša što imaju, već su konji privezani samo uz prednji kraj rude; kad bi se dakle taj kraj prelomio, mogli su konji ostaviti kola i bježati, kamo su htjeli.

13. Savjet trojanskoga vrača Helena. 73-118.

Tada bi Aresu mili Ahejci potisli opet
 Trojce u Ilijski grad, nejunaštvo b' osvojilo Trojce,
 75 Da sin Prijamov Helen, pogađač u ptice prvi,
 Ne bude reko Eneji i Hektoru stupivši k njima:
 "Najveći na vama dvjema, Eneja i Hektore, poso
 Trojski i likijski stoji, jer najbolji vi ste junaci
 U djelu u svakome, gdje borbe i mišljenja treba;
 80 Ostan'te ovdje te svakud obilaz'te, zadrž'te narod
 Ispred vrata, prije no bježati nagnu i ženam
 U ruke prije no padnu, tad radosti eto dušmanma!
 A pošto čete sve podbodete, mi ćemo ovdje
 Ostati, pa ćemo onda sa Danajcima se borit,
 85 Ako nas i taru vrlo, jer nevolja jeste vojevat.
 A ti, Hektore, u grad zaputi i materi zatim
 Svojoj i mojoj reci, Atene sjajnooke u hram,
 Koji je gradu na vrhu, nek starice sakupi sada;
 Svetome domu vrata nek ključem ona otključa
 90 I plašt, koji se njoj u dvorima njezinim čini
 Najdražesniji od svih i najveći, najdraži njojzi,
 Nek ga ljepokosoj metne Ateni na koljena tamo,⁶
 Nek joj obeća zaklat u hramu dvanaest krava
 B'jelih, što ne bjehu još u jarmu, ne bi l' se gradu
 95 Smilovala i ženam i dječici trojanskoj ludoj,⁷
 Ne bi li Tidejeva odvrtila sina od Troje,
 Jakoga kopljanika i ljutoga stra ugonjača,
 On je, kakono mislim, Ahejac jači od svijju,
 Nit' se Ahileja, glave junaka, toliko bojimo,
 100 Što se od boginje - kažu - porodio; al' taj se odveć
 Razgoropadio sad, te srcem nema mu ravna."
 Tako izgovori Helen, i Hektor poslušna brata.
 Odmah na zemlju on u oružju sa kola skoči;
 Oštrim kopljima dvjema po vojsci hodeći svuda
 105 Mahaše hrabreći na boj i potičuć pokolj strahovit.
 Onda se okrenu Trojci, nasuprot Ahejcima stanu;
 Tada udare natrag Argejci i prestanu sjeći,
 Pomisle, da je bog iz nebesa zvjezdanih kakav
 Na pomoć Trojcima sašo, - okrenuše tako se oni.
 110 Tada se prodere Hektor i ovo Trojancima vikne:
 "Trojci prehrabri vi, pomoćnici slavni daleko,

⁶ 92. Misli se kip Atene koja sjedi; dragocjen plašt meće se na koljena tome kipu jer se naivno misli da plašt treba i boginjama, kao što treba ženama.

⁷ 95. "dječici ludoj", - vidi 2. pjev., st. 136.

115 Bud'te junaci, žestine, junaštva se sjetite, družo!
Dok ja odem u Ilij i savjetnicima rekнем
Tamo starješinama i ženama, neka se stanu
Moliti bozima sad hekatombe nek obreknu njima."
Tako rekavši riječ sjajnošljemac otiđe Hektor,
A kože crne, na štitu kvrgašu⁸ što mu je bila,
Skrajnji je obod tucko po vratu i po gležnju njega.

14. Glauk i Diomed. 119-236.

120 Glauk Hipolohov sin i Diomed, grlati bojnič,
Med vojske zađu med jednu i drugu, želeći se borit.
Kada se jedan drugom nablizu primaknu njih dva,
Onda onome riječ Diomed progovori prvi:
"Tko si, dobrikoviću, od ljudi kakvih si smrtnih?
125 Ta još te nikad do sada u boju, u junačkoj slavi,
Viđao nisam, a sada daleko si pred druge došo,
Smjelica, što si pod moje dugosjeno koplje izišo;
Djeca nesretnih ljudi sa snagom se susreću mojom!
Ako l' si koji bog s nebesa besmrtnik došo,
Ne bih s nebeskim bogom u borbu nikako zašo!
130 Nije ni Drijasov sin Likoorg jakosni dugo
Živio, - s bozima on se sa nebeskim išao mrazit;
On je po presvetom brdu po Nisejskom dojkinje boga
Mahnitog Dionisa razgonio; na zemlju štape
One pobacaše⁹ sve, kad Likoorg ljudomora stade
135 Tući ostanom njih, Dionis se preplaši i sam
I skoči u vale morske, a Tetida primi na krilo
Preplašenoga boga, - toliki ga drhat osvajo
Od vike čovjeka onog. Al' bozi blaženi mirni
Na nj zamrže i sin ga slijepcem učini Kronov,
140 Ne bi mu drugog života, kad omrznu bozima svima;
Ni ja sa blaženim ne bih u borbu bozima zašo!
Ako l' si koji od ljudi, što hljebac jedu zemaljski,
Bliže pristupi brže, da zapadneš u zamke smrtne."
Njemu Hipolohov sin odgovori svijetli ovo:
145 "Što me, Tidejev sine, junačino, za rod mi pitaš?¹⁰
Kakav je lišću rod, i ljudskom je plemenu takav;
Jedno po zemlji lišće razbacuje vjetar, a drugo
U šumi brsnatoj raste, kad proljetno nastane doba.
Tako i ljudi jedni dosp'jevaju, a drugi ginu.

⁸ 117. "na štitu kvrgašu"; vidi 4. pjev., st. 448.

⁹ 133. "štape pobacaše", misle se bršljanom i lozom obaviti štapovi, koje su imale u rukama žene, kad su slavile boga Dionisa.

¹⁰ 145. Glauk poznaje dakle Diomeda.

150 Ali volja l' te i to da čuješ dobro da za moj
 Rod saznadeš - ta mnogi junaci znadu za njega:
 Grad sred argolske zemlje konjogojne Efira ima.
 Tu je živio Sisif od sviju lukaviji ljudi,
 Sisif, Eolov sin, što Glauka porodi sina;
 155 Glauk junaka rodi nezazornog Belerofonta,
¹¹Kojem su ljepotu dali i milu srčanost bozi,
 Al' zlo njemu je Pret u duši smislio svojoj,
 On ga iz argolske progna iz zemlje, kad bješe od njega
 Mnogo jači, jer Zeus ga podložio Pretu pod žezlo.
 160 Potajno njemu se dati obljubiti Antija divna,
 Pretova žena, baš živo poželje, al' nagovorit
 Belerofonta hrabrog i poštenog na to ne može.
 Antija izmisli laž i kralju progovori Pretu:
¹²"Umri, kralju o Prete, il' ubij Belerofonta,
 165 Koji je mene htio obljubit, al' n'jesam se dala."
 Reče, - i obuzme gnjev gospodara, što je to čuo,¹²
 Ali ga ubiti ne htje bojeći se toga u duši,
 Već ga u Likiju pošlje i znake mu žalosne dade,¹³
 Kojih je pogubnih mnogo na složenoj nacrtu daski;
 170 Tastu ih predati svome zapovjedi, neka ga smakne,
 On u Likiju ode s nezazornom pratnjom božanskom;
 A kad u likijsku zemlju do Ksanta dođe rijeke,
 Široke Likije njega gospodar usrdno primi,
 Devet ga gošćaše dana i goveda zakla mu devet;
 175 A kad deseta zora ružoprsta osvanu veće,
 Onda ga zapita i znak od njega vidjeti htjede,
 Znak, što nošaše njemu od Preta, njegova zeta.
 A kad nemili znak od svojega od zeta primi,
 Najprije pomamnu ubit Himeru zapovjedi njemu,
 180 Koja bijaše roda božanskog, a ne čovječjeg,
 Naprvo lav, ostragu zmaj, u sredini pak koza,
 Strašnu je rigala silu iz sebe žarkoga ognja.
 Al' on ubije nju znakovima poslušan božjim.
 Drugi put s naočitim Solimcima zađe u borbu;
 185 I sam je reko, da borba s junacima njegova bješe

¹¹ 155-159. Bila je priča u Grka da je Belerofonto ubio kralja u Efiri i bojeći se krvne osvete pribjegao Pretu, kralju u Tirinsu.

¹² 160-166. Ovo je pričanje nalik na ono u Bibliji o Josipu misirskom, u koga se zaljubila žena njegova gospodara.

¹³ 168-169. "pogubni znaci", koji se ovdje spominju, ne moraju biti pismo u našem smislu; to bi moglo biti nešto nalik na hijeroglifne starih Misiraca, tj. nekakvo slikovito pismo. Što se kaže "na složenoj daski", upravo bi trebalo reći: na složenim daščicama ili pločicama, koje su bile dvije, svaka na jednoj strani navoštena i na toj strani ispisana, pa su se složile jedna s drugom tako da su te strane bile iznutra, a neispisane su bile izvana; nije se dakle moglo znati što je unutra napisano, dok se nijesu pločice rasklopile, a to je smio učiniti samo onaj kome su se slale. Belerofonto ovdje nosi i ne znajući što nosi, tj. svoju smrt, - kao što u Bibliji svoju smrt u pismu nosi Urija.

Najljuća to; - a trećom Amazonke muškare pobi.
 A kad se vraćo, tad kralj mu prijevaru zasnova drugu:
 Najjače pokupivši po Likiji širokoj ljude,
 Postavi zasjedu on, al' više se ne vrate kući,
 190 Jer ih poubija sve nezazorni Belerofonto.
 A kad razabra kralj, da je vrloga roda božanskog,
 Tamo ga ustavi i kćer za ženu dade mu svoju,
 Kraljevske čitave časti polovinu dade mu onda;
 Likijci krasno imanje i ugledno odrežu njemu;
 195 Voćnjak, oranicu k tome, nek ima što obrađivat.
 Čeda porodi žena nezazornom Belerofontu
 Tri: Laodamiju kćer, Hipoloha i još Isandra.
 Premudri jednoć Zeus s Laodamijom legne, i ona
 Porodi oklopnika Sarpedona naličnog bogu.
 200 Al' kad omrznu i on vjekovitim bozima svima,
 Stane tutati sam po ravnici Alejskoj dušu
 Grizući svoju, od staza bježeći ljudskih po strani,
 Ares nenasitni bojni Isandra mu ubije sina,
 Kada je s naočitim Solimcima zašo u borbu,
 205 A kćer zlatosajna njemu Artemida ljutita ubi.
 Mene Hipoloh rodi, od njega sam - dičim se - posto;
 On me opremo u Troju, i meni je mnogo nalago,
 Vazda nek najbolji budem i odličan između drugih,
 Nek ne sramotim roda otaca, u Efiri koji
 210 I u likijskoj zemlji u širokoj najbolji bjehu.
 Biti od toga roda i krvi meni je dika."
 Reče, - te grlati bojni Diomed veseo bude
 I u mnogohranu zemlju zabode dugosjeno koplje,
 Narodnom onda pastiru progovori medene r'ječi:
 215 "Ta ti si prijatelj glavni i davnašnji po djedu meni!
 Nekad bo divni Enej nezazornog Belerofonta
 U kući čašće svoje zadržav ga dvadeset dana;
 Jedan je drugog darivo darovima gostinskim krasnim:
 Enej je pojas crven i sjajan darovo gostu,
 220 Zlatni pak dvoušni kondir na uzdarje Belerofonto
 Dade, što prolazeć amo u dvoru ga ostavih mojem.
 Tideja ne pamtim više, jer mene on je malena
 Pustio doma, pod Tebom kad izginu ahejska momčad.
 Tako sam tebi ja u Argosu prijatelj glavni,
 225 A ti u Likiji meni, kad u zemlju onamo dođem.
 Jedan drugome zato i u vrevi bjež'mo od koplja,
 Mnoge bo Trojce mogu ubijati i pomoćnike,
 Koje mi dade bog i koje nogama stignem;
 A ti posmicat mnoge Ahejce i druge možeš.
 230 Nego oružje daj izmijen'mo, da znadu i ovi,
 Da nam je dika bit prijateljima po djedu glavnim."
 Tako rekavši s kola obojica skoče, i hvati
 Za ruke jedan drugog te ondje uhvate vjeru.

235 Glauku pamet uzme Kronion, gdje Diomedu
 Oružje dade zlatno za mjedeno, - njegovo bješe
 Stotinu goveda vrijedno, a ovoga goveda devet.¹⁴

15. Hektor u gradu. 237-529.

A. Hektor izvršuje Helenov nalog. 237-311.

 A kad do Zapadnih vrata i do bukve¹⁵ dođe već Hektor,
 Okolo njega kćeri povrve trojske i žene,
 Pitaju za braću svoju i šinove, muževe svoje,
240 Za svojtu; a on im zatim zapovjedi svima po redu,
 Neka se bozima mole; a jadi čekahu mnoge.
 Kada do Prijamovih do prekrasnih dvorova dođe,
 Koji su imali glatke trijeme, - u dvorima bješe
 Jedna do druge soba (pedeset sviju na broju)¹⁶
245 Od kamena tesanca; uz žene vjenčane tu su
 Sinovi Prijama kralja počivali, a s druge strane
 Za kćeri kraljevske dvanest u dvorištu bijaše soba,
 Sve su pod krovom bile, od tesanog kamena bjehu,
 Jedna uz drugu blizu, a u njima zetovi kralja
250 Prijama počivahu uz žene čestite svoje -
 Ondje Hektoru dođe u susret ljubazna mati¹⁷
 Vodeći u sobu kćer Laodiku najljepšu licem;
 Stisne mu rtiku i ovu izustivši besjedu reče:
 "Dijete, zašto si došo izišavši iz boja ljutog?
255 Doista nepomenici Ahejci pritješnjuju vrlo
 Boreć se okolo grada, a tebe je nagnalo amo
 Srce, da k Zeusu digneš sa vrha gradskoga ruke.
 Ali počekaj dede, da medenog slatkog donesem
 Vina, da najprije Zeusu i ostalim bozima vječnim
260 Žrtvuješ, a tad i sebe napitkom okr'jepiš samog;

¹⁴ 236. Homer ne poznaje novca u našem smislu; njemu za mjerenje vrijednosti služe goveda. Ni u trgovanju nijesu Grci onda upotrebljavali novac, već su davali stvari za stvari, kako se vidi iz 7. pjev., st. 473-475. Drugi su narodi već koju stotinu godina prije trojanskog rata upotrebljavali novac; tako u Bibliji braća prodaju Josifa Ismailjcima za dvadeset srebrnika, a već i prije toga događaja, u vrijeme Avramovo, spominje Biblija srebrne novce.

¹⁵ 237. "do bukve", vidi 5. pjev., st. 693.

¹⁶ 244-247. Kralj je Prijam, kako se vidi odavde, obilno i preobilno blagosloven porodicom: pedeset sinova i dvanaest kćeri, dakako od nekoliko žena; vidi u 24. pjev., st. 495-497. Gedeon u Bibliji još je blagosloveniji: on ima sedamdeset i jednoga sina (kćerima se ne spominje broj) "jer imao je mnogo žena" (kaže Biblija). Takve sasvim istočnjačke poligamije nema u evropskih Grka.

¹⁷ 251. "ljubazna mati", tj. Hekaba; ona rodi "kćer Laodiku najljepšu licem"; za Laodiku se to kaže i u 3. pjev., st. 124.

Umornu čovjeku snaga veoma raste od vina,
Kako si umoran ti za svoju se boreći svojtu."

Hektor sjajnošljemac velji odgovori njojzi ovako:

265

"Vina, gospođo majko, ne nosi medenog meni,
Slabit me nemoj, da srce ne ostavi mene i snaga.¹⁸
Žacam se gospodu Zeusu da izlijem žarkastog vina
Ruku ne umiv, jer tko se uprljao prašinom, krvlju,
Ne može molit se on crnooblačnom Kronovu sinu.

270

Nego otiđi u hram pljenjačice ti daj Atene
I njoj kâda ponesi i sakupi starice u hram;
A plašt, koji se tebi u dvorima tvojima čini
Najdražesniji od svih i najveći, najdraži tebi,
Taj ljepokosoj tamo Ateni na koljena metni,
Pa joj obećaj zaklat u hramu dvanaest krava.

275

B'jelih, što ne bjehu još u jarmu, ne bi l' se gradu
Smilovala i ženam i dječici trojanskoj ludoj,
Ne bi li Tidejeva odvrtila sina od Troje,
Jakoga kopljanika i ljutoga stra ugonjača.¹⁹

280

Nego otiđi u hram pljenjačice ti daj Atene,
A ja ću dotle otići po Parisa, da ga dozovem,
Ne bi l' se riječi mojoj pokorio; - ej da pod njime
Zine zemlja, jer Zeus ga Trojancima Olimpijski na zlo
Stvori i Prijamu kralju junačini i svoj mu djeci!

285

Kad bih ga vidio ja k Aidu gdje slazi u dvore,
Reko bih, da već u duši ne poznajem nemile tuge!"

Reče, - i mati u dom otišavši sluškinjam tamo
Vikne, a one kupit po gradu starice stanu:

290

Sama u komoru sade u svođenu, gdje su joj bili
Vrlo šareni plašti, rukotvori Sidonskih žena,
Koji je doveo bio Aleksandro nalični bogu
Onda iz Sidonske zemlje, kad prebrodi široko more,
Slavnoga oca kćer kad Helenu vođaše k sebi.²⁰

295

Jedan Hekaba plašt Ateni na dar ponese,
Koji je najveći bio i najljepši šarenim vezom,
A ko zvijezda je sjao, ispod svih je ležo odozdo.
Hekaba ode, a za njom i starice pohrle mnoge.

300

Došavši one do hrama Atenina gradu na vrhu
Vrata im otvori tu ljepoobraznica Teana,
Kiseju kći, konjokroti pak Antenorovu ženu,
Koji su svećenicom Ateninu hramu Trojanci
Metnuli. Starice sve k Ateni uzdignu ruke

¹⁸ 264-265. Hektor neće da pije, jer kako je od boja ugrijan i uzrujan, boji se da bi mu žestoko vino moglo nauditi.

¹⁹ 271-278. Hektor ponavlja Helenove riječi rečene u st. 90-97. Vidi o ponavljanju rečenih već riječi u bilješki 2. pjev., st. 60-70.

²⁰ 291-292. Grci pričahu da je Parisa, kad je vodio Helenu iz Sparte u Troju, bura iz Egejskog mora bacila na egipatsku obalu. Otud je preko Fenikije (u kojoj je Sidon) došao u Troju.

Jaučuć, i tad plašt ljepoobrazna uzme Teana,
Pa na koljena njega Ateni ljepokosoj metne
Velikoj Zeusovoj kćeri veleći molitvu ovu:
305 "Štitnice grada Atena, oj gospođo, boginjo divna,
Ti Diomedovo koplje prelomi, a šamome njemu
Daj, nek na zemlju ničke pred Zapadnim vratima padne,
Pa ćemo odmah ti zaklat u hramu dvanaest krava
B'jelih, što ne bjehu još u jarmu, ne bi l' se gradu
310 Smilovala i ženam i trojanskoj dječici ludoj."
Takvu molitvu reče, al' Palada odbi Atena.

B. Hektor kod Parisa i Helene. 312-368.

Tako veliku kćer Kronionovu moljahu one,
A u dvorove krasne Aleksandra otide Hektor;
Te je dvorove sam sagradio s ljudma, što onda
315 Najbolji majstori bjehu u grudastoj trojanskoj zemlji;
Ti mu načiniše sobe za ženskinje, muškinje i dvor
Blizu Prijama kralja i Hektora gradu na vrhu.
Hektor uniđe tu miljenik Zeusov u ruci
Koplje držeći, jedanaest lakata dugo, na njemu
320 Mjedeno sjaše oštrice, zlatni ga kolut optako.
Brata u sobi nađe gdje oružje priprema divno
I gdje oklop i luk krivoljasti ogleda i štit;
Argejka Helena pak med svojim ženskinjem sjedi,
Dvorkinjicama ona određuje preslavne posle.
325 Onog kad opazi Hektor, tad počne ga grditi ružno:
"Nesrećo, lijepo nije, gdje dušu tolikima gnjeva²¹
Napuni; okolo grada i strmenih bedema vojska
Gine bijući boj, a zbog tebe planu u gradu
I rat i bojna cika; a ti bi na drugog usto,
330 Da gdje opaziš koga, da prestaje od boja strašnog.
Nego se diži, da grad nam ne zgori gorućim ognjem."
Njemu bogoliki ove Aleksandro prihvati r'ječi:
"Hektore, pravo si mene izgidio, krivo me n'jesi!
Nego ti velim, a ti me čuj i u srcu pamti:
335 Nisam u sobu sjeo od zamjere kakve il' srdžbe
Na trojski narod, već htjedoh u tugu sada se dati;²²
Ali žena me sad nagovorila r'ječima blagim
Te me u boj potakla, i samom meni se čini,

²¹ 326. Hektor misli da se Paris zato povlači od boja što se srdi na Trojance, koji na njega vrlo mrze (vidi 3. pjev., st. 454.).

²² 336. "htjedoh u tugu se dati", tj. što me je pobijedio Menelaj.

340 Bolje će tako biti, a pobjeda m'jenja se ljudma.²³
Nego me čekaj, dok na se navučem oružje bojno,
Ili otiđi, a odmah ću ja i stići te mislim."
Reče, a Hektor njemu sjajnošljemac ne rekne ništa;
Helena riječi njemu progovori medene ove:
"Hektore, djevere meni zlotvornici, stravičnoj kuji²⁴
345 Ej da me onoga dana, kad mati me rodila moja,
Bude odn'jela huda oluja i vjetar hudi
U brdo kamo god il' u valove prešumnog mora!
Tu bi me zameo val, dok to se još zgodilo nije.
Ali kad bogovi zlo odrediše meni toliko,
350 Bar da sam onda kojem čestitijem čovjeku žena,
Koji bi osjećeo rug i zamjeru mnogu od ljudi!
Ali u ovoga nije stanovito srce ni sada
Niti će poslije biti, al' to će on pokušat, mislim.
Nego, djevere moj, unidi, na stolicu ovu
355 Sjedni, jer tebi je trud osvojio najveću dušu
Sa kuje mene i ktome s Aleksandrovoga grijeha;
Na nas je dvoje Zeus navalio hudu sudbinu,
I med potomcima pjesme da o nama dvoma će biti."
Hektor sjajnošljemac velji odgovori njojzi ovako:
360 "Ne sjedaj, Helena, mene! iako me ljubiš, ne mogu.
Već se je srce moje uželjelo branit Trojance,
Koji željkuju mene veoma, gdje me još nema.
Nego ovoga ti daj potakni, a neka se i sam
Požuri, da me jošte u gradu može zateći.
365 U kuću odlazim svoju, da vidim u njoj domare,
Milu ženu da vidim i luđahnog svojega sina.
Ne znam bo, hoću l' se k njima iz borbe povratiti opet
Ili će bogovi htjet, da od ahejskih poginem ruku."

C. Hektor i Andromaha. 369-502.

370 Tako rekavši ode sjajnošljemac veliki Hektor
I brzo dođe kući, u kojoj se stanuje zgodno,
Al' on bjeloruku ženu Andromahu ne nađe doma,
Nego je sa sinom tad i krasnohaljkom dvorkinjom jednom
Stajala ona na kuli i ridala, plakala ljuto.
A kad ne nađe Hektor nezazornu u kući ženu,
375 Na prag korači nogom i sluškinjam reče ovako:
"Dederte, sluškinje, meni po istini recite sada:
Kud je Andromaha pošla bjeloruka iz kuće ove?"

²³ 339. "pobjeda m'jenja se ljudma", tj. sad pobjeđuje jedan, sad drugi, - dakle i ja mogu opet pobijediti.
Slično tome tješi se Paris u 3. pjev., st. 439, 440.

²⁴ 344. Tako psuje sebe Helena i u 3. pjev., st. 180.

Ili je k jetrvama krasnohaljkam pošla il' možda
 K zaovama il' u hram Atenin, gdje boginju strašnu
 380 I druge Trojanke sada ljepokose glede ublažit?"
 Hektoru prihvati riječ ključarica žustra ovako:
 "Kada nam, Hektore, riječ po istini kazati veliš,
 Nije k jetrvama krasnohaljkam, k zaovam nije
 Ona otišla ni u hram Atenin, gdje boginju strašnu
 385 I druge Trojanke sada ljepokose glede ublažit,
 Već je na veliku pošla na kulu ilijsku čuvši,
 Da su u nevolji Trojci, prevladali da su Ahejci.
 Ona je k bedemu hitno otišla na mahnitu nalik,
 S njome je dojkinja pošla u rukama noseći d'jete."
 390 Tako ključarica reče, i iz kuće Hektor odleti
 Onijem istim putem niz ulice građene dobro.
 Kad grad veliki prođe i dođe do Zapadnih vrata,
 Kuda je iz grada htio da iziđe u Trojsko polje,
 Tu mu u susret dotrči Andromaha vjerena žena,
 395 Darima obilna kći²⁵ junačine Eetiona,
 Što je pod brdom Plakom šumovitim živio nekad,
 Tamo u Plakovoj Tebi, Kiličanom bijaše vladar;
 Kći se za oklopnika za Hektora njegova uda.
 Ona se sastane s njim, a dvorkinja iđaše s njome
 400 Noseć na prsima sina bezazlenog, ludo dijete,
 Ljubljenog Hektoru sina, a zv'jezdi lijepoj sličnog;
 Hektor je njega zvao Skamandrijem, a Astijanaks
 Zvahu ga drugi, jer Ilij je sam spasavo im Hektor.²⁶
 Hektor se sinu svome nasmije glednuv ga šutke,
 405 A Andromaha suze prol'jevajuć pristupi k mužu,
 Stisne mu ruku i ovu izustivši besjedu reče:
 "Zloćane, sa svog ćeš srca postradat, a nije ti žao
 Ludoga čeda ni mene sirote; udovica brzo
 Ja ću se nazvati tvoja, jer tebe će ubit Ahejci,
 410 Kada odasvud hrupe, a meni bolje bi bilo
 Onda pod zemlju zaći, bez tebe kad budem, jer svoje
 Ti kad nađeš skončanje, tad utjehe imati neću
 Druge, već tugu, kad oca ni gospođe matere nemam;
 Jer mog oca je divni Ahilej ubio negda²⁷
 415 I još je kilički grad visokovratnu srušio Tebu,
 Gdje se živjelo zgodno, i ubi Eetiona,
 Al' ga opl'jenio nije bojeći se toga u duši,

²⁵ 395. "Darima obilna kći", tj. obilno darovana; vidi u 11. pjev., st. 244-245.

²⁶ 402-403. Hektorov sin ima dakle dva imena, jednim ga zove otac, a drugim ostali ljudi. Tako dva imena ima i brat Hektorov Paris - Aleksandar, i sin Ahilejev ima dva imena: Neoptolem i Pir (ovo u kasnijem grčkom pričanju). - Ime Astijanaks upravo znači: vladar grada, a to bijaše Hektor kao vrhovni zapovjednik, koji je svojim junaštvom branio Troju; ocu dakle u čast zvahu ljudi njegova sina Astijanaks.

²⁷ 414-427. primjer pljačke i deračine, o kojoj je govor u bilješki 1. pjev., st. 164-168.

420 Nego ga spaliti dade u oružju umjetnom svemu
 I hum naspe mu grobni; a br'jestove zasade ondje
 Brđanke nimfe, što im je Zeus egidonoša otac.²⁸
 Sedam sam imala brata u dvorima, i svi su oni
 Istoga dana u dvor Aidov skupa otišli,
 Jer ih je sve poubijo brzonogi divni Ahilej
 Kod sporohodnih krava i kod bjelica ovaca.
 425 Mater, što kraljica bješe pod gorom šumovitim Plakom,
 Dovede ovamo junak Ahilej s ostalim blagom,
 Ali je dade na otkup, golemu ucjenu primiv,
 A nju streljačica ubi Artemida u kući oca.²⁹
 Tako si, Hektore, ti mi i otac i gospođa majka,
 430 Ti si mi brat i mlađahni muž; al' smiluj se sada
 I daj ostani ovdje na kuli, udovicom žene
 Svoje ne ostavi sad ni siročetom djeteta svoga.
 Kod smokve³⁰ deder ljude uredi, odakle se može
 Najlakše u grad unići, osvojiti se bedemi mogu.
 435 Triput su onamo došli i kušali prvi junaci
 Okolo Ajasa oba i okolo oba Atrida
 I Idomeneja dičnog i junačkog još Diomeda:
 Il' im je koji vješt u proricanju rekao čovjek,
 Ili ih navodi same i potiče njihovo srce."
 440 Velji sjajnošljemac Hektor ovako prihvati riječ:
 "Sve je doista to na umu, ženo, i meni,
 Nego se Trojaca ja i dugohaljki Trojanki bojim,
 Ako li budem od borbe ko strašljivac bježao kakav;
 Ni srce to mi ne da, jer navikoh vazda valjanim
 445 Biti i vazda se hrabro među prvim Trojcima boriti
 Stječući veliku slavu i ocu i samome sebi.³¹
 Jer ja u srcu svom i u duši predobro znadem,
 Doći će jednom dan, kad će i sveti propasti Ilij
 I kralj kopljometnik Prijam i narod Prijama kralja.
 450 Ali ne marim ja i ne žalim Trojce toliko
 Niti Hekabu samu ni Prijama, trojanskog kralja,
 Ni braću svoju, što svi su valjani i što ih je mnogo,
 Ali će u prah pasti od neprijateljskih junaka, -
 Koliko žalim tebe, mjedenhalja kad te Ahejac

²⁸ 419-420. Da su nimfe zasadile oko groba Andromahina oca brijestove, to je rečeno poradi pjesničkog ukrasa; doista su ih dakako zasadili ljudi. I u našoj narodnoj poeziji uzimaju se vile dosta često poradi pjesničkog ukrasa; vidi u T. Maretića, *Naša narodna epika*, str. 255.

²⁹ 428. tj. mati Andromahina umrla je naglo i bez bolesti; kada tko tako umre, Homer misli da ga je ustrijelila Artemida ili Apolon.

³⁰ 433. "Kod smokve", tj. kod smokovog stabla, koje je bilo pred Trojom valjda blizu Zapadnih (Skejskih) vrata; spominje se još u pjev. 11. st. 167. i u pjev. 22. st. 145.

³¹ 446. Hektor se bori samo poradi časti i slave svoje i svoga oca, jer da je Troji suđeno propasti, to on sam veli u iduća tri stiha (koji se nalaze i u 4. pjev., st. 163-165); on se dakle bori da Troja ne padne nečasno i sramotno.

455 Suznu koji odvede slobode ti uzevši danak.
 Kada uza stan budeš u Argosu živeći tkala
 Drugoj i nosila budeš iz vrutka Meseidskog vodu³²
 Ili iz Hiperskoga, - preko volje od nužde teške,
 Onda će reći tko, kad vidi te suze gdje roniš:
 460 ""To je Hektorova žena, konjokrotama u boju
 On je prednjačio Trojcem, kad Ilij osvajan bješe.""
 Tako će reći, a tebe još veća snaći će tuga
 Za mužem takvim, da dan robovanja odvrati tebi.
 Ali nasuti hum nek prije pokrije mene,
 465 Negol' ti jauk čujem, gdje odvlače na silu tebe."
 Reče svijetli Hektor te pruži za sinom ruke,
 Ali se uvine sin krasnopojasnoj dojkinji na grud
 I krikne, preplašiv se, kad ugleda miloga oca,
 Mjedi se prestraši on i konjogrivne kite, kad spazi,
 470 Kako se strašno tresse na kacigi ozgo na vrhu,
 Tome se mili otac nasmije i gospođa majka.
 Odmah svijetli Hektor sa glave kacigu svoju
 Sjajnu, presjajnu, skine i na tle je metne, te sina
 Poljubi miloga svog i na rukama ponjiše njega;
 475 Onda molitvu Zeusu i ostalim bozima rekne:
 "Zeuse i ostali bozi, i ovome, sinu mi, dajte,³³
 Da on, kako sam ja, među Trojcima predičan bude,
 Snagom da bude dobar i Ilijem krepko da vlada,
 Da rekne tko: ""od oca je taj valjaniji mnogo""
 480 Kad bude iz boja išo; da odoru³⁴ krvavu nosi
 Ubiv dušmana, i mati u duši da se veseli."
 Reče i miloj ženi dječaka u naručje metne,
 Ona se plaćuć nasmije i k mirisnim grudima svojim
 Privije čedo, a mužu, kad opazi, bude je žao,
 485 On je pogladi rukom, progovori i r'ječ joj rekne:
 "Nemoj se, neboga ženo, žalostiti odveć u duši,
 Jerbo me preko sudbine k Aidu poslati neće
 Nitko, a smrti, mislim, da čovjek, kada se rodi,
 Uteko dosad nije ni jedan, ni rđa ni junak.
 490 Nego u dvore otiđi te gledaj poslove svoje,
 Prelu³⁵ i tkalački stan, a i dvorkinjama naloži,
 Neka ti idu za poslom. Muškarcima, što smo u Troji,
 Svima vojevati valja, a najviše samome meni."
 495 Rekavši svijetli Hektor sa zemlje kacigu uzme
 S konjskim repom, a žena u dvore mila mu pođe

³² 457. Prvi je vrutak u Lakedemonu blizu Sparte, drugi je u Tesaliji (ovaj se spominje i u 2. pjev., st. 734).

³³ 476-481. Hektor u očinskoj ljubavi zaboravlja ovdje na časak ono što je malo prije rekao o zloj sudbini koja čeka Troju i Andromahu. Ta je promjena čuvstva nešto sasvim ljudsko.

³⁴ 480. "odoru", tj. s neprijatelja skinutu otetu ratnu opremu.

³⁵ 491. "Prelu", tj. preslicu.

Često se osvrćuć za njim i bujne roneći suze
I brzo dođe kući, u kojoj se stanuje zgodno,
Ona do kuće dođe ljudomore Hektora i tu
Mnogo dvorkinja nađe i na plač sve ih potače;
500 Živa još Hektora one u njegovu plakahu domu
Misleći, da se više povratit iz boja neće
Niti Ahejcima uteć ni snazi ni rukama njihovim.

D. Hektor se i Paris vraćaju u boj. 503-529.

Nije ostajo dugo u dvorima visokim Paris,
Već on oružje sjajno i mjedeno slavno navuče
505 I gradom projuri tad u brze se uzdajuć noge.
Kao što postalac konj³⁶ nazobav se uz jasle ječma
Rastrgnut znade oglavnik i topoćuć poljem odletjet,
Naviko da se u r'jeci ljepotekoj kupa, i gizdav
Glavu visoko drži, i njemu na obje strane
510 Griva niz grebene pada; ljepote i ponosa pun je,
Brzo na obična mjesta i na pašu noge ga nose:
Tako i Prijamov sin sa Pergama visokog Paris
Siđe u oružju svome sijevajuć kakono sunce,
Ljujućuć, a noge ponesu ga hitre, i brzo
515 Brata Hektora divnog zateče, kada je htio
Krenuti s mjesta, gdje milo sa ženom zborashe svojom.
Njemu bogoliki riječ Aleksandro započne prvi:
"Doista, ljubazniče, veoma te ustavljam ovdje,
A ti se žuriš, pa zgodno ne dođoh, kako mi reče."³⁷
520 Hektor sjajnošljemac velji odgovori njemu ovako:
"Čovječe, pravedan nitko prekoriti ne bi te mogo
S tvojih, poslova ratnih, jer junak si, al' si od svoje
Nemaran volje, te nećeš da vojuješ, a srce moje
Jaduje vazda u meni, kad pogrde slušam o tebi,
525 Koje govore Trojci, što stradaju mnogo zbog tebe.
Nego hajdemo, a sve to uredit ćemo i potom,
Ako nam dade Zeus, te mognemo vrč od slobode
Bozima nebeskim na čast u dvorima staviti našim,³⁸
Kad nazuvčare Ahejce od Troje mi odagnamo."

³⁶ 506. "postalac konj", tj. koji stoji u kući i upotrebljava se za mirne poslove, a ne vodi se u boj.

³⁷ 518-519. Paris se ovdje ispričava što ga je Hektor morao čekati; ispričava se zato da brata udobrovolji, i to mu polazi za rukom, kako se vidi iz Hektorova odgovora.

³⁸ 527-528. "vrč od slobode bozima staviti", tj. prošlaviti oslobođenje od ratnih nevolja lijući vino bogovima u ime žrtve.

SEDMO PJEVANJE

(22. dan [kraj]; 23. i 24. dan)

Hektor i Ajas dijele mejdan. Mrtvi se sahranjuju.

16. Hektor se bori s Ajasom. 1-312.

A. Apolon se dogovara s Atenom. 1-112.

Tako svijetli Hektor izrekavši jurne kroz vrata,
S njime i brat mu pođe, Aleksandro; oba u duši
Želješe oni vojevat i borit se jošte u boju.
Kao što kada bog brodarima željnima dade
5 Vjetar, pošto se oni utruđiše s veslima glatkim
Po moru brodeć, te udi od umora klonuše njima:
Tako se njih dva željnim Trojancima pokažu tada.

Tamo Aleksandro sina Arejtoju ubije kralju,
Sina Menestija stanom iz Arne; Filomedusa
10 Njega volooka rodi sa svojim kijonošom¹ mužem.
Hektor pogodi pak Ejoneja oštrijem kopljem
U vrat u kacigin zaklon od dobre mjedi i njega
S kopljem ukine tad. A u boju ljutome kopljem
15 Pogodi Glauk, Hipolohov sin, a likijski vođa,
U rame Deksiju sina Ifinoja, na brza kada
Na kola skoči, al' spadne Ifinoj, i udi mu klonu.

Kada sjajnooka spazi Atena boginja veće,
Kako u teškoj borbi Ahejci padaju redom,
Vinuv se Olimpijskoj gori niz glavice ona u sveti
20 Ode u Ilij, a njoj se u susret digne Apolon,
Koji je s Pergama² vidje i Trojcima pobjedu šćaše.
Kod bukve³ jedno se s drugim vjekoviti bogovi nađu,
I sin joj Zeusov gospod Apolon progovori prvi:
"Čemu si, velikog Zeusa o kćeri, iznova željno
25 S glavica olimpskih sišla, navela te velika žudnja?
Zato l', da pobjedu sada Ahejcima odlučnu dadeš?"

¹ 10. "kijonošom", tj. koji nosi kij (kijak) - topuz.

² 21. "s Pergama", vidi 5. pjev., st. 460.

³ 22. "kod bukve", tj. kod one koja je spomenuta u 5. pjev., st. 693.

Jer ti ne žališ ništa Trojance, kojino ginu.
Nego bolje bi bilo, da poslušáš nešto i mene:
Od rata odbijmo sad i od kreševa vojske za danas,
30 Poslije opet će oni u borbu zač, dok Ahejci
Ne nađu Troji svršetak, kad tako milo je vama
Vječnim boginjama, razoriti grad vam se hoće!"
Besjedu njemu Atena sjajnooka boginja reče:
"Tako, o braniču bože, nek bude; - misleć i sama
35 Tako s Olimpa siđoh med Trojce i med Ahejce.
Nego kako želiš da prekineš bitku med ljudma?"
Gospod joj Zeusov sin Apolon odgovori na to:
"Snažnog konjokrotu dajmo navedimo Hektora sada,
40 Ne bi li Danajca kojeg posamce pozvao u boj,
Tko bi se ogledao s njim, u borbi se borio strašnoj,
Neće li u čudu tad nazuvčari-mjedaši Ahejci
Kojeg poslat junaka, da s' bije s Hektorom divnim."
Reče, - i boginja tada Atena poslušá njega.

B. Hektor, potaknut od vrača Helena, izaziva Ahejce na mejdan. 43-91.

Mili Prijamov sin u duši čuo je Helen⁴
45 Dogovor, koji se bogu i boginji v'ječajuć svidje;
K Hektoru stupi te stane uz njega i prozbori njemu:
"Hektore, Prijamov sine, mudrinom jednaki Zeusu,
Bi li me poslušat htio? ta brat sam rođeni tebi!
Ostale deder posadi Trojance i sve Ahejce,
50 Onda pozovi Ahejca junaka najboljeg od svih,
Tko će se ogledat s tobom, u borbi se boriti strašnoj,
Jer ti još umr'jeti nije, i udes te neće još snaći,
Ja sam takovu riječ vjekovitih bogova čuo."
Reče, - i toj se veoma povesele riječi Hektor,
55 Te među Trojce on otišavši potisne čete
Koplje po sr'jedi držeći, i onda se umire oni.
A nazuvčare sjedne Ahejce kralj Agamemnon.
Tad srebrnoluki bog Apolon i s njim Atena
Jastrebovima dvjema po obličju stvore se slični,
60 Na bukvu Zeusa tad egidonoše visoku sjednu
Ljudima se veseleć, a redovi sjedahu gusti, -
Sve su stršili štiti i koplja i kacige sa njih.
Kako se po moru lelij od valova širi, kad Zefir
Duhati počne, te more pod njime sve se zacrni,
65 Takovi redovi trojske i ahejske bijahu vojske
Na polju. Onda divni med vojskama prozbori Hektor:
"Čujte me, Trojci sad i nazuvčari Ahejci,

⁴ 44. "u duši čuo je Helen" tj. kao vrač, prorok, vidi u 6. pjev., st. 75.

Da rekнем, na što me srce u grudima potiče moje.
 Zeus visokovladni vjeri izvršit se ne dade našoj,
 70 Nego o zlu nam radeć namjenjuje takav svršetak,
 Da vi uzmete Troju, u kojoj krasne su kule,
 Il' kod moroplovnih lađa da sami nađete propast.
 Od svih Ahejaca među vama ima boljara, -
 Kojega takova srce na mejdan potiče sada,
 75 Neka iziđe amo, s Hektorom divnim da s' bije.
 Ovo vam velim, a svjedok gromoglasni Zeus nek nam bude.
 Ubije l' onaj mene dugo'rtom mjeđu, nek skine
 Oružje s mene i sebi u duboke lađe odnese,
 A t'jelo moje kući nek povrati, da bi me ognju
 80 Mrtva izručiti mogli Trojanci i trojanske žene.
 Svladam li onoga ja, - Apolon dade l' mi slavu,
 Oružje uzet ću njemu i odn'jeti u sveti Ilij
 Pa ću ga objesiti u hramu daljnometnog boga,
 A mrtvo tijelo ja ću na pokrite vratiti lađe,
 85 Neka ga tamo Ahejci dugovlasi njegovi spale,
 Neka mu grobni hum uz Helespont široki naspu,
 Gdjekoji potom nek reče od ljudi kasnijih brodeć
 Na lađi punoj vesala po iskričavome moru:
 "Grobni je hum to junaka, što odavno pogibe veće,
 90 Glavni što bješe junak, al' ubi ga svijetli Hektor."
 Tako će reći tko, i slave mi nestati neće."

C. Ždrijeb pada na Ajasa, Telamonova sina. 92-312.

Tako im reče, a oni umuče svi i zašute,
 Nećat se bješe ih stid, a primiti strah ih je bilo.
 Kasno ustane tek Menelaj i zboriti počne
 95 Grdeć i psujuć i teško iz duše uzdahne junak:
 "Ao hvališe vi, oj Ahejke, a ne Ahejci!
 Zlo će i gore bit zacijelo, bit će sramota,
 Ako ne iziđe nitko na mejdan Hektoru divnom.
 Nego se svi vi u prah i u vodu provrgli redom,
 100 Kako bez srca ovdje sjedite, bez ikakve slave!
 Ja ću se evo sam naoružat, a na nebu gore
 Bogovi vječni drže u rukama pobjede uža."⁵
 Tako im reče Menelaj i oružje krasno navuče.
 Tu bi, Menelaje, tebi osvanuo konac života
 105 Od šaka Hektora divnog, jer mnogo bijaše jači,
 Da svi ahejski knezi ne skočiše ustavljat tebe.
 I sam Atrejev sin dalekovidni kralj Agamemnon

⁵ 102. tj. bogovi upravljaju bitkama; to se izriče tako što se kaže da bogovi drže u rukama uža, a vojske koje se bore vuku po za jedan kraj, i koja uže k sebi povuče, njezina je pobjeda.

Brata za desnicu hvati te prozbori i rekne ovo:
 "Lud li si gojenče Zeusov Menelaje! ludosti takve
 110 Ne treba tebi, već daj se razberi, iako si tužan,
 Nemoj se natjecat izić na mejdan s jačim od sebe,
 S Hektorom, Prijama sinom, ta i druge strah je od njega,
 Sam bi se prepo Ahilej, da u bici, junačkoj slavi,
 S njime se sukobi gdje, što je mnogo jači od tebe.⁶
 115 Nego med drugove guste ded pođi i sjedni kod njih,
 A drugog zatočnika Ahejci će poslati onom.
 Makar i bio Hektor nenasitan boja, nepredljiv,
 Opet će, mislim, rado pregibati koljena svoja,
 Ne bi li iz boja ljutog i kreševa pobjego strašnog."
 120 Tako mu reče junak te srce nagovori bratu,
 Rekavši pravo, pa on ga i poslušā, te onda njemu
 Veselo subojnici sa pleći oružje skinu.
 Onda se digne Nestor med Danajci i rekne njima:
 "Ao, velika tuga na ahejski navali narod!
 125 Teško bi doista starac zajauko konjanik Pelej,
 Med Mirmidoncima valjan govornik, valjan svjetovač,
 Što me je nekad s veseljem u dvorima pitao svojim
 Za pleme svakog Argejca, i za rod me pitao njegov.
 Da čuje gdje su se svi od Hektora savrli divnog
 130 Od straha, on bi ruke k vjekovitim bozima digo,
 Da mu iz udova duša u dvore Aidove ode.
 Ej da otac mi Zeus, Atena da i Apolon,
 Da budem mlad, ko Arkaci kopljonoše kad su se s gustim
 Borili s Pilci kraj vode brzoteke Keladon zvane
 135 Uz zide Fijskoga grada uz valove Jordan-rijeke.
 Zatočnik njihov bješe bogoliki Ereutalion,
 On je na plećima kralja Arejtoja oružje imo,
 Divnog Arejtoja kralja, - kijonošom zvalu ga ljudi
 I krasnopojasne žene, jer nije se u bitki lukom
 140 Borio divni Arejtoj ni kopljem dugim, već svuda
 Gvozdenim topuzom on je razbijao dušmanske čete.
 Njega na t'jesnom putu na pr'jevaru, a ne jačinom
 Ubi Likoorg, jer smrti od njega njegov ne odbi
 Gvozdeni topuz, jer prije Likoorg njega je kopljem
 145 Probo po sr'jedi, i on se natraške srušio na tle;
 Oružje, što ga je imo od Aresa, mjedenog boga,
 Skine njemu Likoorg te posl'je ga u vrevu ratnu

⁶ 113-114. Agamemnon ovdje pretjeruje, samo da odvrati od mejdana brata, za kojega se boji: Ahilej se ne boji Hektora, već Hektor se boji Ahileja; vidi 9. pjev., st. 352, 353. Malo dalje kaže Agamemnon: koliko je god Hektor velik junak, ali će se među Ahejcima naći jači od njega, te će Hektor bježati glavom bez obzira. Agamemnon se zapleće u protivurječje: junaka većeg od Ahileja nema u ahejskoj vojsci, a Ahilej se boji Hektora, dakle se ne može među Ahejcima naći junak koji bi Hektoru mogao odoljeti. Agamemnon hotimice pada u protivurječje, samo da kojega od Ahejaca podjari da iziđe mjesto Menelaja Hektoru na mejdan.

150 Nošaše, pa kad Likoorg u dvorima ostari svojim,
 Preda ga, neka ga nosi u boju Ereutalion,
 Njegov subojnik mili. U oružju tom je junake
 Taj izazivao prve, al' drhtahu njega se bojeć,
 I nitko ne htje; tad mene u borbu stanovito, smjelo
 Srce navede, a ja od junaka najmlađi bijah.
 Ja se i s onim borah, i diku mi dade Atena,
 155 Te ja najvećeg tad i najjačeg ubih junaka;
 Golem je težao on i praćo se ušir i udulj.
 Ej da se mogu pomladit, da imam potpunu snagu,
 Imo bi naći se s kim u boju sjajnošljemac Hektor!
 Od svih Ahejaca među vama ima boljara,
 160 Al' vas ni jedan ne želi u susret Hektoru izić."
 Tako ih ukori starac, al' devet se digne junaka.
 Prvi se od svih digne junacima kralj Agamemnon,
 Za njim Tidejev sin Diomed digne se jaki,
 Žestokim opasana junaštvom Ajasa oba
 165 Dignu se, onda još Idomenej i pratilac njegov
 Enijaliju bogu ljudomori ravni Merion,
 Za njima digne se sin Euemonov dični Euripil,
 Toas, Andremonov sin, i Odisej digne se divni;
 Svi se željahu ti sa Hektorom boriti divnim.
 170 Besjedu njima i opet progovori konjanik Nestor:
 "Ždrebove dajte svima potres'te, koji l' će dobit.
 Junak će obradovat Ahejce taj nazuvčare,
 Sebe će obradovat u duši također samog,
 175 Iz boja l' pobjegne ljutog, iz kreševa l' pobjegne strašnog."
 Tako im reče, i svaki zabilježi po ždrijeb sebi,
 U šljem Atrida tad Agamemnona ždrebove bace.
 Ljudi podignu ruke i bozima stanu se molit.
 Onda je gdje koji reko u široko pogledav nebo:
 "Zeuse oj oče, Ajas⁷ nek dobije ždrijeb il' sinak
 180 Tidejev ili kralj Mikene⁸ obilne zlatom!"
 Tako reknu, a šljem Gerenjanin konjanik Nestor
 Strese, te iskoči ždrijeb po želji upravo njihnoj,
 Ajasov. S desne ga strane oglasnik po skupštini svuda
 Noseći pokazivat boljarima svima tad stane.
 185 Ne poznajući ždrijeb od sebe svaki ga odbi.
 Al' kad oglasnik ždrijeb po skupštini noseći dođe
 K onome, koji ga je obilježiv vrgao u šljem, -
 K svijetlom Ajasu, podmetne dlan, i na njega mu metne
 Ždrijeb oglasnik, i Ajas prepozna ga znak mu razmotriv;
 190 Veseo baci ga na tle kraj noge i rekne ovo:
 "Ždrijeb je moj, ej družu, a i sam se u srcu svome
 Radujem, jer mi se čini, nadvladat ću Hektora divnog,

⁷ 179. Ajas, tj. sin Telamonov kao i u st. 183.

⁸ 180. "kralj Mikene", tj. Agamemnon.

195 Nego hajde da na se navučem oružje bojno;
 Dotle se molite vi Kronionu gospodu Zeusu
 Šuteć, u sebi, da ne bi Trojanci čuli; - pa makar
 I glasno, jerbo se mi ne bojimo nimalo nikog,
 Nitko me u bijeg neće preko volje nagnati moje,
 Makar koliko htio, i lukavo; takav nevještak
 Ne mislim da sam rođen i othranjen na Salamini."

200 Reče im, i svi se tad Kronionu pomole Zeusu;
 Onda je gdje koji reko u široko pogledav nebo:
 "Najveći, preslavni Zeuse, sa Ide kojino vladaš,
 Ajasu pobjedu daj, nek steče slavu i diku;
 Ako li jednako ljubiš i Hektora i za nj se brineš,
 205 Onda im jednaku daj obojici slavu i jakost."
 Tako reknu, i junačku mjed navuče na sebe
 Ajas, pa pošto se svim naoruža oružjem veće,
 Onda pohiti ko Ares gorostasni kada korača,
 Koji med ljude ide u borbu, što ih Kronion
 210 Naveo u ljutu mražnju dušogubnu neka se bore.
 Obrana ahejska Ajas gorostasni tako je stupo;
 Podsm'jeh mu na mrkom bješe na licu, a on je široko
 Koračo nogama po tlih dugosjenim mašući kopljem.
 Videći njega Ahejci veselja bijahu puni,
 215 A drhat poduzme strašan Trojancima koljena svima,
 Samome Hektoru srce u grudima udarat stane,
 Ali već ne mogaše uzmaći nit' se uklonit
 Natrag u čete guste, jer sam je pozvo na mejdan.
 Ajas pristupi bliže sa štitom kakono kula,
 220 Mjedenim, od sedam koža; sa trudom ga izradi njemu
 Tihije, najbolji od svih od kožara živeć u Hili;
 Taj mu je svijetli štit načinio od sedam koža
 Bikova gojenih dobro i pokri ih mjedenom pločom.
 Sin Telamonov Ajas pred prsima s takovim štitom⁹
 225 Pristupi k Hektoru bliže i prozbori njemu sa pr'jetnjom:
 "Sam ćeš posamce sada, o Hektore, vidjeti dobro,
 Kakvih med Danajci ima junaka prehrabrih drugih
 Sve i bez razbivojske Ahileja lavovskog srca,
 Kojino leži sad ljut u moroplovnih srpastih lađah
 230 Na Agamemnona ljudma pastira, Atreju sina;
 A mi smo opet junaci, te može nas tebi u susret
 Mnogo izići, - već mejdan i borbu deder započni."
 Prihvati njegovu riječ sjajnošljemac veliki Hektor:
 "Zeusov potomče ti, Telamonov Ajase, glavo
 235 Narodna, nemoj me ovdje ko slabo kušati d'jete
 Ili ko ženu, što naših ne umije ratnih posala,
 Al' ja razumijem bitke i ljudska krvoprolića.

⁹ 220-224. Golemi ovaj sedmokožni štit Ajasov bijaše u pričanju grčkom nerazdružno skopčan s njegovim vlasnikom Ajasom, a i u samoj se Ilijadi nekoliko puta spominje.

Suhi volujski štit¹⁰ okretati lijevo, desno
 Znadem i s njime sam ja bez umora borit se vičan;
 240 Znadem i u vrevu ratnu i na kola skočiti brza;
 Znadem igrati kolo u kreševu Aresu ljutom.
 Ali ubiti tebe tolikoga neću junaka
 Tajno uvrebavši te, već očito, ako te zgodim."
 Reče i kopljem zavrti dugosjenim i tad ga baci,
 245 Ajasov pogodi štit sedmokožni strašni na vrhu
 U mjed, koja ko osma na njemu pribita bješe,
 Kroza šest prošavši koža neslomljivo prereže koplje,
 Ali se u sedmoj ono zaustavi. Zatijem Ajas,
 Zeusov potomak, baci dugosjeno koplje iz ruke,
 250 Zgodi Hektora u štit, što svuda jednako krije,
 Te kroz blistavi štit šilovito iziđe koplje
 I vrlo umjetni oklop probode ono junaku,
 Pokraj slabina prođe i košulju prereže naskroz,
 Tada se Hektor svine i crnoj se ukloni smrti.
 255 Onda šakama koplja izvuku obojica duga
 Te se zalete nalik na lavove, ljute mesare,
 Ili na veprove divlje, što n'jesu snage malene.
 Kopljem Prijamov sin po sredini udari štita,
 Al' ga ne probi mjed, već svine se rt mu kopljani.
 260 Ajas zatrčav se Hektoru štit probode, i naskroz
 Koplje prođe te željna navaliti otisne njega,
 Zadre mu vrat i preleti, te krvca crna poteče.
 Ali od boja Hektor sjajnošljemac još ne odusta,
 Već se povuče, te crn i velik i hrapav kamen
 265 Čvrstom pograbi rukom, što na polju ležaše ondje,
 I njim udari u štit sedmokožni Ajasov strašni
 U kvrgu¹¹ baš po sredini, te okolo sva mjed zazveči.
 Zatim podigne Ajas sa zemlje još i veći kamen
 Pa on zavrti njime i snagom sjekne golemom
 270 I kamen na žrvanj nalik izbacivši Hektorov slomi
 Štit i koljena rani junaku, te on natraške
 Svali se pritisnut štitom, al' odmah ga digne Apolon.
 Tada bi jedan drugog izbliza ranio mačem,
 Da dva glasnika tad, oglašnici Zeusa i ljudi
 275 Ne dođu: trojanski jedan, a ahejski bio je drugi;
 Glasnik Taltibije dođe i Idej, razumni oba.
 Med obadvojicom oni protegoše štape¹², i onda
 Počne govoriti Idej, što pametno svjetovat znaše:
 "Biti se niti se borit, o sinci, nemojte, dragi,
 280 Jer vas obojicu ljubi nebesa oblačitelj Zeus-bog;
 Oba ste kopljanici, pa znademo i svi, da jeste;

¹⁰ 238. "suhi volujski štit", tj. od suhe volujske kože.

¹¹ 267. "u kvrgu", vidi 4. pjev., st. 448.

¹² 277. "protegoše štape", koji su znak njihove službe.

Noć već dolazi sad, a dobro se noći pokorit."

Sin Telamonov Ajas progovori njemu ovako:
"Ideju, Hektoru rec'te, nek besjedu izusti takvu,
285 Ta on najbolje sve je junake pozvo na mejdan,
Nek počne i kako god će on, učinit ću i ja."

Velji sjajnošljamac Hektor odgovori njemu ovako:
"Visinu i snagu tebi, o Ajase, bogovi daše,
290 Razum ti daše, te kopljem Ahejac si najjači od svih.
Daj, da se prođemo nas dva i borbe i kreševa danas,
Te ćemo poslije opet na mejdan izići, dok oba
Bog nas ne rastavi davši ma kojoj pobjedu strani;
Noć već dolazi sad, a dobro se noći pokorit,
Kod lađa ti da Ahejce razveseliš sve nazuvčare,
295 Najviše rođake svoje i drugove, što ih imadeš,
A po velikom gradu vladara da Prijama Trojce
Ja razveselim sve i dugohaljke Trojanke s njima,
Što će za mene se moleć na zborište doći božansko.
A mi se dvojica dajmo obdarimo darima slavnim,
300 Da bi Ahejac koji i Trojac mogao reći:

"Oni se borahu dva dušogubne poradi mražnje,
Al' se u ljubavi opet razdvojiše i slozi pravoj."

Reče i Ajasu mač sa srebrnim klincima dade
305 S korama i remen ktome, što bijaše izreskan krasno,
Njemu pak pojas crven i sjajan daruje Ajas.
Tako se rastave njih dva, te ovaj u ahejsku vojsku
Ode, a onaj med Trojce med žamorne; vrlo se oni
Obraduju, kad smotre gdje dolazi i zdrav im i živ
Jakosti Ajasovoj umakav i rukama krutim;
310 Ne misliv, da će ostati živ, dovedu ga u grad.
Ajasa opet Ahejci povedu na drugoj strani
Tad k Agamemnonu divnom, što s pobjede veseo bješe.

17. Vijećanje uveče. 313-379.

A. Ahejci: primirje i utvrđivanje okola. 313-344.

Kada se nađu svi u čadorma Atridovim oni,
315 Onda im zakolje bika junacima kralj Agamemnon,
Bika petaka Zeusu premogućem u čast; oko njegov
Prionu, ogule ga i zatim ga svega ras'jeku,
Sve raskomadaju vješto, raznje ponatiču zatim,
Pomnjivo speku sve i onda s raznjeva skinu.
Kada prestanu veće od posla i priprave gozbu,
320 Stanu se gostit, i gozbe premaklo se nije im srcu

Podjednake¹³, a hrptom dugačkim Ajasa junak
 Počasti Atrejev sin Agamemnon silni daleko;
 Pa kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
 Onda prvi od sviju rasprede Nestor starina
 325 Riječ, a svjet im se njegov i otprije najbolje sviđo.
 On im dobro želeći progovori i rekne ovo:
 "Atrejev sine i vi boljari ahejskog ljudstva!
 Mnogo je Ahejaca dugovlasih umrlo veće,
 330 Oko ljepoteke vode Skamandra krv im je crnu
 Ljuti poprskao Ares, k Aidu im sadoše duše;
 Zato ti valja ahejski boj da ustaviš zorom.
 Mi ćemo tada se skupit i sve mrtvace odvesti
 Na mazgovma i volma i sve ih onda sažeći
 335 Od lađa podalje gdje god, da njihove kosti donese
 Svaki njihovoj djeci na postojbinu se vrativ.¹⁴
 Tada općeni grob oko lomače svim ćemo jedan
 Nasut iz zemlje uvis; oko njeg ogradimo brzo
 Lađama bedem visok i samim nama za branik,
 I tvrdo sklopljena vrata u bedemu valja načinit,
 340 Da bismo kroz njih i put kolovoz imati mogli.
 Zatim nam dubok opkop nablizu iskopati valja
 Ispred bedema onog, da ustavlja konje i vojsku,
 Da rat ne obore teški Trojanci ljutice na nas."
 Reče, i knezovi svi povladiše Nestoru tada.

B. Trojanci: mir ili primirje. 345-379.

345 Uto se skupe Trojanci na visu Ilija grada
 U silan žamoran skup kod dvora Prijama kralja.
 Razumni njima Antenor ovako počne govorit:
 "Čujte me, Dardanci vi i Trojanci i pomoćnici,
 Da kažem, na što me moje u grudima nagoni srce:
 350 Argejku Helenu amo dovedite i blago s njome
 I dajmo, neka je vode Atridi; mi se borimo
 Vjeru prelomivši tvrdu, a ja se boljemu ničem
 Ne nadam, da bismo mogli ne činit, kako vam velim."
 Tako im rekavši sjedne Antenor; ljepokose onda
 355 Helene ustane muž Aleksandro med njima divni;

¹³ 321. "podjednaka gozba", vidi 1. pjev., st. 469.

¹⁴ 334-335. Što ovdje Nestor predlaže, to je nejasno: kako će se razabrati čije su kosti kad su tjelesa zajedno s kostima spaljena i sahranjena u općem grobu (st. 336)? Nejasne su i riječi "da njihovoj ... djeci". Osim toga tamo, gdje se govori o izvršenju Nestorova prijedloga (st. 430-432), nema ni riječi o tome što u ova dva stiha (tj. 334-335) Nestor predlaže. Ktome nigdje pjesnik ne spominje čuvanje i prenošenje kostiju (tj. upravo pepela od spaljenih tjelesa) na postojbinu palih junaka. S tih se razloga misli da su ova dva stiha u potonje vrijeme umetnuta.

On odgovarajuć njemu progovori krilate r'ječi:
"Nije mi milo to, Antenore, što si sad reko;
Ta ti se od toga znadeš da domisliš boljemu čemu.
Ako l' si doista to od zbilje rekao prave,
360 Onda su pamet tebi pokvarili bogovi sami.
Ali ću nešto i ja konjokrotam Trojcima reći.
Otržito vam velim: povratiti žene im neću,
A blago što ga donesoh iz Argosa u naše dvore,
Sve ću povratit pa još ću i od svoga dodati drugo."
365 Tako im rekavši sjedne Aleksandro; ustane od njih
Prijam, Dardanov sin, svjetovač bozima ravni;
On im dobro želeći progovori i rekne ovo:
"Čujte me, Dardanci vi i Trojanci i pomoćnici,
370 Da kažem, na što me srce u grudima nagoni mojim.
Večeru spremajte sada po gradu kao i prije,
Na stražu pazite samo, i budan nek ostane svaki;
K lađama koritastim nek zorom otiđe Idej,
Nek Agamemnonu on i Menelaju, Atreja sinma,
Riječ Aleksandra rekne, zbog kojeg je nastala kavga,
375 I nek im mudru rekne i ovu; ne bi li htjeli
Od vreve opake ratne da prestanu, dokle mrtvace
Spalimo, pa ćemo onda u borbu opet izići,
Dok nas ne rastavi bog i pobjedu ne da ma kojim."
380 Reče, a oni ga čuju i rado se pokore njemu,
Zatijem četimice po vojsci večerat uzmu.

1. 23. dan. Primirje. Pokopavanje mrtvaca. 381 -432.

K lađama koritastim oglasnik u zoru Idej
Ode te Aresove drugare Ahejce u skupu
Kod Agamemnona nađe, kod krme lađene gdje stoje.
385 Med njima grlati stane oglasnik i ovo im reče:
"Atrejev sine i vi boljari ahejskog ljudstva,
Prijam i ponosni drugi Trojanci rekoše meni,
Neka vam javim riječ Aleksandra, zbog kog je kavga
Nastala, ne bi l' vam to ugodilo, po volji bilo:
390 Blago, što ga je on u Traju donio bio
Lađama koritastim, - ej nestalo da ga je prije! -
Sve će povratit pa još će i od svoga dodati drugo;
Ali naočitoga Menelaja vjerenu ženu
Kaže da neće vratit, iako mu vele Trojanci.
395 Još mi rekoše jednu da kažem, ne biste l' htjeli
Od vreve opake ratne da prestanete, dok mrtve
Spalimo, pa ćemo onda u borbu opet izići,
Dok nas ne rastavi bog i pobjedu ne da ma kojim."
Tako im reče, a oni umuče svi i zašute,

400 Kasno progovori tek Diomed grlati bojnič:
"Nitko nek ne prima sad od Aleksandra nikakvo blago,
A ni Helenu s njim; ta znadu to i ludaci,
Da su već nastavljene na pogubu Trojcima zamke."¹⁵
Tako im reče, i svi se usciktaše ahejski sini,
R'ječi se, što je izreče Diomed konjokrota, diveć,
405 Silni progovori tad Agamemnon Ideju ovo:
"I sam, Ideju, čuješ, što vele eto Ahejci,
Što odgovaraju oni, i meni tako se mili.
A za mrtvace neću da branim, - neka se spale,
Jerbo ne čuva nitko mrtvacu, nego kad ljudi
410 Umru, brzo ih drugi umiriti nastoje ognjem;
A Zeus, Herin gromovni muž, nek vjeru nam vidi."
Tako rekavši skeptar spram bogova podigne svijju,
I natrag Idej u grad u Ilijski otide sveti.
Tada sjeđahu Trojci u skupštini, s njima Dardanci;
415 Bjehu na iskupu svi i čekahu, kada će doći
Idej, a on se vrati i javi glasove njima
Stavši posred njih, i oni opremat se uzeše brzo:
Jedni će kupiti mrtvace, a ostali poći po drva;
Na drugoj strani Argejci od pokritih svojih se lađa
420 Požure kupit mrtvace, a ostali pođu po drva.
Uto iz tihih voda okeanskih dubokih sunce
Zrakama svojima baš na ljudske oranice sine
Uzlazeć na nebo uvis, te jedni se s drugima sretnu:
Onda je mučno bilo junaka poznati svakog.
425 Oni krvave rane ispirati stadoše vodom
I suze lijući tople mrtvace na kola metat.
Njima veliki Prijam ne dopusti plakat, te oni
Mućeć naslažu mrce na lomaču u srcu jadni,
A kad ih spale ognjem, u Ilij se povrate sveti.
430 Tako i nazuvčari Ahejci na drugoj strani
Mućeć naslažu mrce na lomaču u srcu jadni,
Spaliv ih, k lađama svojim ka koritastim se vrate.

2. 24. dan. Primirje. Utvrđivanjc okola. 433-482.

Jošte ne bješe zora, već prozorje; uto se momci
Ahejski određeni¹⁶ probudiše okolo ognja.
435 Tada općeni grob oko lomače nasuše jedan
Svima iz zemlje uvis, oko njeg ograde bedem
S visokim kulama, lađam i samim njima za branik;

¹⁵ 402. To osobito dokazuju sretni ahejski bojevi jučerašnjega dana, u kojima se osobito odlikovao Diomed.

¹⁶ 434. "određeni", tj. da straže preko noći.

I tvrdo sklopljena vrata u kulama načine oni,
 Da bi kroza njih i put kolovoz imati mogli.
 440 Zatim i dubok opkop izvana iskopaše oni,
 Širok i velik opkop i uza nj kolje zabodu.
 Tako se truđahu mnogo dugovlasi ondje Ahejci;
 A kod munjobije Zeusa na stolicah bogovi drugi
 Sjedeć gledahu, što to mjedenhalje rade Ahejci.
 445 Zborit među njima tada Posidon zemljotresac počne:
 "Zeuse o j oče, ima l' još čovjek na beskrajnoj zemlji,
 Koji će bozima vječnim kazivati¹⁷ naume, misli?
 Ne vidiš li Ahejce dugovlase kako sad opet
 Za lađe digoše bedem, iskopaše okolo opkop,
 450 Al' hekatombi slavnih ne prin'ješe bozima prije?
 Bedemu bit će tom slava, sve dokle dopire zora,
 A taj, što digosmo s mukom Laomedonu junaku
 Ja i Apolon Feb, u zaborav past će kod ljudi."¹⁸
 Vrlo ozlovoljen Zeus nebesa oblačitelj reče:
 455 "Ao zemljotrese ti širokovladni, što si to reko?
 Od te bi misli bog u strahu se našao drugi,
 Koji je slabiji mnogo od tebe rukama, snagom,
 Al' slava ostat će tvoja, sve dokle dopire zora.
 Kad se dugovlasi opet Ahejci u milu zemlju
 460 Povrate očinsku svoju na lađama, a ti im onda
 Razruši zid i sav im obori u valove morske,
 Obalu veliku opet zatrpaj onda pijeskom,
 Neka ahejskog veljeg odande nestane zida."
 Dok su se bogovi tu razgovarali med sobom tako,
 465 Uto utone sunce, i posao svrše Ahejci,
 Goveda počnu klat po čadorima, večerat uzmu.
 Uto množina lađa od Lemnosa pristade s vinom,
 Njih je Eunej sin Ijesonov poslao, Eunej,
 Koga Hipsipila rodi s Ijesonom, ljudma pastirom.
 470 Još Agamemnonu da i Menelaju, Atreja sinma,
 Sin Ijesonov vina odvesti tisuću mjera.
 Iz tih lađa Ahejci dugovlasi stanu kupovat
 Vino, za gvožđe jedni za blistavo, jedni pak za mjed,
 Jedni za goveđe kože, a jedni za goveda sama,
 475 A za robove jedni, - i obilnu spremiše gozbu.¹⁹
 Čitavu zatim se noć dugovlasi ondje Ahejci
 Gošćahu, a po gradu Trojanci i pomoćnici.
 Ali je premudri Zeus noć c'jelu radio o zlu
 Pucajuć strašno, te sve ih bljedoća osvoji i strah,

¹⁷ 447. "kazivati", tj. u molitvama, zavjetima: to je isto kao da je rečeno: tko će se od sad još bogovima moliti i zavjetovati?

¹⁸ 452-453. Što ovdje Posidon spominje, to se opširnije nalazi u 21. pjev., st. 441-457., ali tamo se kaže da je samo Posidon gradio zid oko Troje, a Apolon da je pasao goveda Laomedonova.

¹⁹ 473-475. Ahejci kupuju vino, ali ne daju za nj novce, nego druge stvari; vidi 6. pjev., st. 236.

480

Na zemlju lijahu vino iz vrčeva, nitko se nije
Pit usudivo, dok nije premoćem izlio Zeusu.
Onda pol'ježu i sna blagodat stanu uživati.

OSMO PJEVANJE

(25. dan)

Prekinuta bitka.

1. Bogovi u vijeću. Zeusova zabrana. Zeus odlazi na Idu. 1-52.

Zora u šafran-plaštu po zemlji se čitavoj prosu,
A Zeus gromovni druge u skupštinu bogove sabra
Na najvišem vrhuncu mnogoglave Olimpske gore.
Onda im prozbori sam, a ostali slušahu bozi:
5 "Čujte me, bogovi svi i boginje, svi me sad čujte,
Da rekнем, na što me srce u grudima potiče moje.
Ni muško niti žensko od bogova svijuju nek moju
Ne kuša riječ prekršit, već meni svi vi povlad'te,
Da bih što prije ove izvršiti poslove mogo.
10 Kojega opazim ja da za se od bogova hoće
Zaći u danajsku vojsku il' trojansku te im pomagat,
Taj će udaren ružno¹ na Olimp vratit se natrag,
Ili ću zgrabiti njega i baciti u mračni Tartar
Vrlo daleko, baš gdje je pod zemljom najdublja propast,
15 Gdje su od gvožđa vrata i od mjedi prag, i toliko
Ispod Aida, koliko od zemlje je nebo daleko.
Onda će vidjet, koliko od bogova jači sam svijuju.
Nuderte kušajte, bozi, da znadete svi vi, te uže
Zlatno ded zakvač'te vi o nebesa te se privež'te
20 Na nj i bogovi svi i boginje, - ali s nebesa
Nikako nećete moći povući na zemlju Zeusa
Previšnjeg premudroga, ma kol'ko se mučili jako.
Ali da uže i ja povući ozbiljno htjednem,
Zemlju bih povuko ja na njemu, povuko more;
25 Onda bih uže privezo za glavicu Olimpske gore,
Te bi od tada sve u uzduhu ostalo viseć:
Bogove i ljude sve toliko nadilazim snagom."
Tako im reče, a oni umuče svi i zašute
Zbunjeni s riječi te, jer je zborio vrlo žestoko.
30 Prozbori kasno Atena sjajnooka boginja njemu:
"Oče Kronide naš, nad vladarima vladaru prvi,
Dobro znademo i mi, neslomljive da si nam snage;

¹ 12. "udaren ružno", tj. gromom; vidi st. 405.

Al' nam je opet žao za kopljanike Argejce,
Koji će izginut zlom se sudbinom napativ svojom.
35 Al' ćemo od boja svi se udaljiti, kako nam veliš,
Tek ćemo nauk dati Argejcima na njihnu korist,
Da ne izginu svi sa tvoje velike srdnje."
Njoj se nasmije Zeus nebesa oblačitelj veleć:
"Ne boj se, moja kćerko kod Tritona rođena mila!
40 Ozbiljno ja ne govorim to, a blag ću ti biti."²
Tako rekavši Zeus mjedonoge upregne konje,
Svoje brzolete konje dugačke zlačene grive.
Onda se u zlato Zeus naoruža i uhvati zlatan
Lijepo izdjeljan bič i na kola uziđe svoja.
45 Ošine konje, da bježe, te oni hotno³ polete
Baš po srijedi samoj med zemljom i zvjezdanim nebom;
Brzo do Ide dođe izvorljive, matice zv'jerju,⁴
Gargaru, - gdje mu je gaj božanski i kadilni oltar.
Onamo otac ljudi i bogova ustavi konje,
50 Od kola otpregne njih i maglom ih obviije gustom.
Silan i dičan on se na vrhu posadi gorskom
Motreći trojanski grad i ahejske motreći lađe.

2. Bitka. 53-437.

A. Neodlučna borba do podne. 53-65.

Tad po čadorima brzo Ahejci dugovlasi uzmu
Ručat; po ručku se stanu oružati. Al' i Trojanci
55 Na drugoj strani svi se po gradu spremahu za boj;
Manje ih bješe, al' oni i tako se željahu borit
(Našav se u stisci ljutoj) za žene i djecu svoju.
Sva se otvore vrata, i vojska na polje navre,
Konjici, a i pješaci, te velik urnebes nastala.
60 Kada se na mjestu jednom već obje sukobe vojske,
Štiti se sastave skupa i koplja i snaga junaka
U mjedi oklopljenih, i štiti kvrgaši⁵ se nađu
Jedan na drugom tada, te velik urnebes nastala.
Tu pomaganje bješe i klicanja, kako su koji
65 Klali il' padali mrtvi, po zemlji tečaše krvca.

² 39-40. Zeus ovdje kaže da njegova prijetnja nije ozbiljna; ali da on sasvim ozbiljno misli, to se vidi iz st. 400-406. Zbog toga protivurječja drži se s razlogom da su stihovi 30-40. poslije umetnuti.

³ 45. "hotno", tj. hoćko

⁴ 47. Ida je matica zvijerju, tj. divljim svinjama, medvjedima, vucima, a valjda i lavovima i panterima.

⁵ 62. "štiti kvrgaši", vidi 4. pjev., st. 448.

B. Prvi poraz Ahejaca. 66-197.

a. Mjerila sudbine. 66-77.

Dokle je bila još zora i božji nastajo danak,
Gađahu str'jele sa strana obiju, i padaše narod;
A kad došeće sunce na sredinu neba, tad Zeus-bog
Raširi mjerila zlatna u rukama i dvije Kere
70 Prebolne smrti vrgne unutra namjenjujuć jednu
Trojcem konjokrotam, drugu mjedenhaljama Ahejcem,
Hvativ po sr'jedi povuče; a ahejski udes pretegnu.
Na zemlju spadnu zatim mnogohranu danajske Kere,
Trojanske dignu se pak put nebesa širokih uvis.⁶
75 Sam tad zagrmi Zeus sa Ide i svjetlicu baci
Goruću među Ahejce, a oni vidjevši svi se
Prepadnu vrlo, i sve ih bljedoća osvoji i strah.

b. Diomed spasava Nestora. 78-129.

Sam Agamemnon se tad ne usudi ni Idomenej
Ostat u boju nit' Ajas i jedan, Aresu sluge;⁷
80 Nestor ostade sam Gerenjanin, ahejski branič,
Nerado, jer mu se konj umorio pogođen str'jelom
Divnog Aleksandra, muža ljepokose Helene one,
U tjeme bio ga on pogodio, u zlo veoma
Mjesto, gdje rastu prvi iz lubanje konjima vlasi.
85 Od bola propne se konj, jer mu strijela u mozak zađe,
Vrteć se oko gvožđa pomete i druge konje.
Dokle je mačem starac trčeći logovu konju
Rezao uzde, i konji brzonogi Hektora uto
Dođu u nalozi svog upravljača smionog vozeć,
90 Hektora. Tu bi život starina izgubio Nestor,
Da to grlati bojni Diomed ne spazi oštro.
Strašno povikne on Odiseju hrabreći njega:
"Potomče Zeusov, domišljat Odiseju, sine Laertov,
Kuda, okrenuvši pleći, ko bojni strašivac srćeš?
95 Pazi, da koplje ti tko ne zabode u leđa u b'jegu;
Stani, pa ćemo ljutog junaka od starca odbit."
Reče, no divni stradalac Odisej ne poslušaj njega,

⁶ 73-74. Ovi će stihovi biti poslije umetnuti; to se misli zato što su u protivutječu s pređašnjima: ovdje se govori o Kerama u pluralu, dakle o mnogima (tj. svaki Ahejac i svaki Trojanac ima svoju Keru), a u st. 69. kaže se da su dvije Kere (tj. jedna ahejske vojske, druga trojanske).

⁷ 79. "Aresu sluge", tj. ubojni junaci (Ares je bog rata).

100 K ahejskim koritastim odleti lađam, te sinak
Tidejev ostavši sam med rtnike⁸ zađe i ondje
Nestoru stane starcu Gerenjaninu pred konje,
Besjedu započne njemu i krilate prozbori r'ječi:
"Starče, doista tebe bojnici umaraju mladi,
Snaga je klonula tvoja, a teška prati te starost;
Slab je subojnik tvoj, a konji su spori u tebe.
105 Nego u moja kola uzađi, onda ćeš vidjet,
Kakvi su Trosovi konji i kako umiju dobro
Poljem ovuda onuda u potjeru ići i trčat;
Njih onomadne uzeh⁹ Eneji, stra ugonjaču.
Subojnici nek paze na ove, a mi sa mojim
110 Jarnimo konjma na Trojce konjokrote, neka i Hektor
Vidi, da l' moje koplje u rukama bjesnjeti znade."
Reče, te poslušša njega Gerenjanin konjanik Nestor.
Nestoru tad na konje Eurimedon pripazi hrabri,
Pripazi Stenel, - i ovaj i onaj subojnik jaki.
115 Oni se u kola tad Diomedu obojica popnu,
Blistave uhvati uzde Gerenjanin konjanik Nestor
I on ošine konje, te brzo Hektora stignu.
Kad taj jurne na njih, Diomed izbacila koplje,
Hektora promaši njim, al' uzdodržu zgodi drugara
120 Njegova Eniopeja, prejunačnom Tebeju sina;
Uzde je držo, al' onaj pokraj sise grudi mu rani;
S kola ga sruši, te natrag brzonogi konji mu nagnu,
I tu samome njemu i život i snaga tad stane.
A za uzdodržom tuga strahovita Hektoru srce
125 Obuzme, ali ga pusti nek leži, ako mu i bi
Žao drugara, a zatim uzdodržu potraži smjela.
Konji ne ostanu dugo bez uprave, brzo bo nađe
On Arheptolema smjelog, što Ifitu bijaše sinak,
Popne ga na kola brza i uzde mu u ruke dade.

c. Diomed bježi ispred Hektota. 130-171.

130 Tu bi poraza bilo, i strašne bi stvari se zbile,
Svi bi ko janjci u Ilij Trojanci stjerani bili,
Da to ne spazi oštro i ljudi i bogova otac;
On zagrmi te grom strahoviti i žarki hiti,
Na zemlju Diomedu pred konje baci ga Zeus-bog,
135 Strašan se uhvati plamen od sumpora gorućeg odmah,
Konji se uplaše vrlo i pod kola zgure, i nato,
Nestoru blistave uzde iz ruku ispadnu starcu;

⁸ 99. "rtnike", tj. borce u prvim redovima.

⁹ 108. "onomadne uzeh", vidi 5. pjev., st. 319-324.

On se u duši poboji i prozbori tad Diomedu:
"Sine Tidejev, daj kopitonoge konje okreni!
140 Ili ne spoznajesh zar, da od Zeusa ti junaštva nema?
Danas bo Kronov sin pridružuje ovome sreću,
A sutra on će je dati i nama, bude l' ga volja.
Nikoji čovjek se ne bi ispod volje Zeusove mogo
Otet, ni snažan veoma, jer Zeus je najjači od svih."
145 Grlati bojnič njemu Diomed odgovori ovo:
"Doista pravo si sve i valjano rekao, starče!
Ali je strašna tuga u duši i u srcu meni,
Jerbo će Hektor r'ječ među Trojcima kazati jednoć:
"Tidejev sin je bježeći od mene k lađama došo."
150 On će se hvalit, tad zemlja nek široka poda mnoz zine."
Njemu odgovori riječ Gerenjanin konjanik Nestor:
"Ajme Tideja hrabrog aj sine, što si to reko?
Ako i rekne Hektor, nejunak i plašljivac da si,
Ali mu vjerovat neće Dardanci, a ni Trojanci,
155 Pa ni štitonosnih trojskih junačina vjerovat neće
Žene, kojim si u prah oborio muževe mlade."
Nestor rekavši to kopitonoge okrene konje
Opet kroz nalogu bojnu, a Hektor i drugi Trojci
Gromotno vičući ljute izmetati strijele stanu.
160 Onda se prodere vrlo sjajnošljemac veliki Hektor;
"Tebe, Tidejev sine, brzokonjici Ahejci
Čaščahu stolićom, mesom i vrćima punim do sada,
Al' će te odsele grdit, jer ti se prometnu ženom.
Idi, strašljivče grdni, jer neću uzmicat tebi,
165 A ti se nećeš penjat na trojanske kule ni vodit
Lađama žene, već prije priredit ću pogubu tebi."
Tako mu reče, i sinak u duši Tidejev stane
Misliti dvoje: konje okrenut i borit se s njime.
Triput se zamisli junak u duši i u srcu triput;
170 Triput premudri Zeus s planina Idskih zagrm
Trojcima dajući znak na odlučnu pobjedu bojnu.

d. Hektor navaljuje na oko. 172 -197.

Tada se prodere Hektor i ovo Trojancima vikne:
"Trojci i Likijci vi i Dardanci, borci izbliza,
Bud'te junaci, žestine, junaštva se sjetite, družiti!
175 Vidim, gdje milostivo Kronion namagnu meni,
Da će pobjedu dati i slavu, a Danajcem poraz.
Budale, koji ove načiniše zidove slabe,
Što ih nije vrijedno ni pogledat, snazi odoljet
Neće našoj, a konji preskočit će lako im jarak.
180 Al' kad nađem se već kod njihovih prostranih lađa,

Onda neka se svaki za gorući pobrine oganj,
 Da lađe zapalim njihne, dušmane da pokoljem ondje,
 Danajce, kod crnih lađa, u dimu kada se nađu."
 Reče i povikne glasno na konje veleći im r'ječi:
 185 "Ksante i Podarže ti i Etone i divni Lampe,
 Sada mi platite njegu, što njome vas čašćaše mnogo
 Moja Andromaha, kći junačine Eetiona;
 Medenu pšenicu vama Andromaha davaše prvim,
 Vina vam m'ješaše ona, da pijete, srce l' vas nutka,
 190 Prije no samom meni, što dičim se, da sam joj mlad muž.
 Nego hajdete vi i poletite, ne bismo l' kako
 Nestorov uzeli štit, što do neba ide mu slava,¹⁰
 Da je od zlata sav, i sam i štapići¹¹ na njem;
 I Diomedu ne bi l' konjokroti uzeli s pleći
 195 Njegov umjetni oklop, oko kog se namuči Hefest.
 Da to uzmemo dvoje, Ahejce mi bismo, mislim,
 Natjerali još noćas zavesti se u brze lađe."

C. Hera hoće da pomogne Ahejcima. 198-211.

Tako hvaleć se reče, al' zamjeri gospođa Hera,
 Poljulja se na stocu i široki Olimp potrese;¹²
 200 Bogu velikom tad Posidonu prozbori ona:
 "Ao, zemljotrese ti širokovladni, srce ni tebi
 Žalosno nije u grudma, što tako Danajci ginu!
 Oni u Heliku tebi i Egu darove nose,

¹⁰ 185-192. Ovdje Hektor govori svojim konjima kao razumnoj čeljadi koja ga dobro razumije. Takova se crta nalazi još u 23. pjev., st. 403-416. I junaci hrvatskih i srpskih narodnih pjesama dosta često govore tako svojim konjima: vidi u T. Maretića, *Naša narodna epika*, str. 61-63. Hektor spominje svojim konjima kako ih je dobro njegovala žena njegova Andromaha, - bolje nego njega, svoga muža (isporedi u Vuka u pjesmi "Smrt Marka Kraljevića", gdje se kaže kako je Marko "Šarca konja svoga ukopao, bolje Šarca neg brata Andriju"); tako i u jednoj našoj narodnoj pjesmi spominje junak konju kako ga je dobro zobio u vrijeme kad je mjera zobi stajala dukat i kad su drugi junaci svojim konjima sve manje zobi davali. Na spomenutom mjestu u 23. pjevanju prijeti junak svojim konjima da će ih njegov otac posjeći, ako sad u natjecanju zaostanu za drugim konjima, - a u jednoj našoj narodnoj pjesmi Marko Kraljević prijeti Šarcu da će mu oči izvaditi i noge podlomiti, ako ne dostigne vilu. Što Hektor kaže da je Andromaha napajala konje vinom, i tome ima naličnih mjesta u našem narodnom pjevanju: u Vuka u pjesmi: "Sestra Leke kapetana" Marko polazeći na put ispija jedan čabar vina, a drugi čabar ispija njegov Šarac; u pjesmama "Marko Kraljević i Vuča dženeral" i "Marko Kraljević i Arapin" Marko pije vino, - "polu pije, pola Šarcu daje". - Imena Hektorovih konja u st. 185. sva su potpuno jasna: prvo (grč. xanthos) znači: plavac, drugo (grč. podargos): putalj, treće (aithon): riđan, četvrto (lampos): bijelac.

¹¹ 193. "štapići" na štitu iznutra, za koje se hvataju prsti lijeve ruke kad se štit drži. - Pjesnička hiperbola Nestorov štit od suhoga zlata.

¹² 199. Olimp se trese u 1. pjev., st. 528-530. samo od toga što Zeus makne obrvama; otud se vidi da je Zeus mnogo jači od Here (a i od svih drugih bogova; vidi st. 17. i 27.).

205 Ljupke darove mnoge, ded pobjedu pribavi njima.
Jer da hoćemo mi, pomoćnika koliko nas ima
Danajcem, uzbiti Trojce doskočiv gromoglasnom Zeusu,
Sam bi sjedio on na Idi i žalostan bio."
Njojzi zemljotresac silni progovori zlovoljan ovo:
"Hero smjeloreka ti, ta kakve to izusti r'ječi!
210 Ne bih hotio ja, da mi se oštali bozi
S Kronovim sinom Zeusom borimo, jer mnogo je jači."

D. Drugi poraz Ahejaca. 212-350.

a. Agamemnon moli i dobiva povoljno znamenje. 212-252.

Dok su se njih dvoje tu razgovarali besjedeć tako,
Natisnu se Ahejci u prostor između jarka
I zida izvan lađa, štitonosnih sve to junaka
215 Napuni se i konja, kad sin ih Prijamov Hektor
Potisne Aresu sličan brziću, jer sreću mu Zeus da.
Žarkim bi ognjem tad jednakobođe spalio lađe,
Da Agamemnonu Hera bjeloruka u srce nije
Vrgla, da potakne brzo Ahejce - a brzaše i sam;
220 I on k čadorima pođe i ahejskim lađama rukom
Čvrstom velik crveni plašt pridržavajuć stane
Ka crnoj trbušastoj Odiseja divnoga lađi,
Što u sredini bješe (doviknuo b' na obje strane);
Dođe k čadorima on Ahileja, Ajasa sina
225 Telamonu, a oni povukoše najdalje na kraj
Brze lađe u jakost i snagu se uzdajuć ruku,¹³
Danajcem krikne on, daleko stane ga vika:
"Stid vas, Argejci, bilo, ljepoliki, pokori ružni!
Kud su hvaljenja vaša, kad veljasino, da smo junaci
230 Najbolji? govoraste na Lemnosu¹⁴, hvališe prazne,
Kada ste silno meso ravnorogih goveda jeli
I ispijali vrče do vrha nalite vina,
Da ćete svaki sto il' dvjesta ščekat u boju
Trojanaca, a sada ni jednoga Hektora n'jesmo
235 Vr'jedni, koji će lađe zapaliti gorućim ognjem!
Jesi l', Zeuse oj oče, premoćućeg ikada kralja
Takovom udrio kletvom i sreću mu veliku uzo?
Mislim, da nikada n'jesam s mnogoveslom prošao lađom
Pokraj prekrasnog tvojeg oltara, kad ovamo brođah,

¹³ 226. tj. njih su dvojica spremni svagda boriti se daleko od svojih lađa.

¹⁴ 230. "na Lemnosu", tj. kad smo dolazeći pod Troju pristali na tome otoku.

240 Nego ti na svakom ja pretilinu palih i stegna
 Želeć trojanski grad razorit obzidan tvrdo.
 Nego, Zeuse oj oče, izvrši ovu mi želju:
 Samima bar nam daj umaći, daj nam uteći,
245 Nek ne ubijaju tako Trojanci ahejske sine."
 Reče, - i na nj se smiluje Zeus, gdje ronjaše suze,¹⁵
 Te mu namaže¹⁶ da narod ne pogine, čitav da bude.
 Odmah pošalje orla od svijuu valjanijeg ptica,
 Noktima lane je držo, brzonoge košute porod,
250 Al' on uz prekrasni Zeusov uz žrtvenik ispusti lane,
 Gdje su sveglasnom Zeusu Ahejci žrtvovat znali.
 A kad opaze oni gdje dolazi ptica od Zeusa,
 Skoče na trojanske čete, veselja se bojnoga sjete.¹⁷

b. Ahejci pod Diomedom i Teukrom nasrću. 253-308.

 Tad se od Danajaca ni jedan, iako ih mnogo
 Bijaše, ne pohvali, da prije od Tideju sina
255 Konje okrenu i pogna kroz jarak i zavrže borbu.
 Oružana Trojanca Agelaja, Fradmonu sina,
 Najprvi svlada Diomed, kad u bijeg konje okrenu;
 Kad se okrete on, Diomed ga kopljem u leđa
260 Iz kola spadne Agelaj, na njemu oružje zvekne.
 Za njim se dignu Atridi: Menelaj i Agamemnon,
 Žestokim opasana junaštvom Ajasa oba
 Dignu se, onda još Idomenej i pratilac njegov
 Enijaliju bogu ljudomori ravni Merion,
265 Pogodi među ramena i njemu ga kroz grudi rine,
 Za njima digne se sin Euemonov divni Euripil.
 Deveti Teukar pa za štit sta Telamonova sina
 Ajasa, koji je štit odmakivo, a tada se vitez
 Teukar ogledo, i str'jelom pogodio kada bi koga
270 Te ga oborio, pao bi taj i pustio dušu, -
 Tad bi se povuko Teukar i uzmakao k Ajasu ko sin
 K materi svojoj, a onaj zaklonio b' sjajnijem štitom.
 Kojeg je smako prvog Trojanca nezazorni Teukar?
 Prvog Orsiloha zgodu, pa Ormena i Ofelesta,¹⁸
275 Detora, Hromija zatim, bogolikog još Likofonta.
 Sin Polijemonov pade Amopaon i još Melanip;
 Jednoga za drugim Teukar s mnogohranom sastavi zemljom.

¹⁵ 245. Agamemnon plače; vidi o plakanju Homerovih junaka u 1. pjev., st. 349, 357.

¹⁶ 246. "te mu namaže", tj. glavom da znak da uslišava molbu; vidi u 1. pjev., st. 524.

¹⁷ 247-252. Orao je ptica Zeusova i njegov glasnik, vidi u 24. pjev., st. 310-315. Kad Ahejci dakle opaze odmah iza molitve Agamemnonove orla u visini, oni to shvaćaju kao povoljan za njih znak.

¹⁸ 273-274. Pjesnik pita i sam sebi odgovara; vidi 1. pjev., st. 8-9.

Njega kad ugleda kralj Agamemnon, veseo bude
 Videći silnim lukom gdje gubi trojanske čete;
 280 Pristupi k njemu te stane uz njega i zboriti počne:
 "Teukre, sine ti Telamonov, mila o j glavo,
 Vladaru narodni, gađaj i gledaj, ne bi l' Argejcem
 I Telamonu ti ocu osvanulo; on te je mala,
 Sina od inoče svoje, othranio u kući svojoj;
 285 Ako ti i jest otac daleko, uzvisi ga slavom.
 Nešto ću reći ti sad, i tako će doista biti:
 Ako mi dade Zeus egidonoša i s njim Atena
 Dobro uređen grad razoriti Ilijski ikad,
 Prvome u ruke dar iza sebe tebi ću dati,
 290 Dat ću ti kola ja i konja dva ili tronog
 Ili ženu, što će na postelju l'jegati s tobom."
 Teukar nezazorni njemu odgovori i rekne ovo:
 "Predični Atrejev sine, od sebe nastojim i sam!
 Zašto me hrabriš ti? koliko snage imadem,
 295 Ja se ne povlačim lje, već kako k Iliju one
 Tisnusmo, vrebam ja junake i ubijam lukom.
 Osam izmetnuh str'jela tanko'rtih veće, i sve se
 Momcima na boj brzim zabodoše u kožu one.
 Samo b'jesnoga psa¹⁹ pogodit ne mogu još onog."
 300 Reče i drugu str'jelu s tetive odapne brzo,
 I to na Hektora samog, pogodit ga od srca želeć.
 Hektora promaši on i nezazornog Gargitiona,
 Prijamovoga sina valjana, u prsi zgodi.
 305 Mati ga Prijamu rodi iz Esime za muža pošav,
 Krasna Kastijanira na boginje nalična likom.
 Kako je glavu mak oborio na drugu stranu,
 Koji je najedro zrnjem u vrtu od proljetnih kiša,
 Tako obori glavu i onaj stisnutu šljemom.²⁰

c. Hektor ranjava Teukra i iznova navaljuje na oko. 309-349.

Teukar i drugu str'jelu s tetive odapne brzo,
 310 I to na Hektora samog, pogodit ga od srca želeć,
 Ali ga promaši i tad, jer str'jelu odvr'nu Apolon,
 Te Arheptolemu²¹ prsi pokraj sise pogodi Teukar,
 Hektorovome smjelom uzdodrži željnome boja;
 S kola se sruši on, i brzonogi trgnu mu natrag
 315 Konji, a njemu samom i život i snaga tad stane.
 A za uzdodržom tuga strahovita Hektoru srce

¹⁹ 299. "bijesnog psa", tj. Hektora koji mori Ahejce kao bijesan pas.

²⁰ 306-308. Ovu je poredbu prenio Vergilije u svoju Eneidu, 9. pjev., st. 435-437.

²¹ 312. O Arheptolemu vidi st. 129.

Obuzme, ali ga pusti, iako mu bješe ga žao;
 Zatim Kebrionu bratu, što blizu stajaše, reče,
 Neka prihvati uzde, i on ga poslušā čuvši;
 320 A sam iz sjajnih kola i presjajnih na zemlju Hektor
 Skoči vičući strašno i rukom uhvati kamen
 Te njim na Teukra pođe pogodit ga od srca želeć.
 Ali strijelu oštru iz tulca izvadi Teukar
 I na tetivu je metne, al' njega, napinjo kad je,
 325 Hektor sjajnošljemac rani u leđa, gdje vrat od prsi
 Ključna rastavlja kost, u veoma opasno mjesto;
 Tu ga, kad smjeraše na nj, oštrljatim kamenom zgodi
 Hektor, tetivu mu slomi, i ruka klone na članku
 Teukru, na koljena padne, i ispadne luk mu iz ruke.
 330 Ajas brata svog ne zaboravi, kada mu padne,
 Već ga braniti stane trčeći i štitom ga kriti.
 Onda se do dva mila drugara uprte ondje:
 Ehijev sin Mekistej i s njime divni Alastor,
 K lađama prostranim Teukra ponesu, a ječo je teško.
 335 Opet olimpski Zeus Trojancima podjari srce;
 Pravce od dubokog jarka Ahejce potisnu oni.
 Hektor šetaše sad med rtnicima kočec se snagom.
 Kao što lava pas il' divljega vepra ostragu
 Ščepati gleda u meso²² i u kuk goneć ga brzim
 340 Nogama svojim te pazi na njega, kud se vijuga:
 I na dugovlase tako Ahejce pažaše Hektor
 Najzadnjeg jednako rušeć, a ostali bježahu dalje.
 A pošto kolje već i jarak Ahejci pretrče
 I pošto trojanske ruke svladaju od njih množinu,
 345 Onda kod lađa stanu i ostanu malo stojeći
 Jedan dovikujuć drugog i vječnim bozima svaki
 Ruke podigne uvis i svima se moliti stane.
 Na sve je strane Hektor ljepogrive kretao konje
 Gledajuć kao Gorga il' kao ljudomora Ares.

E. Hera i Atena hoće da pomognu Ahejcima. 350-437.

350 Žao ih bude Heri bjelorukoj, kada ih spazi,
 I odmah ona Ateni progovori krilate r'ječi:
 "Aj egidonoše Zeusa aj kćeri! nećemo l' žalit
 Ni na posljjetku evo, gdje ginu Danajci veće?
 Oni će izginut zlom se sudbinom napativ svojom
 355 Od sile čovjeka jednog; a bjesni, da podn'jeti nije,
 Hektor Prijamov sin, što i dosad već počini zala."
 Besjedu njojzi Atena sjajnooka boginja reče:

²² 339. meso = debelo meso.

"I te kako bi taj izgubio srce i život
 Argejskim rukama ubit u zemlji očinskoj svojoj,
 360 Ali je otac moj goropadan u srcu strašnom,
 Silnik i nepravednik i želja mojih razbijač!
 Više se ne sjeća tog, da mu sina veoma često
 Izbavljah, poslovima Euristej kad mučaše njega;
 Sin mu je plaćući gledao k nebesima, i Zeus je mene
 365 K njemu s nebesa slao, da njemu pomognem u zlu.
 A da sam znala to u duši pametnoj svojoj,
 Kad je Euristej onog ključaru slao Aidu,
 Da mu iz Ereba psa Aida morskog donese,
 Ne bi izišao nikad iz r'jeke strmene Stiške!²³
 370 Al' Zeus mrzi sad na me i Tetidi izvrši volju,
 Koja mu podbradak hvati i koljena poljubi moleć,
 Da on gradobiju silnog Ahileja proslavi slavom.
 Ali će opet meni govorit "sjajnooka, mila".²⁴
 Nego deder nam sad kopitonoge konje upregni,
 375 Da bih otišla ja egidonoše Zeusa u dvore;
 Ja ću se oružjem u rat oružat i vidjeti hoću,
 Da l' će se Prijamov sin sjajnošljemac Hektor veselit
 Spazivši gdje smo se mi u redovima bojnim našle;
 Doista gdje koji ptice Trojanac će nasitit i pse
 380 Salom i mesom svojim, kad padne kod ahejskih lađa!
 Tako joj reče, i nju bjeloruka poslušao Hera,
 I kći velikog Krona prečestita boginja Hera
 Ode i upregne konje, što načelak zlatni imadu.
 Kći egidonoše Zeusa Atena onda u domu
 385 Očevu svuču plašt, odijelo šareno svoje
 (Taj je načinila plašt, izradila rukama sama);
 Tad crnooblačnog Zeusa navuče košulju na se,
 Pa se u suzni boj naoruža oružjem ona.
 U kola stupa tada u plamena i uzme koplje
 390 Veliko, teško i čvrsto, - junaka redove bije
 Njime, na koje se kći silnovitog naljuti oca.
 Hera ošine bičem brzonoge konje, - i sama
 Nebeska pred njima vrata zaškripi, na koja su Hore
 395 Pazile; njima je nebo i široki povjeren Olimp,
 Gusti nek skidaju oblak i opet ga meću na njega.
 Boginje konje obodu i putem pognaju time.
 Otac kad opazi Zeus to sa Ide, ljutit veoma
 Pošalje Iridu brzu zlatokrilu, javit nek ode:
 "Odlazi, Irido brza, okrenut ih gledaj nek meni
 400 Ne idu sada nasuprot, jer boj ćemo zavrći zao.
 Ja ću ti ovo reći, i tako će doista biti:

²³ 363-369. Ovdje je govor o Heraklu; kako je Heraklo donio iz podzemnog svijeta psa Kerbera (ovo ime ne nalazi se u Homera), o tom se govori u Odiseji, pjev. 11., st. 620-626.

²⁴ 373. tj. kad me bude trebao.

Pod kolima ću njima brzonoge konje polomit,
 A njih ću same hitit sa stajala, razbit im kola,
 Niti dok godina deset proteče, izvidati neće
 405 Njih dvije rana moć, što ih zada nebeska str'jela.
 Znat će sjajnooka već, sa ocem kada se svadi!
 Ne srdim se toliko na Heru, ne zamjeram njojzi,
 Jer je navikla svagda razorit, što god bib joj reko."
 Reče, i Irida javit vjetronoga otiđe odmah.
 410 Siđe sa Idskih brda, na široki uziđe Olimp.
 Kod prvih vrata sta mnogoklančanog olimpskog brda,
 Sretav ih ustavi obje i riječ im Zeusovu reče:
 "Kud ćete? Što li vam sad u grudima srce mahnita?
 Kronov ne dopušta sin Argejce branit u boju.
 415 On je zpr'jetio vama ovako i tako će svršit:
 Pod kolima će vama brzonoge konje polomit,
 A vas će same hitit sa stajala, razbit vam kola,
 Niti dok godina deset proteče, nećete vas dv'je
 Rana izvidati, što ih str'jela nebeska zada.
 420 Znat ćeš već, kad si se ti, sjajnooka, svadila s ocem!
 Ne srđi se toliko na Heru, ne zamjera njojzi,
 Jer je navikla svagda razorit, što god bi joj reko;
 Al' ti, besramna kujo, opačija ti si od svijuju,
 Ako se usudiš koplje da golemo digneš na Zeusa."²⁵
 425 Tako rekavši riječ brzonoga Irida ode.
 Onda započne riječ Ateni sjajnookoj Hera:
 "Aj egidonoše Zeusa aj kćeri, nikako neću
 Dat, da se mi borimo sa Zeusom smrtnika radi.
 Jedan od smrtnika tih nek pogine, drugi nek živi,
 430 Kako već bude, a onaj u duši snujućí svojoj
 Danajcima nek sudi i Trojcima, kako je pravo."
 Tako rekavši njoj kopitonoge okrene konje,
 Hore im od kola odmah ljepogrive otpregnu konje
 Pa ih privežu onda k ambrosijskim jaslima oba,
 435 Pa uza zidove b'jele i preb'jele prislone kola.
 Onda se boginje obje na stolice posade zlatne
 Među bogove druge, a srce im bijaše bolno.

3. Zeus odlazi na Olimp i proriče još teži poraz. 438-484.

S krasnim kotačima kola i konje otac sa Ide
 Potjerav Zeus na Olimp u s'jelo bogova dođe.
 440 Njemu slavni odmah zemljotresac²⁶ otpregne konje,

²⁵ 423-424. Misli se da su ovi stihovi kasnije umetnuti jer Irida nikad bogovima ne govori ovako bezobrazno.

²⁶ 440. "zemljotresac", tj. Posidon.

Kola njegova složi na nogače, platnom ih zastre.
 A sam gromoglasni Zeus na stolicu zlatnu si sjedne,
 I pod nogama njemu potrese se veliki Olimp.
 One boginje dvije: Atena i Hera, od Zeusa
 445 Sjednu na strani, ne vele mu ništa, ne pitaju njega,
 Al' on se sjeti u svojoj u duši i njima reče:
 "Čemu ste tako tužne, o boginje, Ateno, Hero?
 Ta u borbi se vi, u junačkoj slavi, nijeste
 450 Mučile gubeć Trojance, na koje se gnjevite vrlo.²⁷
 A ja kakovu snagu i strašne ruke imadem,
 Ne bi me odbili ni svi sa gore Olimpske bozi;
 A vama dvjema bi drhat osvojio koljena b'jela,
 Prije no vidite boj i strahovite poslove bojne.
 Nešto ću reći vam sad, i tako bi doista bilo:
 455 Kad bi vas na kolma zgodio grom, na Olimp se više
 Ne biste vratile vi, gdje sjede blaženi bozi!"
 Reče, - i mrmljaše na to Atena, a s njome i Hera,
 Obje sjeđahu blizu i Trojcima radiše o zlu;
 Boginja ništa ne reče Atena, već ostane šuteć
 460 Ljuta na oca Zeusa, i bijes je hvataše divlji,
 Al' gnjev provali Heri iz grudi te zboriti počne:
 "Prestrašni Kronov sine, ta kakve to izusti r'ječi!
 Dobro znademo i mi, da n'jesi slabe jačine,
 Al' nam je opet žao za kopljanike Argejce,
 465 Koji će izginut zlom se sudbinom napativ svojom.
 Al' ćemo od boja svi se udaljiti, kako nam veliš,
 Tek ćemo nauk dati Argejcima na njihnu korist,
 Da ne izginu svi sa tvoje velike srdnje."
 Nebeski oblačnik Zeus odgovarajući joj reče:
 470 "Sjutra ćeš, bude l' te volja, volooka gospođo Hero,
 Kronova presilnog šina uočiti kako Argejcem
 Kopljanicima bije još jače silenu vojsku.
 Neće bo rata se prije okaniti sileni Hektor,
 No što se od lađa digne brzonogi Pelejev sinak
 475 Onoga dana, u koji u prestrašnom se tjesnacu
 Oko Patrokla mrtvog kod brodova, razvije borba.
 To je riječ božanska, a za te nije me briga,
 Ako se srdiš, pa makar na krajeve najdonje pošla
 Mora i zemlje ondje, gdje i Kron sjedi i Japet,
 480 Gdje ih nikada sjaj ne razveseli Hiperionov,
 A ni vjetrova duh, - a oko njih je duboki Tartar.
 Ako vrljajuć dođeš i onamo, neću se za te
 Ljutitu brinut, jer nema pasjaluka većeg od tebe."
 Reče, a njemu Hera bjeloruka ne kaže ništa.

²⁷ 448-449. Zeus govori ovo ironički.

4. Trojanci ostaju preho noći na bojištu. 485-565.

485 Tad u Okean sjajna sunčana zapadne svjetlost
 Crnu za sobom noć na žitorodnu zemlju povukav.
 Nerade zađe svjetlost Trojance, al' tamna noćca
 Tada Argejcima mila i trostruko draga se spusti.
 Svijetli Hektor druge Trojance u skupštinu sabra
 490 Kod virovite vode, daleko od crnih lađa
 Na čistini, gdje prostor pomaljo se izmed mrtvacu.
 S kola na zemlju siđu i besjedu slušati stanu,
 Što je ljubimac božji govorio Hektor u ruci
 Koplje držeći jedanest lakata dugo, na njemu
 495 Mjedeno sjaše oštrice, a zlatan ga kolut optako.
 Na to se uprvši koplje Trojancima prozbori ovo:
 "Čujte, Dardanci vi i Trojanci i pomoćnici,
 Ja sam mislio sad, da ću lađe i sve Ahejce
 Uništiti pa se onda k vjetrovitom Iliju vratiti.
 500 Ali je tmina prije nadošla i ona je spasla
 Danajce i lađe njihne, gdje vali o obalu biju.
 Nego crnoj noći pokorima dajmo se sada,
 Večeru zgotov' mo sebi, a onda ljepogrive konje
 Od kola dajte odvež'te i hrane bacite njima.
 505 Iz grada tovnih ovaca i goveda dajte doved'te
 Brzo i dobavite još k tome medenog vina,
 Zatim iz kuća hljeba i drva nakup'te mnogo,
 Pa ćemo čitavu noć do zore ranoranke vatre
 Paliti mnoge, nek sjaj im dopre do samih nebesa,
 510 Da nam ne pokušaju Ahejci dugovlasi kako
 Sve po noći uteći po širokom plećatom moru.
 Neka u lađe mirno ne uniđu bez boja sasvim,
 Nego i kod kuće od njih nek gdje koji udarac peče,
 Koje ga je strijela il' koplje ranilo oštro,
 515 Kada je u lađu skako; nek omrzne i drugom kojem
 Plačni donositi rat konjokrotama Trojancem,
 Ljubimci božji pak oglasnici po gradu nek javljat
 Sijedim starcima idu i momcima mladosti prve,
 Nek se u kule skupe bogogradne okolo grada,
 520 A od žena im nježnih nek svaka u kući vatru
 Veliku pali, nek straža u gradu sigurna bude,
 Da se zasjeda u grad ne primakne, dok nema vojske.
 Tako, junačine Trojci, nek bude, kako vam kažem.
 Pametna što je sad riječ, nek bude ovim rečena,
 525 A sutra rano Trojancem konjokrotam drugo ću reći.
 Želim i sve se nadam u Zeusa i bogove druge,
 Sve ću potjerat pse odavde mrlutine one,
 Koje su ovamo Kere nanesle u lađama crnim.
 Al' ćemo opet noć cijelu čuvati sebe,
 530 A sutra u zoru rano oružav se oružjem svi mi

Oštri započnimo boj kod prostranih ahejskih lađa.
 Vidjet ću, hoće l' Diomed, siloviti Tidejev sinak,
 Mene od lađa k zidu odagnati il' ću ja njemu
 Krvavu odoru odn'jet, kad mjeđu ga svojom pos'ječem.
 535 Sjutra ću svoje junaštvo pokazati, mojega koplja
 Ako dočeka nasrt, al' ležat će, reko bih, ranjen
 Među rtnicima mrtav i drugi mnogi oko njeg,
 Kada nam sjutra svjetlost sunčana grane. Ej tako
 540 Besmrtan po sve dane da mogu biti i mladić
 I da sam čašćen ko bog Apolon i ko Atena,
 Ko što će taj dan zla Argejcima don'jeti mnogo!"²⁸
 Tako im veljaše Hektor, i trojanske ciknuše čete.
 Oni od jarma konje otpregnuše znojne, i zatim
 Priveže uz kola svaki uz svoja remenom konje.
 545 Iz grada tovnih ovaca i goveda oni dovedu
 Brzo i dobaviše još ktome medenog vina,
 Zatim iz kuća hljeba i drva nakupe mnogo.
 Uspješne prikazu tad hekatombe bozima vječnim,
 I dim od žrtava s polja ponesu u nebo vjetri,
 550 Ugodan dim, al' blaženi bog ni jedan ga primit²⁹
 Ne htjede, jer im je Ilij veoma omrzo sveti
 I kralj kopljometnik Prijam i narod Prijama kralja.
 Trojci ponosa puni cijelu spavahu noću
 Po redovima bojnim, i vatre im gorahu mnoge.
 555 Kao što na nebu kad se zvijezde predične sjaju
 Okolo mjeseca sjšnjog, kad nema u eteru vjetra,
 Tad se vidikovci svi pomaljaju i svi vrhunci
 Brdski i doli, te pukne s nebesa beskrajni eter,
 Sve se vide zvijezde, veseli se u srcu pastir:
 560 Tako su između lađa i Ksantovih valova sjale
 Vatre, što ih Trojanci pred Ilijskim paljahu gradom.
 Tisuću vatara goraše tu, a uza svaku ljudi
 Ležaše pedeset pri sjaju gorućeg ognja
 Uz kola bijeli pir sa krupnikom zobljući konji
 565 Stajahu njihni i tako cvjetovitu čekahu zoru.

²⁸ 497-541. U svome govoru pokazuje Hektor da je pun najljepših nada u budućnost: on govori sasvim drukčije nego u 6. pjev., st. 441-415., gdje crta crnu budućnost koja čeka njega i Andromahu i čitavu Troju. Ta dva govora pored sve suprotnosti njihova sadržaja lako je razumjeti: u 6. pjev. govori ono Hektor iza poraza trojanske vojske, a u ovom pjevanju iza ratnog uspjeha koji je njegova zasluga.

²⁹ 549-550. Dim od žrtava paljenih ugodno miriše bogovima, zato su njima žrtve mile, i zato se od žrtava mnogome nadaju. Da je rečeni dim bogovima ugodan, to se vidi i iz 1. pjev., st. 66, 67. I jevrejskom Bogu godi miris toga dima: "Noje... prinese na žrtveniku žrive paljenice. I gospod omiris miris ugodni" (I. knjiga Mojsijeva 8. 20).

DEVETO PJEVANJE

(25. dan. Nastavak)

Poslanstvo k Ahileju. Molbe.

1. Skupština vojske. Sedam straža. 1-88.

Tako stražahu ondje Trojanci. Ali Ahejce
Silna uhvati strava, drugarica bježani grozne,
Najbolje poruši sve junake nenasna žalost.
Kao što vjetra dva uznemiruju ribljivo more,
5 Zefir i Borej, što oba iz zemlje duvaju tračke
Nenađno buknuvši oba, i crno se valovlje odmah
Diže i napolje baca uz obalu haluge mnogo:
Tako se kidalo srce u grudima ahejskoj vojsci.
Atrejev sin Agamemnon u duši velikom tugom
10 Spopadnut stupaše svuda jasnogrlim veleć glasnikom,
Nek poimence svakog u skupštinu zovnu junaka,
Bez vike, a on sam med prvima tad se užurba.
Ljudi se posade jadni u skupštinu, i Agamemnon
Ustane roneći suze ko izvor-vodica crna,
15 Koja sa strmene hridi tamnoteku izl'jeva vodu.¹
Tako stenjući teško Argejcima prozbori tada:
"Prijatelji oj moji, čelovođe argejske mudre,
Zeus me je Kronov sin u zabludu zapleo tešku,²
Strahotni, koji se prije privolje i obeća meni,
20 Da ću tvrdi Ilij razorit i vratit se kući.
A sad mi smisli on zlu pr'jevaru te mi u Argos
Bez slave veli otići izgubivši naroda mnogo.
Tako se valjada hoće premogućem gospodu Zeusu,
Koji je tvrđave mnogim gradovima srušio veće
25 I još će rušiti dalje, jer u njeg je najveća sila.
A sad kao što velini, ovako dajte učin'mo:
U zemlju očinsku milu u lađama bjež'mo, jer Troje
Prostranih ulica mi osvojiti nećemo nikad."
Tako im reče, a oni umuče svi i zašute.
30 Sinovi ahejski tužni šutečke ostanu dugo,

¹ 13-15. Agamemnon opet plače; vidi 8. pjev., st. 245.

² 18-25. Agamemnon ponavlja riječi koje je rekao u 1. pjev., st. 111-118., samo što tamo on govori varajući Ahejce, a ovdje govori posve ozbiljno; to vrijedi i za st. 26-28. koji su rečeni u 2. pjev., st. 139-141.

Kasno progovori tek Diomed grlati bojnič:
 "Tebi ću, Atrejev sine, protivit se najprije ludu,
 Kako je pravo, kralju, u skupštini, - al' se ne srđi!
 Ti si međ Danajcima junaštvo mi korio sprva
 35 Rekavši, da sam nejunak i plašljivac, a svi Argejci³
 Znadu to i mladići među njima i stari ljudi,
 Sin je lukavca Krona od dvaju tebi darova
 Jedan dao: zbog žezla u časti si prvi od svijuju,
 Ali ti ne da junaštva, u čemu je najveća snaga.
 40 Nesretniče o jedan, zar misliš, da su Ahejci
 Svi nejunaci tako i plašljivci, kao što veliš?
 Ako je srce tvoje navalilo vratit se kući,
 Odlazi, put ti je prost i uz more stoje ti lađe,
 Što ih se s tobom množina iz Mikenskog grada dovezla,
 45 Ali će ostati drugi Ahejci dugovlasi ovdje,
 Dokle trojanski grad ne osvojimo; - a sami
 Ako otplove oni u očinsku u milu zemlju,
 Al' tu ću ostati ja i Stenel, dok Ilijskom gradu
 Ne nađemo svršetak, jer s bogom dođosmo amo."⁴
 50 Tako im reče, i tada Ahejci stadoše ciktat
 Besjedi Diomeda konjokrote svi se zadrživiv.
 Međ njima dignuv se Nestor Gerenjanin konjanik reče:
 "Ti si, Tidejev sine, u boju kršan veoma
 I u vijeću si bolji od svijuju svojih vršnjaka.
 55 Koliko Ahejaca imade, ni jedan ti neće
 Riječi pokudit nit' se protivit, al' sve još nijesi
 Rekao; mlad si dašto, po porodu meni bi mogo
 Biti najmlađi sin, al' razumno veliš za kralje
 Naroda argejskoga, jer pravo si rekao sve to.
 60 Nego deder da i ja izgovorim i sve po redu
 Rečem, koji se dičim, da stariji jesam od tebe.
 Ni silni kralj Agamemnon pogrđit mi besjede neće
 Ni drugi tko; bezakonik jest i beskućnik ono,
 Bezbratstvenik je to, kom je rat među svojima mio.
 65 Nego crnoj noći pokorimo dajmo se sada,
 Večeru zgotov'mo sebi, stražari nek pojedince
 Izvan bedema legnu uz opkop čitavi uzduž.
 Momcima nalažem to, Agamemnone, Atrejev sine,
 A ti nas vodi, ta ti si među nama najviši vladar.
 70 Gozbom starješine gosti, jer to ti pristoji i liči;
 Puni su vina čadori u tebe, što ti ga lađe
 Po moru širokom voze iz Trakije svakoga dana,
 Svake đakonije imaš, jer mnogim narodom vladaš.
 Kada se sakupe mnogi, tad poslušaj, tko će ti od njih
 75 Najbolji kazati savjet, a svima Ahejcima treba

³ 34-35. To se proteže na prijekor Agamemnonov u 4. pjev. st. 370-400.

⁴ 49. "s bogom smo ovamo došli", tj. uzdajući se u povoljne znake od Zeusa; vidi 2. pjev., st. 350-354.

Dobra i pametna svjeta, jer okolo lađa dušmani
Vatre pripaljuju mnoge. A tko bi se radovo tome?
Ova će noć il' vojsku polomit ili je spasti."

80 Reče, a oni ga čuju i rado se pokore njemu,
Onda stražari skoče u oružju, a između njih
Nestorov nađe se sin Trasimed, naroda pastir,
I sini Aresovi: Askalaf, drugo Ijalmen
I još junaci Merion, Afarej, zatim Deipir,
85 Napokon divni Likomed, što sinak Krionov bješe.
Sedam je vođa bilo stražarima, sa svakim od njih
Stotina pođe momaka u rukama s kopljima dugim.
Došav stražari sjednu med utvrdu i među jarak,
Ondje zapale vatru i večeru svaki si spremi.

2. Prva odluka vijeća: K Ahileju će se poslati poslanici. 89-181.

90 Tada Atrejev sin starješine ahejske skupi
U svom čadoru i pred njih obilatu postavi gozbu.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni,
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda prvi od sviju raspred Nestor starina
Riječ, a svjet im se njegov i otprije najbolje sviđo.
95 On im dobro želeći progovori i rekne ovo:
"Oj Agamemnone kralju, oj Atrejev predični sine,
S tobom ću prestati zborit, a s tobom ću također počet,
Jer si mnogima kralj i Zeus je u ruke dao
100 Skeptar i suđenje tebi, da ljudima savjetnik budeš,
Zato najvećma tebi valjađe govđriti, slušat
I drugog ispunit r'ječ, kad ga srce kazat navede
Štogođ na dobro, te njegov početak, a tvoje će djelo
Zvati se. A ja ću reć, što se meni najbolje čini.
Neće se nitko boljoj dovinuti misli od ove,
105 Kojoj se dovijam ja i otprije, pa još i sada,
Odonđa, otkad si ti, o Zeusovo čedo, u čador
Odveo svoj Briseidu djevu Ahileju ljutom
Otev preko volje naše nju; veoma sam mnogo
Odvraćo tebe, al' ti si zanesti se junačkom srcu
110 Dao, te si pogrđit junaka išao prvog,
Kojega čaščahu bozi, jer dar mu uzev imadeš.
Nego da mislimo, ne bi l' ublažili, dobili kako
Njega darima milim i medenim ktome riječma."
Kralj Agamemnon riječ ovako prihvati njemu:
115 "Krivo nijesi, o starče, iskazao grehotu moju!
Ludo učinih, i to ne tajim; mnogo junaka
Onaj čovjek vrijedi, kog Zeus-bog u srcu ljubi,
Te on počasti njega i ahejsku polomi vojsku.

120 Ali kad ludo učinih zaveden pogubnim srcem,
 Popravit hoću sve i goleme darove dati.
 Med vama svima evo spomenut ću preslavne dare:
 Sedam tronoga još nežeženih i deset zlatnih
 Talenta⁵, dvadeset sjajnih kotala i dvanaest konja
 Debelih, obduljaša, što obdulje stekoše trkom.
 125 Koji bi dobio to, siromašan ne bi se zvao,
 Niti bi potreban bio dragocjenog zlata, koliko
 Ti kopitonogi konji donesoše obdulja mepi.
 Sedam ću dati mu žena u poslima divnima vještih,
 Lezbljanaka, a ja ih izabrah, kada je sam on
 130 Uređeni osvojio Lezb; ljepotom su one
 U ženskom rodu prve, a ja ću mu dat ih, i s njima
 Oteta poći će još Briseida; velikom kletvom
 Kunem se, n'jesam je nikad obljubit u postelju išo,
 Kako je zakon čovječji med ženama i među ljudma.
 135 Odmah će sve to dobiti on, te dadu l' nam bozi
 Veliki Prijamov grad razoriti, a on nek uđe
 U njeg te punu lađu natovari zlatom i mjeđu,
 Kad mi Ahejci plijen dijeliti stanemo ondje,
 Neka trojanskih sam izabere dvadeset žena,
 140 Koje su najljepše licem za Argejskom Helenom divnom.
 A kad u ahejski Argos, u rodljivu dođemo zemlju,
 Neka mi bude zet, ko Oresta častit ću njega,⁶
 Ko mog poznorođenca, u obilju koji mi raste.
 Kćeri imadem tri u domu složenu dobro;
 145 Imam Laodiku kćer, Hrisotemidu, Ifijanasu.
 Koju ushtije njih, ne obdariv je⁷, neka je dragu
 Vodi u Pelejev dom; veoma ću mnogo darova
 Dati mu milih, koliko još nitko ne dade kćeri.
 Sedam ću naseonih pokloniti njemu gradova,
 150 Dat ću mu travnu Hiru i Enopu i Kardamilu,
 Presvetu dat ću mu Feru i Antiju s lukama niskim,
 Grad lozoplodni Pedas i Epiju dat ću mu krasnu.⁸
 Uz more svi su, i svi su na međi pjeskovitog Pila,
 Govedma obilni ljudi i ovcama stanuju tamo,
 155 Oni će častiti njega darovima kakono boga
 I pod njegovim skeptrom obilat će davat mu danak.
 Sve bih mu dao to, od srdžbe l' se povrati svoje.
 Nek se ublažiti da, - neublažljiv i tvrd je Aid,

⁵ 123. O talentu vidi u Tumačenju riječi i imena na kraju knjige.

⁶ 142. Agamemnon govori ovdje o Ahileju kao čovjeku mladu neoženjenu, a to se razabira i iz stihova 393-399. Ahilej ima doduše sina Neoptolema, koji se spominje u 19. pjev., st. 237. i u 24. pjev., st. 467. (ovdje bez imena), ali ga je mogao imati s robinjom. Ženu Ahilejevu ne spominje Homer nigdje.

⁷ 146. "ne obdariv je", tj. ne dajući za nju meni darove; vidi 11. pjev., st. 244-245.

⁸ 150-152. Gradovi koje ovdje Agamemnon spominje jesu njegovo privatno vlasništvo; da su pripadali njegovoj državi, ne bi ih on mogao poklanjati.

160 Zato je najmrži ljudma od sviju bogova drugih;
Neka se pokori meni, koliko sam veći od njega
Kralj i koliko se dičim, da stariji jesam od njega."
Njemu odvrati riječ Gerenjanin konjanik Nestor;
"O Agamemnone kralju, o Atrejev predični sine,
165 Darima mnogo vrijednim Ahileja vlastelja nudiš;
Nego ded odabrane pošaljimo ljude u čador
Pelejevoga sina Ahileja, brže da odu!
Nude nek poslušaju, izabrati što ću ih sada:
Zeusov ljubimac Feniks pred drugima prvi nek ide,⁹
Zatim veliki Ajas i s njime divni Odisej,
170 A od glasnika Odij nek ide i još Euribat.
Za ruke vode dones'te i recite, šutnja nek bude,
Te ćemo moliti Zeusa, da i on se smiluje na nas."¹⁰
Tako im reče, i svima po ćudi besjedu reče.
Odmah im na ruke vođu glasnici lijevati stanu,
175 A dječaci vrče do vrha napune vinom
I čaše razd'jele svima natočiv ih žrtvenog vina.
A kad izliju naljev i po volji svojoj se vina
Napiju, tad iz čadora Atridova dignu se brzo.
Bacajuć na svakog oči Gerenjanin konjanik Nestor
180 Stane im mnogo nalagat, - Odiseju najviše divnom,
Neka se trude predobit nezazornog Peleju sina.

3. Razgovor s Ahilejem 182-668.

A. Ahilej lijepo dočekuje poslanike. 182-221.

Onda zapute oni uz obalu prešumnog mora.
Mnogo zemljomičnog boga zemljotresnog moljahu oni,
185 Da mogu veliko srce potomka Eakova sklonit.
Oni k mirmidonskim dođu čadorma i k lađama njihovim
Te Ahileja nađu gdje formingom srce veseli
Zvonkom, umjetnom krasnom; na njojzi je srebrni konjic¹¹,
Grad je Eetionov razorivši iz pl'jena nju on
Uzeo. Njome je srce veselio slavu junaka¹²
190 Pjevajuć; - prema njemu Patroklo sjedaše mućeć

⁹ 168. Ne razabira se kako se Feniks, pored Patrokla najvjerniji drug Ahilejev, mogao naći u čadoru Agamemnonovu s drugim starješinama; Feniksovo bi mjesto imalo biti (kao što je Patroklu) uz Ahileja, koji se u svojoj srdnji povukao daleko od Ahejaca.

¹⁰ 171-172. Nestor predlaže da se starješine za sretan uspjeh tiho pomole Zeusu, a prije toga da operu ruke.

¹¹ 187. "konjic" je na formingi (kao i na našim guslama) ono na čemu su pritvrđene žice.

¹² 189. Ahilej dakle pjeva junačke pjesme.

I pazeć, kad li će prestat potomak Eakov da pjeva.
Oni pristupe bliže, a naprvo divni Odisej,
Te pred Ahileja stanu, al' junak u čudu skoči
S formingom, ostaviv mjesto, na kojem je sjedio dotad.
195 Ustane isto tako Patroklo vidjev junake;
Zdraveć se s njima riječ Ahilej brzonogi rekne:
"Zdravo! Mili ste meni došljaci! Nužda je valjda,
Vi ste i srditu meni u argejskom najdraži rodu."
Tako im rekav Ahilej povede ih naprvo divni,
200 Na naslonjače ih on i na porfirne sagove sjedne,
A onda reče Patroklu, nablizu koji je bio:
"Veći postavi vrč, Menetijev sine, i jačeg
Smiješaj vina¹³ i metni ispred svakog čašu, jer ovo,
Najdraži ljudi su meni pod mojim ovijem krovom."
205 Reče, te poslušaj riječ drugara milog Patroklo.
Veliku mesarsku klupu uz oganj postavi žarki,
Na nju od debele koze i ovce položi hrbat
I bujno masno pleće od krmka položi tovnog.
Sve je Automedon držo, a sjekao divni Ahilej;
210 Sve on razreže sitno i natakne zatim na ražnje,
A vatru zapali velju Patroklo, nalični bogu,
I kad vatra dogori i kada se utuši plamen,
Razgrne žaru Ahilej i ražnjeve pruži nad njome,
Svetom ih pospe solju¹⁴ i u račve utakne tada.
215 Kad već meso ispeče i metne na rezaće stole,
Uzme Patroklo hljeb i iz košara krasnih ga stane
On po stolu dijelit, Ahilej pod'jeli meso.
Prema Odiseju sam božanskome uza zid drugi
Sjedne i onda rekne Patroklu drugaru, da kadi
220 Bogovima, te kada Patroklo baci u oganj.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni.

B. Nagovaranja. 222-655.

a. Odisej: Spasi nas, jer propadosmo. 222-306.

A kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Namagne Feniksu Ajas¹⁵, - Odisej opazi divni

¹³ 203. "smiješaj vina", tj. s vodom. Grci su već u ono staro vrijeme pili vino pomiješano s vodom. To se ne kaže svuda izriječom gdje je govor o piću jer se samo po sebi razumije. To dokazuje i riječ, koja znači: krčag, vrč, tj. kreter, kojoj je pravo značenje: sud u kojem se vino miješa s vodom.

¹⁴ 214. "svetom solju", jer je so dar bogova.

¹⁵ 223. "namagne Feniksu Ajas", tj. neka govori zašto su došli.

I čašu napuni vinom, Ahileju nazdravi veleć:
 225 "Zdravo, Ahileju divni! premaklo se nije nam gozbe
 Ni u Atridovome čadoru, nit' nam se ovdje
 Podjednake¹⁶ premaklo, jer mnogo je jestvina jesti,
 Obilno svega, al' nije do gozbe stalo nam slatke,
 Već se, gojenče Zeusov, bojimo bijedu motreći
 230 Golemu! jerbo je sumnja, izgubiti da l' ćemo lađe
 Pokrite ili ih spasti, ne odjeneš li se junaštvom,
 Jer pomoćnici slavni daleko i prehrabri Trojci
 Lađama i zidu blizu prirediše noćišta sebi
 I vatre pale mnoge po vojsci te vele, da neće
 235 Da se ustave tu, već napast će na crne lađe.
 Zeus im Kronov sin pokazujuć znamenja zdesna
 Strijele meće, a Hektor strahovito bjesni i snagom
 Koči se svojom te uzda u Zeusa, za bogove, ljude
 Ne mari on: na njega je b'jes navalio strašan,
 240 I samo želi, da zora što prije osvane divna;
 On se zatječe veleć, lađene će ođsjeći vrške,
 A lađe spaliti ognjem pustošljivim i da će onda
 Kod njih Ahejce sjeć, kad se budu meli u dimu.
 Strašno se toga bojim u duši, neće li bozi
 245 Njegove grožnje izvršit, i nije li nama sudbina
 Propast daleko od Arga konjogojnog pod gradom trojskim
 Nego diži se sad, Ahejce hoćeš li spasti,
 Ako je i kasno već, iz galame, gdje taru ih Trojci.
 Bit će ti poslije žao i samome, ali već naći
 250 Nećeš lijeka zlu, kad svršeno bude, već prije
 Gledaj, kako ćeš crnog Argejce izbavit dana.
 Mnogo je, ljubazniče, nalagao otac ti Pelej
 Onda, kad te je on Agamemnonu iz Ftije slao;
 ""Dijete moje, Atena i Hera, budu li htjele,
 255 Dat će ti jakost, a ti u grudima junačko srce
 Deder svoje usteži, jer vazda je ljubaznost bolja,
 Od gnjeva zlotvornoga okani se, da te sve većma
 Staro i mlado časti u čitavom argejskom rodu.""
 Tako je starac nalago, a ti se već ne sjećaš toga.
 260 Nego de prestan' i pusti srdoboni gnjev; Agamemnon
 Dare ti vrijedne daje, od srdžbe l' se povратиš svoje.
 Poslušaj mene, a ja ću ti sve pripovjedit pravo,
 Kakve ti obeća dare u svojem Atrid čadoru:
 Sedam tronoga još nežeženih i deset zlatnih¹⁷
 265 Talenta, dvadeset sjajnih kotala i dvanaest konja
 Debelih, obduljaša, što obdulje stekoše trkom.
 Koji bi dobio to, siromašan ne bi se zvao,
 Niti bi potreban bio dragocjenog zlata, koliko

¹⁶ 227. "podjednaka" gozba, vidi u 1. pjev., st. 469.

¹⁷ 264 -299. ponavljanje Agamemnovih riječi iz st. 122-157.; vidi o ponavljanju u 2. pjev., st. 60-70.

270 Ti Agamemnonu konji donesoše obdulja veće.
Dat će ti sedam žena u poslima divnima vještih,
Lezbljanke žene su to, a onda ih izbraste sebi,
Kad si osvojio uređen Lezb; ljepotom su one
U ženskom rodu prve, a on će ti dat ih, i s njima
275 Oteta poći će još Briseida; velikom kletvom
Kune se, nije je nikad obljubiti u postelju išo,
Kako je, kralju, zakon čovječji med ženama, ljudma.
Odmah ćeš sve to dobiti ti, a dadu l' nam bozi
Veliki Prijamov grad razoriti, a ti tad uđi
280 U njeg te punu lađu natovari zlatom i mjeđu.
Kad mi Ahejci plijen dijeliti stanemo ondje,
Trojanskih onda sam izaberi dvanaest žena,
Koje su najljepše licem za Argejskom Helenom divnom.
A kad u argejski Argos, u rodljivu dođemo zemlju,
285 Onda mu budi zet, ko Oresta častit će tebe,
Ko svog poznorođenca, u obilju koji mu raste.
Kćeri imade tri u domu složenu dobro:
Ima Laodiku kćer, Hrisotemidu, Ifijanasu.
Kuju ushtiješ njih, ne obdariv je, vodi je dragu
290 Ti u Pelejev dom: veoma će mnogo darova
Milih ti dati, koliko još nitko ne dade kćeri.
Sedam će naseonih gradova pokloniti tebi,
Dat će ti travnu Hiru i Enopu i Kardamilu,
Presvetu dat će ti Feru i Antiju s lukama niskim.
295 Grad lozoplodni Pedas i Epiju dat će ti krasnu.
Uz more svi su, i svi su na međi pjeskovitog Pila;
Govedma obilni ljudi i ovcama stanuju tamo,
Oni će častiti tebe darovima kakono boga
I pod tvojim će skeptrom obilat ti davati danak.
300 Sve će ti dati to, od srdžbe l' se povратиš svoje.
Ako je Atrejev sin Agamemnon ti u srcu mrži,
On i njegovi dari, - na ostale sve se Ahejce
Smiluj, koji se lome u boju; oni ko boga
Častit će tebe, i ti bi veoma se proslavit mogo
305 Kod njih, ta Hektora sad savladat bi mogo, jer vrlo
Blizu će doći opak, bijesan, jer veli, da nema
Ravna njemu Argejca, u lađama koji su došli."

b. Ahilej: Vraćam se kući. 307-431.

Tad odgovarajuć njemu brzonogi reče Ahilej:
"Potomče Zeusov, domišljat Odiseju, sine Laertov,
310 Treba mi bezobzirke izreći misao svoju,
Kao što mislim, i kako dogoditi se imade,
Da mi vas ne drnda koji odakle sjedeć uz mene,

Jer mi je čovjek mrzak ko vrata Aidova¹⁸ onaj,
 Koji jedno taji u duši, a govori drugo.
 A ja ću kazati sad, što se meni najbolje čini.
 315 Ne mislim, da će me kralj Agamemnon moći okrenut
 Niti ikoji drugi Argejac, jer ne bješe hvale,
 Što sam se borio živo neprestano s mnogim dušmanma
 Jednaki dio je onom, što stoji, i koji se bori,
 Rđi je ista čast ko valjanu kojem junaku,
 320 Jednako umre besposlen ko onaj, što uradi mnogo.¹⁹
 Koristi nema meni, što muka mnogo podnesoh,
 Glavom se igrati svojom, u bojeve ulazit vazda.
 Kao što ptica svojim golušavim ptićima nosi
 Hranu, kada je nađe, a samoj njojzi je muka:
 325 Tako probavih i ja množinu noći beza sna,
 A dane krvave mnoge u ratovanju proživjeh
 S ljudma se boreći teško u boju zbog njihovih žena.²⁰
 S lađama svojim sam dvanest razorio ljudskih gradova,
 A jedanaest pješke po kraljevstvu grudastom trojskom;
 330 Mnogo sam zaklada vrjednih iz sviju tjih gradova
 Uzeo i sve to Agamemnonu, Atreja sinu,
 Noseći davah, a on je kod brodova ostajuć brzih
 Primao sve i dijelio malo, a zadržo mnogo,
 Druge je darove davo boljarma i ahejskim knezom.
 335 Svi ti darove svoje imadu, a meni je samu
 Oteo dar, jer ženu, za kojom srce mi žudi,
 Ima on; al' nek se veseli spavajuć uz nju!
 Što da se bore Argejci s Trojancima? Što ih je amo
 Skupio Atrejev sin? Ljepokose valjada žene²¹
 340 Helene radi? Pa zar od sviju smrtnika žene
 Ljube samo Atridi? jer tkogod je razuman, dobar,
 Pazi svoju ženu i ljubi, kako sam i ja
 Od srca ljubio onu, na koplju premda je dobih.
 A sad gdje mi je ote iz ruku i prevari mene,
 345 Neka me ne kuša, znadem bo sve, nagovorit me neće.
 Nego, Odiseju, s tobom nek gleda i s knezima drugim,
 Kako će gorući oganj odvratiti od brzih lađa.
 Ta on već je bez mene veoma učinio mnogo:
 Zid je ogradio on i iskopo opkop izvana,

¹⁸ 312. "vrata Aidova", tj. ulaz u podzemni svijet, koji nikome nije mio: vidi st. 158-159.

¹⁹ 318-320. Ahilej hoće da kaže: čast i slavu i uspjeh ne postižu samo valjani i sposobni ljudi, nego sve to postižu vrlo često osrednji i neznatni (samo ako umiju na svoju korist upotrebiti okolnosti i priljubiti se odnošajima i ljudima koji odlučuju), a napokon sve izjednači smrt. Još je i ovaj smisao Ahilejevih riječima: jedni se trude i muče, a drugi pobiraju korist i plodove.

²⁰ 327. "zbog njihovih žena", tj. da ih pobjednici odvedu, pa da im one poslije budu robinje ili inoče.

²¹ 338-339. Smisao je: nema razloga za Ahejce da se s Trojancima bore; istu misao izriče Ahilej i u 1. pjev., st. 152-160.

350 Širok i velik opkop i zabo kolje oko njegov,²²
 Ali ni tako uzbit ljudomoru Hektora jakog
 Ne može. A dok sam ja med Argejcima vojevo jošte,
 Nije od zida²³ htio daleko biti se Hektor,
 Nego do Zapadnih vrata²⁴ i do bukve došo bi samo;
 355 Tu me je dočeko jednoć i pobjego udaru jedva.
 A jer s Hektorom divnim u borbu ulazit neću,
 U zoru Zeusu ću žrtve prikazat i bozima svima,
 Lađe ću dobro natrpat, povukav ih u divno more,
 Vidjet ćeš, bude l' te volja, i ako je briga te za to,
 360 Gdje će mi u zoru ranu Helespontom ribljivim plovit
 Lađe i gdje će revno junaci na njima veslat.
 Ako mi slavni dade zemljotresac plovbu valjanu,
 Mogo bih treći dan u grudastu dospjeti Ftiju.
 Mnogo veoma imadem, što ostavih dolazeć amo,
 365 A drugo odovud ja ću povesti: crvene mjedi
 I zlata, žena još krasnopojasnih i sivog gvožđa,
 Sve što dobih; a dar, što meni ga kralj Agamemnon
 Atrejev dade sin, u ob'jesti od mene ga opet
 Uze. Ded reci mu sve onako, kako ti velim,
 370 Očito, i drugi da se Argejci razgnjeve na njegov,
 Ako bestidnik onaj okorjeli i drugog kojeg
 Danajca prevarit misli. Iako je bestidan ko pas,
 On se usudio ne bi u moje pogledat oči.
 Neću ga svjetovat više ni u djelu kojem pomagat,
 375 Jerbo me prevari grešnom prijevarom, neće me više
 R'ječima on prelastit; al' dosta mu i to, te mirno
 Dalje nek ide, jer Zeus je iz njega premudri pamet
 Uzeo. Na dare mrzim na njegove, koliko pljevu
 C'jenim ih; - da mi deset i dvadeset puta toliko,
 380 Što sad imade, daje, da odrukud dobije jošte,
 Što u Orhomenski grad unilazi i što u Tebu
 Egipatsku, gdje leži u kućama blago golemo
 (To je stovratan grad, a kroz svaka vrata junaka
 S konjima i sa kolima izilaze stotine dvije),
 385 Da mi toliko dade, koliko je praha i p'jeska,
 Ne bi mi srca ni tako okrenuo kralj Agamemnon,
 Prije nego mi svu srdobonu uvredu plati.²⁵
 A kćer ni jednu sina Atridova uzeti neću,
 Pa da je zlati baš Afroditi druga krasotom
 390 I da je djelima svojim Ateni sjajnookoj ravna,
 Neću je uzet ni tako; nek nađe drugog Ahejca,

²² 348-350. Ovo Ahilej govori u ironiji; misli se zid i opkop, o kojemu je govor u 7. pjev., st. 436-441.

²³ 353. "od zida", tj. trojanskoga.

²⁴ 354. "zapadnih", tj. skejskih; "do bukve", vidi o toj bukvi bilješku u 5. pjev., st. 693.

²⁵ 387. Ahilej misli reći da će to onda biti kad se Agamemnon sa svojom vojskom nađe u najvećem škripcu od trojanske vojske.

Koji je povoljan njemu i jači vladar od mene.
Ako li mene bozi uzdrže, i dođem kući,
Sam će mi valjada ženu potražiti otac mi Pelej.
395 Mnogo Ahejki ima po Heladi, po Ftiji ima
Kćeri boljara, čuvari gradovima koji su svojim;
Kuju ushtijem od njih, za ženu ću uzeti milu.
Onamo moje je vrlo navalilo junačko srce
Ondje se vjenčanom ženom oženiti, prilikom sebi,
400 I uživati blago, što steče Pelej starina.
Nije naknada mome životu ni blago ono,
Što ga je naseoni u sebi imao Ilij,
Dok još bijaše mir, dok ne dođeše ahejski sini,
Nije ni blago sve, što kameni u lomnoj Piti
405 Prag Apolona Feba streljača krije unutra.
Jer se zapl'jeniti dadu i goveda i ovce tovnе,
Tronozi dadu se steći i konji plavogrivi ktome,
Ali se čovječja duša na povrate ne može uzet
Niti ulovit, kad jednom iz ograde iziđe zubne.
410 Boginja mati mi moja srebronoga Tetida veli,
Da me dvostruke Kere skončanju smrtnome vode.
Ako ostanem ovdje te vojujem okolo Troje,
Povratka kući mi nema, al' slava mi propasti neće;
Ako li kući pođem u očinsku u milu zemlju,
415 Nema mi slave ni dike, al' vijeka ću dugačka biti,
Te me ubrzo smrt i skončanje neće zateći.
I junake bih druge, Ahejce, svjetovo veleć,
Neka otplove kući, jer nećete Iliju strmom
Dočekat kraja, kad ruku gromoglasni Zeus-bog nad njime
420 Ispruži svoju, i sav se u njemu ohrabri narod.
Nego otiđite vi i boljarima ahjeskim glase
Idite kazat od mene (jer to je starješinski poso),
Neka se misli kojoj u duši doviju boljoj
Kako će izbavit lađe i čitav ahejski narod
425 Kod lađa prostranih svojih, jer zgodna nije im ova,
Kojoj se doviše sad, dok moja srdžba još traje,
Feniks nek ostane kod nas i prenoći, a sutra on će
Sa mnom u lađama na put na postojbinu nam milu,
Ako ga bude volja, a na silu neću ga vodit."
430 Tako im reče, a oni umuče svi i zašute
Zbunjени s riječi te, jer je zborio vrlo žestoko.

c. Feniks: Pomirljivost je sveta dužnost. 432-605.

Kasno progovori istom starina konjanik Feniks,
Suze mu na oči navru, u strahu za ahejske lađe:
"Ako, Ahileju slavni, u duši o povratku misli

435 Prevrćeš, pa ti volja odvratiti od brzih lađa
 Nije pustošni oganj, jer srdžba ti na dušu pade,
 Kako bih onda ja, oj drago dijete, ovdje
 Ostao sam, ta Pelej starina konjanik s tobom
 440 Posla i mene onda, kad spremaše iz Ftije tebe
 On Agamemnonu luda²⁶, još ni rata n'jesi poznavo
 Jednako krvavoga²⁷ ni skupština, gdje se veoma
 Proslave ljudi, pa zato i posla mene, da učim
 Sve to tebe, da budeš govornik i radiša dobar.
 Tako, oj dijete drago, bez tebe ostati ne bih
 445 Mogao ja, pa da obrekne bog, da će starost sa mene
 Svu ostrugav mladićem u naponu stvoriti mene,
 Kakav iz Helade odoh, gdje kažu prekrasnih žena,
 Zadjevica se s ocem Amintorom, Ormenu sinom,
 Kloneći, koji se na me ljepokose inoče radi
 450 Rasrdi vrlo, jer nju on ljubljaše, ženu pak svoju,
 Mater mi grđaše, koja za koljena hvataše mene
 Moleć, da obljubim onu, da njojzi omrzne starac.
 A ja poslušam majku i učinim, al' kad se otac
 Osjeti, on me prokune, zazove Erinije strašne,
 455 Da mu koljena nikad od mene rođeni sinak
 Ne sjedne; i te kletve izvršiše bogovi meni,
 Podzemni izvrši Zeus²⁸ i užasna Persefoneja.
 Oštrom sam bio mjeđu odlučio ubiti oca,
 Al' mi od bogova neki zaustavi gnjev, što mi na um
 460 Zucanje naroda stavi i pogrde mnoge od ljudi,
 Da me ocoubilcem ne zovu ahejski sini.
 Više me nije srce u grudima nagonilo moje,
 Da još ljutitu ocu po njegovoj po kući hodim.
 Mnogo doduše svojta i rođaci okolo mene
 465 Moljahu mene hoteć u dvorima da me zadrže.
 Mnogo sporohodnih krava krivorogih, tovnih ovaca
 Koljahu i s njima ondje množinu krmaka masnih
 Paljahu pružajuć ih nad ognjem boga Hefesta,²⁹
 Mnogo se starčeva vina iz vrčeva ispilo tada.
 470 Devet su noći oni kraj mene spavali onda
 I stražu čuvali tu naizmjenice, vatra se nije
 Gasila ni u trijemu od ograđenog valjano
 Dvora ni vatra, što bješe u pretkuću pred sobnim vratma.
 Ali kada mi tamna već noćca deseta dođe,
 475 Onda razbijem vrata od ložnice sklopljene tvrdo
 I van iziđem i zid od dvorišta preskočim onda

²⁶ 440. "luda", tj vrlo mlada; vidi bilješku u 2. pjev., st. 136.

²⁷ 441. Rat je "jednako krvav" za obje strane koje ratuju.

²⁸ 457. "podzemni Zeus", tj. Aid, koji je u podzemnom svijetu neograničen gospodar kako je Zeus na nebu i na zemlji.

²⁹ 468. "nad ognjem boga Hefesta", vidi 2. pjev., st. 426.

Lako se ukradav straži i sluškinjama i ljudma,
 I ja odbježim daleko kroz široku heladsku zemlju,
 Dokle u Ftiju dođem u grudastu, maticu ovčju,
 480 K Peleju gospodaru, što od srca dočeka mene;
 Zamilova me on ko jedinca poznorođenca
 Sina, što ljubi ga otac kod svojega velikog blaga.
 Bogata učini mene i naroda mnogo mi dade,
 Na kraj se kraljevstva ftijskog nastaniv Dolopma budem
 485 Knez i tebe pothranih, Ahileju bozima slični,
 Od srca ljubeći tebe, jer n'jesi hotio s drugim
 Niti na gozbu ići ni u kući jesti, dok n'jesam
 Ja te na koljena svoja posadiv nahranio mesom
 Odrezavši ti komad, dok n'jesam ti pružio vina.
 490 Često si pokvasio na prsima košulju meni
 Vino izliv iz usta u svojem djetinjstvu pustom.
 Tako se napatih mnogo i izmućih okolo tebe
 Misleći, kako meni nijesu bogovi dali
 Porod, te tebe posinih, Ahileju bozima slični,
 495 Da bi odvratio smrt i ruglo jednoć od mene.
 Al' daj veliko srce, Ahileju, skroti, jer nije
 Lijepo, nemilo srce da imaš, ta bozi se sami
 Dadu okrenuti još, a vrline su, časti i snage
 Veće. I njih ljudi okrenuti gledaju kadom,
 500 Gledaju molbama tihim, ljevanicom, dimom žrtvenim,
 Mole se, kad je prestupio tko, sagriješio što god.
 Jer su i Molitve hrome, a Zeus su velikom kćeri,
 Nabrajna lica su one i očima na stranu glede,
 Skrbno stupaju one ostragu iza Grehote.³⁰
 505 A Grehota je jaka, krepkonoga, jer zna preteći
 Molitve sve daleko i pred njima ljudima škodi
 Svima po svemu svijetu; a Molitve pomažu za njom.
 Tko te Zeusove kćeri, kad k njemu dolaze, štuje,
 Tome koriste mnogo i molbu njegovu čuju;
 510 A tko odbije njih i tvrdoglavo koji se neća,
 Onda Molitve k Zeusu otišavši mole se njemu,
 Onog nek prati Grehota, da oštećen kazan pretrpi.
 Nego, Ahileju, i ti od sebe Zeusovim kćerma
 Daj udijeli čast, što i drugim čestitim srce
 515 Pregiba! Atrejev sin da ne daje tebi darova
 I da ne obriče drugih, da žestoko udilj se srđi,
 Ne bih ti reko ja, da se gnjeva ostaneš svoga
 I da Argejce braniš, koliko god im baš treba, -
 Al' on mnogo ti daje sad odmah, obriče jošte,

³⁰ 503-504. Pjesnik pripisuje Molitvama držanje što ga imaju ljudi kad ponizno i kajući se mole oprostjenje. - U 19. pjev., st. 91. kaže se da je i Grehota Zeusova kći; Grehota je (grč. ate) ona viša neka moć koja čovjeka zaluduje i zavodi na grijeh, a poslije ga progona zbog grijeha. Čovjek Homerova vremena pripisuje dakle svoju strast i sljepilo prije grijeha i griznju savjesti poslije grijeha osobitoj višoj moći.

520 Najbolje poslo je k tebi junake, neka te mole,
 Sam ih po narodu obra po ahejskom, koji su samom
 Najdraži tebi Argejci; i nemoj im r'ječi pogrdit
 Ni noge³¹; ljutini tvojoj do sada zamjere ne bi.
 Čuli smo za slavu mnogih junaka iz predašnjeg doba,
 525 Kada je kojega od njih osvojila srdžba žestoka,
 Al' su se mititi dali, predobit se r'ječima dali,
 Takve se odavno zgone opominjem, a ne odskora.
 Pa ću vam, kako je bilo, o prijatelji, sad reći. -
 Ratnici smjeli Etolci s Kuretima bijahu bojak
 530 Okolo Kalidona, i jedni smicahu druge.
 Mili kalidonski grad Etolci branjahu ondje,
 A Kureti u boju razorit ga hoćahu željno.
 Zlo je zlatotrona bila Artemida dala Etolcem
 Ljutita, što joj nije prikazao žetvene žrtve
 535 Enej u zavojnoj bašči, dok ostali svi hekatombe
 Dobiše bozi, a samo Artemidi, Zeusovoj kćeri,
 Žrtve ne zakla kralj il' zaboraviv il' zanemariv;
 Vrlo se ogr'ješi on, a streljačica roda božanskog
 Ljutita našalje vepa bjelozuba, zvijer iz trave,
 540 Koji je znao vrlo pustošiti Eneju bašču,
 Mnoga je duga stabla stubokom po zemlji povaljo,
 Stabla s kor'jenjem skupa i jabuke jošte u cv'jetu.
 Njega Enejev sin Meleagar napokon ubi
 Lovce i lovačke pse iz gradova skupivši mnogih,
 545 Jer ga svladala ne bi malina smrtnijeh ljudi,
 Kolik je bio i mnoge na lomaču doveo bolnu.³²
 Boginja oko njega gungulu zavrgne bučnu,
 Oko veprove glave i njegove dlakave kože
 Među junačinama Etolcima, među Kuretma.
 550 Dok se je Aresu mili Meleagar držo u borbi,
 Zlo Kuretima bješe, i ne mogahu već ostat
 Izvan bedema svojih, iako ih bijaše mnogo;³³
 Al' kad napadne srdžba Meleagra, koja u grudma
 Tjera junacima srce da bukne, iako su mudri,
 555 Onda Meleagar srdit na svoju mater Altaju
 Legne lastovat kod žene Kleopatre vjenčane krasne,
 Koju Euenova kći je Marpesa gležanja krasnih
 S Idejem rodila bila; od tadašnjih ljudi zemaljskih
 Najjači bijaše taj, te zbog žene gležanja krasnih
 560 Na Apolona Feba na gospoda luk svoj nategnu.
 U kući gospođa majka i otac Kleopatru zvaahu

³¹ 523. "noge", tj. što su došli k tebi.

³² 546. tj. usmrtio ih, pa su im tjelesa na lomači spaljena.

³³ 551-552. Ovdje se kaže kako su Etolci podsjedali Kurete u njihovu gradu (Pleuronu); a kad se etolski vojvoda Meleagar u svojoj srdnji povukao od boja, osile Kureti, navale na Etolce i stanu ih podsjedati u Kalidonu; to se kaže u st. 529-532.

Imenom osobitim Alkiona, jer joj mati
 Imajuć udes tužne veoma alkion-ptice
 Plakaše, pošto je Feb Apolon ugrabi branič.³⁴
 565 Kod Kleopatre legne srdobonu gutajuć srdžbu
 Junak Meleagar ljutit zbog kletava matere svoje,
 Koja za bratom žaleć za ubitim moljaše mnogo
 Bogove, rukama mnogo mnogohranu tučaše zemlju
 Zovuć Aida i s njime strahovitu Persefoneju
 570 Klečeć na koljenima, a prsi joj močahu suze;³⁵
 Moljaše, sin da joj umre; a nju iz Ereba čuje
 Mračnica, tvrdoga srca Erinija čuje joj molbu.
 Lupa i buka stane Kureta okolo vrata
 Brzo, kad kule stanu da gađaju, - etolski starci
 575 Molit Meleagra stanu i najčestitije slahu
 Svećenike, nek dođe na obranu, veliki dar mu
 Obreknu: gdje je polje Kalidonskog miloga grada
 Rodnije nego igdje, nek prekrasan izbere dio
 Od jutara pedeset. - polovina vinograd nek je,
 580 A druga pola nek je oranica bez grmlja, čista.
 Mnogo moljaše njega starina konjanik Enej,
 Na prag visoke sobe Meleagru sinu koračiv
 Kucne u zglobljena vrata, pred koljena njemu se savi:
 Mnogo ga moljahu sestre i gospođa moljaše majka,
 585 Al' ih je on još većma odbijao; mnogo ga druži
 Moljahu, koji mu bjehu čestitiji, draži od svijju,
 Al' mu ni tako srce u grudma ne mogoše sklonit,
 Sve dok o sobu guste ne počеше padati str'jele:
 Na kule penjahu se Kureti, već htješe zapalit
 590 Veliki grad, - krasnopojasna tad Meleagra žena
 Moliti ridajuć stane i svu mu iskaže b'jeđu,
 Što je ljudi imadu, dušmani li osvoje grad im;
 Ljude svud kolju, a grad im već hoće da uništi oganj,
 I niskopojasne žene i dječicu vode dušmani.
 595 Njemu se okrene srce, kad nesretna začuje djela,
 I sjajno presjajno na se navukavši oružje pođe.
 Tako je on od Etoljana crni odbijao danak
 Srce poslušav svoje; no dražesnih mnogih darova

³⁴ 556-564. Žena Meleagrova Kleopatra ima i ime Alkiona; to drugo ime ima ona otud što je njezinu mater Marpesu nekad ugrabio Apolon, ali jaki njezin muž Idej odape strijelu na Apolona, te ovaj dobrovoljno popusti čovjeku (premda je kao bog mnogo jači od svakoga čovjeka) i vrati mu ženu; dok je Marpesa bila ugrabljen i nevracena svome mužu, tužila je i jaukala za njim kao ptica alkion (kovač, lat. alcedo, njem. Eisvogel), o kojoj stari Grci pričahu da tužno kuka kad joj nestane mužjaka ili ptica. Zbog materina jaukanja nazvaše roditelji kćer Kleopatru i drugim imenom Alkiona. O dva imena istom čeljadetu vidi u bilješki 6. pjev., st. 402-403.

³⁵ 567-570. Brata matere svoje bio je Meleagar ubio u boju; zato mati zazva podzemne bogove, tj. bogove smrti da joj usmrte sina; čineći to mati se prostrla po zemlji i rukama po njoj lupala da je podzemni bogovi bolje čuju.

600 Ne daše njemu Etolci; al' zlo je i tako odbijo.³⁶
Ti mi, o dragi, nemoj u duši misliti tako,
Neka te zli đuh koji ne okrene! Gore bi bilo
Braniti lađe, kad se već zapale! Za dare dođi,
I Ahejci će tebe ko boga kakova častit.
Ako li zađeš u boj ljudogubni i bez darova,

d. Ahilej: O povratku ću sutra promisliti. 606-619.

605 Nećeš u jednakoj biti u časti, ma uzbio bitku."³⁷
Tad odgovarajuć njemu brzonogi reče Ahilej:
"Fenikse oče, starče, oj gojenče Zeusov, sad te mi
Ne treba časti, jer mene sudbina Zeusova mislim³⁸
Počasti, ostat će čast mi kod brodova³⁹, dokle se budu
610 Koljena micala meni i bude mi daha u grudma.
Drugo još u srce spravi, što želim kazati tebi:
Jadajuć, tužeći nemoj u meni mutiti srce
Atrejevome sinu ugađajuć vitezu time;
Njega ne ljubi, da meni ne omrzneš, koji te ljubim.
615 Onoga priliči tebi žalostit, tko mene žalosti:
Jednako kraljuj sa mnom i imaj polovinu časti.
Ovi će otić da jave, a ovdje ti daj kod mene
Lezi u mekani krevet, te sjutra u osvit zore
Mislimo, da l' ćemo poč na svojinu, il' ćemo ostat."⁴⁰

e. Ajas: Treba da se obazreš na prijatelje. 620-642.

620 Reče i obrvom mučeć drugaru migne Patroklu,
Starcu nek nabije krevet i nastre, da pomisle oni
Na svoj povratak brže. Bogoliki međ njima počne
Sin Telamonov Ajas ovako govoriti r'ječi:
"Potomče Zeusov, domišljat Odiseju, sine Laertov.
625 Hajd'mo, jerbo se meni ne čini da ovome poslu

³⁶ 598-599. ne dadoše mu darova Etolci, jer ih ne htjede primiti kad su mu nuđeni.

³⁷ 604-605. tj. ako se sada ne odljutiš, nego poslije kad ti se darovi ne budu nudili, nećeš imati slave kao ni Meleagar.

³⁸ 608-609. Ahilej vidi da ga Zeus sada časti, jer sad se ispunjava obećanje Zeusovo učinjeno u 1. pjev., st. 524-530.

³⁹ 609. "kod brodova", tj. ahejskih, ako ih Hektor ne spali, a da bi se to moglo dogoditi, to se kaže u st. 650-653.

⁴⁰ 619. Ahilej je iza govora Feniksova nešto malo odmeknuo, koje se vidi otud što je on pripravan dogovarati se s Feniksom, bi li, ne bi li otišao kući ispod Troje, a u st. 427-428. govori on o svome odlasku kao o sigurnoj stvari. Da je Ahilej malo mekši, vidi se i iz st. 650-655.

Koristi ima na ovom na putu; Danajcem treba
Javiti glase što prije, iako dobri nijesu,
Oni negdje sjede i čekaju. Nego Ahilej
630 Junačko srce svoje u grudima načini divlje,
Okrutnik! nit' se na ljubav obazire on prijatelja,
Kojom smo kod lađa više no druge častili njega.
Nemio! Čovjek krvninu od bratova uzme ubilca,
Drugi je opet uzme za svojega ubitog sina, -
635 Tako ostane onaj u narodu plativši mnogo, -
A drugom onom duša i junačko smiri se srce,
Pošto krvninu primi, - al' tebi bogovi srce
U grudi metnuše zlo, nepopustljivo poradi jedne
Djevojke! A mi ti sedam po izboru najboljih drugih
640 Davasmo i mnogo s njima darova. Već srce ublaži
I štuj gostinski krov, iz množine danajskog roda
Mi smo ti pod krov unišili, u narodu ahejskom svemu
Najčestitiji mi ti i najdraži biti želimo."

f. Ahilej: Borit ću se samo za se. 643-655.

Tad odgovarajuć njemu brzonogi reče Ahilej;
645 "Ajase, potomče Zeusov i ahejska narodna glavo,
Nekako sve si to po mojoj rekao duši,
Ali mi srce bukne ljuvenom, kada se svega
Sjetim, kako je Atrejev sin med Argejcima mene
Išao pogrdno vr'jeđat ko prezrena kakva došljaka,⁴¹
Nego otiđite vi i idite glasove javit.
650 Na rat krvavi neću ni pomislit prije, no Hektor,
Hrabroga Prijama sin, junačina divni, k šatorma
Dođe mirnidonskima i k lađama njihovim crnim
Argejske ljude sijekuć, dok lađe im ne spali ognjem.
Al' kod šatora moga i kod lađe crne će moje
655 Boja se Hektor, mislim, okanit, iako ga želi."

C. Feniks ostaje kod Ahileja. 656-668.

Tako im reče, a oni tad primivši dvoušni kondir
Izliju⁴², k lađama pođu, a naprvo pođe Odisej.
Robinjama Patroklo i družima reče izatog,
Neka Feniksu krevet što prije nabiju, nastru.

⁴¹ 648. Došljak ako je i mogao živjeti među Grcima na svojoj zemlji, ali nije imao građanskih prava, i zato su ga pravi građani mogli na različne načine pritešnjivati i dosađivati mu.

⁴² 657. "izliju", tj. bogovima u čast.

660 Sluškinje poslušaju Patrokla i nastru krevet
Metnuvši jastuke, runa i tanahno runjavo platno.
Tu se izvali starac te čekaše zoru božansku,
A i Ahilej zaspi u složenu dobro čadoru,
I s njim leže žena, što s Lezba je doveo bješe,
665 Forbasova kći Diomeda obraza krasnih.
Na drugoj strani legne Patroklo, Ifida legne
Lijepo opasana uz njega, koju Ahilej
Da mu osvojivši grad Enijejev strmeni Skiros.

4. Druga odluka vijeća: Borbu treba nastaviti i bez Ahileja. 669-713

670 Atrejevoga sina u čador kad dođoše oni,
Onda ustanu koji odakle ahejski sini,
Zlatnim čašama pozdrave njih i pitat ih stanu;
Prvi junacima kralj Agamemnon stane ih pitat:
"Reci, Odiseju slavni, oj ahejska velika diko,
Hoće li gorući oganj odvratiti od lađa naših,
675 Ili odreće, te jošte obuzima dušu mu srdžba?"
Njemu prihvati riječ Odisej, divni stradalac:
"Oj Agamemnone kralju, oj Atrejev preslavni sine
Onaj ti neće gnjeva ugasiti, nego se većma
Puni ljutine, i tebe i tvoje odbija dare,
680 Pa ti poručuje on, međ Argejcima promisli dobro,
Kako ćeš brze lađe i narod ahejski spasti.
Još je zapr'jetio i to, povući će u osvi zore
U more pokrite lađe uzvijene na oba kraja.
I druge ahejske on bi junake svjetovo, reče,
685 Neka otplove kući, jer nećete Iliju strmom
Dočekat kraja, kad ruku gromoglasni Zeus-bog nad njime
Ispruži svoju, i sav se u njemu ohrabri narod.
Tako je reko, a mogu i ovi, što pratiše mene,
Reći: Ajas i do dva glasnika, razumna oba.
690 A starac Feniks je lego kod njega, jer tako mu reče,
Da ga u lađama prati na postojbinu mu milu
Sjutra, bude l' ga volja, a na silu neće ga vodit."
Tako im reče, a oni umuče svi i zašute
Zbunjeni s riječi te, jer je zborio vrlo žestoko;
695 Sinovi ahejski tužni šutečke ostanu dugo,
Kasno progovori tek Diomed, grlati bojnik:
"Oj Agamemnone kralju, oj Atrejev preslavni sine,
Ej da nezazornoga Ahileja molio n'jesi
Bezbrojne dare mu dajuć, a prkosan on je i tako!
700 A sad si prkosne misli još i veće podao njemu,
Pustimo njega samo, nek ostane ili nek ide!
Onda će tek on zaći u borbu, kad mu u grudma

705 Njegovo rekne srce, kad potaknut od boga bude.
Al' sad, kao što velim, učinite dajte ovako:
Sada podite spavat, kad srce drago ste jelom
Zasitili i pićem, jer u tom je hrabrost i snaga.
A kad nam sjutra krasna ružoprsta osvane zora,
Onda pred lađama brzo i konje uredi i narod,
Hrabri ih, kralju, ti, med rtnicima i sam se bori."
710 Reče im, i svi tad Diomedu povlade knezi
Besjedi Diomeda konjokrote svi se zadiviv.
Izliju bozima vina i svaki ode u čador,
Ondje pol'ježu i sna blagodat stanu uživat.

DESETO PJEVANJE¹

(Noć između 25. i 26. dana)

Pjesma o Dolonu.

1. Ahejci vijećaju. 1-298.

A. Agamemnon i Menelaj sazivaju vijeće. 1-71.

Ostali ahejski svi boljari kod crnih lađa
Spavahu čitavu noć, jer san ih je ljupki savladio,
Ali Atrejev sin Agamemnon, naroda pastir,
Zaspali slatko ne može razmišljajuć u srcu mnogo.
5 Kao kad sijeva muž ljepokose boginje Here
Spremajuć ili tuču il' mnogu kišu golemu
Ili snježni pomet, kad snijeg se po polju prospe
Ili kad veliko žvalo grozovitog otvara rata:
Tako je gusto kralj Agamemnon jeco u grudma
10 Iz dna duše svoje, u njemu je drhtalo srce.
Kada bi na polje on na trojansko bacio oči,
Mnogoj se divljaše vatri, što goraše pred gradom trojskim,
Glasu se divljaše frula i svirala i ciki ljudskoj;
A pošto očima laše i ahejski pogleda narod,
15 Mnoge je s kor'jenom skupa iz glave čupao vlase
Prema visokom Zeusu te iz srca ječo je divnog.
Ova se napokon miso učinila najbolja njemu,
Najprije od svih junaka da pođe k Neleja sinu
Nestoru, ne bi li s njim nezazornu stvorio miso,
20 Koja bi Danajce sve iz nevolje izbavit mogla.
Zatim se ispravi on i košulju okolo prsi
Metne, potplate krasne izatog na noge bjele
Sveže, krvavu kožu od velikog žutoga lava,
Koja mu do nogu bješe, navuče i uzme koplje.
25 Tako je isto drhto Menelaj, jer na oči nije
Padao san ni njemu - bojeći se, da se Argejcem
Ne bi dogođilo što, zbog njega koji pod Troju
Dođoše velikom vodom na borbu se spremajuć ljutu.

¹ Čitavo deseto pjevanje stoji u posve labavoj svezi s pjevanjima koja su pred njim i s onima koja su za njim; ono bi se moglo izlučiti, i ne bi se opazilo da što u Ilijadi nedostaje.

30 Najprije široka leđa zaogrne pardalskom kožom
 Šarenom, na glavu zatim Menelaje mjedeni zaklon
 Kacigin dignuvši metne i čvrstom uzevši rukom
 Koplje otiđe brata da probudi, koji je vlado
 Nad Argejcima svima, te narod ga štova ko boga.
 Nađe ga, a on kod krme lađene oružje meće
 35 Na pleći; bratu on Agamemnonu ugodan dođe.
 Prvi progovori njemu Menelaje grlati bojnik:
 "Čemu se tako oražoš, o ljubazniče? Trojancem
 Šalješ li uhodu kog od drugova? al' strašno se bojim,
 Da se nitko neće zateći na takovo djelo,
 40 Da bi pošao sam uhoditi naše dušmane
 U tu ambrosijsku² noć, - veoma smjelan bi bio!"
 Silni odgovori kralj Agamemnon njemu ovako:
 "Meni i tebi treba, Menelaje, gojenče Zeusov,
 Savjeta korisnoga, Argejce što b' izbavit mogo
 45 I lađe njihove spasti, jer Zeusu se srce okrenu.
 Srce je Hektorovim priklonio žrtvama više,
 Ta još ne vidjeh nikad, još ne čuh nikog gdje reče
 Da bi jedan čovjek u jednom počinio danu
 Strašnih posala toliko, koliko ih ljubimac Zeusov
 50 Zada Ahejcima Hektor, ni boginje ni boga sinak;
 Djela poćini on, što dugo će i dugo, velim,
 Pamtit Argejci, jer takova zla Ahejcima smisli.
 Nego otiđi ti, Idomeneja, Ajasa zovni
 Brzo k lađama trćeć, a k Nestoru ja ću otići
 55 Divnom i reći ću njemu, nek ustane, ne bi li htio
 Poći u čete jake stražara, te ih podjarit,
 Njemu bi najprije htjeli pokorit se, jerbo stražarma
 Njegov zapov'jeda sin, Idomenejev pratilac bojni³
 Ktome Merion, a u njih imamo najviše vjere."
 60 Njemu odgovori zatim Menelaje grlati bojnik:
 "A što besjedom svojom zapov'jedaš, nalažeš meni?
 Bih li ostao tamo kod onih, dokle se vratiš,
 Ili bih za tobom trčo, kad njima dojavim pravo?"
 Silni odgovori kralj Agamemnon njemu ovako:
 65 "Ostani tamo, da ne bi razmlnuo se na putu
 Jedan s drugim, jer mnogo po vojsci putova ima.
 Vići, kud hodio budeš, govori im, budni nek budu,
 Svakog junaka po ocu, po plemenu njegovu zovi⁴
 Hvaleć ih sve, a u srcu svom ponosit se nemoj,

² 41. "ambrosijska" noć, tj. božanska, od bogova poslana (ljudima da počivaju). O ambrosiji vidi u Tumačenju na kraju knjige.

³ 58. Ovdje se misli Nestorov sin Trasimed koji je spomenut u 9. pjev., st. 81.

⁴ 68. Mi bismo danas rekli: zovi svakog vojnika po imenu i prezimenu. Milo je svakom vojniku na bojištu ako ga vojvoda po imenu zove, jer otud vojnik vidi da nije tako neznan da mu poglavari ni imena ne znaju, dakle da za nj ne mare i ne misle na njega.

70 Nego radimo i mi obojica. Tako je negdje
Zeus pri rođenju nama odredio nevolju tešku."

B. Knezovi se sastaju kod opkopa. 72-197.

Reče i otpravi brata valjano sve mu naloživ,
A sam k Nestoru zatim pastiru narodnom pođe;
Starca uz čador nađe i kod crne lađe gdje leži
75 U mekoj postelji svojoj, uz njega oružje krasno
Ležase: kaciga, štit i do dva blistava koplja,
I pojas presjajni bješe, što njime se pasaše starac,
Kad bi se spremao u boj ljudogubni poći i narod
Vodio, jer se nije predavao starosti jadnoj.
80 Na lakat upre se on i glavu svoju nasloniv
Atrejevome sinu progovori pitajuć njega:
"Tko si, kojino sam po vojsci hodiš ovuda
U mrkloj noći toj, kad drugi spavaju ljudi?
Tražiš li valjada mazgu il' druga kojega tražiš?
85 Kazuj i ne stupaj k meni šutećke; što ti je nužno?"
Njemu junaka kralj Agamemnon odgovori ovo:
"Nestore, Nelejev sine, oj ahejska velika diko,
Atrejevog ćeš sina prepoznati, kojem je Zeus-bog
Udiljne muke mimo sve odredio, dokle se budu
90 Koljena micala meni, i daha mi bude u grudma.
Lutam sada ovako, jer san mi na oči tvrdi
Ne pada, već mi je na brizi rat i ahejski jadi,
Jerbo se strašno bojim za Danajce, nije mi srce
Postojano, već se zanesoh od stra, iz prsi
95 Srce mi skače, te dršču i bijela koljena meni.
Ali kad sanak ni tebi ne dolazi, - ako što hoćeš
Radit, hajdemo nas dva k stražarima, pa ćemo vidjet,
Nisu li umorni već, ispavali nisu l' se jošte,
Te su već legli svi zaboraviv za stražu sasvim,
100 A dušmani leže nablizu; ne znamo, da l' neće
I obnoć snaći ih želja da na nas udare bojem."
Njemu odgovori zatim Gerenjanin konjanik Nestor:
"Oj Agamemnone kralju, oj Atrejev preslavni sine,
Neće premudri Zeus bog izvršiti Hektoru valjda
105 Odluke sve, za koje se nada; ali ja mislim,
Da će se napatit muka još i više, ako Ahilej
Odvrati srce svoje od srdžbe teške; - al' tebe
Ja ću pratiti rado, junake izbudimo druge:
Tidejevoga sina kopljometnog, Ajasa brzog
110 I Odiseja divnog i junačkog Fileju sina.⁵

⁵ 110. Filejev sin je Meges; vidi 2. pjev., st. 627-628.

Ali da hoće tkogod otići i pozvati druge:
 Još Idomeneja kralja i Ajasa sličnoga bogu;
 Njihne su najdalje lađe od sviju, nijesu preblizu.
 Al' ću Menelaja dragog doduše i čestitog druga
 115 Korit, i ako mi zamjeriš ti, premućati neću;
 On sad spava, a tebe, da s' mučiš, ostavi sama.
 Sada bi trebalo njemu obilaziti redom boljare
 I sve moliti njih, jer teška pritiskuje nužda."
 Njemu junaka kralj Agamemnon prihvati riječ:
 120 "Drugi put ja bih tebi dopustio, onog da kriviš,
 Jer je nemaran često i njemu se truditi neće,
 Ne što bi lijen bio il' ludak pameću svojom,
 Nego na mene pazi i moju pobudu čeka,
 Sada je ustao prije od mene i došao k meni,
 125 Njega sam eto poslo, da bude, koje sad veliš.
 Nego pođima sada, a njih⁶ ćemo među stražarma
 Ispred vrata zateći, gdje kazah neka su skupa."
 Njemu odgovori zatim Gerenjanin konjanik Nestor:
 130 "Tako zamjeriti neće ni jedan njemu Argejac,
 Svak će ga slušati, kad on pozove, potakne koga."
 Tako prozbori on i košulju okolo prsi
 Metne, potplate krasne izatog na noge bjele
 Sveže i crvenu struku na sebi starac zakopča,
 135 Dvostruku, široku struku sa gustom vunom odozgo;
 Koplje ubojno primi s oštricom od mjedi ljute
 I odmah među Ahejce mjedenhalje uđe i lađe
 Njihove; prvog iza sna Gerenjanin konjanik Nestor
 Zbudi Odiseja divnog mudrinom sličnoga Zeusu, -
 Vikne, i vika brzo Odiseju do srca dođe,
 140 Te on izišavši van iz čadora riječ im rekne:
 "Što vas dvojica sami po vojsci okolo lađa
 Lutate u tu ambrosijsku noć? Jer nevolja dođe?"
 Njemu odgovori zatim Gerenjanin konjanik Nestor:
 145 "Potomče Zeusov, domišljat Odiseju, sine Laertov,
 Zamjeriti nemoj, jer jad Ahejce pritisnu tolik.
 Nego de i drugog koga probudimo, kojemu svjetom
 Svjetovat prilikuje, da l' boriti se valja il' bježati."
 Tako mu reče, u čador Odisej domišljati ode
 150 I sjajni metne štit na ramena te za njima pođe,
 K Tidejevome sinu otidoše, nađoše njega:
 Izvan čadora leži u oružju, okolo družu
 Spavaju, njima su štiti pod glavama, kopljača vrškom
 Upravno koplja sva zabodena, a mjed daleko
 Sja ko Zeusova munja; i junak spava Diomed,
 155 A koža tornoga vola pod njime prostrta leži,
 Ispod njegove glave protegla se prostirka sjajna.

⁶ 126. "njih", tj. Idomeneja, Ajasa i Menelaja.

Stupivši k njemu Nestor Gerenjanin konjanik njega
Probudi petom ga dirnuv i podjari koreći njega:
"Diži se, Tidejev sine, što spavaš noću cijelu?
160 Ne znaš li, kako Trojanci na pupčastom mjestu ravnice
Leže blizu lađa? - među nama prostor je malen."
Reče, - i skoči iza sna veoma brzo Diomed,
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
"Strašan si, starče ti, od posla ne prestaješ nikad!
165 Nema li ahejskih drugih sinova mlađih od tebe,
Koji bi išli svuda po vojsci i buditi mogli
Svakoga kneza? al' ti si tvrdoglav, starče, veoma!"
Njemu prihvati riječ Gerenjanin konjanik Nestor:
"Doista pravo si sve i valjano rekao, sinko,
170 Ja nezazornih imam sinova, čeljadi imam
Mnogo, koji bi mogli obići i knezove pozvat,
Ali je velika vrlo Ahejce pritisla nužda.
Sada doista sve na oštricu britvinu stoji:⁷
Ili je živjet Ahejcem il' poginut jadno veoma.
175 Nego Ajasa brzog i Filejevoga sina
Idi probndi, jer mlađi od mene si, ako me žališ."
Reče, - a onaj kožu od velikog žutoga lava,
Koja mu do nogu bješe, navuče i uzme koplje.
Onda ode i one dovede junake odande.
180 Kad se med skupljene ti umiješaju veće stražare,
Ne nađu stražarske vođe da spavaju ondje, već budni
Oni su ležali svi i u oružju svome su bili.
Kao kad ovce psi u oboru čuvaju mučno
I zv'jer silovitu čuju gdje dolazi k njima planinom
185 Po brdu, a nad njome od ljudi i pasa se tada
Veliki urnebes digne, te svima im nestane sanko:
Tako tvrdoga sna stražarima s očiju nesta
Stražeći zlu noć c'jelu; okretali su se sveder
Na polje, ne bi li čuli Trojance gdje dolaze bliže.
190 Videć ih starac sav se poveseli, hrabrit ih stane,
Besjedu započne s njima i krilate prozbori r'ječi:
"Neka ne osvoji san, da ne bude radost dušmanma."
Tako rekavši prođe preko jame, za njim ustopce
195 Knezovi argejski pođu, što pozvani bjehu u v'jeće.
Svijetli Nestorov sin i Merion za njima pođu,
Jerbo su oni sami pozivali druge na savjet.

⁷ 173. "sve na oštricu britvinu stoji", tj. sad se mora odlučiti: ili - ili (tj. ili život ili smrt).

C. Odluka: Diomed i Odisej treba da otiđu kao uhode. 198-253.

Kada preko jame oni već pr'jeđu, posjednu redom
 Na čistini, gdje prostor pomaljo se izmed mrtvaca,
 200 Koji su pali, i Hektor odakle se silni okrenu
 Gubeć Argejce, kad noć je ogrnula ih već crna.
 Tamo sjedeći jedan sa drugim besjedit stane.
 Med njima započne riječ Gerenjanin konjanik Nestor:
 205 "Ne bi l' se, drugovi mili, u smiono pouzdo tkogod
 Srce te među Trojance junačine pošo, i ne bi l'
 Kojega uhvatio dušmana, što vrze se s kraja,
 I govor ne bi li možda med Trojcima prislušao kakav
 Što li med sobom oni vijećaju, kane li ovdje
 210 Ostati kod lađa blizu, daleko od svojega grada,
 Il' će se u grad povratit, kad svladaju ahejske sine?
 Sve to mogo bi čuti i k nama se vratiti čitav;
 Slava bi pod nebom njemu med svima ljudima bila
 Velika, a dar će od nas vrijedan dobiti jošte:
 215 Jer koliko je god gošpodara lađama ovdje,
 Crnu će pjemu svaki po jednu ovcu darovat,
 Koju još jagnje sisa, a dara joj jednakog nema;⁸
 Taj će na gozbi svakoj i časti nazočan biti."
 Tako im reče, a oni umuče svi i zašute,
 220 Onda im grlati bojniki Diomed govoriti počne:
 "Nestore, mene srce i junačka potiče duša
 U vojsku zaći naših dušmana, štpno su blizu!
 Al' da i drugi tko od junaka još pratit me hoće,
 Više slobode bi bilo u mene, smjelosti više.
 225 Kad dva zajedno idu junaka, tad opazi jedan
 Prije drugoga korist; a samac i opazi l' štogod,
 Kraći je njegov um, a odluka njegova slaba."
 Reče, i mnogo sa njime junaka htjede da pođe:
 Htjedoše Ajasa oba, što Aresu bijahu sluge,
 Htjede Merion, a htjede veoma i Nestorov sinak,
 230 Htjede Atrejev sin Menelaje, kopljanik slavni;
 Strpljivi htjede Odisej u trojanske redove zaći,
 Srce bo smiono vazda u grudima bijaše njemu.

⁸ 215-216. Na kraju ovoga pjevanja vraćaju se sretno iz noćnoga uhođenja Odisej i Diomed, a o daru koji se u ova dva stiha obećava nema tamo ni spomena; pjesnik je zaboravio reći da je obećanje ispunjeno. Sličan primjer vidi u 14. pjev., st. 267-269. Takova zaborava ima i u našim narodnim pjesmama. U pjesmi "Ženidba Dušanova" (u Vuka II. knjiga br. 29.) car Stjepan obećava Milošu Voinoviću zemlju Skenderiju "u državu", ako pozna Roksandu djevojku, ali kad Miloš pozna djevojku i dovede je caru. car poljubi Miloša, ali o Skenderiji nema više ni riječi. Drugi je primjer u pjesmi "Marko Kraljević i Musa kesedžija" (u istoj knjizi, br. 67.), gdje hodža Ćuprilić pita sultana šta bi dao onome koji bi mu živa doveo Marka? Sultan kaže da bi mu dao vezirstvo nad Bosnom "bez promjene za devet godina". Ćuprilić za čas dovede Marka pred sultana, a sultan i ne misli više na ono što je obećao, a ne misli ni Ćuprilić da podsjeti sultana.

Med njima besjedu počne junacima kralj Agamemnon:
"Tidejev o ti sine, o premili mojemu srcu,
235 Druga po volji sam izaberi, od sviju, što tebi
Ponajbolji se čine, kad hoće s tobom toliki.
Nemoj se u srcu bojat, pa boljeg da preskočiš koga
I da izabereš goreg od bojanja samoga svoga
Gledajuć na rod, ni većeg od sebe ne boj se kralja."
240 Reče za brata svog se bojeći Menelaja plavog.⁹
Njima progovori opet Diomed grlati bojnič:
"Ako velite, drugara da sam izaberem sebi,
Gdje bih zaboravit ja Odiseja mogo božanskog,
Kojem je spremna vazda i duša i junačko srce
245 U svakom trudu? a njega Atena Palada ljubi.
Bude l' me pratio on, iz ognja gorućeg oba
Mi bismo mogli se vratit, jer znade promislit bolje."
Njemu prihvati riječ Odisej divni stradalac:
"Nemoj me, Tidejev sine, ni hvaliti niti me korit,
250 Jer sve, što govoriš ovdje, Argejci znadu i sami.
Nego hajdemo, jer noć je na izmaku, blizu je zora,
Veće su nagle zvijezde, većina je minula noći,
Njezina dijela dva, još treći nam ostaje dio."

D. Diomed i Odisej kreću u trojanski oko. 254-337.

Tako rekavši strašno navuku oružje na se,
255 A Diomedu da Trasimed, ustrajni ratnik,
Štit i dvosjekli mač, - Diomedov kod lađa osta -
Na glavu metne mu, šljem od bikove načinjen kože,
Na kom branika nema ni kite, i koji se zove
Bojna kapa, a glavu mladićima snažnima brani.
260 Tada Merion luk Odiseju divnome dade,
Dade mu i mač i tulac, a na glavu kacigu kožnu,
M nogo je remenja nju iznutra vezalo čvrsto.
A izvana ovuda onuda mnogo je bilo
Bijelih zubi vepra bjelozubog, - dobro valjano
265 Držahu zubi se na njoj, a pust joj bješe po sr'jedi.
U Eleonu građu Autolik je uzeo šljem taj
U kuću tvrdu provaliv Amintora, Ormenu sina;
Potom u Skandiju dâ ga Amfidamasu Kitercu¹⁰,
A taj ga Molu dâ, da mu za dar gostinski bude,
270 Mol ga svojemu sinu Merionu nositi dade,
A sad Odiseju šljem taj na glavi pritisnut bješe.
Strašno kad oružje oba junaka na se navuku,

⁹ 240. Agamemnon se za brata Menelaja boji i u 7. pjev., st. 109-119.

¹⁰ 268. "Kitercu". tj. čovjeku s ostrva Kitere.

Pođu i ostave sve boljare ahejske ondje.
 Na stranu desnu njima Atena Palada čaplju
 275 Pošalje blizu puta, al' ne vidješe je oč'ma
 U mrkloj onoj noći, već samo kliktanje čuše.
 Ptici se radujući Odisej vikne Ateni:
 "Čuj, egidonpše Zeusa o kćeri, koja mi sveđer
 Pomažeš u svakom trudu, i pazis na me, kad kuda
 280 Polazim, sada me opet, o Ateno, najviše miluj:
 Daj da se k lađama slavnim obojica vratimo svršiv
 Veliko djelo, Trojanci za koje zaboravit neće."
 Zatim se pomoli njoj Diomed, grlati bojničnik:
 "Poslušaj, nestrta nikim o Zeusova kćeri, i mene:
 285 Prati me, kako si nekad u Tebu Tideja divnog,
 Oca pratila mog, pred Ahejcima, kad je glasnikom
 Išo. Kod vode Asopa mjedenhalje on je Ahejce
 Ostavio i nosio glas Kadmejcima tamo
 Prijatan; al' kad se vraćo, počinio strašna je djela
 290 S pomoću, boginjo, tvojom, jer njemu si rada pomogla.¹¹
 Tako i meni se nađi na nevolji i čuvaj mene,
 Ja ću ti junicu zaklat jednoljetnu čela široka,
 Jošte neukročenu pod jaram nedovedenu;
 Tu ću ti žrtvovat ja obasuv joj rogove zlatom."
 295 Molitvu rekoše takvu, i Palada ču ih Atena.
 Kada se velikog Zeusa obojica pomole kćeri,
 Pođu u crnu noć ko dvojica lavova ljutih,
 Klat i ubijat pođu kroz oružje i crnu krvcu.
 Ali ni Hektor nije Trojancima junačkim pušto
 300 Spavati, nego je sve boljare u skup pozivo,
 Koji su bili mudre čelovođe naroda trojskog.
 Pošto ih Hektor sazva, tad razvi im namjeru mudru:
 "Tko bi se zateko nešto učiniti, tko li izvršit
 Za dar veliki meni? a dovoljna bit će mu plaća;
 305 Dat ću mu kola ja, visokovrata dat ću mu konja
 Dva, što najboljih ima kod ahejskih brzijeh lađa,
 Tko bi se pothvatio i sebi stekao slavu,
 Te bi k lađama pošo hitroplovkam i tamo sazno,
 Da li se brze lađe ko i prije čuvaju jošte,
 310 Il' već med sobom snuju Ahejci, kako će pobjeć,
 Pošto ih naše ruke savladaše, te im se neće
 Stražiti c'jelu noću strahovitog umora sitim."
 Tako im reče, a oni umuče svi i zašute.
 Netko med Trojcima bješe, a zvaše se imenom Dolon
 315 Sin Eumeda božanskog glasnika; mnogo je zlata
 I mjedi imao on; u licu bio je grdan,
 Ali brzijeh nogu; jedinac med pet sestara.

¹¹ 285-290. Obilnije se ovo o Tideju priča u 4. pjev., st. 375-400. On nošaše Kadmejcima "prijatan glas", tj. miroljubiv prijedlog.

On Trojancima ovu i Hektoru besjedu reče:
"Hektore, mene srce i junačka potiče duša,
320 Da bih k lađama pošo hitroplovkam i tamo sazno.
Nego mi digni skeptar, zakuni se meni na njemu,
Da ćeš mi dati sjajna i mjedena kola i konje,
Koji nezazornog nose Ahileja, Peleju sina.
Zaludan neću ti bit, već po tvojoj uhoda misli:
325 Dotle ću ići dalje po vojsci, dok ne dođem k lađi
Ja Agamemnona silnog, gdje ahejski valjda boljari
V'ječaju sada vijeće, da l' bježat il' ostat će ovdje."
Reče, i tada se Hektor zakune hvativši skeptar:
"Herin gromovni muž nek znade premudri Zeus-bog,
330 Neće se nikakav drugi Trojanac na konjima onim
Vozit, već velim tebi, ponositi da ćeš se njima."
Reče, al' zakle se krivo i podjari tako Dolona.
Odmah na pleći luk savijeni metne i zatim
Sivoga vuka kožom izvana se ogrne Dolon.
335 Na glavu metne šljem od lisice i uzme koplje
Oštro; k lađama pođe iz vojske. Al' nije se imo
Dolon od lađa vratit i donijet Hektoru r'ječi.

E. Dolona hvataju. 338-468.

A kad ostane za njim već mnoštvo ljudi i konja,
Pođe požudan putem, al' opazi njega Odisej,
340 Kad se primico k njima, i prozbori on Diomedu:
"Evo, Tidejev sine, iz vojske nekakav čovjek
Ide, a ne znam, hoće l' da lađe uhodi naše,
Ili će kojeg mrtvaca opl'jeniti, pala u boju.
Ali da pustimo njega, nek poljem najprije prođe
345 Malo, a onda ćemo na njega naskočiti oba
Te ga uhvatit brže. Al' nogama nas li preteče,
Ti natrkujuć kopljem od vojske ga jednako goni
K lađama našim, da ne bi umaknuo kako on u grad."
Tako rekavši oni zastraniše među mrtvace
350 Te se kriju, a Dolon ludajia mimoide brzo.
Ali kad se toliko udaljio, koliko mogu
Poljem bez okreta mazge uzorat (od volova one
Bolje su, složeni plug da vuku po širokoj njivi),
Ona dvojica skoče, a ovaj začuvši topot
355 Stane misleć u duši, da drugovi idu iz Troje,
Da ga okrenu nazad, jer Hektor zove ga natrag.
Al' na kopljomet kad se primakoše oni već njemu
Ili još bliže, dušmane prepozna i koljena brza
Okrene u bijeg Dolon, a oni se nature za njim.
360 Kao što kada dva psa oštrozuba, vješta u lovu,

Lane il' kakova zeca bez pretrga jednako gone
 Po šumovitu mjestu, a onaj kvečeći bježi:
 Tako su Tidejev sin i gradobija s njime Odisej
 Otrgnuv onog od vojske bez prekida jednako gnali.
 365 Al' kad se hotio već umiješati među stražare¹²
 K lađama bježeć, tad srce Atena da Diomedu,
 Da se mjedenhalja drugi Ahejac pohvalio ne bi,
 Prvi da onoga ubi, Diomed drugi da dođe, -
 Jaki Diomed s kopljem potiči i onome vikne:
 370 "Stani, il' ću te kopljem pogodit, te, velim ti, nećeš
 Za dugo prijekoj smrti od ruke umicat moje!"
 Reče i izbaci koplje, al' promaši onog hotimce.
 Glatkoga koplja oštrice preko ramena se desnog
 U zemlju tada zabode, a Dolon preplašen stane
 375 Mucajuć, i svi njemu u ust' ma zacvokoću zubi,
 Od straha sav pobljedi; i oni ga sopeći stignu
 Te ga za ruke zgrabe, a Dolon im prozbori plaćuć:
 "Život mi dajte, a ja ću otkupit se, kod kuće imam
 Zlata i srebra, a imam i dobro kovana gvožđa;
 380 Golemu ucjenu otac darivo bi od toga vama,
 Kad bi me začuo živa kod ahejskih brzijeh lađa."
 Tad odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
 "Ne boj se ništa, i smrt nek ne bude tebi na umu!
 Nego deder mi kazuj i reci mi istinu pravu:
 385 Kamo ovako sam iz vojske k lađama ideš
 U mrkloj noći toj, kad drugi spavaju ljudi?
 Hoćeš li kojeg mrtvacu opl'jeniti, pala u boju?
 Il' te je k prostranim lađam sjajnošljemac poslao Hektor,
 Sve da promotriš ti, - il' navelo te samoga srce?"
 390 Njemu odgovori Dolon (a koljena drhtahu pod njim):
 "Hektor mi zanio dušu riječima zaludnim mnogim,
 I kopitonoge konje Ahileja ponosnog on je
 Meni obećo dati i mjedena i sjajna kola;
 U crnu brzu noć otići reko je meni
 395 Hektor nablizu k našim dušmanima i tamo saznat,
 Da li se brze lađe ko i prije čuvaju jošte,
 Il' već snujete vi izmed sebe, kako b' utekli,
 Pošto vas naše ruke savladaše, te vam se neće
 Stražiti c'jelu noćcu strahovitog umora sitim."¹³
 400 Na to se njemu divni Odisej nasmije veleći:
 "Doista tvoje je srce poželjelo velike dare,
 Konje hlabrog potomka Eakova; al' njih je muka
 Smrtnim ljudima krotit i upravljat, - svakome drugom
 Osim Ahileju jednom, od besmrtne rođenu majke.
 405 Nego deder mi kazuj i reci mi istinu pravu:

¹² 364-365. od vojske, tj. trojanske; - "među stražare", tj. među ahejske.

¹³ 396-399. ponavljanje st. 309-312; vidi o ponavljanju rečenih već riječi u 2. pjev., st. 60-70.

Gdje ti dolazeć amo pastira ostavi ljudma,
 Hektora? gdje su mu konji, gdje oružje njegovo bojno?
 Kako drugi Trojanci, gdje straže oni, gdje leže?
 Što li međ sobom oni vijećaju, kane li ovdje
 410 Ostati kod lađa blizu, daleko od grada svoga,
 Il' će se, kad ih Ahejci savladaju, vratiti u grad?"
 Dolon, Eumedov sin, ovako mu odvrati na to:
 "Evo ću kazati sve to po istini potpuno tebi,
 Hektor je sada međ ljudma, što umiju svjetovat mudro,
 415 Međ njima vijeća on kraj groba Ila božanskog
 Od vreve svake daleko. A što me, viteže, pitaš
 Za straže, od njih napose ni jedna ne straži vojsku
 Niti je čuva, jer što su zapalili vatara Trojci,
 Kojim je dužnost, na javi su svi, i stražiti nutka
 420 Jedan drugog, al' spe pomoćnici iz razliĉnih mjesta
 I prepuštaju Trojcem, da s' brinu za stražu sami,
 Jerbo njihova djeca ni žene nijesu nablizu."
 Tad odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
 "Kako spavaju oni, konjokrote l' s njima Trojanci,
 425 Ili su za se ti pomoćnici? reci, da znadem."
 Njemu odgovori sin Eumedov Dolon ovako:
 "Evo ću i to sve po istini kazati tebi.
 Uz more jesu Peonci krivoluki i s njima Karci,
 Lelezi jošte i divni Pelazgi, zatim Kaukonci,
 430 Ljutice Mišani leže i Likijci pod gradom Timbrom,
 Tu su i konjici dobri Meonci i vitezi Frizi.
 Nego što ste me stali o svemu pitati tome?
 Ako hoćete baš u trojanske u čete zaći,
 Najzadnji Tračani jesu novodošlice na strani,
 435 Kralj je među njima sin Ejonejev, Res mu je ime,
 Konje veoma krasne i velike njegove vidjeh,
 Od snijega su bjelji, u trku su na vjetar nalik.
 Zlatom su nakićena i srebrom njegova kola,
 S oružjem došo je zlatnim i golemim, da je divota
 440 Vidjeti oružje to; ne priliĉi ljudima smrtnim,
 Da bi ga nosili oni, već samim bozima vječnim.
 Nego k hitroplovkama odved'te me lađama sada,
 Ili me nemilim putom savež'te i ostav'te ovdje,
 Dok se vratite vas dva odande, dok vidite sami,
 445 Da li sam rekao pravo među vama ili nijesam."
 Mrko pogleda njega Diomed jaki i reče:
 "Nemoj, Dolone, mislit u duši, da ćeš umaći,¹⁴
 Ako si i reko krasno, kad u ruke naše si došo.

¹⁴ 447. Diomed dakle zna da se Trojanac kojega ima u šakama zove Dolon, a on to ne može znati, jer ga nikad prije nije vidio ni čuo o njemu, niti mu je on svoje ime rekao; ali slušaĉima pjesnikovim to je ime dobro poznato iz pređašnjega; zato pjesnik naivno prenosi to znanje i na Diomeda. Takvih primjera ima dosta u našem narodnom pjevanju; vidi u T. Maretića, Naša narodna epika, str. 107, 108.

450 Jer da dademo tebe na otkupe, pustimo tebe,
Ti bi došo i potom ka ahejskim lađama brzim
Ili uhodit želeći il' borit se s nama u boju;
Ako li izgubiš život od mojih savladan ruku,
Nećeš poslije biti na zator argejskom rodu."
Reče, a Dolon ga htjedne za podbradak uhvatit rukom¹⁵
455 Čvrstom i moliti njega, al' onaj navalivši mačem
Vrat mu probode i žile pres'ječe obje mu vratne:
Dok on još govoraše, u prašinu glava mu padne.
Šljem mu od lasičje kože i vučinu njegovu skinu
I luk, što daje se natrag zategnuti, i dugo koplje.
460 Boginji sve to Ateni pljenjačici divni Odisej
Uvis podigne rukom i moleći prozbori riječ:
"Raduj se, boginjo, ovom! od olimpskih boginja sviju
Tebe hoćemo prvu obdariti, ali nas sada
Vodi, gdje Tračani ljudi počivaju, gdje su im konji."
465 Tako izrekavši, uvis od sebe odoru digne
Te je na metljiku metne, očevidni ostavi biljeg
Otrgnuv trsku ondje i bujne od metljike grane,
Da pogriješili ne bi po noći brzom i tamnoj.

F. Odisej i Diomed u trojanskom okolu. 469-506.

470 Onda kroz oružje oni, kroz krvcu zapute crnu
I brzo idući dođu do vojske junačke tračke.
Tračani spavahu trudni, a lijepo oružje uz njih
Bilo je naslonjeno na zemlji krasno po redu
U tri reda, a uz svakog dva u zapregu su konja.
Res je spavao kralj u sredini, a uža nj su konji
475 Remenjem svezani bili o kraju oboda kolnog.
Njega pokaže drugu Odisej spaziv ga prvi:
"Ovo je čovjek, sine o Tidejev, ovo su konji,
Kako je nama Dolon govorio, kojeg smo smakli.
Nego ded snagu pokaži i jakost, uzalud nemoj
480 Ovdje u oružju stajat, već konje deder odveži
Ili ubijaj ljude, a ja ću se brinut za konje."
Reče, i Palada onom Atena udahne snagu,
Sa svih strana stane ubijati, grdno zakrče
Mačem klani junaci, a krvcom se tlo zacrvani.
485 Kao što na krd ovaca il' koza, kada im nema
Čobana, znade lav nasrnuti o zlu im misleć:
Tako i Tidejev sin med Tračani stupaše tada,
Dokle ne ubi dvanaest njih, a svaki put blizu
Našao se Odisej dosjetljivi, i kog Diomed

¹⁵ 454. "za podbradak primiti", vidi 1. pjev., st. 501.

490 Poslječe, toga bi on ostragu za nogu hvativ
 Bacio dalje misleć u duši, kako će lako
 Proći ljepogrivi konji ne bojeć se u srcu ništa,
 Stupajuć preko mrtvaca još neučni vidjet mrtvace.
 A kad Tidejev sin se na kralja namjeri veće,
 495 Trinestom njemu slatki i medeni oduzme život;
 Kralj je dihao teško, nad glavom mu stajaše zli san:
 Tu noć Enejev unuk, jer odredi tako Atena.¹⁶
 Tad kopitonoge konje otpregnu patnik Odisej
 Pa ih remenjani sveza i iz čete izgna ih oba
 500 Udarajući ih lukom, jer nije se sjetio uzet
 U ruke blistavi bič iz kraljevih presjajnih kola.
 Divnome zvizne on Diomedu i tako se javi;
 Ovaj stane u misli: pasjaluk kakav bi sada
 Najveći mogo učiniti: bi l' odvuko kola za rudu,
 505 Gdje je oružje bilo, il' iznio uvis ih dignuv,
 Ili bi mnogima drugim još Tračanom uzeo život.

G. Povratak u ahejski oko. 507-579.

Dok je u duši tako promišljao, a to Atena
 Bliže pristupivši sad Diomedu divnome reče:
 "Junačkog Tideja sine, na povratak misli, i k lađam
 510 Kako ćeš prostranim doći, da ne bi došo bježeći
 Da drugi koji bog Trojance ne probudi iz sna."
 Boginja reče, i njene Diomed poslušao r'ječi,
 Te on brže skoči na konje¹⁷; Odisej ih lukotn
 Udri, a oni polete ka ahejskim lađama brzim.
 515 To je spazio bog srebrnoluki dobro Apolon
 Vidjevši gdje k Diomedu Atena boginja ide;
 Srdeć se na nju on u trojanske u čete mnoge
 Zađe i Resova vrlog sinovca Hipokoonta
 Probudi, svjetnika tračkog; iza sna prene se ovaj
 520 I vidi mjesto prazno, gdje konji stajahu brzi,
 Opazi, gdje se u krvi junaci praćakaju teškoj,
 Onda zajeca i svog drugara po imenu zovne,
 Trojaca stane strašna pomaganja, stane ih vika,
 Navru odasvud i djela strahovita motriti uzmu,
 525 Što ih učiniše oni junaci te odoše k lađam.

¹⁶ 497. Taj je stih po svoj prilici kasnije umetnut, ali bez pravog smisla; vrlo je nevjerojatno da bi trački kralj vidio u snu baš svoga ubilca (Enejev unuk je Diomed), a nerazumljive su i riječi: jer odredi tako Atena.

¹⁷ 513. "skoči na konje", upravo bi trebalo reći: na konja jer na drugom je Odisej, što pjesnik izrijekom ne kaže ovdje, ali se jasno razabira iz st. 541. Ovdje dakle oba junaka ahejska jašu; u boju ne jašu ni- kad ni Ahejci ni Trojanci, već se bore samo s kola.

Kad njih dvojica dođu, gdje uhodu Hektora divnog
 Ubiše, ustavi konje Odisej, ljubimac božji,
 Na zemlju skoči Tidejev sin i u ruke njemu
 Krvavu odoru¹⁸ metne i opet se popne na konje.
 530 Onda ošine konje, te oni hotno¹⁹ polete
 K lađama prostranima, kud želješe obadva stići.
 Nestor začuje topot od sviju prvi i reče:
 "Prijatelji oj moji, čelovođe argejske mudre,
 Hoću li slagati il' ću pogodit? al' veli mi srce.
 535 U uši meni bat od brzonogih dopire konja;
 Ej da Odisej to i junak jaki Diomed
 Sad kopitonoge konje od Trojaca dotjerat hoće!
 Ali se vrlo bojim u duši, najboljim našim
 Da se junacima što u galami ne zbude trojskoj."
 540 Jošte i ne svrši riječ, kad ona dvojica dođu.
 Na zemlju ovi sidu sa konja, a veseli oni
 Rukama zagrle njih i pozdrave r'ječima milim.
 Prvi ih pitati stane Gerenjanin konjanik Nestor:
 "Reci, Odiseju slavni, oj ahejska velika diko,
 545 Kako ste konje dobili te? u trojanske čete
 Ušavši? il' vam je bog udijelio sastav se s vama?
 Zrakama vi ste sunčanim obojica slični veoma!
 I ja se miješam mnogo med Trojce, ne ostajem, mislim,
 550 Kod lađa crnijeh mnogo, iako sam star već vojevač,
 Ali takovih konja još ne vidjeh niti ih smotrih!
 Bog vam je, mislim, došo u susret i konje vam dao.
 Jer vas obojicu ljubi nebesa oblačitelj Zeus-bog,
 Kći egidonoše Zeusa Atena vas sjajnoka ljubi."
 Tad odgovarajuć ujemu Odisej dosjetljivi reče:
 555 "Nestore, Nelejev sine, oj ahejska velika diko,
 Lako bi dao bog još i bolje konje od ovih.
 Kad bi htio, jer bozi od ljudi mnogo su jači.
 Konje, za koje nas pitaš, novodošli jesu, o starče,
 560 Trački, a gospodara Diomed junak je njihna
 Ubio i s njim dvanest drugara, sve prvih junaka;
 Trinestog uhodu još kod brzijeh ubismo lađa,
 Koga je poslao Hektor i ponosni drugi Trojanci,
 Neka bi vojsku našu uhoditi išao amo."
 Reče te ijućuć on kopitonoge potjera konje
 565 Preko jarka, i za njim Ahejci veseli pođu.
 Kada do krasnog već Diomedova dođu čadora,
 Lijepo izrezanim privezaše remenjem konja
 Oba uz jasje konjske, gdje njegovi također konji
 570 Stajahu te su slatku i medenu pšenicu jeli.
 Krvavu odocu nato Dolonovu metne Odisej

¹⁸ 529. "krvavu odoru", tj. Dolonovu.

¹⁹ 530. "hotno", tj. hoćko.

575

Lađi na zadnji dio, dok priredi žrtvu²⁰ Ateni.
U more unidu oba i operu mnogi sa sebe
Znoj s golijeni, s vrata, sa bedara. I kad im veće
Morski operu vali sa čitave njihove kože
Mnogi znoj, i oni kad rashlade mile već grudi,
Tad se okupati oba u kade laštene pođu.²¹
Pošto se operu već i namažu blistavim uljem,
Onda sjednu da jedu te iz punog grabeći vrča
Slatkog i medenog vina Ateni lijahu žrtvu.

²⁰ 571. "priredi žrtvu", tj. onu koja je obećana u st. 392-294.

²¹ 576. Ljudi vremena o kojemu pjesnik pjeva rado se toplo kupaju u kadama, - osobito u Odiseji, gdje pjesnik nalazi više prilike to spomenuti, a u Ilijadi je potvrda tome još u 22. pjev., st. 443-444.

JEDANAESTO PJEVANJE

(26. dan)

Agamemnon se odlikuje.

1. Agamemnonova junaštva. 1 -217.

A. Neodlučna bitka do podne. 1-83.

Zora od ponosnoga Titona iz postelje usta,
Besmrtnim bozima dan da donese i ljudima smrtnim,
A Zeus Eridu zlu ka ahejskim lađama brzim
Pošlje, a ona u ruku čudovište držaše ratno.¹
5 Ka crnoj trbušastoj Odiseja divnoga lađi,
Koja najsrednja bješe (doviknuo b' na obje strane),
Dođe k čadorima on Ahileja, Ajasa, sina
Telamonu, što lađe povukoše najdalje nakraj
Brze svoje u jakost i snagu se uzdajući ruku.²
10 Tamo boginja stavši strahovito vikne i silno
Vrišteć, i u srce hrabrost Ahejcu svakome vrgne,
Da bi se borili tako bez prestanka oni u boju.
Milije svima im odmah vojevati bude no poći
Natrag u očinsku zemlju u prostranim lađama svojim.
15 Atrejev vikne sin Argejcem, naredi njima,
Da se opasuju svi, i u mjed se sjajnu obuće;
Nazuvke najprije on navuče oko gol'jeni,
Nazuvke krasne, što kopče od srebra držahu kruto,
Okolo prsiju oklop navuče, koji je nekad
20 Njemu Kinira dao za gostinsku miloštu krasnu;
Jer se pročula bila i na Kipar velika slava,
Da će Ahejci poći pod Troju u lađama svojim.
Zato se kralju on umiljavajući dade mu oklop.
Deset od nada črnog na oklopu prutaka bješe,
25 Dvanaest od zlata bješe, od kositera pak dvaest;
Prema vratu su po tri sa strane svake se zmaja
Plavkasta dizala uvis na duge nalični one,

¹ 4. "čudovište ratno", tj. egidu spomenutu već u 2. pjev., st. 447. i u 4. pjev., st. 738. Vidi o egidi u Tumačenju riječi i imena na kraju knjige.

² 5-9. Ti su stihovi bili već u 8. pjev., 222-226.

Što ih Zeus u oblaku na znamenje ljudima meće.
 Onda na pleći mač Agamemnon metne; na njemu
 30 Klinci blistahu zlatni, a korice bjehu od srebra,
 Zlatno remenje bješe na koricalah. Tad Agamemnon
 Vrlo umjetan štit i nasrtljiv, obranu ljudsku,
 Uzme, a mjedenijeh obruča bijaše deset
 Okolo štita, a dvaest od kositera na njemu
 35 Bijelih kvrga, a jedna usred drugih od nada crnog.
 Mrkogleđa je Gorga u zavoju također bila
 Gledajuć strašno, a Dimos i Fobos bjehu oko nje.
 Remen na štitu bješe od srebra, i plavkasta zmija
 Motala se na njemu, a tri su glave u zmijske
 40 Na dvije gledale strane iz jednog izrastavši vrata.
 Šljem s dva branika, s lučca sa četiri s konjskim repom
 Na glavu metne, i kita odozgo se tresao strašno.
 Još Agamemnon dva sa mjedenim okovom uzme
 Oštra junačka koplja, a do neba³ s njih je daleko
 45 Blistala mjed. Atena i Hera tada zagrmje
 Časteći time kralja Mikene obilne zlatom.
 Svaki zapovjedi junak uzdodrži svojem, da konje.
 Kako valjade, pri jarku u redu drže svi ondje;
 Sami bojnici pak u oružju spremljeni skoče,
 50 I prije zore tu neutažljiva nastane vika.
 Konjike oni preteku, poređaju se pri jarku,⁴
 Konjici idahu malo iza njih. Među njima strašnu
 Digne pomaganju Zeus; iz visina eterskih on im
 Krvavu spusti rosu⁵, jer poslat odlučio bješe
 55 Snažne glave mnogih junaka dolje k Aidu.
 Sa druge strane Trojance na pupčastom mjestu ravnice
 Ređaše veliki Hektor i s njime Pulidamas vrli
 I još Eneja, što njega ko boga čašćahu Trojci,
 I tri Antenoru sina: Agenor divni i Polib
 60 I mladi Akamas nalik na bogove. Nošaše Hektor
 Među rtrnicima štit, što svuda jednako krije.
 Kao što huda zvijezda⁶ u sjaju velikom blista
 Iz oblaka, a onda u tamne se oblake opet
 Sakrije, tako i Hektor med prvima blistaše sada,
 65 A među zadnjima sad zapovjedajuć. U mjedi sav je
 Ko egidonoše Zeusa strijela sjao se Hektor.

³ 44. "do neba" - hiperbola.

⁴ 51-53. konjici, tj. uzdodrže, koji su spomenuti u st. 47; kaže im se i "konjici" jer upravljaju konjima koji vuku bojna kola; nipošto nijesu to konjici ili konjanici u današnjem smislu, tj. vojnici koji jašu, jer za takve vojnike Homer ne zna; vidi 10. pjev., st. 513.

⁵ 54. "krvavu rosu"; misli se da je to crveni sok leptira glogovnjaka (*Pieris crataegi*), što po lišću puštaju iz sebe kad se izlegu; narod to zove "krvava kiša". Grci mišljahu kad se toga soka mnogo gdje vidi da će biti krvi. Vidi i u 16. pjev., st. 459.

⁶ 62. "huda zvijezda" ovdje znači Pas Orionov - Sirije, isp. 23. pjev., st. 26-31.

A obje vojske nalik na žetvare, kojino postat
 Jedni pred drugima uzmu na ornici kog bogataša
 Ječam il' pšenicu žanjuć, te mnoga rukovet pada:
 70 Tako Ahejci i Trojci nasrnuvši ovi na one
 Biti se stanu, na uzmak ni jedni ne pomisle strašni.
 Jednaku glavu je boj na strani imao svakoj.⁷
 Bješnjahu kakono vuci; jadosnoj Eridi bješe
 Gledat veselje, u borbi od bogova bijaše sama.
 75 A drugi bozi se ondje ne nađoše, nego je mirno
 Svaki sjedio bog u domu svome, gdje koji
 L'jepe u uvalama u olimpskim imaše dvore.
 Svi crnooblačnog tad Kroniona kriviše bozi,
 Što je odlučio slavu Trojancima dati, al' otac
 80 Nije mario za to, - od ostalih bogova on se
 Sklonio bio te silan i dičan za se sjedeći
 Trojanski motraše grad i ahejske motraše lađe,
 Oružja sjaj i jedne gdje padaju, druge gdje more.

B. Agamemnon nadvlađuje. 84-180.

Dokle je bila još zora i božji nastajo danak,
 85 Gađahu str'jele sa strana obiju, padaše narod,
 A kad u planinskom dolu drvosječa gotovi sebi
 Ručak pošto je ruke umorio s'jekući stabla
 Dugačka, te je njemu već spopala dosada dušu,
 I srce vuče mu želja za zalogajem za slatkim, -
 90 Tada Danajci svojim junaštvom lomljahu čete
 U redovma drugarma dovikujuć. Kralj Agamemnon
 Navali prvi, te ubi Bijenora, ljudma pastira,
 I njegov i njegova druga Oileja igrikonjlća.
 Iz kola skoči Oilej i dočeka kralja, il' opet,
 95 Kada je jurnuo na njegov, u čelo oštrim ga kopljem
 Udari kralj Agamemnon, a zaklon mjedeni teški
 Kacigin koplja ne odbi, već kroza nj u lubanju prođe,
 Sav se zakrvavi mozak; u nasrtu tako ga svlada.
 Njih obojicu kralj Agamemnon ostavi ondje
 100 Košulje skinuvši sa njih, nek sjaju se gole im prsi;⁸
 Odrijet pođe Isa i Antifa, Prijama kralja
 Sine, - od inoče jednog, a jednog od zakonske žene,
 Oba su u istim bila u kolima; inočin sin je
 Držao uzde, a Antif uz njega se borio dični.
 105 Njih je u dolima idskim Ahilej mladijem šibljem

⁷ 72. tj. bitka ne bijaše odlučna ni na jednoj ni na drugoj strani.

⁸ 100. ironički rečeno: do sad su im se sjale košulje (upravo oružje na košuljama), a od sad nek im se sjaju gole prsi.

Svezao jednoć oba, kad uhvati njih kod ovaca,
 Al' ih za ucjenu vrati, - a tada Atrejev sinak
 Kralj širokovladni jednog povrh sise u prsi kopljem
 Zgodu, a Antifa mačem pos'ječe kod uha i njegov
 110 Iz kola sruši, i jureć s obojice oružje krasno
 Skine poznajući njih, jer kod lađa vidje ih brzih,
 Kad ih je doveo s Ide brzonogi junak Ahilej.
 Kao što košuti brzom kad jakima zubima djecu
 115 Ludu pograbi lav i zatim lako ih smrvi,
 Došav na ložu on ih života mladoga liši, -
 Košuta ako se baš i približi, opet im ništa
 Ne može ona pomoći, jer samu osvaja drhat,
 Brzo kroz gusto drvlje i kroz šumu ona odleti
 Žureć se, znojeć se, a sve zbog navale jakoga zvjera:
 120 Tako ni onih ni jedan Trojanac od smrti nije
 Mogo obraniti, već u b'jeg i oni udare sami.
 Zatim ubi Pisandra, Hipoloha, ratnika smjelog,
 Sinove hrabrenoga Antimaha, - najviše on je
 Branio, da se plavom Menelaju Helena ne da,
 125 Jer zlata primi on od Aleksandra, darove sjajne, -
 Njegova obadva sina tad uhvati kralj Agamemnon;
 Oba u istim bjehu u kolima, zajedno konje
 Držahu brze; tad sjajne iz ruku im ispadnu uzde;
 Poplaše im se konji, a Atrid na njih poleti
 130 Ko lav, te oni se pred njim na koljena u kolima sviju:
 "Daruj nam život, sine o Atrejev, dostojnu primi
 Ucjenu; zakladi mnogi u oca Antimaha leže,
 Zlato leži i srebro i dobro kovano gvožđe.
 Golemu ucjenu otac darlvo bi od toga tebi,
 135 Kad bi nas čuo žive kod ahejskih brzih lađa."
 Tako plačući oni progovore r'ječima milim
 Kralju, al' nemilu oni od njega besjedu čuju:
 "Ako ste doista vas dva Antimaha hrabroga sini,
 140 Koji u v'jeću nekad u trojanskom pucaše ljude,
 Neka Menelaja smaknu i ne puste natrag Ahejcem
 (Kad je s Odisejem on bogolikim došo ko glasnik),
 Sramotno nedjelo oca obojica platite sada!"
 Reče i na zemlju sruši Pisandra iz njegovih kola
 145 Kopljem ga u prsi udri, te na zemlju padne natraške.
 Uto izleti Hipoloh, al' onaj ga ubi na zemlji
 Ruke mu odrezav mačem i glavu mu odsjekav s vrata,
 Onda je hiti, ko valjak po vojsci nek se kotrlja.
 Zatim ostavi njih, pa jurne, gdje su se čete
 Najviše mele, Ahejci polete s njim nazuvčari;
 150 Pješci ubijaše pješce, kad od nužde bježati staše,
 Konjici konjike⁹ druge - ispod njih se prašina digne

⁹ 151. "konjici konjike", vidi st. 51-52.

Na polju od nogu konjskih topotljivih; - oružjem vojske
 Klahu se mjedenijem, a jednako kralj Agamemnon
 S'jekuć iđaše dalje Argejcima vičući udilj.
 155 Kako pustošnik oganj kad u šumu drveća punu
 Padne, i vjetar njega posvuda raznosi, valja.
 Od sile gonjene te se i stabla s kor'jenjem ruše:
 Tako je Atrejev sin Agamemnon rušio glave
 Trojanaca u b'jegu: a s praznim kolima mnogi
 160 Tad visokovrati konji glomotaše po bojnim redma
 Bez nezazornih svojih uzdodrža, koji na zemlji
 Ležahu - jastrebom mnogo ugodniji negoli ženam.¹⁰
 Hektora premudri Zeus iz strijela, iz prašine spase,
 Iz pomaganje one i iz krvi, krvoprolića.
 165 A sin je Atrejev stupo glasovito Danajcem vičuć.
 Trojci kraj groba Ila, potomka Dardanu давnog,
 Po polju bježahu pred njim uz smokovo stablo¹¹ želeći
 Dospjeti u grad, al' sin neprestano Atrejev vičuć
 Za njima hićaše ruke strahovite kaljajuć krvlju
 170 I prahom. Do Skejskih vrata i do bukve¹² kada već dođu.
 Onda se ustave tamo, i jedni čekahu druge.¹³
 Ali po polju još ko goveda bježahu jedni,
 Što ih u gluho doba razožene čitavo stado
 Lav, al' prijeka smrt tek jednome govedu dođe,
 175 Koje najprije uhvati lav i zubima jakim
 Slomi mu vrat te krv mu i utrobu ispija c'jelu,
 Tako je Atrejev sin Agamemnon gonio one
 Najzadnjeg rušeći vazda, a ostali bježahu dalje.
 Mnogi od ruku tad Agamemnona silnoga spadnu
 180 Iz kola ničke, natraške, jer naprijed juraše kopljem.

C. Zeus poručuje Hektoru neka se kloni Agamemnona. 181-217.

A kad pod strmi zid i pod trojanski htjedoše doći¹⁴
 Grad, al' otac ljudi i bogova sjeđaše tada
 Baš na vrhuncima Ide, izvorljivog onoga brda,
 Sišavši s neba, a munju u rukama držaše svojim.
 185 Pošalje Iridu brzo zlatokrilu, javit nek ode:
 "Idi, Irido brza, i poruku Hektoru reci,
 Dokle vidi, da kralj Agamemnon, narodni pastir,

¹⁰ 162. tj. jastrebi će ih (vidi 1. pjev., st. 4-5.) s mnogo većim veseljem mrtve ugledati negoli njihove žene.

¹¹ 167. "smokovo stablo", vidi 6. pjev., st. 433.

¹² 170. "do bukve", vidi 5. pjev., st. 693.

¹³ 171. "jedni čekahu druge", tj. jedan dio Trojanaca koji su naprijed izmakli čekahu ostale.

¹⁴ 181. "htjedoše doći", tj. ostali Trojanci koji bježahu pred Agamemnonom.

190 Među rtnicima juri i redbve junačke bije,
Dotle nek uzmiče on, al' nek naloži ostaloj vojsci,
Da se u boju teškom s dušmanima ljutima bori.
A Agamemnona koplje kad udri il' pogodi str'jela,
Te će na kola uzić, tad snšgu ću Hektoru dati,
Da ubijati može, dok ne dođe k pokritim lađam,
I dok ne utone sunce i noćca se ne spusti sveta."
195 Reče, a Irida brza vjetronoga poslušša Zeusa,
Ona pod sveti Ilij sa vrhova Idskih skoči;
Hektora, divnoga sina junaka Prijama, ondje
Ona zateče kod konja i složenih kola gdje stoji.
Irida blizu njega brzonoga stane i reče:
200 "Hektore, Prijamov sine, mudrinom jednaki Zeusu,
Otac me poslao Zeus, da ti kažem poruku ovu:
Dok Agamemnona budeš pastira narodnog gleda
Gdje med rtnicima juri i redove junačke bije,
Dotle se uklanjaj boju, al' ostaloj vojsci naloži,
205 Da se u boju teškom s dušmanima ljutima bori.
A Agamemnona koplje kad udri il' pogodi strjela,
Te će na kola uzić, tad snagu tebi će dati,
Da ubijati možeš, dok ne dođeš k pokritim lađam,
I dok ne utone sunce i noćca se ne spusti sveta."¹⁵
210 Tako rekavši riječ brzonoga Irida ode,
I odmah Hektor s kola u oružju na zemlju skoči,
Oštrim kopljima dvjema po vojsci hodeći svuda
Mahaše hrabreći na boj i potičuć pokolj strahovit.
Onda se okrenu Trojci, nasuprot Ahejcima stanu;
215 Sa druge strane Argejci pojačiše redove bojne.¹⁶
Bitka se obnovi, stanu nasuprot; kralj Agamemnon
Navali prvi i prvi pred svima se boriti htjede.

2. Ahejci gube mnoge vojvode. 218-595.

A. Agamemnon ranjen od Koona. 218-283.

220 Sada mi recite, Muze, stanarice olimpskih dvora,¹⁷
Tko je nasuprot tad Agamemnonu došao prvi,
Il' je Trojanac došo il' koji slavni pomoćnik?
Sin Antenorov zvani Ifidamas, Tijep i velik,
Što se u Trakiji rodi u grudastoj matici ovčjoj.

¹⁵ 202-209. ponavljanje riječi rečenih u st. 187-194.; vidi o ponavljanju u pjev. 2., st. 60-70.

¹⁶ 215. "pojačiše redove bojne", tj. stisnuvši se jače jedni uz druge.

¹⁷ 218. Pjesnik ističe sebe (riječcom "mi"); vidi 2. pjev., st. 484-493.

Kisej malena njega u dvorima odgoji svojim,
 Kisej materin otac (Teana ljepolika ovom
 225 Bijaše kći). A onaj u napon kad prekrasni dođe,
 Kisej ga ustavi i kćer za ženu da¹⁸, a on tada
 Pođe iz ložnice bračne za ahejskog naroda glasom
 S dvanaest srpastih lađa, što s njime iđahu, pođe.
 Jednakih bokova lađe u Perkoti ostavi svoje
 230 I tad pješice ode put Ilijskog svetoga grada.
 Tako se sukobi on s Agamemnonom, Atreja sinom.
 A kad se jedan drugom primakoše veće nablizu,
 Promaši Atrejev sin, i koplje mu na stranu ode,
 A Ifidamas njega pod oklop u pas ubode,
 235 Pošto se uspeo bio i pouzdo u ruku tešku;
 Ali mu presajnog pasa ne probuši, nego se prije
 Zadjev o srebro oštrice kopljano ko olovo svine.
 A širokovladni kralj Agamemnon zgrabi oštrice,
 Potegne, jurne ko lav i izvuče mu koplje iz ruke,
 240 Vrat mu pres'ječe mačem i kaljena razglobi njemu.¹⁹
 Tako Ifidamas padne i zaspi mjedenim sankom,²⁰
 Nemade hvale od žene²¹ od vjerene za mnoge dare;
 Jadnik, daleko od žene od vjenčane građane braneć;
 Najprije dao je goveda sto i obećo jošte
 245 Tisuću koza, ovaca od svojih golemih stada.²²
 Tada mu Atrejev sin Agamemnon odoru uzme
 I pođe među guste Ahejce s oružjem krasnim.
 Kad to opazi sin Antenorov prvorodenac
 Koon odličan junak, a njemu za bratom dragim,
 250 Koji je pao, golema tad žalost zaklopi oči.
 Potajno divnoga on Agamemnona kopljem sa strane
 U ruku rani dolje pri laktu baš po sredini,
 I skroz kralju prođe oštrice sjajnoga koplja.
 Tada protrne sav junacima kralj Agamemnon,
 255 Ali se ne prođe on od borbe i od boja jošte,
 Već na Koonu poleti sa svojim vjetrorodnim kopljem.²³
 Za nogu brata po ocu Ifidamasu je Koon
 Željno stao da vuče i prve junake dozivo;
 Ali kad vučaše brata po vojsci, pod štit ga kvrgaš²⁴

¹⁸ 223-226. Ifidamas ima dakle za ženu svoju tetku, kao što ima i Diomed; vidi u 5. pjev., st. 412.

¹⁹ 240. "koljena razglobi njemu", vidi 4. pjev., st. 469.

²⁰ 241. "mjedenim sankom", tj. tvrđim, iz koga se nikad više neće probuditi.

²¹ 242. "Nemade hvale od žene", tj. nije se nauživao njezine ljubavi.

²² 244-245. Vjerenik na neki način kupuje svoju vjerenicu od njezina oca dajući za nju više ili manje stoke, prema svome imanju. Ali iz 9. pjevanja st. 146-156., i iz 22. pjev., st. 51. vidi se da je i otac vjereničin darivao vjerenika.

²³ 256. "s vjetrorodnim kopljem", tj. s kopljem načinjenim od drveta (jasena), koje raste na vrhu planine gdje duvaju vjetri.

²⁴ 259. "štit kvrgaš", vidi 4. pjev., st. 448.

260 Rani mjedokovnim kopljem i razglobi koljena njemu.
Iznad Ifidamasa ods'ječe mu glavu priskočiv,
Tako se sinma objema Antenora ispuni sudba
Od Agamemnona kralja, i oni odu k Aidu.
Onda nastavi kralj obilaziti redove vojske,
265 Štit mu u rukama bješe i veliki kameni i mač,
A krv topla je njemu iz ranjenog curila mjesta;
Al' kad se osuši rana i krvca prestane teći,
Do srca dopru tad Agamemnonu žestoki boli.
Kao što rodilju oštra i ljuta muči strijela,
270 Koju mukodavnice Ilitije odapnu na nju
(Boginje Here kćeri, što uzroče trudove gorke),
Tako do srca dopru Atridu žestoke boli.
Na kola skoči on i uzdodrži svojemu vikne,
K lađama prostranim konje nek goni, jer boljaše njega;
275 Danajcem krikne tada, daleko stane ga vika:
"Prijatelji oj moji, čelovođe argejske mudre,
Od lađa stanite vi moroplovnih sada odbijati
Tešku bitku, jer meni ne dade premudri Zeus-bog
Da se čitavi dan s Trojancima borim u boju."
280 Reče, - uzdodrža tad ljepogrive ošine konje
K lađama prostranima, te oni hotno²⁵ polete;
Pjena im polije prsi, odozdo ih prašina pospe,
Kada su ranjena kralja daleko iz bitke vukli.

B. Diomed ranjen od Parisa. 284-410.

285 Kada opazi Hektor, gdje kralj se miče iz borbe,
Onda se prodere on te Trojcem i Likijcem vikne:
"Trojci i Likijci vi i Dardanci borci izbliza,
Bud'te junaci, žestine, junaštva se sjetite, druži!
Najbolji junak ode, te meni veliku slavu
Kronov je dao sin. Kopitonoge tjerajte dete
290 Konje na Danajce snažne, da diku dobića stečete."
Rekavši tako volju potače i srce svakom.
Kao što gdje god pse bjelozube kadano lovac
Na vepra poljskoga goni il' na lava kada ih goni:
Tako je Prijamov sin ljudomori Aresu slični
295 Hektor na ahejsku vojsku junačine gonio Trojce,
A sam prkosa pun koračaše između rtnika
Te se obori u boj oluji preburnoj sličan,
Koja se spusti i sve uznemiri plavetno more.
Koga je prvoga ondje, kog zadnjeg pogubio onda

²⁵ 281. "hotno", tj. hoćko.

300 Hektor, Prijamov sin, kad slavu mu podade Zeus-bog?²⁶
 Prvog Aseja, zatim Autonoja, onda Opita,
 Dolopa, Klitova sina, Ofeltija i još Esimna,
 Onda Agelaja, Ora, Hiponoja, ratnika smjelog.
 Te je ubio vođe Argejcima Hektor, a onda
 305 I vojsku započne sjeći, ko Zefir kad vedrilcu Notu
 Udari u oblake olujom ih bijući gustom.
 Grdni se valovi stanu da motaju i pjena uvis
 Skače, kad Zefir, silni razbijač, po moru duše;
 Tako je mnoge glave vojnicima Hektor razbijo.
 310 Tu bi poraza bilo, i strašne bi stvari se zbile,
 U lađe sve bi bili Ahejci pali bježeći,
 Da Diomedu nije Odisej viknuo ovo:
 "Što se, Tidejev sine, dogodilo, te smo junaštvo
 Smetnuli s uma? ta k meni pristupi, dragi, - sramota
 315 Bit će, ako nam lađe sjajnošljemac osvoji Hektor!"
 Tad odgovarajuć njemu piomed prozbori jaki:
 "Ta ja ću ti se držat, ustrpjet se, al' će nam slabo
 Koristi biti, jer Zeus, nebesa oblačitelj, hoće
 Veću snagu da dade Trojancima negoli nama."
 320 Reče i u sisu l'jevu Timbreja pogodi kopljem
 Te ga iz kola sruši, a subojnika Odisej
 Njemu bogolikog zgodi, Molion ime mu bješe.
 Onda ih ostave ondje, nek leže prošav se boja,
 U četu odu bijesni ko dvojica veprova divljih,
 325 Kad se prkosa puni na lovačka obore pseta, -
 Tako se okrenu oni i Trojce stanu ubijat;
 Odahnu mirno Ahejci bježeći od Hektora divnog.
 Onda uhvate kola i dvojicu prvih boljara,
 Sinove Meropa, rodom iz Perkote, koji je znao
 330 Najbolje vraćat med ljudma, i nije sinovima svojim
 U boj ljudogubni poći dopustio, ali ga oni
 Ne htješe slušat, te smrt je odvukla ih crna i Kere.
 Njima Tidejev sin Diomed kopljanik slavni
 Dušu uzme i život i oružje dično im skine,
 335 A Hipodama i s njim Hipiroha odre Odisej.
 Onda im jednaku bitku Kronion ostavi ondje
 Gledajuć s Idskoga brda, te jedni koljahu druge.
 Onda Tidejev sin Agastrofa pogodi kopljem,
 Sina Peonova hrabrog, baš u kuk; nablizu mu konji
 340 Ne bjehu, da uteče, - zaludio bijaše vrlo!
 Konje mu subojnik držo daleko, a on je pješke
 Među rtnicima trčo, dok život ne izgubi slatki.
 Hektor ugleda njih u redovima i on se na njih
 Vičuć zaleti, a čete za njime trojanske jake.
 345 Grlati bojni Diomed zastrepi Hektora vidjev

²⁶ 299-300. vidi 5. pjev., st. 703 -704 i 8. pjev., st. 273-274.

Te Odiseju on, što nablizu stajaše, reče:
 "Napast se velika na nas sad ruši, šiloviti Hektor,
 Nego stanimo deder i čekajmo, bran'mo se od njegov!"

350 Reče i zamahne kopljem dugosjenim pa ga i baci,
 Zgodi, ne promaši jaki Diomed u glavu samu
 Gađajuć u vrh šljema, al' mjed se od mjedi odbi,
 Ne zađe u kožu krasnu, jer šljem ga obranio njegov,
 Trogubi, cjevnati šljem, što Hektoru dade Apolon.

355 Hektor uzmače veoma daleko i u čete zađe,
 Padne na koljena samo i čvrstom rukom se zemlje
 Prihvati, a crni mrak navuče se na oči njemu.

Dok je Tidejev sin za poletom pošao koplja
 Kroz rtnike daleko, gdje u tle se ono zataklo,
 Dotle se razbere Hektor te u kola skočivši natrag
 360 Potjera u vrevu konje i crnoj se ukloni smrti.

Jaki Diomed s kopljem potrči i onome vikne:
 "Opet si uteko smrti, o pseto! Već ti je blizu
 Poguba bila, al' Feb je Apolon spasao tebe,
 Kome se valjada moliš, kad u zveku ideš kopalja.
 365 Al' ću i poslije tebe ukapiti sastav se s tobom,
 Ako je besmrtni bog pomoćnik koji i meni;
 Med druge idem sad, da se opet namjerim na kog."

Reče i odirat stane Peonova junačkog sina;
 Na Diomeda, ljudma pastira, ljepokose onda
 370 Helene naperi muž Aleksandro divni strijelu
 Uz grob načinjen rukom čovječjom, nasloniv se za stup,

Uz grob Ila, ljudma starješine, Dardanu sina;
 Baš je presjajni oklop Diomed Agastrofu snažnom
 S prsiju skido i štit sa pleći i kacigu tešku,

375 Uto povuče na luku Aleksandro pregibak i on
 U nogu desnu zgodi u taban onog, te zalud
 Ne ode njemu iz ruke strijela, već prošavši naskroz
 U zemlju se zabode; Aleksandro tad se nasmije
 Slatko, iz zasjede skoči i prozbori hvaleć se mnogo:

380 "Ranjen si! nije strijela izletjela zalud! ej tako
 Da te u dno slabina pogodih i život ti uzeh!
 Tako bi istom od zla odahnuli velikog Trojci,
 Koji se zgražaju tebe ko od lava vekave kože." -

Ništa nepreplašen njemu Diomed odgovori jaki:
 385 "Strijelče, djevojčaru o jezični, gizdavi lukom!
 Da si se ogledo sa mnom u oružju stav mi nasuprot,
 Ne bi ti pomogo luk ni tvoje strijele guste!

A sad si zadr'o mene u taban i time se dičiš, -
 Ne marim, kanda me žena il' dječak bezumni rani,
 390 Jer nejunaku je tapa strijela, tupa nitkovu.

Drukčija biva moja strijela oštra, pa malo
 Makar i darnula ona, al' odmah čini mrtvacem!
 Njegova žena oba za njime obraza grebe,

395 Sirote ostaju djeca, a onaj tle zakrvaviv
Truhne i više je ptica oko njeg²⁷ negoli žena."
Reče, a kopljanik slavni Odisej se približi k njemu
I stane preda nj, a on iza njegov sjeđnuv izvuče
Str'jelu iz noge, a bol mu kroz čitavo probije t'jelo.
Na kola skoči on i uzdodrži svojemu vikne,
400 K lađama prostranim konje nek goni, jer boljaše njega.
Ostane kopljanik slavni Odisej sam, i ni jedan
S njim ne osta Argejac, jer sve ih osvoji sujma.
On se ozlovolji i svom progovori junačkom srcu:
"Jao, što će još snać me? pobojat se mnoštva i pobjeć
405 Bit će veliko zlo, al' još i gore, ako me sama
Uhvate, a druge Zeus je Argejce nagnao u b'jeg!
Ali zašto mi srce na takove pomisli misli?
Ta znam, da iz rata rđe daleko bježe, a onaj,
Koji prednjači drugim u borbi, valja da stoji
410 Hrabro, il' ranio koga, il' njega ranio drugi."

C. Odisej ranjen od Soka. 411-488.

Dok je u duši tako i u srcu svojem promišljo,
Uto trojanske čete štitonosne onamo dođu,
Stisnu ga u sredini i svoju opkole napast.
Kao kad vepra psi i mladići goniti stanu
415 Snažni, a vepar van iz duboke izlazi česte
Te svoj bijeli zub u čeljusti svinutoj brusi,
Oni oko njegov skaču, al' vepar zubima škljoca,
Oni ostaju hrabro, i ako je vrlo strahovit:
Oko ljubimca Zeusu Odiseja tako se Trojci
420 Nagonjahu, al' skočivši on nad plećima rani
Najprije Deiopita nezazornog oštrijem kopljem,
Onda ubije ondje Toona i Enoma s njime,
Zatim Hersidamasa, kad s kola na zemlju skoči,
U pupak rani ga kopljem pod štitom kvrgašem Odisej,
425 I on se u prah sruši i zemlje se uhvati šakom.
Ondje ih ostavi sve, te Haropa, Hipasu sina,
Brata blagorodnom Soku probode oštrijem kopljem,
Junak pođe bogoliki Sok, da pomogne bratu,
Blizu k Odiseju stane i njemu besjedu počne:
430 "O ti Odiseju slavni, nenasitni lukavče ratni,
Il' ćeš se danas pohvalit obojicom Hipasu sina
Ubiv takve junake i oružje skinuvši sa njih,
Il' će te moje koplje pogodit i život ti uzet."

²⁷ 395. "više je ptica oko njegov", tj. da ga mrtva drpaju, - "negoli žena", tj. kad bi kod kuće umr'o, te bi žene oko njega naricale.

435 Reče i zgodi ga u štit, što svuda jednako krije,
Te kroz blistavi štit silovito iziđe koplje
I vrlo umjetni oklop probode ono junaku,
Kožu mu s rebara sadre, al' Palada ne da Atena,
Da još i dalje ono junaku u utrobu prodre.
440 Videć Odisej, da u mjesto zlo pogodilo nije,
Uzmakne natrag i Soku progovori besjedu ovu:
"Jadniče, prijeka smrt obuzet će sada i tebe,
Koji uštavi mene, da s' i dalje s Trojcima borim!
Ovdje će, velim, smrt i crna te dignuti Kera
445 Danas, pod mojim ćeš kopljem izdahnut i meni ćeš slavu
Steći, a dušu ćeš dati dičnokonjiku Aidu."

Reče, a Sok se odmah okrenuvši bježati nagne;
Kada se okrene on, Odisej ga kopljem u leđa
Zgodi među ratnena i njemu ga kroz grudi rine,
Sruši se, stane ga jek, I Odisej se pohvali divni:
450 "Soče, oj sine hrabrog konjokrote Hipasa, eto
Tebe je snašla smrt i skončanje, uteko n'jesi!
Jadniče, neće tebi mrtvacu gospođa majka,
Neće ni otac oči zaklopiti, već će te kljuvat
Ptice mesožderke mnogo obl'jećući krilima tebe,
455 Ali mene će mrtva počastiti divni Ahejci."

Tako rekavši koplje silovito hrabroga Soka
Iz kože i iz štita kvrgaša izvadi sebi;
Kad ga izvuče, prsne mu krv, da boljaše duša.
A kad Odiseja krv junačine vide Trojanci,
460 Jedan povikne drugom u vojsci i pođu na njega,
A on udari natrag i povikne drugove svoje;
Triput povikne junak, koliko ga nosilo grlo,
Triput Aresu mili Menelaje čuje mu viku
Te on Ajasu divnom, što nablizu stajaše, reče:
465 "Ajase potomče Zeusov i ahejska narodna glavo,
Eto je glas do mene Odiseja zlopatnog dopro;
Čini se, kan'da ga sama Trojanci svladati hoće,
Pošto odvojiše njega od ostalih u bici ljutoj.
Nego u vojsku hajd'mo, jer bolje je branit, a strah me,
470 Da mu se štogod junaku med Trojcima ne zbude samu,
I da danajski narod za njime ne požali vrlo."

Tako rekavši pođe, a za njim bogoliki junak.
Zeusova ljubimca nađu Odiseja; Trojci oko njeg
Grnjahu, - oko rogova u gori jelena tako
475 Crveni čagalji ginu, kad lovac strijelom ga rani
Sa tetive je pustiv, bježeći je uteko jelen,
Krv mu je jošte topla, još koljena miču se njemu,
Al' kad ga savlada već strijela brza, u gaju
Gorskom sjenastom njega mesožderi čagalji stanu
480 Trgat, al' onamo bog dovede grabežljivca lava,
Čagalji strugnu, a lav tad jelena žderati stane:

485 Oko svaštoznanog hrabrog Odiseja tako Trojanci
Tada nagrnu snažni i mnogi, al' nemili danak
Odvračaše junak od sebe potrkujući kopljem;
Ajās pristupi bliže sa štitom kakono kula²⁸
Te uz Odiseja stane, a Trojci strugnu kud koji.
Ubojni onda Menelaj iz vojske njega izvede
Za ruku uzev, dok konja ne dogna subojnik bliže.

D. Mahaon ranjen od Parisa. 489-520.

490 A na Trojance Ajās navalivši ubi Dorikla,
Prijamovoga sina od inoče, Pandoka rani,
Rani Lisandra junak i Pirasa i još Pilarta.
Kao što kada rijeka nabuja te s brda se lije
Na ravan, snježna rijeka od Zeusove gonjena kiše,
495 Mnoga suha drveta, omorike sa sobom mnoge
Nosi i silan mulj u morsku pučinu baca:
Tako je po polju vijo i gonio svijetli Ajās
Ljude i konje i sve ubijo, a ni znao nije
Hektor, jer kreševu on se na strani borio l'jevoj
Uz obalu Skamandra, gdje junačke najviše glave
500 Padahu, gdje se je huk neutažljiv oko junaka
Tad Idomeneja dizo i okolo Nestora starca.
Hektor med onima stojeć strahovite činjaše stvari
Borec se s kola i čete mladića bijući kopljem;
Ali još ne bi s puta uzmakli divni Ahejci,
505 Da Aleksandro nije, ljepokose Helene čovjek,
Uzbio narodnoga pastira Mahaona bio,
Kad je prednjačio drugim: u pleće ga desno strijelom
Troreznom²⁹ zgodi, Ahejci poboje se kipeći gnjevom,
Kad se okrene boj, da ne uhvate njega Trojanci.
510 Odmah Nestaru divnom progovori tad Idomenej:
"Nestore, Nelejev sine, oj ahejska velika diko,
Diži se, na kola skoči, Mahaon nek skoči kraj tebe,
I kopitonoge konje okreni k lađama brze,
Jerbo je vredniji vidar u c'jeni od mnogih drugih
515 Strijele vađeć i dobre lijekove na rane mećuć."
Reče, te poslušā njega Gerenjanin konjanik Nestor:
Odmah se na kola popne, Mahaon se popne sa njime,
Koji nezazornog sin Asklepija bješe vidara,
Onda ošine konje, te oni hotno³⁰ polete
520 K lađama prostranima, kud oba želješe stići.

²⁸ 485. O golemom štitu Ajasovu vidi 7. pjev., st. 220-224.

²⁹ 508. "troreznom" strijelom; vidi 5. pjev., st. 393.

³⁰ 519. "hotno", tj. hoćko.

E. Ajas suzbijen od Zeusa. 521-574.

Videć Kebrion Trojance u boju kako se metu,
Stojeć uz Hektora njemu ovako zboriti počne:
"Hektore, mi se sami med Danajci vrzemo ovdje
Opakoj vrevi ratnoj na kraju, a Trojci se drugi
525 Metu, miješaju svi, i sami i njihovi konji,
Ajas, ih vija sin Telamonov, dobro ga spazih,
Jer mu je široki štit na plećima. Nego okren'mo
I mi onamo kola i konje, gdjeno pješaci
S konjici zao boj zavgavaju i kolju jedni
530 Druge, i med njima huk neutažljiv tamo je nasto."
Reče Kebrion i konje ljepogrive zvizgavim bičem
Ošine odmah, i oni oćutjevši udarac bića
Brzo kroz Trojce kola provezu i kroz Ahejce
Gazeć mrtvace silne i štite. Osovina kolna
535 Sva se okaljala krvlju i v'jenci u stajala kolnog,
Na njih su s kopita konjskih i s naplataka točaka
Vrcale kaplje, a Hektor veoma u junačku vrevu
Željaše zaći te skoćit i razbit je. On med Ahejce
Baci pomaganju zlu i malo se ostane koplja.
540 Onda nastavi Hektor obilazit redove vojske,
Štit mu u rukama bješe i kameni veliki i mać,
Ali se uklanjao, da Ajasa susreo ne bi
Jer mu je kratio Zeus, da se s boljim bori junakom.³¹
Stravu u dušu Zeus visokovladni Ajasu vrgne;
545 On se zapanji i štit sedmokožni bacivši za se
Nagne bježat po vojsci obaziruć se ko zvjerka,
On se okreto te korak za korakom sve izmjenjivo.
Kao što sjevkastog lava od obora govedeg gone
U brzi bijeg psi i seljaci, što na polju žive,
550 Svu noć stražeći budni ne dađu oteti lavu
Govedeg debelog mesa, navaljuje mesa želeći
Lav, al ne može ništa učiniti, jer na nj iz ruku
Smionih gusta koplja i gorući ugarci na njegov³²
555 Padaju, kojih se plaši, iako je žestok veoma;
Zorom odlazi dalje, a u srcu svome je bolan:
Tako od Trojanaca uzmaće s bolnijem srcem
Vrlo nerado Ajas za ahejske bojeć se lađe.
Kao kad magarac spori dječacima prkosi iduć
Na njivu, batina mnogo oko njegov se slomilo veće,
560 Al' on po ravnom pase po usjevu; njega dječaci
Batinama tuku, al' snaga je njihova slaba,

³¹ 542-543. Ti su stihovi valjda poslije umetnuti, jer se ne vidi zašto bi se sada Hektor uklanjao Ajasu i zašto bi to bila volja Zeusova.

³² 553. Lav se boji vatre u noći, zato ga i danas gorućim ugarcima plaše i odgone ljudi u onim zemljama gdje ima ta zvijer.

Jedva ga otjeraju, kad veće se nasiti hrane:
Tako su Ajasa tad Telamonova sina Trojanci
I pomoćnici gnali mnogobrojni sveđ neprestance
565 Koplja zabadajuć mnoga po sredini njegova štita;
Ali se sjećao Ajas junaštva, sjećo žestine
Te se obraćo natrag i ustavljo trojanske čete,
A sad bi opet on se okrenuo i stao bježat.
Svima branjaše njima da pristupe k lađama brzim;
570 I po sredini on postajkivo bi med obje vojske
Te bi udaro bjesno, a koplja iz smionih ruku
Jedna u veliki štit se zabadala napr'jed leteći,
A druga mnoga se u tle zatakoše, dok se još n'jesu
U kožu zadjela b'jelu želeći se nasitit mesa.

F. Euripil ranjen od Parisa. 575-595.

575 A Euemonov sin Euripil kad opazi sv'jetli,
Kako strijele guste savladati Ajasa hoće,
Pristupi k njemu i koplje izbacivši svijetlo rani
Njim Apisaona, ljudma pastira, Fausiju sina,
U jetru ispod srca i razglobi koljena njemu.
580 Skoči Euripil i njemu sa pleći oružje stane
Skidat, al' nalični bogu Aleksandro spazivši njega
Gdje s Apisaona skida već oružje, nategne odmah
Na Euripila luk te u bedro ga pogodi desno
Str'jelom, a str'jela se slomi i njega rani u bedro.
585 Od smrti bježeć Euripil med drugove utekne guste,
Danajcem krikne on, daleko stane ga vika:
"Prijatelji oj moji, čelovođe argejske mudre,
Dajte okren'te se, stan'te, od Ajasa nemili danak
Odbijte, kojega str'jele savladati hoće, - ne velim,
590 Da će iz opake vreve uteći ratne; već stan'te
Oko Ajasa vi Telamonova protiv dušmana."
Tako ranjeni reče Euripil, a oni uz njega
Stanu nablizu štite naslonivši svi o ramena
I dignuv koplja uvis, a Ajas im dođe u susret,
595 Uz njih okrenuv se stane, kad u jato dođe drugova.

3. U ahejskom okolu. 596-848.

A. Ahilej šalje Patrokla k Nestoru. 596-617.

Tako se ondje oni ko živi borahu oganj.
Kobile Nelejeve izvezu Nestora starca
Iz boja znojeć se i s njim Mahaona, ljudma pastira:
Vidi Ahilej njega i pozna brzonogi, divni,
600 Jerbo je trbušastoj na kraju stajao lađi,
Nevolju motreći velju i bježanje motreći plačno.
Odmah započne riječ Patroklu svojem drugu
Iz lađe viknuvši brze, i Aresu slični Patroklo
Iziđe čuv iz čadora, - početak mu bijaše b'jede.³³
605 Njemu progovori prvi Menetijev junački sinak:
"Što me, Ahileju, zoveš? što treba tebi od mene?"
Tad odgovarajuć njemu brzonogi reče Ahilej:
"Divni Menetijev sine, oj premili mojemu srcu,
Mislim, ka koljenima Ahejci će mojim pristupit
610 Te će moliti mene, jer teška pritiskuje nužda.
Nego, o ljubimče Zeusov, otiđi Nestora pitat,
Kojega to junaka iz borbe ranjena vodi.
Straga se sličan u svemu Mahaonu čini vidaru,
Sinu Asklepijevu, al' ne vidjeh oči junaku,
615 Jer projuriše konji uz mene brzo trčeći."
Reče, te poslušaj riječ drugara milog Patroklo
I on k čadorima odmah i k ahejskim lađam otrči.

B. Patroklo kod Nestora. 618-803.

Ona dvojica kad već k čadoru Nestora dođu,
Oni sa kola tad na mnogohranu na zemlju siđu;
620 Starčeve otpregne konje Eurimedon subojnik odmah
Od kola. Oni sušiti znoj sa košulja stanu
Prema vjetru stojeći uz obalu morskiju, a zatim
Oba u čador ušav na stolice sjedoše ondje;
Njima napitak tad Hekamede ljepokosa spremi,
625 Koju je dobio starac, Ahilej kad opl'jeni Tened,
Kći je junačine bila Arsinoja, te nju Ahejci
Obraše njemu, jer on je u v'jeću prednjačio svima.

³³ 604. "početak mu bijaše bijede", tj. Patroklu, jer sastavši se Patroklo s Nestorom ovaj mu kaže neka moli Ahileja, ako već sam neće Ahajcima da pomogne, a ono bar njega, Patrokla, neka im pusti u pomoć (st. 790-803.). Patroklo u 16. pjevanju moli Ahileja da ga pusti Ahejcima u pomoć. Ahilej ga pusti, i to bijaše Patroklova smrt.

Najprije ona sto crnonogi postavi pred njih
 Krasan izglađen l'jepo, a na sto košaru metne
 630 Mjedenu, u njoj je luka donesla, meze uz vino,
 I meda žučkastoga i svetoga ječmenog zrnja,³⁴
 Prekrasni postavi kondir, što od kuće bješe ga starac
 Donio; čavlice zlatne po sebi je imao kondir,
 Uha je četiri imo, oko svakog po dva golupka
 635 Kljuvahu zlatna, a dvije odozgo bijahu noge.
 Teško je drugi tko sa stola micao kondir,
 Pun kada bješe, al' Nestor starina ga dizaše lako.
 U tom kondiru sm'ješa na boginje nalična žena
 Pramnejskog vina, a onda unutra kozjega sira
 640 Mjedenim nastruže nožem i bijelim obaspe brašnom,
 Onda im rekne, da piju, kad zgotovi veće napitak.
 Pošto se napiju oni i ugase ljutu već žeđu,
 Jedan drugome stade govoriti veselo, slatko.
 A bogoliki stane kod vrata junak Patroklo,
 645 Njega kad opazi starac, sa stolice poskoči sjajne
 Pa ga za ruku uzev uvede i posadi ondje,
 Ali ne htjede sjesti Patroklo, već Nestoru reče:
 "Nije mi, gojenče Zeusov, do sjedanja, neću te slušat.
 Junak me poslao čestit, strahovit ovamo pitat,
 650 Kog to ranjena voziš, - al' i sam ga poznajem eto;
 Vidim ljudma pastira Mahaona, a sad ću opet
 Divnom Ahileju riječ otići kazati o tom.
 A ti, starče, Zeusov o gbjenče, kakav je znadeš
 Strašan on čovjek, ta on bi i nekriva mogo okrivit."
 655 Njemu odgovori riječ Gerenjanin konjanik Nestor:
 "Zašto ahejske sine toliko žali Ahilej,
 Koji su ranjeni str'jelom, a u srcu ne zna za tugu,
 Kakva u vojsci nastu u ahejskoj? U lađah leže
 Ranjeni, pogođeni junaci ahejski prvi:
 660 Tidejev veće sin Diomed ranjen je jaki,
 Kopljanik slavni je ranjen Odisej i Agamemnon,
 I Euripil je veće u bedro ranjen strijelom,
 Ovog sam iz boja tek junaka doveo evo
 Ranje na puštenom str'jelom s tetive. Ali Ahilej
 665 Ne mari niti žali Ahćje, iako je valjan.
 Čeka li, dokle nam svi ne izgore brodovi brzi
 Kod mora gorućim ognjem preko volje ahejskih slna,
 Dokle ne popadamo po redu? U mene već nije
 Snage, kakva je prije u udima gipkim mi bila.
 670 Ej da pomladit se mogu, da imam potpunu snagu,
 Kakav sam bio, kad svađa med Elijci i nama nastu
 Zbog otimačine krava, kad ubih Itimoneja,
 Dičnog Hipirohu sina (u Elidi življaše ovaj),

³⁴ 631. "svetoga ječmenog zrnja", vidi 5. pjev., st. 499.

675 Ubih ga odgoneć krave za naknadu. Braneći krave
 Među rtnicima prvi od koplja mojega pade;
 Kad on pade, seljaci razbježe se onda kud koji.
 Iz polja plijena mi veoma sagnasmo mnogo:
 Goveđih sagnasmo stada pedeset, toliko ovaca,
 A toliko i svinja i rasutih kozijih stada,
 680 Sto i pedeset odande plavogrivih sagnasmo konja,
 Kobila samih, i mnoga još pod sobom imaše ždr'jebe.
 Sve to u Nelejev Pilos odagnasmo; stignemo noću
 U grad, te u srcu svom se poveseli otac mi Nelej,
 Što sam mlađahan pošo u borbu i doveo mnogo.
 685 U osvit zore uzmu glasnici vikat, nek dođu
 Oni, koji su duga u Elidi imali divnoj;
 Onda se skupe pilske čelovođe i plijen d'jelit
 Stanu, jer mnogima od nas Epejci bjehu dužnici;
 Malo nas bješe u Pilu, da ne bismo imali štete.
 690 Štetu nam učini jaki Heraklo došavši k nama
 Pređašnjih godina jednoć, junake najbolje pobi.
 U nezazornog bjesmo u Neleja dvanest sinova,
 Od svih ostadoh ja, a drugi su svi pobijeni.
 Tako su napržiti Epejci mjedenhalje otad
 695 Svakakva u obijesti bezakonja činili nama.
 Stado goveda tada i veliko stado ovaca,
 Trista si glava starac izabere i još pastire,
 Jerbo je i on mnogo u Elidi imao duga:
 Četiri obduljaša pa i kola s konjima tima,
 700 Kad su na utрку došli. Za tronog su imali trčat,³⁵
 Al' ih junacima kralj zadrži Augija sebi,
 Otpravi upravljača za konjima žalosna svojim.
 Poradi čina tog i riječi srdit starina
 Uzme veoma mnogo, a ostalo narodu dade,
 705 Neka među se d'jele, da jednako zapadne svakom.
 Sve mi svršismo to i bozima okolo grada
 Žrtve prinesosmo već, al' dana treoega mnogi
 Na kopitonogim konjma Epejci banuše naglo,
 Med njima oružana Moliona do dva su bila,
 710 Jošte dječaci junaštvu, žestini nevješti jošte.
 Ima grad Trioesa, na br'jegu strmome stoji
 Uz vodu Alfej daleko na međi pjeskovitog Pila:
 Taj grad podsjedat stanu želeći njega razorit.
 Ali cijelim poljem kad prođu, nama Atena
 715 Glasnicom noću doteče sa Olimpa i nama javi,
 Neka se oružamo, i Piljani skupe se rado,
 Brzo pohite oni vojevat; al' ne dade Nelej,
 Da se i ja oružam, i konje sakrije meni,
 Misleći, da ja jošte ne umijem poslova ratnih;

³⁵ 700. "za tronog su imali trčat", tj. tronog je bio postavljen za obdulju.

720 Al' se i tako ja med konjici naših istakoh,
 Ako i bijah pješak, jer vođaše bitku Atena.
 Ima rijeka zvana Minijej, blizu Arene
 U more teče, i tamo božansku čekasmo zoru
 Pilski konjici mi, a vrvljahu k nama pješaci.
 725 Otud brzo veoma u oružju mi se zaputiv,
 Dođemo oko podne do Alfejske svete rijeke.
 Tu premogućem Zeusu prikazasmo klanice krasne:
 Jednoga Alfeju bika, a drugoga još Posidonu,
 Sjajnokoj onda Ateni prikazasmo sa paše kravu.
 730 Četimice po vojsci povećerav našoj i onda
 Legnemo svi počivat u oružju svaki u svojem
 Uz vale Alfejeve. Junačine stanu Epejci
 Tada podsjedat grad želeći njega razorit.
 Ali im teški pukne pred očima posao ratni.
 735 Jer kad zasja već sunce i razastre se nad zemljom,
 Mi se skupimo na boj pomoliv se Zeusu, Ateni.
 Kad med Epejci boj i med Pilcima nastane veće,
 Prvi pogubih Junaka i konje mu brze odvedoh,
 Mulija kopljanika pogubih, Augiji zeta,
 740 Kome je prvu kćer Agamedu plavu za ženu
 Imo (i njoj su svi što ih rodi na širokoj zemlji
 Ustuci poznati bili). Probodoh Mulija kopljem,
 Kad se primače, te pade u prašinu, a ja se vinuh
 Na kola i med rtnike stah. Epejci se divni
 745 Razbjegnu tada kud koji, kad opaze, gdje im je pao
 Konjički vođ, što je dotle u boju prednjačio drugim.
 Onda se ja zaletim oluji naličan crnoj,
 Osvojim kola pedeset, i uz svaka po dva junaka
 Sastave zube sa zemljom od mojega svladani koplja.
 750 Ondje bih ubio oba Moliona, Aktoru sina,
 Da širokovladni otac zemljotresac obadva nije "
 Iz rata izbavio ogrnuv ih velikom maglom.
 Tu je velikom snagom objačio Piljane Zeus-bog,
 Jer mi gonismo dotle dušmane po prostranom polju,
 755 Koljući jednako njih i oružje kupeći krasno,
 Dokle ne dognasmo konje buprasijskom pšeničnom polju,
 K Olenskoj hridi i tamo, gdje i br'jeg Alisijski kažu:
 Otud odvede nam natrag Atena Palada vojsku.
 Ubih i ostavih tu junaka zadnjeg. Ahejci
 760 Okrenu brze konje s Buprasija natrag u Pilos
 Hvaleć od bogova Zeusa, od ljudi Nestora hvaleć.
 Takav sam bio med ljudma - ej ikada ako sam bio!³⁶ -
 Ali Ahilej sam junaštvo uživa svoje,

³⁶ 762. "ej ikada ako sam bio!", vidi 3. pjev., st. 180. Nestor u ovom i u idućem stihu hoće da kaže: i ja sam nekad bio junak i svojim sam junaštvom drugima koristio, - Ahilej nije takav, on je junak, ali samo za sebe.

765 Nego će plakati, mislim, kad propadne ahejski narod!
 Dragane moj, ovako Menetij je tebi nalago
 Onda, kad te je on Agamemnonu iz Ftije slao.
 U kući bio sam ja i Odisej bio je divni,
 I sve smo čuli dobro, u dvorima što je nalago.
 770 U dom smo Pelejev došli, u kojem se stanuje zgodno,
 Kad smo po ahejskoj zemlji mnogohranj kupili vojsku.
 U kući našli smo taj Menetija viteza s tobom
 I Ahileja ktome, a starac konjanik Pelej
 Debela volujska stegna u ogradi dvorišnoj Zeusu
 775 Paljaše gromovnome držeći zlaćeni kondir,
 Iz kog žarkasto vino na žarene sipaše žrtve.
 Mesom se baviste ti i Ahilej; ja i Odisej
 Divni kod predvraća stasmo; Ahilej u čudu skoči,
 Pa nas za ruku uzev povede i posadi ondje.
 L'jepa nam postavi jela, što pravo je gostu ih dati.
 780 Kad nam se jela i pića nadovolji srce, tad počnem
 Zboriti ja i hrabriti vas, da pođete s nama,
 A vi ste hotjeli vrlo, i oci vas nutkahu mnogo,
 Pelej starina je sinu Ahileju svome nalago,
 Vazda nek najbolji bude i odličan između drugih,
 785 A sin je Aktorov tebi Menetij ovako nalago:
 ""Sine, svojim je rodom Ahilej veći od tebe,
 Stariji jesi ti, al' on od tebe je jači.
 Besjeđu mudru njemu govori, napućuj ga, svjetuj,
 I Ahilej će tebe na dobro slušati svoje.""
 790 Tako je starac nalago, al' ti se već ne sjećaš toga;
 Kaži to i sad hrabrom Ahileju, ne bi l' te slušo.
 Tko zna, nećeš li srce okrenut mu s pomoću božjom,
 Kada mu kažeš riječ, ta vr'jedi savjet drugarov.
 Ako l' se kakva boji u duši proroštva božjeg,
 795 Il' mu je gospođa majka od Zeusa javila štogod,
 A on nek pusti bar tebe, te vojska mirmidonska druga
 Neka iziđe s tobom, da Danajcem svane. Ahilej
 Neka ti lijepo dade ponesti oružje u rat.
 Ne bi l' te držali Trojci za njega i od rata ne bi l'
 800 Prestali, ahejski ne bi l' odahnuli ubojni sini,
 Od ratne stiske, ma bio i malen od rata odah
 Umorni vi još n'jeste, i umorne od boja ljude
 Lako bi odgnali k Troji od brodova i od čadora."

C. Patroklo vraćajući se k Ahileju spasava Euripila. 804-848.

805 Tako mu reče i time u grudima gane mu srce,
 Te on poleti k lađi potomka Eakova brzo.
 A kad do lađa veće božanskog Odiseja dođe

810 Junak Patroklo trčeći, gdje skupština, sudnica bješe
 Ahejska i gdje bjehu oltari bozima vječnim,
 Dođe u susret mu sin Euemonov vitez Euripil
 Zeusovo čedo, a ranjen u bedro oštro'rtom str'jelom
 Hramljući iz rata dođe; sa glave njemu i s pleći
 Voden je tekao znoj, a krv je klokotala crna
 Iz rane njegove teške, al' razum mu ostade čitav.
 Vidjevši njega sin ga Menetijev požali jaki,
 815 Stane ga jauk i ove progovori krilate r'ječi:
 "Jao jadnici vi, čelovođe danajske mudre.
 Tako li imaste pse pod Trojom nasitit crne
 Od prijatelja, domaje daleko debelim mesom!³⁷
 Nego mi, gojenče Zeusov, Euripile viteže, reci,
 820 Hoće l' odoljet Ahejci gorostasnom Hektoru jošte,
 Ili će propasti svi od njegova svladani koplja?"
 Razumni njemu Euripil odgovori na to ovako:
 "Spasjenja nema Ahejcem, o Patroklo, gojenče Zeusov,
 Nego će ostati svi u brodovma crnim ležeći
 825 Jerbo junaci svi, što do sada najbolji bjehu,
 Leže u lađama sada od trojanskih zgođeni ruku
 I ranjeni, a snaga Trojancima jednako raste.
 Nego me spasi ti, o Patroklo, i k lađi crnoj
 Mene odvedi i str'jelu iz bedra mi izreži i krv
 830 Mlakom mi vodom isperi i l'jekove blage i dobre
 Metni mi, što te je, kažu, naučio divni Ahilej,
 A njegov nauči Hiron od sviju Kentaura bolji.
 Jerbo vidari naši Mahaon i Podalirij:
 Jedan je, mislim, ranjen i leži sad u čadoru,
 835 Te mu i samome treba nezazornog kakva vidara,
 A drugi na polju trojskom odol'jeva ljutome boju."
 Njemu prihvati riječ Menetijev junački sinak:
 "Kako će biti to? Što činit, Euripile, treba?
 Idem te besjedu ću Ahileju kazati hrabrom,
 840 Koju mi naloži Nestor Gerenjanin, ahejski branič;
 Ali ni tako neću na mukama ostavit tebe."
 Reče i ispod prsi pastira narodnog hvati
 Pa ga u čador odvede, a subojnik kada ih vidi,
 Prostre volujske kože; Patroklo ga povali na njih,
 845 Izreže preoštru britku strijelu i krv mu crnu
 Mlakom opere vodom, a onda rukama smrvi
 Korijen gorki, lijek od razgona, koji utiša
 Bolove, osuši ranu, te krvca prestane teći.

³⁷ 817-818. vidi 1. pjev., st. 4-5.

DVANAESTO PJEVANJE

(26. dan. Nastavak)

Boj oko bedema.

4. Pripreme za navalu. 1-107

A. Pulidamas svjetuje Trojance neka siđu s kola. 1-79.

Tako Menetijev sin u čadoru je junački vido
Ranjenoga junaka Euripila. A boj Trojanci
Bili su četimice s Argejcima, nije bo jarak
Imao braniti duže Ahejce, ni široki bedem
5 Nad njim, što ga za svoje sazidali bijahu lađe
I pred bedemom opkop iskopaše¹, al' hekatombi
Ne daše bozima slavni, da b' lađe im i plijen mnogi
Čuvao bedem, što bješe preko volje bogova vječnih,
Sazidan, - zato dugo i nije ostao čitav.
10 Dokle je živio Hektor, dok srdit bješe Ahilej,
Dokle Prijamov grad nerazoren stajaše jošte,
Dotle je stajo cjelovit i ahejski veliki bedem.
Ali kad poginuše junaci trojanski prvi,
Kada već padoše neki Argejci, a ostaše neki,
15 I kad Prijamov grad u desetom propade ljetu
I kad na postojbinu otploviše milu Argejci,
Onda namisle bozi Posidon i s njim Apolon
Danajski uništiti bedem napustivši jake rijeke,
Koje se u more liju odozgo s brdina Idskih,
20 Res i Heptapor-rijeka i Kares i Rodij i Grenik,
Simois, divna rijeka Skamandar jošte i Esep,
Gdje su od volujske kože u prašinu štitovi mnogi
Pali i kacige mnoge i polubozi junaci.
Na istu stranu Feb i Apolon okrene ušća
25 Tima rijekama i t'jek navrnu im za devet dana
K bedemu, a Zeus pusti neprestane dažde, da bedem
Brže po moru ode. Zemljotresac s trozubom pođe
Napravo, temelje sve od kamenja on i od stupa,
Što su Ahejci mučno sagradili, u vodu baci

¹ 5-6. O tome bedemu i opkopu vidi u 7. pjev., st. 436-441.

30 Te sve uravni on uz Helespont, silno što struji,
 Obalu veliku svu on ogrne opet pijeskom
 Uništiv zid i rijeke navrnu u koritp natrag,
 Kako su i prije vođu ljepoteku u more lile.²

35 Tako su dakle bozi Posidon i s njim Apolon
 Poslije htjeli učinit. A tada okolo zida
 Tvrđoga plane vika i borba, na kulama stanu
 Gađane pucati grede, Argejce udari Zeusov
 Bič, te stisnuti tad se kod prostranih ustave lađa
 Ljutoga štra ugonjača bojeći se Hektora divnog,
 40 A on se sličan oluji ko i prije boraše hlabro.
 Kao kada se lav il' vepar kočec se snagom
 Među lovačkim psima, med lovcima nalazi gdjegod;
 Oni se poput zida na njega poređaju redom
 I iz ruku gusta na njega bacaju koplja,
 45 Ali se lavovo srce il' veprovo hlabro ne boji
 Niti preda, već sama hlabroća ga njegovu smakne,
 Mnogo se okreće on i napada junačke rede
 I kud se pravce zatrči, junaka uzmiču redi:
 Tako je u vrevi Hektor obilazeć molio druge
 50 Svoje, nek preskoče jarak, i potico; al' se ni konji
 Brzi usudili n'jesu; na kraju samom stojeći
 Oni rzati počnu bojeći se širokog jarka;
 Nije se izbliza mogo preskočiti a niti pr'jeći,
 Jer su se strmeni bile nadvodile na obje strane
 55 Uzduž čitavog jarka, odozgo bijaše oštro
 Tu zabodeno kolje (Ahejci su visoko kolje
 Na gusto metnuli tu, od dušmana da obrana bude);
 Ne bi vukući kola s kotačima krasnima lako
 Ušo konj, a pješaci pomišljaše, ne bi li mogli.
 60 Tada k Hektoru smjelom Pulidamas stupi i reče:
 "Hektore i druge vi pomoćnika i Trojaca vođe,
 Ludo kroz jarak ovaj brzonoge gonimo konje!
 Vrlo je teško prijeći preko njeg, jerbo nad njime
 Strše oštiljati koci, a uz njih je ahejski bedem.
 65 Konjici³ s kola tu ni sići niti se borit
 Ne bi nikako mogli, u t'jesnu bi mogli postradat.
 Višnji gromovnik Zeus pogubiti hoće li ove
 O zlu im radeć te kani l' Trojancima na pomoć biti,
 Doista htio bih ja, da to se dogodi odmah,
 70 Bez slave propali tu Ahejci daleko od Arga!
 Ako l' se okrenu pak. Ahejci i uzbiju natrag
 Od crnih lađa nas, te u iskopan padnemo jarak,

² 11-33. Posidon i Apolon ruše ahejski bedem s dopuštanjem Zeusovim; vidi u 7. pjev., st. 445-463. Po svoj prilici pjesnik je ovo umetnuo da bi svojim slušačima protumačio kako se dogodilo, te se od slavnoga onog bedema do njegova (tj. pjesnikova) vremena nije nikakav ostatak sačuvao.

³ 65. "konjici", tj. uzdržane; vidi 11. pjev., st. 51-52.

75 Ne mislim, da će se onda i glasnik vratiti od nas,
Kad nas Ahejci natrag u Troju vijati stanu.
A sad, kao što velim, učinite dajte ovako:
Neka nam subojnici pred jarkom konje pridrže,
A mi bojnici svi u oružju Hektora divnog
Hrpimice slijed' mo, Ahejci nam neće odoljet,
Ako su nastavljene na pogubu njima već zamke."

B. Trojanci sastavljaju pet navalnih četa. 80-107.

80 Reče, i besjeda ta se valjana Hektoru sviđi;
Odmah iz kola on u oružju na zemlju skoči,
Ali ni ostali Trojci ne ostaše u kolma duže,
Već svi na zemlju skoče, kad vide Hektora divnog,
Svaki zapovjedi junak uzdodrži svome, da konje
85 Ondje, kako valjade, pred jarkom drže u redu;
A tad se razmaknu sami, i svi se poređaju ondje.
U pet se sastave četa i pođu za vođama svojim.
Koji s Pulidamasom nezazornim, s Hektorom pođu,
90 Njih je najviše bilo i najbolji bjehu i bedem
Željahu oni razbit, kod dubokih lađa se borit.
Za njima treći pođe Kebrion, a kod kola Hektor
Ostavi drugog junaka, rđavijeg nego Kebrion;
A druge Paris povede, Alkatoj i ktome Agenor;
95 Treće Helen povede i Dejfab bogoliki s njime,
Do dva Prijamu sina, a Asije bijaše treći,
Asije, Hirtakov sin; iz Arizbe njega su konji
Don'jeli svijetli velji od vode od Seleenta;
Četvrtu vođaše vojsku Eneja, sinak Anhisov
100 Čestiti, ne bješe sam, već Antenoru obadva sina
Bijahu s njim, Arheloh i Akamas vješti u ratu;
A pomoćnike slavne Sarpedon vođaše u boj
Sa sobom uzevši Glauka i junačkog Asteropeja,
Koji se svakako njemu od svijuju činjahu bolji
Iza samoga njega, a on se istico jošte.
105 Jedni o druge kad se već pritisnu štitima dobrim,
Pođu na Danajce boja želeći, mislili nisu,
Da će se oprijet oni, već pasti kod crnih lađa.

5. Navala na bedeme. 108-471.

A. Asij uzalud navaljuje na lijevoj strani. 108-194.

Savjet Pulidamasa nezazornog tada Trojanci
Poslušashe i slavni daleko njih pomoćnici,
110 Samo Asije, glava junaka, Hirtakov sinak,
Ne htjede upravljača ni konje ostavit ondje,
Nego se približi s njima ka brzijem lađama ludov, -
Nije mu suđeno bilo uklonit se Kerama crnim
Te se k Iliju gradu vjetrovitom vratiti natrag
115 Od lađa crnih konjma i kolima svojima gizdav,
Već nepomenica prije sudbina dâ, Idomenej,
Daukaliona ponosnog sin, da ga savlada kopljem.
Od lađa nal'jevo on je okrenuo, kud su se znali
Vraćati s konjma Ahejci i s kolima s bojnoga polja;
120 Tuda upravi kola i konje, al' krila od vrata
Ne nađe prislonjena nit' zasunke velike nađe,
Već su junaci vrata otvorili, ne bi li kojeg
Med lađe spasli druga, kad bude iz boja bježo.
Tamo okrene konje sa namjerom, za njim junaci
125 Vrisnuvši drugi polete, jer misliše, da im se neće
Oprijeti Ahejci već pasti kod crnih lađa, -
Lude, al' do dva junaka prvaka nađu kod vrata,
Dva prejunctiona sina kopljonosnih onih Lapita.
Jedno Piritov sin Polipet bijaše jaki,
130 Drugo Leontej bješe ljudomori Aresu slični.
Ta dva junaka ondje pred visokim stajahu vratma
Kakono hrasta dva visokovrha gdje u planini,
Kojino dane sve odol'jevaju kišama, vjetrom
S dugačkim učvršćeni i s velikim kor'jenjem u tle;
135 Tako se u snagu oni i u ruke uzdajuć svoje
Čekahu, veliki Asij dok dođe, ne htješe pobjeć.
Oni⁴ od kože suhe od volujske štitove dignu
I s cikom velikom k tvrdom pristupati bedemu stanu
Oko Asija kralja, Adamasa njegovu sina,
140 Jamena, oko Toona, Enomaja, oko Oresta,
A dva junaka ona u nutarnjoj strani od vrata
Vikahu nazuvčarom Ahejcem, neka se bore;
Ali kad opaze već, da k bedemu hrle Trojanci,
Vika i trka kad već uzavri u danajskom rodu,
145 Ona dvojica onda pred vrata skoče u borbu,
Nalik na divlje bjehu na veprove, što u planini
Čekaju, kada lovaca i pasa gomila ide;

⁴ 137. "oni", tj. ljudi oko Asija spomenuti u st. 124.

Oni sa strane skaču i drveće lome kraj sebe,
 S kor'jenjem čupaju ga i zubima šklocaju oba,
 150 Dok ih ne pogodi tko i život ne izvadi iz njih.
 Tako je oružje sjajno na prsima šklocalo onim,
 Kad ih gađahu sprijed, jer vrlo se borahu hrabro
 U čete se odozgo i u silu uzdajući svoju,
 Tada braneći sebe Ahejci i svoje čadore
 155 I brzoplovne lađe sa kula visokih dolje
 Bacati kamenje stanu, a ono padaše na tle
 Kao pahuljice snježne, kad vjetar oblačine buran
 Požene i gust snijeg po zemlji mnogohranoj sipa.
 Tako su padale tada iz ruku str'jele Ahejcem,
 160 Pa i Trojancem, i šljemi zašoboću, kada se grdno
 Na njih kamenje prospe, zašoboću štiti kvrgaši.
 Asiye, Hirtakov sin zaleleče tad pa u svoje
 Bokove udari se i zlovoljan izusti r'ječi:⁵
 "I ti si postao, Zeuse, već velik ljubilac laži!
 165 N'jesam mislio ja, da će vitezovi Ahejci
 Snazi odoljeti našoj i rukama krutima našim.
 Kao što pčele il' ose u sredini tijela gipke
 Grade sebi gnijezda na putu gredovitom gdjegod,
 Iz kuće šuplje svoje ne izlaze, nego i lovce
 170 Hrabro dočekuju one te za djecu svoju se bore:
 Tako ne uzmiču ni ti od vrata, iako su samo
 Dvojica, dokle nas ne potuku il' ne padnu sami."
 Reče, al' ne okrenu ni time Zeusove volje,
 Jer on u srcu htjede, da slavu Hektoru dade.
 175 Bili su boj junaci kod vrata koji kod kojih,
 Ali je meni muka⁶, da ko bog govorim sve to,
 Jer oko kamenog zida sa strana svijuju je borba
 Vatrene buknuła silno; Argejci branjahu lađe
 Silom i u srcu jadni. U duši se rastuže bozi
 180 Svi, što danajskoj vojsci pomagaše ondje u boju.
 Kreševo i rat ondje Lapita zametnu oba.
 Onda junačina kršni Piritojev sinak Polipet
 Damasa kopljem u šljem sa mjedenim poličjem udri;
 Mjedeni ne mogne šljem odoljeti koplju, već naskroz
 185 Mjedeno njemu oštrice preleti lubanju probiv,
 Sav se zakrvavi mozak, u nasrtu tako ga svlada;
 Zatim Polipet ubi Piona, Ormena ubi.
 Sina Antimahova Hipomaha ubi Leontej,
 Junak od Aresove od loze, pogodiv ga u pas

⁵ 163. U Homera udaraju se ljudi u bokove kad što neprijatno vide ili čuju; u našim narodnim pjesmama udaraju se u takvu događaju ljudi "rukom po koljenu", na pr. u Vuka I. knj. (1841.), str. 586., II. knj. (1845.), str. 144, 303, 383.

⁶ 176. "ali je meni muka", pjesnik govori u svoje ime; vidi u 2. pjev., st. 484-493. Drži se da su stihovi 175-181. umetnuti u potonje vrijeme, dakle da ni stih 176. nije od Homera.

190 Kopljem, te oštri mač iz korica on tad povuče
I njim kroz vrevu skočiv Antifata prvoga rani
Sasvim izbliza, te on se natraške na zemlju sruši.
Zatim Menona i još Oresta, Jamena zatim
Jednog za drugim junak s mnogohranom sastavi zemljom.

B. Hektor navaljuje na sredini. 195-289.

a. Nepovoljno znamenje. Pulidamas svjetuje na uzmak. 195-250.

195 Dokle su skidali ovi junacima oružje sjajno,
Dotle Pulidamasa i Hektora sl'jeđahu momci,
Kojih je najviše bilo i najbolji bili su i svi
Želješe probiti bedem i brodove ognjem zapalit.
Oni se ustave sad pri opkopu, zamisle ondje,
200 Jer kad htjedoše pr'ječ preko opkopa, dođe im ptica,
Orao ptić iz visina i rastavi nal'jevo narod,
Krvavocrvenu zmiju u pančama golemu nosi,
Još se praćaka živa i bojak biti još znade,
Ona se savine natrag i orla, koji je drži,
205 Uz vrat u prsi pecne, te orao od bola teškog
Na zemlju baci zmiju, usred vreve baci je dolje,
Onda zaklikće on i odleti u uzduh vjetrom.
Zgroziše se Trojanci, kad vide blistavu zmiju,
Znak egidonoše Zeusa, gdje leži u sredini njihnoj.
210 Tada k Hektoru smjelom Pulidamas stupi i reče:
"Vazda, Hektore, ti u vijeću, kad govarim dobro,
Mene nekako kudiš, jer nije dakako pravo,
Da ja pućanin zborim drugačije i u vijeću
I u boju, već valja, da tvoja raste mogućnost.
215 Ali sada ću reć, što se meni najbolje čini.
Nejdimo, s Danajcima za brodove da se borimo;
Mislim, kako će sve se izvršiti, ako Trojancem
Kada htjedoše prijeć, doletje ova baš ptica,
Orao ptić iz visine i rastavi nal'jevo narod
220 Krvavocrvenu zmiju u pančama golemu noseć
Živu, al' odmah je baci, još prije no kući se vrati;
Nije dospio zmiju da dade dječici svojoj.
Tako se nećemo ni mi povratiti istijem putem
Od lađa crnih u redu, pa ako i bedem i vrata
225 Ahejska slomimo silom, te ustupe nama Ahejci,
Jer ćemo ostavit mnoge Trojance, koje će ljutom
Posjeći mjeđu Ahejci za svoje se boreći lađe.

Tako bi nama vrač odgovorio, koji u duši
Poznaje znamenje dobro, i kojega slušaju ljudi."
230 Mrko pogleda njega sjajnošljemac Hektor i reče:
"Nije mi milo to, Pulidamase, što veliš!
Ta ti se od toga znadeš da dosjetiš boljemu čemu.
Ako l' si doista to od zbilje rekao prave,
Onda su pamet tebi pokvarili bogovi sami,
235 Kada nam veliš, da nam zaboravit Zeusovu valja
Odluku, kako se sam privolio, obećo meni;⁷
A ti mi veliš, da valja dugokrile slušati ptice,
Ali se na njih ja ne osvrćem, ne marim za njih,
Ili nadesno k suncu il' k zori letjele one
240 Ili na l'jevu stranu, ka zapadu letjele tamnom.
Nego se svi mi volji pokorimo velikog Zeusa,
Koji bozima svima i ljudima smrtnima vlada.
Jedna je najbolja ptica: za otadžbinu se borit!
Što si se rata ti i kreševa bojati stao?
245 Makar svi mi drugi kod argejskih ostali lađa
Mrtvi, ti se ne bojiš, u boju da ćeš zaglaviti,
Jer neustrašiva srca i hrabrena nema u tebe.
Ako se udaljiš sam iz krševa, ako li koga
Drugoga r'ječima svojim od borbe skloniš, tad odmah
250 Moje će koplje tebe probosti, izgubit ćeš život."

b. Trojanci se uzalud trude da probiju bedem. 251-289.

Reče Hektor i ljude povede, a oni za njime
S bukom pođu golemom, a s Idskih brdina krenu
Gromovni Zeus-bog oluju i vjetrove; prašinu k crnim
255 Lađama uzbaci vjetar, pomete ahejskoj vojsci
Misli Zeus, a Trojancem i Hektoru pribavi slavu.
U znak se pouzdaju u Zeusov i u snagu svoju
I bedem pokušaju prolomiti ahejski velik,
Podloge⁸ s kula kidat i rušiti pretprsa stanu,
Polugom dizati stupe, što stršahu, koje Ahejci
260 Staviše u zemlju sprijed, da obrana kulama budu;
Te su izvlačili stupe i mislili, da će prolomit
Ahejski zid, al' Argejci sa svojeg se ne maknu mjesta,
Nego štitima kožnim okruživši pretprsa svojim
Sa njih gađati stanu dušmane, kad stupahu pod zid.

⁷ 235-236. Ovdje Hektor misli poruku Zeusovu koju mu je donijela Irida, vidi u 11. pjev., st. 186-194. Hektor hoće da kaže: više valja vjerovati naročitim porukama Zeusovim nego pticama.

⁸ 258. Riječ "podloge" uzeta je za Homerovu "króssai", kojoj se pravo značenje ne zna, ali se misli da su kameni koji izlaze iz zida i na njima su kao podlozi načinjena pretprsa (grč. epalxis, njem. Brustwehr, franc. parapet.)

265 Oba Ajasa uto po kulama hodeći svakud
Nastojeć vojsku podjarit Ahejce hrabrahu oba;
Jednoga nukahu ljupkim riječma, a drugoga oštrim
Korahu, kog bi od borbe da odstupa vidjeli sasvim:
"Ljubazni, tko je znatan Argejac, i tko je srednji,
270 I tko je gori, jer svi u boju jednaki n'jesu
Među sobom junaci - sad svima je posao jedan,
I svi znadete sami: ka brzijem lađama nitko
Neka okrenut nije, kad začuje opominjačev
Glas, već udrite napr'jed i jedan nek potiče drugog,
275 Ne bi li olimpski Zeus munjobija dao nam kako
Potisnut navalu sad i dušmane potjerat u grad."
Tako vičući njih dva Ahejce nukahu na boj.
Kao kad u zimski dan pahuljice padaju snježne
Guste, kada se digne, da sn'ježi premudri Zeus-bog,
280 I on ljudima tada pokazuje strijele⁹ svoje,
Vjetrove umiri sve i snijegom jednako sipa,
Dok ne ogrne vrške planina i glavice njihne,
Polja lotosa puna i ljudske obilate tege,
Zalive pjenastog mora i njegove obale jošte,
285 Ali ga pljuskajuć voda od sebe goni - a sve je
Ostalo zavito njim, kad od Zeusa mećava udri:
Tako je kamenje gusto, s obiju lijetalo strana,
Jedno na Danajce, drugo od Danajaca na Trojce;
Jedni gađahu druge, i nad zidom nastane praska.

C. Sarpedon udara na Menestejevu kulu. 290-429.

a. Prva navala. 290-330.

290 Jošte Trojanci ne bi ni sa njima svijetli Hektor
Vrata prolomili zidu ni zasunke velje na vratna,
Premudri Zeus da ne nasla Sarpedona, svojega sina,
Na Argejce ko lava na goveda krivih rogova.
Pred sobom držeć štit, što svuda jednako krije,
295 Krasan, sakovan, mjeden (a kovač je njega valjano
Sakovo, te je mnogo unutra ušio koža,
Okolo oboda zlatnim optočio klincima njega),
Štit taj pred sobom držeć i do dva vrteći koplja
Pođe Sarpedon ko planinski lav, što zadugo nije
300 Imao mesa, te srce već tjera ga njegovo hrabro,
Da i u zatvoren dom za ovcama idući dođe;

⁹ 280. "strijele" su ovdje snježne pahuljice.

Ako li on kod ovaca zateče unutra pastire,
 Koji sa svojim psima i kopljima čuvaju stado,
 Opet se neće njemu od obora bježat, da ne bi
 305 Pokušo bar, već uskoči on i ugrabi ovcu,
 Ili ga prvi rane pastiri kopljem iz ruke:
 Tako Sarpedona tad je bogolikog srce navelo,
 Na bedem on poleti i pretprsjia prolomi na njem.
 Odmah progovori Glauku Hipolohovu tad sinu:
 310 "Glauče, zašto smo nas dva u Likiji najvećma od svih
 Čašćeni stolicom, mesom i vrčima punima vina,
 Te svi obojicu nas ko bogove gledaju ondje?
 Mi imanje imamo uz obale Ksanta rijeke
 Veliko, krasno, voćnjak i ornicu pšenicom rodnu.
 315 Zato med Likijci mi med prvima budimo oba,
 Stan'mo među njih i skoč'mo u borbu, skoč'mo u oganj,
 Neka Likijac koji u oklopu čvrstome rekne:
 ""Doista knezovi naši s veoma velikom slavom
 Vladaju likijskom zemljom, - izjedaju pretile ovce
 320 I piju izbrano vino i medeno, al' je i snaga
 U njih valjana, kad u boj med prvima Likijci idu!""
 Ta da se nas dva ratu, oj dragoviću, uklonit
 Možemo tom i živjet bez prestanka uvijek mladi,
 Ne bih se ni ja sam med rtnike miješati išo,
 325 Niti bih slao tebe u borbu, u junačku slavu,
 Al' kad smrtnijeh Kera na hiljade ima oko nas,
 Kojima čovjek uteći ni pobjeći ne može smrtni,
 Hajd'mo, il' drugom da slavu stečemo, il' drugi tko nama."
 Reče, a Glauk se od njeg ne odvratil, poslušal njega
 330 I pođu skupa mnogu povedavši likijsku vojsku.

b. Ajas i Teukar dolaze u pomoć. 331-429.

Vidjev ih sin Peteojev Menestej od njih se zgrozi,
 Jer su noseći b'jedu ka kuli njegovoj pošli;
 Odmah se ogleda na zid na ahejski, ne bi li zgledo
 Od vođa kojeg, drugarma u nevolji koji bi krutoj
 335 Pomogo; Ajasa opazi dva nezasitna borbe,
 Spazi ih oba gdje stoje; izišo je baš iz čadora
 Teukar i blizu je stao; al' nikako nije doviknut
 Mogo Menestej vičuć, - toliki urnebes bješe,
 Huk do nebesa je išo od udaranja u štite
 340 I šljeme s konjskom dlakom i vrata - jer zaprta bjehu,
 Al' se poređaju Trojci i slomit ih kušalše silom.
 Brzo Menestej glasnika Toota k Ajasu pošlje:
 "Idi, Toote divni, potiči, Ajasa zovni,
 Ili obojicu pače, jer tako bi bolje od svega

345 Bilo, ta brzo će ovdje poklaće nastati pr'jeko,
 Gdje su se likijske vođe ovako oborile na nas,
 Koji su odnekad vrlo u borbi žestoki ljutoj;
 Ako l' i oni tamo imaju truda i borbe,
 Neka junački sin Telamonov dođe nam Ajas
 350 I s njim neka nam dođe i Teukar, vještak na str'jeli."
 Reče, i poslušaj njege oglašnik r'ječi mu čuvši
 Te on uz bedem odmah uz ahejski trkom potiči,
 Pristupi k Ajasima i riječ im započne odmah:
 "Ajasa dva, čelovođe vi nazuvčarom Ahejcem,
 355 Veli vam mili sin Peteoja, Zeusu gojenca,
 Jedan tamo da ode, da malo se prihvati borbe,
 Ili obojica pače, jer tako bi bolje od svega
 Bilo, ta brzo će ondje poklaće nastati pr'jeko,
 Gdje su se likijske vođe onako oborile na njih,
 360 Oni su odnekad vrlo u borbi žestokoj ljutoj;
 Ako li pak i sami imate truda i borbe,
 Neka junački sin Telamonov dođe im Ajas
 I s njim neka im dođe i Teukar, vještak na str'jeli."
 Reče i poslušaj sin Telamonov veliki Ajas
 365 Te on Ojleja sinu progovori krilate r'ječi:
 "Ajase, ostani tu, i Likomed nek ostane hrabri,
 Stoje i potičite Ahejce, nek bore se hlabro,
 A ja onamo idem, da prigledam poslove ratne,
 Onda ću vratit se opet, kad dobro obranim one."
 370 Tako rekavši sin Telamonov otiđe Ajas,
 A s njim i Teukar, brat mu po ocu, također pođe,
 Za njima Pandion noseći luk savijeni Teukrov.
 A kad junačine kuli Menesteja oni već dođu
 S nutarnje strane zida, na nevolji nađu se onim;
 375 Već se na pretprsja staše oluji nalični crnoj
 Penjati snažne i mudre čelovođe likijskog roda;
 Odmah zametnu bitku izbliza, te nastade huka.
 Ajas tad prvi, sin Telamonov, ubi junaka
 Druga Sarpedonova junačinu, ubi Epikla
 380 Kamenom udariv njega oštrljatim, koji je velik
 S nutarnje strane zida uz pretprsje najgornji bio,
 Čovjek ga sa obje ruke, ma bio u naponu vrlo,
 Kakvi su smrtnici danas¹⁰, bez truda držao ne bi,
 A on ga uvis digne i kacigu s četir' branika
 385 Prebi i razlomi kosti u glavi sve, te na ronca
 Nalik sruši se onaj sa kule, iz kosti mu duša
 Ode; a Teukar sina Hipolohova tad Glauka
 Hrabroga rani strijelom, kad na zid se visoki penjo,
 Ruku mu opaziv golu, te ustavi od boja njega,
 390 A Glauk kradom skoči sa bedema, da ga Ahejac

¹⁰ 383. "kakvi su smrtnici danas", vidi pjev. 3., st. 180. i pjev. 11., st. 762.

Ne spazi ranjena koji, da ne bi se usikto nad njim.
 A Sarpedon se hrabri ražalosti, Glauk kad otide,
 Odmah kako ga spazi da odlazi, ali sa uma
 Ne smetne boja, već on Alkmaona, Testoru sina,
 395 Pogodi kopljem, i koplje izvuče iz njega, - naglavce
 Sruši se ovaj padnuv pod kopljem, zazvekeće na njem
 Oružje mjedeno sjajno; Sarpedon pretprsję zgrabiv
 Rukama jakim povuče, i ono se sruši stubokom;
 400 Ozgo se otvori bedem i načini mnogima prolaz.
 Skupa Sarpedona Teukar i Ajas rane, - strijelom
 Teukar ga u remen zgodi od štita, obrane ljudske,
 Štono se sjao na grudma, al' Zeus od svojega sina
 Odvrati smrt, da mrtav kod brodova ne bude zadnjih;
 405 Ajas tad skoči i štit mu probode, ali mu naskroz
 Ne prođe koplje, tek željna navaliti otisne njega.
 Malo ustupi on od pretprsję, al' ne uzmače
 Sasvim, jer mu se srce zadobiti nadalo slavu.
 Zatim se okrene on i bogolikim Likijcem vikne:
 410 "Zašto, o Likijci vi, od žestine i od junaštva
 Tako se povlačite? Ta meni je samome teško,
 Ako i jesam junak, provalit i prolaz otvorit,
 Nego pristup'te, jer više i vr'jedi, gdje više ih radi."
 Reče, i oni se vike poboje svog gospodara,
 415 Jače uz kneza svog svjetovača se pritisnu oni,
 A s druge strane Argejci pojačiše redove bojne
 Bedemu s nutarnje strane, al' poso se učini svima
 Velik, jer niti su bedem prolomiti danajski mogli
 Likijci snažni te prolaz otvoriti k lađama crnim,
 420 Niti su kopljanici Ahejci Likijce mogli
 Uzbit od bedema natrag, kad dođoše već mu na domak.
 Kao kad čovjeka dva zbog međe se svađati stanu
 Mjeru u rukama držeć na zajedničkome polju,¹¹
 Na malom prostoru¹² pru se zbog jednakog dijela oni:
 425 Tako je jednako bitka i borba lebdjela njihna,
 Preko pretprsję jedni na prsima trgahu drugim
 I krasno oblaste štite i štitiće lagahne male.
 Mnoge je nemila mjed po njihovoj ranila koži,
 Koji se bjehu u borbi okrenuli, te im se leđa
 Otkrila bjehu, a mnogim i kroz štit prođe oštrice.

¹¹ 422. "na zajedničkome polju", tj. na polju koje im je dosad bilo zajedničko, a sad ga hoće dijeliti.

¹² 423. "na malom prostoru", tj. na onom dijelu polja zbog kojega se pravdaju i koje je u sredini.

D. Hektor probija vrata. 430-471.

430 Svuda se pretprsja već i kule junačkom krvlju
Okrope sa obje strane, i ahejskom krvlju i trojskom,
Ali ni tako Trojanci Ahejce ne mogoše odgnat;
Kao što poštena prelja, što nadniči, mjerila držec
Vunu i poteg drži i na obje poteže strane
435 Jednako mjereć, da steče za dječicu kukavnu plaću:¹³
Tako je jednako bitka i borba lebdjela njihna,
Dokle ne dade slavu pretežniju Hektoru Zeus-bog,
Prijava sinu i on se na ahejski bedem zaleti
Prvi i Trojcima vikne, daleko stane ga vika:
440 "Diž'te se, vi konjokrote Trojci, te bedem prolom'te
Argejski i lađe ognjem, što silno bukinja, zapal'te."
Tako ih hrabreći reče, i oni ušima čuše
Te svi u skupu k zidu potrče, oni se penjat
Oštra koplja držeći na podloge kulama stanu,
445 Hektor pograbi kamen, pred vratima koji je stajo
I dolje ležao krupan, odozgo bio je oštar,
Njega sa zemlje ne bi ni do dva olako mogla
Prejaka pučanina pomaći i na kola turit,
Kakvi su smrtnici danas, a Hektor ga pograbi i sam,
450 Jer sin lukavca Krona učinio bješe ga lakim.
Kao što lako vunu od ovna čobanin nosi
Jednom je rukom držeći (doteščava mu tek malo):
Tako je nosio kamen ka krilima vratnima Hektor,
Koja visoka vrata i dvokrilna sklopljena čvrsto
455 Zatvorala su tvrdo - iznutra su zasunke bile
Jedna do druge dvije, a jedan ih klin zaključavo,
Hektor se približi vrlo i dobro raskorači noge,
Da ga hitac ne izda, u vrata kam po sredini
Čvrsto stanuvši baci i čepove slomi, te kamen
460 Padne težinom, a vrata zaškripe, zasunke n'jesu
Mogle odoljet, i krila od vrata padnu kud koje,
Kako ih udari kamen; unutra svijetli Hektor
Noći naličan brzooj uleti; strahovita na njem
Blistaše mjed, što nju je na svoje obuko t'jelo,
465 Dva je imao koplja u ruci. Do boga nitko
Ne bi ga ustavio u skoku; oči mu obje
Gorahu. U vrevi on se okrenuv Trojancima vikne,
Na bedem neka se penju, a oni mu poslušav poziv
Odmah se jedni popnu na zidinu, drugi kroz sama
470 Navru hubava vrata, i bježat Ahejci tad nagnu
K lađama prostranim svojim, te vika nastane silna.

¹³ 434-435. Žena važe vunu da isprede onoliko koliko treba, ni manje ni više za određenu plaću, - ne u novcu (jer novaca nema, vidi pjev. 6., st. 236.), nego za komad hljeba ili za drugo što je potrebno za život.

TRINAESTO PJEVANJE

(26. dan)
Boj kod lađa.

1. Zeus je odvratio oči od bojišta, a Posidon dotle pomaže Ahejcima. 1-38.

Pošto primakne Trojce i Hektora k lađama Zeus-bog,
On u čemeru i trudu neprestanom ostavi borce,
A sam blistave oči povuče natrag i motrit
Stane zemlju, što u njoj konjogojni Tračani žive,
5 Mišani, borci izbliza, Hipemolzi ponosni ktome,
Koji se hrane mlijekom, i Abiji pravedni vrlo;
A na trojanski grad ne okrene blistavih više
Očiju misleć u duši, da besmrtnik neće ni jedan
Doć i pomoći u boju Trojancem ili Ahejcem.
10 To je spazio bog zemljotresac sileni dobro;
On se čudeći bici i borbi tad na vrhuncu
Sjeđaše na najvišem šumovitog tračkoga Sama;
Čitavo Idsko s tog se vrhunca vidjelo brdo,
Još se vidio Prijamov grad i ahejske lađe.
15 Iz mora on iziđe i na taj sjede vrhunac
Danajce žalujući, gdje Trojci ih biju, veoma
Srdit na Zeusa i s brda gredovitog siđe najednoć,
Pođe koračajuć brzo; pod nogama besmrtnim božjim
Planine su se tada i brda tresla široka.
20 Triput korači nogom i četvrtom dođe do cilja,
U grad Egu, gdje mu je dvor u dubljini u vodi
Slavan, od zlata, blistav, i nikad ga nestati neće.
Tamo došav Posidon mjedonoge upregne konje,
Svoje brzolete konje, dugačke zlačane grive;
25 Onda se u zlato on naoruža i uhvati zlatan
Lijepo izdjeljan bič i na kola uziđe svoja,
Potjera uz vale konje, iz bezdane skakati stanu
Morske grdosije pod njim poznajući svog gospodara,
Sve od veselja se more rastupilo, brzo veoma
30 Konji polete, i os se ne okvasi mjedena ništa.
Brzoga skoka konji dovezu ga k ahejskim lađam.
Ima široka neka u dubokom zalivu spilja
Među gredovitim Imbrom i Tenedom, baš u sredini;

35 Tamo ustavi bog Posidon zemljotresac konje,
Otpregne od kola njih i hrane im besmrtno baci,
Da jedu, na noge puta im on nerazdrešljiva zlatna
I neprelomljiva metne, da čekaju svog gospodara
Jednako, dokle se vrati, - te ode u ahejsku vojsku.

2. Boj u sredini. 39-205.

A. Posidon ohrabruje oba Ajasa. 39-135.

40 Trojci u skupu nalik na oganj il' na oluju
Hektora, Prijamu sina, slijediše uzaman plahi
S bukom, galamom u duši u svojoj se nadajuć lađe
Ahejske dobit i kod njih junake sve poubijati.
Ali zemljomični bog Posidon zemljotresni hrabrit
45 Stane ahejske sine izišav iz dubokog mora,
Stasom Kalhasu sličan i glasom neslomljivim bješe;
Prvim tad Ajasima progovori ljutim po sebi:
"Ajasi, vas ćete dva iz bijede spasti Ahejce
Misleć na junački boj, a na bijeg ne misleć strašni.
Odrukud trojanskih ja se ne bojim strahovitih ruku,
50 Ako su veliki bedem i prešli veće Trojanci,
Jer će im nazuvčari Ahejci odoljeti svima.
Samo se prepadam vrlo, da ne stigne što nas odavde,
Gdjeno mahnitac vodi junake, nalični ognju
Hektor, koji se diči, da j' Zeusa presilnog sinak.¹
55 Ali vas dva bog naputio koji, te ovdje
Stali obojica hrabro i ostalu hrabriti vojsku!
Tako bi vas dva njegov od brzoplovnih odbili lađa,
Ako i udara vrlo, iako ga potiče Zeus-bog!"
Bog zemljotresac reče te oba udari štapom
60 I srce velike snage obojici napuni njima,²
Brze im noge dade i koljena i ruke ozgo.
Onda se bog ko jastreb hitrokrili digne, poleti,
Kakono jastreb, kad s hridi previsoke strme se vine,
Da po ravnici goni i lovi ptičicu drugu;
65 Tako Posidon laog zemljotresac ode od onih.

¹ 54. Hektor nije Zeusov sin, nego Prijamov, pa on nikad i ne kaže da mu je Zeus otac. Smisao dakle onoga što Posidon ovdje kaže bit će: Hektor sada žestoko juriša, kao da je sin Zeusov, tj. kao da je siguran da će mu Zeus pomoći; a da se Hektor nada u Zeusovu pomoć, vidi se iz st. 153-154.

² 59-60. "udari štapom" i tim ih objači. Štap ima Posidon u rukama kao znak svećeničke službe jer se bio pretvorio u Kalhasa koji je svećenik.

Od njih ga prvi sin prepozna Ojlejev brzi
 Ajas te sinu on Telamonovu besjedu reče:
 "Ajase, neki bog od stanara na Olimpijskoj gori,
 Naličan vraču nama zapov'jeda kod lađa bit se;
 70 Nije ti Kalhas to pogađač u ptice i vrač,
 Jer kret božjih nogu prepoznadoh i golijeni
 Lako, kad odlažaše, jer lako je bogove poznat.
 Sada se meni samom u mojim grudima srce
 Jače uzneslo, da odmah u borbu i kreševo zađem,
 75 Noge se trzaju meni odozdo i ruke ozgo."
 Sin Telamonov Ajas odgovori njemu ovako:
 "Tako se ruke za kopljem strahovite također meni
 Trzaju, srce se diže u meni, poda mnoom noge
 Obje se žure, a i sam sa Hektorom želim se borit
 80 Sa sinom Prijamovim, s junakom uzaman plahim."
 Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako
 Bojnog veselja puni, što bog im ga u srce metnu,
 Dotle je za njima bog zemljotresac ahejske sine
 Hrabrio, koji su srce kod brodova kr'jepili³ brzih.
 85 Od teškog truda njima već koljena klonuše svima,
 Jad im je dušu svu obuzimo gledajuć Trojce,
 Što su već u četama preko veljeg bedema prešli.
 Motreć Trojance suze iz očiju ronjahu⁴ oni,
 Jer se ne nadaše više uteći zlu, al' Posidon
 90 Stupivši med njih stane da hrabri jake im čete.
 Najprije k Teukru dođe i k Lejitu potičuć na boj,
 Toasu, Dejpiru i još k Peneleju vitezu stupi,
 Ove je, hrabreći njih, govorio krilate r'ječi:
 95 "Stid vas, oj momci, bilo, oj argejski! ta ja vam mišljah.
 Vi da čete se borit i spasti brodove naše!
 Ako l' se od boja vi povučete pogubnog sada,
 Vidi se, ovo je dan Trojanci kad će nas svladat!
 Ao strahovito čudo i veliko očima gledam!
 100 Nikada prije to i ne pomislih, da će se zbiti,
 Da će nam udariti Trojanci na naše lađe:
 Inače bježati znadu ko košute plahe, što budu
 U šumi čagaljima, vukovma i pardalma pl'jenom,
 Strašljivi, kad se razbježe, - junaštva u njima nema;
 105 Tako se ne htješe prije Trojanci nimalo sastat
 S ahejskim sa šakama ni s njihovom snagom, a sada
 Kod lađa koritastih daleko se od grada bore
 Zbog nevaljalstva vode i s nemara čitave vojske,
 Koja srdita na nj brzoplovke lađe nam neće
 110 Nikako branit, već pušta ubijat se kod njih Trojancem.
 Ali ako i jeste u svemu doista krivac

³ 84. "koji su srce krijepili", tj. odmarali se.

⁴ 88. "suze ronjahu", - vidi 1. pjev., st. 349-357.

115 Junak Atrejev sin Agamemnon silan daleko,
Jerbo je Pelejeva pogrdio brzoga sina,
Opet ne valja nama povlačit se od rata ljutog,
Nego se poprav'mo brže, popravljivo srce je dobrih.
Lijepo nije, što sad se junaštva vi i žestine
Hoćete proći, a svi ste u vojsci prvi junaci!
Ne bih se svađao ja sa čovjekom, što se od borbe
120 Povlači kukavica budući, al' na vas se srdim
Od srca. Zlo ćete, švrće, učiniti nemarom time
Veće. Nek svaki vas stid i zamjeru u srce svoje
Metne, jer se je već porodila velika borba.
Jaki i grlati bojnici kod brodova bori se veće
Hektor i vrata je već i zasunke slomio velje."
125 Tako ohrabrujuć bog zemljotresac skloni Ahejce.
Okolo Ajasa dva se poređaju čete,
Kojima ne bi, da dođe, ni Ares zabavit mogo,
Ne bi ni razbivojska Atena, jerbo po izbor
130 Najbolji staše junaci Trojance i Hektora čekati
Štitom poklopivši štit i koplje nasloniv na koplje,
Štit se sa štitom sasta i sa šljemom šljem i s junakom
Junak; konjogrivni šljemi dodirnuše sjajne branike,
Kad bi se nagnuli momci; toliko se sabiše gusto.
135 Tu se svijahu koplja, što njima mahahu ruke
Smione. Upravo namjere svi i borit se htješe.

B. Hektor uzalud kuša da probije ahejski bojni red. 136-205.

Sabiti udare Trojci, a pred njima naprijed divni
Hektor iđaše plaho ko s hridine okruglast kamen,
Štono ga odvali zimska bujica sa ruba hridi
140 Silnom vodom temelj podlokavši kamenu grdnom,
Te on poleti uvis poskakujući, pod njim planina
Puca, al' on leti bez smetnje, dok na ravnici
Ne dođe; više se tad ne kotrlja, ako je i brz.⁵
Tako je časak Hektor prijetio, da će se k moru
Lako kroz ahejske probit čadore i lađe, s'jekući;
145 Al' kad naiđe on na redove guste, tad stane
Vrlo se blizu primakav. Al' ahejski sinovi odmah
Mačevima na njega i kopljima dvoreznim udre
Te ga otisnu dalje, i on otetura uzmakav.
Tad on Trojancima vikne, daleko stane ga vika:
150 "Trojci i Likijci vi i Dardanci, borci izbliza,
Ostan'te! Za dugo neće Ahejci uzbiti mene,
Ako se svrstali ko zid i jesu, ali će, mislim,

⁵ 137-142. Ovu je poredbu prenio Vergilije u svoju Eneidu, pjev. 12., st. 634-689.

Od moga koplja natrag uzmaći, ako li mene
 Herin gromovni muž u istinu predobri hrabri."
 155 Tako rekavši srce potače i volju svakom.
 Dejfob, Prijamov sin, med Trojcima naprijed pođe
 Ponosa pun sa štitom, što svuda jednako krije;
 Lako je stupo i noge pod štitom micao dalje;
 Njega tad sjajnim kopljem Merion gađati stane,
 160 I ne promaši štit, što svuda jednako krije,
 Štit od volujske kože, al' koplje ga ne prodre dugo,
 Već se kopljača prebi pri kraju. Pred sobom Dejfob
 Držase volujski štit i u duši se bojaše vrlo
 Koplja Meriona hrabrog. Al' junak ovaj se natrag
 165 U jato svojih drugova povuče srdit veoma
 Radi pobjede takve i koplja, koje se prebi.
 Onda k ahejskim lađam, k čadorima ode, da dugo
 Koplje, što ga je imao još u čadoru, donese.
 Drugi se borahu ondje, i bijaše huk neutažljiv.
 170 Sin Telamonov Teukar junaka ubije prvi
 Imbrija. Otac mu Mentor gospodar konjima mnogim
 Bješe, a življaše Imbrij u Pedēju, pred što će doći
 Ahejski sini, i kćerju od inoče Prijama kralja
 Medesikastom se bio oženio. Ali kad dođu
 175 Danajske lađe, on natrag u Ilij se vrati; u vojsci
 Trojskoj odličan bješe; kod Prijama življaše njemu
 Mio ko njegova djeca. Ubode ga dugačkim kopljem
 Sin Telamonov i koplje izvuče, a Imbrije pade
 Jasenu sličan, što na vrh odasvud pogledne gore
 180 Mjeđu podsječen lišće na zemljicu spuštava nježno.
 Tako pade, na njemu zazvekeće mjedeno sjajno
 Oružje. Teukar k njemu pohiti, da oružje skine,
 Ali Hektor na njega, kad jurnu, izbacila koplje;
 Nego pogledav napr'jed umače mjedenom koplju
 185 Jedva Teukar, te onaj Amfimaha, Kteatu sina
 Aktorionu⁶, rani pod grudma, kad stupaše u boj;
 Sruši se, stane ga jek, na njemu oružje zvekne.
 Hektor pohiti, sa glave Amfimahu da će junaku
 Skinuti šljem, što čvrsto na čelu stajaše njemu;
 190 Al' kad pohiti Hektor, na njega izbacila koplje
 Ajas, al' Hektoru koža ne pokaže se, jer bješe
 Mjeđu strahovitom sav obučen, te u kvrgu štita
 Pogodi Hektora Ajas i odrine silno, te Hektor
 Od mrtvacu uzmače od obadva, i njih odvuku
 195 Danajci. Divni Menestej i Stihije, atenske vođe,
 Među Ahejce ponesu Amfimaha; Ajasa dva pak

⁶ 186. Aktorion (gen. Aktorióna), tj. sin Aktorov, ali Aktor je samo muž Kteatove matere, pravi je njegov otac Posidon, kako se vidi iz st. 206-207. gdje se kaže da je Kteatov sin Amfimah unuk Posidonov; slično je: Amfitrionov sin u 5. pjev., st. 393.

Žestoki, b'jesni junaci, ponesu Imbrija med njih.
Kao što lava dva bjelozubim kadano psima
Otmu kozu i nju kroz šikaru gustu ponesu,
200 Iznad zemlje visoko u žvalima oni je nose,
Ajasi oružani držeći tako u visu
Imbrija pl'jeniše njega, i od vrata gojnog mu glavu
Odreže Ojlejev sin zbog Amfimaha gnjevan i onda
205 K njima se okrene i nju ko kuglu baci kroz mnoštvo;
Pred noge Hektoru padne u prašinu glava junaka.

3. Boj na lijevom krilu. 206-672.

A. Idomenej i njegov subojnik Merion ubijaju nekoliko trojanskih junaka, među njima Asija. 206-401.

Tada se u srcu bog Posidon razljuti vrlo,
Što mu je pao unuk u pokolju ratnome ljutom,
Te on k ahejskim lađam, k čadorima ode potaći
Sinove ahejske na boj, Trojancima spremaše jade.
210 Tamo se sastane s njim Idomenej, kopljanik slavni,
Idući od svog drugara⁷, što iz boja ljutoga skoro
Dođe u koljeno ranjen na pregipku oštrijem kopljem.
Druzi donesoše njega, vidarima⁸ tad Idomenej
Ostavi njega i pođe u čador, jer jošte u boju
215 Željaše se ogledat. Zemljotresac jakosni njemu
Riječ progovori (sličan po glasu Andremona sinu
Toasu, koji je vlado Etolcima po svem Pleuronu
I Kalidonu strmom, te narod ga štovo ko boga):
"Kretski svjetniče ti, Idomeneju, kamo ti pr'jetnje,
220 Kojima ahejski sini Trojancima pr'ječahu nekad?"
Njemu Krećana vođ Idomenej progovori ovo:
"Krivac, o Toase, nije ni jedan čovjek, koliko
Razbiram ja, jer mi smo ti svi vještaci u boju.
Nikoga plašljivost ni strah ne osvaja nit' se od borbe
225 Povlači ikoji nas od lijenosti, nego je valj'da
Zeusu, Kronovu sinu premogućem, ugodno tako,
Tu da Ahejci daleko od Argosa bez slave padnu.
Nego si, Toase, ti neustrašljiv otprije junak,
Svakoga, koga vidiš od borbe gdje odstupa, hrabriš;
230 Zato se ni sad ti ne usteži, već potiči svakog."

⁷ 211. "od drugara", - tko je taj drugar, ne kaže se.

⁸ 213. "vidarima", - dakle je osim Mahaona i Podalirija (vidi o njima u 11. pjev., st. 833.) bilo u ahejskoj vojsci i drugih vidara (ljekara); to se vidi i iz 16. pjev., st. 28.

Njemu odgovori bog Posidon zemljotresac ovo:
"Nikad se onaj čovjek ne vratio kući od Troje,
Nego se igrali psi na ovame na polju njime,⁹
Koji se od volje svoje iz borbe povlači danas!
235 Nego oružje uzmi i hajde; nama se valja
Žuriti, ako smo i dva, od koristi ne bismo l' bili.
Kad se i kukavci združe, junaštvo njihovo vr'jedi,
A nas dva bi se borit i s dobrim junacima znali."
Tako rekavši bog u poslove vrati se ratne.
240 A kad u krasni svoj Idomenej dođe u čador,
Oružje krasno na sebe navuče i uzme koplja
Dva te pođe nalik na munju, koju Kronion
Pograbi rukom te njom zavrti s Olimpa sjajnog
Javljajuć ljudima znak, a zrake joj vrlo se sjaju:
245 Tako je blistala mjed Idomeneju, kada je trčo,
S prsiju. Subojnik s njim se Merion sastane dobar
Blizu čadora, po koplje po mjedeno baš je otišo,
Da ga donese, i jaki progovori tad Idomenej:
"Brziću, Molov sine Merione, najdraži družo,
250 Čemu si došao amo izišav iz pokolja bojnog?
Jesi li ranjen, pak muči oštrice tebe kopljano,
Ili mi dolaziš od kog glasnikom? Ja u čadoru
Svojem ne želim da sjedim, već želim da zađem u borbu."
Razumni njemu ovu Merion besjedu reče:
255 "Oj Idomeneju ti, oj mjedenhalja Krećana kralju,
Idem, nije l' ti gdje u čadoru ostalo koplje,
Da ga donesem, jer svoje prelomih, koje sam imo,
Kada sam Dejfoba u štit junaka pogodio drskog."
Njemu Krećana vođ Idomenej odgovori ovo:
260 "Hoćeš li jedno koplje il' dvadeset, sva ćeš ih naći
Gdje u čadoru mojem uz zidove sjajuć se stoje;
Trojanska koplja su to, sa junaka ih ubitih skidam,
Jerbo - mislim - daleko ne borim se ja od dušmana.
Zato imam kopalja, kvrgaša štitova imam,
265 Imam šljemova, imam i oklopa sv'jetlih i sjajnih."
Razumni njemu ovu Merion besjedu reče:
"I ja imadem u svom čadoru i u lađi crnoj
Mnogo odora trojskih, al' uzet ih nije mi blizu.
Ne mislim ni ja, da s uma žestinu sam smetnuo svoga,
270 Nego u junačkoj slavi - u borbi med prvima stojim,
Kada se bojna svađa zapodjene. Gdjekoji valjda
Drugi od Ahejaca mjedenhalja ne vidi mene,
Kad se u ratu borim, al' mislim, ti da me vidiš."
Njemu Krećana vođ Idomenej odgovori ovo:
275 "Znadem, kakav si junak, govoriti čemu ti treba?
Ta da se kod lađa svi mi boljari u zasjedu kupit

⁹ 233. tj. drpajuć njegovu tijelo; vidi 1. pjev., st. 5-6.

Stanemo, gdje se junaštvo raspoznaje najvećma ljudsko,
 Gdjeno se vidi, tko je junačina, tko li je plašljiv,
 Sad se ovako, a sada onako u zasjedi m'jenja
 280 Obraz rđi, sjedit na miru srce mu ne da,
 Nego čučeci sjedi na nozi sad ovoj, sad onoj,
 Srce mu vrlo lupa u grudima, jerbo se svojim
 Kerama nada, i sve mu u ustima cvokoću zubi,
 285 Ali se ne m'jenja obraz junaku, niti se straši
 Odviše on, kad jednoć u zasjedu junačku sjedne,
 Nego se želi brže u boju pogubnom naći - -
 Srcu se tu tvom ne bi ni rukama zabavit moglo,
 Jer da strijela tebe u borbi zgodi il' rani,
 290 Ona ti nikako ne bi u zatiljak niti u leđa
 Pala, nego bi pala il' u prsi ili u trbuh,
 Jer ti bi među rtnike u njihovo hrlio društvo.
 Al' ne govorimo više stojeći ovdje ko djeca
 Luda, preko mjere da to ne zamjeri nama još tkogod.
 Nego u čador idi i uzmi silovito koplje."
 295 Reče, te Aresu brzom Merion nalični hitro
 Uzevši iz čadora mjedokovno koplje potrči
 Za Idomenejem boja veoma željan u duši.
 Kao što u boj stupa ljudomora Ares, i njega
 300 Jakosni njegov sin neustrašljivi Fobos slijedi,
 Koji uplašit zna i mukopatna mnogog bojnika;
 Oni iz tračke zemlje u oružju idu u narod
 Efirski ili u narod u junački flegijski idu,
 Molbe im ne slušaju, već jedne proslave samo:¹⁰
 305 Tako je stupao vođ Idomenej i vođ Merion
 U boj, a oružani u blistavoj bijahu mjedi.
 Prvi započne riječ Merion drugom junaku:
 "Deukalionov sine, kud misliš poći u metež,
 Da li na desnu stranu po vojsci ili po sr'jedi
 310 Ili na l'jevu stranu? Jer nikako ne mnim, toliko
 Da su dugovlasi igdje Ahejci slabi¹¹ u boju."
 Njemu Krećana vođ Idomenej odgovori ovo:
 "I drugih ima, što mogu posred lađa branit Ahejce;
 To su Ajasa dva i Teukar, što je vještinom
 Streljačkom prvi od sviju i valjan u kreševu zbliza.
 315 Ti ćeš se onog naganjat, iako želi u borbu,
 Hektora, Prijamu sina, iako je snažan veoma;
 Bit će mu muka, ma bio vojevati željan u duši,
 One dvojice snagu i strahotne ruke nadvladat
 Te zapaliti lađe, - već ako na lađe naše
 320 Brze ne pusti sam bog Kronion gorući požar,

¹⁰ 303. "jedne proslave samo", tj. pobjedom, a druge pobiju; jedno su Efirci, a drugo Flegijci, koji su u ratu među sobom.

¹¹ 309-310. "toliko da su igdje slabi", tj. koliko su slabi na lijevoj strani.

Ali čovjeku ne bi ustupio sin Telamonov
 Nikakvu, koji je smrtan i jede Demetrin hljebac,
 Koji se oružjem daje salomit i kamenjem veljim.
 On ni od razbivojske Ahileja pobjego ne bi,
 325 Kad bi se pobili zbliza, al' njega natrčo ne bi.
 Lijevo kreći ovako pa vojsci, da vidimo brže,
 Da l' ćemo drugome slavu il' drugi će pribavit nama."
 Reče, te Aresu brzom Merion nalični hitro
 Krene, dok ne prodru tamo u vojsci, kud onaj je reko.
 330 Kad Idomeneja vide Trojanci nalična ognju,
 Njega i subojnika, u oružju umjetnom oba,
 Jedan povikne drugom u vojsci i pođu na njega.
 Obje se pobiju vojske pri krmama ahejskih lađa.
 Kao kad vjetrovi stanu fijukat, te navali bura
 335 Onda, kad najviše ima po putima prašine svuda,
 I vjetri zajedno grade od prašine oblake strašne:
 Tako se oni u boju sukobiše, željahu mjeđu
 Oštrom da jedni druge pos'jeku u vrevi ratnoj.
 U bici - pogubi ljudskoj - zastrše dugačka koplja,
 340 Koja meso sijeku, u rukama njihovim; a oči
 Zasljepljivo je sjaj sa rpjedenih kaciga sv'jetlih
 I sjaj oklopa novih i glatkih štitova sjajnih,
 Kada šetaše vojska; veoma smjelan bi bio,
 Tko bi se mucu toj veselio nimalo tužan!
 345 Različnih misli do dva silovita Kronova sina
 Spremahu jade mnoge i tugu junacima tada:
 Zeus je pobjedu htio Trojancem i Hektoru divnom
 Proslavit hoteći brzog Ahileja, ali sasvime
 Uništiti nije htio pod Ilijem ahejsku vojsku,
 350 Nego Tetidu samo i junačkog proslavit sina,
 A Posidon je bog med Argejce došo izroniv
 Kradom iz pjenastog mora i hrabrio, bješe mu žao,
 Gdje ih biju Trojanci; na Zeusa se srđase vrlo.
 Istog su plemena njih dva doduše, istoga roda,
 355 Ali je stariji Zeus i znade više u duši;
 Zato se bojao javno Posidon svađat se s njime,
 Nego je kradom nalik na čovjeka hrabrio čete.
 Jednako krvavog rata i borbe žestoke uže,
 Koje se ne da razdr'ješiti ni pretrć, nad vojskama njih dva¹²
 360 Pružahu naizmjenice razglobivši koljena¹³ mnogim.
 Tad Idomenej skočiv med Trojće i Danajce viknu,
 I premda bijaše prosjed, Trojance natjera u b'jeg,
 Jer Otrioneja ubi, iz Kabesa kojino bješe,

¹² 358-359. "uže rata i borbe" pružaju Zeus i Posidon nad Trojancima i nad Ahejcima, te sad jedni, sad drugi pobjeđuju. Slika je ova nespretna, i mnogi s pravom drže da je stihove 358-360. umetnuo poslije kakav slabiji pjevač.

¹³ 360. "razglobe koljena", vidi 4. pjev., st. 469.

365 Koji je došao u rat odskora za ratnim glasom¹⁴
 I kćer Prijamovu Kasandru najljepšu licem
 Tražio, nek mu se da bez darova¹⁵, i obeća djelo
 Veliko, da će Ahejće preko volje njihne od Troje
 Odgnati; zato se Prijam privolio, obreko dat je,
 A on se vjerujuć tom obećanju borio za nju.
 370 Sjajnim tad kopljem njegov Idomenej gađati stane,
 Koplje baci i njega, visoko dok stupaše, zgodi;
 Oklop mu ne odolje, u trbuh mu prođe oštrice,
 Sruši se, stane ga jek, a onaj se pohvali veleć:
 "Oj Otrioneju, više od svijju hvalim te ljudi,
 375 Ako si doista voljan izvršiti sve, što obreče
 Prijamu, Dardanovu potomku, a on ti kćercu
 Obeća; sve to obrekli, izvršili i mi bi tebi
 Te bismo tebi iz Arga izveli najljepšu kćercu
 Atreju sina i njom te oženili, kada bi s nama
 380 Ti razorio Ilij, u kojem je žitelja mnogo.
 Ali de kod lađa da se moroplovnih poradi svadbe
 Mi sad dogovorimo, jer n'jesmo zli darovači!"¹⁶
 Rekavši to Idomenej povuče za nogu njega
 Po ljutom kreševu onom; al' iduć pred konjima pješke
 385 Asije dođe onog osvetiti, konji su njemu
 Brektali niz ramena, a subojnik njegov ih držo.
 On Idomeneja šćaše pogoditi, al' taj preteče
 Njega i u grlo rani pod bradom, preleti mu naskroz
 Koplje, te kako se hrast il' topola na zemlju sruši
 390 Ili omorika vitka, drvodjelje koju u gori
 Za građu podsjekoš lađenu bradvama oštrim:
 Tako se izvali, legne pred konje i pred kola onaj
 Jaukne, te mu ruke u prašinu krvavu padnu,
 I upravljaju se pamet pomete, koju je imo,
 395 Te se ne usudi konje okrenuti natrag, od ruku
 Pobjegav neprijateljskih; Antiloh, smioni ratnik,
 Kopljem ga po sredini probode pravo, i oklop
 Njegov ga ne obrani, u trbuh mu prođe oštrice,
 Krčec uzdodrža padne iz dobro građenih kola;
 400 Njegove konje Antiloh, junačine Nestora sinak,
 K nazuvčarom Ahejcem izvede iz trojanskih četa.

¹⁴ 364. "za ratnim glasom", tj. pošto se rat proglasio.

¹⁵ 366. "nek mu se da bez darova", tj. da ne treba za vjerenicu dati roditeljima darove (vidi o tome u 11. pjev., st. 244-245.); uime darova obećava ovdje vjerenik da će odagnati Ahejce ispod Troje.

¹⁶ 347-382. Idomenej se sarkastički ruga jadnom Otrioneju; hajde k lađama da te darujemo jer i mi znamo darivati vjerenike (vidi u 11. pjev., st. 244-245.), tj. kod lađa ćemo ti mrtvu skinuti odoru. Sarkazam se i inače nalazi u Ilijadi kad koji junak ubije koga u boju; vidi npr. u 14. pjev., st. 457., u 16. pjev., st. 745-750.

B. Eneja i Paris dolaze u pomoć s desnoga krila. Ljuta bitka. 402-672.

Al' Idomeneju blizu veoma pristupi Dejfab
 Asija žaleć te sjajnim na njega baci se kopljem,
 Nego pogledav napr'jed umaće mjedenom koplju
 405 Onaj, jer sakri se za štit, što svuda jednako krije.
 Kožama volujskim štit je i junačkom obaviti mjeđu
 Bio, i štapića dva¹⁷ iznutra bjehu na njemu,
 Za taj se zguri štit, te preleti koplje nad njime.
 Muklo zabreči štit, kad se koplje njega dotače;
 410 Ali iz teške ruke ne izmetne uzalud koplja
 Dejfab, već ljudma pastira Hipsenora, Hipasu sina,
 U jetru pod srcem rani i razglobi koljena njemu.
 Onda se prodere Dejfab i sebe pohvali vrlo:
 "Asije lje ne leži neosvećen, nego će, mislim,
 415 On se u duši veselit, kad u dom Aida vratara
 Jakoga pođe, što jednog pridruživ pratileca njemu!"¹⁸
 Reče, i njegova hvala zaboli ljuto Argejce,
 A najvećma srce Antilohu okrene hrabro.
 Ali i žalostan on ne zaboravi svoga drugara,
 420 Već ga braniti stane trčeći i štitom ga kriti.
 Onda se do dva mila drugara uprte ondje:
 Ehijev sin Mekistej i s njime divni Alastor.
 K lađama prostranim onog ponesu, a ječo je teško,
 Al' Idomenej srce umiriti veliko ne htje,
 425 Nego željaše on il' Trojanca kojega mrakom
 Pokriti crnim il' sam Ahejce štiteći pasti.
 Onda miloga sina Esijetu, Zeusa gojencu,
 Smakne, Alkatoja hrabrog, što zet je bio Anhisu;
 Kćer najstariju tog Hipodamiju uze za ženu,
 430 Koju od srca otac i gospođa ljubljaše majka
 U kući, jer je ljepotom nadmašila vrsnice svoje,
 Srcem i djelima svojim, i zato se oženi njome
 Najbolji junak, u Troji u širokoj štono ga bješe.
 Njega Posidon bog Idomeneju ubiti dade
 435 Sjajne mu oči zanesav i koljena b'jela mu sputa,
 Jer nit' mogaše natrag uteći, a niti pobjeć,
 Nego kakono stup, ko stablo, što lista visoko,
 Mirno je stajao on i sred pisiju kopljem ga zgodi
 Junački Idomenej te razdere oklop na njemu
 440 Mjedeni, a on prije od njega smrt je odbijao,
 Al' tad zazvekeće muklo, kad koplje ga rastrga sasvim.
 Sruši se, stane ga jek, zabode se u srce koplje;
 Srce je drhtalo jošte, pa zadrhta i rt kopljani,

¹⁷ 407. "dva štapića", vidi 8. pjev., st. 193.

¹⁸ 415-416. Aidu se kaže "jaki vratar" jer dobro čuva tvrda vrata u podzemnom svijetu da nitko ne može izići na gornji svijet.

445 Onda ustavi Ares siloviti polet od koplja,
 A Idomenej se prodre i sebe pohvali veleć:
 "Dejfobe, da li mi računamo pravo Ahejci
 Trojicu ubiv¹⁹ za jednog? Ta sam si se hvalio sada,
 Budalo! Nego meni nasuprot stanider sada,
 Da vidiš, kakav Zeusov potomak dolazim amo;
 450 Zeus je Minosa prvog porodio, Kreti čuvara,
 Minos je rodio pak nezazornog Deukaliona,
 A taj je rodio mene, da ljudima mnogima vladam
 U kretskoj širokoj zemlji; a amo dovezle me lađe
 Na zlo tebi i ocu i ostalom narodu trojskom."
 455 Reče, a Dejfbob stane u duši misliti dvoje:
 Bi li uzmakavši natrag od Trojaca junačkih kojeg
 Za druga uzeo sebi, il' sam da pokuša sreću
 I misleć tako smisli, korisnije da će mu biti:
 Da po Eneju pođe. U vojsci ga nađe gdje stoji
 460 Zadnji, jer se je udilj na Prijama srdio divnog,
 Što med junacima njega junaka častio nije.
 Dejfbob pristupi k njemu i reče mu krilate r'ječi:
 "Enejo, svjetniče ti o trojanski, sada ti valja
 Zetovo²⁰ tijelo branit, imadeš li za rodom tuge.
 465 Nego hajdemo branit Alkatoja, koji je tebe,
 Zet budući malog othranio u kući svojoj,
 Kopljanik slavni je njeg Idomenej ubio sada."
 Tako mu reče i gane u grudma mu srce, - poleti
 Na Idomeneja tada Eneja boja veoma
 470 Željan. Al' onoga strah ne uhvati kao dječaka,
 Nego ostane stalan ko vepar gdje u planini,
 Koji se u snagu uzda, te gomilu veliku ljudi
 Čeka na samotnu mjestu, a leđa sve mu se ježe,
 Oči njegove ognjem sijevaju, i zube brusi
 475 Nakan da brani sebe od pasa i od lovaca:
 Tako počeka tad Idomenej, kopljanik slavni,
 Brzog bojnika Eneju i povikne svoje drugare
 Videć Afareja, videć Askalafa, Dejpira jošte,
 Ratnim bukačem Antilohu on i Merionu vikne;
 480 Ove je hrabreći njih govorio krilate r'ječi:
 "Ovamo, druzi, i sama ded branite mene; veoma
 Ja se Eneje bojim brzića, što dolazi na me,
 Koji je vrlo jak u borbi junake ubijat.
 On je svoje dobi u cv'jetu, u najjačoj snazi.
 485 Kakva smo srca, ej da smo vršnjaci nas dva, tad brzo

¹⁹ 447. "trojicu ubiv", tj. Otrioneja, Asija, Alkatoja, - "za jednog", tj. za Hipsenora.

²⁰ 464-466. Ovdje "zet" znači: sestrin muž, vidi u 5. pjev., st. 474.

Slavno bi mene on nadvladao, ili ja njega!"²¹

Reče, a oni miso u duši imajuć istu

Stanu nablizu štite naslonivši svi o ramena.

490 A s druge strane svojim drugarima vikne Eneja

Videć Agenora divnog i Parisa, Dejfoba ktome,

Koji su s njime bili čelovođe trojske, i narod

Za njima pođe onako, ko ovce na pojilo s paše

Kada za ovnom idu - u duši se pastir veseli, -

495 Tako se srce u grudma Eneji veselilo mnogo

Videći, kako za njime nagrnu veliko mnoštvo.

Oko Alkatoja tad se junaci boriti stanu

Kopljima dugim izbliza; na prsima strašno je njima

Zvečala mjed, kad jediti u mnoštvu gađahu druge.

500 Ubojna čovjeka dva na Aresa obadva nalik, -

Jedno bi Idomenej a drugo Eneja - pred svima

Jedan drugoga htjede probosti nemilom mjedu.

Na Idomeneja prvi Eneja izbaci koplje,

Ali pogledav napr'jed umače mjedenom koplju

505 Tad Idomenej, te koplje Enejino u zemlju zađe

Zavitlano, kad zalud izletje iz žilave ruke.

A Idomenej zgodi Enomaja baš po sredini

Trbuha ispupak prebiv od oklopa, u drob mu koplje

Prođe, a on se srušiv u prašinu šakom se zemlje

510 Hvati; dugosjeno tad Idomenej koplje izvuče

Iz mrtvaca, al' nije s ramena mu mogao krasno

Oružje uzet, jer sila na njega se sipaše str'jela

I jer mu ne bijahu već stalni pregibi nogu,

Nit' da za svojom strijelom poleti²² nit' da odbježi,

515 Zato je stojeć odbijo od sebe nemili danak,

Kad mu iz boja noge ne mogoše pobjeći brzo.

Kad se povlačio sporo, za njime baci se kopljem

Dejfob, koji se ljuto na njega srdio udilj,

Ali ga ne zgodi ni tad, Askalafa udari kopljem,

520 Enijaliju sina, i koplje mu kroz pleći prođe;

U prah se sruši Askalaf i zemlje se uhvati šakom.

Ares siloviti, vikač gromoviti, ne znaše tada,

Da mu je mr'tav sin u borbi ostao ljutoj,²³

Već u oblacima zlatnim na olimpskom sjeđaše vrhu

525 Ustavljan Zeusovom voljom; i ostali besmrtni tu se

Bogovi nalažahu, al' u boj ne mogoše poći.²⁴

Oko Askalafa tad se junaci boriti stanu;

²¹ 485-486. "da smo vršnjaci", kaže Idomenej koji se približuje starosti, jer je već prosjed (vidi st. 362.), a Eneja je još mlad; - da sam ja Enejinih godina, hoće da kaže Idomenej, odmah bih se pustio u boj s njime, ne bih tražio vaše pomoći, te bi svladao ili on mene ili ja njega.

²² 513. "da poleti za svojom strijelom", tj. da ide naprijed ubijajući Trojance.

²³ 522. Askalaf je sin Aresov; vidi 2. pjev., st. 512-513.

²⁴ 525. "ne mogoše poći", jer ne dopušta Zeus; vidi 8. pjev., st. 5-17.

Dejfob kacigu sjajnu Askalafu trgne sa glave,
Ali Aresu brzom Merion nalični skoči
Te ga udari kopljem u mišicu oštrim - i zvekac!
530 Na zemlju cjevasti šljem iz ruku Dejfobu padne;
Poskoči iznovice Merion na jastreba nalik
Te on iz mišice ozgo izvuče Dejfobu koplje,
Pak se u jato svojih drugova povuče. A Polit,
Rođeni Dejfobov brat, po sredini pograbil brata
535 Iz vreve zle ga ratne izvuče, dok ne dođe k brzim
Konjma, koji su bili ostragu za poljem bojnim,
Uz njih sjajna kola, upravljač stajaše kod njih.
Oni Dejfoba u grad odvezu, - od bola teško
Ječaše; krv mu je tekla iz ruke ranjene skoro.
540 Drugi se borahu ondje, i bijaše huk neutažljiv.
Tad na Kaletoru sina Afareja skoči Eneja.
Grkljan mu prereže kopljem (k Eneji okrenut bješe);
Na stranu glava mu klone, odleti mu i štit iz ruke
I šljem, dušogubna smrt oko njega svega se saspe.
545 Uto spazi Antiloh Toona gdje se odvrnu,
Pa ga zaletjev se rani, ods'ječe mu čitavu žilu,
Koja do vrata c'jela uz leđa idući teče;
Nju mu svu presiječe, natraške sruši se Toon
U prah i ruke on prijateljima milima pruži.
550 Skoči Antiloh i stane sa pleći mu oružje skidat
Sve se ogledajući. Trojanci koji odakle
Opkole njega i u štit u blistavi stanu ga gađat,
Ali u nježno t'jelo ne mogoše nikako mjedi
Nemile zabost, jer bog Posidon zemljotresac sina
555 Branjaše Nestorova u gomili onoj strijela.²⁵
Nije dušmanima bio daleko, već med njima sved se
Vrtio, koplje mu nije na miru bilo, već njime
Jednako mahaše vrlo, te treslo se, a on u duši
Gledaše, kako će koga pogodit, il' na njegov navalit.
560 Ali u vrevi onoj Adamas, Asijev sinak,
Spazi, kud smjera Antiloh, i u štit baš po sredini
Udri izbliza navaliv, al' mrkih kosa Posidon
Otupi njemu oštrice ne dajuć mu ubiti onog.
Ko ožeženi kolac u štitu Antiloha osta
565 Dio jedan od koplja, na zemlji ostade drugi.
Od smrti bježeć Adamas med drugove utekne guste,
Ali ga stigne Merion, kad uzmicaše, i kopljem
Rani ga između pupka i između sramnoga mjesta,
Gdjeno najgora smrt jadnicima smrtnima biva.
570 Tu mu se koplje zabode, pod njime padne Adamas
Te se bacati stane ko junac, koga u gori

²⁵ 554-555. Posidon brani Antiloha, sina Nestorova, unuka Nelejeva, a Nelej je sin Posidonov, kako se vidi iz Odiseje, pjev. 14., st. 240-256.; dakle je Antiloh praunuk Posidonu.

Užima svezan pastiri preko volje njegove vuku
 Na silu. Tako se ranjen Adamas bacao malo,
 Ali ne dugo, dok nije Merion mu izvuko koplje
 575 Iz kože bliže pristupiv; i mrak mu se na oči spusti.
 Helen Dejpira zgodi izbliza velikim tračkim
 Mačem u sl'jepe oči i kacigu razbije na njem.
 Odbita na zemiju padne sa glave mu ona, i tad je
 Valjanu ahejski mnogi ponese med nogama bojnič.
 580 Mrak se Dejpiru crni navnče na obje oči.
 Grlatog bojca Atrida Menelaja osvoji žalost,
 Te on Helenu pr'jeteć junaku oštro zavrti
 Koplje; a Helen na luku povuče pregibak tada.
 Kad se već sukobe njih dva, pogodit oštro'rtim kopljem
 585 Željaše jedan, a drugi strijelom od svoje tetive.
 Helen Menelaja tada u ispupak oklopa zgodi
 Str'jelom kod prsi, al' od njegov oštro'rta str'jela odleti
 Kao što kada bob crnokožac leti na gumnu
 Velikom, il' grah kad leti iz široke lopate ondje,
 590 Vjetar zviždeći duše, a vijač uzmahuje krepko:
 Tako se naočitom Menelaju oštra strijela
 Silno od oklopa odbi i od njegov daleko odletje.
 Helena Atrejev sin Menelaje, grlati bojnič,
 U ruku zgodi, a nju je na luku držao glatkom.
 595 U luk se mjedeno koplje junaku kroz ruku zadre.
 Od smrti bježeć Helen med drugove utekne guste
 Objesiv ruku, i u njoj jasenovo vukući koplje.
 Al' ga iz ruke Agenor junačina izvadi njemu,
 Te mu je sukanom dobro poveza ovčijom vunom
 600 Od praće, koju je kralju u rukama subojnič držo.
 Onda na naočitog Menelaja pođe Pisandar,
 Al' ga povela huda sudbina k smrtnom skončanju,
 Da ga, Menelaje, ti u pokolju pogubiš strašnom.²⁶
 Kada se jedan drugom nablizu primaknu oni,
 605 Promaši Atrejev sin, i koplje mu na stranu ode,
 A Pisandar onda Menelaja pogodi u štit,
 Ali ga mjedeno koplje probosti naskroz ne može,
 Jer štit ga ustavi širok, pri kraju koplje se prebi;
 Pobjedi nadajuć se Pisandar veseo bude.
 610 S klincima srebrnim mač povukavši Atrejev sinak
 Na Pisandra potrči, al' ispod štita Pisandar
 Lijepu sjekiru uzme od dobre mjedi sa glatkim
 Dugim od masline drškom; zaletje se najedno oba.
 Branik gustogrivog šljema Pisandar Menelaju odbi
 615 Pod grivom samom, na vrhu, al' njega, kad je pristupo,
 Nad nosom zgodi Menelaj u čelo, te kosti Pisandru
 Puknu, a krvave oči baš pred noge padnu mu u prah;

²⁶ 603. apostrofa; vidi 4. pjev., st. 128.

Savi se, sruši se on, a Menelaj mu na prsi petom
 Stane i odoru skine te ktičući besjedu reče:
 620 "Od lađa Danajaca brzokonjika odstupit
 Vi ćete ipak, Trojci o drski, nenasiti ratni!
 Nikakve nije vam bilo sramote dosta ni rugla,
 Kako ste, zle vi oj kuje, pogrdili mene ni teške
 Srdžbe ne boječ se Zeusa gromovitog gostinskog boga,
 625 Koji će jednoć grad razoriti strmeni vama;
 Ženu ste vjerenu moju odvezli drsko i blago
 Veliko s njom ste odvezli, a ona vas počasti pred tim.²⁷
 A sad na lađe naše moroplovke bacit želite
 Pogubni oganj i ahejske sve poubijat junake.
 630 Al' ćete prestat od borbe, iako je vrlo želite!
 Oče o Zeuse, tebe od bogova sviju i ljudi
 Ponajmudrijeg vele, od tebe je nastalo sve to!
 Kako povoljuješ ti zločincima trojanskim ovim,
 Kojim je svagda srce bezakono, ne mogu nikad
 635 Jednako krvavog boja i pokolja zasitit sebe!
 Svega se zasiti jednoć čeljade, i ljubavi i sna,
 Pjesme se zasiti slatke i igre napokon divne;
 Toga se svatko više u duši žeti nastadit
 Negoli rata, al' borbe Trojanci se zasitit neće!"
 640 Tako nezazorni rekne Menelaj i oružje s onog
 Krvavo uzme i svojim drugarima njega predade,
 Onda se Atrejev sin med rtnike um'ješa opet.
 Ondje na njega sin Pilemena naskoči kralja,
 Imenom Harpalion, za ocem je pošao milim
 645 U boj pod Troju, al' natrag u očinsku zemlju ne dođe;
 Atrejevome sinu ubode on po sredini
 Štit iz blizine, al' naskroz probosti ne mogne kopljem.
 Od smrti on bježeći med drugove utekne guste
 Obzirući se svud, da mu kožu ne zarezje tkogod.
 650 Ali kad uzmicaše, Merion strijelom ga rani
 Mjednom u desno meso a str'jela mu naskroz proleti
 Ispod kosti te odmah i mjehur prereže njemu.
 Na zemlju klone on i u rukama milih drugova
 Izdisat stane dušu na zemlju izvaljen ležeć
 655 Ko crv, a krvca je tekla iz njega i kvasila zemlju.
 Okolo njeg Patlagonci junačine strče se odmah
 Te ga u kola metnuv odvezu k Iliju svetom
 Žalosni; otac²⁸ je njih pristizavao lijući suze,

²⁷ 622-627. Što je učinio Paris sa svojim društvom, tj. odveo Helenu i blago Menelajevo, to prenosi Menelaj na sve Trojance, a misli da ima i pravo, jer su se Trojanci već mogli odavno oprostiti Parisa, a Helenu i blago vratiti, ali oni vole ratovati!

²⁸ 658. "otac", tj. Pilemen (vidi st. 643.) za koga se u 5. pjev., st. 576-579. kaže da je ubijen nije dakle mogao četvrti dan izatoga plakati za sinom; osim toga nemaju pravoga smisla ni riječi u st. 659. da je Harpalion "bez zamjene pao", jer odmah u st. 660-672 ubija Paris jednog Ahejca kao u zamjenu za

660 Ali je mrtvi mu sin u boju bez zamjene pao.
 Za njim se ubitim vrlo u duši razljuti Paris,
Jer mu u narodu silnom paflagonskom prijatelj glavni
Bješe, i mjedenu str'jelu zbog njega se ljuteći pusti.
Bješe u vojsci neki Euhenor, sin Polijida
Vrača, bogat i čestit, a dom je u Korintu imo;
665 On je doplovio za smrt za svoju znajući ljutu,
Jer mu je često dobri Polijid govorio starac,
Da će u kući svojoj od bolesti umr'jeti teške,
Ili kod ahejskih lađa pogubiti da će ga Trojci.
Zato se uklanjao on i globi ahejskoj teškoj,²⁹
670 Ktome i bolesti mrskoj, da ništa ga boljelo ne bi.
Pod čeljust, pod uho njega kad pogodi Paris, izleti
Brzo iz njega duša, i mrska ga obuzme tmina.

4. Boj u sredini. 673-837.

A. Hektor ne može naprijed. Pulidamas ga svjetuje neka uzmakne i neka se dogovori s drugima. 673-753.

Tako se ondje oni ko živi borahu oganj;
Hektor, ljubimac Zeusov, ni čuo ni znao nije,
675 Da mu pogiba čeljad od Argejaca na strani
Od lađa l'jevoj, i brzo Ahejci slavu bi stekli,
Jer zemljodržac bog zemljotresac hrabraše tako
Argejsku vojsku i snagom uzato je branjaše svojom.
Hektor je stajo, kroz vrata i kroz bedem kuda je bio
680 Skočio danajske guste štitonosne redove probiv,
Gdje Protesilaj i Ajas povučene imahu lađe
Na brijeg pjenastog mora; a poviše lađa je bio
Najniže sagrađen zid; junaci i njihovi konji
Najžešći bili su tu u borbi, Beočani ondje
685 I s njima Jaoni bjehu, što duge haljine vuku,
Lokri i Ftijci s njima, Epejci su također sv'jetli
Hektorov nasrtaj silni odbijali od lađa ondje,
Ali ne mogoše divnog i plamenog Hektora odgnat.
Bjehu i odabrani Atenjani; vođa im bješe
690 Sin Peteojev Menestej, a s njime pođoše jošte
Fidas, čestiti Bijas i Stihij; Epejcima vođa
Meges, Filejev sin, i Amtion bješe i Drakij;

Harpaliona. Sva je dakle prilika da je stihove 658. i 659. poslije netko umetnuo ne opazivši protivurječja s navedenim mjestima.

²⁹ 669. Da nije pošao s ostalim Grcima pod Troju, morao bi platiti globu, tj. otkupiti se.

695 Ustrajni ratnik Podarko i Medon vođahu Ftijce.
 Medon Oileju bješe božanskom od inoče čedo,
 Ajasu bio je brat, al' daleko od očinske zemlje
 Živje u Filaki on, jer brata mačesi svojoj
 Eriopidi ubi, što Ojleju bijaše žena.
 Ifikla, Filaku sina, Podarko bijaše sinak.
 Ti su u oružju bili pred četama junačkim ftijskim.
 700 Među Beočani bili su boj i branili lađe.
 Ajas Ojlejev sin brzonogi nimalo nije
 Od Telamonova sina od Ajasa bivo daleko,
 Nego kao što dva rumendlaka na njivi vola
 Vuku složeni plug jednodušno, a znoj im silan
 705 Podno rogova curi, i oni se oba niz brazdu
 Žure, a jaram ih glatki i jednog i drugog d'jeli,
 A plug reže razor oranici: tako su njih dva
 Stupivši jedan k drugom veoma stajali blizu.
 Al' Telamonova sina drugari slijediše mnogi,
 710 Sami dobri junaci, i štit mu primahu oni,
 Kad bi mu umor i znoj osvojio koljena veće.
 A sina Ojlejeva junačinu Lokrani n'jesu
 Pratili, jerbo srca za kreševo nemahu blisko;
 Mjedenih imali n'jesu gustogrivih kaciga oni
 715 Niti jasen-kopalja ni štitova oblastih krasnih,
 Nego su pošli pod Ilij u lukove uzdav se svoje
 I u sukanu dobro u ovčiju vunu³⁰, te oni
 Gađahu mnogo Trojance i čete lomljahu njihne.
 Drugi se sprijed junaci u oružju umjetnom tada
 720 Borahu s oklopnikom sa Hektorom, s narodom trojskim,
 Lokrani gađahu krišom ostragu. Na boj Trojanci
 Sada mislili n'jesu, jer str'jele su sve ih pomele.
 Tada bi trojanske čete od brodova i od čadora
 Sramotno bile uzmakle k vjetrovitom Ilijskom gradu,
 725 K Hektoru smjelom da nije Pulidamas stupio velec:
 "Nikako opomena da slušaš, Hektore, nećeš!
 Kad ti je prvome bog izručio poslove bojne,
 Zato i mudročću hoćeš pametniji od drugih biti;
 Al' sam nikako svega polučiti zajedno ne moš,
 730 Jer bog je u ruke jednom izručio poslove ratne,
 Jednom je igranje dao, a drugome kitaru, pjesmu,
 Jednom je u grudī Zeus gromoglasni metnuo razum
 Čestiti, što ga mnogi imadu ljudi i mnoge
 Spasava, a sam mu svaki i vr'jednost najbolje znade.
 735 A ja ću sada reć, što se meni najbolje čini:
 Svuda se ratni okrug razgorio okolo tebe,
 A junačine Trojci užišav na zidinu veće

³⁰ 717. "i u sukanu dobro u ovčiju vunu", tj. u praće, jer su kraci praće bili načinjeni od vune; vidi st. 599-600.

740 Jedni u oružju opet odilaze, drugi se bore
 (S mnogima njih malina), među lađama se rastrkav.
 Nego uzmakni der ti i pozovi amo boljare;
 Tad bismo dobro se mogli dovinuti savjetu mudru,
 Il' nam se na lađe valja zaletjeti pune vesala,
 Ako nas ushtije, bog objačiti, - ili nam valja
 745 Čitavim od lađa otić odavde. Jer ja se bojim,
 Da nam jučerANJI dug naplatili ne bi Ahejci,
 Jer nezasitni ratnik kod brodova jednako čami,
 Ne mislim da će se boja okaniti ikada posve."
 Reče, i besjeda ta se valjana Hektoru svidje,
 I s kola odmah on u oružju na zemlju skoči,³¹
 750 Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
 "Ovdje, Pulidamase, boljare na iskupu drži,
 A ja onamo idem, da prigledam poslove ratne,
 Onda ću vratit se opet, kad pravo onima rečem."

B. Hektor nalazi na lijevom krilu samo Parisa još neranjena, pa onda obojica krenu u sredinu u najljući pokolj. 754-837.

755 Reče i uzrastom nalik na snježno brdo poleti;
 Vićući lećaše on kroz Trojance i pomoćnike.
 Nato pohrle svi, kad poklič njegovu čuju,
 K Pantojevome sinu Pulidamasu junaku.
 Zatim potraži još med rtnicima, ne bi li našo
 760 Helena, vlastelja, snažnog Adamasa, Asiju sina,
 Asija, Hirtaku sina, i Dejfoba potraži s njima.
 Al' ih neozl'jeđenih ni čitavih ne nađe svijju,
 Nego kod lađa skrajnjih kod ahejskih ležahu jedni
 Život izgubivši svoj pobijeni od argejskih ruku,
 A drugi pogođeni i ranjeni pred zidom bjehu.³²
 765 Na l'jevoj plačnoga boja na strani ubrzo zatim
 Nađe Aleksandra divnog ljepokose Helene muža,
 Nađe ga gdjeno hrabri i potiče drugove na boj;
 I pristupajuć k njemu progovori besjede ružne:
 "Nesretni Parise, prvi ljepotico, ženaru ludi,
 770 Gdje ti je Dejfob, a gdje je i Helen sileni vlastelj,
 Asijev sin Adamas i Asije, Hirtakov sinak,
 Gdje ti je Otrionej? Sa vrha se strmeni Ilij
 Ruši; sada te smrt zacijelo prijeka čeka."³³
 Njemu bogoliki riječ Aleksandro prihvati ovu:

³¹ 749. Taj je stih poslije umetnut, a protivan je smislu, jer otkako je Hektor izišao iz kola u 12. pjev., st. 81. nije više na njih uzišao, nego se borio pješke; nije dakle mogao ovdje skočiti iz kola.

³² 764. tj. ranjenici su se uklonili u grad ili su odneseni.

³³ 772-773. Hektor hotimice pretjeruje samo da Parisa što jače podjari.

775 "Kada je, Hektore, srce u tebe, da nekriva kriviš,
 Drugi put htio bih ja otpočinut od boja jednoć,
 Jer nejunaka me sasvim porodila nije baš mati.
 Otkad si kod lađa ti drugare potako na boj,
 Otkad smo ovdje mi i bez prekida s danajskom vojskom
 780 Bijemo boj, a drugari su mrtvi, za koje sad pitaš;
 Samo je uteko Dejfab, i Helen snažni je vlastelj
 Uteko, - ranjeni su obojica kopljima dugim
 U ruku, ali je smrt Kronion odvratio od njih.
 Sada nas, Hektore, vodi, kud srce i duša ti veli,
 785 Mi ćemo za tobom b'jesno pohitjeti svud, i junaštva
 Mislim da neće nedostat, koliko smo snagom vrijedni,
 A preko snage se borit ni žestoki ne može junak."
 Tako mu reče junak te srce nagovori bratu;
 Odu, gdje je boja i pokolja najviše bilo,
 790 Gdje je nezazorni bio Pulidamas, Falkes, Kebrion
 I još bogoliki junak Polifet, Ortej i Palmis,
 Hipotionovi sini Askanij, a drugi Moris;³⁴
 Ta su dvojica došla za zamjenu u zoru juče
 Iz Askanije grudne, na borbu Zeus ih potače.
 795 Oni pođoše slični oluji i vjetrima teškim,
 Koje je na zemlju grom Kroniona potjero Zeusa,
 S golemom bukom padnu u pučinu, vali se silni
 Motati na moru stanu po prešumnome, ko greben
 Nakrivo ispinju se, sad dolaze jedni, sad drugi:
 800 Tako i Trojci sad jedni, sad drugi stisnuti čvrsto
 Sjajuć u oružju svom za vođama idahu svojim.
 Sve ih je vodio Hektor ljudomori Aresu slični,
 Prijamov sin, sa štitom, što svuda jednako krije,
 Sa mnogo koža, i mjedi po njemu bijaše mnogo;
 805 Sjajna se kaciga tresla na čelu Hektoru divnom.
 Okolo četa je stupao svud i svakako gledo,
 Neće l' Ahejci uzmaći pred njime, što štit ga je krio,
 Ali pomesti nije Ahejcima mogao srce.
 Kraćuć široko Ajas zatače Hektora na boj:
 810 "Bliže, o nesretniče, pristupi, čemu Argejce
 Plašiš samo onako? U boju nevješti n'jesmo,
 Nego je opaki bič Ahejce svladao Zeusov.
 Negdje se nada srce u tebi, da ćeš nam lađe
 Uništiti, ali su brze na obranu i nama ruke.
 815 Mnogo će prije ruke osvojiti i rasuti naše
 Grad vaš žitelja puni! A tebi samome velim,
 Da je već blizu dan, u koji ćeš nagnuvši u b'jeg
 Moliti oca Zeusa i ostale bogove vječne,
 Da ti ljepogrivi konji od jastreba hitriji budu,

³⁴ 792. Ovdje bi prema stihovima 740-744. i 751-753. trebalo da vojvode trojanske vijećaju, ali o tome vijećanju nema ni riječi; ili je pjesnik zaboravio da o tome što kaže ili su stihovi gdje je to bilo ispali.

820 Da te u grad što brže dovezu prašeci poljem."
Kad to izreče, al' njemu sa strane desne proleti
Orao ptic iz visina, te ciktati stanu Ahejci
Veseli poradi ptice, a Hektor odgovori sv'jetli:³⁵
"Ajase, gatalo ludo, oj hvališo, što si to reko?
825 Ej da sam tako sin egidonoše velikog Zeusa
Dovijek, tako da me porodila gospođa Hera,
I da sam čašćen ko bog Apolon i ko Atena,
Kao što današnji dan Argejcima donosi svima
Propast! - I ti ćeš biti među njima ubit, pred kopljem
830 Ako mi ostaneš dugim, ogulit će kožu ti ono
Nježnu, i trojanske pse ćeš nahraniti i ptice³⁶ mnoge
Salom i mesom svojim, kad padneš kod ahejskih lađa."
Reče Hektor i ljude povede, a oni za njime
Pođu s bukom golemom; ostragu se uscikće narod,
835 A s druge ciktahu strane Argejci te se junaštva
Sjećajuć stanu čekat boljare trojske, i vika
Jednih i drugih dopre u eter do Zeusovih zraka.

³⁵ 822-823. Ahejci vide povoljan znak u orlu, a Hektor slabo vjeruje pticama; vidi u 12. pjev., st. 238-243.

³⁶ 831. "pse ćeš nahraniti i ptice", vidi 1. pjev., st. 4-5.

ČETRNAESTO PJEVANJE

(26. dan. Nastavak)

Zeus prevaren.

5. Ranjeni knezovi vijećaju. 1-152.

Ako je i pio Nestor, al' dobro osjeti ciku¹
Te on Asklepija sinu progovori krilate r'ječi:
"Mislim, Mahaone divni, a kako će to se izvršit,
Vika sve veća snažnih momaka kod lađa stoji.
5 Al' ti sjedider ovdje i vino žarkasto pijder,
Dokle ne ugrije tebi ljepokosa tu Hekamada
Vodicu toplu i rane ne opere krvave tvoje,
A ja na mjesto idem, sa kojeg je vidik, da vidim."
Reče i hubavi štit Trasimeda, svojega sina,
10 Hrabrog konjokrote, uzme, gdje ležase tad u čadoru,
Od mjedi blisto je sav, a Trasimed imo je njegov,
Koplje ubojno uzme s oštricom od mjedi ljute,
Izvan čadora stane i opazi posao grdni,
Gdje su Ahejci, jedni u zabuni, a druge straga
15 Trojci gdje prehrabri metu, a bedem je ahejski pao.²
Ko što se ljulja more (a valovlja gudnjava stoji)
Navalu vjetara naglu naslućujuć i fijuk njihov,
Ono se muti onako i nikud se ne giba ono,
Dokle odlučan vjetar od oca ne dođe Zeusa:
20 Tako se kolebo starac u duši misleći dvoje:³
Bi l' med brzokonjike Ahejce u čete pošo,
Il' Agamemnona, ljudma pastira, tražit bi l' išo.
I misleć tako smisli, da ovo bolje će biti:
Po Agamemnona poći. U borbi jedni su druge
25 Odirali, a na njima mjed popucivala glatka,
Kako se mačima ondje i kopljima dvoreznim biše.
Nestora sastanu tad hranjenici Zeusovi kralji
Od lađa dolazeći, a ranjeni bijahu mjeđu:

¹ 1. Pjesnik se vraća k Nestoru, kojega je u 11. pjev., st. 618-803. ostavio kako u svom čadoru s prijateljima pije napitak, što ga je priredila Hekameda, i pripovijeda. Nestor čuje ciku Trojanaca i Ahejaca koja je spomenuta na kraju 13. pjevanja.

² 15. "bedem je ahejski pao" ne sav, nego samo dio; vidi u 12. pjev., st. 398-399. i svršetak istoga pjevanja.

³ 16-20. Poredi se neodlučnost Nestorova s neodlučnim ljuľjanjem mora prije oluje.

30 Tidejev sin i Odisej i Atrejev sin Agamemnon,⁴
 Jer su od bojišta bile daleko njihove lađe
 Pjenastom moru na br'jegu: povučene bijahu one
 Najbliže moru, a bedem kod najdaljih sazidan bješe.
 Ma da je obala bila široka, ne mogoše lađe
 Na njoj stajati sve, i narodu bijaše t'jesno.
 35 Zato su poput skalina poređali brodove i sav
 Obale pokrili otvor, koliko med brdima bješe,
 Zato želeći vidjet i borbu i ciku bojnu,
 Opirući se o koplje, sva trojica pođu, a srce
 40 Žalosno u njima bješe; i s njima se sastane starac,
 Te on ahejskim kraljma u grudima obori srce.⁵
 S njime besjedu kralj Agamemnon započne ovu:
 "Nestore, Nelejev sine, oj ahejska velika diko,
 Čemu ovamo ti iz ljudogubnog dolaziš boja?
 45 Bojim se, riječ da ne bi siloviti izveo Hektor,
 Kako se grozio bio med Trojcima govoreć jučer,⁶
 Da se od lađa prije u Ilij vratiti neće,
 Dok ne zapali njih i ne pogubi sve nas junake.
 Tako je zborio on, a sada se svršuje sve to!
 Aj i ostali već nazuvčari Ahejci na mene
 50 U srcu srdžbu imadu, Ahilej kako je ima,
 Te im se boriti neće pri krmama njihovih lađa."
 Na to odgovori njemu Gerenjanin konjanik Nestor:
 "Sve se doista tako dogodilo; drukčije ni sam
 Visoki gromovnik Zeus okrenuti mogao ne bi,
 55 Jer je bedem već srušen, za koji se nadasmo prije
 Da je neslomljiva nama i lađama obrana našim.
 Oni kod brzih lađa bez prekida teško se bore,
 I ti poznao ne bi, koliko god bi ih gledao,
 S koje l' se strane ondje Ahejci pletu i metu,
 60 Tako ih kolju Trojanci u metežu, huk do nebesa
 Dopire. Mislimo dajmo, što l' valja sada učinit,
 Ako pamet što može pomoći. Al' nejdimo u boj, -
 - Ja bih reko - jer ranjen ne vr'jedi više u borbi."
 Prozbiori njemu ovako junacima kralj Agamemnon:
 65 "Kada se, Nestore, oni pri kraju lađa već bore,
 Kad ih sazidan bedem obranio nije ni opkop,
 Kojim se izmučiše Argejci u srcu misleć,
 Da je neslomljiva nama i lađama obrana našim,
 Tako gospodu valj'da premoćućem hoće se Zeusu,

⁴ 28-29. Da su Agamemnon, Diomed i Odisej ranjeni, kaže se u 11. pjev., st. 660-661., a kako je ranjen Agamemnon, to se kaže u istom pjevanju, st. 251-253., kako je ranjen Diomed, u st. 375-378., a kako Odisej, u st. 435-438.

⁵ 40. Nestor obori onoj trojici srce, jer misle da Nestor izlazi iz boja, a što sam izlazi, boje se da je to rđav znak.

⁶ 45. vidi 8. pjev., st. 173-183.

70 Tu da Ahejci daleko od Argosa bez slave padnu;
 Kako sam znao prije, Argejce rado da brani,
 Tako znadem i sada, sa bozima blaženim drugim
 One da slavi, a ruke saveza i srce naše.
 Al' sad, kao što velim, učinimo dajmo ovako:

75 Blizu mora što god imade naprvo lađa,
 Sve ih potegnimo mi i povucimo u more divno,
 Kamenom⁷ ih nad vodom učvrstimo, dokle nam tiha
 Ne dođe noć, - i tada Trojanci prestat će možda
 Od boja, i mi ćemo povući druge sve lađe.

80 Zamjere nije bijedi umaći niti po noći,
 Bolje se čovjeku spasti bježeći negoli propast."
 Mrko pogledav njega Odisej dosjetljivi reče:
 "Kakva ti, Atride, riječ iz ograde zubne izmače?
 Ej ti da, prokletniče, navaljalom upravljáš drugom

85 Vojskom, a nama kralj da nijesi, kojim je Zeus-bog
 Od rane mladosti dao do u starost, bojeve teške
 Da nam valjade biti, da u njima pogine svaki!
 Prostranih ulica grad zar tako trojanski misliš
 Ostavit, zbog kog bijede i čemera imasmo mnogo?

90 Šuti, da besjedu takvu Ahejac ne čuje drugi,
 Koje ni jeđan čovjek kroz usta preveo ne bi,
 Koji pameću svojom govoriti znade, što valja,
 Kojino žezlo nosi, i kome je narod toliki
 Poslušan, kao što ti med Argejcima mnogima vladaš;

95 Sada ti pamet korim veoma, što si to reko,
 Koji u more veliš potegnuti pokrite lađe,
 Dokle još traje rat i bojna cika, veselja
 Da bude Trojcem, što sada i tako su silniji od nas,
 A nama prijeka propast da dođe, jer tad Ahejci

100 Ne bi odoljeti mogli, da u more lađe povuku,
 Nego će sa strahom bježat i prestajati od borbe.
 Onda će uđiti tvoj, o glavo narodna, savjet."
 Na to junacima kralj Agamemnon odgovori njemu:
 "Teškim me pr'jekorom ti, Odiseju, u srce dirnu

105 Ja ti ne govorim evo, da dobro pokrivene lađe
 U more sada povuku preko volje ahejski sini.
 Nek se sad javi, tko znade izreći mudriju miso,
 Bio star ili mlad, ugodit će svakako meni."
 Med njima započne riječ Diomed, grlati bojnič:

110 "Blizu je čovjek, - i dugo ne tražimo - ako vas volja
 Poslušat mene, i nek mi ne zamjera ljutito svaki,
 Što sam vijekom svojim među vama najmlađi svima;
 Ali se ponosim i ja, od oca čestita da sam
 Tideja, kojega hum u Tebi nasuti krije.

115 Tri se Porteju sina nezazorna rodiše i svi

⁷ 77. "kamenom", vidi 1. pjev., st. 436.

U Pleuronu su oni i u strmom u Kalidonu
Živjeli: Agrij i Melas i Enej konjanik treći,
Oca mojega oca, junaštvom prvi je bio.
Enej je ostao tamo, a moj se nastani otac
120 Nakon lutanja duga u Argosu po volji valj'da
Zeusa i bogova drugih; Adrestovom jednom se kćerju
Oženi, žitkom obilan dom i oranica dosta
Imaše pšenice punih, a okolo voćnjaci bjehu,
Imo je mnogo ovaca; med Danajci kopljanik prvi
125 Bješe, - ta bit ćete čuli o svemu, je l' istina prava.
Zato nemojte zlim i rđavim držati rod moj
I ne pogrdite r'ječ, kad je javno izreknem vama.
Hajd'mo od nevolje u boj, iako ranjeni jesmo,
Tamo se samima valja od borbe i od strijela
130 Uklanjaj, da se tko ne dobavi na ranu rane,
Al' ćemo poticati druge i hrabriti, koji se srcu
Svome ugađajući ne bore, stojeći daleko."
Reče, a oni ga čuju i rado se pokore njemu,
Pođu; junacima kralj Agamemnon naprvo pođe.
135 To je spazio bog zemljotresac preslavni dobro,
Te on za njima staru junaku naličan pođe.
Desnicu primi on Agamemnona, Atreju sina,
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
"Sad se, Atrejev sine, Ahileju opako srce
140 Raduje negdje u grudma, kad motri ahejsku bježan
I krv, jer nimalo duše u njega doista nema!
Ali nestalo njega, i bog mu uzeo oči!
Još se blaženi bozi na tebe ne srde posve,
Nego će trojanske negdje čelovođe mudre zaprašit
145 Jošte široko polje, i sam ćeš ih vidjeti jošte
Gdjeno od lađa bježe u Ilij i od čadora."
Tako reče Posidon i krikne pa odjuri poljem,
Krikne, kao što devet il' deset tisuća ljudi
Jeknut u ratu zna zavrgavajuć svađu i borbu,
150 Tako zemijotresac silni iz grudi istisne tada
Glas i tako svakom Ahejcu veliku hrabrost
U srce vrgne, u boju bez prekida neka se bori.

6. Hera zanosi i uspavljuje Zeusa. 153-360.

Hera zlatotrona stojeć na glavici Olimpske gore
Gledaše očima dolje te u bici, junačkoj slavi,
155 Odmah rođenog brata i djevera⁸ spazi gdje brza
Sopeći, te se u duši u svojoj povesele ona,

⁸ 155. Posidon je Heri brat i djever, jer je ona Zeusu sestra i žena, a Posidon je Zeusu brat.

A na najvišem vrhu izvorljive Ide planine
 Opazi Zeusa gdje sjedi, i mrzak joj bude u duši.
 Tad se u svojoj duši volooka gospođa Hera
 Zamisli, kako bi um egidonoše Zeusa zanesla.
 160 Ova se miso u duši učinila najbolja njojzi;
 Lijepo nakitit sebe i poći na goru Idsku,
 Ne bi li nju zaželio on obljudit i ne bi l'
 S njom se milovat htio, i ona mu okrepnim, slatkim
 165 Oči posula snom i opčinila srce mu mudro.
 Ona u sobu pođe (načinio joj ju je sinak
 Hefest i složio čvrsta u dovratnike joj vrata
 Tajnim klinom, da bog ni jedan otvorio ne bi),
 U tu unide sobu i vrata zatvori sjajna.
 170 Najprije s tijela ljupkog ambrosijom boginja mrlje
 Opere sve sa sebe; ambrosijskim blistavim uljem
 Ugodnim namaže sebe, u kojem mirisa bješe.
 Kad bi se razlilo ono po domu mjedena praga
 Zeusovu, po nebu svem i po zemlji bi pošao miris.
 175 Njime lijepu kožu kad namaže, onda i kosu
 Počešlja, zatim na glavi na svojoj besmrtnoj splete
 Blistave uvojke krasne, ambrosijske rukama sama.
 Haljinom odjene se ambrosijskom, koju Atena
 Ugladi vješto utkav unutra umjetnih djela
 180 Mnogo. Kopčama zlatnim na grudma je Hera zakopča.
 Onda se opaše pasom, na kojem je stotinu kita,
 U uši probušene tad metne oboce sa tri
 Bisera jagodasta, milina blistaše iz njih.
 Boginja uzorita povezačom krasnom i sjajnom
 185 Povi se tad, - ko sunce povezača sjala se njojzi;
 Krasne potplate tada priveza na noge b'jele.
 Pošto uresom svakim već tijelo nakiti svoje,
 Iziđe iz sobe zatim i tajom od bogova drugih
 Pozvavši Afroditu ovako joj besjedu počne:
 190 "Bi li me poslušat htjela, oj dijete drago, što velim?
 Ili me poslušat nećeš u duši srdita na me,
 Što sam Danajcem ja na pomoći, a ti Trojancem."
 Zeusova kći Afrodita odgovori njojzi ovako:
 "Kćeri velikog Krona, prečestita boginjo Hero,
 195 Što si umna, govori, a duša me nuka izvršit,
 Ako izvršiti mogu, i ako se dade izvršit."
 Njojzi tad polukavo odgovori gospođa Hera:
 "Daj mi žudnju i ljubav, oj kćeri, čime savladat
 Bogove besmrtnne sve i smrtnike umiješ ljude.
 200 Idem ti krajeve skrajnje mnogohrane pogledat zemlje
 I Okeana, bogom početak, i Tetiju majku,
 Koji šu u kući mene othranjujuć gajili dobro,
 Primivši mene od Reje, gromoglasni kada je Zeus-bog
 Pod trepetljivo more i pod zemlju metnuo Krona.

205 Idem pogledat njih i beskrajnu svađu umirit,
 Jer već odavno neće na postelji skupa da leže
 Ni da se ljube, jer pade na njihovu dušu ljutina.
 Njihova srca ja nagovoriti r'ječma da mogu
 Te ih u postelju svest, da se sjedine i da se ljube,
 210 Ja prijateljica mila i vr'jedna njima bih bila."
 Njojzi prihvati riječ Afrodita nasmješljivka mila:
 "Niti mi priliči tebe ne uslišit, pa i ne mogu,
 Koja predobrom Zeusu na rukama počivaš mila."⁹
 Reče i onda od prsi izvezeni šareni pojas
 215 Otpaše, u kom su sve ušivene njezine čini;
 U tom je pasu žudnja i ljubav, razgovor tu je
 I prelašćenje, što pamet i mudrim zamamljuje ljudma.
 Da joj ga u ruke i r'ječ izustivši prozbori ovu:
 "Na ti ga, pojas taj u svoja metnider njedra
 220 Šarena, u kom je sve ušiveno; mislim, da nećeš
 Doći natrag ne svršiv, što u srcu svojem želiš."
 Reče, i gospođa Hera volooka tad se nasmije
 I sa smijehom pojas u svoja postavi njedra.
 U kuću Zeusovu tad Afrodita boginja ode,
 225 Hera sa glavice pak otišavši Olimpske gore
 Dođe u Pijersku zemlju, u Ematske krajeve mile;
 Zatim na snježna brda konjogojnih Traka se vine,
 Na najviše vrhunce, al' nogama ne dirne zemlju;
 S Atoske gore ona u valovno korači more,
 230 Dođe u Lemnoski grad božanskoga Toasa kralja.
 Tu se sastane sa Snom (što rođeni bratac je Smrti),
 Ruku mu stisne i ovu izustivši besjedu reče:
 "Sne, oj gospodaru i bogova svijuu i ljudi,
 Već si me poslušo često, što rekoh ti, pa me i sada
 235 Usliši, a ja ću znati za hvalu dovijek tebi.
 Sjajne pod obrvama ded uspavaj Zeusove oči,
 Odmah kad legnem ja uz njega u ljubavi slatkoj.
 Ja ću ti dati dar, nepropadljivu stolicu krasnu,
 Zlatnu, vješto će nju rukotvorac slavni načinit
 240 Sin moj Hefest metnuv i podnožje za noge na njoj;
 Na toj ćeš stolici držat pri gozbi bijele noge."
 Boginji tvrdi San odgovarajuć reče ovako:
 "Kćeri velikog Krona, prečestita boginjo Hero,
 Svakoga drugoga ja bih od bogova mogao vječnih
 245 Lako uspavat, rijeke Okeanske ja bih uspavo
 Također vode, a one početak su stvarima svima;
 Ali se hotio ne bih primaći Kronovu sinu
 Zeusu i njega uspavat, već ako bi rekao glavom,
 Jer već jednoć me tvoj opametio, boginjo, nalog,

⁹ 198-213. Hera ovdje laže i vara Afroditu, a Afrodita to ne vidi: i to je primjer nesavršenosti Homero-
 vih bogova; vidi 1. pjev., st. 528-530. i 4. pjev., st. 93-104.

250 Onaj dan, u koji je sin prejunačni Zeusov¹⁰
Trojanski grad razoriv od Ilija brodio bio:
Tad sam uspavao um egidonoše velikog Zeusa
Tvrdo obuzev njega, a ovome u srcu svom si
Smislila zlo i digla na pučinu vjetrova hudih
255 Silu i odbila njega na Koos žitelja puni,
Od prijatelja daleko; - al' kada se probuci Zeus-bog,
Bogove stane turat po dvorma, a najviše mene
Tražase u more da me iz etera bez traga baci,
Ali me izbavi Noć, što bogove i ljude kroti,
260 K njojzi se bježeć utekoh, tad smiri se srdit doduše
Zeus bojeći se Noći učiniti na žao brzoi.
A sad mi drugo djelo izvršiti nesretno veliš!"
Tada mu prihvati riječ volooka gospođa Hera:
"Zašto se toga, Sne, u duši opominješ svojoj?
265 Misliš li, da Zeus brani gromoglasni tako Trojance,¹¹
Kako se radi Herakla rasrdio, svojega sina?
Nego idi, i jednu od Harita mlađahnih tebi
Dat ću, oženi se njom, i svojom je ženom nazovi,
I Pasiteju ću dat, što je žudiš svedni u duši."¹²
270 Reče, i San joj na to razveseljen odvrati r'ječi:
"Deder se Stigom rijekom strahovitom meni zakuni
Sada i jednom se rukom mnogohrane prihvati zemlje,
A drugom prihvati mora, što blista, da nam svjedoci
Budu bogovi donji, što žive okolo Krona,¹³
275 Da ćeš mi doista jednu od mlađahnih Harita dati,
I Pasiteju ćeš dat, što je žudim svedni u duši."
Reče, i boginja njega bjeloruka poslušā Hera
Te se po njegovoj volji zakune i bogove zazva
Sve, što pod Tartarom žive, Titeni koji se zovu.
280 A kad se zakle već i pošto dovrši kletvu,
Otiđu oboje odmah sa Lemnosa, Imbrosa oni
Zaviti u maglu i put prevaljujuć oboje brzo
Oni do Ide dođu izvorljive, matice zv'jerju,
Dođu do Lektosa i tu iz vode se izviju i tad
285 Stupe na suho, i vrh se planine pod nogama njihovim
Tresao, a San se prije, no Zeusove spaze ga oči,

¹⁰ 250. "sin prejunačni Zeusov", tj. Heraklo, vidi u stihu 266.

¹¹ 265-266. Iza prvoga stiha ima Hera u misli da reče: "i da će se na te tako rasrditi kako" ..., ali ih ne izgovara jer zna da će je San razumjeti i bez njih.

¹² 267-269. Hera obećava, a malo dalje se i zaklinje da će Snu dati Pasiteju ako učini ono što ga ona moli. San to izvršuje, ali da on dobiva obećani dar, to nigdje ne vidimo; vidi takav primjer i u 10. pjev., st. 215-216.

¹³ 272-274. San zahtijeva od Here da se zakune držeći jednom rukom zemlju, a drugom more da je čuju donji bogovi, koji su okolo Krona, koji dakle žive na skrajnjim granicama zemlje i mora, a to su Titeni, za koje se u st. 279. kaže da žive pod Tartarom. To nije protivurječe jer se iz 8. pjev. st. 478-481. vidi da je Tartar na rečenim skrajnjim granicama.

Popne na jelu vrlo visoku, što bješe na Idi
 Najviša dopirući u eter kroz magle tamne,
 Tu San sjednuvši granjem pokriven jelovim nalik
 290 Na zvonku stvori se pticu, u brdima kojano živi,
 Halkida kažu joj bozi, kimindis kažu joj ljudi.
 Gospođa Hera se brzo na Gargar visok vrhunac
 Idske popne planine, - i nebeski oblačnik Zeus-bog
 Kako opazi nju, osvojila mudru mu dušu
 295 Ljubav, ko kada ju je obljubio prvi put nekad,
 Kada su kradom od oca i majke u postelju legli.
 K njoj se približi Zeus i izustivši besjedu reče:
 "Kamo namjeravaš, Hero? što s Olimpa dolaziš amo?
 Nemaš se popeti na što, jer konja ni kola nemaš."
 300 Njemu tad polukavo odgovori gospođa Hera:
 "Idem ti krajeve skrajnje mnogohrane pogledat zemlje
 I Okeana, bogom početak, i Tetiju majku,
 Koji su u kući mene othranjujuć gajili dobro;
 Idem ti da ih vidim i beskrajnu svađu da smirim,
 305 Jer već odavno neće na postelji skupa da leže
 Ni da se ljube, jer pade na njihovu dušu ljutina.
 Konji mi podno brda izvorljivog Idskoga stoje,
 Oni će nositi mene po vodi, nosit po suhu.
 Radi toga sam k tebi sa Olimpa ovamo došla,
 310 Da se poslije na me ne rasrdiš, kada bih tajno
 Ja u dvorove pošla Okeanu struja dubokih."
 Nebeski oblačnik Zeus odgovori njojzi ovako:
 "Bit će kad i drugi put zaputiti onamo, Hero!
 Nego hajdemo leći, nasladit se ljubavi hajd'mo,
 315 Ta još mi nikada ljubav za boginjom, a ni za ženom
 Tako ne svlada dušu u grudima razliv se po njoj,
 Niti kada sam ženu Iksiona ljubiti stao,
 Koja svjetnika rodi Piritoja bozima ravnog;
 Ni kad gležanja krasnih kćer Akrisija ljubih,
 320 Danaju, koja glavnog junaka Perseja rodi;
 Ni kad Feniksa kćer daleko slavnoga ljubih,¹⁴
 Minosa i Radamanta bogolikog koja mi rodi;
 Ni kad u Tebi ljubih Alkmenu, kad Semelu ljubih,
 Ona srčanog sina Herakla porodi meni,
 325 A Dionisa, ljudma veselje, Semela rodi;
 Ni kad boginju ljubih ljepokosu Demetru onu,
 Ni kad preslavnu Letu, ni samu tebe kad ljubih, -
 Koliko sad sam te željan i slatka me osvaja žudnja."
 330 Njemu tad polukavo odgovori gospođa Hera:
 "Prestrašni Kronov sine, ta kakve to izusti r'ječi!
 Ako na vrsima Idske planine u ljubavi sa mnom

¹⁴ 321. Ovo je sasvim drugi Feniks, a ne onaj o kojem se govori u 9. pjevanju; njegova kći, kojoj pjesnik ne kaže ime, zvala se Europa.

335 Želiš da legneš, al' sve se odatle vidjeti može!
Kako bi bilo, da koji od vječitih bogova spazi
Nas gdje spavamo skupa, i bozima ostalim ode
Kazati? - Ne bih se više u dvore vratila tvoje
Ustav iz postelje ja, jer ruglo bilo bi pravo.
Ali kad te je volja, i kad ti je milo u duši,
A ti sobu imadeš, - načinio ti ju je sinak
340 Hefest i složio čvrsta u dovratnike joj vrata, -
Onamo podimo leć, kad se tebi postelje hoće."
 Nebeski oblačnik Zeus odgovori njojzi ovako:
"Ne boj se, Hero, da koji il' čovjek il' bog će nas vidjet,
Jerbo ću ja nas takvim ogrnuti oblakom zlatnim,
Da nas kroz njega neće ni Helije vidjeti moći,
345 Kojem je oštiji pogled od svega, kada se gleda."
 Reče i Kronov sin tad milo ogrli ženu.
Pod njima nova trava iz zemlje izbije divne,
Rosni izbije lotos i šafran, perunika ktome
Gusta i nježna i ona od zemlje ih dizaše uvis.
350 Tu je njih dvoje leglo, i na se oblak navuku
Lijep i zlatan, a rosa iz njega padaše sjajna.
 Tako je Otac mirno počivo na Gargarskom vrhu,
Snom i ljubavlju svladan, u rukama ženu držeći.
K lađama ahejskim San tad poteče tvrdi želeći
355 Glas zemljomičnom javit Zemljotrescu jakome bogu.
Bliže pristupi k njemu i krilate prozbori r'ječi:
"Po volji, Posidone, Argejce sad braniti možeš;
Bojnu im slavu pridruži, ma bilo samo za časak,
Dokle još spava Zeus, kog pokojem tihim poklopih,
360 Zanjela ga je Hera, te s njime u ljubavi spava."

7. Ahejci nadvlađuju. 361-507.

A. Posidon u prvim ahejskim redovima. 361-387.

365 Reče te u slavna opet plemena ljudska odleti,
A Posidona potače, da i jače Danajce brani.
Među rtnike odmah Posidon skočivši vikne:¹⁵
"Zar ćemo opet, rode o argejski, pobjedu pustit
Hektoru, Prijama sinu, da brodove osvoji slavno?
Hektor govori tako i želi, jerbo Ahilej
Kod lađa prostranih stoji veoma srdit u duši.
Nećemo odviše željet Ahileja, ako se drugi

¹⁵ 363. Pjesnik je zaboravio reći u kojoj prilici ulazi ovdje Posidon u ahejsku vojsku.

370 Budemo hrabрили mi, da jedan drugoga brani.
A sad, kao što velim, učinite dajte ovako:
Najveće, najbolje štite, u vojsci što ih imamo,
Na se metnimo sad, a sjajnim šljemima glave
Pokrijmo, i u ruke još najdulja zgrabimo koplja,
I u boj pođ'mo, a ja ću čelovođa biti, i velim,
375 Neće nam Hektor odoljet, koliko se god on naprezo.
Tko je mejdandžija smjelan, a malen mu štit na ramenma,
Neka ga goremu dade junaku i veći nek uzme."
Reče, a oni ga čuju i rado se pokore njemu.
Ređat ih knezovi stanu, iako su ranjeni bili:
380 Atrejev sin Agamemnon, Odisej i Tidejev sinak,
Iđahu, po svoj vojsci i oruđe m'jenjahu bojno:
Dobar je uzimo dobro, a rđavo rđavom davo.
I kad junačku mjed na sebe metnuše veće,
Pođu, a naprvo bog Posidon zemljotresac pođe
385 Strašan dugosjekli mač u ruci čvrstoj držeći,
Nalik na munju mač; ne valja u pogubnom boju
Sastat se s njim, već ljude od njega ustavlja strava.

B. Hektora pogađa kamenom Ajas. 388-439.

A s druge strane Hektor Trojance ređaše sv'jetli.
Tada prestrašnu svađu i borbu učiniše ondje
390 Svijetli Hektor i bog mrkovlasi jaki Posidon,
Onaj pomažući trojskoj, a ovaj argejskoj vojsci.
More se spljuska sve k čadorma i lađama crnim
Argejskim; gromotno vičuć sa vojskom se sudari vojska.
Valovi morski tako ne huće o obalu bijuć,
395 Kada se iz mora dignu uz duhanje Boreje teško,
Niti u planinskom dolu ne stoji praska tolika
Gorućeg ognja, kad bukne, da čitavu šumu izgori,
Ni vjetar tako ne šumi uz stabla brsnata vrha,
Vjetar, što najvećma zna u bjesnilu gruhati svome,
400 Kolik trojanski glas i ahejski bijaše tada,
Kad se na vojsku vojska zaleti povikavši strašno.
Prvi udari Hektor junaka Ajasa kopljem,
Kada se upravo k njemu okrenu, i dobro ga zgodi,
Gdje se remena dva oko prsiju pružahu njemu,
405 Jedan od štita, a drugi od mača sa srebrnim klinci.
Oni mu tanahnu kožu obraniše. Hektor se nato
Razgnjevi, gdje mu je koplje iz ruke izletjelo zalud,
I on med drugove guste uteče od smrti bježeć;
Ali kad uzmicaše, tad Ajas, sin Telamonov,
410 Kamenom udari njega; pred nogama borcima mnogo
Kamenja ležaše tamo za podlogu lađam, i jedan

415 Ajas digne i njime u štita pogodi obod
 Hektora, u prsi uz vrat, zavrti ga kakono zvrčku,
 I otetura Hektor. Od Zeusova udarca kako
 Pada s kor'jenjem hrast, i strašan nastaje iz njeg
 Sumporov vonj, - tko gleda izbliza, nije mu srce
 Smiono, jerbo je grom strahovit velikog Zeusa:
 Tako u prašinu brzo junačina smota se Hektor,
 420 Koplje mu padne iz ruke i kaciga i štit za kopljem,
 Šareno mjedeno tada na njemu oružje zvekne.
 Sini se ahejski nato zalete ciknuvši silno
 Hektora misleć odvući i koplja bacati gusta
 Počnu, al' narodnoga pastira ne mogne nitko
 Ranit nit' ga pogodit, jer najbolji njega junaci
 425 Bjehu opkolili tu: nezazorni Glauk i Eneja,
 Likijski vođa Sarpedon, Pulidamas, divni Agenor.
 I drugi mariše za nj junaci, te štitove krasne,
 Oblaste držahu pred njim; drugari ga rukama tada
 Dignu i iz boja njega iznesu, dok ne dođu k brzim
 430 Konjma, koji su bili ostragu za poljem bojnim,
 Uz njih sjajna kola, upravljaj stajaše kod njih,
 Onda Hektora u grad odvezu, te stenjaše teško.
 A kad već do broda dođu na r'jeci ljepotekoj Ksantu,
 Što je prepun virova, a Zeus ga besmrtni rodi,
 435 Hektora iz kola na tle položivši vodom ga ondje
 Poliju, i on oživi i očima progleda opet,
 Sjedne, a crna mu krv se iz usta na koljena lila,
 On se izvali na tle i opet; njegove oči
 Crna ogrne noć, jer ga kamen još omamljivo.

C. Trojance potiskuju iz okola. 440-587.

440 A kad Argejci vide, gdje iz boja izlazi Hektor,
 Naskoče jače na Trojce, veselja se bojnoga sjete,
 Najprije Ojlejev sin brzonogi skočivši Ajas
 Satnija, Enopu sina ubode oštro'rtim kopljem,
 Njega Enopu rodi nezazorna Nejatka Nimfa,¹⁶
 445 Koji je pasao stado na br'jegu Satniois-r'jeke.
 Kopljanik slavni Ojlejev sin u slabine njega
 Rani, i onda se Satnij prevrnu, borbu oko njegov
 Zametnu ljutu Trojanci i Danajci. Osvetnik njemu
 Dođe kopljemetnik slavni Pulidamas, Pantojev sinak,
 450 On Protoenora zgodi Arejliku sina, u desno
 Rame, te koplje njemu silovito kroz rame prođe,
 I on se u prah sruši i zemlje se uhvati šakom.

¹⁶ 444. vidi 6. pjev., st. 22.

Tad se Pulidamas prodre i sebe pohvali vrlo:
 "Pantojevome sinu junačini, mislim, da nije
 455 Uzalud oštro koplje iz ruke skočilo čvrste,
 Već ga je u koži svojoj Argejac odnio koji,
 Pa će otići k Aidu podštapajući se njime."¹⁷
 Reče, i njegova hvala zaboli ljuto Argejce,
 Al' Telamonovu sinu okrenu najvećma srce
 460 Ajasu hrabrom, jer pade veoma blizu uz njega
 Protoenor, te brzo za onim izbacilo koplje,
 Kada je uzmicao; Pulidamas crnoj se smrti
 Ukloni na stranu skočiv, te koplje Antenorov sinak,
 Sobom ponese Arheloh, jer smrt mu odlučiše bozi.
 465 Ajas ga u gornji zglob, u sastavak vrata i glave,
 Pogodi kopljem, i žile preslječe obje mu vratne;
 Mnogo se prije nađu na zemlji glava i usta
 I nos, nego mu klonu s goljenima koljena oba.
 Onda Pulidamasu nezazornom poviče Ajas:
 470 "Gledaj, Pulidamase, i reci mi istinu pravu,
 Nije l' u zamjenu taj Protoenoru čovjek vrijedan
 Da padne? meni se on ne čini nikakva rđa,
 A niti rđaković; konjokrota mu je Anteno
 Otac il' brat, po rodu preblizu je (čini se) njemu."
 475 Reče i poznade dobro, a Trojce uhvati žalost.
 Onda Akamas kopljem Beotijca Promaha rani
 Brata obilazeć svoga¹⁸, kad za noge vučашe njega.
 Tad se Akamas prodre nad njime hvaleć se vrlo:
 "Oj vi grožljivci vječni, oj argejske hvališe puste,
 480 Nije samo za Trojce težina i muka ratna,
 Poklani bit ćete i vi ovako jednoć; a Promah,
 Vidite, kako vam spava od mojega savladan koplja,
 Tako bratinska krv bez osvete neće vam dugo
 Ostajat! Tako želi u dvorima i drugi junak
 485 Rođaka ostavit kog, da mu krvi osvetnik bude!"
 Reče, i njegova hvala zaboli ljuto Argejce,
 Ali najvećma srce Peneleju okrene hrabrom,
 Te on navali na nj, al' zamahu njegova koplja
 Akamas ukloni se, te on Ilioneja rani,
 490 Sina Forbasa stočnog (od svijuju je Trojaca više
 Forbasa ljubio Hermes, imutka dao mu mnogo,
 A Ilioneja mati jedinca porodi ocu),
 Njega u očnu jamu pod obrvu zgodi Penelej,
 Zjenicu izbije njemu, te kroz oko, zatiljak koplje
 495 Prođe, i Ilionej raširivši obadvje ruke
 Pade; a onda mač Penelej oštri povuče

¹⁷ 457. sarkazam, vidi u 11., st. 374-382.

¹⁸ 477. "brata obilazeć svoga", tj. Arheloha, - "kad za noge vučашe njega", tj. Promah vučашe Arheloha da ga oplijeni.

Pa mu ga protisne kroz vrat i s kacigom njegovu glavu
Odrubi na tle, al' jošte silovito u oku koplje
Ilioneju osta; Penelej ko makovu glavu
500 Njegovu digne i Trojcem pokazav je hvaleć se vikne:
"Javite, Trojci vi, Ilioneja ponosnog ocu,
Javite njegovoj majci, nek za njim u kući plaču!
Ta ni Promaha, koji je sin Alegenorov, neće
Pozdravit miloga muža na povratku žena, od Troje
505 Kad mi ahejski sini u brodovma dođemo kući."
Tako im reče, i svima u koljena udari drhat,
Svaki se ogleda, kud će uteći od smrti pr'jeka.
Sada mi recite, Muze, stanarice olimpskih dvora,¹⁹
Koji Ahejac skide tad krvavu odoru prvi,
510 Pošto je slavni Zemljotresac bog okrenuo bitku.
Najprije Ajas, sin Telamonov, Hirtija rani,
Girtiju sina, jakih i srčanih Mišana vođu;
Falku odoru skine Antiloh, Mermeru jošte;
Hipotiona ubi i Morisa junak Merion,
515 A Protoona Teukar probode i Perifeta.
Atrejev rani sin Hiperenora, ljudma pastira,
U slabine, i mjed mu po sredini razdere trbuh,
Duša njegova brzo kroz otvor rane izleti,
Mrak se na oči njemu navuče. Ali junaka
520 Brzi Ojlejev sin poubija najviše Ajas,
Ravan mu ne bješe junak ni jedan da dostiže ljude,
Kada od straha bježe, a Zeus ih je natjero u b'jeg.

¹⁹ 508. Taj je stih bio već u 2. pjev., 484, a vidi i st. 218. u 11. pjev. i st. 112. u 16. pjev.

PETNAESTO PJEVANJE

(26. dan. Nastavak)

Uzbijanje od lađa.

8. Zeus vraća Trojancima bojnu sreću. 1-280.

A. Zeus se budi i šalje Heru na Olimp. 1-77.

A kad preko kolja već i opkopa Trojci pretrče,
I pošto danajske ruke savladaše od njih množinu,
Onda kod lađa stanu i ostanu malo stojeći
Od straha bl'jedi svi i preplašeni; i tada
5 Zeus se na Idi od svoje zlatotrone probudi Here.
Prenuv se ustane on te Ahejce spazi i Trojce,
Gdje se pletu Trojanci, prejunačni gdje ih Argejci
Metu ostragu sad, Posidona među njima spazi;
Hektora na polju vidi gdje leži, drugari oko njegov
10 Sjede, a Hektor bez duše zagušujući se teško
Baca krv, jer ga nije Ahejac pogodio zadnji.
Vidjev ga požali njega i ljudi i bogova otac,
Mrko pogleda Heru i riječ joj započne strašno:
"Doista zlopaka tvoja prijevara, nesnosna Hero,
15 Hektora divnog uzbi od borbe i preplaši vojsku!
Ne znam, nećeš li opet od sviju okusit prva
Nesretnu svoju zlovarnost, i neću l' te izbiti teško.
Ne znaš li, kada ti ja, u visu objesiv tebe,
Na noge nakovnja dva privezah i užem ti zlatnim
20 I nerazdrešljivim ruku omotah? U eteru tad si
Visjela i u oblaku. Na visokom Olimpu bjehu
Srditi bozi, al' k tebi pristupit pa te odvezat
Ne mogahu, jer kojeg dosegnuh, bacih ga s praga,
Da je na zemlju pao rastučen; al' mi ni tako
25 Ne prođe bol za Heraklom božanskim neprestan iz duše.
Ti si Boreja bila navela i vjetrove silne
Na more bacila s njime trepetljivo radeći o zlu
Onom te odbila njega na Koos žitelja puni,
Al' ja ga izbavih otud i opet njega dovedoh
30 U konjogojni Argos, a mnogo se utruđi dotle.
Tog te opominjem opet, da lukavstva svakog se prošav

Vidiš, kako ti neće pomoći ljubavno spanje,
 Kojim od bogova drugih daleko prevari mene."
 Reče, te gospođa Hera volooka od stra protrnu,
 35 Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
 "Zemlja sada nek zna i nad nama široko nebo,
 Ktome i Stig rijeka, što niz brdo teče i od svih
 Najstrahovitija kletva u blaženih bogova jeste,
 Nek zna i sveta ti glava i postelja mladosti naše,
 40 Kojom se ne bih ja usudila zakleti krivo:
 Bog zemljotresac jaki Posidon po volji mojoj
 Hektoru zlo ne čini i Trojcem, a pomaže onim,
 Nego ga navodi samog i potiče njegovo srce,
 Njemu, Ahejce kad spazi u nevolji, bijaše žao;
 45 Pače bih kazala ja Posidonu, neka on pođe
 Onamo, kamo ga ti crnooblačni bože, provedeš."
 Reče, a otac se ljudi i bogova tome nasmije
 Te on odgovori njoj i prozbori krilate r'ječi:
 "Da ti prema tom hoćeš, volooka gospođo Hero,
 50 Misleći jednako sa mnom med besmrtnim bozima sjedit,
 Onda bi brzo Posidon po mojemu srcu i po tvom
 Svoj okrenuo um, ma koliko drukčije htio.
 Ako li doista sve po istini govoriš pravoj,
 Zađider među božanska plemena i ovamo zovni,
 55 Bog slavnoluki nek mi Apolon dođe i s njime
 Irida: ona će poći k mjedenhaljama Ahejcem
 Te će gospodu reć Posidonu, neka se prođe
 Rata i neka se vrati u dvore svoje, a u boj
 Bog će Apolon Feb potaći Hektora divnog,
 60 On će ga hrabrošču opet nadahnuti, izbavit muka,
 Koje ga kolju sada u duši, on će Ahejce
 Uzbiti opet i na njih navaliti strah, nejunaštvo,
 Te će bježeći doći do brodova punih vesala
 Pelejevoga sina Ahileja, koji će dići
 65 Svoga drugara Patrokla, al' ovog će ubiti kopljem
 Hektor pred Ilijem gradom, mladiće pošto Patroklo
 Pobije mnoge i divnog Sarpedona, mojega sina.
 Ali će ljutit zbog njega Ahilej Hektora ubit,
 Pa otada ću opet o uzmaku od lađa radit
 70 Udilj bez prekida ja, dok ne osvoje ahejski sini
 Strmi Ilijski grad po Ateninoj mudroj zamisli.¹
 Prije se gnjeva ja ne prolazim nit' ću dopustit,²
 Da bog ikoji drugi Argejce brani u boju,
 Prije nego se želja Ahileja izvrši divnog,

¹ 71. Kakva je to Atenina zamisao, vidi se iz Odiseje 8. pjev., st. 492-495., gdje se nalazi priča o drvenom konju u kome su Grci ušli u Troju.

² 72. Misli se Zeusov gnjev na Agamemnona (što je uvrijedio Ahileja), a s Agamemnonom i na ahejsku vojsku.

75 Kako sam obećo njemu i glavom namagnuo svojom
Onda kad Tetida dođe i koljena obujmi moja
Moleći mene, da slavu gradobiji sinu joj dadem."

B. Hera među olimpskim bogovima. 78-148.

Reče, i boginja njega bjeloruka poslušala Hera,
Sjede sa Idskih brda, na široki uziđe Olimp.
80 Kao što leti pamet čovječja, kadano čovjek
Prošavši mnogo zemlje u duši pametnoj misli
"Ej, da sam ondje il' ondje" te žudi i drugo mnogo:
Tako je gospođa Hera preletjela hiteći brzo.
Na strmi dođe Olimp, i ondje u Zeusovu dvoru
85 Blažene bogove nađe u skupu; kada je oni
Vide, ustanu svi i vrčima pozdravljat stanu.
Hera ostavi druge, od Temiste obraza ljepih
Uzme vrč, jer ova u susret dotrča njojzi
Prva i besjedu počev izreče joj krilate r'ječi:
90 "Čemu dolaziš, Hero? na prestrašenu si nalik!
Valjada muž tvoj Zeus veoma preplašt tebe."
Hera bjeloruka njoj odgovori besjedu ovu:
"Nemoj me, Temista, pitat, o boginjo, znadeš i sama,
Kako je njegovo srce u grudima nemilo, ljuto.
95 Nego ded podjednaku u dvorima s bozima gozbu
Počni, i čut ćeš med svima med bozima, kakve nam sada
Zeus-bog nevolje javlja; ne velim, da će se svima
Obradovati srce u grudima ljudima smrtnim
Ili bozima, ako se tko i veselo časti!"
100 Tako rekavši sjedne bjeloruka gospođa Hera;
Tad se ozlovolje bozi u Zeusovim dvorima, al' Hera
Usnama tek se nasmije, nad obrvama se mrkim
Njezino čelo ne prosja, već srdita prozbori svima:
"Ludi bez razbora mi na Zeusa se srdimo bozi!
105 Ili zar mislimo još navaliti r'ječju il' snagom
Na nj i ustavit njega? posamce sjedi i ništa
Ne mari niti se brine, kad znade, da je med svima
Vječnim bozima silom i snagom jamačno prvi.
Zato tipite svi, što bijede pošalje kojem.
110 Sad se je Aresu zlo dogodilo, mislim, jer njegov
Mili u boju je sin od ljudi draži mu sviju
Pao Askalaf, kog svojim silnoviti naziva Ares."³
Reče, i Ares se bog u bokove udari gojne⁴
Ruke spustivši obje i ridajuć prozbori ovo:

³ 112. Vidi 13. pjev., st. 518-522.

⁴ 113. O udaranju o bokove vidi 12. pjev., st. 162.

115 "Nemojte zamjerit meni, stanari olimpskih dvora,
 Idem li sina svoga osvetiti k ahejskim lađam,
 Makar i suđeno bilo, da zgodi me Zeusova str'jela,
 I da u prahu i kfvi med poklanim ljudima ležim."
 Reče te Dimosu tad i Fobosu naloži konje
 120 Prezati, a sam na se navuče oružje sjajno.
 Tako bi bogove druge od Zeusa premudrog snašla
 Veća i teža srdžba i ljutost negoli ikad,
 Da za bogove sve se bojeći kroz predvorje nije
 Van izišla Atena sa stoca, na kojem je bila
 125 Sjedila, skočiv te skinula štit i kacigu onom
 I prislonila koplje iz žilave uzev mu ruke.
 Aresa naleta onda riječima grditi stane:
 "Propo si, ludove ti o mahniti! Tako li imaš
 Uši, da njima slušaš? ni pameti nemaš ni stida!
 130 Ne čuješ, što li Hera bjeloruka boginja veli,
 Koja je evo sada od Zeusa olimpskog došla?
 Il' ti je volja mnogo pretrpjevši svakakvih zala
 Natrag doći na Olimp, al' silom i u srcu jadan
 Te svim veliko zlo pripremiti bozima drugim?
 135 Jer on će Danajce odmah i Trojce prehrabre ondje
 Ostavit i nas doći po Olimpu ganjati svemu,
 Mlavit će sve po redu i kriva i neknva tada.
 Zato ti govorim sad, da se srdžbe zbog sina prođeš,
 Jer već mnogi je bolji od njega rukama, snagom
 140 Ubit ili će biti u boju ubit, a teško
 Sviju je ljudi potomstvo i porod od smrti spasti."
 Reče i posadi onda na stolicu Aresa boga,
 A Apolona Hera izvan kuće Zeusove zovne,
 S njime i Iridu zovne, glasonošu bogova vječnih,
 145 Besjedu započne s njima i kritate prozbori r'ječi:
 "Zeus vas oboje zove na Idu, da dođete brže,
 A kad dođete tamo i vidite njega u lice,
 Činite, što vam on zapovjedi i što vam kaže."

C. Irida donosi Posidonu Zeusovu poruku neka se okani boja. 149 219.

150 Kada im reče to, tad vrati se gospođa Hera,
 Sjedne na stolac, a oni polete oboje odmah.
 Kada do Ide dođu izvornjive, matice zv'jerju,
 Nađu gromoglasnog Zeusa gdje sjedi na Gargarskom vrhu,
 Okolo njega se oblak mirišljiv savio bio.
 Kad crnooblačnom Zeusu nablizu oboje dođe,
 155 Stanu, a on ih vidi i na njih ne bude srdit,
 Jer su se brzo riječma pokorili mile mu žene.
 Iridi prvoj on progovori krilate r'ječi:

"Odlazi brza, hitra o Irido, sve Posidonu
 Gospodu javiti ovo, glasonoša ne budi lažna.
 160 Reci mu, neka se boja i borbe okani odmah
 Te med božanska ode plemena il' u more divno.
 Ako l' se r'ječima mojim ne pokori za njih ne mareć,
 A on u srcu svom i u duši nek promisli tada,
 Nek se ne usudi mene da dočeka, kada mu dođem,
 165 Jer ja snagom, mislim, od njega mnogo sam jači;
 Prvi sam porodom ja, a njemu se ne plaši srce
 Gradit se jednakim meni, kad i drugi boje se mene."
 Reče, a Irida brza vjetronoga posluša Zeusa,
 Ona pod sveti Ilij sa vrhova Idskih poleti.
 170 Kao što snijeg il' grad iz oblaka kadano hladni
 Padaju (Boreja rođen u eteru goni ih dalje),
 Tako je Irida hitra preletjela hiteći brzo.
 Blizu k Zemljotrescu slavnom pristupivši rekne mu r'ječi:
 "Bože mrkovlasi ti zemljomični, došla sam k tebi
 175 Od egidonoše Zeusa i glasove nosim ti od njeg:
 Veli ti, neka se boja i borbe okanis odmah
 Te med božanska odeš plemena il' u more divno;
 Ako l' se njegovim r'ječma ne pokoriš za njih ne mareć,
 Pr'jeteć je rekao on, da će glavom ovamo doći
 180 Te će se boriti s tobom, i veli ti, čuvaj se ruku
 Njegovih, jerbo snagom od tebe jači je, misli,
 Prvi je porodom on, a tvoje se ne plaši srce
 Gradit se jednakim njemu, kad i drugi boje se njega."
 Slavni Zemljotresac vrlo ozlovoljen ovo joj reče:
 185 "Ao, žestoko to je izustio, ako je i jak,
 Jednako časna mene preko volje moje ustežuć.
 Tri su nas brata od Krona, a sve nas je rodila Reja,
 Zeusa i mene, trećeg Aida, mrtvim vladara.
 Natroje sve podijeliv zadobismo jednaki dio:
 190 Kad smo bacali ždrijeb, za stanak sam dobio vječit
 Pjenasto more ja, a Aid je dobio tamu,
 A Zeus široko nebo u eteru i u oblac'ma,
 Zemlja i široki Olimp sve trojici ostanu skupno.
 Zato se Zeusovoj volji ne uklanjam, već on na miru
 195 U svome trećem dijelu nek ostane, ako je i jak.
 Rukama svojim nek mene ko rđu ne plaši kakvu;
 Više bi koristi bilo, da strašnim riječima svojim
 Svoje rođene kćeri i rođene sinove kori;
 Ti će se i silom svakoj pokoriti njegovoj r'ječi."
 200 Njemu odvrati riječ vjetronoga Irida brza:
 "Tu li ću dakle, bože zemljomični, mrkijeh vlasa,
 Nemilu, tvrdu riječ donesti premudrom Zeusu?
 Ili ćeš srce okrenut? (ta dobrim se okreće srce),

Znadeš, starijim kako. Erinije pomažu svagda."⁵
205 Njojzi zemljotresac bog Posidon odgovori ovo:
"Boginjo Irido, tu si baš pravo besjedu rekla;
Dobro je vazda to, kad glasnik znade što valja.
Ali je strašna tuga u duši i u srcu meni,
Gdje on onoga hoće da ljutim riječima vr'jeđa,
210 Koji je jednake vlasti i jednak mu određen dio.
Ali ću zasad njega da poslušam s bojazni nekom.
Drugo ću nešto ti kazat i grožnju iz srca reći:
Ako Ateni on pljenjačici uskos i meni,
Gospodu uskos Hefestu i Heri i Hermiji bogu
215 Strmi poštedi Ilij i ne htjedne njega razorit,
Ako ne, htjedne dati Argejcima veliku jakost,
Onda ćemo se, nek zna, neutažljivo srdit na njega."
Rekavši to Zemljotresac bog iz ahejske vojske
Ode i u more uđe (Ahejci žališe za njim).

D. Hektora ozdravlja Apolon. 220-280.

220 Nebeski oblačnik Zeus progovori tad Apolonu:
"K Hektoru oklopniku otiđi, mili mi Febe!
Sad je Zemljotresac bog zemljomični u more divno
Veće zaronio od mog bježeći pr'jekoga gnjeva,
Jer bi i drugi bozi za borbu nam saznali dobro,
225 Oni, koji su dolje pod zemljom okolo Krona.⁶
Ali je mnogo bolje ovako po me i po njegov.
Što se je s bojazni nekom uklonio rukama mojim,
Jer se bez znoja ne bi dovršila med nama borba.
A ti egidu uzmi, sa koje se spuštaju kite,
230 I njom mašući strah u junake ahejske nagnaj.
Sam se za Hektora sv'jetlog, daljnometni streljaču, brini.
Dotle u njega jakost uspiruj, dokle Ahejci
Sve do Helesponta bježeć dotrče i do lađa svojih,
A tad ću opet ja i besjedom i djelom gledat,
235 Kako će od muke teške odahnuti opet Ahejci."
Reče, te oca svojeg Apolon poslušao dobro,
I on s planina Idskih poleti jastrebu sličan,
Jastrebu golubaru, od sviju hitrijem ptica.
Hektora divnog, sina junaka Prijama, nađe
240 Sjedeć, a ne ležeći, gdje prikuplja iznova snagu,
Okolo sebe drugare raspoznaje, i znoj mu staje
I zagušivanje, kada ga Zeus egidonoša dignu.
Bliže mu branitelj bog Apolon pristupi velec:

⁵ 204. tj. Erinije progone onoga tko se ogriješi o pravo starijega u porodici.

⁶ 225. vidi 14. pjev., st. 272-274.

245 "Hektore, Prijamov sine, od ostarh zašto junaka
Sjediš daleko slab, da l' te muka snalazi kakva?"
Ranjeni teško Hektor sjajnošljemac odvrati njemu:
"Tko si, predobri bože, što sada pitaš me eto?
Ne znaš li, da me je Ajas pogodio grlati bojnič
Ahejskim lađam pri kraju, drugare kad sam mu smico?
250 Kamenom pogodi mene, žestine, junaštva me liši.
Držo sam već, da ću ja Aidov dom i mrtvace
Danajske ugledati, jer dušu sam izdiso dragu.
Njemu branitelj gospod Apolon odgovori na to:
"Daj uslobodi se sad, pomoćnika evo Kronion
255 S Idske ti gore posla, da brani te uza te stojeć,
Feba ti šalje Zeus Apolona sa zlatnim mačem,
Koji otprije branim i tebe i strmeni Ilij.
Nego sad konjicima⁷ dovikni mnogima svojim,
K prostranim brodovima nek konje pognaju brze,
260 A ja ću naprvo ići i konjima put ću uravnit
Sav i okrenuti tada junake ahejske u b'jeg."
Reče i zadahne snagom pastira narodnog veljom.
Kao što postalac konj nazobav se uz jaslje ječma
Rastrgnut znade oglavnik i topoćuć poljem odletjet,
265 Naviko da se u r'jeci ljepotekoj kupa, pa gizdav
Glavu visoko drži, i njemu na obje strane
Griva niz grebene pada, ljepote i ponosa pun je,
Brzo na obična mjesta i na pašu noge ga nose:
Tako i Hektor noge i koljena okrene brza
270 Konjike potičuć u boj, kad čuje r'ječi božanske.
Kao kad divlju kozu il' jelena kada rogova
Lovački gone psi i seljaci, što na polju žive,
A zv'jer visoka hrid il' sjenovita sakriva šuma,
Nije suđeno onim, ulovit da bi je mogli;
275 A tad dugogrivi lav se na ciktanje njihno na putu
Stvori i lovce brzo razagna lovine željne:
Tako su hrpimice Argejci jednako išli
Naprijed mačevima i kopljima dvoreznim boduć;
Al' kad Hektora spaze gdje dolazi među junake,
280 Svi se poboje, i na tle iz grudi srce im padne.

⁷ 258. "konjici" se ovdje misle u smislu koji je rečen u bilješci 11. pjev., st. 51-52.

9. Ahejci iznova potisnuti k lađama. 281-389.

A. Toasov savjet. 281-305.

Med njima Toas, Alemonov sin, govoriti stane,
Najbolji etolski junak, na koplju bojnome vještak,
Valjan u kreševu zbliza; u besjedi slabo je koji
Bolji bio Ahejac, kad prepirahu se momci;
285 On im dobro želeći progovori i rekne ovo:
"Veliko vidim čudo, o Danajci, očima svojim,
Kako se opet digo i umako Kerama crnim
Hektor! Mislio svak je u duši doista svojoj,
290 Da će ga sin Telamonov pogubiti svojom sad rukom.
Nego neki je bog oslobodio, spasio njega,
Što je Argejcima mnogim razglobio koljena veće,
Pa će ih i sad, mislim, razglobit, jer nije bez Zeusa
Gromovnog u prvi red, želeći borit se, došo.
Nego kao što velim, učinimo dajmo ovako:
295 Viknimo ostaloj vojsci, nek vrati se k lađama brzim,
A mi, što dičimo se u vojsci najbolji da smo,
Stanimo, ne bismo l' njega odagnali oprv se njemu
Koplja uvis držeći; a on će se, mislim, pobojat,
Ako i želi da zađe u borbu med Danajce guste."
300 Reče, a oni ga čuju i rado se pokore njemu.
Oko Ajasa, Teukra, Meriona onda junaci
I Idomeneja kralja i Megesa Aresu sličnog
Bojni pojače red povikavši prve junake
Protivu Trojanaca i Hektora, ostalo mnoštvo
305 Ahejske vojske k brzim povuče se lađama natrag.

B. Trojanci provaljuju kolima u oko. 306-389.

Sabiti udare Trojci, a pred njima iđaše Hektor
Stupajući široko, Apolon Feb ispred njega
Oblakom oko ramena zavijen; u ruku mu bješe
Egida nasrtljiva strahovita, runjava sjajna,
310 Zeusu je sakova Hefest, da na strah ljudima bude.
Nju u rukama držeć povede ljude Apolon.
Zbiti ih dočekaju Argejci, sa obje strane
Huka se podigne glasna, i strijele stanu s tetiva
Letjeti i mnoga koplja iz ruku junačkih smjelih;
315 Jedna se na boj brzim zabodu u kožu momkom,
A druga mnoga se u tle zatakoše, dok se još n'jesu
U kožu zadjela bjelu želeći se nasitit mesa.

Dokle je egidu Feb Apolon držao mirno,
 Gađahu str'jele sa strana obiju, i padaše narod;
 320 Al' kad njome potrese brzokonjikom Argejcem
 U oči gledajući i vikne vrlo, u grudma
 Smete im srce, junaštvo im ode sve i žestina.
 Kao kad goveda stado il' veliko stado ovaca
 Zvijera dva pometu u noći gluhoj i crnoj
 325 Došavši iznenada, kad kod stada nema pastira:
 Tako se Danajci raspu u strahu, jer ih Apolon
 Prestraši, Hektoru pak i Trojcima proslavu dade.
 Bojni se rasprša red, i junaka je junak ubijo.
 Tu Arkesilaja ubi i Stihija svijetli Hektor, -
 330 Onaj mjedenhaljama Beočanom bio je vođa,
 Ovaj Menesteju drug junačini pouzdan bješe;
 A dva junaka ubi Eneja: Medona, Jasa, -
 Medon Ojleju bješe božanskom od inoče čedo,
 Ajasu bijaše brat, al' daleko od očinske zemlje
 335 Živje u Filaki on, jer brata materi svojoj
 Eriopidi ubi, šta bijaše Ojleju žena; -
 Jas pak bijaše vođ Atenjana i on je Sfelu,
 Koji Bukolov bijaše sin, nazlvo se sinom.
 Junak Pulidamas svlada Mekisteja, Ehija Polit
 340 U prvom bojnome redu, a Klonija divni Agenor,
 Paris Dejoha rani ostragu u rame ozgo,
 Kada je med prve bježo, i kopljem ga naskroz probode.
 Dokle su skidali ovi s junaka oružje bojno,
 Danajci na kolje utom i iskopan jarak nalete,
 345 Ovud se onud razbježe i za zid se sakriju jedva,
 Onda se prodere Hektor i ovo Trojancima vikne:
 "K lađam poletimo svi i odore ktvave pust'mo!
 Koga od lađa ja daleko spazim na strani,
 Ondje će snaći ga smrt od mene, te njegovo t'jelo
 350 Neće na lomači spalit ni znanice, neće ni znanci,
 Već će ga mrtva psi razderati pred gradom našim."
 Rekavši tako mahne nad plećima bičem i konje
 Potjera Trojcima vičuć u četama. Ciknuše oni,
 Zajedno s Hektorom svi kolovozne pognaju konje
 355 S golemom bukom, a Feb Apolon pred njima iduć
 Kidaše obje strane od opkopa dubokog lako
 Nogama, bacaše zemlju unutra i načini tako
 Širok i ravan put, koliko bačeno koplje
 Dohvata, što ga snagu ogleđajuć izbaci junak.
 360 Tu se raspu Trojanci, a pred njima bješe Apolon
 Egidu noseć u ruku dragocjenu. Lako veoma
 Kidaše ahejski zid Apolon. Kao kad dječak
 Uz more igračke gradi od p'jeska u svojoj ludosti,

365 Pa ih nogama opet i rukama ruši u igri:
Tako si, svjetliče o Febe, rušio i ti⁸
Veliku muku i znoj Argejcem i bježat ih nagno.
Oni kod lađa stanu i ostanu malo stojeći
Jedan dovikujući drugog, a bozima vječnima svaki
Ruke podigne uvis i svima se moliti stane,
370 Nestor se najviše tada Gerenjanin, ahejski branič,
Moljaše dignuvši ruke k nebesima zvjezdanim uvis:⁹
"Ako je, Zeuse o j oče, u Argosu pšeničnom itko
Žrtvovo pretila stegna il' ovčja il' goveđa tebi
Za povrat moleć, a ti se privolje i obeća njemu,
375 Toga se, olimpski bože, spomeni i dan odvrati
Nemili, ne daj tako Trojancem ubijat Ahejce!"
Tako se pomoli on, te zagrmi premudri Zeus-bog
Nelejevoga sina starine uslišiv molbu,
A kad začuju grom egidonoše Zeusa Trojanci,
380 Jače na Danajce skoče, veselja se bojnoga sjete.¹⁰
Kako se veliki val širokobrodnog razliva mora
Preko bokova lađi, siloviti kadano vjetar
Udari, od kog vali nabujati najvećma znadu:
Tako se Trojci čičeć glasovito primaknu k zidu,
385 Kroza nj¹¹ ugnaju konje i borit se stanu izbliza
Kopljima dvoreznima¹² pri krmama crnijeh lađa,
Jedni se borahu s kola, a drugi s lađa - uzišav
Na njih - motkama dugim, što ležahu u lađah za boj
Pomorski okovane, a mjed im optakala šiljak.

⁸ 365. apostrofa; vidi 4. pjev., st. 128.

⁹ 371. "dignuvši ruke k nebesima zvjezdanim." Ovo Nestor čini obdan kad nebo nije zvjezdano. Naivni epski narodni pjesnici upotrebljavaju kadšto stalne epitete i na onakvim mjestima gdje po samoj naravi stvari ovaj ili onaj predmet nije i ne može biti onakav kako se epitetom označuje. Tako je upotrebljen epitet "zvjezdan" na ovome mjestu u protivurječju sa situacijom. U 5. pjev., st. 561. uzet je epitet "Aresu mili" o Menelaju u času kad Ares hoće Menelaja da pogubi, kad mu dakle nije mio. Još jedan takav primjer naivno upotrebljenoga epiteta vidi u 22. pjev., st. 154. I u našoj narodnoj poeziji ima takovih primjera: "opazi ga straža od Arapa pak povika iz grla bijela", - "Arap uzja (tj. uzjaha) tanku bedeviju... viče cara iz grla bijela"; dakle "bijelo grlo" imaju i Arapi za koje je u našim narodnim pjesmama stalan epitet "crn". Drugih takvih primjera vidi u T. Maretića, Naša narodna epika, str. 104.

¹⁰ 377-380. Čini se da su ti stihovi poslije umetnuti jer Zeus zagrmi da ohrabri Ahejce, a Trojanci za taj znak drže da je njima poslan, da njih Zeus hoće da ohrabri, pa udare živo na Ahejce, i tako Zeus svojim znakom postiže protivno, nego je mislio poslavši ga.

¹¹ 385. "kroza nj", tj. kroz prolom što ga je načinio u zidu (bedemu) Apolon (st. 360-365.).

¹² 386. "dvorezno" je koplje ono koje ima oštrice na oba kraja.

10. Patroklo se vraća k Ahileju. 390-404.

390 Dok su se ahejske čete i trojanske okolo zida¹³
Borile izvan lađa, Menetijev sin je Patroklo
Sjedio u čadoru Euripila, hrabrog junaka,
Svojim riječima njega veseleć: na ranu grdnu
Metaše melem, što od njegov oduminu bolovi crni -
395 Al' kad opazi već, da k bedemu hrle Trojanci,
Vika i trka kad već uzavri u danajskom rodu,
Onda zaleleče on i ruke spustivši jošte
U oba boka se lupi i cvileći prozbori ovo:
"Ako me i trebaš vrlo, Euripile, al' ti ne mogu
400 Dulje ostati ovdje; već ljuta je nastala borba;
Neka te subojnik tvoj razveseljava, a ja ću brzo
Poći k Ahileju divnom, da u boj potaknem njega,
Tko zna, neću l' mu srce okrenuti s pomoću božjom,
Kada mu kažem riječ, ta vr'jedi savjet drugarov."

11. Trojanci nadvlađuju. Lađe u opasnosti. 405-746.

A. Hektor i Ajas. Teukrov hitac. 405-483.

405 Reče, i tada ga noge odnesu. Navalu trojsku
Sigurno dočekaju Ahejci, al' ih odagnat,
Ako ih i bješe manje, ne mogoše nikako oni;
Ali ni Trojci prolomit ne mogoše njihovih četa
Te med čadore njihne il' brze im lađe provalit.
410 Nego kao što gredu lađenu jednako mjeri
Mjerilo, što ga drži u ruci drvodjelja dobar,
Što umijeće sve po Ateninu napatku znade:
Tako je jednako bitka i borba lebdjela njihna;
Bili su kod lađa boj junaci koji kod kojih.
415 Hektor pred naočitog pred Ajasa iziđe u boj.
Njih se mučiše dva kod jedne lađe, al' onaj
Ne mogne otjerat ovog i ognjem zapaliti lađu,
A niti ovaj onog odagnati poslana bogom.
Klitijevoga sina Kaletora svijetli Ajas
420 U prsi pogodi kopljem, kad nošaše na lađu oganj;
Sruši se, stane ga jek, iz ruke mu ugarak padne.
A kad očima svojim sjajnošljemac opazi Hektor,
Gdje mu je rođak pao u prašinu uz lađu crnu,
Onda se prodere on te Trojcem i Likijcem vikne:

¹³ 390. Pjesnik se vraća k Patroklu, kojega je na kraju 11. pjev. ostavio u čadoru Euripilovu.

425 "Trojci i Likijci vi i Dardanci, borbi izbliza,
 Nemojte u toj tjeskobi iz borbe odstupat, već spas'te
 Klitijevoga sina, da ne skinu oružje s njega
 Danajci, pošto je pao u prostoru okolo lađa."
 Tako rekavši koplje na Ajasa izbacijajno,
 430 Ali ne zgodi njeg, već Likofrona, Mastoru sina,
 Ajasu subojnika, Kiterca, koji kod njega
 Življaše čovjeka ubiv u presvetoj nekad Kiteri.
 Hektor ga oštrim kopljem po glavi nad uhom rani,
 Kad je uz Ajasa stajao, natraške sruši se u prah,
 435 S krme na zemlju pade Likofron, i udi mu klonu.
 Ajas potrne sav i progovori svojemu bratu:
 "Eto, dragi o Teukre, ubijen je vjerni nam drugar,
 Mastorov sin iz Kitere, u domu je našem prebivo.
 Te smo ga kao mater i oca častili doma,
 440 Njega je ubio Hektor junačina, - gdje su ti sada
 Str'jele brzomorne i luk, što pokloni tebi Apolon?"¹⁴
 Reče, i poslušaj onaj te trčeć pristupi k njemu
 S lukom, što daje se natrag zategnuti, s punim strijela
 Tulcem, te strijele brze na Trojce sipati stane.
 445 Klita pogodi on, Pisenorova sv'jetloga sina,
 Kojino s Pantoja sinom Pulidamasom drugarom
 Držaše rukama uzde i zabavljen bi oko konja
 Tjerajući ih onud, gdje najviše četa se melo,
 Trojcem i Hektoru time ugađajući, al' zlo ga brzo
 450 Snađe, nitko ga od njeg ne odbi, ako i šćaše,
 Jer mu se prebolna u vrat ostragu zabode str'jela;
 S kola se sruši Klit, i konji mu udare natrag
 S praznima glomoćuć kolma; Pulidamas vlastelj ih odmah
 Opazi te on pred njih poleti brzo, a onda
 455 Konje Astinoju on Protionovu sinu predade
 Te mu reče, da gleda u njega i konje nablizu
 Drži, a on se sam med rtnike umiješa opet.
 Teukar na oklopnika na Hektora strijelu drugu
 Izvadi te bi ga bio od ahejskih odbio lađa,
 460 Da mu je uzeo dušu junaku pogodiv ga njome.
 Al' to premudrost Zeusa, što Hektora čuvaše divnog,
 Spazi, te Teukar, sin Telamonov, bez slave osta;
 Njegovu pletenu dobro tetivu, kad je na luku
 Dobrom natezao, slomi mu Zeus, i strijela mu teška
 465 Mjedena drukud se odbi, iz ruke ispadne luk mu.
 Teukar potrne sav i progovori svojemu bratu:
 "Ao nekoji bog u vojevanju našem posve
 Razbija odluke naše, iz ruke koji je meni
 Izbio luk i tetivu prelomio sukanu skoro,

¹⁴ 441. vidi 2. pjev., st. 827.

470 Jutros zavezah nju, da odskok strijela podnese."¹⁵
Veliki njemu sin Telamonov odgovori Ajas:
"Pusti, dragiću, luk i strijele guste nek leže,
Kada ih razasu bog na danajsku mrzeći vojsku;
Nego na pleći štit i u ruke dugačko koplje
475 Uzmi i bori se s Trojci i ostale potiči čete,
Neka nam pokrite lađe bez borbe ne osvoje oni,
Ako i svladaju nas, već veselja se sjetimo bojnog!"
Reče i onda luk u čadoru ostavi Teukar,
Zatim on na ramena štit četvorostruki metne,
480 Na glavu junačku šljem krasnotvoran postavi jošte
Sa konjskim repom, i kita odozgo se tresao strašno,
Koplje ubojno uzme s oštricom od mjedi ljute,
Zatim pođe i vrlo pritrči k Ajasu brzo.

B. Nastavak boja. Bitka je neodlučna. 484-591.

485 A kad opazi Hektor, gdje oružje Teukrovo izda,
Onda se prodere on te Trojcem i Likijcem vikne:
"Trojci i Likijci vi i Dardanci, borci izbliza,
Bud'te junaci, žestine, junaštva se sjetite, družu,
Sad kod prostranih lađa, jer spazih očima veće,
Gdje po Zeusovoj volji boljara oružje izda!
490 Lako je ljudima pomoć prepoznati Kronova sina,
Onim je lako, kojim udjeljuje prđstavu veću,
Lako i onim, koje poražuje i pomoć ne da;
Tako poražuje sad Argejce, a pomaže nama.
Nego se kod lađa bor'te u skitpu, - koji god od vas
495 Udaren, srušen bude, te smrt ga zateče i sudnja,
Neka umre, jer nije sramote umr'jeti branec
Otađbinu, al' žena i djeca će ostati za njim
Čitavi, zdravi, i sav imutak, ako Ahejci
Vrate se u lađama u premilu očinsku zemlju."¹⁶
500 Tako rekavši srce potače i volju svakom.
A s druge strane svojim drugarima poviče Ajas:
"Sram vas, Argejci, bilo; sad jamačno valja il' mr'jeti
Ili se spasti te zlo odvratiti od lađa svojih!
Ili mislite možda, sjajnošljemac ako nam Hektor
505 Osvoji lađe, da pješke će svi povratit se doma?
Ili zar ne čujete, gdje vojsku čitavu hrabri

¹⁵ 470. Trebalo ju je zavezati jer ju je Hektor bio prelomio kamenom; vidi 8. pjev., st. 328.

¹⁶ 498-499. Hektor se sada sprema spaliti ahejske lađe, ne bi dakle imao izreći mogućnost: ako se Ahejci vrate kući u svojim lađama. Ali stih se 499. nalazi i u 2. pjev. 140. i u 9. pjev. 27., gdje je sasvim na mjestu, pa je (valjada poslije Homera) prenesen i ovamo bez obzira da ne odgovara situaciji, jer ako se Ahejcima lađe spale, neće se u njima moći vratiti svojim kućama.

Hektor, kojino hoće zapaliti crne nam lađe?
 U kolo on ih ne zove, da dođu, nego na borbu.
 A nama misli bolje i odluke nikakve nema,
 510 Nego se ogledat srcem i rukama s Trojci izbliza.
 Bolje je umrijet jednoć il' ostati, negoli dugo¹⁷
 U tom se pokolju strašnom ovako satirat dati
 Od junaka od nas rđavijih kod brzih lađa."
 Tako rekavši srce potače i volju svakom.
 515 Hektor Shedija tu Perimedova ubije sina
 Fokejskog vođu, a Ajas Laodamasa pješaka
 Vojvodu onda ubi, što sv'jetli Antenor u bješe
 Sin, a Pulidamas svlada Kilenca¹⁸ Ota, drugara
 Filejevome sinu, junačina Epejskih vođu.
 520 Meges se, vidjevši to, zaleti, al' na stranu tad se
 Izvi Pulidamas, te njeg ne pogodi, jerbo Apolon
 Ne da, da Pantojev sin međ rtnicima ostane mrtav;
 Meges pogodi Kresma i rani ga u prsi kopljem;
 Sruši se, stane ga jek, a onaj mu skine sa pleći
 525 Oružje, a tad se na tog zaleti vještak na koplju
 Dolops, Lampov sin, a Laomedon bijaše otac
 Lampu, što Dolopsa rodi žestini i junaštvu vješta,
 Filejevome sinu ubode on po sredini
 Štit navaliv izbliza, al' Megesa obrani čvrsti
 530 Od ploča složen oklop, što bijaše tada na njemu.
 Filej ga donese nekad iz Efire od Seleenta,
 Eufert mu prijatelj glavni junacima vladalac da ga,
 Neka od neprijatelja za obranu nosi ga u rat.
 Oklop obrani taj od propasti sina mu sada.
 535 Dolopsu tjemnjaču¹⁹ s gustogrivog mjedenog šljema
 Oštrim odbije kopljem sa vrha Meges i s njega
 Kitu konjsku ods'ječe, i na zemlju u prah mu kita
 Padne tad sva, što se bila odskora crvenilom sjala.
 Dok se je Dolops hrabro sa Megesom borio misleć,
 540 Da će nadvladat, al' dođe Menelaje ubojni onom
 U pomoć; potajno on se sa strane primakne s kopljem
 I rani u rame onog ostragu, oštrice mu prođe
 Požudno kroz prsi napr'jed leteći, i na zemlju klone
 Ničice Dolops, a oni pohite mu oružje s pleći
 545 Mjedeno skinut, al' Hektor sjajnošljemac poviče braći²⁰
 Svoj, a najprije snažnog Melanipa, Hiketaonu
 Sina, ukori oštro; sporohodna goveda prije

¹⁷ 511. Misao je stegnuto rečena mjesto: bolje je ući jednom u odlučnu bitku, pa ostali ili propali nego...

¹⁸ 518. svlada "Kilenca", tj. čovjeka iz grada Kilene u Elidi.

¹⁹ 535. "tjemnjaču", tj. onaj dio kacige koji je nad tjemenom.

²⁰ 545. "braći", misli se i pravoj braći i rođacima; tako je Melanip Hektoru bratućed (jer je Melanipu otac Hiketaon, a Hiketaon je brat Prijamu koji je otac Hektoru, vidi u 20. pjev., st. 237-238.)

On je u Perkoti paso, dok bjehu dušmani daleko,
 Al' kad danajske lađe uzvijene na oba kraja
 550 Dođu, ode u Ilij i odličan bješe u vojsci
 Trojskoj, kod Prijama živje, a drag mu ko njegova djeca.
 Njega ukori Hektor i ovo izustivši reče:
 "Hoćemo l' tako okl'jevat, Melanipe? - zar ti se srce
 Ne kreće ništa u grudma za ubitim rođakom tvojim?
 555 Ne vidiš, kako se jagme za oružjem Dolapsa oni?
 Nego hajde, jer više ne valja, da se borlmo
 Mi iz daleka, već treba da svladamo njih il' da oni
 Strmeni osvoje Ilij sa vrha i pobiju ljude."
 Tako rekavši pođe, a za njim bogoliki junak;
 560 Sin Telamonov pak Ajas Argejce hrabraše velji:
 "Drugovi mili, oj bud'te junaci i metnite stida
 U srce, jedni se drugih u borbama stidite teškim;
 Više je zdravih junaka no ubitih, gdjeno je stida,
 A gdje se bježi, ni dike ni obrane onamo nema."
 565 Reče, a oni i sami na obranu gotovi bjehu,
 U srce vrgnu riječ i mjedenom ogradom lađe
 Okruže brze, a onda Trojance potakne Zeus-bog.
 Grlati bojniki Menelaj Antilohe hrabriti stane:
 "Nikojeg nema od tebe Ahejca, Antiloše, mlađeg,
 570 Nema ni nogama bržeg ni hrabrijeg nema u borbi, -
 Ne bi li skočio ti i Trojanca ubio kojeg?"
 Reče i opet ode Menelaje onog podjariv.
 Skoči izmed rtnika Antiloh i izmetne koplje
 Gledajuć okolo sebe i kad se nabaci junak
 575 Kopljem, uzmaknu Trojci, a uzalud bacio nije,
 Nego Hiketaonu Melanipa prehrabrog sina
 U prsi kod sise zgodi, u borbu kada je stupo,
 Sruši se, stane ga jek, i mrak mu pokrije oči.
 Na nj Antiloh skoči ko pseto, kojeno skače
 580 Na ubijeno lane, što pogodi lovac, iz svojeg
 Ležaja kad je izišlo, i koljena razglobi njemu²¹;
 Tako, Melanipe, skoči Antiloh, smioni ratnik,²²
 Na te, da oružje skine, al' divni ga opazi Hektor,
 Te mu dođe u susret trčeci po pokolju bojnomo,
 585 Ne htjede dočekat njega vojevač brzi Antiloh,
 Nego odbježi nalik na zv'jere, koje učiniv
 Zlo, uz goveda psa il' pastira zaklavši, bježi,
 Prije nego se skupe junaci u hrpu mnogu:
 Tako i Nestorov sin odbježi, kad Hektor i Trojci
 590 Gromotno vičući ljute izmetati stadoše str'jele.
 Ali kad u jato dođe drugova, okrenuv se stane.

²¹ 581. "koljena razglobi njemu", vidi 4. pjev., st. 469.

²² 582. apostrofa; vidi 4. pjev., st. 128.

C. Uzmak za prvi red lađa. 592-695.

Tada Trojanci nalik na lavove, ljute mesare,
 Na lađe jurnu volju izvišujući velikog Zeusa,
 Koji je jednako njih ohrabrivo, Argejcima srce
 595 Meo u grudma i slavu oduzimo, Trojce podbado;
 Jer on u srcu šćaše ud'jeliti Hektoru slavu
 Prijamovome sinu, da na lađe uzvite baci
 Vječni gorući oganj i izvrši okrutnu molbu
 600 Tetide boginje svu, - te čekaše premudri Zeus-bog,
 Kako će očima plamen od goruće ugledat lađe;
 Jer on hoćaše onđa odrediti od lađa uzmak
 Četama trojanskima i slavu Argejcima dati.
 Misleći tako u duši na prostrane gonjaše lađe
 605 Hektora, a on i sam od sebe se vrlo naprezo.
 Bješnjaše kakono Ares, kopljometni bog, ili oganj
 Kao što ljuti bjesni u dubokoj planinskoj česti.
 Pjena je njemu trgla na usta, oči mu tada
 Sjahu pod obrvama pod mrkima, kaciga pak se
 610 Strašno mjedena tresla na čelu tome bojniku,
 Hektoru, kojemu sam pomagač bijaše Zeus-bog,
 Koji je njega sad med množinom ostalih ljudi
 Častio i slavio: kratkovječan imo je biti
 Hektor, jer mu je dan Atena Palada veće
 615 Suđeni primicala od ruke snažnog Pehda.
 Ondje je napado hoteć prolomiti redove bojne,
 Gdje je najviše vojske i najbolje oružje viđo;
 Ali ne mogne junak prolomiti, koliko god je
 Žudio, jer mu se ko zid Argejci opr'ješe nalik
 620 Na hrid veliku strmu uz valove pjenastog mora,
 Koja se vjetara sili i fijuku opire njihnu,
 Valova također nadmu, kad o nju stanu da biju.
 Danajci stajahu tako pred Trojcima nikud ne bježeć.
 Hektor sijevajuć ognjem odasvud u vojsku skoči
 625 I hrupi, kao što val vjetrorodni na lađu brzu
 Nahrupit žestok zna iz oblaka; lađu tad c'jelu
 Pokrije pjena, a vjetar u jedra duva lađena
 I bije strašno, te svi brodari u srcu dršću,
 Hvata ih strah, jer jedva iz propasti umiču smrtno:
 Tako se kidalo srce u grudima ahejskoj vojsci.
 630 Hektor bješe ko opaki lav, što na goveda jurne,
 Koja bezbrojna pasu u nizi livade velje,
 Med njima čobanin je, al' ne zna pravo se jošte
 Borit za govedo on krivorogo, oteti njega
 635 Zv jeri, med govedma on sad med prvima, sada pak zadnjim
 Stoji, al' u sredinu među njih lav se zaleti,
 Stane izjedati vola, a goveda sva se razbježe:
 Tako od Hektora tad se i Zeusa razbježe Ahejci

640 Strašno: Mikenca on Perifeta jedinog ubi
 Koprejevoga sina (Heraklu jakom je Koprej
 Od Euristeja kralja dohodio nekad glasnikom),
 On je čestitiju sin i od oca lošijeg mnogo
 Bio i u svakoj bolji vještini, u borbi i trku,
 Od svih je Mikenaca i umom najprvi bio.
 A tad Hektoru slavu Perifet pribavi velju;
 645 On se okrenu i tada otragu o obod štitni
 Zape (dosezo je štit - od strijela obrana - njemu
 Do nogu); ničice pade zapletav se o štit, i strašno
 Njemu zazvekeće šljem na čelu, kada je pao.
 Hektor opazi dobro i trčeć odmah prileti
 650 K njemu i u prsi koplje zabodav mu od prijatelja.
 Milih ga ubi daleko, a oni pomoći drugaru
 Tužni ne mogoše sami bojeći se Hektora divnog.
 Sada se okrenu k lađam Ahejci i opkole skrajnje,
 Najprednje na obalu povučene; navru Trojanci.
 655 Od sile uzmaknu odmah Ahejci od lađa prvih,
 Al' kod čadora ondje u skupu ostanu oni
 Te ne razbježe se nikud po okolu, jer stid ih i strah
 Odvraćo; jeđan je drugom neprestano tad dovikivo.
 Ahejski branič je Nestor Gerenjanin najviše tada
 660 Molio svakog junaka i zaklinjo materom, ocem:
 "Drugovi mili, oj bud'te junaci i metnite stida
 U srce od drugih ljudi, te djece svaki i žene
 Neka se svoje sjeti, imutka i oca i majke,
 Kojima žive jošte, i oni, kojim su mrtvi.
 665 Molim vas, tako vam njih, iako ih ovdje ne ima,
 Sigurno junački stojte i u b'jeg se ne dajte natrag."
 Tako rekavši srce potače i volju svakom.
 A njima s očiju skine Atena magluštinu tamnu,
 Veliku, te im sine sa dviju strana tad svjetlost,
 670 Od lađa crnih im sine i jednako krvavog rata.
 Onda Hektora oni bojnika grlatog spaze,
 Drugove, što se od borbe uklonili bijahu veće,
 Spaze i one, u borbi što kod brzih bijahu lađa.²³
 Već se ni Ajasu ne htje junačini stajati dulje,
 675 Pošto su ostali svi odstupili ahejski sini,
 Te je po natkrovcima lađenim stupo široko
 Vrteći veliku motku za mejdan skovanu morski,
 Od lakta dvadeset i dva, a karike bijahu na njoj.
 Kao što onaj čovjek, što na konjima jahati znade,
 680 Kada od mnogih konja četvoricu zajedno sveže,

²³ 668-673. Ti su stihovi poslije umetnuti bez ikakove potrebe. U njima se govori o nekakvoj magli koju je raspršila Atena i o nekakvoj svjetlosti koja je Ahejcima sinula sa dvije strane. Valjda je onaj koji je te stihove umetnuo htio reći kako su se sada oči otvorile Ahejcima, te su svu situaciju dobro uočili (kao da je prije nijesu vidjeli!), ali je tu misao nevjesto i nejasno izrekao.

Iz polja potjera njih i u grad ih veliki goni
Prostranom cestom, a njega i žene i ljudi mnogi
Gledaju, a on sveđ neprestance sigurno goni
S jednoga na drugog skačuć na izmjenu, oni mu lete:
685 Tako po natkrovcima lađenim mnogim je Ajas
Hodao kračuć široko, do etera glas mu je išo,
Strašno je vikao sveđ Argejcem, opominjo sveđe,
Neka čadore brane i brodove. Ali ni Hektor
Nije u vrevi čeko med Trojcima, kojino čvrste
690 Oklope nose, već nalik na orla sv'jetlog²⁴, što znade
Na jata krilata jurnut, uz potok kojano pasu
(Guske il' ždrali su to il' dugovrati labudi-ptice):
Tako navali Hektor na jednu mrkokljunu lađu
Skočivši ravno na nju, veoma silnom ga rukom
695 Naprijed potisne Zeus i narod potakne s njime.

D. Hektor hoće da zapali Protesilajevu lađu. 696-746.

Opet se oštri boj kod brodova učini brzih.
Reko bi, da se junaci neslomljivi, koji za umor
Ne znaju, pobiše sad, - toliko se borahu jako.
Ovu su imali miso na umu borci: Ahejci
700 Misliše, iz zla da neće uteći, već poginut da će,
A Trojancem se srce u grudima nadalo svakom,
Da će zapaliti lađe i ahejske pobit junake.
Jedni spram drugih stojeć u boju mišljahu tako.
Hektor najbližu lađu moroplovnu uhvati rukom
705 Krasnu hitroplovku sad (Protesilaj se dovezo nekad
Na njoj pod Troju, al' nije na njojzi se odvezo kući).
Oko njegove lađe Ahejci i Trojci izbliza
Smicahu jedni druge. I ne bješe nikog, daleko
710 Tko bi čekao polet il' str'jela ili kopalja,
Nego se oni nablizu stojeć jednoga srca
Oštrim sjekirama i bradvama borahu ondje,²⁵
Kopljima dvoreznim se i mačima borahu dugim.
Mnogi mačevi krasni sa dršcima crnim iz ruku
715 Junačkih padoše na tle, sa pleći borcima drugi
Padoše mači²⁶, a crna po zemlji tečaše krvca.
Hektor najskrajnju lađu već uhvativ ne htjede pustit

²⁴ 690. "na orla sv'jetlog", valjada: na orla svijetlih očiju.

²⁵ 711. Sjekire su i bradve bili ponijeli Trojanci da njima cijepaju lađe pošto ih zapale; inače sjekire i bradve nijesu bojno oružje.

²⁶ 714-715. "sa pleći ... padoše mači", tj. kad je tko udaren po plećima, spao je remen o kojemu mač visi, a s remenom dakako i mač; vidi 2. pjev., st. 45.

Jabuku²⁷ joj držeći u ruci i Trojcima vikne:
"Oganj donesite i svi u skupu ciknite na boj!
Zeus nam je poslao dan, što svega vrijedi²⁸, osvojit
720 Lađe nam dajuć, uz prkos što bozima dođoše amo,
Te nam nevolja mnogo učiniše s krivice naših
Starijih²⁹, koji bi mene, kod brodova kad sam se htio
Boriti, ustavljali i jednako branili ljudma.
Ali ako je Zeus pomučivo onda nam pamet,
725 A on sada nas sam i hrabri i sam nas nutka."
Reče, i Trojci se jače zalete tad na Argejce.
Ne mogne opstati Ajas, jer str'jele se sipahu na nj već,
Nego uzmakne malo sa natkrovaka lađenih
Na sedam stopa klupu dugačku umr'jeti misleć.
730 Tu je čeko i stajo odbljajuć od lađa kopljem
Trojce, kada bi koji pristupio s vječitim ognjem.³⁰
Strašno je vikao sved Ahejcem, opominjo sveder:
"Vitezi danajski mili, oj Aresa ubojne sluge,
Bud'te junaci, žestine, junaštva se sjetite, družu!
735 Mislimo l', da nam stoje drugari na pomoć ostrag,
Ili valjaniji bedem, da propast odvrati od nas?
Nemamo na pomoć grada nablizu s kulama tvrđim,
Nemamo naroda, svladanim već da pretegu dade!
Nego smo oklopljeni med Trojcima u polju ovdje,
740 I to pri pučini morskoj, daleko od očinske zemlje;
Spasenje stog je u ruku, a nije u mlitavu ratu."
Reče i udarat stane žestoko oštro'rtim kopljem.
Kada bi koji Trojanac nasrnuti na lađu htio
Hektoru hrabriocu za ljubav sa gorućim ognjem,
745 Toga bi dočeko Ajas i dugim ga ranio kopljem,
Te on dvanaest ubi junaka pred lađama blizu.

²⁷ 717. "jabuku", tj. kao kuglu koja je bila nasadena uresa radi na vrhu krme.

²⁸ 719. "dan vrijedan svega", tj. vrijedan svega zla i muka što smo ih do sad imali.

²⁹ 721-722. "s krivice naših starijih", misli se ratno vijeće trojansko.

³⁰ 731. "s vječitim ognjem"; vidi 5. pjev., st. 4.

ŠESNAESTO PJEVANJE

(26. dan. Nastavak)
Pjesma o Patroklu.

12. Priprava za Patroklovu borbu. 1-96.

A. Patroklo moli Ahileja da ga pusti u boj. 1-47.

Oko pokrite lađe oni se borahu tako,
A to Patroklo stupi k Ahileju, ljudi pastiru,
Tople lijući suze ko izvor-vodica crna,
Koja sa strmene hridi tamnoteku izl'jeva vodu.
5 Bude ga žao brzom Ahileju, kada ga spazi,
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
"Što si se usplako to, oj Patroklo, poput ženskića
Ludog, što za majkom trčec za haljinu hvata je moleć,
10 Neka ga na ruke uzme, i ustavlja, a njoj je hitnja,
Plaćući gleda na nju, dok god ga ne uzme k sebi:
Takav si i ti suze od obraza umilne lijuć!
Hoćeš li što Mirmidoncem da javiš il' samome meni?
Ili si iz Ftije sam za kakove glasove čuo?
15 Ta još Aktoru sina Menetija kazuju živa,
Med Mirmidoncima živi još Pelej, sinak Eakov,
Za njima mrtvima mi bio veoma žalili mnogo.
Ili jaučeš ti za Argejcima, koliko ginu
Ispred dubokih lađa grehote poradi svoje?¹
20 Reci, ništa ne taji, da oba znademo za sve."
Teško si uzdišuć ti, oj Patroklo viteže,²
"Ahejce jakošću prvi Ahileju, Pelejev sine,
Zamjerit nemoj, jer jad Ahejce pritisnu tolik:
Svi bo junaci, koji do sada prednjačiše drugim,
25 Leže u lađama sad od trojanskih zgođeni ruku.
Tidejev veće sin Diomed ranjen je jaki,
Kopljanik slavni je ranjen Odisej i Agamemnon
I Euripil je veće u bedro pogođen str'jelom.

¹ 18. "grehote poradi svoje", tj. što se nijesu suprotivili Agamemnonu kad je mene uvrijedio.

² 20. apostrofa; vidi 4. pjev., st. 128. U ovom pjevanju upotrebljava Homer još nekoliko puta apostrofu na Patrokla.

Okolo njih se bave ljekari³ biljari i rane
Vidaju, a ti si eto, Ahileju, posto tvrdoglav!
30 Takova srdžba mene ne snašla, kakva je tvoja,
Nemili junače ti! potomcima koristit što ćeš,
Ako ne odvratiš smrt i ruglo od ahejske vojske?
Nije ti vitez Pelej, o čovječe okrutni, otac,
Nije ti Tetida mati, - već sjajno te rodilo more
35 I s njim visoke hridi, jer imaš neljupko srce!
Ako l' se kakova bojiš u duši proroštva božjeg,
Il' ti je gospođa majka dojavila od Zeusa štogod,
A ti pusti bar mene i vojsku mirmidonsku drugu
Meni deder pridruži, da svane danajskom rodu.
40 Svoje mi oružje na pleći daj, da se njime oružam,
Ne bi l' me držali Trojci za tebe i od boja ne bi l'
Prestali, ahejski ne bi l' odahnuli ubojni sini
Od ratne stiske, ma bio i malen od rata odah.
Mi ti umorni n'jesmo, i umorne od boja ljude
45 Lako bi odgnali k Troji od brodova i od čadora."
Tako ga moljaše ludak veoma, jer samom je sebi
Imao hudu smrt izmoliti i crnu Keru!

B. Ahilej dopušta da se oslobodi oko. 48-100.

Na nj se ozlovoljiv divni Ahilej brzonogi reče:
"Zeusov potomče ti, oj Patroklo, što si to reko?
50 Nit' me je briga za kakvo za proroštvo⁴, da ga i znadem,
Nit' mi je gospođa majka dojavila od Zeusa štogod,
Nego je strašna tuga u duši i u srcu meni,
Kada se jednakom sebi usuđuje otimat čovjek
I dar oduzet od onog, jačinom koji je bolji,
55 Tuga to mi je strašna, jer mnogo se namučih muka.
Djevojku, koju mi na dar izabraše ahejski sini,
Kuju stekoh, na koplju razorivši obzidan tvrdo
Grad, - iz ruku mi nju Agamemnon je uzeo sebi,⁵
Silni Atrejev sin, ko prezrenu kakvu došljaku.
60 Nego pust'mo, pa nek se dogodilo! nije moguće
Srditi se u duši neprestano. Doista mišljah,
Prije da neću se srdžbe okaniti, ratna dok poklič
Ne dođe do lađa mojih. Navuci na pleći svoje
Moje oružje slavno i u boj daj Mirmidonce,
65 Koji vojuju rado, izvedi, neka se bore,

³ 28. "ljekari"; vidi 13. pjev., st. 213.

⁴ 50. "proroštvo", koje bi se ticalo sadašnje nevolje ahejske; proroštvo o sudbini samoga sebe poznato je Ahileju; vidi u 9. pjev., st. 410-416.

⁵ 57-58. vidi 2. pjev., st. 690-693.

Kad se na lađe već od Trojaca slegao oblak
 Tamni, i kad su Argejci već stisnuti ondje, gdje more
 Udara o obalu, te suhe zemlje imadu
 Samo još d'jelak, a Troja je sva navalila na njih
 70 Smjelo, jer oni čela od kacige ne vide moje,
 Da se nablizu sja; jer inače odmah bježeći
 Napunili bi jame mrtvacima, kralj Agamemnon
 Da mi ne misli zlo, a Trojci sad otimlju oko!
 Tidejevome sinu u rukama sad Diomedu
 75 Koplje ne bjesni, da propast od danajske odbije vojske.
 Ne čuh, ni da bi kralj Agamemnon iz mrskih usta
 Pustio glas, već Hektor ljudomora Trojcima vičuć
 Čuje se svuda, a Trojci po čitavom po polju vrve.
 Vika ih stoji i bojem nadvlađuju ahejske sine.
 80 Ali nahrupi ti, o Patroklo, snažno i odbij
 Propast od lađa brzih, da ne bi gorućim ognjem
 Njih zapalili Trojci i povratak uzeli onim.
 Kako ti u srce stavljam, onako mi poslušaj volju,
 Veliku da čast i diku kod danajskog pribaviš svega
 85 Naroda sebi, a meni da oni prekrasnu djevu
 Povrate natrag i sjajne da darove jošte pridadu.
 Od lađa, Trojce odagnav, povrati se; ako l' ti Herin
 Htjedne gromovni muž udijeliti slavu, nek želja
 Ne dođe tebi daleko od mene se boriti s Trojci,
 90 Koji vojuju rado, jer tako ćeš uzet mi diku.⁶
 Nemoj u ratu ti se i pokolju ondje ponosit
 I ubijajuć Trojce pod Ilij vodit Ahejce,
 Da se vječiti bog ne um'ješa s Olimpa koji,
 Jer bog branitelj ljubi Apolon Trojance veoma;
 95 Nego se opet okreni, kad učiniš, lađam da svane,
 I vojske obje pusti, nek po polju dalje se bore.
 Ej da otac Zeus i Atena da i Apolon,
 Nikakav smrti Trojanac ne uteko, što ih god ima,
 Niti Argejac, već mi iz bijede oba izišli
 100 I mi trojanske svete razorili zidove sami!"⁷

13. Ajas iznemaže. Lađa gori. 101-123.

Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
 Ne mogne opstati Ajas, jer str'jele se sipahu na nj već.

⁶ 90. "jer tako ćeš uzet mi diku", tj. kad bi Patroklo daleko pognao Trojance i s njima se borio te pribavio potpunu pobjedu Ahejcima, ovi bi onda malo marili za Ahileja, ne bi ga više držali za prvoga svojeg junaka.

⁷ 97-100. Ti su stihovi po svoj prilici poslije umetnuti jer Ahilej, ako se i srdi na Ahejce, ali im on nigdje ne želi da svi listom izgine, samo da bi on poslije s Patroklom mogao razoriti Troju.

Zeusova svlada ga volja i ponositi Trojanci
Sipajuć str'jele, a šljem je na čelu njegovu sjajni
105 Strašno zvektao gađan, jer str'jela padaše mnogo
Šljemu o branila krasna; junaku već rame se l'jevo
Umori sjajni štit držeći čvrsto, al' opet
Ne mognu ga potresti, ma koliko str'jeljahu u njegov.
Već se je teško sav zagušivao; znoj mu je veće
110 Tekao silan iz sviju iz udova, nije odahnut
Nikako mogo, i zlo se nanizalo na zlo posvuda.
Sada mi recite, Muze, stanarice olimpskih dvora,⁸
Kako je oganj prvi na ahejske pao tad lađe!
Hektor k Ajasu priđe i velikim prebije mačem
115 Jasenovo mu koplje pri kraju baš pod oštricom,
Naskroz prereže koplje, a Ajas, sin Telamonov,
Krnje u ruci zavrti onako, - a od njegov daleko
Na zemlju mjedeno pade oštrice i učini zvekac.
U srcu razabra Ajas nezazornom i sav protrnu
120 S božjih djela, jer sve je razbijo im odluke ratne
Visoki gromovnik Zeus i pobjedu Trojcima davo.
On se skloni od str'jela, te vječni oganj⁹ Trojanci
Na lađu bace, i po njoj plam neugašljiv se prospe.

14. Patroklovo junaštvo i smrt. 124-867.

A. Mirmidonci se spremaju za boj. 124-256.

Tako se lađa na kraju razgori. Tada se lupi
125 U oba boka Ahilej¹⁰ i prozbori riječ Patroklu;
"Diž' se, potomče Zeusov o Patroklo, konjiče bojni,
Jer već vidim, gdje lađe u ognju praskaju ljutom!
Samo da Trojci lađe ne osvoje, da se već nema
Pobjeć! oružaj se brže, a ja ću sakupit momčad."
130 Reče, te junačku mjed Patroklo na se navuče.
Nazuvke najprije on navuče oko gol'jeni,
Nazuvke krasne, što kopče od srebra držahu kruto;
Okolo prsiju oklop navuče, koji je bio
Oklop potomka brzog Eakova, - sjajan i zvjezdan;
135 Metne na pleći mač sa srebrnim klincima, mjeden,
Veliki i teški štit on onda u ruke uzme,
Na glavu junačku šljem krasnotvoran postavi zatim

⁸ 112. vidi u 14. pjev., st. 508.

⁹ 122. "vječni oganj" kao u 5. pjev., st. 4.

¹⁰ 125. O udaranju u bokove vidi 12. pjev., st. 162.

Sa konjskim repom, i kita odozgo se tresaoe strašno;
 Koplja ubojna dva, što u ruci mu stajahu zgodno,
 140 Uzme, a ne uzme on potomka Eakova koplje
 Veliko, teško i čvrsto; ni jedan nije Ahejac
 Mahati mogao njim do Ahileja, koji je znao
 Pelijski jasen uzmahnut, što ocu njegovu dade
 Hiron s Pelijskog vrha, da ubija njime junake.
 145 Konje Automedonu zapovjedi brže upregnut;
 Taj mu za razbivojskom Ahilejem najdraži bješe,
 Najpouzdaniji on mu u boju bješe, da čeka
 Zapov'jed. Taj mu konje brzonoge upregne odmah,
 150 Ksanta i Balija¹¹ s njim, što ko vjetar lećahu oba
 (Njih je Harpija nekad Podarga Zefiru vjetru
 Rodila uz vodu pasuć Okean na livadi jednoć),¹²
 A u povodu dobrog Automedon Pedasa doda
 (Eetionov grad osvojivši njega Ahilej¹³
 Dobi, a smrtni konj taj i besmrtne stizaše konje).
 155 Tad k Mirmidoncem pođe Ahilej u sve čadore
 Te ih oružjem stane oružat, - a oni mesarma
 Ljutim vucima slični, u prsima koji imadu
 Snagu golemu, te zaklav u gori jelena veljeg,
 Rogatog, jedu ga, i svim od krvce je krvava čeljust,
 160 Onda u gomili idu na izvor-vodicu crnu,
 Crnu da lapću vodu sa površja tankima svojim
 Jezicima i grude izbacuju krvi, a srce
 Ne dršće njima u grudma, i želudac prepun je svima:
 Tako mirmidonske mudre čelovođe oko drugara
 165 Brzog Eakova se potomka užurbaju sada;
 Med njima ubojni tu Ahilej stupo je svuda
 Te je hrabrio ljude štitonoše i njihne konje.
 Lađa brzih bješe pedeset, koje Ahilej
 170 Vođaše, ljubimac Zeusov, pod Troju; u svakoj lađi
 Bješe pedeset momaka drugara na klupama sjedeć;
 Vođa postavi pet od onih, u koje se uzdo,
 Nek zapov'jedaju oni, a sam je vlado med svima.
 Jedan je vodio red Menestije, oklopnik sjajni;
 Nebeskog potoka Sperhija sin Menestije bješe,
 175 Pelejeva ga kći Polidora ljepotica rodi¹⁴
 Sperhiju neumornom (sa besmrtnim spavavši smrtna),
 A po kazivanju Boru Per'jerovu rodi ga sinu,
 Za kog se udala javno zadobivši bezbrojne dare.¹⁵

¹¹ 149. Ime prvoga konja Ahilejeva upravo znači: plavac (vidi u 8. pjev., st. 185.), a drugoga: šarac.

¹² 150-151. vidi u 20 pjev., st. 223-225.

¹³ 153. Kako je Ahilej osvojio Eetionov grad o tom se govori u 6. pjev., st. 414. i dalje.

¹⁴ 175. Polidora je dakle sestra Ahilejeva, ali mnogo starija od njega (sin joj Menestije mogao je biti vršnjak Ahileju).

¹⁵ 178. "zadobivši bezbrojne dare", vidi 11. pjev., st. 244-245.

Drugim je djevojčin sin zapov Jedao hrabreni Eudor;
 180 Filasova je kći Polimela rodila njega,
 Krasna igračica ona, skoroteča što ju je jaki
 Zamilovao bog, kad spazi, gdje u kolu bučne
 Boginje s preslicom zlatnom Artemide s djevama igra;
 U sobe uzađe gornje izbavitelj Hermija s njome
 185 Te je oblubi kradom i sina Joj dade Eudora
 Sv'jetlog, a bješe u trku i borbi hitar veoma.
 A kad Ilitija njega mukodavna iznese na sv'jet
 Te on ugleda zrake sunčane, tad Polimelu
 Aktorov sin Eheklo junačina sebi u dvore
 190 Odvede golemo mnoštvo darova joj davši, a Filas
 Othrani dobro Eudora i odgoji u kući svojoj
 Od srca ljubeći njega ko svoje rođeno čedo.
 Treći je vodio red Pisandar, ubojni sinak
 Memalov, - iza drugara Abileja divnoga taj je
 195 Med Mirmidoncima svima na koplju najbolji bio.
 Četvrti vođaše red starina konjanik Feniks,
 A peti - čestiti sin Laerkov Alkimedon jaki.
 Kada već vojvode sve i vojnike poređa dobro
 Divni Ahilej, onda dodade r'ječi žestoke:
 200 "Grožnje, o Mirmidonci, zaboravit nemojte one,
 Kojim se kod lađa brzih Trojancima grožaste dosad,
 Dok sam se srdio ja, i ovako kriviste mene:
 ""Strašni Pelejev sine, ta žučju te othrani mati,
 Okrutniče, drugare preko volje njihove držiš
 205 Kod lađa, - u lađama moroplovnim svi sad otplov'mo
 Natrag, kad ti je tako ljutina na dušu pala.""
 U skupštinama tako govoriste, a sad se djelo
 Ratno pokazuje velje, za kojim čežnjaste prije,
 U kog je junačko srce s Trojancima neka se bori!"
 210 Tako rekavši srce potače i volju svakom.
 Jače se sastave čete, kad kraljevu besjedu čuju.
 Kao od kamenja gustog kad čovjek visokoj kući
 Gradi zid želeći uklonit se vjetara sili:
 Tako su gusti šljemi i štiti bili kvrgaši,
 215 Štit se sasta sa štitom i sa šljemom šljem i s junakom
 Junak. Konjogrivni šljemi dodirnuše sjajne branike,
 Kad bi se nagnuli momci; toliko se sabiše gusto.
 Ispred ostalih sviju u oružju dva su junaka
 Bila; Patroklo i s njim Automeđon - jednaka srca,
 220 Pred Mirmidoncima da se u boju bore. Ahilej
 Tada u čador pođe, od kovčega otvori zaklop,
 Kovčega umjetnog, krasnog; srebronoga Tetida sinu
 Dade ga u lađu dosta u njega košulja metnuv,
 Runjavih prostiraka i struka, što od vjetra brane;
 225 I hubav kondir je bio u kovčegu, - žarkasto vino
 Nitko nije pio iz njega, ni sam Ahilej

230 Drugome bogu do Zeusa iz njega žrtvovo nije.
Kondir izvadiv taj iz kovčega najprije njega
Očisti sumporom sveg i tekućicom ispere vodom,
Onda umije ruke i zagrabi žarkastog vina;
Molitvu rekne stavši sred ograde, na nebo gledeć
Izlije vino (a to je zam'jetio gromovni Zeus-bog):
"Zeuse, pelaški kralju i dodonski, koji daleko
235 U Dodoni vladaš u studenoj! Seli gatari,
Koji ne peru noge, zemljoleže, jesu uz tebe.
Kad ti se prije pomolih, ti nslīši molitvu moju,
Meni ud'jelivši čast, a Ahejce ošinuv ljuto;
Deder mi jošte sada i ovu želju izvrši:
Ja ću ostati sam u prostoru okolo lađa,
240 A drugara ću svog s Mirmidoncima mnogima u boj
Poslat, - i njemu diku, gromoglasni Zeuse, ud'jeli,
Njegovo srce u grudma ohrabri, neka i Hektor
Vidi, da li se i sam u borbi umije borit
Subojnik moj, il' onda strahovite samo su ruke
245 Njemu i b'jesne, kad u rat i u vrevu zalazim i ja.
A kad od lađa boj i viku odbije bojnu,
Tad mi se vratio čitav ka mojim lađama brzim
U svem oružju on i s družima, s borci izbhza."
Tako se pomoli on, i Zeus ga premudri čuje;
250 Jedno Ahileju dade, a jedno mu ukrati otac,
Od lađa boj i borbu odagnati dade Patroklu,
Ali ne đade njemu, iz borbe zdrav da se vrati.
Tako se pomoli Zeusu i izlije vina Ahilej;
Ode u čador i kondir u kovčeg postavi natrag,
255 Onda pred čador stane, u duši šćaše da vidi,
Kako se Danajci strašno s Trojancima kolju u boju.

B. Boj u okolu. 257-418.

a. Trojance potiskuju od lađa. 257-363.

260 Oko junačine tad se Patrokla poređaju družu,
Naoružani svi, na Trojance da ponosni skoče.
I odmah navru nalik na ose, što žive po putma,
Koje stadoše dražit dječaci po običaju
Svagda dirajuć u njih na putu štono se roje,
Ludi, jer općeno zlo pripremaju mnogima time;
Ako putujuć prođe čeljade kakovo uz njih
265 Te ih i nehote smete, a one s junačkim srcem
Napr'jed polete sve i mladi naraštaj brane:

Takova srca i duše mirmidonski sada junaci
 Od lađa brzih navru, i nastane huk neutažljiv.
 Tada se prodre Patroklo i ovo družima vikne:
 "Čujte me, Mirmidonci, drugari Ahileja divnog,
 270 Bud'te junaci, žestine, junaštva se sjetite, druži!
 Pelejevoga sina prodičimo, koji je prvi
 Kod lađa junak, i mi drugari mu, borci izbliza
 Atrejev šin Agamemnon daleko silan nek svoju
 Vidi grehotu, gdje nije Ahejca najboljeg štovo."
 275 Tako rekavši srce potače i volju svakom.
 Onda se obore skupno na Trojce ahejski sini,¹⁶
 Strašno od pokliča njihne zaječe okolo lađe
 A kad junačkog sina Menetijeva Trojanci
 Spaze i drugove s njim gdje se svi u oružju sv'jetle.
 280 Svima se srce potrese, i čete se stanu kolebat
 Misleći, Pelejev sin brzonogi kod lađa da je
 Gnjev odbacio svoj, prijateljstvo odabro opet.
 Svaki se ogleda, kud će uteći od smrti pr'jeke.
 Sjajno koplje iz ruke Patroklo izmetne prvi,
 285 I to usred sredine, gdje bijaše najveći metež
 (Kod lađe bijaše to Protesilaja hrabrog pri krmu),
 Obori junak Pirehma, - Peonce konjike taj je
 Vodio iz Amidona, od Aksija¹⁷ široke vode; -
 U rame desno ga zgodi, u prašinu on se natraške
 290 Sruši zajecav ljuto, Peonci njegovi družu
 Svi se razbježe, jer strah Patroklo je turio u sve
 Ubiv njihova vođa, prednjačio što je u boju.
 Od lađa odgna Trojance Patroklo i gorući oganj
 Ugasi (lađa je na po izgorjela); s vikom golemom
 295 Tad se Trojanci razbježe, i Danajci k prostranim svojim
 Lađama navru opet, te vika nastane silna.
 Kao što kada Zeus munjobija s visokog vrha
 Velikog brda gustu magluštinu kakovu krene,
 Tad se pomole svi vidikovci i svi vrhunci
 300 Brdski i doli, te pukne s nebesa beskrajni eter:
 Tako i Danajci ljutu odagnavši od lađa vatru
 Odahnu malo, al' jošte vojevanju prestanka ne bi,
 Jerbo od Ahejaca od Aresu milih Trojanci
 Bježali bez obzira još n'jesu od crnih lađa,
 305 Nego se suprotiše i jedva uzmicat staše.
 Bojni se vojvoda red rasprša, te junak junaka
 Tad je ubijo, i prvi Menetijev junački sinak,
 Kada se okrene k njemu Arejlik, odmah u bedro
 Kopljem ga pogodi oštrim i proturi koplje kroz njega.
 310 Mjed mu prebije kost, a na zemlju ničice onaj

¹⁶ 276. "ahejski sini" ovdje su samo Mirmidonci.

¹⁷ 288. Aksij, - vidi 2. pjev., st. 849.

Padne, a ubojni onda Menelaje Toasa rani
 Uz štit u prsi gole, i koljena razglobi njemu.¹⁸
 Tada Filejev sin Amfikla spazi, kad na njegov
 Jurnu, te ga preteče i pogodi njega u stegno,
 315 Najdeblji gdje su mišići u ljudi; oštrice od koplja
 Žile prereže njemu, i mrak mu pokrije oči.
 Jedan Nestorov sin, Antiloh, Atimnija rani
 Oštrim kopljem, i prođe kroz slabine mjedeno koplje,
 Ničke se sruši Atimnij, a Maris zbog brata srdit
 320 Na Antiloha kopljem izbliza navali stavši
 Pred mrtvog, Nestorov drugi bogoliki sin tad Trasimed,
 Prije negoli rani, preteče ga i zgodi pravo
 U rame odmah, oštrice kopljano od mišice ozgo
 325 Odere Marisu ruku i kost mu prelomi sasvim,
 Sruši se, stane ga jek, i mrak mu pokrije oči.
 Tako obojica pođu u Erebus od dvojice braće
 Svladani, vrli drugari Sarpedona, vješti na koplju
 Sinovi bjehu to Amisodara, koji Himeru¹⁹
 Othrani pomamnu, mnogim čeljadma nevolju tešku.
 330 Ajas, Ojlejev sin, na Kleobula udri i njega,
 Jerbo se spotakao u nalozi, uhvati živa,
 Odmah mu u vrat mač sa drškom turi i život
 Razglobi; mač mu se zgrije u krvi, a onome oči
 335 Krvava stisne smrt i silovita jošte sudbina;
 Likon nasrne tad na Peneleja²⁰, jerbo ni jedan
 Nije pogodio kopljem izbaciv ga uzalud oba;
 Jedan se na drugog mačem zaleti onda, i Likon
 Obluk konjogrivnog šljema Peneleju probi, al držak
 340 Mača mu pukne, tad njega Penelej pod uho u vrat
 Udari, i mač zađe unutra, koža se sama
 Dižala, glava se spusti, i koljena klonu Likonu.
 Akamasa stigne Merion nogama brzim,
 U rame zgodi ga desno, kad na kola skočiti šćaše.
 345 Iz kola Akamas spadne, i mrak mu se nad oči saspe.
 Tad Idomenej zgodi u usta nemilom mjeđu
 Erimasa, i koplje proleti mu mjedeno naskroz
 Dolje ispod moždana i kosti mu bijele zdrobi,
 Zubi se svi istresu, a krvce se napune obje
 350 Njegove oči, te na nos, na usta trgne mu krvca,
 Kada zinu, i cin ga zaogrne smrtni tad oblak.
 Te su danajske vođe junaka svaki po jednog
 Ubili. Kao što kada grabežljivi zvjerovi vuci
 Na jagnjad i jarad jurnu iz čitavog grabeć ih stada,
 Što se po gori, raspe zbog nemara čobana njihna,

¹⁸ 312. "koljena razglobi njemu", vidi 4. pjev., st. 469.

¹⁹ 328. O Himeri vidi u 6. pjev., st. 179-182.

²⁰ 335. Likon je Trojanac, a Penelej je Ahejac (vidi 2. pjev., st. 494.).

355 A vuci vidjevši to nalete na plašljive stvore:
Tako na Trojce jurnu Argejci, i Trojci se sjete
Zlobućnog b'jega, i odmah junaštva, žestine se prođu.
Hektora oklopnika pogoditi jednako šćaše
Veliki Ajas, a onaj u poslima bojnim a vještak
360 Široka sakriv svoja ramena volujskim štitom
Čuvo se zvizge strijela i zveketa mjednih kopalja.
Viđaše, da se veće okrenula pobjeda bojna,
Ali je opet stajo i drugove izbavljo mile.

b. Trojanski poraz kod opkopa. 364-418.

365 Kao s Olimpske gore iz etera kadano sjajnog
U nebo oblaci idu, oluju kad rasprostre Zeus-bog:
Tako se uzviču tad i potiče od lađa Trojci,
Ne vraćahu se oni u redu. Brzonogi konji
Hektora oružana izvezu, i on tad trojske
Za sobom ostavi čete, preko volje štono ih opkop
370 Ustavljjo, mnogi konji kolovozni prelome brzi
Kola sprijed na rudi i tako ih ostave ondje.²¹
A Patroklo je stupo glasovito Danajcem vičuć
Misleć Trojancima zlo, a oni vičuć i trčec
Napune putove sve rastrkav se; sve se je uvis
375 Dizo k oblacima prah, kopitđnogi bježahu konji
Ispruživši se u grad od brodova i od čadora.
Onamo, gdje bi metež Patroklo najveći zgledo,
Konje bi upravljjo vičuć; junaci padahu s kola
Pod osovine ničke, i prevraćahu se kola.
380 Preko opkopa konji brzonogi preskoče tada
Besmrtni, što ih bozi darovaše Peleju u dar,
Nap'rjed leteći, Patrokla na Hektora nutkaše srce,
Jer ga željaše ubit, al' Hektora konji izvezu.
Kao kada se teško zacrni od bure zemlja
385 U dan ljetni, kad premudri Zeus običava liti
Vodu silovitu srdit i ljutit na ljude one,
Koji na silu krivo u skupštini pravicu sude
Goneći pravdu i ništa za osvetu božju ne mareć;
Tekući potoci svi nabujaju od kiše tada,
390 Mnoge bregove tada bujice odroniti znadu,
U more crveno šumeć veoma otječu one
Sunovratice s brda i tegove pustoše ljudske:
Tako i kobile trojske trčeci brektahu vrlo.
395 Od drugih kada već prve Patroklo odvoji čete,
Natrag ih k lađama pogna i bježat im ne dade u grad,

²¹ 371. vidi 6. pjev., st. 40.

Makar koliko htjeli, već klaše ih on u sredini
Među lađama tad, među r'jekom i visokim zidom,²²
Klaše ih nasrćuć na njih i osveti mnoge junake.
Pronoja prvoga kopljem Patroklo pogodi sjajnim,
400 Uz štiti u prsi gole i koljena razglobi njemu;
Sruši se, stane ga jek, a Patroklo tad se zaleti
Na sina Enopova, na Testora, koji se bio
U kola glatka svoja šćućurio, jer mu se pamet
Pomjeri, spadnu mu uzde iz ruku; njega Patroklo
405 U čeljust desnu kopljem probode i prebije zube,
S kolnog ga oboda s kopljem povuče ko čovjek, što sjedi
Gdjegod na visokoj hridi i iz mora živahnu ribu
Napolje vadi na koncu i na kuci mjedenoj sjajnoj.
Tako Patroklo njega - već z'jevo je - na sjajnom koplju
410 Potegne te ga baci na usta, i ovome život
Ode, kad pade; a zatim Erilaja zgodi Patroklo
Kamenom usred glave, kad na njeg poletio bješe;²³
Glava mu nadvoje puče pođ kacigom teškom i na tle
Ničke on pade, te smrt dušogubna obaspe njega.
415 Od Patrokla još pade Amfoter, Erimas, Epalt,
Ehij, Damastorov sin Tlepolem, i zatijem Piris,
Ifej, Evip i Argejev sin još pade Polimel,
Jednoga za drugim on s mnogohranom sastavi zemljom.

C. Boj u ravnici. 419-689.

a. Patroklo ubija Sarpedona. 419-568.

A kad Sarpedon vidi gdje drugove, koji na sebi
420 Ne pašu košulje, ubi Patroklo, Menetijev sinak,
Likijce koreći svoje ovako im vikati stane:
"Sram vas, Likijci, bilo! kud nagnuste? brzi l' ste sada!
Ja ću se sada sukobit s junakom onim, da znadem,
Koji je ovdje silovit, Trojancima učini mnogo
425 Zla, jer koljena on junacima razglobi mnogim."
Rekavši tako s kola u oružju na zemlju skoči.
A kad Sarpedona vidi Patroklo, iz kola skoči.
Kao jastrebi kad se krivonokti, kukastih kljuna
Bore na kakovoj st'jeni visokoj vrišteći vrlo:
430 Jedan na drugog tako zaletu se vičući oni.

²² 397. Stih je taj nejasan; ne zna se koja se rijeka misli, da li Simois ili Skamandar; isto se tako ne zna koji se zid misli, da li zid oko Troje ili ahejski bedem. Drži se da je taj stih poslije umetnut.

²³ 412. "kad na njeg poletio bješe", tj. Erilaj na Patrokla.

Lukavca Krona sin zamotriv ih požali oba,
 Heri započne riječ i ženi svojoj i sestri:
 "Ajme od ruke Patrokla Sarpedonu, koji je meni
 Od svih miliji ljudi, sudbinom poginut valja!²⁴
 435 Dvoje sad hoće meni u grudma razmišljajuć srce:
 Ili bih živa njega uklonio iz boja plačnog
 Te ga na polje rodno u Likiju vrgo odavde,
 Ili bih dao, da sinak Menetijev pogubi njega."
 Tada volooka Hera odgovori njemu ovako:
 440 "Prestrašni Kronov sine, ta kakve to izusti r'ječi?
 Zar ti čovjeka smrtna, a sudbini predana davno,
 Natrag izbavit hoćeš iz prejadne i tužne smrti?
 Radi, al' bogovi drugi povladiti nećemo tebi.
 Drugo još u srce spravi, što sada mislim ti reći:
 445 Ako Sarpedona živa u njegove opraviš dvore,
 Pazi, da i drugi koji od bogova ne htjedne jednoć
 Miloga svojega sina iz kreševa opravit strašnog,
 Mnogi bo sinci se bore božanski kod velikog grada
 Prijama kralja, te strašno rasrdio bi im oce.
 450 Ako t' je mio Sarpedon, i u srcu žališ li za njim,
 Pusti ga samo, nek sada u kreševu pogine strašnom
 On od ruke Patrokla, Menetijevoga sina;
 A kad ostavi veće Sarpedona život i duša,
 Pošlji po njega Smrt i tvrdoga Sna, pa nek nose
 455 Njega, dok ne dođu s njim u Likiju široku zemlju,
 Tu će ga braća sahranit i rođaci i hum će grobni
 Nasut i metnuti stećak, jer čast je mrtvima takva."²⁵
 Reče, te poslušaj nju i ljudi i bogova otac:
 Krvave kaplje pusti²⁶ odozgo na zemlju časteć
 460 Miloga svojega sina, kog ubit mu šćaše Patroklo
 U trojskoj grudastoj zemlji, daleko od očinske zemlje.
 Kada se jedan drugom već blizu primaknu oni,
 Onda Patroklo tu Trasidema predičnog zgodi
 (Koji je subojnik dobar Sarpedona vlastelja bio),
 465 U donji zgodi ga trbuh i koljena razglobi njemu.
 Tad na Patrokla koplje Sarpedon izmetne sjajno,
 Ali promaši njega, već pogodi Pedasa konja²⁷
 Kopljem u greben desni, te Pedas izdišuć njisne

²⁴ 433-434. Zeus vrlo ljubi Sarpedona zato što mu je sin; vidi dalje st. 522., a vidi i u 6. pjev., st. 198-199.

²⁵ 454-457. Hera kaže: neka Sarpedon ovdje pod Trojom pogine, kako mu je suđeno, ali ga možeš dati prenijeti u njegovu otadžbinu neka tamo mrtav počiva, i time mu učiniti veliku milost; jer ljudi obično žele da mrtvi počivaju u svojoj otadžbini ("u svom polju daj mu groba, svojim cvijećem grob mu kiti").

²⁶ 459. "krvave kaplje pusti", vidi 11. pjev., st. 53.

²⁷ 467. Konj je Pedas spomenut u st. 152.

I on se u prah smota zacviljev, a duša mu ode.²⁸
 470 Oba se rastupe konja i jaram pukne, a uzde,
 Kad se povodnik sruši u prašinu, njima se spletu.
 Ali se kopljanik slavni Automedon pomoći dovi,
 Mač dugosjekli od svog povuče punahnog bedra,
 Skoči i povodnika ods'ječe pravo i dobro;
 475 Konji se opet slože i stanu pravo pod uzde;
 Opet se sukobe oni, dušogubni bojak da biju.
 I tad promaši kopljem Sarpedon sjajnim Patrokla;
 Sinu Menetija opet preleti nad ramenom l'jevim
 Rt kopljani te ne rani njeg; tad mahne Patroklo
 480 Kopljem, i ne ode zalud iz ruke mu ono, već zgodi
 Oko kucavog srca, gdje opona stisnuta stoji.
 Kao što kada se hrast il' topola na zemlju sruši
 Ili omorika vitka, drvodjelje koju u gori
 Za građu podsjekoš lađenu bradvama oštrim:
 485 Tako se sruši, legne pred konje i pred kola onaj,
 Jaukne, te mu ruke u prašinu krvavu padnu.
 Kao što zakolje lav navalivši na stado gdjegod
 Jakoga bijelog bika med govedma sporijeh nogu,
 Te bik pogiba krčec u lavovu žvalu: - od ruku
 490 Tako Patrokiovih vođ štitonosnog likijskog roda
 Ginući mahnitaše, drugara miloga zovne:
 "Dragi o Glauče, o borče med ljudima, sada ti treba,
 Da si kopljanik dobar i bojni neprestrašen da si,
 Sada hudoga rata poželi, ako si brzic;
 495 Najprije likijske sve čelovođe u boj potakni
 Svuda obilazeći, da bore se okolo mene;
 Oružjem mjedenim i sam za mene deder se bori,
 Jerbo će po sve dane sramota i poruga tebi
 Poslije biti zbog mene, Ahejci ako li sada
 500 Oružje skinu s mene u borbi kod lađa palog.
 Nego drži se hrabro i vaskolik potiči narod."
 Kad to izrekne on, skončanje ga pokrije i smrt,
 Oči mu pokrije i nos, a petom mu na prsi onaj
 Stane te iz kože koplje izvuče i oponu s njime;
 505 Tako Patroklo s oštricem kopijanim izvuče mu dušu;
 A Mirmidonci konje pridrže, koji su ondje
 Brektali i htjeli bježat knezovska ostaviv kola.
 Glauka, glas taj kad čuje, strahovita spopadne žalost,
 Srce se okrene njemu, gdje nije mogo pomoći.
 510 Ruku pritisne dlanom, jer rana ga tištaše ljuto,
 Koju, kad na zid se penja na visoki, zadade njemu
 Teukar strijelom od druga odbijajuć nevolju kletu.²⁹
 I tad se on Apolonu streljaču pomoli velec:

²⁸ 469. Dakle i životinja ima dušu; ima je u Odiseji jelen, 10. pjev., st. 163. i vepar, 19. pjev., st. 454.

²⁹ 510-512. Kako je Glauk ranjen, o tome vidi u 12. pjev., st. 387-390.

515 "Čuj me, o gospode ti, što na polju rodnom si sada
 Likijskom ili u Troji, al' svuda možeš da čuješ
 Čovjeka jadna, ko mene što sada snalazi tuga;
 Ranu bo evo hudu imadem, moja je ruka
 Probita bolima ljutim, osušit se ne može krvca
 Moja, a rame me moje doteščava od hude rane,
 520 Držati koplja čvrsto ne mogu niti se borit
 Zašavši među dušmane, a poginu najbolji junak,
 Zeusov sin Sarpedon, - ni sina ne spase ovaj.
 Nego, o gospode, ti izliječi mi opakiju ranu,
 Bolove uspavaj moje i snage mi daj, da doviknut
 525 Likijskim družima mogu, na borbu da potaknem sve njih
 I sam da oko ovog mrtvaca mogu se borit."
 Takvu molitvu reče, i Feb Apolon ga čuje,
 Bole mu odmah utiša i krvcu od rane teške
 Crnu osuši njemu, junaštvo mu u srce metne.
 530 I Glauk se obrađuje, kad osjeti sve to u duši,
 Što mu molitvu bog Apolon usliši brzo;
 Najprije likijske sve čelovođe oblazeć svuda
 Potakne, oko mrtvog Sarpedona neka se bore,
 I onda među Trojance široko koračajuć ode,
 535 Ode k Agenoru divnom, Pulidamasu, što bješe
 Pantojev sin, još ode do Hektora i do Eneje.
 Bliže pristupi k njima i krilate prozbori r'ječi:
 "Hektore, posve si ti pomoćnike smetnuo s uma,
 Kojino život gube zbog tebe od očinske zemlje
 540 I prijatelja daleko, a branit ih tebi se neće!
 Leži Sarpedon mrtav, štitonosnim Likijcem vođa,
 Koji je Likiju snagom i pravicom čuvao svojom,
 A sad Patroklovim kopljem savladio ga mjedeni Ares.
 Nego potecite, dragi, za zamjeru u srcu znajte,
 545 Oružje Mirmidonci da ne skinu s njega i mrtva,
 Da ga ne nagrde ljuti zbog ubitih danajskih ljudi,
 Koje smo kopljima mi poubijali kod lađa brzih."
 Tako im reče Glauk, a Trojance osvoji sasvim
 Bol goropadni teški, jer branič Sarpedon im gradu
 550 Bješe, premda tuđinac, jer s njime je naroda mnogo
 Pošlo, a on je znao u borbi svima prednjačit,
 Pođu na Danajce boja želeći, a pred njima Hektor
 Ljut zbog Sarpedona pođe; Ahejce hrabriti stane
 Sin Menetijev junak Patroklo rutavac srčan
 555 I prvim Ajasima progovori ljutim po sebi:
 "Sada vam milo nek bude, o Ajasi, da se borite,
 Kakvi ste i prije bili med ljudma, il' bolji još bud'te!
 Leži Sarpedon junak, što prvi na zid nasrnu
 Ahejski. Nego da njemu nagiditi možemo t'jelo³⁰

³⁰ 558-559. Vidi 12. pjev., st. 397-399.

560 Otev ga te mu skinut sa pleći oružje i kog
Nemilom mjeđu drugara, što brani ga, ubiti ondje."
Reče, a oni i sami na borbu gotovi bjehu.
A kad sa obje strane pojačiše redove bojne
Trojci i Likijci, onda Ahejci i Mirmidonci
565 Strče se strašno povikav, da s' biju oko mrtvaca,
I tad oružje vrlo zazvekeće u svih junaka.
A Zeus pogubnu maglu navuče nad kreševo strašno,
Oko sina mu milog da borba pogubnija bude.³¹

b. Borba oko Sarpedonova tijela. 569-683.

Sjajnoke tada Ahejce Trojanci potisnu prvi,
570 Jer je ne najgori junak mirmidonski pogođen bio,
I to sinak hrabrog Agakleja divni Epigej;
On je u žitelja punom Budeju vladao nekad;
Ali rođaka vrlo pogubiv k Peleju dođe
Vitezu pribjegarom i k Tetidi srebrnih nogu;
575 Oni ga s razbivojskom Ahilejem poslaše k Troji,
Krasnih gdje vele konja, s Trojancima bojak da bije.
Kad on mrtvoga zgrabi Sarpedona, sv'jetli ga Hektor
Kamenom u glavu udri, i čitava nadvoje glava
Pukne pod kacigom teškom Epigeju, i nad mrtvacem
580 Ničke on pade, i smrt dušogubna obaspe njega.
Žalost spopadne tada Patrokla za ubitim drugom,
Te se zaleti on kroz rtnike na jastreba nalik
Brzoga, koji čavke i čvorke razagnati znade;
Tako na Likijce ti, o Patroklo, konjiče bojni,
585 Jurnu tad i na Trojce zbog svojega srdit drugara.
I Stenelaja, sina Itemenu miloga, u vrat
Kamenom zgodi, te njime na vratu mu razmrska žile.
Svijetli Hektor uzmače, i drugi s njime rtnici.
Koliko dugački džilit, što čovjek izbací snagu
590 Svoju ogledajući u natjecanju il' ratu
Među dušmanima stojeć dušogubnim, može dosegnut,
Toliko uzmaknu Trojci, kad potisnuše Ahejci.
Glauk se okrene prvi, štitonosnog likijskog roda
Vojvoda, i milog sina Halkonu Batikleja ubi
595 Ondje junačinu on, - na glasu blagom i srećom
Med Mirmidoncima taj u Heladi imo je dvore.
Iznenada okrenuv se Glauk Batikleja zgodi
U prsi baš po srijedi, kad goneći dogna ga veće:

³¹ 567-568. Nije jasno zašto Zeus prosipa maglu nad mjestom gdje se Ahejci i Trojanci bore oko tijela Sarpedonova, premda pjesnik kaže: "da borba pogubnija bude". Isto čini Zeus nad tijelom Patroklovim u 17. pjev., st. 268-269.

600 Sruši se, stane ga jek. Ahejce osvoji grozna
 Tuga, kad mrtav pade junačina; vrlo Trojanci
 Veseli budu, navrve do Glauka, ali Ahejci
 Ne smetnu s uma junaštvo, već junački pođu u sukob.
 Čovjeka oružana Trojanca ubi Merion,
 Ubi Laogona smjelog. Onetor mu bijaše otac,
 605 Svećenik Idskoga Zeusa, a narod ga štovo ko boga.
 Pod čeljust, pod uho njega kad pogodi onaj, izleti
 Brzo iz njega duša, i mrska ga obuzme tmina;
 A na Meriona onda, što bijaše štitom sakriven,
 Koplje mjedeno baci Eneja pogodit ga misleć,
 610 Ali pogledav napr'jed umače koplju Merion,
 Jer se naprijed sagne, a dugačko koplje se ostrag
 U tle zabode, i rt kopljani zadržće odmah,
 Onda ustavi Ares siloviti polet od koplja.
 Tako Enejina koplja oštrice u zemlju zađe
 615 Zavitlano, kad zalud izleti iz žilave ruke.
 Tad se Eneja u duši rasrdiv progovori ovo:
 "Da sam, Merione, tebe pogodio, ako i jesi
 Plesač, al' moje bi koplje umirilo za vazda tebe!"³²
 Njemu kopljanik slavni Merion besjedu reče:
 620 "Teško je tebi, Eneja, iako si snažan, ugasit
 Svima ljudima život, tko braneć se dođe u susret
 Tebi, al' smrtno si i ti čeljade! Oštro'rtim kopljem
 Da ja pogodim tebe po sr'jedi, ako i jesi
 Jak i u svoje se ruke pouzdavaš, slavu bi meni
 625 Steko, a dušu bi dao dičnokonjiku Aidu".
 Reče, a njega sin Menetijev ukori hrabri:
 "Što to govoriš ti, Merione junače dobri?
 Neće, dragiću moj, od riječi pogrđnih Trojci
 Ostavit mrtvog, već prije će kog da dočeka zemlja"³³
 630 Rata je uspjeh u ruku, a r'ječi jest u vijeću.
 Zato ti graditi r'ječi ne valja, nego se borit!
 Tako rekavši pođe, a za njim bogoliki junak.
 Kako u planinskom dolu drvosječa veliki klopot
 Stoji i glas se čuje daleko, tako po zemlji
 635 Tad širokostaznoj lupa od njihovih štitova nasto
 Načinjenih dobro, od oružja također njihna,
 Kako se maćima ondje i kopljima dvoreznim biše.
 Tad ni dobro tko vidi, Sarpedona poznao ne bi,
 Jer je strelama sav i prašinom bio i kivilju
 640 Obasut sve od glave odozgo pa do nogu dolje.
 Oko mrtvacu se ondje neprestano vrzahu oni,

³² 617-618. "ako i jesi plesač", to kaže Eneja ironički Merionu koji je bio Krećanin (vidi 2. pjev., st. 651.), a na Kreti bijaše u običaju nekakav ples s oružjem. Eneja hoće dakle da kaže: da sam te pogodio, ne bi ti više plesanje bilo na pameti.

³³ 629. "prije će kog da dočeka zemlja", tj. duša koga od nas otići će u podzemni svijet.

Ko što kad muhe stanu kraj prepunih lonaca ml'jeka
 Zujat po pastirskom stanu u proljeće, kada se sudi
 Napunjavaju ml'jekom, - sad oni se vrzahu tako.
 645 Sjajnih očiju Zeus od kreševa ljutoga nije
 Odvratio, već je borce neprestano gledao u duši
 Misleći, snujući mnogo Patroklova radi ubića,
 Bi li u kreševu ljutom i njega svijetli Hektor
 Kraj Sarpedona ondje bogolikog posjeko mačem
 650 Te mu oružje uzo sa pleći, il' bi Patroklo
 Mnogim umnožio još junacima prijeku muku;
 I misleć dulje smisli, da ovo bolje će biti:
 Neka valjani drugar Ahileja, Peleju sina,
 Hektora oklopnika i Trojce otisne s njime
 655 K trojanskom gradu opet i život mnogima uzme.
 Strašljivo srce turi u Hektora najprije Zeus-bog,
 Te on u kola skoči i bježati stane i Trojcem
 Povikne drugim, nek bježe, jer osjeti mjerila sveta
 Zeusova³⁴. Ni snažni tada ne ostanu Likijci ondje,
 660 Već se razbježe, kad kralja u kupu vide mrtvacu
 Ranjena srca, a mnogi kraj njega još padoše drugi,
 Kada Kronov sin strahovitu odredi borbu.
 Onda sa pleći divnog Sarpedona oružje skinu
 Blistavo Mirmidonci, i družima da ga odnesi
 665 K lađama koritastim Menetijev junački sinak.
 Nebeski oblačnik Zeus progovori tad Apolonu:
 "Deder, mili mi Febe, iznesi Sarpedona divnog
 Sad iz strijela i kiv sa njega očisti crnu,
 Pa ga odnesi dalje i okupaj tada u r'jeci³⁵
 670 Te ga ambrosijom namaž', obuci u haljine vječne,
 Snu ga i Smrti, dvoma bliznadma, ostavi onda,
 Pratiocima hitrim, a oboje brzo će njega
 Pren'jeti na polje rodno u široku likijsku zemlju;
 Tu će ga braća sahraniti i rođaci i hum će grobni
 675 Nasuti i metnuti stećak, jer čast je mrtvima takva."
 Reče, - te oca svoga Apolon poslušao dobro
 I sa planina Idskih u pokolj strašni on siđe.
 On iz strijela divnog Sarpedona podigne odmah
 Pa ga odnese dalje, ambrosijom namaže njega,
 680 Pošto ga oprao u r'jeci, obuče mu haljine vječne.
 Snu ga i Smrti, dvoma bliznadma, ostavi onda,
 Pratiocima hitrim, prenesu ga oboje oni
 Brzo na polje rodno u široku likijsku zemlju.

³⁴ 658-659. "mjerila sveta Zeusova", tj. osjeti Hektor da je Zeus ovako odlučio uzevši u ruke mjerila, kako ih uzima u 8. pjev., st. 69-74.

³⁵ 669. "u rijeci", valjada u Skamandru.

D. Boj pod gradom. 684-867.

a. Patroklo bi htio u grad. 684-711.

685 Tada Automedonu i konjima vikne Patroklo
Te za likijskom pođe i trojanskom vojskom, al' ludak
Pogriješi veoma; - Ahileja besjedu da je
Pamtio, hudog bi Keri i smrti uteko crnoj.
Nego je jača volja u Zeusa nego u ljudi,
Te on preplašit zna i junaka, uzet mu lako
690 Pobjedu, a drugi put u borbu potiče opet; -
Tako je sada i njemu ohrabrio srce u grudma.
Koga si prvoga ondje i kog si pogubio zadnjeg,
O ti Patroklo, kad bozi već u smrt pozvaše tebe? -
Prvoga ubi Adresta, Autoñoja, Perima zatim,
695 Onda Megada ubi, Epistora i još Ehekla,
Mulija, Elasa zatim, Melanipa i još Pilarta.
Te je smako, a svi na bježanje pomisle drugi.
Grad visokovratni tad bi Ahejci osvojili Troju
Rukom Patrokla, jer kopljem toliko juraše napr'jed,
700 Feb da nije Apolon na kulu sazdanu krasno
Stao pomažući Trojcem, a onome radeći o zlu.
Triput visokom zidu na ugao već se Patroklo
Popne, al' triput njega Apolon uzbije natrag
Besmrtnim rukama u štit u njegov gurajuć sjajni;
705 A kad četvrti put Patroklo navali ko bog,
Strašno vikne Apolon i krilate prozbori r'ječi:
"Potomče Zeusov, bježi, o Patroklo, nije bo tebi
Suđeno kopljem grad razoriti Trojaca ljutih,
A ni Ahileju nije, a mnogo je bolji od tebe".
710 Reče, - te sin se dosta povuče Menetijev natrag
Gnjeva se boječ streljača daljnometnog on Apolona.

b. Patroklo pada od Hektorove ruke. 712-867.

715 A kopitonoge konje kod Zapadnih ustavi vrata
Hektor misleć, bi l' opet u metež ih nagnav u borbu
Zašao, ili bi vojsci poviko, da s' pomakne k zidu.
Dok je tako pomišljo, Apolon pristupi k njemu
Čovjeku punu snage i kršnu načiniv se sličan,
Asiju, koji je ujak konjokroti Hektoru bio,
Rođeni Hekabin brat, a Dimasa oca joj sinak;
Uz Sangarijske vale u Frigijskoj življaše zemlji.
720 Na toga nalik reče Apolon, sin Kronionov:

"Što ti prestaješ bit se, o Hektore? Lijepo nije!
 Ej koliko sam slabi³⁶ od tebe, da sam toliko
 Bolji, na zlo bi svoje od borbe se povuko amo!
 Nego krepkonoge daj na Patrokla potjeraj konje,
 725 Ne bi l' ga svlado, i ne bi l' Apolon dao ti slavu".
 Tako rekavši bog u poslove vrati se ratne,
 A tad Kebrionu hrabrom zapovjedi svijetli Hektor,
 U boj nek utjera konje brzonoge, a Feb Apolon
 U čete zađe guste i ahejske sine pomete
 730 Hudo, a Hektoru divnom i Trojcima proslavu dade.
 Druge ostavi Hektor Argejce ne htjev ih biti,
 Već krepkonoge on na Patrokla natjera konje.
 Sa druge strane s kola Patroklo na zemlju skoči
 Koplje u ljevici držeć, a desnicom pograbi kamen
 735 Bijel oštrljat, što ga obuhvatit mogaše rukom.
 Upev se izmetne on (od junaka dugo daleko
 Ne bješe), ne baci zalud, uzdodržu Hektora divnog
 Zgodi Kebriona njim, što od inoče bijaše sinak
 Preslavnog Prijama, zgodi u čelo, kad držaše uzde,
 740 Kamenom oštrim, i obje Kebrionu obrve kamen
 Smrvi, kost ne odoli, te u prah obje mu oči
 Pred noge padnu, a sam na ronca naličan spadne
 Iz kola građenih dobro, iz kostiju ode mu duša.
 Na nj ovako si ti, o Patroklo konjiče, napo:
 745 "Aj veoma je brz, koliko se lagahno valja!
 Da taj na ribljivu kamo zabludi pučinu morsku,
 Mnoge bi ljude on nahranio oštrige tražeć,
 Iz lađe skaćući brze, iako je nemirno more,
 Kada se s kola zna da lako po polju valja.
 750 I među Trojcima dakle imade evo ronaca!"³⁷
 Rekavši to na junaka Kebriona pođe Patroklo
 Nasrćuć kakono lav, što obore pustošeć bude
 U prsi ranjen, te svoja upropasti srčanost njega:
 755 S takvom požudom ti, o Patroklo, skoči na onog;
 A s kola na drugoj skoči na strani na zemlju Hektor.
 Oko Kebriona njih dva ko lavovi započnu horbu,
 Koji se jedan s drugim na gorskom kose vrhuncu
 Prkosa puni i gladni ubijenog jelena radi:
 Tako oko mrtvaca Kebriona do dva vikača
 760 Ratna, Menetijev sin Patroklo i sv'jetli Hektor,
 Jedan drugoga htjede probosti nemilom mjeđu.
 Hektor za glavu primiv Kebriona ne htjede pustit,
 Za noge uhvati ga Patroklo; ostali dotle
 Trojci i Danajci stanu u borbi se ljutoj ogledat.
 765 Kao što kada se Euro i Noto u planinskom dolu

³⁶ 722. "slabi", mjesto slabiji.

³⁷ 745-750. Okrutan sarkazam nad ubijenim u boju; vidi u 13. pjev., 374 -382.

Jedan sa drugim rvu, potresti koji će šumom,
Koji drijenkom, drvom tankokornim, jasenom, bukvon
Jedno prema drugom grane savijaju duge drveta
S golemom bukom tada, sve praska i lomljava stoji:
770 Tako Ahejci i Trojci nasrnuvši ovi na one
Biti se stanu, na uzmak ni jedni ne pomisle strašni.
Oko Kebriona mnogo zabolo se oštih kopalja,
A i krilatih str'jela, odskočile što su s tetive,
775 Veliki kameni mnogi o štitove lupili bjehu
Oko Kebriona borcem, u vrtlogu prašine on je
Ležao velik i golem zaboraviv borit se s kola.
Dokle je šetalo još sred nebesa sunce, sve dotle
Gšđahu str'jele sa strana obiju, te padaše narod;
A kad sunce se nagne, te volove treba isprezat,
780 I tad preko sudbine Ahejci bijahu jači,
Iz vreve trojanske oni Kebriona između str'jela
Ugrabiše junaka i oružje skinuše s pleći.
Tad se Patroklo zaleti na Trojce radeć im o zlu,
Poput Aresa brzog zaleti se triput Patroklo
785 Vičući strašno i ubi junaka tri puta devet.
A kad četvrti put se zaleti naličan bogu,
Onda svršetak života, o Patroklo, osvanu tebi,
Jer se u kreševu ljutom strahoviti sukobi s tobom
Feb Apolon, a nije Patroklo ga u vrevi pozno,
790 Jer mu u susret dođe magluštinom debelom pokrit;
Stane za njime i njega u široke pleći i leđa
Lupi spustivši ruku, - zavite se oči Patroklu;
Feb Apolon njemu sa glave kacigu baci.
Kacigi zvektaše cijev, pod nogama ona se konjskim
795 Valjala, a griva sva se na njojzi okaljala krvlju
I prahom; prije to dopustili bogovi n'jesu,
Šljem konjogrivni taj u prahu da bi se valjo,
Već je božanskog junaka Ahileja čuvao glavu,
Čuvao dražesno čelo, a tada ga dopusti Zeus-bog
800 Hektoru nosit na glavi, kad blizu mu bješe već propast.
Koplje Patroklu sve se dugosjeno prebi u ruku
Veliko, teško i čvrsto sa okovom, na tle sa pleći
Lijepo optočen štit sa remenom pade Patroklu,
Gospod mu Zeusov sin Apolon odr'ješi oklop.
805 Obumre srce Patroklu, a koljena klonu mu b'jela,
On se zapanji tad, a koplje oštro izbliza
Ostrag med pleći njemu u leđa hiti Dardanac
Euforb, Pantojev sin, - nadmašio je vršnjake
Borec se s kola i brzo trčeći i mašući kopljem;
810 On je dvadeset veće junaka srušio s kola,
Premda se dovezo prvom na mejdan učeći se boju.
Na te je koplje taj, o Patroklo viteže, prvi
Hitio, al' te ne ubi, i u čete pobjegav zađe,

815 Iz t'jela jasenovo izvuče koplje, al' ne htje
 Dočekati Patrokla, bez oružja premda je bio;³⁸
 A tad udarcem božjim i kopljem svladan Patroklo
 Utekne među guste drugare od smrti bježeć.

A čim junačinu spazi Patrokla svijetli Hektor
 Oštrim pogođen kopljem gdje uzmiče, onda se k njemu
 820 Kroz bojne redove on približivši rani ga kopljem
 U dno slabina odmah te proturi koplje kroz njega.
 Sruši se, stane ga jek, Ahejci se rastuže vrlo.
 Kao kad svlada lav u boju silovita vepra,
 Koji se prkosa puni na gorskome kose vrhuncu
 825 Oko izvora malog, obojici piti se hoće;
 Sav se zasopio vepar, al' napokon lav ga nadjača:
 Tako Prijamov sin Menetijevome sinu,
 Koji pogubi mnoge, na koplju izvadi dušu.
 Klićući Hektor nad njime progovori krilate r'ječi:
 830 "Negdje si mislio ti, o Patroklo, grad nam razorit,
 Trojanskim ženama dan slobode si mislio otet
 Te otploviti s njima u premilu očinsku zemlju,
 Ludove, al' njih brane brzonbgi konji trčeci
 Hektorovi u boju; med Trojcima, koji se rado
 835 Bore, odličan ja sam na koplju, odbijam od njih
 Robije dan, a tebe će tu da jastrebi žderu.
 Ništa ti, jadniče, jaki Ahilej pomogo nije,
 Koji je ostajuć tebi na polasku zborio negdje:
 840 ""Nemoj mi se povratit, o Patroklo, konjiče bojni,
 K lađama prostranima, ljudomori Hektoru dok ti
 Krvavu košulju razdr'jet na pisima ne bude dano.""
 Tako ti reče i tebi ludovu nagovori srce."
 Ranjen teško ti o Patroklo, prozbori njemu:
 845 "Sad ti, Hektore, kličeš veoma, jer su ti dali
 Pobjedu Kronov sin i Apolon mene savladav
 Lako i sami meni sa pleći oružje skinuv;
 A da je dvadešet takvih junaka meni u susret
 Došlo, propali svi bi od mojega svladani koplja,
 Nego Letin me sin i sudbina pogubna ubi,
 850 A med ljudima Euforb, i treći me ubijaš sad ti.
 Drugo još u srce spravi, što mislim kazati tebi:
 Ni sam dugo nećeš već živjeti, nego i tebi
 Blizu već stoji smrt i sudbina teška, od ruke
 Past ćeš Eakovoga potomka Ahileja divnog."
 855 Kad to izrekne on, skončanje ga pokrije i smrt.
 Duša iz udova njemu izleti, ode k Aidu
 Udes oplakujuć svoj i ostaviv jakost i mladost.
 Njemu već mrtvu riječ progovori svijetli Hektor
 "Što mi proričeš ti, o Patroklo, pogubu pr'jeku?

³⁸ 815. "bez oružja premda je bio", tj. Patroklo, kako se vidi iz stihova 794 -804.

860 Tko zna, neće l' Ahilej, ljepokose Tetide sinak,
Prije od mojega pasti od koplja i život izgubit?"
Reče i iz rane mu izvuče mjedeno koplje.
Petom stav na mrtvaca, od koplja ga rine natraške.
865 Tad na Automedona zaleti se kopljem (što bješe
Brzom Eakovome potomku bogoliki drugar),
Jer ga željaše ubit, al' onoga konji izvezu
Besmrtni brzi, što bozi darovaše Peleju u dar.

SEDAMNAESTO PJEVANJE

(26. dan. Nastavak)
Menelaj se odlikuje.

15. Borba oko Patroklova tijela. 1-761.

A. Menelaj i Hektor. 1-105.

a. Menelaj ubija Euforba. 1-60.

Opazi Aresu mili Menelaje, Atrejev sinak,
Gdje su savladali Trojci Patrokla u pokolju bojnom,
Te kroz rtnike pođe u oružju oružan sjajnom,
Mrtvog obilazit stane prvotelki materi nalik,
5 Tele kad oblazi mučuč, za porod ne znavši prije:
Tako Menelaj plavi obilazit štane Patrokla,
Pred njim koplje držeći pa i štit, što jednako svuda
Krije, onoga ubit želeći, s kime se skobi.
Ne smetnu Pantojev sin¹ kopljometni s uma Patrokla,
10 Koji nezazoran pade, već k njemu pristupi blizu
Te on Aresu milom Menelaju zboriti počne:
"Atride, gojenče Zeusov, Menelaje, narodna glavo,
Odlazi, ostav' mrtvaca i krvavu odoru na njem,
Jer od Trojaca nitko ni od slavnih od pomoćnika
15 Prije mene ga kopljem u kreševu ne zgodi ljutom;
Zato slavu i diku med Trojcima ostavi meni,
Da te ne oborim, slatki i medeni ne uzmem život."
Vrlo ozlovoljen reče plavokosi njemu Menelaj:
"Lijepo nije, o Zeuse, kad kliče se u obijesti!
20 Takovo srce nije u pardala, u lava nije
Niti u ljutog vepra u nerasta, koji imade
Najveću snagu, te od nje u, njega se nadimlju prsi,
Kako su Pantoja sini kopljometrti prkosa puni!
Ni Hiperenor jaki konjokrota mladosti svoje
25 Nije se nauživo, kad s pogrdom dočeka mene

¹ 9. Pantojev je sin Euforb; vidi 16. pjev., st. 808.

Govoreć, da sam ja med Argejcima najgori borac:²
Neće se nogama svojim povratiti na radost, mislim,
Čestitim roditeljima ni ženi miloj. I tebi
Tako ću snagu ja razglobiti, ako nasuprot
30 Staneš mi; nego ti velim, ukloni se deder i pođi
Natrag u mnoštvo te nemoj nasuprot stajati meni,
Dok te ne snađe zlo, a svršeno zna i budala."
Reče, - al' ne slušajuć odgovori ovaj i reče:
"Sad ćeš, o gojenče Zeusov, Menelaje, platiti meni,
35 Što si mi ubio brata i time jošte se dičiš
Njegovu ženu učiniv udovicom u kući novoj,
Roditeljima plač neizrečen zadav i tugu.
Ja ću doista njima jadnicima utjeha biti,
Ako im glavu tvoju donesem i oružje tvoje
40 Te sve Frontidi divnoj i Pantoju u ruke metnem.³
Ali sad ćemo odmah u borbi se ogledat nas dva,
Pa će se prekinuti, tko bježat će, tko li nadvladat."
Reče i zgodi ga u štit, što svuda jednako krije,
Al' ga ne probi mjed, već o štitu jakom se svine
45 Rt od koplja Euforbu, a onda podigne svoje
Atrejev sin Menelaj i ocu se pomoli Zeusu;
Onaj uzmicat stane, al' ovaj u dno ga grla
Rani, pošto se upe i pouzda u ruku tešku,
I kroz vrat mekani odmah kopljani rt mu iziđe;
50 Sruši se, stane ga jek, na njemu oružje zvekne.
Krvlju mu smoči se kosa (na kosicu Harita nalik),
Smoče se uvojci, koje i srebro i zlato⁴ drža.
Kao kad masline bujnu pothranjuje mladice tkogod
Na mjestu osamljenu, gdje obilno izvire voda,
55 Mladicu brsnatu krasnu, - potresuje vjetara popuh
Svakakvih njom, al' na njoj cvijeci bijeli cvatu,
Kad li iznebuha vjetar s olujom velikom dođe,
Iz jame istragne nju, i povali na zemlju odmah:
Tako Atrejev sin Menelaj kopljometnog ubi
60 Pantoju sina Euforba i skidat mu oružje stane.

b. Menelaj uzmiče ispred Hektora. 61-105.

Kao kad planinski lav u svoju se uzdajuć snagu
S paše najbolju kravu, što u stadu ima je, otme,
Koju najprije ugrabi on i zubima jakim

² 24-26. Da je Menelaj ubio Hiperenora, Pantojeva sina, a brata Euforbova, to se kaže u 14. pjev., st. 516-518., ali Hiperenor tamo ništa ne govori Menelaju, dakle ga i ne grdi.

³ 40. Frontida i Pantoj su roditelji Hiperenora i Euforba.

⁴ 52. "zlato i srebro", tj. zlatni i srebrni nakiti na glavi za držanje kose.

65 Slomi joj vrat te krv joj i utrobu ispija c'jelu
 Koljuć je, čobani i psi oko njeg stojeć daleko
 Mnogo veoma viču na njega, ali se neće
 K njemu približit, jer strah ih s bljedoćom osvaja vrlo:
 Tako se nikom od onih ne usudi srce u grudma
 Stupiti naočitom Menelaju tada nasuprot.

70 S Pantojevoga sina Menelaje lako bi bio
 Uzeo oružje slavno, al' Feb mu ne da Apolon,
 Koji Hektora na nj brzonogom Aresu sličnog
 Navede stvoriv se nalik čelovođi kikonskom Mentu,
 Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:

75 "Što se stići ne dade, o Hektore, to ti sad goniš,
 Konje potomka hrabrog Eakova, - al' njih je muka⁵
 Smrtnim ljudima krotit i upravljat, svakome drugom
 Osim Ahileju jednom, kog besmrtna porodi mati.
 Utom ti Atrejev sin Menelaje ubojni ubi

80 Ponajboljeg Trojanca Euforba, Pantoju sina,
 Braneć Patrokla, i njega žestine i junaštva liši."
 Tako rekavši bog u poslove vrati se ratne,
 A srce Hektoru mračno strahovita osvoji tuga,
 I on se ogleda tad po redovima bojnim i spazi

85 Jednog oružje slavno gdje skida, drugog gdje leži
 Mrtav na zemlji, i krvca kroz otvor mu iz rana curi,
 On kroz rtnike prođe u oružju oružan sjajnom
 Vrišteći, vatri bješe Hefestovoj sličan⁶, ugazit
 Koja se ne da, - i dobro vikača čuje Menelaj

90 Te se ozovolji i svom progovori junačkom srcu:
 "Jao li meni! da ostavim tu Patrokla, što leži
 Poradi časti moje, i oružje njegovo krasno,
 Zamjerit, bojim se, hoće Argejac, koji me vidi;
 Ako li savladan stidom u borbu s Hektorom zađem

95 I sa Trojancima sam, opkolit me mogli bi mnogi,
 Sve Trojance Hektor sjajnošljemac ovamo vodi.
 Ali zašto mi srce na takove pomisr misli?
 Tko se preko volje božje s junakom, kojega časti
 Bog, porvati želi, na njega se strovale jadi.

100 Zato mi zamjerit neće Ahejac ni jedan, kad vidi,
 Gdje ja od Hektora bježim, kad s pomoću bori se božjom.
 Ajasa grlatoga bojnika glas ja da čujem,
 Obadva mi bismo opet veselja se sjetili ratnog
 Iduć i protiv boga, Ahileju ne bismo l' spasli

105 Mrtva Patrokla, jer to bi sad u zlu nam najbolje bilo.

⁵ 75-76. Iz posljednjih stihova 16. pjevanja vidi se da se Hektor zaletio na Automedona, koji upravlja Ahilejevim konjima, hoteći ne samo ubiti Automedona nego i uzeti konje Ahilejeve.

⁶ 88. "vatri Hefestovoj sličan"; vidi 2. pjev., st. 426. i 9. pjev., st. 468.

B. Menelaj i Ajas protiv Hektora. 106-423.

a. Hektor uzmiče ispred Menelaja i Ajasa. 106-182.

Dok je u duši tako i u srcu svojem promišljo,
Uto i četa eto već trojskih, a pred njima Hektor;
Tada udari natrag Menelaje, pusti mrtvaca
Kao dugogrivi lav ogledajući se mnogo,
110 Kojega tjeraju psi i pastiri od obora vičuć,
Kopljima nasrćući; u grudma mu junačko srce
Trne, te nerado on od ograde goveđe ode:
Tako plavokosi ode Menelaj tad od Patrokla.
A kad već u jato dođe drugova, tad se obrnu
115 Gledajuć, gdje li je sin Telamonov veliki Ajas;
Odmah opazi boju na strani lijevoj njega
Gdje drugare hrabri i potiče, neka se biju,
Jer Feb Apolon stravu golemu naturi u njih;
K njemu potrči i stavši uz njega besjedu reče:
120 "Amo, Ajase dragi, da oko Patrokla se mrtvog
Trudimo, ne bi l' ga mi Ahileju spasli bar mrtva
Gola, jer oružje mu sjajnošljemac oduze Hektor."
Reče i okrene tim u Ajasu hrabrome srce;
On kroz rtnike pođe, plavokosi s njime Menelaj.
125 Kada već Hektor slavno s Patrokla oružje skine,
Stane ga vuć, da glavu s ramena mu oštrom ods'ječe
Mjeđu, a t'jelo dovukav da psetima trojanskim baci;
Al' tad se približi Ajas sa štitom kakono kula,
Odmah uzmakne Hektor, med drugove u četu zađe.
130 Na kola skoči i krasno Trojancima oružje preda,
U grad neka ga nose, da velika bude mu dika.
Širokim natkrije štitom Menetijevoga sina
Ajasa stojeći ko kakva nad djecom lavica svojom,
Kada se namjere na nju u dubravi lovci - a ona
135 Ide sa ludom djecom⁷, u njojzi se nadimlje snaga,
Koža se mršti njojzi na čelu i sakriva oči:
Tako i Ajas stane, Patrokla da viteza brani;
A s druge stajaše strane Menelaje, Aresu mili,
Atrejev sin, što jad mu u duši je rastao velik.
140 A sin Hipolohov Glauk, čelovođa likijskog roda,
Hektora pogleda mrko i napade na njeg veleći:
"Prvi ljepotico ti, o Hektore, slab si u borbi!
Za tobom ide slava i dika, al' opet si plašiv!
145 Pomisli, kako bi grad i tvrđavu mogao spasti
Sam sa narodom onim, u Iliju što ga imade?"

⁷ 135. "sa ludom djecom", o lavićima kao u 2. pjev., st. 311. o vrapčićima.

Neće se Likijac više ni jeđan okolo grada
 Boriti s Danajcima, jer nikakve ne bješe hvale,
 Što su se borili živo neprestano s mnogim dušmanma.
 Kako bi, čovječe strašni, junaka lošijeg spaso
 150 U vrevi ti, kad Argejcem Sarpedona prijana glavnog
 I druga pustio si, da bude im pl'jen i dobitak,
 A on je živ i tebi i gradu koristan vrlo
 Bio, a sada odbit od njega ne htjede pasa!⁸
 Zato ako me tko od likijskog posluša roda,
 155 Kući hajdemo, a Troji sudbina će prijeka doći.
 Da je Trojancima sada nepredljivo i smjelo srce,
 Kakvo je srce u ljudi, što bore se radi domaje
 S neprijateljima te trud i borbu zadaju njima,
 Mi bismo odmah Patrokla odvukli u strmeni Ilij.
 160 Da je u veliki grad gospodara Prijama mrtav
 Dospio on, i njega iz kreševa da smo izvukli,
 Brzo bi oružje krasno Sarpedonovo Argejci
 Na otkup dali, a samog u Ilij mi bi odvezli;
 Jer je subojnik onom ubijen, koji je prvi
 165 Kod lađa ahejskih junak i druzi mu borci izbliza.
 Ali junačinu ti se usudio Ajasa n'jesi
 Dočekat, u oči njega u dušmanskoj pogledat vici,
 Niti se boriti s njim, jer on je bolji od tebe."
 Mrko pogleda njega sjajnošljemac Hektor veleći:
 170 "Kako si takve, o Glauče, izustio r'ječi žestoke?⁹
 Za te sam mislio, aj, od svijju pametniji da si
 Onih, koji žive po likijskoj grudastoj zemlji,
 A sad ti pamet korim veoma, što si to reko
 Veleć, da Ajasa n'jesam gorostasnog dočekat htio.
 175 Ja ti se ne plašim ništa ni borbe ni topota konjskog,
 Nego je voljom Zeus egidonoša uvijek jači,
 Koji preplašit zna i junaka i uzet mu lako
 Pobjedu, a drugi put u borbu potiče opet.
 Nego, dragane, k meni pristupi i pogledaj djelo,
 180 Hoću li čitav dan nevaljao, kao što veliš,
 Biti, ili ću kojeg Ahejca prerevna borca,
 Odbit, te oko mrtvog Patrokla već neće se borit."

b. Hektor, u Ahilejevu oružju, iznova se bori. 183-261.

Hektor rekavši to, na Trojance se prodere viknuv:
 "Trojci i Likijci vi i Dardanci, borci izbliza,

⁸ 153. Glauk psuje Hektora što nije tijelo Sarpedonovo izbavio od pasa (tj. da ga ne drpaju psi, vidi 1. pjev. st. 4-5.), a ne zna da je Apolon tijelo Sarpedonovo dao prenijeti u Likiju (16. pjev., st. 676-683.).

⁹ 170. "takav", tj. koji si inače pametan.

185 Bud'te junaci, žestine, junaštva se sjetite, družu,
 Dok ja Ahileja na se nezazornog oružje metnem
 Krasno, uzeo što sam s Patrokla, pošto ga ubih."
 Tako rekavši riječ sjajnošljemac otiđe Hektor
 Iz boja ljutog i trčeć veoma brzo drugare

190 Nađe, nablizu ih sve, kad nogama stigne ih brzim.
 Slavno su oružje oni Ahileja nosili u grad.
 Prom'jeni oružje stavši daleko od bitke plačne,
 Svoje oružje on ratoljubnim Trojcima dade,
 Neka ga u sveti Ilij odnesu, a besmrtno uzme,

195 Pelejevoga sina Ahileja, što su ga bozi
 Nebeski ocu mu dali, a otac ostarjev da ga
 Sinu, al' starosti sin u njemu dočeko nije.
 Hektora opazi Zeus crnooblačnik gdje se daleko
 Oružjem Pelejeva oruža božanskoga sina,

200 I mahne glavom te ovo progovori svojemu srcu:
 "Jadniče, jošte ti smrt na pameti nije, a blizu
 Već ti je ona, i ti na sebe besmrtno mećeš
 Oružje onog boljara, od kojega i drugi dršću!
 Jakoga, miloga ti si drugara ubio njemu,

205 Pa si mu, kako nije u redu, sa pleći i s glave
 Oružje skinuo ti; a sad ću ti jakost ud'jelit
 Velj u u zamjenu zato, što skinut Andromaha neće
 S tebe oružje slavno Ahileja, nit' ćeš se vratit."
 Reče i obrvama Kronion namagne mrkim,

210 Oružje ugodi na njem, i uđe Aresa strašnog
 U nj Enijalija sila, junaštva i snage se njemu
 Udovi napune svi. Med slavljene on pomoćnike
 Zađe vičući vrlo, i svi ga očima vide
 Gdje u oružju hrabrog Ahileja blista; k junaku

215 Svakome on je pristupo i hrabrio r'ječima svakog:
 Mestla, Tersiloha, Glauka, Disenora, Medona tada
 Hrabraše, - Asteropeja, Hipotoja, Forkisa ktome,
 Hromija, Enoma još, što pogađač u ptice bješe.
 Ove je (hrabreći njih) govorio krilate r'ječi:

220 "Čujte me, hiljadni vi pomoćnici i susjedi naši,
 N'jesam tražio ja ni želio velikog mnoštva
 Pa vas radi toga sve iz gradova skupio vaših,
 Već da mi drage volje od Ahejaca, što rado
 Vojuju, branite žene i ludu djecu u Troji.

225 Tako misleći hranu i dare od naroda trojskog
 Uzimam i tim vas ohrabriti nastojim većma.
 Zato se naprijed svaki okreni te pogini ovdje
 Ili se spasti gledaj, jer običaj to je u boju.
 Tko god Patrokla dovuče konjokrotama Trojancem,

230 Ako i jest već mrtav, te odbjegne Ajas od njega,
 Tome ću odore dati polovinu, a drugu sebi
 Uzet ću sam, i diku toliku će imat ko i ja."

235 Tako im reče, a oni na Danajće pođu žestoko
Koplja uvis držeći, i srce se nadaše u njih
Od Telamonova sina od Ajasa otet mrtvaca, -
Lude, a mnogim je on između njih oteo život.
Grlatom vikne bojniku Menelaju Ajas ovako:
"Dragi Menelaje ti, o Zeusov gojenče, nas dva
240 Nećemo iz boja, mislim, povratit se. Za mrtvog ja se
Sada ne bojim toliko Patrokla, koji će brzo
Mesom nasitit ptice i trojanska pseta, koliko
Za glavu strepim svoju, da zlo joj se ne zbude koje,
I za tvoju, jer magla odasvud nas pritisla ratna -
Hektor - i nama se sada ukazuje prijeka propast.
245 Nego danajske zovni boljare, ne bi li čuli."
Reče, - i poslušā njega Menelaje, grlati boжник,
Danajcima povika, daleko stane ga vika:
"Prijatelji oj moji, čelovođe argejske mudre,
250 Koje općinskim vinom¹⁰ Menelaje i Agamemnon,
Atreja sinovi, časte, i koji čeljadi svojoj
Svaki zapov'jedate i Zeus vam udjeljuje diku, -
Teško je samu meni i vojsci motriti svakog
Vojvodu, gdje se je tako razgorjela zavada ratna,
Zato svaki nek ide, za zamjeru svaki nek znade,
255 Kada bi trojanskim psima Patroklo igračka osto."
Reče, - te Ojlejev sin brzonogi čuje ga Ajas,
Prvi mu dođe u susret trčeći po pokolju bojnom,
A onda dođe sam Idomenej i pratilac njegov
Enijaliju bogu ljudomori ravni Merion.
260 A drugim tko bi po svojoj pometi imena iskazo
Koji su iza ovih potakli na boj Ahejce!

c. Ljuta borba za mrtvo tijelo. 262-423.

265 Sabiti udare Trojci, a pred njima iđāše Hektor.
Kao što udara uspor u r'jeku veliki morski,
Gdje je nebeskoj ušće rijeci¹¹, - visoki br'jezi
Okolo ječe, jer hući iza njih pučina morska:
Tako vičuć Trojanci zalete se; okolo sina
Stojeć Menetijeva Ahejci jednoga srca
Mjedenim štitima svi se ogradiše; okolo njihovih

¹⁰ 249. "općinskim vinom", tj. vinom što ga daje narod (vojska) kralju da može njime častiti starješine; u 4. pjev., st. 259. kaže se tome vinu "starješinsko".

¹¹ 264. "nebeskoj rijeci", tj. rijeci u kojoj živi i kojom upravlja kakav bog; vidi u 16. pjev., st. 174., gdje se kaže: "nebeskog potoka Spermija sin", dakle je Spermij ime ne samo vodi nego i bogu te vode.

270 Kaciga sjajnih prosu magluštinu debelu Zeus bog,¹²
 Jer na Patrokla, sina Menetiju, mrzio nije,¹³
 Dok još bijaše živ Eakovu drugar potomku,
 Niti mu po volji bješe, da psetima trojanskim bude
 Plijen, i ohrabri zato drugare mu, neka ga brane.

275 Sjajnoke tada Ahejce Trojanci potisnu prvi,
 Pustiv mrtvaca svi se razbježe, ali ni jednog
 Prehrabri Trojci ubit ne mogoše, ako i šćahu,
 Nego oteti htješe mrtvaca, ali Ahejci
 Za čas od njega se samo udaljiše, jer ih okrenu
 Brzo veoma Ajas, što djelima svojim i licem

280 Za Ahilejem bješe nezazornim Danajac prvi.
 Naprijed jurne on kroz rtnike naličan vepru
 Nerastu, koji pse u planini i snažne mladiće
 Znade po dolinama (okrenuv se) lako raspršat,
 Tako ponosnog sin Telamona svijetli Ajas

285 Zašavši lako med Trojce rasprša njihove čete,
 Koje opkoliše mrtva Patrokla najviše misleć,
 Da će ga u svoj grad odvući i slavu steći.
 Svijetli sinak Leta Pelazga Hipotoj Patrokla
 Za nogu vući stane u kreševu ovome ljutom,

290 Uz gležanj obje mu žile privezaše remenom hoteć
 Hektoru tim i Trojancem ugodit, al' zlo ga brzo
 Snađe, a nitko od njega ne odbi ga, ako i šćaše:
 Sin Telamonov skoči na njega kroz vrevu ratnu
 Te ga izbliza u šljem sa mjedenim poličjem zgodi.

295 Pod oštricom kopljanim gustogriva kaciga pukne,
 Kada je veliko koplje i čvrsta pogodi ruka;
 Iz rane krvav mozak isprsnu niza c'jev koplja;¹⁴
 Snaga Hipotoju klone, iz ruke na zemlju pusti
 Nogu junačine sina Menetijeva Patrokla;

300 Ničice nad mrtvacem Hipotoje na zemlju pade
 Od grudaste Larise daleko; te on ni ocu
 Ni majci njega nije naplatio, vijek mu kratak
 Bješe, jer ga je kopljem junačina ubio Ajas.
 Hektor sjajnošljemac koplje na Ajasa blistavo baci,

305 Nego pogledav napr'jed umače mjedenom koplju
 Jedva Ajas, i tako junačine Ifisa sina
 Shedija pogodi Hektor, junaka fokejskog prvog
 (Taj u Panopeju slavnom množinom vladajuć ljudi
 Življaše): u kost ključnu po sredini zgodi ga Hektor,

310 Rt od mjedenog prođe oštrica ozdo kroz pleće.

¹² 268-269. Nije prosuo Zeus maglu samo oko kaciga nego oko čitavog onog mjesta gdje je bila borba oko Patroklova tijela; vidi st. 644. Zašto je Zeus maglu prosuo, nije jasno; vidi 16. pjev., st. 567-568.

¹³ 270. "mrzio nije" tj. ljubio ga je, milovao (figura koja se zove "litotes" kao npr. u nas: tebe hvale, a mene ne kude).

¹⁴ 297. "niza c'jev koplja", upravo niz cijev oštrica u koju je utaknuta kopljača.

315 Sruši se, stane ga jek, na njemu oružje zvekne.
 Ajas Forkisu hrabrom, što Fenopov bijaše sinak,
 Kada Hipotoja htjede da brani, trbuh probode
 Pa mu ispupak prebi od oklopa, u drob mu koplje
 Prođe, a on se srušiv u prašinu rukom se zemlje
 Hvati: rtnici svi uzmaoše i sv'jetli Hektor;
 Ciknu Argejci veoma, Hipotoja mrtvog odvuku,
 Forkisa mrtvog i skidat sa pleći im oružje stanu.
 Tada bi Aresu mili Ahejci potisli opet
 320 Trojce u Ilijski grad, nejunaštvo b' osvojilo Trojce,
 Slavu bi stekli silom i snagom svojom Argejci
 I preko Zeusove sudbe. Al' tada poticat stane
 Sam bog Apolon Eneju učiniv se Epita sinu
 Nalik Perifasu stasom, što kod starog oca mu bješe
 325 Glasnik i ostari tako; od duše mu prijatelj bješe;
 Nalik na toga reče Apolon, sin Kronionov:
 "Kako bi vi, Eneja, preko volje božije spasli¹⁵
 Strmeni Ilijski grad? Već i druge tako junake
 Vidjeh gdje se u jakost, u srčanost, u silu svoju,
 330 I u broj uzdaju svoj, iako ih premalo ima;
 A nama mnogo više no Danajcem pobjedu hoće
 Zeus-bog, a vi se vrlo bojite, nećete borbe."
 Reče, - i pozna Eneja daljnometnog tad Apolona
 U oči pogledav njega i Hektoru povikne glasno:
 335 "Hektore i druge vi pomoćnika i Trojaca vođe,
 Ruglo bi pravo bilo, Ahejci Aresu mili
 Da nas potisnu u grad, da svlada nas sad nejunaštvo.
 Ali nekoji bog uz mene stavši nablizu
 Veli, da premudri Zeus je i previšnji još nam pomoćnik
 340 U bici; zato pravce na Danajce udrimo sada,
 Nek ne povuku mrtvog Patrokla k lađama mirno."
 Reče i naprijed skoči daleko među rtnike;
 Onda se okrenu Trojci, nasuprot Ahejcima stanu.
 Tada opet Eneja Liokrita pogodi kopljem,
 345 Što sin Arizbasu bi, Likomedu čestiti drugar.
 Pade, i požali njega Likomed, Aresu mili,
 Pristupi vrlo blizu i izmetne blistavo koplje,
 Njim Apisaona, ljudma pastira, Hipasu sina,
 U jetru pod srcem rani i razglobi koljena njemu:
 350 Taj je iz grudaste zemlje Peonije došao bio,
 Iza Asteropeja prednjačit je znao u boju.
 Padne, i ubojni tad Asteropej požali njega
 I on poleti rado na Danajce borit se s njima;
 Ali ne učini ništa, jer stajahu oko Patrokla
 355 Danajci štitima se ogradiv i držahu koplja,

¹⁵ 327. tj. kako bi vi spasli grad da vam je Zeus protivan, kad se sada povlačite od borbe gdje vam Zeus pobjedu hoće? Drugi junaci nijesu takovi, nego i ako ih je malo, oni se hrabro bore.

Jer svud je Ajas i sve obilazeć mnogo nalago
Vičući, od mrtvacu nek nitko se ne makne natrag,
Neka se nitko ne bori pred ostalom ahejskom vojskom,
Već uz mrtvacu stalno nek stoje i bore se zbliza.
360 Tako je Ajas nalago gaćostasni, - crvena krvca
Nakvasi zemlju, te jedan za drugim padahu gusto
Mrtvi Trojanci tu i premoćni još pomoćnici
Pa i Ahejci, te nije bez krvce ni njima bila
365 Borba, al' mnogo su manje pogibali, jerbo su znali
Jedan od drugog propast odvratiti u četi vazda.
Tako se borahu oni ko oganj, i rekao ne bi,
Da su na nebu sunce i mjesec bili, jer borci
Maglom opstrti bjehu, a prvi junaci u boju
370 Stajahu okolo mrtvog Patrokla, Menetiju sina;
Ostali pak Trojanci i nazuvčari Ahejci
Mirno se borahu još pod nebesima vedrim, a sjaj se
Spustio žarki sunčani, na zemlji se čitavoj nije
Niti na brdima oblak pomaljo; na prekide tu se
375 Borahu, jedni drugih strijelama izmičuć ljutim,
Odvojeni daleko, a oni, što u sredini
Bjehu, stradahu s boja i magle, najbalje od njih
Nemila s'ječaše mjed, do sada dvojica samo
Naočita junaka, Trasimed i još Antiloh¹⁶
Ne znahu, da je Patroklo nezazorni mrtav, već mnjahu,
380 Da se u vrevi, živ s Trojancima naprvo bori.
Pazeći oni, da ne bi drugari im nagnuli u b'jeg
Ili ostali mrtvi, daleko bijjahu bojak;
Tako im naloži Nestor u barbu ih od lađa šaljuć.¹⁷
Teška i velika borba med onima trajaše vas dan;
385 Borcima umar je i znoj neprestano koljena kaljo,
Gol'jeni i svakom noge odozgo i ruke obje
I oči od teške borbe oko vrlog, dobrog drugara,
Što ga je imao Eakov potomak brzijeh nogu.
Kao što kada čovjek od bika velikog kožu
390 Čeljadi dade rastezat, a koža puna je masti;
Čeljad je pograbi odmah i vući je okrene stavši
U kolo, iz kože vlaga iscuri i prodirat počne
Mast, jer natežu mnogi, i koža se rastegne sasvim:
Tako su ovamo oni i onamo vukli mrtvacu
395 Na malom prostoru tad, i srce se nadalo njima:
Trojcem, da će mrtvacu odnesti u Ilij, - Ahejcem,
Da će k prostranim lađam; oko njegov trajaše ljuta
Borba, da ne bi ih mogo ni Ares razgonivojska

¹⁶ 378. Trasimed i Antiloh su braća, sinovi Nestorovi; vidi u 16. pjevanju, st. 317. i 321.

¹⁷ 383. O tom nalogu Nestorovu ne nalazi se naprijed nigdje ništa.

Pokudit niti Atena, pa bili i vrlo gnjevni.¹⁸
400 Takovu hudu muku junacima taj dan i konjma
Ostavi premudri Zeus, a divni Ahilej ni znao
Nije, da mu je mrtav Patroklo, jerbo su bojak
Bili Ahejci vrlo daleko od brzih lađa
Pod zidom trojanskog grada; u duši mislio nije
405 Za nj da nije živ, već na trojska nalego da je
Vrata i da će se vratit, jer mislio nikako nije,
Da će razoriti grad bez njega, a niti s njime,
Jer to često je čuo od svoje matere tajno,
Koja mu javljaše volju gromoglasnog velikog Zeusa.
410 Ali mu mati nije dojavila zla, što se zbilo:
Da mu je poginuo od sviju najdraži drugar.
A oko mrca se oni sa kopljima oštrim u ruci
Udilj potiskivahu i jedan drugoga klahu.
Tada je reko Ahejac mjedenhalja gdjejkoji ovo:
415 "Drugovi mili, mi se ka prostranim lađama vratit
Sa slavom ne možemo, već zemlja ovdje nek crna
Pod nama zine, jer bolje Ahejcima i to bi bilo,
Ako ovog mrtvaca konjokrotama Trojancem
Pustimo, da ga u grad odvuku i slavu steku!"
420 A Trojanac je reko junačina gdjejkoji ovo:
"Ako je, drugovi mili, i suđeno, da svi kod ovog
Čovjeka propadnemo, nek nitko se ne prođe borbe!"
Tako je mnogi kazivo i družima hrabrio srce.

C. Hektor hoće da otme Ahilejeve konje. 424-542.

Tako se borahu oni, a gvozden se urnebes¹⁹ dizo
425 Kroz trepetljivi eter u mjedeno nebo²⁰; međutim
Konji Eakovoga potomka stojeć daleko
Od boja plakahu sad, za uzdodržu saznavši svoga
Da ga ljudomora Hektor u prašinu obali mrtva.²¹
Hrabri Diorejev sin Automedon bičem je brzim
430 Mnogo tukao njih i udaro, mnogo je njima
Ljubaznih rekao r'ječi i mnogo prijetio njima;²²
Ali k lađama brzim, k Helespontu širokom oni
Nikako ne htješe ići ni u rat među Ahejce;

¹⁸ 399. "pa bili i vrlo gnjevni", tj. Ares na Ahejce, Atena na Trojance (Ares je neprijatelj Ahejaca, Atena Trojanaca).

¹⁹ 424. "gvozden urnebes", tj. neprekidan.

²⁰ 425. "mjedeno nebo", vidi 5. pjev., st. 504.

²¹ 426-428. Ahilejevi konji evo plaču za Patroklom; i u našoj narodnoj poeziji plaču katkad konji od žalosti; vidi u T. Maretića, *Naša narodna epika*, str. 29.

²² 431. Govorio je dakle konjima kao razumnoj čeljadi; vidi o tome u 8. pjev., st. 185-197.

435 Nego kao što stećak nepomičan stoji na grobu
 Pokojnog čovjeka kojeg il' žene, - tako su konji
 Uz kola stajali sad uz prekrasna, ni da se maknu,
 K zemlji oborivši glave, i tople od kanja suze
 Na zemlju tečahu njima, jer plakahu žaleć veoma
 440 Za uzdodržom svojim, a bujna se kaljaše griva
 Padnuv im s jastučića niz jaram na obje strane.
 Spaziv ih Kronov sin gdje plaču, bude mu žao,
 I mahne glavom te ovo progovori svojemu srcu:
 "Jadnici, čemu smo vas gospodaru Peleju dali
 445 Smrtniku, a vi ste dva i mladi i besmrtni oba!
 Zato li, da među ljudma jadnicima tugu imate?
 Nema doista ništa žalosnije, nego je čovjek
 Od sveg, što god diše na zemlji, što god se miče.²³
 Ali u umjetna kola ni Hektor, Prijamov sinak,
 Neće upregnuti vas ni vozit se, jer ja mu ne dam.
 450 Nije li dosta, što ima i oružje i što se diči
 Naprazno? A vama dvjema u koljena, u srce snagu
 Metnut ću, te ćete spašti Automedona iz borbe
 K lađama prostranima, jer Trojcem ću pustit još slavu,
 Te će ubijati moći, dok ne dođu k pokritim lađam,
 455 I dok ne zađe sunce, dok noćca se ne spusti božja."
 Tako rekavši snagu u konje udahne velju;
 Kada na zemlju oni otresu već prašinu s grive,
 Brzo kroz Trojce kola provezu i kroz Ahejce.
 A Automedon žaleć drugara, na kolima hiteć
 460 S Trojcima boraše se ko jastreb, kad med guske padne;
 Lako iz trojanske je galame bježao junak,
 Lako je napadao kroz mnoštvo prodiruć silno;
 Ali ubijao nije junake, kad ih je ganjo,
 Jerbo ne bješe lako u kolima čvrstima biti
 465 I navaljivati kopljem i konje upravljat brze.
 Kasno opazi njega Alkimedon očima svojim,
 Drugar, koji je sin Emonova bio Laeka.
 Za kola stane on i Automedonu će reći:
 "Koji je vrgao bog, Automedone, u tvoje
 470 Srce zaludnu miso i zdravu ti uzeo pamet?
 U vrevi prvoj ti s Trojancima boriš se eto
 Sam, a drugar je mrtav, a Hektor na plećima veće
 Dičeć se oružje nosi Eakovoga potomka."
 Njemu Diorejev sin Automedon odvrati na to:
 475 "Koji, Alkimedone, Ahejac umije ko ti
 Besmrtnu upravljat konje i krotiti njihnu žestinu

²³ 446-447. Da je čovjek najjadnije stvorenje na svijetu, to se veli i u Odiseji, 18. pjev., st. 130. 131., a tome odgovara i sveza: jadni (ili jadnici) ljudi, koja se često nalazi u Homera; vidi još 24. pjev., st. 525-526. Ipak se ne smije misliti da je Homer pesimističan pjesnik, a još su manje obuzeti pesimizmom ljudi o kojima on pjeva.

Osim Patroklo junak, svjetovač bozima ravni
 Živ dok bješe, a sada sudbina snašla ga i smrt?
 Nego prihvati bič i uzde blistave uzmi,
 480 A ja ću s kola sići, da s onima zametnem borbu."
 Reče Diorejev sin, a Alkimedon u kola bojna
 Odmah poleti te bič i uzde u ruke uzme,
 Iz kola onda skoči Automedon; Hektor ga spazi
 I odmah reče Eneji - nablizu ovaj je stajo - :
 485 "Svjetniče Trojanaca mjedenhalja, oj ti Eneja,
 Opazih eno brzog potomka Eakova konje
 Gdje se pokazашe sad; uzdodrže loše im jesu;
 Zato bih mogo ih, mislim, da uhvatim, ako se tebi
 Hoće u duši, jer oni usudili ne bi se nama
 490 Oprijet stavši nasuprot, u boju se ogledat s nama."
 Reče, - i poslušaj njega Antisov čestiti sinak;
 Onda pokriju pleći obojica suhim i tvrdim
 Štitima volujskima, na kojima bijaše mjedi
 Mnogo; s njima se združe bogoliki Aret i Hromij.
 495 I pođu; mnogo se njima u grudima nadaše srce
 Ubiti one i odvest vratova visokih konje,
 Lude! bez krvi njima povratit se suđeno ne bi
 Od Automeđona junaka. Zeusu se ocu
 Pomoli on, te snage, junaštva bude mu puno
 500 Mračno srce²⁴, pa svome drugaru prozbori vjernom:
 "Nemoj, Alkimedone, daleko držat od mene
 Konje, već mi ih drži uz leđa, brekću veoma;
 Jer ti ne mislim ja, junaštva da će se Hektor
 Proći, dokle se ne popne on na ljepogrive konje
 505 Divnog Ahileja ubivši nas; razagnat će prije
 Argejsku vojsku svu il' i sam med prvima past će."
 Tako rekavši vikne Menelaja, Ajasa oba:
 "Oj vi Ajasa dva, čelovođe argejske, i ti
 Oj Menelaje, prvim junacima povjer'te mrca,
 510 Neka ga opkole oni i čete odbijaju od njegov;
 Od nas dvojice živih odvratite nemili danak,
 Jer su pritisli eno u boju plačnom: Eneja
 I s njim svijetli Hektor, junaci trojanski prvi.
 Ali daleko sve to u krilu bogova leži;
 515 I ja ću izmetnut koplje, ostalo briga je Zeusa."
 Reče i zamahne kopljem dugosjenim i tad ga baci,
 Zgodi Areta u štit, što svuda jednako krije,
 Koplja ne odbi štit, već ono prođe kroz njega,
 Pa mu se kroz pojas ono u utrobi dolje zabode.
 520 Kao kad sjekiru oštru držeći udari snažan
 Čovjek tornoga vola za rozima i sve mu žile
 Prereže, a vo padne skotrljav se: tako i onaj

²⁴ 500. "mračno srce", tj. žalosno za Patroklom.

Na tle skotiljav se padne natraške, u utrobu koplje
Njemu se oštro zavrti i razglobi koljena njemu.
525 Al' na Automedona tad koplje izmetne Hektor;
Ali pogledav napr'jed umače Automedon koplju,
Jer se naprijed sagne, a duغو koplje se ostrag
U tle zabode, i rt kopljani zadržće odmah;
530 Onda ustavi Ares siloviti polet od koplja.
Jedan na drugog tad bi navalili mačem izbliza,
Da ih žestoke vrlo ne rastave Ajasa oba,
Koji u vrevu dođu, jer drugar ih pozvao bješe.
Njih se uplaši Hektor, Eneja se uplaši hrabri
I bogoliki Hromij te natrag udare od njih,
535 Ostave ondje Areta ležeći s ranjenim srcem;
A Automedon ravan brzonogom Aresu bogu
Odoru s onoga skine te kličući prozbori r'ječi:
"Malo je doista lakše za mrtvim Menetija sinom
U srcu meni od tuge, iako grđega ubih."
540 Reče i oruđe zatim sa njega krvavo skinuv
U kola metne pa i sam uniđe u njih obliven
Krvlju po ruku, po licu ko lav, što izjede bika.

D. Hektor se primiče k mrtvacu. 543-699.

a. Hektor nagoni Ahejce u bijeg. 543-625.

Opet se kreševo ljuto nad mrtvim rodi Patroklom,
Kreševo teško, plačno; Atena zavrigne svađu
545 Sišavši s neba dolje, jer Zeus je gromoglasni posla,
Neka Danajce digne, kad srce se njemu okrenu.²⁵
Kao kad premudri Zeus s nebesa ljudima smrtnim
Rastegne crvenu dugu, da znamenje bude im rata
Ili studene bure, na zemlji kojano ljude
550 Odbija od posala i ovcama u stadu udi:
Tako tada Atena crvenim se oblakom zaviv
Zađe u ahejsku vojsku i hrabriti svakoga stane.
Atrejevome sinu Menelaju snažnome prvom
Reče hrabreći njega, jer blizu on joj je bio,
555 Stasom i glasom se stvoriv neslomljivim Feniksu slična:
"Bit će, Menelaje, tebi sramota, poruga bit će,
Ako vjernoga druga Ahileja ponosnog sada
Pod zidom trojanskim psi povlačili budu brzići.

²⁵ 545-546. Ta je dva stiha poslije netko umetnuo koji nije promislio da su protivni stihu 596., iz koga se vidi da Zeus još jednake pomaže Trojancima.

560 Nego drži se hrabro i vaskolik potiči narod."
Njojzi prihvati riječ Menelaje, grlati bojnič:
"Starče Fenikse, oče, oj starino, - ej da, Atena
Dade mi snagu, da polet od mene odvrati str'jela,
Onda bih hotio ja uz Patrokla stajat i njega
Braniti, jer mi je mrtav veoma dirnuo srce.
565 Al' snagu ognjenti Hektor strahovitu ima, te neće
Prestati mačem sjeći, jer diku daje mu Zeus-bog."
Reče, - i sjajnoka odmah Atena vesela bude,
Što se je od svih bogova njoj pomolio prvój,
Pa mu pleći odmah i koljena objači ona,
570 U prsi smionost metne Menelaju, kakovu ima
Muha, koliko je god od ljudske tjerao kože,
Ona Ugristi hoće, i slatka joj ljudska je krvca:
U srce mračno vrgne Menelaju smionost takvu
Boginja, te on pođe k Patroklu i izmetne koplje.
575 Eetionov²⁶ sin med Trojancima bijaše Podes,
Bogat bješe i čestit; od pučana svijuu ga Hektor
Najviše štovo, jer bješe mu gost i ljubazan drugar;
U pojas pogodi njega Menelaj, plavokosi junak,
Kada je počeo bježat, i koplje mu proturi naskroz;
580 Sruši se, stane ga jek, a Atrejev sin ga Menelaj
Između Trojaca mrtva povuče med drugove guste.
Hektoru stupi bliže Apolon i hrabrit ga stane
Fenopu, Asija sinu, učiniv se sličan, što bješe
Najdraži prijau mu glavni u gradu živeć Abidu.
585 Tome se sličan branič Apolon učinivši reče:
"Koji će, Hektore, tebe Ahejac se preplašit više,
Kad od Menelaja bježat okrenu, koji je plašiv
Kopljanik odavno već? mrtvacu je digao sada
Između Trojanaca i odnio ubiv ti druga
590 Eetionova sina med borcima prvím valjana."
Reče, - i crne tuge tad Hektora obuzme oblak;
On kroz rtnike pođe u oružju oružan sjajnom.
U ruke egidu uzme, što sa nje se spuštaju kite,
Blistavu Zeus te Idu u oblake ogrne i tad
595 Bljesne i glasno vrlo zagrmi, egidom strese,
Pobjedu davaše Trojcem, Ahejce patjera u b'jeg.
Od svih Beoćanin stane Penelej bježati prvi,
Kojega u rame darne odozgo i pogodi koplje,
Napr'jed bo gledó je vazda; Pulidamasovoga koplja
600 U kost se zadre oštrice, jer ovaj ga rani izbliza.
Leita Hektor izbliza u članak pogodi ruke,
Alektionova sina, te ustavi od boja njega.
Taj se obazrev nagne da bježi, jer nije se nado,
Da će se više borit s Trojancima s kopljem u ruci.

²⁶ 575. Ovo je drugi Eetion, a ne otac Andromahin, o kojemu vidi u 6. pjev., st. 416-420.

605 A kad za Leitom Hektor poleti, tad Idomenej
Njega uprav u oklop kod prsiju uz sisu zgodi;
Dugo se prelomi koplje pri kraju, ciknu Trojanci;²⁷
Na Idomeneja tad, na Deukalionova sina,
Hektor izmetne koplje, na kolima kada je stajo,
610 Malo ne pogodi njega, al' rani Merionu druga
I uzdodržu, koji iz uređenog je Likta
Pratio njega, Keran po imenu (pješke je došo
Od lađa Idomenej); - Trojanci bi dobili snagu,
Keran da nije brže brzonoge potjero konje;
615 Tim Idomeneja spase, od njega odvratila danak
Nemili, a njegovog ljudomora usmrtila Hektor;
Pod čeljust, pod uho njega kad pogodi, zube mu izbi
Rt od koplja i jezik po sredini njemu probode.
Keran se iz kola sruši, i uzde mu na zemlju padnu.
620 Rukama svojim uzde Merion digna sa zemlje
Sagnuv se i on tad Idomeneju prozborila rječi:
"Šibajde konje sada, dok ne dođeš k lađama brzim.
Ta ti razbiraš i sam, da nemaju snage Ahejci."
Reče, - te ošine tad Idomenej ljepogriva konje
625 K ahejskim prostranim lađam, jer strah mu je u srce pao.

b. Antiloha šalje k Ahileju. 626-699.

Dobro Menelaje vidje i Ajas junačina s njime,
Odlučnu pobjedu da Zeus Trojancima sada već daje
Sin Telamonov im počne da govori veliki Ajas:
"Ao i ludak bi sada baš veliki vidjeti mogo,
630 Da sam gromoglasni Zeus Trojancima pomaže eto!
Strijele njihove sve pogađaju, tko god strijeljo,
Bio rđa il' junak, kad upravlja svaku Kronion;
A nama naprazno samo onako padaju na tle!
Nego dederte sad se dovinimo najboljoj misli,
635 Kako nam izbavit valja mrtvacu, kako l' se vratit
Valja, da budemo milim drugarima svima veselje,
Koji se, gledajuć amo, žaloste i već se drže,
Da će ljudomora Hektor strahovite ruke i svoju
Moći ustegnuti snagu, već na lađe da će navalit.
640 Bi li se našao drug, da ode javiti brže
Pelejevome sinu, jer ne mislim, glasove da je
Žalosne čuo, da milog drugara nestade njemu.
Ali ugledat takog Ahejca sada ne mogu,
Jer su i sami Ahejci i konji im opstrti maglom.²⁸

²⁷ 607. "ciknu Trojanci" od veselja što nije Hektor pogođen.

²⁸ 644-649. To je magla koja je spomenuta u st. 269. i 368.

645 Nego, o oče o Zeuse, iz magle izbav' Ahejce,
Daj nam vedrinu ti, da očima možemo vidjet,
A ti nas, kad ti se svidje, pogubide tad u svjetlosti."
Reče, - i ocu se Zeusu on smili, gdje ronjaše suze;
Odmah rasprša tminu i otjera maglu Kronion,
650 Ograne sunce, te bitka zablista sva u svjetlosti.
Grlatom vikne bojniku Menelaju Ajas ovako:
"Gledaj, o gojenče Zeusov Menelaje, nećeš li živa
Spazit Antiloha gdjegod junačine Nestora sina,
Njega potakni, da brže k Ahileju hrabrome ode
655 Kazati, da mu nesta drugara najdražeg od svih."
Reče, - i poslušna njega Menelaje grlati boжник
Te on otiđe, kao što lav od obora ide,
Koji se dražeći pse i pastire umori veće,
Oni stražeći svu noć ne dadu oteti lavu
660 Debelog goveđeg mesa, - navaljuje mesa želeći
Lav, al' ne može ništa učiniti, jer na nj iz ruku
Smionih gusta koplja i gorući ugarci²⁹ na njegov
Padaju, kojih se plaši, iako je žestok veoma,
Zorom odlazi dalje, a u srcu svome je bolan:
665 Tako grlati boжник Menelaje nerado vrlo
Otiđe od Patrokla bojeći se, da ga Ahejci
Od straha teškog dušmanma ne ostave, pl'jen da im bude.
Ajasima je on i Merionu mnogo nalago:
"Oj vi Ajasa dva, čelovođe argejske, i ti
670 Oj Merione, svaki nek ljupkosti jadnog Patrokla
Sada se sjeća, jer on je, dok življaše, umio svima
Ljubazan biti, a sada sudbina snađe ga i smrt."
Tako rekavši ode plavokosi junak Menelaj
Svud se ogledajuć nalik na orla, za kojega kažu
675 Od svih nebeskih ptica da najjači pogled imade;
Ako je on i u visu, al' dobro vidi, gdje leži
Zec u grmenu gustu brzonogi; na nj se zaleti
I zgrabivši ga brzo iz njega izvadi dušu:
Tako, gojenče Zeusov, Menelaje, sjajne si oči
680 Ti tad obraćo svuda po mnoštvu milih drugova,
Ne bi li živa gdjegod zamotrio Nestoru sina.
Odmah ga opazi on, gdje na l'jevoj strani u boju
Drugove svoje hrabri i potiče, neka se biju.
Bliže pristupivši k njemu plavokosi reče Menelaj:
685 "Amo, o gojenče Zeusov, Antiloše, tužne da čuješ
Glasove; ej da se to dogodilo nikada nije!
Mislim, da razbiraš i sam, gdje očima svojima gledaš,
Da bog na danajski rod strovaljuje jade, a Trojci
Pobjedu sada imadu; Ahejac je najbolji od svih
690 Ubit Patroklo, i za njim Argejci žale veoma.

²⁹ 662. "gorući ugarci", vidi 11. pjev., st. 553.

Nego ded odmah javi Ahileju k ahejskim trčec
Lađama, ne bi li barem mrtvaca bez oružja spaso
Na lađu; oružje s njega sjajnošljemac Hektor imade."

695 Reče, i prepadne se Antiloh čujuć r'ječi.
Zadugo bude nijem, a oka mu obadva suza
Puna budu junaku, i besjeda zapne mu bujna.
Ali ne pometne on Menelajev nalog, potrči
Te Laodoku drugu nezazornom oružje preda;
U blizini je taj kopitonoge upravljo konje.

E. Oba Ajasa, Menelaj i Merion spasavaju mrtvo tijelo. 700-761.

700 Plače Antiloh, i noge iznesu ga iz boja brze,
Da te glasove zle Ahileju dojavu brzo.
Tada, o gojenče Zeusov, Menelaje, srce u tebi
Ne htjede drugove branit u nevolji, kad je Antiloh
Od njih otišo, te vrlo za njime požale Pilci;
705 Već Trasimeda divnog Menelaje pošalje onim,
A sam k vitezu ode Patroklu; kad već dotrči,
Stane uz Ajasa oba i besjedu odmah im reče:
"Onog sam k brzim poslo ka lađama, neka k brziću
On Ahileju ode, al' ne mislim, taj da će sada
710 Doći, koliko se god na Hektora srdio divnog,
Jer se bez oružja svog s Trojancima ne može borit.
Nego dederte sad se dovinimo najboljoj misli,
Kako l' nam izbavit valja mrtvaca, kako li samim
Iz vreve trojanske izić, uteći smrti i Keri."

715 Veliki njemu sin Telamonov odgovori Ajas:
"Pravo si sve, o Menelaje, to, o preslavni, reko,
Nego se vas dva, ti i Merion, sagnite brže,
Podignite mrtvaca, iz borbe ga nos'te, a nas dva
Straga ćemo se s Trojci i s divnim Hektorom borit.
720 Imenjaci smo mi i jednakog srca u boju
Jedan uz drugog ljutom stojimo obično hrabro."
Tako im reče, a oni sa zemlje dignu mrtvaca
S velikom snagom visoko u naručje; trojanska vojska
Cikne ostragu videć Ahejce gdje dižu mrtvaca.
725 Trojci nalični psima polete, kojino skaču
Na vepa ranjenoga, pred lovcima mladima skaču;
Donekle oni trče želeći zaklati vepa,
Al' kad se med njima on u svoju se uzdajuć snagu
Okrene, uzmaknu svi i razlete se natrag kud koji:
730 Tako su hrpimice Trojanci jednako išli
Najprije mačevima i kopljima dvoreznim buduć;
Al' kad bi Ajasa dva se okrenula, stala nasuprot,
Lice bi onim se tad promijenilo, nitko se napr'jed

735 Nije usudio skočit i borit se, mrca da otme.
Tako su iz boja oni mrtvaca nosili krepko
K lađama prostranima, a borba je ljuta ostragu
Bjesnjela kao oganj, što buknuv iznebuha pali
Ljudima grad, te kuća u velikome plamenu
740 Nestaje, jerbo u oganj silovita vjetrina duše:
Tako od kopljanika i konja urnebes onu
Dvojicu pratio je neprestano, dokle su išli.
Kao što kada vuku mazgovi velikom snagom
Opasani il' brvno il' kakovo drvo lađeno
745 S brda gredovitom stazom, - mazgovi se jednako žure,
Od muke srce u njih i od znoja jednako slabi:
Tako su nosili oni mrtvaca krepko. Ostragu
Ajasa dva su Trojance uzbijala, ko što brežuljak
Ustavlja vodu šumovit daleko se u ravan šireć.
On i valove jake silovitih ustavlja r'jeka,
750 On i odbija sve i na tijek navraća ravan.
Njega ni te rijeke podroniti ne mogu tekuć:
Tako su Ajasa dva ostragu odbijala nasrt
Trojanski, ali oni slijediše, a dva junaka
Najvećma: sin Anhisov Eneja i sv'jetli Hektor.
755 Kao što kada oblak čvorkova ide il' čavki,
Glasno cikću, kad spaze sokola već iz daleka,
Njega, koji nosi poklaće pticama sitnim:
Tako ahejski sini od Hektora i od Eneje
Uzmičuć ciktahu glasno i borbu smetahu s uma.
760 Mnogo je oružja krasnog Argejcima okolo jarka,
Kada su bježali, palo, al' prestanka ne bješe boju.

OSAMNAESTO PJEVANJE

(26. dan. Kraj)

Hefest gradi štit.

16. Ahilej svršuje bitku. 1-242.

Tako se oni ondje ko živi borahu oganj.
Kad li Ahileju dođe Antiloh brzonogi glasnik,
Ondje Ahileja nađe ispred visokokljunih lađa.
Ono, što se već steklo, u duši misli Ahilej;
5 On se ozlovolji i svom progovori junačkom srcu:
"Jaoh li meni, što se dugovlasi opet Ahejci
Po polju splašeni metu i k svojim lađama trče!
Da mi bogovi samo ne dadu zlosretnu tugu,
Kako je mati mi ono iskazala te mi je rekla,
10 Da će još za mog života od dušmanske trojanske ruke¹
Najjači Mirmidonac sunčanu ostavit svjetlost.
Doista junački sin Menetijev sada je mrtav,
Smjelica! a ja sam njemu govorio, neka se vrati
K lađama odbivši oganj, sa Hektorom nek se ne bori.
15 Dok je u srcu on i u duši tako promišljo,
Uto se približi k njemu sve tople roneći suze
Ponosnog Nestora sin i glasove kaže mu jadne:
"Jaoh li meni, o sine junaka Peleja hrabrog,
Tužne ćeš glasove čut, ej to da se nikada ne zbi!
20 Mrtav leži Patroklo bez oružja, sad se oko njegov
Bore, a oružje sam sjajnošljemac Hektor imade."
Reče, - i crne tuge Ahileja obuzme oblak,
Te on čađavog praha objema rukama zgrabi
Pa ga saspe po glavi i milo nagrđi lice,
25 Pepeo crni sjedne na milenu košulju njemu.
Sam se Ahilej velik i golem izvali u prah,
Pa onda rukama kosu i grđit i čupati stane.
Robinje, što ih Ahilej s Patroklom zarobi nekad,
Tužec u srcu ciknu veoma i van izlete
30 Sve k Ahileju hrabrom, i tući se u prsi stane

¹ 9-10. Ovi stihovi nijesu u protivrječju sa stihovima 410. i 411. u 17. pjevanju jer tamo se kaže da mati Ahileju nije s a d a javila da je Patroklo mrtav, - a ovdje se kaže da mu je n e k a d rekla da je Patroklu suđeno umrijeti prije Ahileja.

Robinja svaka odmah, i svakoj koljena klonu.
 S druge pak ridaše strane Antiloh lijući suze,
 Ruke Ahileju držeć, a u srcu ovaj je slavnom
 Stenjo, Antiloh se bojo, da vrata sebi Ahilej
 35 Ne bi prerezo gvoždem; Ahilej jaokne strašno,
 Te ga gospođa majka u morskoj sjedeć dubini
 Uz stara oca² čuje, i lelek je stade, te k njoj se
 Nerejke boginje sve, što u dubokom bijahu moru,
 Sakupe. Dođe Glauka, Kimodoka, Talija dođe,
 40 Halija volujskih oči, Neseja, Spija i Toa,
 Dođe Kimotoa i s njom Akteja, s njom Limnoheja.
 Melita dođe, Jera, Amfitoa, dođe Agava,
 Dota, Prota, Ferusa, Dinamena također s njima.
 Dođe Deksamena, dođe Amfinoma, Kalijanira,
 45 Dorida, Ponopa dođe, Galatija preslavna jošte,
 Dođe Nemerta, Apseuda i Narejka Kalijanasa,
 Med njima bješe Janira i Klimena, bješe Janasa,
 Mera, Oritija zatim, ljepokosa još Amateja³
 I druge Nerejke sve, što u dubokom bijahu moru,
 50 Srebrna spilja se napuni njih, i tući se one
 Stanu u prsi sve, a Tetida tužnjavu začne:
 "Čujte me, sestre vi o Nerejke, da biste dobro
 Znale čujuć sve, koliko sam u srcu tužna.
 Teško nesretnoj meni, junaka jasnica rodih,
 55 Ja sam rodila sina nezazornog, jakog, junaka
 Poglavitoga i on mi ko mladica uzraste uprav;
 Ja sam uzgojila njega ko biljku u zavojnoj bašči,
 Onda ga u Lađama u srpastim poslah pod Troju,
 Da se s Trojancima bori, al' više ga dočekat neću,
 60 Da bi se u dom on u Pelejev vratio ikad.
 Dok mi je jošte živ i motri svjetlost sunčanu,
 Jadan je, a ja pomoći ne mogu mu k njemu pristupiv.
 Al' sad pogledat idem dijete milo i čuti,
 Kakva ga snađe tuga, od borbe dok je daleko."

A. Tetida obećava novo oružje. 65-147.

65 Iz spilje, kad to izreče, iziđe, a s njome i one
 Plačući pođu, i morski oko njih val se razbijo.
 Kada već one dođu do grudaste trojanske zemlje,
 Onda uzađu na br'jeg po redu, povučeni gdje su

² 37. "uz stara oca", tj. Nereja; vidi 1. pjev., str. 358.

³ 39-48. Drži se s pravom da su ti stihovi poslije umetnuti jer ovakvo suho nabranje golih imena ne odgovara načinu Homerovu; isporedi u 2. pjevanju nabranje vojvoda ahejskih i trojanskih (st. 494-877.), gdje su u nabranje upletene kraće i dulje zanimljive crtice o vojvodama i zemljama.

70 Oko Ahileja brzog mirmidonski brodovi bili.
Teško je jeco Ahilej, kad k njemu gospođa majka
Stupi i zakukav, ljuto sinovlju rukama glavu
Hvati i ridajuć ove progovori krilate r'ječi:
"Sinko, što plačeš, i tuga u duši kakva te snađe?
80 Reci, ne taji, ta tebi je Zeus izvršio ono,
Što si ga molio prije, spram njega digavši ruke,
U stisci da bi se našli Ahejci uz ktme lađene
Videći, da su bez tebe, da nemilu muku pretrpe."
Sin brzonogi njoj odgovori jecajuć teško:
"Majko, zac'jelo je to mi izvršio olimpski Zeus-bog,
85 Ali kakvo mi od tog veselje, kad mi Patroklo
Pogibe mili? od svijju drugova častih ga više,
Koliko glavu svoju; izgubih ga, Hektor ga ubi,
Oružje, - da je divota, - sa njega golemo skide,
Lijepo, kojim su darom darivali Peleja bozi
85 Onoga dana, kad tebe za ženu smrtniku daše.
Ej da si s boginjama sa morskim ostala ondje
I da je uzeo Pelej za ženu smrtnicu kakvu!
A sad golemu žalost pretrpjati i ti imadeš
U srcu za sinom mrtvim, jer njega dočekat nećeš,
90 Da se povrati kući, kad srce ne veli ni meni
Živjeti dulje i biti med ljudima, ako li Hektor
Ne pusti dušu prvi⁴ od mojega pogođen koplja,
I tim ne plati smrt Patrokla, Menetiju sina."
Lijući suze njemu odgovori Tetida zatim:
95 "Bit ćeš, o sine moj, kratkovječan, kako i veliš,
Jer iza Hektora odmah i tebe čeka sudbina."
Tad njoj ozlovoljen vrlo Ahilej odgovori brzi:
"Da mi je umrijet odmah, kad nije mi suđeno bilo
100 Svog ubijenog branit drugara, koji daleko
Od doma očinskog pade, a mene mu ne bi, da budem
Branič mu od smrti pr'jeke! A sada mi povratka više
U zemlju očinsku nema, Patrokla spasao n'jesam
Niti ostale druge, što mnogo ih pogubi Hektor,
Nego kod lađa sjedim zemaljsko zaludno breme,
105 Takav, kakav Ahejac mjedenhalja nije u boju
Nikoji, a u riječi junaci drugi su bolji;
Tako između ljudi i bogova nestalo svađe
I gnjeva, što u žestinu i mudra čovjeka vodi!
Od meda, koji teče niz usta, mnogo je slađi
110 Gnjev i kakono dim u grudima ljudskim se diže;
Tako junacima kralj Agamemnon razgnjevi mene,
Nego pustimo to, nek bješe, iako smo jadni,
Na silu srce u grudma zatomimo svoje.

⁴ 92. "prvi"; tj. i drugi će Trojanci pasti kad ja uđem u boj, a Hektor prvi; nema se uzeti u doslovnom smislu, nego kao da je rečeno: među prvima.

115 A sad Hektora idem ubilca drage mi glave
 Stići. Onda će Kera na mene, kada je Zeus-bog
 I drugi besmrtni bozi izvršiti ushtiju meni.
 Ni sam jaki nije Heraklo umako Keri,
 Koji gospodu bi Kronionu najdraži od svih,
 Nego ga svlada sudbina i Herina teška ljutina;
 120 Ako me jednaka čeka sudbina, tako ću i ja
 Ležati mrtav, al' slavu i diku sad hoću da stečem.
 Neka Trojanka mnoga i Dardanka njedara niskih⁵
 Rukama obadvjema od obraza nježnijeh suze
 Utire, kad je na tugu, na jecanje nagnam, nek znadu,
 125 Kako me veće dugo u boju nema, a mene
 Od boja odvracat nemoj; iako me ljubiš, ne mogu."
 Boginja srebrnih nogu odgovori Tetida njemu:
 "Istinu doista reče, o sinko! neslavno nije⁶
 Pr'jeku odbijati smrt od drugova, kad su u škripcu.
 130 Ali je mjedeno tvoje i blistavo oružje krasno
 Sada u Trojanaca, na plećma sjajnošljemac Hektor
 Ima ga i njim se diči, al' ne kažem, da će se dugo
 Dičiti njime, jer smrt je i samome njemu već blizu.
 A ti u vrevu ratnu ne zalazi nikako prije,
 135 Nego što očima svojim gdje dolazim ugledaš mene;
 Ja ću uranit sutra, kad ograne sunce, i tebi
 Don'jet ću oružje krasno od gospoda boga Hefesta."
 Tako boginja reče i otiđe od sina svoga,
 K morskim se okrene sestram i ovu im besjedu rekne:
 140 "Vi zaronite sada n morska široka njedra,
 Morskog starinu vidjet otiđ'te i očeve dvore
 Pa mu recite sve, a k Hefestu, slavnom vještaku,
 Ja na široki idem na Olimp, ne bi li htio
 Slavno oružje dati i presjajno mojemu sinu."
 145 Tako im reče, a one u valove zarone morske,
 A na široki Olimp srebronoga boginja ode
 Tetida, da svom sinu donese oružje slavno.

B. Ahilej zastrašava Trojance. 148-242.

150 Noge odnesu nju na Olimp. Uto Ahejci
 Od ljudomore bježeć od Hektora s vikom golemom
 Dođu k Helespontu već i k lađama prostranim dođu.
 Tada Patrokla mrtva, Ahilejevoga drugara,
 Nazuvčari Ahejci iz str'jela ne bi odvukli,
 Jer ga stigoše opet brzonogi konji i vojska

⁵ 122. "njedara niskih", tj. kojima njedra od gornje odjeće padaju ispred pojasa.

⁶ 128. "neslavno nije", tj. slavno je; litota (vidi 17. pjev., st. 270).

155 I sin Prijamov Hektor junaštvom nalik na oganj.
 Triput je svijetli Hektor potegnuo za noge onog
 Hoteći ga odvući, Trojancima vikaše glasno;
 Žestokim opasana junaštvom Ajasa oba
 Triput odrinu njegov od mrtvacu, a on bi stalno
 160 Junački u vrevu sad se zaletio, sada bi opet
 Stao cičeći glasno i uzmicu nimalo nije.
 Kao što ne mogu poljski pastiri od strva lava
 Riđeg, veoma gladna odagnati, tako ni do dva
 Ajasa oružana ne mogoše od mrtvog t'jela
 Prijamovoga sina odagnati Hektora divnog.
 165 Oteo on bi mrtvaća i slavu bi steko golemu, -
 Ali s Olimpa brza vjetroznoga Irida s glasom
 Pelejevome sinu doteče, nek oružje uzme
 (Ne znaše Zeus nit ikoji bog, jer posla je Hera),
 Bliže k Ahileju stupi i krilate prozbori r'ječi:
 170 "Diži se, Pelejev sine, od svijuju strašniji ljudi,
 Braniti idi Patrokla, zbog kojeg je pokolj sad grozan
 Nastao pred lađama; junaka ubija junak
 Mrtvog dok Danajci brane Patrokla, a Trojci ga silom
 U grad hoće odvući u Ilij vjetroviti, strmi.
 175 Najjače svijetli Hektor odvući nastoji njega,
 Srce ga njegovu goni, da glavu s nježnoga vrata
 On odsiječe Patroklu i nabije onda na kolac.
 Nego ustani daj i ne leži; stid' se u duši,
 Kada bi trojanskim psima Patroklo igračka osto;
 180 Tebi će biti sramota, Patroklo l' se nagrđen vrati."
 Njojzi odgovori divni brzonogi na to Ahilej:
 "Koji te poslao bog, oj Irido, glasnicu k meni?"
 Njemu prihvati riječ vjetroznoga Irida brza:
 "Žena Zeusova slavna, Ahileju, posla me k tebi,
 185 Ne zna ni Kronov sin visokovladni, ne zna ni jedan
 Besmrtnik drugi, što žive po presnježnom olimpskom brdu."
 Tad odgovarajuć njojzi Ahilej brzonogi reče:
 "Kako da u vrevu zađem, ta u njih je oružje moje!
 A mati mila mi reče, da prije se nemam oružat,
 190 Negol' je očima svojim gdje k meni dolazi zgledam:
 Oružje od Hefesta obrekla je krasno mi don'jet.
 Ne znam, koga bi drugog na sebe oružje vrgo,
 Osim štita, što Ajas imade sin Telamonov;
 Ali i taj se sam med rtnicima nalazi sada
 195 Oko tijela mrtvog Patroklova bijući kopljem."
 Njemu prihvati riječ vjetroznoga Irida brza:
 "Dobro znamo i same⁷, da u njih je oružje tvoje,
 Nego onako se samo po opkopu Trojcem pokaži,
 Ne bi l' se preplašili i ne bi li prestali oni

⁷ 197. "znamo i same", tj. ja i Hera.

200 Od rata, ahejski ne bi l' odahnuli ubojni sini
 Od ratne stiske, ma bio i malen od rata odah."
 Tako rekavši riječ brzonoga Irida ode;
 Tad se ljubimac božji Ahilej digne, a njemu
 Egidu s kitama baci na junačke pleći Atena,
 205 Boginja uzorita ovjenča mu oblakom glavu,
 Oblakom zlatnim i plamen na njemu zapali sjajni,
 Kao što kada se dim pod nebeša iz grada diže
 S otoka kojeg daleko, što otimaju dušmani;
 Građani čitav se dan ogledaju u ljutom boju
 210 Iz grada svog, a sunce kad utone veće, tad ognji
 Gusti se svuda razgore po otoku, od njih se uvis
 Uzdiže sjajni plamen, i susjedi mogu ga vidjet,
 Ne bi l' u lađama došli, da nevolju odbiju kletu:
 Tako se pod nebo plamen Ahileju dizaše s glave,
 215 Od zida stupi daleko uz opkop, među Ahejce
 Ne pođe pamteći savjet, što mudro mati mu reče.
 Onamo stavši vikne, a Palada dalje Atena
 Cikne, - pomaganju strašnu med Trojce vrgne Ahilej.
 Ko što je jasan glas od trube, kada zatrubi,
 220 Kada okolo grada dušogubni vrve dušmani:
 Tako glas tad potomka Eakova bijaše jasan.
 Kad čuju mjedeni glas potomka Eakova Trojci,
 Svima se srce potrese, ljepogrivi njihovi konji
 Natrag udare s kolma, jer slučajahu tugu u duši.
 225 Strah uzdodrže zgrabi, kad vječiti opaze oganj⁸
 Gdjeno Peleja sinu junačini strašno vrh glave
 Gori, a sjajnoka ga zapalila bješe Atena.
 Triput na opkopu divni Ahilej povikne glasno,
 Triput uzmaknu tad pomoćnici slavni i Trojci;
 230 Najboljih dvanaest k tome junaka pogine ondje
 Od kopalja svojih i kola. Ahejci Patrokla⁹
 Veselo izbave tada iz dohvata oštrih strijela
 Te ga na nosila metnu, drugari ga opkole dragi
 Plačući, za njima pođe Ahilej brzonogi divni
 235 Tople lijući suze, kad opazi vjernog drugara
 Oštrom mjeđu proboden na nosilima gdje leži.
 Njega je s kolima on i s konjima u bitku slao,
 Ali ga živa nije na povratku dočeko više.
 A sunce neumorno volooka gospođa Hera
 240 Pošalje, nek u Okean preko volje utone svoje.
 Utone sunce, i onda Ahejci prestanu divni
 Od toga pokolja ljutog i jednako krvavog rata.¹⁰

⁸ 225. "vječiti oganj", vidi 5. pjev., st. 4.

⁹ 230-231. Značenje je: dvanaest je ljudi u onoj vrevi što popadalo s kola i pogaženo, a što nabolo se na koplja onih koji su bježali iza njih.

¹⁰ 239-242. Hera šalje sunce na počinak prije vremena da Ahejci dahnu od bojne muke.

17. Trojanci vijećaju. Hektor i Pulidamas. 243-313.

A s druge strane Trojanci od kreševa uzmaknu strašnog,
 Onda od kola svojih brzonoge otpregnu konje,
 245 Stanu se kupit u v'jeće - na večeru ne misleć jošte.
 V'jeće, dupke stojeći, učiniše i nitko nije
 Sjedjeti smio, jer drhtahu svi, jer se sada Ahilej
 Opet pokazo, a dugo izbivo je od tužnog boja.
 Razumni Pantojev sin Pulidamas njima ovako
 250 Počne govorit, jer on je budućnost i prošlost znao,
 Hektoru bio je drug (u jednoj se rodiše noći),
 R'ječima on, a Hektor pretežniji bijaše kopljem.
 Taj im dobro želeći progovori i rekne ovo:
 "Dobro mislite, druži; jer u grad se sada povratit
 255 Svjetujem ja i ne velim božansku čekati zoru
 Kod lađa na ravnici; daleko smo od zida gradskog.
 Dokle se srdio onaj na Agamemnona divnog,
 Dotle je lakše nama vojevat s Ahejcima bilo,
 Tad sam se i ja sam veselio, kod lađa speći,
 260 Misleći lađe osvojiti uzvijene na oba kraja.
 Ali se sada strašno Ahileja brzoga bojim,
 Kakvo je srce u njega žestoko, hotjeti neće
 Ostati na polju on, gdje Trojanci i gdje Ahejci
 Dijele srčano boj u sredini, nego će poći
 265 Te će se boriti za grad, za žene¹¹ se boriti trojske.
 Nego hajdemo u grad, pokor'te se, tako će biti.
 Noć je ambrosijska¹² sada brzonogog Peleju sina
 Odbila, ali sjutra u oružju ako li bahne
 Te nas zateče ovdje, tad mnogi dobro će njega
 270 Zapamtiti; onaj će doći u Troju veseo svetu,
 Koji uteče, a mnoge Trojance će jastrebi i psi¹³
 Jest, - o j da je to daleko od mojega uha!
 Ako li pristanemo na moju, premda smo tužni,
 Vojska nam na mjestu zbornom po noći će biti, a grad će
 275 Zidovi braniti i kule i visoka vrata i ktome
 Vratna zglobljena krila i tesana, zaprta, duga,
 A sjutra u zoru rano oružav se oružjem svi mi
 Na kule stan'mo, tad teško Ahileju, ako se htjedne
 Za grad boriti s nama od brodova došavši brzih.
 280 K lađama natrag, otići će on visokovrate konje
 Svakakve nasitiv trke trčeći okolo grada.
 Ali mu srce neće dopustiti u grad provaliti
 Nit' ga razoriti, već prije će psi razderati ga brzi."
 Mrko pogleda njega sjajnošljemac Hektor i reče:

¹¹ 265. "za grad", tj. Troju, da je osvoji - "za žene", da ih zarobi.

¹² 267. Noć je "ambrosijska" zato jer snom krijepi ljude i životinje, kako ambrosija krijepi bogove.

¹³ 271. "jastrebi i psi", vidi 1. pjev., st. 4, 5.

285 "Nije mi milo to, Pulidamase, što veliš,
 Koji nas svjetuješ u grad povratit se, stisnut se u njem!
 N'jeste li siti još, med zidovma što stisnuti bjeste.
 Prije su svi za Prijamov grad kazivali ljudi
 Smrtni u njemu da mnogo imade zlata i mjedi,
 290 Al' sad je zaklada krasnih iz domova nestalo naših,
 Mnogo na prodaju blaga u milenu Meonsku zemlju,
 I u Frigiju ode, jer Zeus se rasrdi silni.¹⁴
 A sad gdje mi je slavu kod brodova postići dao
 Krona lukavca sin i pritisnut k moru Ahejce,
 295 Ludove, nemoj misli u narodu takve kazivat,
 Jer ja nikome neću dopustit da poslušā tebe.
 A sad, kao što velim, učinimo dajmo ovako:
 Večerā četimice po vojsci uzmite sada,
 Na stražu pazite samo, i budan nek ostane svaki.
 300 Kojeg Trojanca muči i odviše njegovo blago,
 Neka ga skupi svega i narodu dade potrošit;
 Bolje je, da ga ovdje uživaju, negol' Ahejci.
 A sutra u zoru rano oružav se oružjem svi mi
 Oštri započnimo boj kod prostranih ahejskih lađa.
 305 Ako se doista divni Ahilej kod lađa digo,
 Teško li njemu, hoće l' u borbu! U vrevi ratnoj
 Opačoj bježati neću od njega, već ću nasuprot
 Stati, i mene će on pobijediti il' ja ću njega.
 Općeni bog Enijalij ubilca ubiti znade."
 310 Tako im veljaše Hektor, i trojanske ciknuše čete
 Lude, jer pamet iz njih Atena Palada uze.
 Hektoru povlade zlu svjetovaču, a nitko povladit
 Ne htje Pulidamasu, što savjet kaza im dobar.

18. Patroklo na odru. Naricanja. 314-355.

315 Večerā četimice po vojsci uzmu, a c'jelu
 Jecahu noć Ahejci i plakahu mrtvog Patrokla.
 Tužnjavu Pelejev sin među njima započne tužnu
 Ruke ljudomorne svoje drugaru na prsi mećuć;
 Vrlo je ljuto jeco ko lavica dugačke grive,
 320 Kojoj iz guštare lovac odnese laviće mlade;
 Žalost spopadne nju, kad onamo prekasno dođe,
 Doline prijede mnoge za čovjekom tražeć mu trage,
 Ne bi l' ga našla gdje god, jer gnjev je obuzima žestok.
 Tako jecajuć teško progovori on Mirmidoncem:

¹⁴ 291-292. tj. mnogo smo našega blaga morali prodati da možemo hraniti i oružati vojsku i iskupljivati sužnje; ne misli se prodati za novce, jer novaca u ono vrijeme nije bilo (vidi u 6. pjev., st. 236.), već u zamjenu npr. za žito, za stoku itd.

325 "Jaoh li meni, ludo govorih onoga dana,
 Kada sam kod kuće stao Menetija viteza tješit;
 Rekoh u Opois natrag dovesti mu preslavnog sina,
 Pošto razori Ilij i plijena dobije dio.
 Ali naume sve ne izvršuje ljudima Zeus-bog!
 Nama je suđeno tlo zakrvavit obojici isto
 330 Ovdje pod Trojom, jer neće ni mene, da mu se vratim,
 Starac konjanik Pelej u dvorima dočekat svojim,
 A ni Tetida mati, već zemlja će ovdje me kriti.
 Ali kad pod zemlju ja, o Patroklo, poslije tebe
 Idem, neću te prije šahraniti, negoli amo
 335 Oružje, glavu donesem krvnika junačkog tvoga;
 Ispred lomače tvoje sinova ću trojanskih sv'jetlih
 Zaklati dvanaest ljutit zbog tebe, što si ubijen.
 Dotle ćeš ležat onako kod brodova srpastih naših;
 Dardanke njedara niskih i Trojanke okolo tebe
 340 Plakat će tebe po danu, po noći roneći suze,
 Žene, koje smo snagom i kopljem dugačkim stekli,
 Kada smo ljudima smrtnim razarali obilne grade."
 To izrekavši vikne drugarima divni Ahilej,
 Uz vatru veliki tronog nek pristave, te će Patroklu,
 345 Sinu Menetija, brže izaprati krvave rane.
 Na žarki oganj koto za kupanje pristave oni,
 Naliju vode unutra, odozdo zapale drva;
 Trbušast tronog vatra zaokruži, voda uzavri.
 Kada im voda u kotlu u blistavome zakipi,
 350 Operu oni Patrokla i sjajnim ga namažu uljem,
 Mašču¹⁵ od devet ljeta tad rane mu napune oni,
 Onda ga metnu na odar i tankim pokriju platnom
 Od nogu pa do glave, a ozgo pokrovom b'jelim.
 Oko brzonogoga Ahileja čitavu noću
 355 Plakahu Mirmidonci Patrokla, jecahu nad njim.
 A Zeus progovori Heri i ženi svojoj i sestri:
 "Ipak ti pođe za rukom, volooka gospođo Hero,
 Da brzonogog digneš Ahileja, neka se bori!
 Doista tvoji su pravi Ahejci dugovlasi sinci!
 360 Njemu volooka Hera odgovori gospođa ovo:
 "Prestrašni Kronov sine, ta kakve to izusti r'ječi?
 Može i smrtni čovjek učiniti čovjeku štogod,
 Koji je smrtnik i sam i nije mudar toliko, -
 A ja, koja se prva od svlju boginja zovem
 365 S dvoga: sa svojega roda i tebi što sam se ženom
 Nazvala, koji si svima med bozima pravi gospodar,
 Ja da ne mogu ljuta na Trojce o zlu im radit!"
 Njih su se dvoje tu razgovarali besjedeć tako.

¹⁵ 351. "mašču", tj. mirisavom.

Ahilej dobiva novo oružje. Noć 26. dana. 369-617.

1. Tetida kod Hefesta. 369-467.

370 Tetida uto dođe srebronoga u dvor Hefestu
U dom zvjezdani, vječni, med dvorima božjima dični,
Mjedeni, koji si sam načinio bijaše hromac.
Nađe ga, a on se žuri i znoji, uz svoje se vrti
Mjehove, tronoga dvaest u svemu upravo gradi,
375 Da mu u sobi tvrdoj i hubavoj uza zid stoje,
Svakom ispod nogu njima kotače postavi zlatne,
Da mu sami od sebe u društvo bogova idu
Te se vraćaju natrag u dvore - da je divota.
Dotle su gotovi bili, al' ne bješe na njima uha
Umjetnih još; prilago ih baš i kovo je čavle.
380 Dok se je trudio umom, vještinom Hefest oko tog,
Tetida dođe k njemu srebronoga; - krasna je spazi
Harita, koja na glavi povezaču imaše b'jelu¹⁶
(Slavni je oženjen njom rukotvorac); pred Tetidu stupi,
Stisne joj ruku i ovu izustivši besjedu reče:
385 "Što te u dvorove naše, dugohaljko Tetido, nosi,
Časna i mila nama? - u dvore nam dolaziš slabo,
Nego bliže pristupi, da preda te darove metnem."
Svijetla boginja to kad izreče, napr'jed povede
Tetidu te je na stolac sa srebrnim klincima sjedne,
390 Na krasni umjetni stolac, i podnožje pod noge metne.
Slavnog vještaka zovne Hefesta veleći mu r'ječi:
"Dođi, Hefeste, tebe srebronoga Tetida traži."
Preslavni odvrati njoj rukotvorac besjedu ovu:
"Časna boginja dična u dvorima mojima to je,
395 Koja izbavi mene, daleko bolan kad padoh
Po volji matere moje bezobrazne, koja me hromog
Sakriti htjede, a tad bih pretrpio mnogo u duši,
Da me na krila svoja ne primiše Tetida i s njom
Zavojitoga Okeana kći Eurinoma zvana.
400 Devet sam godina kovo uza njih umjetna djela:
Savite pregljice, bočke i oboce i još đerdane
U spilji prostranoj ja, oko mene velji Okean
Šumeć i pjeneć se tako, za mene nikakav nije
405 Znao ni besmrtni bog ni ikoji umrli čovjek,
Samo Eurinoma znaše i Tetida, koje me bjehu
Spasle; - ove nam evo u dvorove sad, i života

¹⁶ 383. Jedna je od Harita dakle žena Hefestova; to ima vrlo dobar smisao jer Harite su boginje milote, a Hefest kuje djela puna milote. U Odiseji (8. pjev., st. 266-366.) Hefestova je žena Afrodita; pjesnik se dakle tu držao druge priče.

Spasenje valja da platim ljepokosoj Tetidi posve.
Deder preda nju metni, o Harita, darove krasne,
Dok ja mjehove spravim i drugo oruđe svoje."

- 410 Reče i zasopljen tad se gorostas od nakovnja digne
Hramljuć, a golijeni se pod njime micahu tanke.
Mjehove na štranu metne od ognja, a oruđe drugo,
Kojim se trudio bješe, u kovčeg srebrni spravi;
Zatim spužvom lice i obje obriše ruke,
415 Temeljni obriše vrat i rutave obriše prsi,
Košulju nadjene na se i batinu debelu uzev
Othramlje, sluškinje se uz njega svog gospodara,
Zlatne užurbaju tad, na djevojke nalične žive,
Pamet imadu one u duši, snagu imadu
420 I glas, a djela radit od bogova umiju vječnih.
Uz gospodara se one uzdahtaše, - on dotetura
K Tetidi bliže i sjedne na stolicu blistavu uz nju,
Stisne joj ruku i ovu izustivši besjedu reče:
425 "Što te u dvorove naše, dugohaljko Tetido, nosi,
Časna i mila nama? - u dvore nam dolaziš slabo!
Što si namjerna, kazuj, a duša me nuka izvišit,
Ako izvršiti mogu, i ako se dade izvršit."
Lijući suze njemu odgovori Tetida zatim:
430 "Je li, o Hefeste bože, na Olimpu boginja koja
Toliko jada i tuge u duši pretrpjela svojoj,
Kol'ko ih Kronov sin mimo druge zadade meni?
Od svih je pomorkinja pokorio smrtniku mene,
Peleju, sinu Eaka; veoma preko volje svoje
435 Dadoh se njemu obljudit; u dvorima Pelejev sad leži
Slab u starosti jadnoj; - al' drugo je na srcu meni.
Zeus mi je sina dao poroditi, dao othranit,
Poglavita junaka, - ko mladica uzraste uprav;
Ja sam uzgojila njega ko biljku u zavojnoj bašči.
440 Onda ga u lađama u srpastim poslah pod Troju,
Da se s Trojancima bori, al' više ga dočekat neću,
Da bi se u dom on u Pelejev vratio ikad.
Dok mi je jošte živ i motri svjetlost sunčanu,
Jadan je, a ja ne mogu pomoći mu k njemu pristupiv,
445 Djevojku, koju mu na dar izabraše ahejski sini,
Njemu iz ruku je nju Agamemnon uzeo sebi.
Za njom tužeći srce izjedo je sebi Ahilej,
A kod krma lađenih Ahejce stiskahu Trojci
I van ih ne puštahu. Starješine argejske staše
Moliti njega i mnogo darova mu slavnih obricat.
450 Tad se je on ustručavo odvratiti pogubu od njih,
Nego oružjem on naoruža svojim Patrokla
Te ga otpravi u boj i mnogu mu pridruži čeljad.
Čitav se borahu dan kod Zapadnih vrata, i Troju
Istog bi dana bili razorili, ali Apolon

455 Među rtnicima ubi Patrokla, posto je mnogo
Zla počinio bio, i slavu Hektoru dade.
Stog ti pred koljena padam¹⁷, kratkovječnom mojemu sinu
Ne bi li hotio ti udijeliti kacigu i štit,
Nazuvke prekrasne ktom, što ih kopče spučaju kruto,
460 I još oklop, jer onaj, što imaše, izgubi vjerni
Ubiti drug mu, a on na zemlji žalostan leži."
Preslavni odvrati njoj rukotvorac besjedu ovu:
"Ne boj se, samo nek to ti, o Tetida, ne muči srca.
Ej da ga sakriti mogu daleko od vreve bojne
465 I smrti, kad ga sudbina strahovita njegova snađe,
Ko što će oružje krasno zadobiti, kom će se mnogi
Čuditi tada čovjek, kad očima vidi ga svojim!"

2. Izrađivanje novoga oružja. 468-617.

A. Priprave. 468-477.

To izrekavši ode od Tetide, k m'jesima stupi,
Pa ih okrene k ognju i radit zapovjedi njima.
470 Dvadeset mješina duhat u pećima započne tada,
Iz njih udarat stane svakovrsna plamena para,
Sada da pomažu hitru Hefestu, sada da stanu,
Kako je njegova volja, i kako se svršuje poso.
U vatru tvrdu je mjed i kositer baca Hefest,
475 Baco skupocjeno zlato i srebro; nakovanj velik
Zatim navali na panj i rukom golemi čekić
Pograbi jednom, a drugom kliješta pograbi čvrsto.

B. Štit. 478-608.

Najprije težak štit i veliki načini kiteć
Svuda, okolo njega povuče presjajan obod
480 Blistav i stostruk, a zatim od srebra remen dodade.
Ploča bilo je pet na štitu¹⁸, na kojemu Hefest
Činiti poče umom, vještinom umještva mnoga.

¹⁷ 457. "stog ti pred koljena padam", nema se uzeti od riječi do riječi nego kao da se reče: vrlo te molim; isporodi pozdrav: ljubim ruku, kad se doista ne ljube ničije ruke.

¹⁸ 481. "ploča bilo je pet na štitu". Bilo je pet okruglih (ili gotovo okruglih, malo eliptičnih) ploča nejednake veličine, ali koncentričnih, položenih jedna na drugoj po veličini tako da je najveća ploča bila najdonja, a najmanja je bila najgornja, dakle je jedna ploča drugu pokrivala; cijela se vidjela samo naj-

a. Srednji krug: nebeski svod. 483-489.

485 Najprije načini zemlju, nebesa načini, more
I sunce neumorno i mjesec načini puni,
Zatim zvijezde sve po nebesima prosute c'jelim,
Snažnoga Orionu, Plejade, i ktome Hijade,¹⁹
Medvjeda²⁰, kog još zovu i Kola, koji se vrti
Na mjestu sveđ, Orionu neprestano motri,
Od svih se zv'jezda on u Okeanu ne kupa nikad.²¹

b. 1. prsten: život u gradu. 490-540.

490 Zatim načini dva na štitu lijepa grada
Smrtnih ljudi, te gozbe i svadbe bjehu u jednom;
Svati vođahu mlade iz njihovih soba po gradu
Uz svjetlost zublji, i pjesme svatovske se oriše mnoge:
U kolu igrajući okretali su se momci.
495 Svirala, forminga mnogo se tu razlijevala jeka,
Žene se čuđahu svaka kod kapije svoje stojeći.
Mnoštvo naroda bješe u skupštini; tu se je svađa
Rodila: prela se čovjeka dva krvarine radi
Za ubijenog nekog; govorio ljudima jedan,
500 Da je isplatio sve, a drugi porico primitak;
Oba željahu oni pred obranim prekinut sucem
Raspru, a narod je jednom i drugome viko pomažuć.
Narod su mirili ondje glasnici, starješine pak su
Sjedile na glatku svaki kamenu u svetome krugu²²

gornja ploča, a od drugih vidio se samo širok obod. Uresi koji se dalje navode bili su načinjeni (kako se samo po sebi razumije) na onome što se od pojedinih ploča vidjelo. Od kakova je metala koja ploča bila to se kaže u 20. pjev., st. 271-272. Zašto pjesnik nije prikazao gotov štit, nego ga prikazuje kako ga Hefest gradi, to se razabira iz bilješke u 3. pjev., st. 329-338.

¹⁹ 486. Plejade su poznate one zvjezdice što ih mi zovemo "Vlašići". - Hijade zove se pet zvijezda u "Biku"; to ime upravo znači "kišnice" jer su se pokazivale u kišno doba godine.

²⁰ 487-489. "Medvjed" (misli se tzv. "Veliki medvjed" ili "Kola") vrti se, kaže pjesnik, na istome mjestu sveđ i ne kupa se nigda u Okeanu; to znači, on se cijelu godinu vidi na nebu, nigda se ne spušta ispod horizonta u Okean koji okružuje zemlju; - "Orionu neprestano motri" kao da ga se boji jer je Orion upravo lovac (vidi u Odiseji, 11. pjev., st. 572-575) pa bi mogao ustrijeliti "medvjeda".

²¹ 483-489. Ovo je bilo načinjeno na najgornjoj ploči, a oni uresi što dalje dolaze bili su na obodima drugih četiriju ploča, po redu.

²² 504. "svetome krugu", tj. na odijeljenu od publike mjestu, određenu za obrane suce (dobre ljude, kmetove); krugu se tome kaže "svet" jer suđenje stoji pod zaštitom bogova, osobito Zeusa (vidi 9. pjev., st. 99.).

505 Skeptre glasnogrih držec glasnika u rukama svojim,²³
 S njima se dizahu svi i redom zborahu pravdu.
 Zlatna talenta dva u srijedi med njima bjehu,²⁴
 Da budu onom, tko pravdu među njima najbolje rekne.
 Okolo drugoga grada u oružju sjajući vojske
 510 Ležahu dvije, a miso u duši im dvostruka bješe:
 Ili razoriti grad il' nadvoje sve podijelit,
 Što god mileni grad imaća u sebi imade.
 Ali ih ne slušahu unutra, već zasjedu tajno
 Spremahu. Mile žene i djeca luda na zidu
 515 Stajahu braneći njega i slabi stajahu starci;
 Iz grada iziđu oni, a Ares i Palada bjehu
 Pred njima, oboje zlatni, i haljine na njima zlatne,
 Krasni, veliki bjehu u oružju, kakono bozi,
 Jasni veoma, a ljudi iza njih bijahu manji.
 520 Kada već do mjesta dođu, gdje zasjedu htješe učinit,
 K potoku, gdje je bio vodopoj čitavoj stoci,
 Onda se posade tu odjeveni oružjem sjajnim.
 Uhode ležahu dvije od ljudi podalje ondje
 Čekajuć, kad li će ovce, krivoroga goveda vidjet.
 525 Stada se pokažu brzo, a dva ih prate pastira
 Veselo svirajuć frulu, ne slutivši pr'jevare pritom.
 Kad njih opaze oni, tad udare, goveda stada
 Odmah otimat stanu, ovaca bjelorunih stada
 Također otimat počnu i čobane stanu ubijat;
 530 Al' kad veliku buku kod goveda začuju oni
 Drugi, pred zbornim mjestom što sjedahu, odmah na konje
 Skočiv poskokljive pođu u potjeru i stignu brzo.
 Stanuvši u red kraj r'jeke uz obale počnu se borit,
 Mjedena koplja od jednih polete k drugima odmah;
 535 Svađa i vreva bojna i pogubna nađe se Kera
 Istom ranjena jednog držeći, jednoga jošte
 Neranjena, a jednog već mrtva za noge vukuć
 Po bici: crven joj plašt na ramenima od krvi ljudske
 Bješe. A borci bjehu ko živi bijući bojak,
 540 Jedni od drugih svoje odvlačili su mrtvace.

c. 2. prsten: život na selu. 541 -572.

Načini plodnu njivu i ornicu buhavnu zatim
 Široku, trojačenu; orača bilo je mnoštvo

²³ 505. tj. kad bi koji od obranih sudaca htio da govori, dao bi mu jedan od glasnika skeptar u ruke za znak da on govori sada u službenom poslu.

²⁴ 507. O talentu vidi u Tumačenju riječi i imena na kraju knjige. Ima se misliti da je jedna i druga stranka metnula u sredini po jedan talenat prije početka parnice.

Tu i okretalo jarme te gonilo amo i tamo,
 Kad bi okrenuli već i na kraj kada bi došli,
 545 Onda bi k njima čovjek pristupo i medenog, slatkog
 Vina im davao vrč, te okretali bi duž brazda
 Opet hoteći na kraj da dođu prostrane njive;
 Ona se crnjaše ostrag i nalik na oranu bješe,
 Ako i bijaše zlatna, - divota doista bješe.
 550 Onda načini polje i visoki usjev na njemu,
 Tu su žetvari želi držeći srpove oštre,
 Na zemlju rukoveti po brazdama padahu guste
 Jedne, a druge vezači povr'jeslima vezahu slamnim;
 Tri su bila vezača, a ostrag su bili dječaci
 555 Kupeći rukoveti, u ruku ih noseć i hitro
 Onima ih dodajuć. Med žetvari stajaše šuteć
 Kralj se skeptrom u ruci na brazdi radosna srca.
 A podaleko pod hrastom glasnici spremahu jela
 Velikog zaklavši vola i uza nj se baveć, a žene
 560 Sipahu bijelo brašno i ljudima pravljahu ručak.
 Onda vinograd krasan i zlatan grozdova prepun
 Načini Hefest, te sve se po njemu črnjahu grozdi,
 A na srebrnom kolju uzvijale su se loze.
 Na obje strane jamu od čelika načini Hefest,
 565 Okolo plot od cina, a staza jedna je bila,
 Jedina, kojom su išli berači trgajuć grožđe.
 Djevojke nošahu mlade i nestašni momci pored njih
 Slatko medeno grožđe u košarama pletenim.
 A u sredini je dječak među njima udaro svima
 570 Ljupko u formingu zvonku i pjesmu Linovu²⁵ milu
 Pjevao nježnim glasom, a oni po njegovoj pjesmi
 Igrajuć, kličuć, ijučuć i skakučuć praćahu njega.

d. 3. prsten: pastirski život. 573-606.

Onda izradi stado ravnorogih goveda Hefest.
 Od zlata načinjena i kalaja goveda bjehu;
 575 Uzduž žubor-rijeke iz obora išla su mučuć
 Na pašu goveda ta pored rita, štono se njiše.
 Četiri s govedima pastira zlatna su išla,
 A sa pastirima devet brzonogih iđaše pasa.
 Na prva goveda dva strahovita lava navaliv
 580 Zgrabe rikača bika i vući ga stanu, a bik je
 Rikao glasno, te psi i momci ka biku polete.
 Lavovi raspore kožu na velikom biku te krvcu

²⁵ 570. Lin je po kasnijem pričanju grčkom bio prastari pjevač grčki, i po njemu su nazvane osobite neke pjesme.

585 Crnu i utrobu stanu ispijati; zalud pastiri
Vrkahu brze pse na lavove, a psi ih ugrist
Hoće, al' svaki put odskakuju, laju doduše
Vrlo blizu stojeći, al' opet se čuvaju dobro.
Pašnjak izdjelja tad rukotvorac slavni u dolu
Krasnome, - pašnjak je pun bjelorunih bio ovaca;
Načini kolibe ondje pokriveno, obore, staje.
590 Onda preslavni još rukotvorac izdjelja kolo
Slično onome kolu, što u Knosu, širokom gradu,
Nekada Arijadni ljepokosoj načini Dedal.²⁶
Rukama tu se držeći za članke igrahu momci,
Igrahu djevojke tu, što kući goveda stječu.²⁷
595 Haljine imahu tanke od platna one, a momci
Košulje satkane krasno, na kojima od ulja žice²⁸
Malo se sjahu, a djeve na glavi trakove krasne
Imahu, a zlatne mače o srebrnom remenju momci.
Sada su skakali momci i djevojke nogama vještima
600 Lagano vrlo, ko lončar kad točak sjedeć uz njega
Rukama svojim drži i ogleda, neće li letjet;
A sad su jedni k drugim po redu trčali opet.
Okolo ljupkog se kola nanizalo naroda mnogo
Veseloga, i njima božanski ciličuć pjevač
605 Pjevaše pjesme, a dva među njima bjehu igrača,
Pjevač začinjaše, a oni se vičaju sred njih.

e. Obod štita: Okean. 607-608.

Onda velilku silnu okeansku načini vodu
S kraja uz obod štita, što čvrsto bijaše složen.

C. Ostalo oružje. 609-617.

610 Veliki teški štiti kad skova Ahileju Hefest,
Onda mu načini oklop, što blistaše jače od ognja,
Teški mu načini šljem, što stoji čvrsto na čelu,
Krasni umjetni šljem, i kitu namjesti zlatnu
Na nj, i nazuvke još od kalaja načini mekog.
Pošto oružje sve rukotvorac preslavni svrši

²⁶ 592. Prastaroga umjetnika Dedala spominje Homer samo ovdje; vidi o njemu u Ovidijevim *Metamorfozama* 8. pjev.

²⁷ 594. "djevojke, što kući goveda stječu", to se razumije iz bilješke pjev. 11., st. 244-245.

²⁸ 595 -596. Da bi žice bile mekše i malo se sjale, škropljahu ih uljem; to se vidi i iz *Odiseje*, 7. pjev., st. 107.

615

Uzme pa pred noge majci Ahilejevoj ga metne;
Ona kakono jastreb sa Olimpa snježnog poleti
Noseći sinu svom od Hefesta oružje sjajno.

DEVETNAESTO PJEVANJE

(27. dan)

Prestanak srdžbe.

1. Tetida donosi Ahileju novo oružje. 1 -39.

Zora u šafran-plaštu od voda okeanskih pođe,
Besmrtnim bozima dan da donese i ljudima smrtnim.
Tetida od boga noseć Hefesta darove dođe
K lađama i nađe sina gdje grleći mrtvog Patrokla
5 Glasno plače, a mnoštvo drugara okolo njega
Ridaju; uзорita među njih boginja stupi,
Stisne Ahileju ruku i ovo izustivši reče:
"Sinko, pustimo ovog, nek leži, iako smo jadni,
Pustimo, kad je ubijen po odredbi bogova vječnih,
10 A ti od boga primi Hefesta oružje slavno,
Prekrasno, kakova nije na plećima nosio nitko."
Boginja rekavši to pred Ahileja oružje metne,
Čudno oružje sve zazvekeće onda, i drhat
Obuzme sve Mirmidonce, i da ga pogleda pravo
15 Nitko se ne usudi, već drhtahu, ali Ahilej
Kako ga vidje, još većma ljutina ga zgrabi¹, te njemu
Ispod kapaka se oči ko oganj strašno rasplamte.
Veseo bješe držeći u rukama darove sjajne
Od boga; i pun veselja, divote se nagledav mnoge,
20 Odmah materi svojoj progovori krilate r'ječi:
"Bog mi je oružje dao, o majko, kakvo i valja
Da bude djelo božansko, što ne može čovjek načinit.
Sad ću se ja naoružat, al' bojim se vrlo u duši,
Da mi na hrabrog sina Menetiju ne padnu muhe
25 I da mu u ranama probijenim od mjedi oštre
One ne ostave crve, da mrtva ne nagrde njega,
Da mu ne struhne koža, kad nesta života iz njega."
Boginja srebrnih nogu odgovori Tetida njemu:
"Neka ti samo to, oj dijete, ne muči srca!
30 Ja ću gledati od njeg da odvratim nemila jata
Muha, koje junake u boju ubite jedu.
Ako bude Patroklo i do kraja godine ležo,

¹ 16. "ljutina ga zgrabi", tj. na Hektora kojega sad može da ubije.

35 Bit će mu jednako koža još c'jela, ako ne ljepša.
Nego u skupštinu deder Ahejce zovni junake,
Na Agamemnona, ljudma pastira, prestan' se srdit,
U boj se brže oružaj i junaštvom ti se obuci."
Tako rekavši srce Ahileju ostavi smjelo.
U nozdre nato Patroklu ambrosije nalije i još
Nektara crvenoga, da koža mu ostane c'jela.

2. Skupština. 40-231.

A. Ahilej i Agamemnon hoće da se izmire. 40-144.

40 Onda divni Ahilej uz morskú obalu pošav
Strašno vikati stane i podjari tako Ahejce.
Koji su prije bili u prostoru okolo lađa,
Koji su bili krmari i držali krme lađene,
Koji su bili ključari i hranu d'jelili vojsci,
45 Svi ti pođoše sada u skupštinu, jer se Ahilej
Opet pokazó, a dugo izblvo je od tužnog boja.
I do dva Aresova drugara hramljući pođu:
Ustrajni ratnik Diomed i s njime divni Odisej,
Uprti oba o koplja, jer rane još imahu mučne;
50 Kada u skupštinu dođu, med prvima sjedoše ondje,
Posljednji od svih dođe junacima kralj Agamemnon
Jošte ranjen, jer njega u kreševu pogodi strašnom
Koon, Antenorov sin, mjedokovnim, preoštrim kopljem.
Pošto se svi već ondje Ahejci na iskupu nađu,
55 Onda se med njima digne Ahilej brzonogi veleć:
"Je li, Atrejev sine, obojici: tebi i meni,
Nastalo bolje što, kad zbog djevojke u srcu jadni
Stasmo se svađati svađom dušogubnom? Da ju je samo,
Kamo li sreće, strijelom Artemida zgodila svojom
60 Onoga dana, kad Lirnes razorih i nju prisvojih!
Ne bi toliki Ahejci sa zemljom golemom zube²
Složili³ ubiti rukom dušmana, kad se rasrdih.
Bolje je Hektoru to i Trojancima, ali Ahejci
Dugo će pamtiti, mislim, i tvoju svađu i moju.
65 Nego pustimo to, nek bješe, iako smo jadni,
Na silu milo srce u grudma zatomimo svoje.
Od gnjeva svoga ja ću da prestanem, jer neprestance

² 60-61. vidi 2. pjev., st. 690-691.

³ 61-62. "ne bi sa zemljom zube složili" (bolje bi bilo: sastavili, ali ne ide u stih!), tj. ne bi mrtvi licem pali na zemlju.

70 Meni se srdit ne valja; već deder brže potakni
 U boj, Atrejev sine, Ahejce dugovlase sada,
 Da ja u susret opet Trojancima dođem i vidim,
 Je li ih volja noćit kod brodova; mnogi će, mislim,
 Rado koljena svoja pregibati, koji iz borbe
 Pobjegne ljute koplja bojeći se našega oštrog."
 Tako im reče, i milo Ahejcima bi nazuvčarma,
 75 Jer se je Pelejev sin junačina prošao srdžbe.
 Med njima besjedu rekne junacima kralj Agamemnon
 S mjesta, gdje sjedio bješe (među njima ustao nije):
 "Vitezi danajski mili, oj Aresa ubojne sluge,
 Dobro je slušati onog, tko stoji, prekidat ne valja
 80 Njegovu rječ, jer i vještu tad govorit je teško.
 Kako bi mogao tkogod u ljudskoj velikoj vici
 Išta izreći il' čut?! i glasni se smete govornik.
 Ja ću Ahileju sve razložiti, a vi me drugi
 Danajci čujte, nek svaki razumije besjedu moju.
 85 Tu su mi besjedu sami Ahejci kazivali često,
 Oni me koriše mnogo⁴, al' ja vam nijesam tu krivac,
 Nego je krivac Zeus i Erinija mračna i sudba,
 U skupštini mi oni opačinu vrgoše ljutu
 U srce, kada sam dar od Ahileja uzeo divnog.
 90 Nego što mogoh učinit? božanstvo djeluje u svem.
 Časna je Zeusova kći Grehota, kojano kleta
 Svakoga prevarit zna; u Grehote nježne su noge,⁵
 Zemlje ne dotiče ona, već ljudma nad glavama hodi
 I njima udi te jednog od dvojice ona zaplete.⁶
 95 Jednoć prevari ona i Zeusa, za kojega vele
 Da je med bozima prvi i ljudima. Nego i njega
 Lukavo prevari Hera, iako je žensko stvorenje,
 Onoga dana, kad htjede Alkmene roditi sina
 Jakog Herakla u Tebi, u gradu tvrdih zidova.
 100 Zeus se hvaleći ovo med svima bozima reče:
 ""Čujte me, bogovi svi i boginje, svi me sad čujte,
 Da rekнем, na što me srce u grudima nagoni moje.
 Danas Ilitija će mukodavna čovjeka na sv'jet
 105 Izvest, koji će svima zavladatai susjedma svojim,
 Onog će plemena biti, što od krvi izlazi moje.""
 Njemu tad polukavo odgovori gospođa Hera:
 ""Slagat ćeš, Zeuse, i nećeš izvršiti besjede svoje!
 Deder, olimpski bože, zakun' mi se velikom kletvom,
 Da će onaj čovjek nad svima susjedma vladat,
 110 Da će plemena biti, što od krvi izlazi tvoje,

⁴ 86. "oni me koriše mnogo"; pjesnik poimence spominje među koriocima samo Tersita (u 2. pjev., st. 225. i dalje) i Nestora (u 9. pjev., st. 160. i dalje).

⁵ 91-92. O Grehoti vidi 9. pjev., st. 503-504.

⁶ 94. "jednog od dvojice ona zaplete", tj. kad se dvojica posvade, kao Agamemnon i Ahilej.

Onaj čovjek, što danas med nogama ženskima padne."⁷
 Tako će Hera, a Zeus ne opazi pr'jevare njene,
 Te se velikom kletvom zakune i prevari sebe.
 115 Olimpskoj gori onda sa glavice Hera otišav
 Stigne skoro u Argos u ahejski, gdje je znala,
 Stenela Perseju sina da žena prebiva snažna.
 Ta je sa sinom bila noseća sedam mjeseci;
 Njega na svjetlost Hera izvede nedonošče jošte,
 120 Ustavi porod Alkmeni, Ilitije ne pusti k njojzi;
 Onda Kronovu sinu progovori javljajuć njemu:
 "Daj da ti u srce riječ, o Zeuse bljeskometni, stavim!
 Čovjek se rodio čestit, Argejcima koji će vladat.
 Stenela, Perseju sina, Euristej sin je, od tvojeg
 125 Roda je on, te sramote da vlada Argejcima nema."⁸
 Tako mu reče, a Zeusa u grudima žalost duboko
 Žacne ljuta, i srdit za uvojke sjajne Grehotu
 Uhvati te se veljom zakune zakletvom tada,
 Da se već nikad Grehota, što svima uđiti znade,
 Neće na Olimpijsku goru i zvjezdano nebo povratit.
 130 Tako rekavši baci sa zvjezdanog neba Grehotu
 Rukom zavrtjev, te ona na ljudske tegove padne.
 Vazda je jecao zbog nje, kad gledaše miloga sina,
 Kakvu sramotu trpi Euristeju robujuć kralju.
 Tako ne mogah ni ja zaboravit one grehote,
 135 Kojom sagr'ješih jednom, kad velji sjajnošljemac Hektor
 Ubijaše Argejce pri krmama njihovih lađa.
 Ali kad ludo učinih, kad pamet mi oduze Zeus-bog,
 Popravit hoću sve i goleme darove dati.
 Nego u boj se diži i ostale potiči čete,
 140 A ja ću darove sve ti pokloniti, što ti je jučer,
 Došavši k tebi u čador, Odisej obećo⁷ divni.
 Ako te volja, a ti ded pričekaj, ako i jesi
 Željan, da zametneš boj, a sluge iz moje će lađe
 Don'jeti dare, da vidiš, koliko ti obilno dajem."

B. Vijeća se o početku bitke. 145-237.

145 Njemu besjedu ovu Ahilej brzonogi reče:
 "O Agamemnone kralju, o Atrejev preslavni sine,
 Darove prosto je tebi pokloniti, kako valjade,
 Il' ih zadržat, al' sad se veselja sjetimo bojnog

⁷ 140. "što ti je jučer... obećao". Ovo govori Agamemnon u jutru dvadeset sedmoga dana, a Odisej sa svojim drugovima bio je kod Ahileja u noći dvadeset petoga dana, mi bismo dakle rekli: prekjueer ili preksinoć, a Agamemnon veli: jučer; to je zato jer su Grci (kao i drugi stari narodi) brojili dan od jednoga sunčanog zalaska do drugog, - dakle Agamemnon može (ovdje i u st. 194.) s pravom reći: jučer.

150 Brzo, jer ne treba nama govorit i stajati ovdje
Ni oklijevat, jer djelo još veliko svršeno nije;
Kako će opet mnogi Ahileja vidjet u boju
Među ratnicima kopljem gdje čete trojanske bije,
Tako se svak vas sa svojim junakom⁸ poman nek bori."

155 Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
"Nemoj, junače dobri Ahileju, nalični bogu,
Sinove ahejske gonit pod Ilij s Trojancima u boj:
Oni su natašte još, a pokolj, kad jednoć se čete
Pobiju, i kad već bog hrabroćom obadv'je vojske
160 Nadahne, neće samo za kratko trajati vr'jeme;
Nego deder naredi, da kod brzih lađa Ahejci
Okuse jela i pića, jer to je junaštvo i snaga.
Ta dan ne može čitav do zalaska samog sunčanog
Čovjek, ako je gladan, s dušmanima bojak da bije;
165 Ako i želi u duši, da ostane s njima u boju,
Opet mu koljena tiho doteščaju, žeđa ga i glad
Stiže, a pritom u hodu i koljena njegova dršču.
Ali kada se jela i vina nasiti čovjek,
Onda se čitav dan s dušmanima boriti može;
170 Smiono srce je njemu u grudima, prije ne bole
Koljena njega, dok svi od borbe prestali n'jesu.
Nego deder narod raspusti, zapovjedi ručak
Gotovit, a Agamemnon, junacima kralj, neka dade
Dare u skupštinu don'jet, da svojim ih očima vide
Svi Ahejci, a ti u duši da veseo budeš.
175 Neka se digne on med Argejcima, nek se zakune
Kletvom, da onu nije obljubit u postelju išo,
Kako je, kralju, zakon čovječji med ženama, ljudma.
Neka se tvoje tebi u grndima srce umekša,
A on neka te u svom čadoru obilnom gozbom
180 Počasti, da ti časti od njega svakakve bude.
A ti ćeš, Atrejev sine, pravedniji i drugim biti,
Jerbo zamjere nema ni kralju, kad gleda ublažit
Čovjeka, koga je sam razljutio nekada prvi."
Njemu prihvati riječ junacima kralj Agamemnon:
185 "Draga je meni, sine Laertov, besjeda tvoja,
Jer si nam sve po redu razložio i sve si reko.
Ja ću se zakleti kletvom, i duša moja mi veli,
Neću pred bogom bit krivokletnik. Nego Ahilej
Ovdje nek ostane dotle, iako se boriti želi,
190 Ovdje ostan'te i vi u skupu, dok iz čadora
Darovi ne dođu amo, a onda vjeru da tvrdu
Uhvatimo, - a tebi, Odiseju, nalažem veleć:
Najčestitije momke u c'jeloj ahejskoj vojsci
Ti sad izberi, nek dare donesu, koje smo jučer

⁸ 153. "sa svojim junakom", tj. s neprijateljem na koga se namjeri.

195 Divnom Ahileju dati obrekli, nek žene dovedu;
 A vepra neka mi brzo u ahejskoj širokoj vojsci
 Spremi Taltibij, da žrtva i Suncu⁹ bude i Zeusu."
 Njemu besjedu ovu Ahilej brzonogi reče:
 "O Agamemnone kralju, o Atrejev preslavni sine,
 200 U drugo valja vrijeme oko toga trudit se više,
 Kada počinak kakav od ljutoga nastane boja,
 Kada već ne bude bijes toliki u grudima mojim,
 Gdje sad ubifi leže junaci, koje je Hektor,
 Prijamov sin, poubijo, zadobivši od Zeusa slavu,
 205 A vi sad hoćete, vojska da jede! A ja bih reko,
 Natašte neka i gladni u borbu s Trojancima sada
 Sinovi ahejski pođu; a kada utone sunce,
 Ruglo kad osvetimo, nek gotove večeru velju.
 Meni u grlo jelo i piće nikako ne bi
 210 Moglo slatko unići, dok god mi prijatelj mrtvi
 Oštrom mjeđu proboden u mojemu leži čadoru;
 K vratma je okrenut on, a drugari okolo njega
 Ridaju. Zato mi to na misli nije, već meni¹⁰
 Krv je na misli i rat i ljudsko stenjanje teško."
 215 Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
 "Ahejče jakošću prvi, Ahileju, Pelejev sine,
 Ne malo ti si jači od mene, ti si na koplju
 Bolji, al' tebe bih ja nadvisio pameću mnogo,
 Jerbo se prije rodih od tebe i više znadem;
 220 Zato besjede moje nek tvoje poslušaj srce,
 Brzo se pokolja strašnog u ljudi zasiti srce,
 Mjed kad oštra prospe po zemlji i previše slame.
 Ali je premalo ploda, kad mjerila okrene svoja¹¹
 Premudri otac Zeus, rukovač ljudskoga rata.
 225 Ne treba ahejski sinci mrtvacu postom da žale,
 Jer dan svaki mnogo i odviše pada junaka;
 Kako bi onda tko i odahnuo kada od truda!
 Zato onoga valja sahraniti, koji je mrtav.
 Tvrda budimo srca u jednom ga oplakav danu;
 230 Koji su od rata pak od groznoga ostali jošte,
 Na jelo neka misle i piće, da se još jače
 Boriti možemo živo neprestano s ljutim dušmanma
 Tijelo u tvrdu mjed obukavši. Druge nek nitko
 Ne čeka zapov'jedi u vojsci ostajuć ovdje,
 235 Jer kod argejskih lađa tko ostane, zapov'jed ta će

⁹ 197. "žrtva Suncu", Agamemnon hoće da se zakune Suncem jer ono sve vidi i sve zna; vidi 3. pjev., st. 277.

¹⁰ 213-247. To su darovi koji su već navedeni u 9. pjev., st. 122. i dalje.

¹¹ 222-223. Pod slamom se ovdje misle u boju pobiti junaci; - "ali je premalo ploda", tj. uspjeh krvave borbe može biti vrlo neznan; - "kad mjerila okrene" Zeus, tj. u njegovim je rukama odluka; vidi o Zeusovim mjerilima u 8. pjev., st. 68-72.

Njemu don'jeti zlo; već skupno naval'mo i s Trojci
Mi se konjokrotama u boju nađimo ljutom."

C. Svađa uklonjena. 238-281.

Reče - i naočitoga povede Nestora sine,
Megesa, Fileju sina, Meriona, Toasa ktome,
240 A i Melanipa još, Likomeda, Krionu sina.
Ti Agamemnonu odu u čador Atreju sinu.
Ono pak, kako rečeno bi, i svrši se odmah:
Tronoga obećanih iznesu sedam iznutra,
Dvadeset sjajnih kotala iznesu i dvanaest konja
245 Brzo izvedu i žena u poslima divnima vještih
Sedam, a Briseja kćer ljepoobraznu osmu izvedu.
Zlatnih talenata Odisej deset potegnuv
Naprho pođe, a za njim i ostali ahejski momci
Darove noseć i metnu u skupštini njih u sredini.
250 Tad Agamemnon se digne; Taltibije nalični bogu
Glasom¹² stane uz kralja držeći u rukama vepra.
A sin Atrejev nož povuče od boka onda,
Koji mu višaše vazda uz velike korice mača;
Vepru odreže dlake i podigne ruke spram Zeusa
255 Moleć se, a svi Argejci na svojem sjeđahu mjestu
Šuteći, kako i valja, te slušahu svojega kralja.
I on pomoliv se reče u široko gledajuć nebo:
"Najvišeg, najboljeg boga od sviju tako mi Zeusa,
Tako mi sunca i zemlje, Erinija mi, pod zemljom
260 Što se osvećuju ljudma, kad koji se krivo zakune,
Nikada Brisejevu ne taknuh rukama kćerku,
Niti sam tražio nju obljubiti niti što drugo,
Nikada ja je nijesam ni dirnuo u svom čadoru.
Ako se krivo zakunem, tad neka mi bogovi dadu
265 Nevolja mnogo, toliko, koliko i krivokletniku."
Reče i vepru vrat presiječe nemilom mjeđu,
Onda zavrtjevši vepra Taltibij u bezdanu morsku
Baci ga ribam za hranu.¹³ Med Danajci, koji se rado
Bore, tad usta Ahilej i ovu im besjedu reče:
270 "Zeuse oj oče, Grehotom obuzimaš velikom ljude!
Ne bi Atrejev sin u grudima mojega srca
Tako uzbunio jako, preko volje moje tvrdo glav
Djevojku odveo ne bi, - al' Zeusova negdje je volja
Bila, da Ahejaca množina izgine jedno.
275 A sad ručati pođ'te, tad boj ćemo zavrći ljuti."

¹² 250-251. "nalični bogu glasom", tj. imao je glas krepak i ugodan.

¹³ 267-268. Zašto Taltibije to čini, razabira se iz bilješke 3. pjev., st. 310.

280 Tako rekne Ahilej i raspusti skupštinu brzo,
Svi se raspršaju odmah, otrčavši k lađama svojim,
A Mirmidonci tada junačine prihvate dare
Te ih nositi stanu k Ahileja divnoga lađi;
Darove metnu u čador, a žene posade ondje,
Ponosni u ergelu drugari pognaju konje.

3. Uz mrtvoga Patrokla. 282-339.

285 A kad Briseju kći, Afroditi zlati slična,
Ugleda, oštrom mjeđu Patroklo gdje leži proboden,
Padne na njega, te stane, naričući, noktima grepsti
Grudi i nježni vrat i lica prekrasna svoja,
Onda plačući žena progovori boginjam slična:
"Oj ti Patroklo, meni jadovitoj premili vazda,
Živa te ostavljah ja, iz čadora¹⁴ kadano iđah,
A sad te, narodna glavo, na povratku nalazim mrtva;
290 Tako se meni vazda za nevoljom nevolja ređa!
Muža, komu me daše i otac i gospođa majka,
Pred gradom ugledah ja probodena oštro'rtom mjeđu;
A tri mi premila brata od jedne matere porod,
Danas mi dočekaše sva trojica propasti danak.
295 Kad mi je ubio muža brzonogi junak Ahilej
I grad božanskog Mineta¹⁵ razorio, plakati ti mi
Ne dade, nego si meni govorio, vjerenom ženom
Da ćeš učinit božanskom Ahileju mene i sa mnom.
Da ćeš u Ftiju poč, s Mirmidoncima proslavit svadbu.
300 Teško l' te mrtva plačem, jer bješe mi ljubazan vazda!"
Tako plačući reče, a žene jecahu za njom;
Reko bi, plaču Patrokla, al' svaka nevolju svoju.¹⁶
Oko Ahileja tad se starješine kupiti stanu
Moleć ga, ručat da ide, al' jecajuć on se je nećo:
305 "Molim vas, ako me tko od drugara premilih sluša,
Nemojte meni govorit, da prije jelom i pićem
Srce zasitim svoje, jer strašna me snalazi tuga;
Čekat ću, dokle sunce ne utone, pa ću se strpjet."
Tako rekav Ahilej starješine otpusti druge,
310 Ostane divni Odisej i obadva Atreju sina,

¹⁴ 288. "iz čadora", tj. iz Ahilejeva; vidi 1. pjev., st. 346-347.

¹⁵ 296. "grad božanskog Mineta", tj. Lirnes; vidi u 2. pjev., st. 691-692. Minet je muž Briseidin; Briseida je dakle udovica, ali kako je još mlada, kaže joj se često "djevojka", npr. u 1. pjev., st. 335-346., u 9. pjev., st. 638. i u ovome, st. 57. i 273.

¹⁶ 302. "svaka nevolju svoju", tj. plače; to su zarobljene žene od kojih je svaka imala dosta nemilih uspomena kao i Briseida, kojoj je poginuo u boju muž i tri brata; gledajući mrtva Patrokla nehotice su svakoj ženi padali na um njeni mili i dragi koji su pali u boju kao i on.

Nestor i Idomenej i konjanik Feniks starina,
Tješahu žalosnog vrlo Ahileja, al' on se nije
Tješio, krvavu ratu dok u žvalo skočio nije.
Sjetiv se druga i tužno uzdahnuvši prozbori ovo:
315 "Ti si mi nekad, o družo prenesretni, miliji od svih,
Brzo i okretno sam u čadoru davao ručak
Slatki, kada bi sinci navaliti ahejski znali,
Plačni da donose rat konjokrotama Trojancem;
Sada mi ležiš mrtav proboden, a srce moje,
320 Ako i ima jela i pića, gladno je žaleć
Za tobom. Ništa mi ne bi već gore se moglo dogodit.
Pa da i za svog čujem za oca da mi je mrtav,
Koji u Ftiji suze od obraza lijući grozne
Željkuje sina ovakva, a s Trojcima u tuđoj zemlji
325 Vojujem ovdje ja zbog strahovite Helene one, -
Ili za milog sina da čujem, što raste na Skiru
(Ako je jošte živ bogoliki moj Neoptolem).
Prije se meni srce u grudima nađalo mojim,
Da ću od Argosa sam konjogojnoga daleko
330 Poginut ovdje pod Trojom, a u Ftiju ti se povratit,
Da mi u crnoj lađi brzoplovci miloga sina
Ti povedeš sa Skira, da pokažeš sve, što je ondje:
Sluge i moj imutak i visoke velike dvore.
Ja za Peleja mislim, il' svakojako je mrtav,
335 Ili još pomalo živi, al' živi sav u žalosti,
Starost muči ga mrska, o meni jednako čeka
Glasove tužne, za smrt za moju kad li će čuti."
Tako plaćući reče, starješine jecahu za njim
Svaki se sjetivši onog, što u kući ostavi svojoj.

4. Ahilej se oruža za boj. 340-424.

340 A njih kad spazi Kronion gdje plaču, bude mu žao.
I on Ateni ove progovori krilate r'ječi:
"Kćerko, ta ti si sasvim odstupila od svog junaka!
Nije l' ti u srcu divni Ahilej nimalo više?
Ondje ti sjedi sad ispred visokokljunih lađa
345 I druga miloga svog oplakuje, a drugi ručat
Odoše veće, a samo Ahilej je natašte gladan.
Nego nektara daj i ambrosije milene njemu
U grudi, kćerko, uspi, da ne bi ogladnio junak."
Reče te potakne tim i onako željnu Atenu.
350 Ona slična sokolu dugokrilu glasita grla
S neba kroz eter mune, a ahejski baš su se sini
Brzo oružati stali po okolu; nektara ona
I ambrosije mile Ahileju u prsi uspe,

355 Da mu nemili glad utrudio koljena ne bi;¹⁷
Onda se u tvrde vrati u dvorove presilnog oca,
A od brodova brzih Ahejci se saspu daleko.
Kao kad Zeusove snježne pahuljice padaju hladne
Nagusto (Boreja rođen u eteru goni ih dalje):
360 Tako su kacige guste svijetleć se, sjajuć se tada
Iz lađa izlazile i štiti kvrgaši i koplja
Jasenova, a ktome i oklopi s pločama jakim;
K nebu je dopiro sjaj, a okolo blistaše zemlja
Od sjaja oružja sva; pod nogama ljudskima stade
Bahat, a posred sviju Ahilej se oružo divni.
365 Zubi škripahu njemu, a kao ognjeni plamen
Obje mu s'jevahu oči, a srce mu nesnosna žalost
Osvajaše u grudma; a onda srdit na Trojce
Metne oružje na se, oko kog se namuči Hefest.
Nazuvke najprije on navuče oko gol'jeni,
370 Nazuvke krasne, što kopče od srebra spučahu kruto.
Okolo prsiju oklop navuče divni Ahilej,
Metne na pleći mač sa srebrnim klincima, mjeden,
Onda veliki štit i teški u ruke uzme,
Koji je kakono mjesec daleko sijevao s njega.
375 Kao što kada se sjaj od ognja, kojino gori,
Na moru ukaže gdje god brodarma, - na gori visoko
Gori oganj u stanu u samotnom, a njih oluje
Preko njihove volje po ribljivom povlače moru
Od prijatelja daleko: Ahilejev tako je krasni,
380 Umjetni sjao štit do etera. Teški tad digne
Šljem i na glavu metne, - konjogrivni šljem kao zv'jezda
Blistaše, a griva zlatna na šljemu trepčāše tome,
Koje je stavio mnogo Hefesto okolo vrška.
Onda se ogleda sam u oružju divni Ahilej,
385 Pristaje l', i da li može da bijele udove giblje.
Oružje bude ko krila i podigne ljudma pastira.
Očevo koplje onda Ahilej iz kora trgne
Veliko, teško i čvrsto; ni jedan nije Ahejac
Mahati mogao njim do Ahileja, koji je znao
390 Pelijski jasen uzmahnut, što ocu njegovu dade
Hiron s Pelijskog vrha, da ubija njime junake.
Baveć se oko konja Automedon s Alkimom drugom
Prezat ih stanu i metnu na konje pršnjake krasne,
U čeljust metnu im žvale, ostragu pritegnu oni
395 Za čvrsto stajalo uzde. Automedon uhvati onda
Sjajni bič, što njemu u rukama stajaše zgodno;
Zatim u kola skoči, a za njim se popne Ahilej

¹⁷ 350-354. Jamačno je Atena čineći ovo bila nevidljiva i Ahileju i drugima jer se bogovi mogu učiniti nevidljivi, ili vidljivi samo onima kojima hoće; vidi u 1. pjev., st. 198. i u Odiseji 16. pjev., st. 161. Možemo uzeti da je nevidljiva bila ambrosija i nektar, čim je Atena okrijepila Ahileja.

Opremljen oružjem sjajuć ko sunce bog Hiperion.
Strašno poviče on na očeva obadva konja:
400 "O vi Balije, Ksante, Podargina slavna o djeco,¹⁸
Drukčije gledajte sad upravljača zdrava dovesti
Natrag u danajsku vojsku, kad borbe već budemo siti;
Mrtva ga nemojte pustit u boju ko i Patrokla."
A Ksant, brzonogi konj, ispod jarma odgovori njemu
405 I glavu obori svoju; i c'jela se njegova griva
Spusti sa jastučića niz jaram i dosegne zemlju;
Glas mu je čovječji dala bjeloruka boginja Hera:
"Mi ćemo spasti tebe, Ahileju silni, još sada,
410 Al' ti je propasti dan već blizu. A krivi ti n'jesmo
Mi, nego veliki bog i silovita s njime sudbina.
Poradi nemara našeg i sporosti naše nijesu
Skinuli oružje sjajno sa pleći Patroklu Trojanci,
Nego ga prejaki bog, kog Leta ljepokosa rodi,¹⁹
Među rtnicima ubi i slavu Hektoru dade.
415 Mi bismo trčali oba ko popuh Zefira-vjetra,
Koga najbržeg vele od sviju, al' samom je tebi
Suđeno, da te bog i junak savladaju moćno."²⁰
Kad to izrekne konj, Erinije ustave glas mu.²¹
Njemu ozlovoljen vrlo Ahilej brzonogi reče:
420 "Što mi proričeš smrt, o Ksante? Nije ti sila;
I sam znadem²² ti ja, da ovdje poginut imam
Od milog oca daleko i majke, ali ti prestat
Neću, sve dok se po boju ne nagnam Trojaca dosta."
Tad kopitonoge konje med prvima upravi vičuć.

¹⁸ 400. O Podargi vidi 16. pjev., st. 150-151.

¹⁹ 413. To je bog Apolon; vidi 1. pjev., st. 36.

²⁰ 404-417. Ovo je jedino mjesto u Homera gdje konj govori; u našoj narodnoj epici ima dosta takvih primjera, a ima ih i u velikoruskoj; vidi u T. Maretića, *Naša narodna epika*, str. 64-66. Stih 407. bit će poslije umetnut jer se ne može razabrati zašto bi baš Hera dala konju dar govora i s kojom je namjerom to učinila.

²¹ 418. "Erinije ustave glas mu", da ne otkriva dalje budućnost, a i da uopće dalje ne govori jer je neprirodno da konj govori.

²² 421. "i sam znadem", tj. od matere Tetide; vidi 1. pjev., st. 416-417. i 18. pjev., st. 95-96.

DVADESETO PJEVANJE

(27. dan. Nastavak)

Borba bogova.¹

1. Zbor bogova: Zeus dopušta bogovima da uđu u borbu. 1-40.

Uz lađe srpaste sad se Ahejci oružahu tako
Okolo tebe, ratni nenasite, Pelejev sine,²
A s druge strane Trojanci na pupčastom mjestu ravnice.
Onda Temisti Zeus mnogoklančanom Olimpu s vrha
5 Naloži, neka ide da bogove u zbor pozove;
Ona idući svud u dvore ih Zeusove zvaše.
Osim Okeana svi se vodeni odazvaše bozi,
Uz njih i Nimfe sve, što po luzima stanuju krasnim
I što kod izvora r'jeka i po travnim lukama žive.
10 Kad crnoblačnom Zeusu u dvorove dođu, tad sjednu
Svi uz trijemove oni uz glatke, koje je Hefest
Ocu načinio Zeusu vještinom svojom i umom.
Oni se skupiše Zeusu u dvorove; Temistu čuje
I zemljotresac bog te iz vala med bogove dođe,
15 Sjedne baš u sredini i upita Zeusa, što hoće:
"Zašto si u zbor; o Zeuse bljeskometni, bogove sazvo?
Mori l' te kakova briga za Trojce i za Ahejce,
Jer im se rat i borba razgorjela blizu veoma?"
Nebeski oblačnik Zeus odgovarajući mu reče:
20 "Volju, zemljotrese, moju pogodio si u grudma,
Zašto bogove skupih, zbog propasti zabrinut ljudske.
Nego ja ću ti ostat na glavici Olimpske gore
Sjedeć, i gledajuć svoje veselit ću srce, a u boj
Vi se razidite drugi med Trojce i med Ahejce
25 Te im potnažite sad, gdje je od vas svakoga volja.
Jer sin Pelejev sam na Trojance ako sad udri,
Neće nimalo oni odoljet Ahileju brzom.
I prije drhtahu od njeg Trojanci videći njega,
A sad kada se strašno u duši zbog druga srdi,

¹ Natpis "Borba bogova", koji potječe (kao i drugi natpisi pojedinim pjevanjima) iz starine, ne proteže se na čitavo pjevanje, nego samo na stihove 45-74.

² 2. apostrofa; vidi 4. pjev., st. 128.

30 Bojim se, preko sudbine da ne bi razorio Troju."³
Tako progovori Zeus i strašnu potakne borbu.
Razdvojenih srca u borbu bogovi zađu;
Palada pođe i Hera u prostor okolo lađa
I bog zemljomični s njima Posidon, Herinija brzić
35 Također pođe na glasu sa pametna srca u grudma.
Pošeće također s njima Hefesto kočec se snagom,
Hramljuć, a golijeni pod njime se micahu tanke;
Među Trojance Ares sjajnošljemac zađe, a s njime
Pođe dugovlasi Feb i Artemida strelica pođe,
40 I Afrodita mila nasmješljivka, i Ksant i Leta.⁴

2. Prva bitka bogova. 41-74.

Dokle su bogovi bili od ljudi smrtnih daleko,
U slavi velikoj bjehu Ahejci, jer se Ahilej,
Opet pokazao, a dugo izbivo je od tužnog boja;
I drhat poduzme strašan Trojancima koljena svima,
45 Svi se preplaše videć brzonogog Peleju sina
Kako u oružju sja na ljudomoru Aresa nalik.
A kad olimpski bozi među čete dođoše ljudske,
Erida razbivojska silovita usta; Atena
Vikaše izvan zida uz opkop sada stojeći,
50 A sad na obali bučnoj stojeći kliktaše glasno:
Odrukud vikaše Ares oluji naličan crnoj
Oštro sa vrha grada Trojance potičuć u boj,
A sad uz Simois-vodu bježeći po Kalikoloni.
Tako su obje vojske naveli blaženi bozi
55 Jednu na drugu, tešku među njih puštahu svađu.
Onda strašno zagrmi i ljudi i bogova otac
S visokog neba, odozdo Posidon bog pak potrese
Golemu zemlju i brdske potrese strme vrhunce.
Sva se podnožja gore izvornjive drmahu Idske
60 I svi vrhunci i trojanski grad i ahejske lađe.
Sam se preplaši dolje mrtvaca kralj Aidonej,
Upлашен skoči sa stoca i ciknu, da mu odozgo
Ne bi zemljotresac bog Posidon razvalio zemlju,
Da se pokazali ljudma i bozima stanovi ne bi
65 Vlažni i strašni, što od njih i sami zaziru bozi.

³ 20-30. Pošto se Ahilej pomirio s Agamemnonom, prestaje razlog da Zeus i dalje pomaže Trojancima kako je obećao Tetidi u 1. pjev., st. 524-530. Zato on sada dopušta bogovima da pomažu kojoj strani koji hoće, jer ako se bogovi ne umiješaju u borbu, mogao bi Ahilej preko sudbine, tj. prije vremena određena sudbinom, razoriti Troju, a to on kao vrhovni bog ne može dopustiti.

⁴ 40. Ksant, tj. bog rijeke istoga imena koja teče državom trojanskom, na strani je Trojanaca kako se samo po sebi razumije.

70 Tolik nastane tutanj, kad bozi zametnu svađu.
Jerbo gospodu tad Posidonu stade nasuprot
Feb Apolon držeći u rukama krilate str'jele,
A Enijaliju dođe Atena očiju sjajnih,
Bučna streljačica pak Artemida s preslicom zlatnom,
Sestra daljnometnog boga, sa Herom se sukobi tada,
S Letom se sukobi bog izbavljač Hermija brzić,
A sa Hefestom veliki bog, u kojeg su viri
Duboki, Ksantom⁵ ga bozi, Skamandrom nazivaju ljudi.⁶

3. Ahilej se bije s Enejom. 75-339.

A. Uvod u boj. 75-155.

75 Tako se s bozima bozi sukobiše. Tada Ahilej
U srcu željaše vrlo sa Hektorom doći u borbu,
Sa sinom Prijamovim, veoma ga nutkaše srce
Njegovom nasitit krvlju štitonosnog Aresa bojca.
80 Razbivojska Apolon Eneju divnog tad nagna
Na sina Pelejeva i dade mu veliku snagu.
Glasom se učini sličan Likaonu, Prijama sinu;
Nalik na njega reče Apolon, sin Kronionov:
"Kamo ti, svjetniče trojski, o Enejo, one prijetnje,
Kad si se zatjeco trojskim knezovima pijući vino,
85 Da ćeš se s Peleja sinom Ahilejem borit u borbi!"
A odgovarajuć njemu Eneja reče ovako:
"Zašto me nagoniš, sine o Prijamov, kad mi se neće,
Da se s Ahilejem bijem prejunačnim Peleja sinom?
Jer sad prvi put neću Ahileja dočekat brzog,
90 Već me je i prije kopljem jedamput progno sa Ide,
Kad je na goveda naša navalio on iznenatke
I još razorio Lirnes i Pedas; al' me je onda
Spasao Zeus-bog snagu i koljena davši mi brza;
Inače svlado bi mene Ahilej i s njime Atena,
95 Koja ga čuvaše iduć pred njime i hrabraše njega,
Neka ubija Trojce i Lelege mjedenim kopljem.
Zato se nikakav čovjek s Ahilejem ne može borit,
Kada je vazda bog uz njega i od zla ga brani;
Al' i onako mu str'jela napravce leti i neće

⁵ 73-74. Vodeni bog Ksant (ili Skamandar) ne može ne biti protivnik Hefesta koji je bog ognja.

⁶ 54-74. Ti stihovi stoje ovdje bez ikakve veze s onim što je naprijed i s onim što dalje dolazi. Bit će ih umetnuo u potonje vrijeme isti pjevač od kojega su stihovi 385-520. u 21. pjevanju, u kojima je prava "borba bogova", a ovdje je tek uvod u tu borbu.

100 Prestati, dokle se god ne zabode u kožu ljudsku.
 Al' kad bi bog izjednačio boj i svršetak nam boja,⁷
 Ne bi me svladao lako, ma sav se u mjedi gizdo."
 Njemu će Zeusov sin Apolon gospod ovako:
 "Pa se i ti pomoli, o junače, bozima vječnim,
 105 Ta i za tebe vele da Zeusova kći Afroditu
 Porodi tebe, a on je neznatnije boginje sinak:
 Ona je Zeusova kći, a ova morskog starine.⁸
 Nego strijelom tvrdom ded udari, neka te r'ječma
 Pogrdnim svojim Ahilej ne preplaši, a niti grožnjom."
 110 Reče i zadahne snagom pastira narodnog veljom,
 Te kroz rtnike pođe Eneja u blistavoj mjedi.
 Ali bjeloručka Hera Anhisova opazi sina
 Gdje po saboju ljudskom nasuprot Ahileju stupa.
 Ona bogove skupi⁹ i ovu im besjedu reče:
 115 "Bože zemljotrese ti, i Atena, mislite sada
 Oboje u srcu svome, svršetak kakav će biti.
 Eno ide Eneja u blistavoj opremljen mjedi
 Protiv Ahileja sad, a Feb ga Apolon potače.
 Nego dedermo, njega odande odvratimo sada,
 120 Ili nek od nas tko Ahileju na pomoć dođe,
 Neka ga objači vrlo, nek srcu mu ne treba ništa,
 Neka poznade sam, da njega od bogova vječnih
 Najbolji ljube, a oni od Trojaca kreševo i rat
 Što odbijaju da su sve slabi i nemoćni bozi.
 125 Svi smo s Olimpa sišli, da u boj zađemo ovaj,
 Među Trojancima on da ne bi nastradao kako;
 Danas, a poslije ono nek dočeka, što mu je sudba
 Isprela uz nit života pri njegovu nekad rođenju.¹⁰
 Ako Ahilej to po glasu ne dočuje božjem,
 130 Strah će ga snaći, kad koga od bogova sretne u boju;
 A kad se ljudima bozi ukazuju, ne biva dobro."
 Njoj odgovori bog Posidon zemljotresac ovo:
 "Nemoj se ludo srdit, o Hero, nije ti nužde!
 Ne bih hotio je između nas i bogova drugih
 135 Ikakvu zavrći svađu, jer od njih mnogo smo jači.¹¹
 Nego sa puta sada otiđimo i sjed'mo tada
 Na vidikovcu gdje god, a za boj nek ljudi se brinu.
 Ali započne l' boj il' Ares il' Feb Apolon
 Ili Ahileja smetu te ne puste borit se njemu,

⁷ 101. tj. kad ne bi nikakav bog Ahileju pomogao, a mene ostavio bez pomoći.

⁸ 107. Tko je morski starina, kaže se u bilješki 1. pjev., st. 358.

⁹ 114. "bogove skupi", - misle se samo oni bogovi koji su na strani Ahejaca.

¹⁰ 127-128. Da sudbina prede nit čovjeku pri porođaju, to se kaže i u 24. pjev., st. 210., a vidi i u Odiseji 7. pjev., st. 197-198.

¹¹ 135. I u originalu se ovaj stih rogoibatno veže sa st. 134.; po svojoj prilici umetnuo ga je netko u potonje vrijeme.

140 Onda će boj i pokolj i kod nas nastat strahovit
Protivu njih, jer mishm, uzmaći će ubrzo oni
Te će poći na Olimp med bogove ostale u skup,
Pošto ih ruke naše savladaju velikom silom."
Tako rekavši bog mrkovlasi sve ih povede
145 K nasipu velikome Herakla božanskog, što bješe
Nasut sa obje strane, a njega Atena i Trojci
Digoše, kuda bi mogo Heraklo nemani uteć,
Kad bi ga goniti stala od obale na polje ravno.¹²
Tu se posade tada Posidon i bogovi drugi,
150 Okolo svojih pleći navuku neprobojnu maglu;
A drugi drugdje sjednu na vrhu Kalikblone
Uza te, svijetli Febe, i Aresa, grade što bije.
Tako su na obje strane u mislima sjedjeli bozi,
Rat su se mučni započet i jedni se i drugi jošte
155 Ščinjali, a u visini sjedeći Zeus zapov'jedo.

B. Govori prije boja. 156-258.

Tada se napuni konja i ljudi čitavo polje,
Mjeđu blistaše ono, pod nogama tutnjaše zemlja,
Kada se kretahu skupa. Junaka dva najbolja tada
Med vojske obje zađu želeći se borit veoma:
160 Sin Anhisov Eneja i ktome božanski Ahilej.
Grozan iziđe sin Anhisov prvi na mejdan,
Šljem mu se tresase teški, na pisima nasrtljiv oklop
Bješe mu, mjedeno koplje u ruci vrcāše junak.
A sin se Pelejev diže Ahilej sa druge strane
165 Kao grabežljivi lav, kad ga ubiti skupljeni žele
Ljudi - čitavi narod; spočetka oholo stupa
Lav, al' kada ga tko od momaka na bitku brzih
Pogodi kopljem, tad zine pa savre se, njemu na usta
Udara pjena, a srce u grudma mu junačko bije,
170 Repom ošibuje leđa i kukove na obje strane
I sam potiče sebe na borbu, sijevaju oči
Njegove, srce ga vuče na lovce, ne bi li kojeg
Zaklao od njih, il' sam zaglavio u vrevi prvoj:
Tako Ahileja duša i junačko hrabraše srce
175 Naprijed stupit nasuprot junačini divnom Eneji.
Kada se jedan drugom nablfsu primaknu oni,
Onda progovori prvi brzonogi divni Ahilej:
"Što si, Enejo, prošo kroz toliku vrevu i ovdje
Stao? Valjada srce na borbu te potiče sa mnom
180 Te se konjokrotama Trojancima vladati nadaš

¹² 147-148. O onome što je ovdje natuknuo o Heraklu vidi 21. pjev., st. 441-457.

Prijama dostojanstvom? al' ako nadvladaš mene,
 Neće ti za to Prijam uklopiti u ruke dare,
 Jer on ima sinova, i mudar je, bezuman nije.
 Jesu l' ti odrezali Trojanci krasno imanje
 185 Ugledno: voćnjak i njivu, da imaš što obrađivat,
 Ako ubiješ mene? al' teško ćeš, mislim, učanit!
 Već sam te, reko bih, kopljem jedamput pognao oštrim;
 Zar se ne sjećaš kad te od goveda - sam si baš bio -
 Brzo sa Idske tjerah planine nogama hitrim?
 190 Onda bježeći nijesi okrenut se imao kada,
 Te si uteko otud u Lirnes, a ja navalih
 Na grad te ga s Atenom i s ocem Zeusom razorih;
 Sa sobom robinje vođah slobode im otevši danak,
 A Zeus izbavi tebe i ostali bogovi vječni.
 195 Ali ja mnim, da te sad ne spasavaju, kako u duši
 Misliš! Nego ti velim, ukloni se deder i pođi
 Natrag u mnoštvo te nemoj nasuprot stajati meni,
 Dok te ne snađe zlo, a svršeno zna i budala."
 A odgovarajuć njemu Eneja besjedu reče:
 200 "Ne misli, Pelejev sine, riječima preplašit mene
 Kakono ludo dijete, jer pogrđnih i drskih r'ječi
 I sam razumijem kazat: i jedan i drugi znamo
 Jedan drugome za rođ, za oca si i mater znamo,
 Kako iz pričanja starog od ljudi čujemo smrtnih.
 205 Jer ti ne vidje mojih, a ni ja nikada tvojih.
 Tebe je rodio, kažu, junačina čestiti Pelej,
 Tetida, morska kćerka, ljepokosa tvoja je mati,
 A ja se dičim, da Anhis junačina meni je otac,
 Od kog se rodih ja, Afrodita meni je mati,
 210 Danas će jednoga od nas i otac i mati plakat
 Svojega miloga sina, jer ne mislim, da se ovako
 Možemo s r'ječima ludim razići i iz bitke vratit.
 Ali volja l' te, i to da čuješ, dobro da za moj
 Rod saznadeš - ta mnogi junaci znadu za njega; -
 215 Od crnooblačnog Zeusa porodio Dardan se prvi,
 Dardan Dardaniju sazda, jer sagrađen ne bješe jošte
 Na polju sveti Ilij, u kojem sad smrtnici žive,
 A tad u podgorju gore izvornjive življahu Idske.
 Dardanu pak Erihtonij se kralj porodio sinak,
 220 Najbogatiji taj je med ljudima smrtnima bio;
 Kobila hiljade tri po livadi pasahu njemu,
 Gizdave bijahu one sa ždrebadu vesele svoje;
 Od kobila se neke, kad pasahu, Boreji svide,
 Te ih nalik na konja mrkogriva jednoć opase,
 225 One ostanu ždrebne i dvanaest ždr'jebaca rode.¹³

¹³ 223-225. Boreja je (tj. personifikacija sjevera) dakle otac konja Erihtonijevih; ta priča ima vrlo dobar smisao: konjima koji su brzi kao vjetar otac je brzi vjetar Boreja. U 16. pjev., st. 150-151. kaže se da je

230 Kada bi po njivi one žitorodnoj skakati stale,
Trčahu iznad klasova ni jednoga klasa ne lomeć;
A kad bi skakati stale po širokom plećatom moru,
Bježahu nemirnim vrhom pjenušavih morskih valova.
A Erihtonij Trosa Trojancima porodi kralja,
A u Trosa se tri nezazorna nađoše sina:
Il, Asarak, za tim bogoliki jošte Ganimed,
Koji je najljepši bio od sviju smrtnika ljudi;
235 Bozi ga ugrabiše ljepote njegove radi,
Zeusu da toči vino, med bozima da bude vazda.
Il Laomedona nezazornog porodi sina,
A Laomedon rodi Titona, Prijama, Lampa,
Klitija, Hiketaona od loze Aresa boga;
240 Kapisa rodi Asarak, a Kapis sina Anhisa,
Mene pak rodi Anhis, a Prijam Hektora divnog.
Biti od takoga roda i krvi meni je dika.
Ljudima Zeus-bog snagu sad množi, sad im je manji,
Kako je kada ga volja, jer on je najjači od svih.
Ali o tome već ne govorimo ko luda djeca,
245 Kad na mejdanu ovdje stojimo sred bitke ljute!
Jedan drugoga mi izgrditi možemo teško
Da ni storedna lađa težine ne bi povezla.
Okretan ljudski je jezik, i r'ječi svakakvih ima,
R'ječma je polje široko, imade ih ovdje i ondje.
250 Kakovu god izustio r'ječ, onakvu ćeš i čut.
Ali kakva je nužda, da jedan drugome ovdje
Pogrde govorimo i svađamo se ko žene,
Koje se poradi svađe dušogubne znadu razljutit,
255 Jedna drugu izišav sred ulice psuju i u tom
Mnogo istine ima i nema, a goni ih srdžba!
R'ječma me željna borbe odvratiti od boja nećeš,
Dokle oružjem na me ne udariš. Nego hajdemo,
Ogledajmo se brže mjedokovnim kopljima svojim."

C. Eneja slabiji. Posidon ga opominje neka se kloni Ahileja. 259-339.

260 Reče i u štit Eneja zabode silovito koplje,
U štit strašni i grozni, zazveči on od oštrica;
Preplašen Pelejev sin odmače na snažnoj ruci
Štit, jer dugosjeno koplje Eneje divnog junaka
Mišljaše, da će moći da njega lako probode,
Ludak, što pomislio u duši i u srcu nije,

konje Ahilejeve oždrijebila Harpija (tj. personifikacija burnog vjetra), a otac da im je vjetar Zefir. U Vergilijevu djelu "Georgica" 3. pjev., st. 269-280. nalazi se narodno pričanje italsko po kojemu kobile mogu ostati suždrebne od duvanja vjetra Zefira.

265 Da se ljudima smrtnim božanski preslavni dari
 Lako savladat ne dadu, a niti popuštaju njima.
 Tako silovito koplje Eneje hrabrog ni tada
 Štita ne probi, jer dar božanski ne dade - zlato.
 Dvije ploče oštrice probode, a još su bile
 270 Tri, jer ploča pet načinio bijaše hromac;¹⁴
 Dvije su od mjedi bile, od cina dvije unutra,
 I još od zlata jedna, što jasen-koplju odolje.
 Zatim baci Ahilej dugosjeno koplje i njime
 Zgodi Eneju u štit, što svuda jednako krije,
 275 U prvi oboda kraj, gdje mjed je najtanja bila,
 Volujska najtanja koža, te kroz nju naskroz proleti
 Pelijsko koplje, pa i štit Enejin pukne od njega.
 Zguri se tada Eneja i boječ se nad sobom digne
 Štit, al' oštrice koplja preletjev nad leđima njemu
 280 U tle se brzo zabode i rastavi obruča oba
 Štitu, obrani ljudskoj. Umakavši koplju Eneja
 Uspravi se, a mrak se navuče na oči njemu
 Golem, i žacne se on, gdje se koplje kraj njega zabolo;
 Skoči Ahilej žestoko i vičući strašno povuče
 285 Oštri mač, a onda Eneja pograbi rukom
 Kamen golem, da njega ni dvojica pon'jela ne bi,
 Kakvi su smrtnici danas¹⁵, al' onaj ga lako zavitla.
 Tada bi nasrtnika Eneja pogodio kamom
 U šljem ili baš u štit, što od smrti jadne ga čuvo
 290 Ili bi uzeo njemu Ahilej izbliza na maču
 Život, da ne spazi to zemljotresac oštro Posidon.
 Vječnim bozima on progovori besjedu odmah:
 "Ao, kako je meni Eneje junačine žao!
 Ubit će njega Ahilej, i brzo će doći k Aidu
 295 Ludak, zašto je slušao daljnometnog Feb-Apolona,
 Ali ga neće ni ovaj obraniti od smrti jadne!
 Negoli zašto bi sada Eneja s nevolje tuđe¹⁶
 Uzalud nedužan strado, a vazda darove mile
 Vječnim bozima daje, što žive u širokom nebu!
 300 Nego hajdemo sada Eneju iz smrti spasti,
 Sin bi se mogao Kronov razljutiti, ako Ahilej
 Divni ubije njega, a njemu je suđeno pobjeć,¹⁷
 Da ne pogine sasvim bez sjemena, bez traga loza
 Dardanu, kojega Zeus od sinova najviše ljubi,
 305 Od svih, koji se njemu od žena rodiše smrtnih.
 Na rod bo Prijamov sav je zamrzio veće Kronion;

¹⁴ 270. "hromac", tj. Hefest; vidi 18. pjev., st. 371., 411. i 417. - o pet Ploča na štitu Ahilejevu vidi 18. pjev., st. 481.

¹⁵ 287. "kakvi su smrtnici danas", vidi 1. pjev., st. 272.

¹⁶ 297. "s nevolje tuđe", tj. s Prijamove u koju ga je doveo rat; - "darove mile", tj. žrtve.

¹⁷ 301-302. Zeus ne može dopustiti da se što dogodi preko sudbine; vidi st. 30.

Ali će snažni Eneja Trojancima vladati jednoć,
On i sinova mu sinci, svi koji se poslije rode."¹⁸

Njemu odgovori ovo volooka gospođa Hera:

310 "Promisli sam, zemljotrese ti, u svojemu srcu,
Da li ćeš spasti živa Eneju ili ćeš pustit,
Da ga Pelejev sin Ahilej pogodi vrla;
Jerbo se nas dvije često, Atena Palada i ja,
Klesmo kletvama mnogim med svima bozima vječnim,
315 Zao da nećemo dan od naroda odvracat trojskog,
Ni onda, kada Troja pustošljivim ognjem uzgori,
Kad je dušmani Ahejci spaljivati započnu c'jelu."

Kada besjedu tu zemljotresac čuje Posidon,
On po bojištu pođe, gdje junačka koplja se siplju,
320 I dođe, gdje je stajo Eneja s Ahilejem dičnim.
Odmah Peleja sinu Ahileju na oči maglu
Naspe zemljotresac bog te jasenovo koplje izvuče
Koplje od mjedi dobre iz štita junaku Eneji.

325 Pred noge metne koplje Ahileju divnom Posidon,
Zatim mahne Enejom sa zemlje ga dignuvši uvis.
Redove mnoge junaka i konja redove mnoge
Preskoči tada Eneja poletjevši iz božje ruke,
Nađe se na kraj boja, gdje kipi i buči, baš ondje,
Gdje su se oružali Kaukonci, da u bitku zađu.

330 K njemu se približi bog zemljotresac tada Posidon,
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:¹⁹

"Koji od bogova tebi, o Enejo bezumni, veli
Da se sa Peleja sinom junakom prehrabrim boriš,
Koji je jači od tebe i besmrtnim bozima draži?

335 Nego se njemu ukloni, sa njime kada se sretnoš,
Jer ćeš inače doći k Aidu preko sudbine.
A kad Ahileja smrt i sudbina njegova snađe,
Onda se smjelo ti među pr'vima borider opet,
Jer te ubiti neće ni jedan drugi Ahejac."

¹⁸ 307-308. Ovo proroštvo Posidonovo o Eneji i njegovim potomcima osnova je Vergilijevoj Eneidi, u kojoj se pjeva kako Eneja poslije trojanskoga rata dolazi u Italiju, gdje od njega i njegove družine postaje rimski narod koji u Vergilijevo vrijeme vlada svijetom.

¹⁹ 330-331. Pjesnik je zaboravio reći u kojoj prilici Posidon dolazi k Eneji i s njim govori; vidi 14. pjev., st. 363., a vidi i dalje st. 375., gdje Apolon dolazi k Hektoru.

4. Ahilej udara na trojansku vojsku. 340-503.

A. Apolon spasava Hektora. 340-454.

340 Svršivši besjedu tu Eneju ostavi ondje,
Brzo Ahileju saspe sa očiju golemu maglu
Bog Posidon, te Pelejev sin iskolačivši oči
Odmah ozlovoljen svome progovori junačkom srcu:
"Ajme, veliko čudo sad očima svojima vidim!
345 Koplje mi evo leži na zemlji, a ne vidim onog,
Koga sam ubiti htio, na kojeg sam bacio koplje.
Doista i Eneja vjekovitim bozima bješe
Mio, a ja ti mišljah, da samo se naprazno hvali.
Neka ga! Neće ga doći već volja, da bi se sa mnom
350 Ogledo, kad je sada umaknuo od smrti rado.
Nego da Danajcima ratoljubnim poviknem sada
I da se s Trojcima drugim ogledati mogu u boju."
Reče, u redove skoči, junacima vikaše svima:
"Ne stojte od Trojaca daleko, o Danajci divni,
355 Već na junaka junak nek pođe i bori se živo.
Teško je samomu meni, iako sam junak u snazi,
Tolike stizati ljude i s njima se boriti svima.
Ni bog besmrtni Ares ni boginja ne bi Atena
Ušli u žvalo ratno toliko, u muku bojnu.
360 Nego koliko snagom i rukama, nogama svojim
Ja vam vrijedim i mogu, povlačit se nimalo neću,
Nego ću kroz bojnike koračat; a mislim, Trojanac,
Koji mi na dohvat dođe, ni jedan se radovat neće."
Tako hrabreć ih reče, a Trojcima svijetli Hektor
365 Poviče glasno, nek svi na junaka Ahileja idu:
"Trojci junačine, vi se Ahileja nemojte bojat!
I ja bih r'ječima samim i s bozima znao se borit,
Ali je teško kopljem, jer oni su premnogo jači,
Ni sam Ahilej neće izvršiti besjedu svaku,
370 Nego će jedno svršit, a jedno će prekinut na po.
A ja ću poći na njega, iako je ognjenih ruku,²⁰
Ako je ognjenih ruku i snage od željeza sjajnog."
Tako im, hrabreć ih, reče, tad dignu nasuprot Trojanci
Koplja, i snaga im sva uskomeša se, stane ih vika.
375 Onda k Hektoru Feb Apolon stupi i reče:
"Hektore, nemoj se spr'jeda s Ahilejem nikako borit,

²⁰ 371-372. "iako je ognjenih ruku"; takvih primjera gdje se druga polovina kojega stiha ponavlja u prvoj polovini idućega ima u Homera vrlo malo (imat ćemo ih još u 22. pjev., st. 127-128. i u 23. pjev., st. 641-642.). U našoj narodnoj poeziji takvih i sličnih primjera ima vrlo mnogo; vidi u T. Maretića, *Metrika narodnih naših pjesama*, § 73-78.

Nego ga dočekat gledaj u mnoštvu u vrevi bojnoj,
Da te ne pogodi kopljem il' udari izbrza mačem."

380 Tako mu reče, a Hektor u saboj med ljude zađe
Preplašen čuvši glas, što bog Apolon izreče.
Vičući strašno Ahilej na Trojce nasrnu silovit.
Prvoga zahvati od njih Otrinteju čestitog sina,
Ifitiona junaka, čelovođu mnogome ljudstvu,
385 Kojeg Nejatka nimfa Otrinteju, grade što bije,
Pod Tmolom snježanim rodi²¹ u kraju plodovitom hidskom.
Kad on jurnuti htjede, Ahilej ga pogodi kopljem
Baš po sredini glave, te c'jela nadvoje pukne.
Sruši se, stane ga jek, i Ahilej se podiči divni:
390 "Ležiš, Otrintejev sine, najstrašniji između ljudi!
Ovdje je tvoja smrt, a kod Gigejskog jezera porod,
Gdje od svojega oca imadeš zemljišta dio
Ukraj ribljivog Hila i ukraj virovitog Herma."
Tako se dičeći reče, a onom se zamrače oči;
395 Kola ga ahejska s konjma obručima mjednim točaka
Gažahu u prvom redu, Ahilej pojuri zatim
Prema Demoleonu, Antenora čestitom sinu,
Te ga kroz poličje šljema baš u sl'jepo pogodi oko;
Mjedeni ne mogne šljem odoljeti koplju, već naskroz
400 Mjedeno prođe oštrice i lubanju razbije njemu,
I sav se skrvavi mozak; u nasrtu tako ga svlada.
Zatim Hipodamasa, kad s kola ni zemlju skoči
I stane bježati pred njim, u leđa pogodi kopljem.
Izdišuć rikne tada Hipodamas, kakono i bik
405 Znade riknuti vučen, kad momci ga oko oltara
Gospoda Heličkog²² vuku; zemljotresac tom se veseli;
Duša mu, dok je krčo, iz kosti junačka ode.
S kopljem za Polidorom, što Prijamov bijaše sinak,
Pođe tada Ahilej: u borbu nije ga pušto
410 Otac, jer najmlađi od svih sinova porodom bješe,
Najdraži bijaše ocu, natrčati mogaše svakog.
Taj je u svojoj ludosti pokazujuć nogu valjanost
Jurio izmed rtnika, dok ne strati dragog života.
Njega brzonogi divni Ahilej, kada proleti
415 Uza nj, pogodi kopljem sred leđa, gdje su se zlatne
Pojasne držale kopče, gdje dvostruki branjaše oklop.
Naskroz mu prođe oštrice od koplja do samoga pupka.
Padne na koljeno jecnuv, i mrki ga ogrne oblak,
Na zemlju klone Polidor i k sebi crijeva povuče.
Kako svojega brata sjajnošljemac opazi Hektor

²¹ 384-385. "nimfa... rodi"; vidi 6. pjev., st. 22.

²² 405. "gospod Helički" je Posidon jer ima hram u gradu Heliki (navedenom u 2. pjev., st. 575. i u 8. pjev., st. 203.); - "zemljotresac (tj. Posidon) tom se veseli", tj. veseli se što mu ljudi hoće da žrtvuju bika.

420 Gdje je klonuo zemlji i drži u rukama cr jeva,
Mrak mu se na oči saspe, i ne htjede duže daleko
Boravit, nego odmah k Ahileju pođe nasuprot
Oštro vrteći koplje a na plamen nalik; - Ahilej
Čim ga opazi, skoči i hvaleć se besjedu reče:
425 "Evo ga, koji je meni najbolnije ranio srce
Ubivši ljubljenog moga drugara! nećemo dulje
Jedan od drugog bježat po ovim redovima bojnim."
Reče i pogledav mrko progovori Hektoru divnom:
"Bliže pristupi brže, da zapadneš u zamke smrtno!"
430 Ništa ne preplašen njemu sjajnošljemac odvrati Hektor:
"Ne misli, Pelejev sine, riječima preplašit mene
Kakono ludo dijete, jer pogrđnih i drskih r'ječi
I sam razumijem kazat, a dobro takođe znadem,
Ti da si junak valjan, a ja da sam slabiji mnogo.
435 Ali dakako sve to u krilu bogova leži,
Neću l' ti uzeti ja, iako sam slabiji, život
Kopljem te zgodiv, jer koplje i moje je oštro na vrhu!"
Reče i izmetne koplje zavrtjev ga, ali Atena
Koplje od naočitog Ahileja otpuhne natrag
440 Vrlo tihano puhnuv, - te ono se Hektoru vrati
I padne na tle preda nj; a onda divni Ahilej
Skoči na njega žestoko želeći ga ubiti kopljem,
Vičući strašno, al' Feb Apolon Hektora zgrabi
Lako, jer bijaše bog, i maglom ga zavije silnom.
445 Triput se divni Ahilej brzonogi na njegov zaleti
Mjedenim kopljem i triput u debelu udari maglu,
A kad četvrti put Ahilej udari ko bog,
Strašno povikne tad i izusti krilate r'ječi:
"Smrti si uteko opet, o pseto! Već ti je blizu
450 Poguba bila, al' Feb je Apolon spasao tebe,
Kome se valjada moliš, kad u zveku ideš kopalja;
Al' ću i potom tebe ukapiti sastav se s tobom,
Ako je koji i meni od bogova vječnih pomoćnik,
A sad na druge idem, da naiđem opet na koga."

B. Ahilej kolje Trojance. 455-503.

455 Reče i Driopu koplje zabode u polak vrata;
Taj mu se pred noge sruši. Ahilej ostavi njega,
Onda vrloga jakog Filetoru sina Demuha
Kopljem u koljeno rani i ustavi; zatim ga mačem
Velikim stane sječ i iz njega vaditi život.
460 Na sine Bijasove Laogona, Dardana zatim
Navali on i s kola obojicu sruši pogodiv
Jednoga kopljem, a drugog izbliza posjekav mačem.

A Tros, Alastorov sin, pred koljena pristupi njemu,
 Ne bi li možda njega poštedio, pustio živa,
 465 Ne bi li možda žaleć vršnjake ne ubio njega,
 Ludak, kad nije znao, umoliti da mu se neće;
 Nije bo mekana srca ni blaga bio Ahilej,
 Nego veoma žestok; želeći ga moliti onaj
 Koljena hvataše njemu, al' ovaj ga u jetru mačem
 470 Pogodi, ispadne jetra, a krvcom se napune crnom
 Trosova njedra, i njemu, života kada mu nesta,
 Oči pokrije mrak. Tad Mulija dohvativ rani
 U uho kopljem, i odmah oštrice prođe od koplja
 Muliju kroz drugo uho. Agenora sinu Ehekle
 475 Zatim mač usred glave Ahilej turi sa drškom,
 Krvlju se ugrije mač junaku, a onome oči
 Krvave stisne smrt i silovita jošte sudbina.
 Zatim Deukalionu na sastavku žila laktenih
 Ruku probode cijelu kopljanim mjednim oštricem;
 480 Ruka njemu dotešča, Ahileja dočeka tako
 Pred sobom videći smrt; a mačem mu vrat presiječe
 Onaj te glavu mu i šljem daleko hiti, - i njemu
 Iz hrptenice mozak iscuri; po zemlji se pruži
 Sav Deukalion. Za Rigmom, nezazornim Pireju sinom,
 485 Koji iz Trakije dođe grudovite, pođe Ahilej,
 Pa ga kopljem probode po sr'jedi, i mjed u trbuh
 Rigmu se zatakne tad, te padne s kola, a drugar
 Konje okrenu Arejtoj, probode mu leđa Ahilej
 Te ga iz kola sruši, i konji se poplaše njemu.
 490 Ko što razbuktio požar u dolini kojoj dubokoj
 Po šumi suhoj bjesni, i gore drveta u nizi,
 A vjetar na sve strane kovitlajuć plamenom mete:
 Tako je s kopljem svuda Ahilej na boga nalik
 Jurio, stizo, ubijo, a zemlja se zakrvi crna.
 495 Ko što kad upregne tkogod na dobro građenu gumnu
 Volove čela širokih, da ječam bijeli vrše,
 Brzo se razgazi sve pod nogama glasnih rikača:
 Tako su tu kopitaši Ahileja srčanog konji
 Gazili pod njim mrtvace i štite. Osovina kolna
 500 Sva se okaljala krvlju i v'jenci u stajala kolnog,
 Na njih su s kopita konjskih i s naplataka točaka
 Vrcale kaplje, a slavu Ahilej željaše steći²³
 Kaljajuć sebi ruke strahovite prljavom krvlju.

²³ 498-502. Do sad je Ahilej pješke, a sad je evo na kolima (ne kaže se da li na svojima ili na kolima kojeg ubijenog Trojanca); prema potrebi bori se on sad pješke, sad s kola.

DVADESET PRVO PJEVANJE

(27. dan. Nastavak)

Bitka uz rijeku.

5. Boj na rijeci. 1-199.

A. Dvanaest Trojanaca određuje Ahilej za žrtvu. 1-33.

5 Kada već do broda dođu na r'jeci ljepotekoju Ksantu,
 Koji je prepun virova, a Zeus ga besmrtni rodi,
 Pelejev sin, razdvojiv ih tu, po ravnici ih gnaše
 Put grada, kud se Ahejci u strahu dadoše u b'jeg,
10 Kad je jučerašnjeg dana junačina bjesnio Hektor
 Tuda se raspu u b'jegu, a Hera im maglu duboku
 Steraše, da ih zadrži; a druga polovina od njih
 Zagnana padaše s bukom u r'jeku struja dubokih
 I srebrnastih virova, te valovi brzi zahuče,
15 Obale širom zaječe, i oni s jaukom strašnim
 Plivahu amo i tamo i okolo vira se vrteć.
 Kao od ognjene sile kad skakavci stanu prhutat,
 Da će bježat u r'jeku, a peče neumorni oganj
 Buknuv iznebuha tu, te oni u vodu skaču:
20 Tako Ahilej Ksant sa dubokim virovima r'jeku
 Napuni - da sve šumi mješovito konjma i ljudma.
 Tada ostavi koplje na obali Zeusov potomak
 O drvo metljikovo nasloniv ga, u vodu skoči
 S mačem, na boga nalik, u duši radeći o zlu;
25 Sa svih strana stane ubijati, grdno zakrče
 Mačem klani junaci, i sva se zakivavi r'jeka.
 Kao od trbušastoga delfina druge kad ribe
 Bježe, i uplašeni u luci s pristanom krasnim
 Kutovi puni ih budu, jer delfin ih hvata i jede:
30 Tako bježahu Trojci pod strmeni strašne rijeke
 Preko valova njenih. A kada umori onaj
 Ruke klanjem, iz vode izvuče dvanaest mladića,
 Da budu naknada mrtvom Patroklu, Menetija sinu.
 Van ih izvadi on, ko lanad zbunjeni bjehu;
 Remenjem izrezanim - što nošahu sami na svojim
 Pletenim košuljama - ostragu sveže im ruke,

Te ih drugarima da, da k crnim ih lađama vode,
A sam odleti natrag, želeći jednako morit.

B. Ahilej ubija Likaona. 34-135.

35 S njime se Dardanova potomka Prijama sin tad
Skobi Likaon bježeći iz vode. Izišavši jednoć
Obnoć Ahilej odvede iz očeva voćnjaka njega
Preko njegove volje, Likaon oštrom je mjeđu
Mladice rezo smokvene, da budu za kola v'jenci,
40 Al' mu na nenadno zlo Ahilej divni doteče;
Na lađi njega odvede u uređeni u Lemnos
Pa ga prodade tamo ljesonovome sinu;
Glavni ga prijatelj otud za veliko iskupi blago
Imbranin Eetion i u divnu posla Arizbu,
45 Al' on uteče odande i u dom se očinski vrati.
Tu se jedanaest dana veselio milima svojim
Došavši s ostrva Lemna, al' opet bog ga predade
U ruke dvanesti dan Ahileju, koji ga poslat
Imaše tada k Aidu, iako ne hoćaše ići.
50 Kada ugleda njega brzonogi divni Ahilej,
Kako ni kacige nema ni štita ni koplja u ruku,
Nego je na zemlju sve odbacio, uznojen grdno
Bježeć iz r'jeke, a umor osvajao koljena njemu;
Tad on ozlovoljen svome progovori junačkom srcu:
55 "Ajme, veliko čudo sad očima svojim gledam!
Valjada će Trojanci junačine, koje sam poklo,
Opet ustati živi iz tame i mraka onog,
Ko što je došao ovaj utekavši nemilom danu,
Kojeg na presveti Lemnos ja prodadoh! Pjenasto more
60 Nije ga ustavilo, što obično ustavlja ljude
Preko njihove volje. Al' sada nek okusi moga
Koplja oštrice, da saznam, u duši svojoj da vidim,
Hoće l' se jednako i on povratiti, ili će njega
Ustaviti hranilja zemlja, što i silna ustavlja lako!"
65 Tako mišljaše stojeć, al' onaj pristupi k njemu
Zbunjen i koljena htjede obujmit mu vrlo želeći
U srcu zloj se smrti i Keri crnoj uklonit,
Ali dugačko koplje Ahilej podigne divni
Hoteć ga zgodit, al' onaj pritrči i sagnuv se hvati
70 Koljena njemu, i koplje nad leđma Likaonu prošav
Osta u zemlji mesa želeći se nasititi ljudskog,
A on Ahileja, moleć, za koljena uhvati rukom,
A drugom oštro koplje držeći ne htje ga pustiti;
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
"Koljena tvoja grlim, Ahileju, gojenče Zeusov,

75 Smiluj se, ruke ustegni od časnoga svog pribjegara,
 Jerbo Demetrin hljeb kod tebe okusih prvog,
 Kada me uhvati ti u urednome voćnjaku
 Te me vodeć daleko od oca mi i prijatelja
 Proda na presveti Lemnos i stotinu goveda dobi;
 80 Triput toliko davši otkupih se, - danas je ovo
 Upravo đvanesta zora, otkada se vratih u Ilij
 Mnogo pretrpjev, a sada u tvoje opet me ruke
 Pogubna vrže sudbina; ta bit ću omrzo Zeusu,
 Što me je vratio tebi; kratkovječna rodi me nekad
 85 Mati Laotoja moja starine Altesa kćerka,
 Koji je Lelezima gospodar, što vojuju rado,
 Kod Satniois-vode u Pedasu vrletnom sjedeć,
 Kćerju se njegovom Prijam oženio uz mnoge druge;
 Ona nas dvojicu rodi, a ti ćeš nas zaklati oba!
 90 Među bojnicima ti si bogolikog već Polidora
 Ubio, oštrim ga kopljem pogodiv, a sada i meni
 Nevolja dolazi moja, jer ne mislim, da ću uteći
 Rukama tvojima sada, kad bog te je poslao na me.
 Još ću ti kazati drugo, a ti to u srce spravi:
 95 Nemoj me klat, jer Hektoru brat ja rođeni n'jesam,
 Koji je ubio tebi drugara i dobra i jaka."
 Svijetli Prijamov sin Ahileju zborashe tako,
 R'ječma se moleć, al' glas od njega nemio čuje:
 "Ludove, ucjene nemoj ni spominjat, nit' mi što zbori;
 100 Prije nego je dan Patroklu suđeni došo,
 Dotle mi milije bješe u duši štedjet Trojance,
 Mnoge sam hvatao žive i zatim sam ih prodavo,
 Ali od sada neće uteći pogubi nitko,
 Koga mi u ruke bog pod Ilijskim pošalje gradom,
 105 Neće ni jedan Trojanac, a najmanje Prijama šini.
 Umri, dragiću, i ti! Ta što si se uzrido tako?
 Mrtav je i Patroklo, a mnogo je bolji od tebe!
 Ne vidiš, kako sam ja i velik i lijep junak?
 Čestit otac je moj, a boginja rodi me mati, -
 110 Ali i mene smrt i sudbina silovita čeka.
 Doći će jednom jutro il' podne iliti večer,
 Te će i meni tkogod u boju uzeti život
 Ili me kopljem pogodiv il' brzom strijelom s tetive."
 Tako mu reče, a srce i koljena onome klonu;
 115 Ispusti koplje Likaon te sjedne raširivši ruke.
 Oštri svoj mač povukavši tad, Ahilej ga udri
 Kraj vrata u ključnu kost, a mač mu dvosjekli mjedni
 Utone čitav unutra, i ovaj se izvali po tlu,
 Padnuv na lice, a krv mu poteče te kvašashe zemlju.
 120 Onda ga, za nogu zgrabiv, Ahilej u r'jeku zavitla
 Te se dičeć nad njime progovori krilate r'ječi:
 "Tu između riba leži, a one će bešćutne tebi

125 Iz rane lizati krv, a mati te nikada neće
 Metnuti s plačem na odar; Skamandar će nositi tebe,
 R'jeka dubokih virova, u morska široka njedra;
 Riba će gdjejoja skočit, po valima hiteći brzo,
 U crni lelij, da tvoje tustine izjede b'jele.
 Propali, Trojci, dok n'jesmo do Ilija svetoga stigli,
 130 Vi ispred mene bježeći, a ja vas redom moreći!
 Neće vas spašti rijeka ljepoteka srebrnih vira,
 Kojoj vi žrtvujete već odavno junaca mnogo
 I kopitonoge konje u vrtloge bacate žive;
 Al' ćete hudom sudbinom i tako zaglaviti svi vi,
 135 Krv dok mi ne platite Patrokla i mrtve Ahejce
 Što ih, dok ne bješe mene, pogubiste kod brzih lađa."

C. Ahilej ubija Asteropeja. 136-199.

Reče, al' r'ječni se bog u duši rasrdi vrlo,
 Misliti u srcu stane, Ahileja kako će divnog
 Odbit od borbe i poraz od Trojanaca odvratit.
 140 Uto Pelejev sin držeći dugosjeno koplje
 Skoči na Asteropeja želeći ga ubit, a taj je
 Bio Pelegonu sin, a Pelegona široki Aksij¹
 Sa Peribojom rodi, - od kćeri Akesamena
 Ona najstarija bješe, a bog je obljubi Aksij
 145 R'ječni dubokih virova. Na onoga skoči Ahilej,
 A taj s kopljima dvjema iz vode pođe na njega
 Ohrabren Ksantom ljutim, što pađoše momci toliki,
 Koje je uz vodu sjeko Ahilej ne praštajuć nikom.
 Kada se jedan drugom već blizu nađoše oni,
 Njemu prozbori prvi brzonogi divni Ahilej:
 150 "Tko si i otkud si ti, te se na me usudi doći?
 Djeca se nesretnih ljudi sa mojom susreću snagom."
 Sv'jetli Pelegonov sin odgovori njemu ovako:
 "Junački Pelejev sine, a što me ispituješ za rod?
 Ja sam iz grudaste daljne Peonije; sa sobom vodim
 155 U boj s kopljima dugim Peonce; ovo je meni
 Jutro jedanaesto, što u grad Ilijski dođoh.
 Moj je izišao rod iz Aksija r'jeke široke,
 Aksija, koji toči po zemlji najljepšu vodu;
 Taj Pelegona dičnog kopljonošu rodi, a ovaj
 160 Mene. A sada, dični Ahileju, da se borimo!"
 Tako s prijjetnjom reče Pelegonov sin, a Ahilej
 Podiže pelijsko koplje, al' podjedno izmetne junak
 Koplja dva Asteropej budući i dešnjak i ljevak:

¹ 141. O Aksiju vidi 2. pjev., st. 849.

165 Jednim udari u štit, no njime ne prodre naskroz,
Jer ga ustavi zlato, božanski dar; al' oštricem
Drugoga koplja lakat Ahileju desnice zadre,
I crna brizne krv, al' preletjev iznad junaka
U tle se koplje zabode želeći se nasitit mesa.
Zatim izmetne koplje, što upravo leti, Ahilej
170 Divni na Asteropeja želeći ubiti njega,
Ali promaši njega, u visoku obalu udri,
U nju se do pola koplje jasenovo njemu zabode.
Onda Ahilej mač od bedara trгнуvši oštri
Skoči na onog bijesan, a onaj njegovo koplje
175 Čvrstom nije rukom iz strmeni izvadit mogo;
Triput zavrti njim želeći ga istrgnut kako,
Triput ga izda snaga, a četvrti put kad već htjede
Pregnuti koplje potomka Eakova te ga prelomit,
Tad ga preteče Ahilej i mačem ga ubi izbhza,
180 Jer ga do pupka rani u trbuh, te mu se prospu
Na zemlju cr'jeva sva, a mrak mu pokrije oči,
Krčati stane on, a Ahilej mu na prsi skoči,
I skine oružje njemu te kličući besjedu reče:
"Leži ovako i znaj, sa djecom presilnog Zeusa
185 Borba je teška svakom, i porodu r'ječnoga boga.
Veliš, da ti je rod od širokog r'ječnoga boga,
A ja se dičim, od Zeusa od velikog da mi je loza.
Mene je rodio čovjek, mnogobrojnim kralj Mirmidoncem,
Pelej, Eakov sin, a Eak bješe od Zeusa.
190 Jači je Zeus od rijeka, što šumeći u more teku,
Jači je Zeusov porod od poroda r'ječnoga boga.
R'ječni je veliki bog uz tebe, ako ti može
Pomoć, al' borbe nema sa Zeusom, Kronovim sinom;
Ni jaki se Ahelaj isporučiti ne može s njime,
195 A ni veliki silni Okean struja dubokih,
Iz kog istječu svi i rijeke i svako more,
Izvori, što ih ima, i veliki svi još studenci;
I sam Okean se boji, kad strijelja veliki Zeus-bog
I kad strahovito grmi te ječi odozgo s nebesa.

6. Ahilej se bori s riječnim bogom Skamandrom. 200-382.

A. Ahileja spasavaju Posidon i Atena. 200-297.

200 Reče i mjedeno koplje iz strmeni trgne i ondje
Ostavi Asteropeja oduzev mu premili život,
Neka na p'jesku leži, a voda ga močaše crna.

Jegulje dolazit stanu k mrtvacu i druge ribe,
 Griskati i izjedat na bubrezma salo mu počnu.
 205 Tada konjikom odmah Ahilej Peoncima pođe,
 Što su još bježali ondje uz r'jeku punu virova
 Vidjevši, kako Ahilej junaka najboljega njihna
 U ljutom kreševu rukom i mačem silovito svlada.
 Tu Tersiloha ubi, Astipila i još Midona,
 210 Ubi Trasija, Mnesa i Enija i Ofelesta;
 I više njih bi još poubijao brzi Ahilej,
 Da se riječni bog dubokovirni, planuvši gnjevom,
 Nije iz dubokog vira oglasio, kakono čovjek:
 "Oj silovit si vrlo, Ahileju, strahote gradiš
 215 S ljudi, jer vazda te sami vjekoviti bogovi brane.
 Ako ti Kronov sin sve Trojce pobiti dade,
 U polje bar ih iz mene izagnaj pa grozote čini;
 Ljupki su valovi moji mrtvacu prepuni veće,
 Tako da u divno more ne mogu ul'jevati struju,
 220 Stisnut tjelesima mrtvim, a sada ti ubijaš mrsko,
 Deder prestani već; zaprepastih se, glavaru ljudski!"
 A odgovarajuć njemu brzonogi reče Ahilej:
 "Bit će, gojenče Zeusov, o Skamandre, kako mi veliš.
 Prkosnih Trojaca prije ja neću prestat ubijati,
 225 Dok ih ne satjeram u grad i skobiv se s Hektorom vidim,
 Hoće li mene on savladati "ili ja njega."
 Rekavši tako Ahilej na Trojce nasrne ko bog,
 Tad dubokovirni bog Apolonu progovori ovo:
 "Sine o Zeusov ti, srebrnoluki, Zeusovu volju
 230 Ne pamtiš, a on je tebi nalagao mnogo, da imaš
 Braniti i štititi Trojance, dok ne dođe večernje kasno
 Doba, i dok se mrakom ne zamrače grudaste njive."²
 Reče, - a kopljanik slavni Ahilej sa strmeni skoči
 235 U vodu, a Skamandar nabujav, zaujav poleti,
 Uzmuti, uzvalja vodu i dogna mnoštvo mrtvacu,
 Što ih po njemu bješe, Ahilej što ih je smako.
 Na zemlju bacaše mrce te rikaše kakono i bik,
 A žive stane spasavat po vodi Lijepoj svojoj
 240 Krijuć ih među svojim i dubokim i veljim virma.
 Oko Ahileja val se strahovit i uzmućen stvori,
 Voda padajuć na štit Ahileju rivaše njega,
 Ne mogne na nogu ostat i rukama hvati se za br'jest,
 Veliki, uzrasta krasna; a brijest se s kor'jenjem sruši,
 245 Odroni čitavu strmen i granama gustima svojim
 Vodu ustavi krasnu i zajazi vale Skamandru
 Sav se srušivši u nj; Ahilej iz vira divni

² 230-232. Pjesnik ne kaže nigdje naprijed kad je to Zeus rekao Apolonu; vidi sličan primjer u 5. pjev., st. 715-716. Apolon se uostalom nimalo ne obzire na ono što mu Skamandar ovdje govori, pače i ne odgovara mu; bit će da je ovo mjesto poslije umetnuto. Vidi dalje st. 307.

250 Skoči i poljem odmah poleti nogama brzim
 Preplašiv se, al' bog ne uzmakne velji, već na njeg
 S crnim se valima digne, da ne da Ahileju divnom
 Dulje ubijati, da poraz od trojanskih odvrati četa;
 255 A sin Pelejev skoči - koliko bačeno koplje
 Dohvaća - nasrćući ko oro crnokrili lovac,
 Koji je ponajjači i najbrži od ptica sviju.
 Nalik na njega poleti, na prsima njegovim strašno
 Zveктаše mjed, i na stranu on Skamandru se izviv
 Bježaše, al' bog ga tekuć već stizaše šumeći vrlo.
 Kao što kada kopač od izvir-vodice crne
 Hoće navrnuti vodu na vrtove, hoće je na sad,
 260 Sjekiru držeć u ruci izbacuje smeće iz jarka,
 Al' kad navre već voda, tad šljunak sav se razleti,
 Voda se razlije brzo niz strmeno klokoćuć mjesto,
 Ona preteče kopača, što vodi je: - tako je voda
 Jednako s valima svojim Ahileja stizala divnog,
 265 Ako i bješe brz, ta bozi su jači od ljudi!
 Koliko god bi puta brzonogi htio Ahilej
 Stati nasuprot vodi da vidi, da li ga bozi
 Besmrtni progone svi, što u nebu širokom žive,
 Toliko put mu je val iz rijeke, što iz neba teče,
 Ozgo ramena lupu, Ahilej ljutit u duši
 270 Nogama skakaše uvis, a r'jeka mu žestoka ozdo
 Koljena ustavljaše i s noga mu prašinu praše.
 Pisne Pelejev sin u široko pogledav nebo:
 "Kako me, Zeuse o j oč, ni jedan od bogova jedna
 Ne smjede spasti iz r'jeka! A zatim me snašlo ma što god.
 275 Nije ni jedan mi kriv od nebeskih bogova drugi,
 Nego draga mi mati; opčinila me je lažma
 Kazujuć, da će mene pogubit pod velikim zidom
 Trojaca oklopnika Apolon strelama brzim.³
 Da me je ubio Hektor, najvrlji ovdašnji momak,
 280 Dobar bi smako me junak, junaka bi ubio dobra.
 A sad je suđeno meni, da kukavnom poginem smrću
 Stisnut u velikoj r'jeci ko kakovo mlado svinjarče,
 Što ga bujica odnese, kad zimi pregazit hoće."
 Tako reče, a k njemu Atena i s njome Posidon
 285 Uzrastom na ljude nalik veoma pristupe brzo,
 Rukom mu uhvate ruku i reku mu utješne r'ječi.
 Med njima besjedu počne Posidon zemljotresac ovu:
 "Ne boj se odviše, sine o Pelejev, uzmicat nemoj,
 Jer smo od bogova mi sa Zeusovim sad dopuštenjem
 290 Ovdje ti pomoćnici, Atena Palada i ja!
 Nije suđeno tebi, da imaš umr'jet od r'jeka,
 Već će se ona brzo umiriti, vidjet ćeš i sam.

³ 277-278. Ne kaže se nigdje u Ilijadi da je Tetida Ahileju rekla da će poginuti od Apolonove strijele.

295 Mi ćemo mudro tebe uputiti, hoćeš li slušat:
Od rata ne diži ruke strahovita jednako za sve,
Prije no potisneš Trojce, koliko ti od njih uteče,
Med slavne ilijske zide. A Hektoru uzevši dušu,
Ti se k lađama vrati; a mi ćemo slavu ti dati."

B. Skamandra uzbija Hera i Hefest. 298-382.

300 Kada mu izreknti to, među bogove vrate se vječne,
A on u polje pođe, jer nalog ga bogova vrlo
Hrabraše; polje već puno razliveno bijaše vode,
Mnogo oružja palih momaka plivaše vodom,
Plivahu mnogi mrtvaci: a junak je nogama uvis
Skakao protiv bujice, i r'jeka ga široka sada
305 Ustavljala već nije, jer snagu mu dade Atena.
Al' ni Skamandar se ne htje umiriti, već on sve jače
Na Ahileja srdit gomilati vodu i vale
Stane i dizati uvis i poviče Simois-vodi:⁴
"Dajmo da zadržimo obojica, brate moj dragi,
310 Silu čovjeka ovog, jer brzo će Prijama kralja
Veliki grad razorit, a Trojci mu neće odoljet
U vrevi. Nego ga brže odvrati i napuni potok
Vodom iz izvora, nek bujice bujaju tvoje;
Velike podigni vale i kamenjem, panjma navali
315 S urnebesom golemim, da ustavimo divljaka,
Koji je silan sad te se s bozima mjeriti hoće.
Al' mu ljepota, ni snaga, ni njegovo oružje krasno,
Velim, da neće pomoći, u vodi će ležati ono
Pokrito blatom na dnu, a ja ću samoga njega
320 P'jeskom zagrnut, i zatim obasuti gomilom šljunka,
Tako da njegove kosti Ahejci skupiti neće
Znati, tolikim ću blatom odozgo pokriti njega.
Tu će se i znak mu grobni načiniti; neće mu trebat
Nadgrobnog huma, kad njega Ahejci pokapali budu."
325 Rekavši poskoči b'jesan nasuprot Ahileju, srćuć,
I pjenom i krvlju šumeć i ljudskim tjelesima mrtvim.
A tamnocrveni val iz rijeke, što iz neba teče,
Digav se navali naglo, da obori Peleju sina.
Za nj se pobojavši Hera gromovitim glasom povika,
330 Da ga zan'jela ne bi virovita duboka r'jeka,
I svome milome sinu Hefestu besjedu reče:

⁴ 307. Kao što naprijed u stihovima 229-232. Skamandar uzalud viče Apolonu, tako i ovdje uzalud viče Simoisu koji se nimalo ne obzire na viku svoga "brata" Skamandra. Mjesto je ovo bez ikakve veze s onim što je pred njim i s onim što je za njim, zato možemo misliti da ga je poslije umetnuo kakav slabiji pjevač.

"Diži se, dijete moje, oj hromče! ta odavno znasmo,
 Da ti je vrtložni Ksant u boju protivnik ravan;⁵
 Nego brže pomози, pokaži veliku vatru.
 A ja odlazim sada, da dignem tešku oluju,⁶
 335 Vedrilca Nota oluju i Zefira od mora divnog,
 Ne bi li spalila glave Trojancem i oružje njihno
 Opaki noseći požar. A Ksantu na obali ti daj
 Drveće pali i njega užezi; i njemu se ne daj,
 Da te odvrati kako il' r'ječima blagim il' grožnjom.
 340 Nemoj u snazi svojoj popustiti, nego kad tebi
 Glasno poviknem ja, tad vječni ustavi oganj."⁷
 Reče, - te Hefest stane da loži bukteći oganj:
 Oganj se najprije poljem razgorio paleć mrtvace,
 Što ih bijaše mnogo, a pobi ih divni Ahilej.
 345 Sve se osuši polje, i voda se odbije bistra.
 Kao što jesenji Borej naprečac osuši njivu,
 Koja je skvašena netom, a njezin se težak veseli:
 Tako se osuši tu sve polje, mrtvacu izgore.
 Zatim presajni plamen na r'jeku okrene Hefest.
 350 Br'jestovi i včbe odmah i metljike gorjeti stanu,
 Gorjeti stane i šilj, i lotos, i rogoz, i sita,
 Sve, što je uz l'jepu r'jeku u obilju bilo izraslo.
 Jegulje i druge ribe po virima ginuti počnu,
 Ribe, što su ovuda onuda po krasnoj vodi
 355 Plivale; - davit ih dah dosjetljivog stane Hefesta.
 Jaka se r'jeka razgori i ovo izustivši reče:
 "S tobom se, Hefeste, nitko od bogova ne može mjerit,
 S tobom, se gorućim ognjem, u borbu ni ja ne mogu.
 Prođi se svađe, pa makar Trojance divni Ahilej
 360 Iz grada odmah i izgno! a što će mi obrana, svađa!"
 Reče spaljivan ognjem, a voda mu krasna usključa.
 Kao kad kotao vri podjarivan ognjem golemim,
 Te se debelog krmka u njemu rastapa salo,
 Krkori sa svih strana, pod njime suha su drva:
 365 Tako gorahu vali u Ksantu, te kipljaše voda.
 Teći već ne htijaše i prestade; mudrog Hefesta
 Silni ga mučaaše žar. Tad gospođi stane se Heri
 Vrlo moliti Ksant i krilate r'ječi joj reče:
 "Zašto je sin tvoj, o Hero, navalio mučiti moju
 370 Vodu više no druge? Nijesam krivac toliki,
 Kako su ostali svi, što pomažu narodu trojskom.
 Ali ću prestati ja po tvojoj zapovijesti,
 Al' nek prestane i taj; a ja ti se zaklinjem jošte:

⁵ 331-332. vidi 20. pjev., st. 73-74.

⁶ 334-337. Što ovdje Hera veli da će učiniti, o tom dalje nema ni riječi; i to će dakle biti poslije umetnuto.

⁷ 341. "vječni oganj", vidi 5. pjev., st. 4.

375 Zlosretna dana da neću od naroda odvrćat Trojskog,
Ni onda, kada Troja pustošljivim ognjem uzgori,
Kad je dušmani Ahejci spaljivati započnu c'jelu."
A kad začuje to bjeloruka boginja Hera,
Svome milome sinu Hefestu besjedu reče:
380 "Stani, Hefeste, sine o preslavni! lijepo nije
Besmrtnog boga tako zlostaviti poradi ljudi."
Reče, - a Hefest počne da oganj bukteći gasi,
I odmah valovi natrag u prekrasnu r'jeku poteku.

7. Druga bitka bogova. 383-513.

A. Ares i Atena. 383-414.

Kada se Ksantov bijes utaloži, oba se boga
Smire, jer Hera ih skroti, iako srdita bješe.⁸
385 Onda teška i ljuta med ostale bogove kavga⁹
Padne, i razdvojena u grudma im bješnjahu srca.
Hrupe s velikom bukom, zatutnji široka zemlja,
Okolo veliko nebo zaječi. Sa Olimpa Zeus-bog
Čujaše sve, i s veseljem u njemu se srce nasmije,
390 Kada bogove vidi gdje zameću med sobom kavgu.¹⁰
Dugo ne ostaše tu posamce svaki, jer Ares
Prvi započne boj štitolomnik, on na Atenu
Kopljem navali prvi i grdnu joj besjedu reče:
395 "Zašto, pasja o muho, med bozima počinješ opet
Smjela i žestoka kavgu? navela l' te velika žudnja?¹¹
Zar se ne sjećaš već, Diomeda kad si potakla,
Da rani mene, te kad si i sama svim na pogledu
Zgrabila koplje i na me navalila, kožu mi krasnu
Zadrila? Zato ćeš sada naplatit, što učini meni."
400 Reče i udari nju po resatoj egidi strašnoj,¹²
Što je ni Zeusov grom, da udari, razbio ne bi;
Dugačkim kopljem po njoj krvavac je udari Ares.

⁸ 384. "srdita bješe", tj. na Skamandra.

⁹ 385-520. U tim je stihovima tzv. "borba bogova", koju je bez ikakve potrebe umetnuo u Ilijadu neka-kav loš pjevač, jer ne stoji ni u kakvoj vezi ni s onim što je sprijed u Ilijadi, ni s onim što je dalje; osim toga je sav taj dio bez pjesničke vrijednosti, a bogovi su prikazani suviše nedostojno, onako kako bi tko prikazao kakve zemaljske prostake kad se svađaju i tuku. S tih razloga drži se s pravom da "borba bogova" ne potječe od Homera. Vidi što je rečeno o stihovima 54-74. U 20. pjevanju.

¹⁰ 388-390. Zeus se valjada zato smije od veselja jer vidi kako su drugi bogovi odveć nalik na ljude kad se svađaju i biju, a on je visoko uzvišen nad njima.

¹¹ 394-395. Pitanje Aresovo proteže se valjada na st. 48-50. u 20. pjevanju.

¹² 396-400. proteže se na st. 825-863. u 5. pjevanju.

405 Ona uzmače i rukom silovitom pograbi kamen
Golem i hrapav i crn, što na polju ležaše ondje
(Ljudi ga metnuše nekad, da međa oranici bude),
Naleta Aresa njime po vratu zgodi Atena,
Koljena razglobi njemu; on prekrije sedam gonjaja,¹³
Pruživ se, zapraši kosu, i oružje na njem zazveči.
410 Tad se Atena nasmije te kličući izusti r'ječi:
"Tebi i ne pade na um, o ludo, koliko se jača
Dičim od tebe, kad hoćeš sa mnome se ti izjednačit!
Tako otrpi ti prokletstvo¹⁴ matere Here,
Koja ti srdita radi o nevolji, što si Ahejce
Ostavio te ideš pomagati prkosnim Trojcem."

B. Afrodita i Atena. 415-434.

415 Tako rekavši natrag povuče svijetle oči;
Onaj jecaše grozno i jedva skupljaše snagu,
Tada ga Zeusova kći Afrodita za ruku uzme.
A nju kad očima spazi bjeloruka boginja Hera,
Odmah ona Ateni progovori krilate r'ječi:
420 "Oj egidonoše Zeusa oj kćeri, nestrta nikim,
Eno ti pasja muha ljudomoru Aresa vodi
Opet iz ljutog rata kroz metež; udride za njom."
Reče to, a Atena pohiti vesela srca.
Jurnuvši za Afroditom i rukom je u prsi gruhne,
425 Ovoj od čvrste ruke i koljena i srce klonu.
Tada njih oboje tu na mnogohranjnoj ležaše zemlji;
Onda kličući Atena progovori krilate r'ječi:
"Takovi odsele svi pomoćnici trojanski bili,
S oklopnicima kad se Ahejcima boriti stanu,
430 Bili smioni i još izdržljivi ko Afrodita
Aresu u pomoć došav navaljujuć na snagu moju!
Onda bismo se mi oslobodili rata već davno
Dobro građeni Ilij sa zemljom sravnivši posve!"
Reče, - i njoj se nato bjeloruka Hera nasmije.

¹³ 407. Da je Ares dug sedam gonjaja (tj. sedam dužina brazde), to je vrlo pretjerano jer Homerovi bogovi inače nijesu viši od ljudi ili su neznatno viši.

¹⁴ 412. Riječju je "prokletstvo" ovdje prevedena grčka "erinije" (kad roditelji koga kunu zbog neposlušna ili druge zloće, progone ga Erinije); smisao je dakle: trpi kad te mati kune.

C. Apolon i Posidon. 435-467.

435 A zemljotresac jaki progovori tad Apolonu:
 "Što smo se, Febe, nas dva razmakli? to nam ne liči,
 Pošto već počеше drugi. Sramota će biti, bez borbe
 Pođemo l' nas dva na Olimp u Zeusove mjedene dvore.¹⁵
 Počni, jerbo si ti po rođenju mlađi od mene,
 440 Meni ne pristaje to, jer sam stariji i više znadem.
 Kakva si, ludove, srca i uma, te ne pamtiš više,¹⁶
 Što sve pretrpjesmo zla nas dvojica okolo Troje
 Sami od bogova svih, kad dođosmo (Zeus nas je poslo)
 Služiti Laomedonu prkoždžiji godinu dana
 445 Za plaću određenu, a onaj nam naloge davo.
 Širok i vrlo lijep, da imaju grad nerazorljiv,
 A ti krivoroge krave sporohodne paso si, Febe,
 Po mnogoklančanoj Idi šumovitoj, po njenim dolma.
 Ja sam sazidao zid Trojancima okolo grada
 450 Ali kad vr'jeme plaći donesu veselice Hore.
 Onda strahoviti kralj Laomedon čitavu plaću
 Ustavi dvojici nama i s grožnjom nas pusti od sebe,
 Pa nam i zapr'jeti on, da će i ruke i noge naše
 Svezat i zatim nas oba na otoke prodat daleke,
 455 I da će mjeđu uši obojici odrezat nama.
 Onda se vraćasmo nas dva u dušama srditi svojim,
 Ljuti zbog plate, što nama obreče i ne dade ipak.
 A ti si njegovim ljudma sad po volji činiti stao,
 Nećeš da pokušaš s nama, da prkosni trojanski narod
 460 Izgine hudo sa djecom i ženama čestitim svojim."
 Njemu branitelj gospod Apolon odgovori ovo:
 "Ne bi, zemljotrešće bože, za mene mogao reći
 Da sam mudar, zbog ljudi jadrnika kada bih s tobom
 Išo u borbu, ta lišću stabala slični su ljudi,
 465 Sada su u punu cv'jetu zemaljski jedući hljebac,

¹⁵ 437-438. tj. kad se drugi bogovi biju, zašto se ne bismo i nas dvojica?

¹⁶ 441-457. Ova je priča ukratko spomenuta već u 7. pjev., st. 452-453. Po svoj su prilici nekad Posidon i Apolon nešto skrivili Zeusu, te im on za kazan odredi da godinu dana služe kralju trojanskom Laomedonu. Pošto se godina svrši, ne htjede Laomedon "strahoviti" (st. 451., jer se ni bogova nije bojao) da im službu plati. Nato se - po kasnijem grčkom pričanju - rasrdi Posidon i pošalje na Troju nekakvu neman (grdosiju, valjda zmaja) koja je proždrala ljude, pa dođe red i na Laomedonovu kćer Hesionu da i nju neman proždre, i već ju je Laomedon morao izložiti, ali je ubivši neman izbavi Heraklo, kojemu je prije toga Laomedon za nagradu, ako mu kćer izbavi, obećao konje, koji se spominju u Ilijadi 5. pjev., st. 265-267. Budući da Laomedon ne htjede dati Heraklu obećanoga dara, razori ovaj Troju, a Laomedona ubije. - Smisao priče o službi Posidona i Apolona kralju Laomedonu nije jasan, ali njom su Grci tumačili zašto je Posidon neprijatelj Troje i Trojanaca; pri tom je opet nejasno i čudno zašto Apolon miluje Troju i Trojanace, premda je i njega Laomedon prevario. - Ono što je ovdje rečeno o Heraklu natuknuto je u 5. pjev. st. 638-642. i u 20. pjev., st. 147-148.

A sad bez duše ginu. Već hajde ove se borbe
Brže okanimo sada, nek oni ratuju sami."

D. Artemida i Hera. 468-496.

470 Rekavši tako Apolon okrenu se, jer se ustezo
S bratom svojega oca zapodjeti na šake borbu,
Ali ga njegova sestra Artemida, zvjerinju gospa,
Poljanka, ukori tad i reče besjedu grdnu:
"Bježiš, braniču bože, te pobjedu svu Posidonu
Ostavljáš i slavu njemu bez zasluge daješ! Ta čemu,
475 Ludove, luk svoj samo onako naprazno nosiš?
Neka te sada više u očevim ne čujem dvorma
Da se hvališ, ko prije, med besmrtnim bozima, velec,
Protivu Posidona zemljotresca da ćeš se borit!"
 Reče, a branitelj njoj Apolon ne odvrati ništa,
Ali u ljutosti tad Kronionova čestita žena
480 Ukori pogrdnim r'ječma streljačicu boginju, rekav:
"Kako se, besramna kujo, nasuprot meni izići
Usudi ti? al' teško ogledat se bit će ti sa mnom,
Ako i nosiš luk, kad ženama lavicom tebe
Učini Zeus-bog dav ti ubijati, koju te volja.¹⁷
485 Bolje je svakako tebi po brdima gađati zvjerad
I još jelene divlje no s jačim borit se krepko.
Ali želiš li boja da okusiš, dobro ćeš znati,
Kol'ko sam jača ja kad se ti izjednačuješ sa mnom:"
 Rekavši zgrabi joj l'jevom povih zglavka obadv'je ruke,
490 A luk joj s tulcem skine sa pleći desnicom rukom
I njima počne nju po ušima - smijuć se - biti;
Ova se otimala, a brze ispadnu str'jele;
Boginja plaćuć uteče ko divlja golubica koja,
Kad od sokola odleti gdje u rupu na st'jenu šuplju,
495 Jer joj suđeno ne bi, da ičija lovina bude;
Tako plaćuć uteče i ostavi i luk i tulac.

E. Hermija i Leta. 497 513.

Onda, provođač bog skoroteča prozbori Leti:
"Ja ti, o Leto, s tobom u borbu ulazit neću,
Jerbo je tući se teško sa ženama olujnog Zeusa;¹⁸

¹⁷ 483-484. Hera hoće da kaže Artemidi: ti si ženama strašna kao lavica jer ih ubijaš. - ubila je npr. Andromahinu mater (vidi 6. pjev. st. 428.), kćeri Niobine (vidi 24. pjev., st. 606.).

¹⁸ 499. Leta je žena Zeusova, kao što je i Hera i Diona.

500 Ti se po volji samo med bozima besmrtnim hvali,
Da si nadvisila mene i jakošću i silom svojom."
Reče, - a Leta i luk i strelice kupiti stane,
Kako je kuda koje u vrtlogu prašine palo;
Kćerino oružje uzme i opet se k bozima vrati.
505 Kći joj dođe na Olimp u Zeusove mjedene dvore¹⁹
I plaćuć djevica sjedne uz koljena svojega oca,
Drhtaše ruho na njoj božansko; otac Kronion
K sebi podigne kćer, i nasmijav se slatko, zapita:
"Tko te od bogova, kćerce, bez razloga uvr'jedi tako,
510 Ko da si kakovo zlo učinila na oči svima?"
Ocu odgovori krasnovjenačna boginja bučna:
"Žena me zlostavi tvoja, o oče, bjeloruka Hera,
Od nje dolazi svađa i borba med bogove vječne."

8. Trojanci potisnuti u grad. Agenor. 514-611.

515 Dok su se njih dvoje tu razgovarali besjedeć tako,
Uto Apolon Feb u Ilij uniđe sveti
Brinuć se za zid grada, što sagrađen bijaše dobro,
Taj dan da ga Ahejci ne razore preko sudbine.
Onda na Olimp odu vjekoviti bogovi drugi,
520 Jedni srditi bjehu, a drugi gizdavi vrlo,
Uz crnooblačnog oca tu sjednu. A junak Ahilej
Jednako koljaše Trojce i kopitonoge konje.
Kao što kada dim pod nebesa široka ide
Iz grada, koji gori, a srdžba ga bogova digla,
Svima zadade muku i nevolju zametnu mnogim:
525 Tako je Trojcima muku i nevolju zado Ahilej.
Uto stajaše Prijam starina na kuli božanskoj
Te on Ahileja spazi gorostasnog; i ispred njega
Trojce gdje smeteni bježe, a obrane nikakve ne bi.
Nato jaokne starac i silazeć na zemlju s kule
530 Dične vratare pri zidu sokoliti stane i reče:
"Širom mi otvorena u rukama držite vrata,
Dok nam ne stigne narod u strahu put grada bježeć,
Blizu ga vija Ahilej; a bojim se b'jede će biti.
A kad iza zidova na okupu odahnu živi,
535 Tvrdo zglobljena krila na vratima onda zatvor'te,
Jerbo se bojim, da u grad ne provali napasnik onaj."
Tako im reče, a oni sa vrata zasunke rinuv
Otvore, i spas nađu Trojanci. Onda Apolon
Prema Ahileju skoči, da obrani Trojce od njega.
540 Ka gradu bježahu s polja i k visokom zidu Trojanci,

¹⁹ 504-505. Letina je kći Artemida.

Od žeđi suhих grla i prašinom svi pokriveni;
 On ih gonjaše kopljem, - a bjes mu obuzimo srce
 Jednako žestok, zadobit junačina željaše slavu.
 Tad visokovratnu Troju Ahejci bi uzeli bili,
 545 Da bog Apolon Feb ne potače Agenora divnog,
 Sina Antenoru onom, nezazornog, jakog junaka.
 U srce vrgne on Agenoru smjelost, kraj njega
 Stane, da Kere teške od njega odvrati i smrt,
 Uz bukvu²⁰ naslonjen ondje i ogrnut maglom debelom.
 550 Al' kad gradobiju divnog Ahileja spazi Agenor,
 Stane, a srce se njemu, dok stajaše, mutiti počne;
 On se ozlovolji i svom progovori junačkom srcu:
 "Jaoh! Ako sad od Ahileja jakoga stanem
 555 Bježati, kamo se metu u strahu i drugi ljudi,
 On će me uhvatit ipak i presjeći vrat nejunaku.
 Ako li ostavim te, da ih Pelejev sinak Ahilej
 Pred sobom bijesno vija, pa ako li pobjegnem drukud
 Od grada put polja trojskog, dok ne stignem do Idske gore
 I u gudure njene i ondje se u grmlje skrijem,
 560 Mogo bih se večeras, u potoku se okupav
 I osušivši znoj, u Ilij povratiti natrag.
 Ali zašto mi srce na takove pomisli misli!
 Samo da ne spazi onaj, gdje od grada u polje skrećem,
 Da ne poleti za mnom i nogama ne stigne brzim!
 565 Onda se neće smrti i Kerama dati uteći,
 Jerbo je prejak Ahilej i od svih je ljudi on jači;
 Ako h pred gradom pak na mejdan iziđem njemu, -
 Ta i njemu se koža probušiti mjeđu već dade,
 Jedna je duša u njemu, i njega kazuju smrtna, -
 570 Samo što njemu Zeus udjeljuje slavu i diku."
 To izrekavši stane Ahileja čekati spreman,
 Hrabro žuđaše srce u njemu rata i borbe.
 Kao što lovcu stupa u susret iz duboke česte
 Pardal, kojem se ništa u grudima ne plaši srce
 575 Niti se išta boji, kad lavež začuje pasa;
 Ako ga lovac preteče te rani il' obori njega,
 Ako već i jest kopljem proboden, al' proći se neće
 Sile, dok se ne sukobi već il' ne bude svladan;
 Tako ni ponosnog sin Antenora, divni Agenor,
 580 Dok se s Peleja sinom ne pobi, ne htjede bježat
 Pred sobom držeć štit, što svuda jednako krije,
 Kopljem gađati stane Ahileja, vičući glasno:
 "Ti si se negdje, sv'jetli Ahileju, nado u duši,
 Ljutica Trojaca grad razoriti da ćeš još danas,
 585 Ludove, jošte će mnogo zbog njega nastati b'jeda!
 Jer nas u gradu mnogo imade snažnih junaka,

²⁰ 549. "uz bukvu", vidi u 5. pjev., st. 693.

Kojino branimo Ilij i roditeljima milim,
Ženama i sinovma, a ti ćeš propasti ovdje,
Koji si sada toliko strahovit i smjelan ratnik."

590 Reče i oštro koplje iz ruke izmetne teške
Te on Ahileja dobro pod koljeno u gol'jen zgodi;
Nazuvak okolo noge od kalaja načinjen novog
Strašno zazveči a mjed, gdje pogodi odskoči natrag
Nazuvka ne probodav, Hefestov poklon je odbi.
595 Zatim se Pelejev sin na božanskog Agenora spremi,
Ali mu ne dade Feb Apolon postići slave,
Već mu Agenora otme obaviv ga maglom debelom
I pusti njega junaka da iz boja iziđe mirno;
A onda Peleju sina od vojske pr'jevarom odbi,
600 Jer mu branitelj bog, u svemu Agenoru sličan,
Pred noge stane, te za njim Ahilej u potoč udri.
Dok ga je gonio poljem, što pšenicom bijaše rodno,
Svrnuv uz r'jeku Skamandar, u kojeg su viri duboki,
Slabo je uzmico pred njim Apolon mameć ga varkom,
605 Te se jednako nado Ahilej, da će ga stići.
Dotle se ostali Trojci bježeći u gomilu skupe
Veselo do grada dođu, zbijenih se napuni tvrđa;
Oni nijesu smjeli pred zidinom trojskoga grada
Jedni da čekaju druge, da gledaju, tko li umače,
610 Tko li im pade u boju, već veselo u grad dovrve,
Svi, što ih njihove noge i koljena spasoše amo.

DVADESET DRUGO PJEVANJE

(27. dan. Nastavak)
Smrt Hektorova.

9. Hektor hoće da dočeka Ahileja. 1-130.

Tako oni u gradu, razbježav se kakono lanad,
Sušahu znoj na sebi te pijući gašahu žeđu;
Na krasna pretprsja se nasloniše; onda Ahejci
K zidu pristupe svi o ramena naslonivši štite.
5 Hektora sputi ondje sudbina kleta, da stoji
Ispred Ilijskog grada i ispred Zapadnih vrata.
A Feb Apolon tada progovori Peleja sinu:
"Zašto me goniš, sine o Pelejev, nogama brzim
Smrtnik besmrtnog boga? Raspozno me valjada n'jesi,
10 Da sam besmrtni bog, a ti me goniš žestoko.
Ne mariš doista za boj s Trojancima, što si ih razgno;
Oni se stisnuše u grad, a ti si skrenuo amo.
Mene ubiti nećeš, od tebe mi umr'jeti nije."
Njemu ozlovoljen vrlo Ahilej brzonogi reče:
15 "Ti si me, braniču bože, zaludio, najljući od svih
Bogova! ti si me amo navrnuo od zida trojskog!
Inače još bi mnogi sa zemljom složili zube,
Niti bi u grad došli, a sad si mi uzeo slavu,
One si spasao lako, jer osvete n'jesi se bojo;
20 Al' bih se tebi ja osvetio, snage da imam!"
Reče mu to i ponosa pun prema Ilijskom gradu
Vinuvši se poteče ko upregnut konjic obduljaš,
Kojino lako juri ravnicom vukući kola:
Tako Ahilej noge i koljena okrene brza.
25 Njega očima prvi starina ugleda Prijam,
Gdje se vinuo poljem i sjaji se kakono zv'jezda,
Koja se u jesen rađa, i svojim zrakama jarkim
Druge nadsjajuje zv'jezde u noći u gluho doba;
Kuju imenom "Pas Orionov" nazivaju ljudi;
30 Od svih je sjajnija ona, a sv'jetu je znamenje hudo,

Ona vrućicu silnu jadnicima donosi ljudma:¹
 Tako je blistala mjed Ahileju s prsi u trku.
 Tada jaokne starac te ruke podigne uvis,
 U glavu njima se lupi i vikati stane jaoknuv
 35 Moleći svojega sina; al' on je pred vratima stajo
 Jednako vruće želeći u borbu s Ahilejem ući.
 Njemu je starac tužno doviknuo pružajući ruke:
 "Ne čekaj, sinko dragi, o Hektore, čovjeka toga
 40 Sam od drugova daleko, da tebe ne snađe sudnja,
 Da te ne pogubi on, od svijui koji je jači,
 Zlica! Eh, bozima da je toliko mio ko meni,
 Onda bi jastrebi i psi, ubijen kad bi gdje ležo,
 T'jelo mu izjeli brzo; sa mojega srca bi spala
 45 Tuga golema. Ta on mi sinova čestitih mnogo
 Uze, smičući njih il' na otok prodajući dalek.
 I sad dvojicu od njih, Likaona i Polidora,
 Vidjet ne mogu tu među Trojcima zbitim u gradu.
 Njih mi Laotoja rodi med ženama kraljica prava,
 Ako su oni živi u vojsci, onda ih mjeđu
 50 I zlatom hoćemo moći iskupit, ta ima ga dosta,
 Mnogo ga otpremi s kćerju starina slavljeni Altes;²
 Ako l' su oba već mrtva i ako l' su već kod Aida,
 Eto mi žalosti ocu i majci im, s kojom ih rodih.
 Narod će ostali smrt njih dvojice žaliti manje,
 55 Samo nek ne svlada tebe Ahilej, te ne umreš od njegov
 U grad se skloni, o sinko, da Trojce i Trojanke spaseš,
 I da velike slave ne pribaviš Peleja sinu,
 A ti sam da od njega ne izgubiš milog života.
 A i meni se smiluj, dok živim, nevoljnu, jadnu,
 60 Koga će otac Zeus sudbinom uništiti teškom,
 Jerbo ću nevolja mnogo na pragu starosti vidjet,
 Da mi sinove kolju i odvlače na silu kćeri,
 Opustošavaju sobe, i bacaju dječicu ludu
 O zemlju u strašnoj krvi, i u roblje odvlače snahe
 65 Prokletim rukama svojim Ahejci, ljuti dušmani.
 Mene će samog na kraju mesoždera pseta natezat
 Kod prvih vrata spr'jed, oštro'rtom kad me tko mjeđu
 Udari ili rani i život iz udova uzme; -
 Psi, što ih hranjah kod stola, da vratima budu čuvari,
 70 Ti će mi pši razbludnici u predvraču ležati b'jesni
 Mojom se opivši krvlju. Mladiću, kad padne u boju
 Oštrom mjeđu proboden, i ležati pristaje posve;
 L'jepo je sve i na mrtvu, što god se vidi na njemu;

¹ 31. tj. kad se Sirije iza poduljeg izbivanja opet pomoli na nebu (pod kraj mjeseca jula), onda spopadaju ljude vrućice. I mi ono vrijeme zovemo "pasji dani".

² 51. Altes, otac Laotojin; vidi 21. pjev., st. 85., a što se tiče miraza ko se ovdje spominje vidi 11. pjev., st. 244-245.

75 Ali ubitu starcu kad psi nagrđivati stanu
 I glavu i bradu s'jedu i mušku njegovu snagu,
 Najljuća onda je to jadnicima ljudima tuga."
 Reče i rukama s'jede starina vučaše vlase
 Čupajuć ih iz glave, al' Hektora tim ne okrenu.
 A mati na drugoj strani sve riđaše roneći suze,
 80 Njedra otvori svoja i rukom izvadi sisu
 I sinu, roneći suze, progovori krilate r'ječi:
 "Sine moj, poštujuđe ovo i mene požali samu,
 Ako ti utješnu sisu u plaču ikada dadoh;
 Toga se, sinko, spomeni te za zidom gradskim stojeći
 85 Odbijaj ljutog dušmana, al' spr'jeda se s njime ne bori.
 Nemio, smakne l' te on, ja, mati, koja te rodih,
 Neću te, cv'jete moj mili, na odru oplakat moći,
 Niti darovita³ žena; daleko od nas veoma
 Psi će te brzih nogu kod argejskih razdirat lađa."⁴
 90 Tako njih dvoje plačuć govoriše milome sinu,
 Zaklinjući ga mnogo, al' njemu ne okrenu srca;
 On je Ahileja čeko gorostasnog, koji se bliže
 Primico. Kao zmija kad planinska pri rupi čeka
 Čovjeka, bilja se zloga nažderav, strahovito gnjevna,⁵
 95 Smota se okolo rupe i motri očima grozno:
 Tako ni Hektor srce neslomljivo imajuć ne htje
 Bježati sjajni štit o visoku kulu nasloniv.
 On se ozlovolji i svom progovori junačkom srcu:
 "Jaoh! Ako li sad za vrata i za zid zađem,
 100 Prvi će na me ruglo Pulidamas odmah oborit,
 Jer mi kazivo, da valja Trojance u grad povesti
 Preko strahovite noći, u koju se diže Ahilej;⁶
 Al' ga ne poslušah ja, a mnogo bolje bi bilo.
 A sad kad naroda mnogo pogubih drzošću svojom,
 105 Trojanaca se ja i dugohaljki Trojaka bojim,
 Veća od mene rđa da ne bi kazala gdjegod:
 ""Hektor pogubi Trojce u svoju se uzdajuć snagu.""
 Tako će reći, a meni tad mnogo bolje bi bilo
 Ili Ahileja ubit u boju te vratit se natrag
 110 Ili poginut slavno od njega ispred zidova.
 A da kacigu tešku sa glave skinem i ovdje
 Ostavim i štit kvrgaš i koplje da naslonim o zid
 Te da nazazornom pođem Ahileju glavom u susret

³ 88. "darovita", tj. obilno darovana; vidi 6. pjev., st. 394.

⁴ 80-89. Ova crta, kako majka vadi sisu iz njedara i njome zaklinje sina, nalazi se nekoliko puta i u našim narodnim pjesmama; vidi u T. Maretića, *Naša narodna epika*, str. 29.

⁵ 94. I Vergilije misli da zmije žderu otrovne trave i otud da im je otrov u zubima ("coluber mala gramina pastus", u *Eneidi* 2. pjev., st. 471.), ali to je mišljenje pogrešno jer zmije ne žderu nikakve trave, a otrov imaju u zubima čim se izlegu.

⁶ 101-102. vidi u 18. pjev., st. 254-283.

115 Te da njemu obećam i Helenu i blago s njome
Sve, što donese Paris u dubokim lađama nekoć
U trojski sveti grad, kad svađi nasto početak,
Da ću Atrejevima sinovima dati odvesti,
Da ću Ahejcima sve razdijelit, što ima u gradu,
Te da se poslije meni zakunu starješine trojske,
120 Da ne sakrivaju ništa, a sve su razd'jelili napo,
Što god mileni grad imaća u sebi imade -
Ali zašto mi srce na takove pomisli misli?
Neka mu ne priđem ja ko pribjegar, poštedjet me neće,
Niti će srce svoje ustegnuti, već će me ubit
125 Neoružana ko ženu, kad oružje skinem sa sebe.
Meni ne priliči sada, o hrastu i o kamenu
S njim da čavrljam milo ko djevojka kakva s mladićem,
Ko što kad djevojka mlada s mladićem milo čavrlja.⁷
Bolje je da se što brže u boju sukobim s njime;
130 Vidimo, koga će od nas prodičiti olimpski otac."

10. Ahilej se bije s Hektorom. 131-404.

A. Ahilej odbija Hektora od gradskoga zida. 131-207.

Tako je, stojeć, promišljo, sjajnošljemac prehrabri ratnik,
A Ahilej se k njemu ko bog Enijalij primače,
Strašnim pelijskim kopljem niz desno mašući rame,
135 Mjed je na njemu sva odsjajivala jednakim sjajem
Ko što kad oganj gori il' sunce, kada se rađa.
Hektor, kada ga spazi, protrnu, te ne mogne ostat,
Nego u strahu jurne i ostavi za sobom vrata,
Za njim poteče Ahilej uzdajuć se u brze noge.
Kao što sok'o u gori, od sviju najbrža ptica,
140 Brzo i sa lakoćom na plašljivu grlicu jurne,
Na stranu izmiče ona, a soko se na nju sve češće
Zal'jeće klikćući oštro, ulovit je srce mu hoće:
Jednako željno poleti Ahilej, al' pobjegne Hektor
Uza zid trojskoga grada, a micaše koljena brza.
145 Pokraj stražare kule i pokraj vjetrovite smokve⁸
Kolnim se gonjahu putem držeći se jednako zida.
Tako obojica tad do ljepotekih izvora dođu,
Gdje dva izviru vrela virovite r'jeke Skamandra.
Mlaka istječe voda iz jednoga, te se iz njega

⁷ 127-128. O ponavljanju koje je u ta dva stiha vidi bilješku u 20. pjev., st. 371-372.

⁸ 145. "pokraj ... smokve", vidi 6. pjev., st. 433.

150 Okolo izvija dim ko iz ognja, kada gdje gori;
 A drugo i ljeti teče studenom vodom ko tuča
 Ili ko studeni snijeg il' voda, kada se sledi.
 A tu uz izvore blizu široka perila stoje,
 Obzidana i lijepa, gdje perahu blistavo ruho⁹
 155 Krasne trojanske žene i prekrasne njihove kćeri,
 Dok još bijaše mir, dok ne dođoše ahejski sini.
 Tuda projure, jedan bježeći, a drugi goneć.
 Junak bježaše valjan, a mnogo valjaniji gnaše.
 Otimali se n'jesu za klanicu i kožu njenu,
 160 Za što se natječu ljudi, na obdulju kada se trči,
 Već su se radi života konjokrote Hektora gnali.
 Ko kopitonogi konji što biljegu oblaze brzo
 Trčec za obdulju gdjegod, a velika obdulja stoji,
 Tronog il' robinja žena, mrtvacu kojemu za čast:
 165 Tako triput i oni optrčaše nogama brzim
 Kralja Prijama grad, a svi ih motrahu bozi.
 Med njima otac ljudi i bogova besjedu počne:
 "Ao, očima svojim da gledam čovjeka milog
 Gonjena okolo grada! Za Hektorom plače mi srce;
 170 Mnoga je goveđa stegna on palio meni na Idi,
 Na mnogoklančanoj gori, po glavicama joj mnogim
 I drugda gradu na vrhu, a sada ga okolo grada
 Kralja Prijama goni Ahilej nogama brzim.
 Nego da mislite vi, o bogovi, v'ječajte sada,
 175 Da l' ćemo iz smrti spasti junaka, kakav je Hektor.
 Il' ćemo dat, da ga smakne Ahilej Pelejev sinak."
 Na to mu reče Atena, sjajnooka boginja, ovo:
 "O crnooblačni oče munjometni, što si to reko?
 Zar ti čovjeka smrtna, a sudbini predana davno,
 180 Natrag izbavit hoćeš iz prejadne i tužne smrti?
 Radi, al' bogovi drugi povladiti nećemo tebi."
 Nebeski oblačnik Zeus odgovarajući joj reče:
 "Ne boj se, kćerce moja kod Tritona rođena mila!
 Ozbiljno sad ne govorim to, a blag ću ti biti.
 185 Radi po svojoj pameti, od nauma svog ne odustaj."
 Reče te potakne tim i onako željnu Atenu;
 Vinuv se Olimpijskoj gori niz glavice boginja ode.
 Hektora gonjaše strašno i metaše brzi Ahilej.
 Ko što kad goni pas u planini košute lane
 190 Iz ležaja ga odgnav kroz dolove, a i kroz klance,
 Ako se pogledu pasjem i sakrije zguriv se pod grm,
 Al' pas njušeći trči neprestano, dokle ga nađe:
 Tako se očima brzog Ahileja Hektor ne sakri.
 Koliko puta Hektor pred Dardanskim vratima bješe
 195 Gotov zaklonit se skokom pod dobro građene kule,

⁹ 154. "perahu blistavo ruho"; vidi o takvoj upotrebi epiteta u 15. pjev., st. 371.

Ne bi l' ga strelama svojim obranili zgora junaci,
Toliko put ga Ahilej, pretekav ga, put polja odbi
I sam trčaše pritom držeći se jednako zida.
Kao što ne može u snu proganjač stizat bjegunca,
200 Jedan ne može bježat, a jedan ne može stizat:
Tako ne može onaj uteći, a ovaj ga stići.
Kako bi Kerama smrti izmaknuo Hektor do sada,
Da mu priskočio nije sad posljednji put bog-Apolon,
Da mu ud'jelio nije junaštvo i koljena brza?
205 I tad Ahilej divni momčadma namagne glavom
Nikome oštru str'jelu na Hektora pustit ne dajuć,
Da mu tko ne otme slavu, te on da ga zgodi tek drugi.

B. Atena navede Hektora da stane i dočeka Ahileja. 208-247.

Al' kad već četvrti put do ljepotekih izvora stignu,
Mjerila raširi zlatna tad Otac¹⁰ i dvije Kere
210 Prebolne smrti vrgne unutra namjenjujuć jednu
Divnom Ahileju, drugu konjokroti Hektoru dičnom,
Hvativ po sr'jedi povuče: a Hektorov udes pretegnu
Spuštajuć se k Aidu, te ostavi njega Apolon.
K sinu tad Pelejevu Atena sjajnooka dođe,
215 Bliže pristupi k njemu i krilate prozbori r'ječi:¹¹
"Svijetli ljubimče Zeusov, ja mislim, da ćemo sada
K ahejskim lađama don'jet golemo slavno dobiće
Ubivši Hektora mi nezasitnog onog bojnika.
Uteć nam ne može već ma koliko se mućio mnogo
220 Branitelj bog Apolon, ni makar se on radi njega
Egidonoši Zeusu pred nogama valjao moleć.
Nego de stani, odahni, a ja ću k njemu otići
Pa ću ga nagovorit da iziđe s tobom na borbu."
Reče Atena, i nju Ahilej poslušao rado,
225 Stane i nasloni se na koplje mjedena rta.
Od njega ode Atena i k Hektoru pristupi divnom
Stasom se i glasom stvoriv neslomljivim Dejfobu slična,
Bliže pristupi k njemu i krilate prozbori r'ječi:
"Dragiću, vrlo li tebi Ahilej dosađuje brzi
230 Goneć te nogama brzim pod zidima trojanskog grada!
Nego stanimo deder i čekajmo, bran'mo se od njega."
Njoj odgovarajuć reče sjajnošljemac veliki Hektor:
"Ti si mi, Dejfobe, od sve rodbine najdraži bio,
Od svih sinova, što ih sa Hekabom izrodi Prijam.

¹⁰ 209. "Otac", tj. Zeus koji je otac bogova i ljudi; što Zeus čini u st. 206-212., to čini on i u 8. pjev., st. 69-72.

¹¹ 214-215. ne kaže se u kojoj prilici dolazi Atena k Ahileju; vidi 20. pjev., st. 330-331.

235 A od sada te mislim još i više častit u duši,
Kad si se mene radi usudio iz grada izić,
Čim si me ugledao, a ostali svi su unutra."
Prihvati riječ Atena, sjajnooka boginja, veleć:
"Dragiću, mnogo me otac pa gospođa majka za njime
240 Moljaše koljena grleć, a moljahu još i drugari,
Neka ostanem tamo, jer svi se plaše veoma;
Ali meni su jad i tuga ubijali srce.
A sad jurnimo u boj i nimalo ne žali koplja,
Pa da vidimo, hoće l' Ahilej ubiti nas dva,
245 Krvavo oružje naše ka prostranim lađama odn'jet,
Ili će on u boju od tvojega poginut koplja."
Tako mu reče Atena i lukavo njega povede.

C. Hektor ne može odoljeti Ahileju. 248-336.

Kada se jedan drugom već blizu nađoše oni,
Veliki Hektor njemu sjajnošljemac prozbori prvi:
250 "Pred tobom, Pelejev sine, od sada već uzmicat neću,
Kada sam bježao triput pod zidima trojskoga grada,
Boječ se dočekat tebe, al' sada me srce potače
Stati nasuprot tebi, il' svladao il' bio svladan.
A i bogove amo zazov'mo, jer oni će biti
255 Najbolji nama svjedoci i pogodbe naše čuvari.
Neću te strašno ja nagrditi, ako Kronion
Meni pobjedu dade, te život oduzmem tebi;
Nego kad oružje slavno, Ahileju, skinem sa tebe,
Mrtvo ću tijelo vratit Ahejcem. Pa tako ded i ti."
260 Mrko pogledav njega Ahilej brzonogi reče:
"Nemoj mi, Hektore mrski, govoriti o ugovoru!
Kao što tvrde vjere med ljudma i lavovma nema,
Kao što složna janjci i vuci nemaju srca,
Nego će jedan drugom neprestano misliti o zlu,
265 Tako ljubavi nema ni meni s tobom, te nama
Nema dvojici vjere, dok jedan ne padne od nas
I ne zasiti krvlju štitonosnog Aresa bojca.
Svakakva sada se sjećaj junaštva; sada ti treba,
Da si kopljanik dobar i da si neprestrašen bojnič.
270 Nema ni bježanja više, Atena će Palada odmah
Kopljem te svladati mojim, i najedno sve ćeš mi platit
Tugu za mojim drugovma, što kopljem ih posmica jureć."
Reče i zamahne kopljem dugosjenim i tad ga baci,
Ali mu svijetli Hektor umače pogledav u njegov,
275 Savre se, kada ga vidi, te mjedeno njega preleti
Koplje, zabode se u tle, Atena ga Palada uzme
I da Ahileju natrag, a ne spazi narodni pastir

Hektor. Nezazornom on progovori Peleju sinu:
 "Promaši, bozima slični Ahileju! nije ti moja
 280 Nimalo poznata sudnja od Zeusa, kako si reko,
 Već si priklapalo ti i prepreden samo govornik,
 Ne bi l' se pobojo tebe, izgubio srce i snagu.
 Nećeš ti meni u b'jegu u leđa koplje zabosti,
 Nego kad jurnem na te, pogodi me kroz prsi njime,
 285 Dade li tebi bog. Al' sad mi se mjedenog koplja
 Čuvaj! Ej da ga c'jelo u svojoj koži poneseš!
 Onda bi ratovati Trojancima olako bilo,
 Kada bi nestalo tebe, jer najveća ti si im muka."
 Reče i zamahne kopljem dugosjenim i tad ga baci
 290 Te on Ahilejev štit po sredini pogodi dobro,
 Ali se koplje odbi daleko. Hektor se nato
 Razgnjevi, gdje mu je koplje iz ruke izletjelo zalud,
 Stane pokunjen drugog jasenova nemajuć koplja;
 Vikne Dejfoba, brata bjeloštitnika, od njega
 295 Ištući drugo koplje, al' Dejfoba ne bješe blizu.
 Onda se dosjeti Hektor u duši i rekne ovo:
 "Ao, doista mene već zovnuše bogovi u smrt!
 A ja ti mišljah sveđ, da je junak Dejfob uz mene,
 Ali je on u gradu, Atena prevari mene.
 300 Huda već mi je smrt u blizini, nije daleko;
 Bježanja nema više; već odavno draže je tako
 Zeusu i njegovu sinu daljnometnom, koji su prije
 Mene branili rado, al' sada me snalazi sudnja.
 Ali bez borbe lje i bez slave poginut neću,
 305 Djelo ću veliko svršit, i unuci znat će za njega!
 Tako izreče i mač povučē mjedeni oštri,
 Koji mu višaše velik i težak ispod slabina;
 Vine se stisnuvši se ko orao, ptić iz visina,
 Koji se na polje znade zaletjet kroz oblake crne,
 310 Jagnje da ugrabi nježno il' zeca, plašljivo zv'jere:
 Tako se vine i Hektor sjajnošljemac mašući mačem.
 Al' i Ahilej nasrnu, i divljeg mu gnjeva se srce
 Napuni, prsi krasnim i umjetnim zaštiti štitom,
 Ktome sa četir' branika na glavi se klimaše njemu
 315 Kaciga, a griva zlatna na kacigi trepčaše krasna,
 Koje je stavio mnogo Hefesto okolo vrška.
 Kako večernjača šeće med zvjezdama u gluho doba,
 Najljepša nebeska zv'jezda od sviju na nebu zv'jezda:
 Tako se oštro sjalo oštrice, što ga Ahilej
 320 Desnicom vrćaše o zlu konjokroti Hektoru misleć, "
 Krasnu mu gledajuć kožu, gdje b' najprije raniti mogo,
 Mjedeno oružje krasno pokrivalo kožu mu dobro,
 Što ga s jakoga skinu Patrokla, pošto ga ubi;
 Al' se viđaše mjesto, gdje kosti ključne s ramena
 325 Uz grlo drže vrat, kud najbrže nestane duše;

Tu baš suparnika probode kopljem Ahilej,
I rt kopljani mu kroz vrat kroz mekani iziđe odmah;
Ali mu mjedeno teško ne probi koplje dušnjake,
Te je mogao riječ Ahileju jošte odvratit;
330 U prah se smota Hektor, - Ahilej se podiči divni:
"Hektore, ti si se negdje Patrokla odiruć nado,
Zdrav da ćeš ostat za mene ne mareć, kad udaljen bijah,
Ludove! Ali sam ja još mnogo bolji od njega,
Subojnik njegov, osto kod prostranih lađa i tebi
335 Koljena sada razglobih, a tebe će ptice povlačit
Sramotno i psi, a onog sahranit će ahejski sini."

D. Hektor umire. Mrcvarenje mrtvog tijela. 337-404.

Teško ranjeni Hektor sjajnošljemac odvrati njemu:
"Molim te, tako ti duše i koljena, oca i majke,
Ne daj, da mene psi kod ahejskih rastrgnu lađa,
340 Već ti primide mjedi i zlata dovoljno, dare,
Što će ih tebi dati i otac i gospođa majka,
A kući tijelo moje povrati, da bi me ognju
Mrtva izručiti mogli Trojanci i trojanske žene."
Mrko pogledav njega Ahilej brzonogi reče:
345 "Nemoj me roditeljma ni koljenma zaklinjat, pseto!
Ej da me kako može navesti srce i duša
Sirovo meso ti rezat i jesti - što uradi meni!
Zato nikoga nema, da odbije pse ti od glave,
Ni da mi deset puta il' dvadeset baš da mi puta
350 Ucjenu odmjere veću, da i drugo obreknu meni,
Niti da čitava tebe zapovjedi zlatom potegnut
Prijam, Dardanov sin, - ni tako te gospođa majka,
Koja te rodila, neće na odar metnut ni tužit
Za tobom, već će te pši i ptice trgati svega."
355 Njemu umiruć Hektor sjajnošljemac besjedu reče:
"Takova, kakva te slućah, i vidim te! mogao n'jesam
Ja nagovoriti tebe, jer gvozdeno imaš u grudma
Srce, al' pazi, da bozi ne razgnjeve se zbog mene
Na te onoga dana, kad Paris i Feb Apolon
360 Tebe dobra junaka kod Zapadnih ubiju vrata."
Kad to izrekne on, skonćanje ga pokrije i smrt,
Duša iz udova njemu izleti, ode k Aidu
Udes oplakujuć svoj i ostaviv jakost i mladost.
Njemu već mrtvu riječ progovori divni Ahilej:
365 "Umri, a Kera će onda na mene, kada je Zeus-bog
I drugi besmrtni bozi izvršiti ushtiju meni."
Reče te mjedeno koplje izvuče on iz mrtvaca,
Pa ga podalje metne i skidati stane s ramena

370 Krvavo oružje njemu; Ahejci se ostali strče,
Stanu motriti uzrast i lice Hektora divno,
Ali bez udarca kojeg ni jedan ne pristupi k njemu.
Tada je gdjekeji k drugu okrenuv se reko ovako:
"Ao, Hektora sad opipavat je dakako lakše,
Negoli kad je lađe zapalio gorućim ognjem!"
375 Tako je gdjekeji reko i darnuo Hektora stupiv.¹²
Kada mu odoru skine brzonogi divni Ahilej,
Među Ahejcima ustav progovori krilate r'ječi:
"Prijatelji oj moji, čelovođe argejske mudre,
Pošto dadoše bozi savladati čovjeka ovog,
380 Koji nam poćini zla (ne poćiniše toliko skupa
Ostali svi), ded sada u oružju okolo grada
Pođimo, da vidimo, što misle ćinit Trojanci,
Pošto je ovaj pao, da l' kane strmenu Troju
Ostavit ili ostat, iako Hektora nema.
385 Ali zašto mi srce na takove pomisli misli?
Jošte neoplakan leži, nesahranjen mrtvi Patroklo
Kod lađa, kojega neću zaboravit, dok mi se budu
Koljena micala moja, dok budem med ljudima živim.
Ako se ne misli već na mrtvace u domu Aida,
390 Al' ću se i tamo ja drugara miloga sjećat.
Al' sad ded zapjevajmo peon, ahejski momci!
K prostranim vrat'mo se lađam, ponesimo sa sobom ovog
Veliku stekosmo slavu, kad ubismo Hektora divnog,
Kojega slavljahu Trojci po gradu kakono boga."
395 Reće te graditi stane od Hektora sramotna djela.
Žile na obje noge od pete do gležnja njemu
Probuši divni Ahilej i volujski remen uvede,
Priveže za kola njega i ostavi, da mu se glava
Vuće. U kola uđe i oružje dignuvši slavno
400 Ošine konje, da trće, i oni hotno¹³ polete.
Povlačeni se Hektor zaprašio, mrka se njemu
Rasula kosa, a glava u prahu se njegova našla
Dražesna nekad, a tada dušmanima dade je Zeus-bog,
Neka nagrde nju u njegovoj očinskoj zemlji.

¹² 371-375. Ne mora se misliti da su Ahejci mrtva Hektora bez ikakve potrebe divljaćki mrcvarili, nego se može uzeti da ga je svaki malo bocnuo kopljem; jedan je počeo, a drugi za njim; obuzeti radošću što je nestalo prvog junaka trojanskog nijesu pravo ni znali što rade. Ali ako se i uzme da su doista Hektorovo tijelo mrcvarili, oni su i sami vidjeli da je to upravo kukavićluk, kako dokazuju njihove rijeći u st. 373-374.

¹³ 400. "hotno", tj. hoćko.

11. Hekaba, Prijam, Andromaha nariču za Hektorom. 405-515.

405 Tako se Hektoru sva uprljala glava u prahu;
A mati čupajuć kosu daleko b'jeli prijevjes
Baci i ugledav sina glasovito zakuka vrlo.
I mili otac tužno zaleleče, i sav po gradu
Čitavom stane narod lelekati, kukati stane.
410 To je nalično bilo veoma, kao da s vrha
Cio Ilijski grad brežuljkasti gori u ognju.
Jedva Prijama ljudi uzdrže, koji je htio
Na polje u neznani izići kroz Dardanska vrata.
Valjat se stane starac po prahu i sve ih redom
415 Moliti, svakoga on poimence zvaše junaka:
"Stan'te, oj mili, te mene - iako ste tužni veoma -
Pustite iz grada iziđ i k ahejskim lađama ići;
Idem da čovjeka tog, bezakonog ziotvora, molim,
Neće l' mi poštovat dob i na moju se smilovat starost, -
420 Starac je, kako sam ja, i njegov roditelj Pelej,
Koji Ahileja rodi i narodu othrani trojskom
Na muku, a jade meni od sviju najveće zada;
Sinove pobi tolike, sve same bujne mladiće!
Al' ni za kojim od njih ne tužim jadan toliko,
425 Kol'ko za jednim, za njime, za Hektorom. Jad će me s njega
Odn'jet k Aidu ljut! Ej, da m' je na rukama umro,
Do sita bismo se mi i naplakat, naridat mogli,
I mati, koja ga rodi prenesretna, i ja sa njome."
Tako plačući reče, i građani jecati stanu.
430 Tužnjavu Hekaba tužnu med ženama trojanskim počne:
"Dijete, jadne li mene! A čemu da nesretna živim,
Mrtav kad si mi ti? U tvrđavi bio si meni
Danju i noću ponos, a Trojcima, Trojkama svima
Uzdanje bio u gradu, i oni kakono boga
435 Pozdravljali su tebe, jer dika si velja im bio,
Dok živ bješe, a sada sudbina je i smrt te snašla."
Tako plačući reče, a Hektorova još žena
Ne ču ništa, jer nije oglasnik joj pouzdan došo
Javiti, da joj je muž pred vratima ostao gradskim.
440 Nego visokom domu u sredini veliko tkanje
Dvostruko porfirno tkaše uvezujuć šareno cv'jeće.
Ona u kući svojim ljepokosim dvorkinjam vikne,
Velji nek pristave tronog uz oganj, da Hektora čeka
Toplica kupelj, s mejdana kad kući se povrati natrag,¹⁴
445 Luda, kad znala nije, Ahilejevom da rukom
Svlada njega Atena od kupelji vrlo daleko.
Lelek začuje ona i kuknjavu s kule, i njojzi

¹⁴ 443-444. O toploj kupelji vidi u 10. pjev., st. 576.

Zadršću koljena odmah, iz ruke joj ispade čunak.
 Odmah dvorkinjam ona ljepokosim besjeđu počne:¹⁵
 450 "Ovamo za mnom dvije, da pogledam, što li se zgodi:
 Čestite svekrve glas razabrah, i meni se srce
 Baca u grudma do usta, ukočila su se meni
 Koljena; Prijamovim sinovma je nekakvo blizu
 Zlo; ej od uha mojeg daleko ti da su glasi!
 455 Ali se bojim veoma, da nije Hektora smjelog
 Odbio od grada divni Ahilej, te goni ga poljem
 I da ga ustavio od nesretne nije hlabroće,
 Kojom je osvajan bio; u mnoštvu zaostao nije,
 Nego je trčo pred svima, ustupao nikome nije."
 460 Reče i iz sobe odmah izleti na mahnitnu nalik,
 Srce se bacalo u njoj, i dvorkinje pođu za njome.
 A kad dođe do kule, do gomile ljudi, tad stane,
 Ogleda se na zidu i opazi, kako je Hektor
 Vučen pred gradom trojskim, a neštedice ga k lađam
 465 Ahejskim koritastim brzonogi konjici vuku;
 Mrak se na obje oči Andromahi crni navuče,
 Ona se unazad sruši i izdahne svijest iz sebe.
 Upletke blistave njoj daleko spadnu sa glave,
 Kapa i načelak spadne i ukosnik pleteni njojzi
 470 I povezača ktom, što zlatna joj da Afrodita
 U dan, kada je k sebi sjajnošljemac odvede Hektor
 Eetionu iz dvora darivav je darima silnim.
 Zaove okolo nje se i jetrve u hrpu skupe,
 Med sobom držahu nju već gotovu, od stra da umre.
 475 Kada odahne opet, i sabere svijest u sebi,
 U plač udari tad i med ženama trojanskim reče:
 "Hektore, nesretne l' mene! Sudbine se rodismo iste,
 Nas dvoje: ti u Troji u dvorima Prijama kralja,
 A ja se rodih u Tebi pod gorom šumovitim Plakom
 480 Eetionu u dvorma; othranio me je malu
 Nesretnik zlosretnu mene! Ej rodio da me i nije!
 Pod zemlju ti duboko Aidu ideš sad u dom,
 A u dvorima mene udovicu ostavljaš evo
 U mrskoj tuzi, a naše dijete ludo je jošte,
 485 Koje smo nesretni mi porodili; nećeš ti njemu,
 Hektore, obrana biti, jer mrtav si, niti on tebi;
 Ako plačnome on i umakne ahejskom ratu,
 U budućnosti muke i nevolja imat ću vazda,
 Jerbo će njegove drugi oranice manjiti ljudi.
 490 A sirotovanja dan dječaku otima druge,
 Sasvim je oboren tada, i lica mu puna su suza;
 Zlopateć dolazi on k prijateljima svojega oca,¹⁶

¹⁵ 449. vidi 3. pjev., st. 143.

¹⁶ 492. Očevi prijatelji misle se sakupljeni na kakvoj gozbi, kako se vidi iz idućih stihova.

495 Od njih za struku jednog, a drugog za košulju vuče;
Gdjekojem bude ga žao, pa vrčić dade mu mali,
Usne okvaši njim, al' ne može okvasit grla.
Dječak, što ima i oca i majku, od gozbe ga riva,
Rukama njega lupa i grdnim ga r'ječima psuje:
"Odlaz' odavde, tvoj se među nama otac ne gosti."
500 Zaplakan onda se dječak udovici materi vraća, -
Sin naš Astijanaks, što prije na koljenma ocu
Jedaše samo mozak i ovnujsko debelo meso.
Kad bi ga san savladio, i kad bi se igrati presto,
Tad bi u krevetu spavo na rukama dojkinje svoje
505 Na mekom ležištu svom nadovoljiv obiljem srce.
A sad će trpjeti mnogo izgubivši miloga oca
Sin naš Astijanaks, kog Trojci nazivaju tako,
Jer si im sam ti vrata i zidove branio duge.¹⁷
A sad kod srpastih lađa daleko od oca i majke
510 Crvi će vrvjet po tebi i, kad te se nasite pseta,
Gola te jest, a u tebe u dvorima ruho ti mnogo
Tanko i mileno leži, što ženske otkaše ruke.
Al' ja ću ruho sve na ognju spaliti žarkom
(Nema ti koristi od njeg, jer na njem nećeš počivat),
515 Slava pred Trojankama i Trojcima neka ti bude."
Tako plaćući reče, a žene jecahu za njom.

¹⁷ 506-507. vidi 6. pjev., st. 402-403.

DVADESET TREĆE PJEVANJE

(27. dan. [kraj] do 29. dana)

Borbe u slavu Patrokla.

1. 27. dan (kraj). Naricanje za Patroklom. 1-107.

A. Podušje. 1-34.

Tako su jecali oni u gradu; - ali Ahejci
Kad do Helesponta već i do svojih prispiju lađa,
Svi se raspršaju odmah, otrčavši svaki ka svojoj,
A Mirmidoncem Ahilej raspršat se ne da, već njima,
5 Koji vojuju rado, drugarima svojima, reče:
"Oj vi brzokonjici mirmidonski, mili mi družu,
Još kopitonogih konja isprezati nećemo sada,
Nego s kolima mi i s konjima pođimo bliže
Plakati sada Patrokla, jer čast je mrtvima takva.
10 A kad se tužnjave ljute nadovolji svaki, tad konje
Od kola ćemo ispreći i svi ćemo večerat ovdje."
Reče, i stanu svi lelekat, a prvi Ahilej.
Ridajuć pognaše konje ljepogrive oko mrtvaca
Triput, a Tetida u njih, da plaču, pobudi žudnju,
15 Suzama okvasi se i p'jesak i oružje njihno,
Toliko bješe im žao, što pogibe straha ugonjač.
Tužnjavu Pelejev sin među njima započne tužnu
Ruke ljudomorne svoje drugaru na prsi mećuć:
"Zdravo, Patroklo moj, iako si već kod Aida,
20 Što sam ti obećao, to sve ću izvršiti tebi;
Hektora amo dovukoh, da sirova psetima bacim,
Ispred lomače tvoje sinova ću trojanskih sv'jetlih
Zaklati dvanaest ljutit zbog tebe, što si ubijen."
Reče te graditi stane od Hektora sramotna djela,
25 Protegne ga uz odar Menetijeva Patrokla
Ničice u prah, a oni sa sebe oružje skinu
Mjedeno, sjajno i konje ispregnuv, što njište držeći
Glavu svoju visoko, potomku Eakovu uz brod
Premnogi sjednu, a on im obilatu d'jeljaše daću.
30 Volova bijelih mnogo pod željezom klanih zakrči,
Također mnogo ovaca i koza vekavih mnogo,

Ktome i svinja mnogo bjelozubih gojnih i masnih
Paljahu pružajuć ih nad ognjem boga Hefesta;¹
Krv oko mrca poteče, te b' vrčima mogao grabit.

B. Noćna utvara. 35-107.

35 Vlastelja brzih nogu Ahileja, Peleju sina,
Ahejski knezovi tad Agamemnonu divnom povedu
Jedva ga nagovoriv, jer ljutit zbog druga bješe.
Kad k Agamemnonu oni pod čador dođoše veće,
Onda jasno grlim odmah glasnicima poviknu ondje,
40 Uz vatru veliki tronog nek pristave, ne bi li onog
Mogli navesti, da svoje izapere krvave rane;
Al' on se nećaše tvrdo i zakletvom još se zakune:
"Tako mi najboljeg boga od sviju i najvišeg, Zeusa,
Nije pravo, da idem dotaći se kupelji glavom
45 Prije no na vatru metnem Patrokla i grob mu naspem,
Dok si ne odrežem kosu, jer druga mi žalost ovako
U srce neće doći, među živim ljudma dok budem.
Nego na žalosnu mi na gozbu pođimo sada,
A sutra u zoru ti, Agamemnone, kralju junaka,
50 Daj zapovjedi drva dovesti i sve priredit,
S čime mrtvacu valja otići u mrak i tamu,
Neka vjekoviti oganj što prije onoga spali
Ispred očiju nama, a narod će poći na poso."
Reče, a oni ga čuju i rado se pokore njemu.
55 Brzo večeru ondje pripremvši stanu se tada
Gostit, i podjednake premaklo se nije im gozbe
Srcu; kad žudnju za pićem i za jelom namire veće,
Onda spavati u svoj u čador otiđe svaki,
A sin Pelejev legne uz obalu prešumnog mora
60 Med Mirmidoncima svojim med mnogima uzdišuć teško,
A legne na čistini, gdje o brijeg pljuskahu vali.
Kad san osvoji njega i rastjera iz srca brige
Tvrdo obuzevši njeg, jer je vrlo utriorio b'jela
Koljena Hektora goneć k vjetrovitom Ilijskom gradu,
65 Onda jadnoga duša Patrokla pristupi k njemu,
U svem mu nalična bi, veličinom i očima krasnim,
I glasom, i ruhom istim obučen a bijaše duša.
Čelo glave mu stane i ovu mu besjedu reče:
"Spavaš, Ahileju ti, zaboravivši za mene!
70 Zanimarivo me n'jesi, dok življah, već sada, kad umr'jeh.
Mene što prije sahrani, da probijem vrata Aida!
Utvare, pokojnih duše, od sebe me gone daleko,

¹ 33. "nad ognjem boga Hefesta" kao u 9. pjev., st. 468.

K sebi me preko rijeke ne puštaju, nego onako
 Lutam tamo po domu Aidovu vrata širokih.
 75 Cvilim, ruku mi pruži, Ahileju, jer od Aida
 Neću se vratiti više, kad ognjem spalite mene.
 Od prijatelja milih daleko smo, med njima sjedit
 Nećemo više živi ni v'ječati, pošto me mrska
 80 Proguta ona Kera, pri porodu što me već zgrabi;
 Ali i samom je tebi, Ahileju, bozima slični,
 Suđeno pod zidom pasti blagorodnog naroda trojskog.
 Drugo ću nešto ti reć i naložiti, hoćeš li slušat:
 Nemoj, Ahileju, moje od tvojih rastavljat košti,
 Nego ih zajedno metni, u domu kako se vašem
 85 Skupa othranismo mi, kad me malog iz Opois-grada
 Dovede k vama Menetij zbog mojega jadtog ubijstva
 Onoga dana, kad sina Amfidamasova ubih,
 Ludak, ne hoteći ubit, rasrdiv se s kocaka na njegov.
 Konjanik Pelej me primi u dvore i usrdno mene
 90 Othrani, subojnikom, Ahileju, tebi me nazva.
 Tako nam kosti nek ista obojici posuda krije:
 Dvoušni kondir zlatni, što dade ti gospođa majka."
 Tad odgovarajuć njemu brzonogi reče Ahilej:
 95 "Što si mi amo došo, o ljubazna glavo, te meni
 Sve to nalazeš sada? Ta ja ću izvršiti rado,
 U svem ću poslušat tebe, što veliš. Al' deder pristupi
 Ovamo bliže k meni, i jedan drugoga malo
 Ogrl'mo te se ljute nadovolj'mo tužnjave oba!"
 Reče i obadv'je ruke Ahilej pruži za njime,
 100 Al' ga ne uhvati on; tad nalična dimu odleti
 Duša pod zemlju cvrčeć. Ahilej u čudu skoči,
 Rukom o ruku pljesnu i prozbori besjedu tužnu:
 "Aj i u dvorima boga Aida nekakve ima
 Duše, i utvare ima, al' nikako nema života!"
 105 Ta noć cijelu duša patrokla jadtog uz mene
 Stajaoše blizu tužeć i ridajuć i svašta meni
 Nalagaše, a bješe neobično nalik na njega."

2. 28. dan. Pogreb. 108-225.

A. Dizanje lomače. 108-191.

Reče i u svih žudnju, da plaču, probudi time.
 Oni su okolo jadtog mrtvacu ridali tako,
 110 I njima ograne zora ružoprsta. Tad Agamemnon
 Pošalje iz čadora odasvud ljude i mazge,

115 Neka drva dovezu, a dobar s njima se digne
 Junak Merion tad Idomeneja subojnik hrabrog,
 Sjekire noseć u ruku drvosjekle pođoše oni,
 Noseć i pletena uža, a pred njima iđahu mazge;
 Uz brdo idoše mnogo i niz brdo, koso, postrance.
 A kad izvornjivoj Idi u dolove stigoše veće,
 Odmah žureć se uzmu dugo'rtom mjeđu ods'jecat
 120 Visoke brsnate hraste, i hrasti s velikom praskom
 Ondje padati stanu. Rasc'jepav ih tada Ahejci
 Privežu ih na mazge², a one gažahu zemlju
 Na ravan doći želeći kroz onu čestinu gustu.
 Panje nošahu sve drvosječe, kako im reče
 Junak Merion to, Idomeneja subojnik hrabrog.
 125 Bace na obalu drva po redu, gdje je Ahilej
 Grobni veliki hum Patroklu izbro i sebi.
 Kad već svu silu drva posvuda nabacaju oni,
 Sjednu u skupu se ondje držeći; divni Ahilej
 Odmah ratoljubnim tad Mirmidoncima povikne glasno,
 130 Neka oružje pašu i u kola upregnu konje.
 Oni se dizahu odmah i oružje metahu na se,
 A tad u kola skoče uzdodrže i s njima borci;
 Naprvo pođu kola, a ostrag oblak pješaka,
 Mnoštvo, a u sredini Patrokla nošahu družu,
 135 Vlase rezahu svoje i bacahu njih na mrtvaca
 Te ga obasuše svega, a odzad dižaše glavu
 Tužan Ahilej, jer druga nezazornog slaše k Aidu.
 Kad već na mjesto dođu, Ahilej što im ga reče,
 Polože breme i drva Patroklu obilno slože.
 140 Tad se brzonogi divni Ahilej dosjeti drugom:
 Dalje od lomače stane i plave odreže vlase,
 Što ih je Sperhiju bogu već otprije njegovo bujne;
 Glednuv na iskričavu na pučinu zlovoljan reče:
 "Uzalud otac je Pelej, o Sperhiju, obećo tebi,
 145 Ako se onamo vratim na postojbinu mi milu,
 Da ću ti odrezat vlase i svetu tad hekatombu
 Žrtvovat, neškopljenih pedeset ti ovnova bacit
 U vrela, gdje ti je sveti gaj i kadilni oltar.
 Tako se moljaše on, al' izvršio n'jesi mu želju!
 150 A kad se ne vraćam više na postojbinu mi milu,
 Nek mi je prosto vlase Patroklu vitezu dati."
 Reče te u ruke milom drugaru postavi svoje
 Vlase, i žudnju u svih, da plaču, potakne time.
 155 Koliko ridahu ondje, sunčana bi svjetlost ih zašla,
 Da k Agamemnonu stupiv Ahilej divni ne reče:
 "Tvoje će riječi, sine o Atrejev, najviše narod
 Ahejski poslušati (imade se naplakat kada).

² 121. "Privežu ih na mazge", tj. uzima što su ih ponijeli, kako se kaže u st. 115.

Daj ih od lomače sada raspusti i gotovit ručak
Reci im; a mi se tu oko mrca hoćemo trudit,
160 Kojima bijaše drag, i vojvode ovdje nek budu."
Kad tu junacima kralj Agamemnon besjedu čuje,
Odmah raspusti on k jednakobokim lađama narod;
Ostanu ukopnici i drva slagati stanu,
Lomaču od sto stopa naciniše u šir i u dalj,
165 Na vrh lomače metnu mrtvaca u srcu tužni.
Mnoge sporohodne vole krivoroge i mnoge tovne
Zaklav pred lomačom ovce oko njih se zabave mnogo:
Sala iz sviju uzme Ahilej i pokrije njime
Do nogu mrca od glave i okolo klanice složi,
170 Zatim prisloni on uz odar meda i masti
Pune dvoušne vrče. Izatoga četiri konja
On visokovrata brzo na lomaču baci veoma
Uzdišuć. Devet je pasa gospodar imao ovaj,
Sve razbludnika, te dva Ahilej zakolje od njih
175 Pa ih u vatru baci; sinova trojanskih vrljih
Dvanaest sjeći stane u duši im misleći o zlu;
Baci ih u vatru jaku i gvozdenu, neka ih jede.³
Onda zajeca i svog drugara po imenu zovne:
"Zdravo, Patroklo moj, iako si već kod Aida,
180 Što sam ti obećao, to sve ću izvršiti tebi;
Dvanest ti vrljih obećah sinova junačina trojskih,
Sve će ih oganj s tobom izjedat, a Hektora ne dam
Prijamovoga ognju izjedat, već dat ću ga psima."
Tako s prijjetnjom reče, al' ne dođu pseta na onog,
185 Jer ga čuvaše Zeusova kći Afrodita od pasa
Obdan i obnoć mažuć ambrosijskim ružinim uljem,
Da mu Ahilej kožu ne oguli vukuć ga mnogo;
A maglu mrku Feb Apolon nad njim navuče
Spustiv je na polje s neba i pokrije čitavo mjesto,
190 Kako se protego mrtvac, da ne bi sila sunčana
Na žilama i udma osušila njegovo meso.

B. Spaljivanje tijela. 192-225.

Ali još oganj mrtvog Patrokla palio nije;
Tad se brzonogi divni Ahilej domisli drugom;
Dvjema se vjetrima počne od ognja podalje stavši
195 Boreju, Zefiru molit i krasne im obrekne žrtve;
Vrlo ih moljaše vino iz vrča im lijući zlatnog,
Da dođu, neka bi brže izgorjela mrtva tjelesa,

³ 166-177. I drugi su narodi u starini klali i palili životinje i ljude u čast odličnu pokojniku, kad bi ga sahranjivali.

200 Neka bi počela drva da gore. Irida brza
 Molitve njegove čujuć glasonoša vjetrima dođe,
 Vjetri se zajedno svi u domu Zefira ljutog
 Gošćahu, čašćahu tad. Dotrčavši Irida brza
 Na prag kameni stade; kad očima spaze je vjetri,
 Odmah poskoče svi, i svaki je k sebi pozove;
 Al' sjest ne htjede ona, već ovu besjedu reče:
 205 "Meni do sjedanja nije, jer natrag Okeanu idem,
 U etiopsku zemlju, gdje bozima sad hekatombe
 Kolju, žrtava svetih da ondje okusim i ja;
 Ali Boreja moli i Zefira bučnog Ahilej,
 Da dođu, i njima on obećava klanice krasne:
 210 Lomaču u plamen njemu uspir'te, na kojoj Patroklo
 Leži, kojega svi oplakuju sada Ahejci."
 Tako rekavši ode, a vjetrovi odmah se zatim
 Dignu s bukom golemom i oblake pred sobom vijuč.
 Brzo duhati dođu na pučinu, - vali se dižu,
 215 Vjetri zviždeći pire; do grudaste dospiju Troje
 I na lomaču padnu, a oganj bukteći vrlo
 Praskaše, te noć cijelu fijućuć i duhajuć skupa
 Lomači dizahu plam; a Ahilej dvoušni kondir
 Uzevši čitavu noć iz vrča zlatnoga vino
 220 Grabljaše te ga junak po zemlji l'jevaše i njim
 Moćaše zemlju dušu Patrokla zazivajuć jasnog.
 Kao što rida otac, kad kosti mladoženje sina
 Pali, koji je smrću rastužio jasnoga oca
 I mater: tako je rido Ahilej drugarove kosti
 225 Paleć, uz lomaču pužuć i uzdišuć tužno za njime.

3. 29. dan. Čašćenje pokojnika. 226-397.

A. Sahrana Patrokovih kosti. 226-261.

Kada Danica ide, da zemlji javi već svjetlost
 (Za njom u šafran-plaštu nad pučinom sipa se zora),
 Gasit se lomača stane, i prestane gorjeti plamen;
 Onda vjetrovi natrag u dvore vrata se svoje
 230 Po moru pjenastom Tračkom, a ono nabuji, zauji,
 Onda se ukloni dalje od lomače divni Ahilej,
 Počine trudan, a san na njega slađahni padne.
 K sinu se Atrejevu na iskup kupljahu ljudi,
 Njihova hoda lupa i tutnjava probudi njega,
 235 Te se digne i sjedne i riječ im prozbori ovu:
 "Atrejev sine, i vi o boljari ahejskog ljudstva,

Najprije žarkastim vinom ugasite lomaču dajte
 Svu, koliko dosegnu silovita vatra, a zatim
 Kupimo kosti Patrokla, Menetiju sv'jetloga sina,
 240 Dobro razbirajući, a lako njih je prepoznat:
 Lomači ležo je on po sredini, a ostali dalje
 Gorahu - ljudi i konji mješovito sasvim na kraju.
 Onda ih u žaru stav'mo u zlaćenu, dvostruko salom
 Pokrijmo njih, dok i sam k Aidu ne odem i ja.
 245 Huma velikog vrlo načiniti ja vam ne velim,
 Nego priličan tako, Ahejci poslije mogu
 Hum taj grobni povećat, raširit, kojino za mnom
 Ostanete živi u lađama punim vesala."
 Reče, te oni se svi Ahileju pokore brzom.
 250 Najprije žarkastim vinom ugasiše lomaču oni,
 Dokle je došao plamen i dubok pepeo pao.
 Plačući bijele kosti drugara miloga stanu
 U zlatnu kupiti žaru i dvostruko nameću sala,
 I to u čador metnu i tankim pokriju platnom.
 255 Onda ošestare grob i okolo lomače stave
 Kamenje što je za temelj, pa zemlje naspu odozgo;⁴
 A kad već naspu hum, od njega se vrata. Ahilej
 Ondje ustavi narod i u krug ih posadi širok;
 Iz lađa dare iznese, iznese tronoge, kotle,
 260 Mazge i konje izvede i bikove jakijeh glava,
 Uz to i žena⁵ još krasnopojasnih i sivog gvožđa.

B. Igre u čast pokojniku. 262-897.

a. Utrke na kolima. 262-650.

Najprije konjanikom brzonogim obdulje sjajne
 Postavi; prvome ženu u poslima divnima vještu,
 Neka je vodi, i uhat od dvadeset i dvije mjere
 265 Tronog, a kobilu drugom šestakinju postavi ondje,
 Još je ujarmio nije, a mazgom bijaše bređa;
 Trećemu konjiku lijep nežežen postavi koto,
 Četiri brao je mjere i sv'jetao jošte je bio;
 Četvrtom talenta⁶ dva junaku postavi zlatna;
 270 A petom još nežeženu i dvoušnu postavi žaru.
 Onda se uspravi on i Argejcima besjedu rekne:

⁴ 255-256. Što se ovdje kaže, to je priprava i građa za grob koji će se načiniti poslije Ahilejeve smrti.

⁵ 261. "žena", tj. robinja.

⁶ 269. O talentu vidi u Tumačenju riječi i imena na kraju knjige.

"Sine Atrejev ti i ahejski vi nazuvčari,
 Konjike obdulje tu u krugu čekaju evo!
 Da se natrukujemo Ahejci u slavu drugom,
 275 Prve bih dobio ja i u čador odnio dare;
 Ta vi znate, u mene koliko su vrsniji konji,
 Jer su besmrtni oni; Posidon ih mojemu ocu
 Peleju dade, a on obojicu predade meni.
 Ali ću ostati ja, kopitonogi ostat će konji,
 280 Kad su izgubili svoga uzdodržu dičnoga, slavnog,
 Blagoga, koji je često veoma njihovu grivu
 Uljem pol'jevao žitkim okupav ih vodicom bistrom.
 Oni za njime žale stojeći, griva im spada
 Na zemlju; oni stoje i u svom su žalosni srcu.⁷
 285 Vi se spremajte drugi po vojsci, koji se od vas
 Uzda Ahejac u konje i u kola složena svoja."
 Tako Ahilej reče, i konjici brzi se dignu.
 Prvi od sviju kralj junaka ustane Eumel,
 Mili Admetov sin, na glasu sa kola borac.
 290 Za njim Tidejev sin Diomed digne se jaki,
 Trosove upregne konje, Eneji što ih je bio
 Oteo, kada je samog Eneju spaso Apolon.⁸
 Za njim se Atrejev sin plavokosi digne Menelaj.
 Zeusov potomak i dva brzonoga upregne konja:
 295 Bratovu kobilu Etu⁹ i svojega konja Podarga;
 Etu Anhisov sin¹⁰ Agamemnotiu dade Ehepol
 Za dar, da ne mora poč pod vjetroviti Ilij, već doma
 Da u nasladi bude, kad veliko blago mu Zeus-bog
 Dade; iz Sikiona iz širokog bješe Ehepol;
 300 Upregne kobilu tu Menelaje preželjnu trke.
 Četvrti pak Antiloh ljepogrive opremi konje
 Nestora gospodara prejunačnog Neleju sina,
 Svijetli sin Antiloh; iz Pila mu bijahu brzi
 Konji, što vučahu kola. Tad k sinu pristupi otac
 305 Pa mu - mudru po sebi - progovori želeć mu dobro:
 "Tebe su mlada bozi zavoljeli Zeus i Posidon,
 O Antiloše sine, i oni naučiše tebe
 Svakako borit se s kola te ne treba mnogo te učit;
 Okolo biljege znaš zaokrenut, al' tvoji su konji
 310 Trčati sporiji od svih i bojim se, dobra bit neće.
 Onih su konji brži od tvojih, al' sami junaci
 Ne znaju domislit se od tebe ničemu više.
 Nego, dragiću, ti se u svemu u pamet uzmi;
 Gledaj, da nikako tebi ne umaknu darovi, sinko.

⁷ 283-284. vidi u 17. pjev., st. 426-428.

⁸ 291-292. vidi o tim konjima u 5. pjev., st. 222, 261-273. i st. 323-327.

⁹ 295. Eta (grč. aithe) znači riđu kobilu, a što znači ime Podarg, rečeno je u bilješci 8. pjev., st. 185-197.

¹⁰ 296. "Anhisov sin", - ovo dakako nije Anhis, otac Enejin, već drugi čovjek istoga imena.

315 Pameću više vrijedi drvosječa negoli snagom,
 Pameću također krmar na iskričavome moru
 Lađu upravlja brzu, kad vjetri je bacati stanu;
 Pameću jedan je bolji uzdodrža, nego je drugi.
 Kada se tko u svoje u konje i u kola uzda
 320 I kad ovuda onuda daleko zaokreće ludo,
 Konji mu trkalištem zastranjuju, kad ih ne drži;
 Al' tko lukavstvo zna, iako su konji mu gori,
 Jednako biljegu gleda, izbliza ih okreće pamteć,
 Kako je prvom konje pritegnuo uzdama kožnim;
 325 Sigurno drži konje i motri, tko li je pred njim.
 Znak ću ti reći očit, i njega zaboravit nećeš:
 Drvo koliko hvat u zemlji suho ti stoji
 (Hrast il' omorika to je), a ne truhne od kiša ništa;
 Kamena ukopana na strani jednoj i drugoj
 330 Dva su pri sastavku puta, za utrku ravan je prostor
 Okolo; tu je il' stećak junaka pokojnog davno,
 Ili je biljega to od pređašnjih stvorena ljudi,
 Te to brzonogi divni Ahilej određuje za znak.
 K njemu se dobro primakni te kola i konje izbliza
 335 Tjeraj, a sam se ti u pletenim kolima svojim
 Malo nal'jevo nagni, na konja desnoga vikni
 Te ga ošini, njemu iz ruku uzde popusti,
 A konj lijevi nek se do biljege primakne tamo,
 Da se učini tebi, da stranu biljezi taknu
 340 Glavčina umjetnog točka, al' čuvaj se kamen dodirnut,
 Jer bi raniti konje i kola prelomiti mogo,
 To bi drugima bilo veselje, a tebi sramota.
 Nego, dragiću, misli i oprezan budi, jer konje
 Tjerajuć ako prođeš uz biljegu, nikoga nema,
 345 Tko bi jurnuvši mogo il' stići te ili preteći
 Pa da i divnoga tjera Ariona, koji je brzi
 Bio Adrestov konj, a od božjega roda, - il' dobre
 Konje da tjera, što ovdje Laomedon odgoji sebi."¹¹
 Nestor, Nelejev sin, izrekavši na zemlju sjedne,
 350 Pošto je milome sinu o svemu rekao glavno. -
 A peti junak Merion ljepogrive opremi konje.
 Svi se u kola popnu i ždrebove bace; Ahilej
 Prom'ješa njih, te ždr'jeb Antilohu iskoči, sinu
 Nestora divnog, a za njim gospodar dobije Eumel,
 355 Onda Atrejev sin Menelaje, kopljanik slavni;
 Za njim dobi Merion da potjera; a zadnji dobi
 Najjači od svih njih Diomed, da potjera konje.
 Stanu po redu svi, i pokaže znak im Ahilej

¹¹ 346-348. Arion je bio (po potonjem grčkom pričanju) krilat konj, oždrijebila ga je neka Harpija (vidi bilj. u 20. pjev., st. 223-225.) s Posidonom; - o Laomedonovim konjima vidi u 5. pjev., st. 261-273 (te je konje imao najprije Tros, a poslije Laomedon, unuk Trosov).

360 Na polju ravnom daleko i odredi, pazit da ima
Starac bogoliki Feniks, što ocu mu pratilac bješe,
Neka utrku motri, po pravici sve neka kaže.
Svi tad u isti mah na konje podignu biče,
Uzdama udare njih i brzo r'ječima viknu.
Poljem pohite konji i od crnih lađa daleko
365 Brzo jurahu oni; pod prsima onda se njima
Stane dizati prah ko oblak ili oluja,
Konjma se prosipaše brzonogim uz vjetar griva,
A kola njihova sad mnogohranu ticahu zemlju,
A sad skakahu uvis; u kolima svaki u svojim
370 Stajahu upravljači i pobjede bijahu željni,
U svakom kucaše srce i svaki je konjirna svojim
Povikivo te prašeć po onom lećahu polju.
Kada već trkalištu na kraju bijahu konji
K pjenastom moru okrenuv, tad svakog se viđaše jakost,
375 Protegnut bješe im trk; Feretiju unuka dičnog¹²
Hitre kolibe brzo preteku ostale konje,
Sa sinom Tidejevim iza njih stizahu ždr'jepci
Trosovi, ne bjehu od njih daleko, nego nablizu;
Činjaše ti se sveđ, da na ona će kola uzići;
380 Široka Eumelova ramena i leđa već dahom
Grijahu, te na nj glave položivši lećahu dalje.
Eumela prestigo tad bi Diomed il' bi ga stigo,
Na Diomeda da se rasrdio nije Apolon,
Koji mu sjajni bič iz ruku izbio bješe.
385 Od gnjeva prospu se suze iz očiju tad Diomedu,
Kada kobile vidi gdje bježe mnogo još jače,
A dva njegova ždr'jepca zaostaše bježeć bez biča.
Ali opazi dobro Atena, kako Apolon
Prevari Tideju sina, te ona ljudma pastira
390 Stigne i pruži mu bič i snagu konjma mu dade.
Onda za sinom ona Admetovim srdita pođe
Te mu prelomi jaram, a kobile njegove odmah
Trgnu na dvije strane, i ruda na zemlju padne,
A sam se izvali Eumel iz stajala pokraj točaka,
395 Laktove ozl'jedi sebi i usta i nozdrve obje,
Čelo nad obrvama natuče, a oči mu suza
Pune budu junaku, i bujna mu besjeda zapne.
Tidejev upravi sin kopitonoge konje okrenuv.
Odvoji od drugih sviju daleko, jer mu Atena
400 Boginja ohrabri konje i njemu proslavu dade;
Za njim je Atrejev sin plavokosi stizo Menelaj.
Konjma svojega oca Antiloh povikne tada:
"Počnite i vi dva, potegnite kola što brže!
Ja vam se utrkivat ne velim sa konjima hrabrog

¹² 375. Feretijev unuk je Eumel (a sin je Admet), - vidi u 2. pjev., st. 763-764. i 713-714.

405 Tidejevoga sina, - brzine njima je sada
 Boginja dala Atena i slavu dala junaku;
 Nego stignite brzo Menelaja dičnoga konje,
 Nemojte za njima ostat, da ne bi vas kobila Eta
 Obasula sramotom. Što ostaste, predobri konji?
 410 Ja ću vam nešto reći, i tako će doista biti:
 Nećete imati njege od Nestora, ljudma pastira,
 Nego će oštrom mjeđtu i jednoga i drugog posjeć,
 Ako s nemara svog rđaviji dar donesemo.
 Nego hajdete vi i potec'te, što možete brže,
 415 A ja ću nastojat s pomnjom i gledat ću, kako ću moći
 Proći tijesnim putem, i neću smetnuti s uma."¹³
 Reče, a oni se vike pobjavši svog gospodara
 Jače polete za časak, i zatim ugleda brzo
 Ugnuti tijesni put Antiloh, smioni ratnik.
 420 Bila je zemlje puklina, gdje s' voda sabila zimska
 I dio prodrila puta i čitavo mjesto izdubla;
 Tuda je tjero Menelaj i sukoba dobro se čuvo,
 A kopitonoge svoje Antiloh okrenuvši konje
 Upravi izvan puta i tjeraše malo zastraniv.
 425 Atrejev sin se poboji, Antilohu povikne zatim:
 "Ludo upravljáš konje, Antiloše, ustav' ih deder,
 Jer put je uzak, i brzo na širem u moći ćeš minut;
 Pazi, da ne smrviš mene i sebe udariv kolma."
 Reče, al' konje Antiloh još i jače potjera tada
 430 Bičem goneći njih i gradeć se, kao da ne ču.
 Preko ramena bačen koliko kolut odleti,
 Što ga je hitio mladić ogledajuć se u snazi,
 Toliko njegovi konji preteku, te Atreja sinu
 Konji ostanu ostrag, jer sam je popustio tjerat,
 435 Da kopitonogi se ne udare konji na putu
 I da pletena kola ne prevale, da se u prahu
 Ne bi junaci našli toliko za pobjedom hrleć.
 Psujuć onoga reče plavokosi junak Menelaj:
 "Strašnjeg nema od tebe, Antiloše, čovjeka drugog!
 440 Odlaz'; ne rekosmo pravo Ahejci, razuman da si.
 Ali nikako nećeš bez zakletve obdulju odn'jet!"
 Reče, i povikne tad na konje veleći im r'ječi:
 "Nemojte prestajat tužni u duši, nemojte stajat.
 Prije će onim se konjma utruditi koljena; noge
 445 Negoli vama, jer nema ni jedan mlađahne snage."
 Reče, a oni se vike pobjavši svog gospodara
 Jače polete i brzo nadomak onima dođu.

¹³ 403-416. vidi u 8. pjev., st. 185-197. - Što Antiloh kaže u st. 405-406. o Ateni kako je pomogla Diomedu, to se naprijed spominje u st. 388-390., ali Antiloh nije to vidio ni mogao vidjeti; to samo znadu pjesnikovi slušači, pa je to znanje pjesnik naivno prenio na Antiloha; sličan tome primjer vidi u 10. pjev., st. 447.

Ahejski sinovi tada u krugu sjedeć i dalje
 Gledahu konje, a oni ravnicom lećahu prašeć.
 450 Najprvi kretska vođ Idomeneja opazi konje
 Van kruga na mjestu sjedeć na najvišem, s kojega bješe
 Vidik, te iz daleka vikača čuvši prepozna,
 Opazi također konja, što isticaše se vrlo,
 Koji je bio inače riđ, a na čelu je njemu
 455 Biljega stajala b'jela, okrugla kakono mjesec.
 Onda se uspravi on i Argejcima besjedu reče:
 "Prijatelji oja moji, čelovođe argejske mudre,
 Sam li nazirem ja brzonoge konje, il' i vi?
 Drugi se konji meni pričinjaju sad da su bliže,
 460 Također čini se drugi uzdrža; na polju ondje
 Ostaše kobile onog što onamo trčahu bolje.
 Najprije opazih njih gdje obidoše biljegu tamo,
 Al' sad ih nikako vidjet ne mogu. Po polju svuda
 Gledam trojanskom ja, i moje se obziru oči.
 465 Jesu l' uzdrža uzde izmakle, te konja ne može
 Oko biljege stegnut, il' nije l' zakrenuo pravo?
 Ondje se srušio, mislim, i slomio kola, te njemu
 Kobile strugnuše tad, jer bjesnoća im obuze srce.
 Nego ustan'te i vi, te vidite, jer ja ne mogu
 470 Dobro razabrat, al' meni Etolac po rodu se ono
 Svojemu čini i kralj Argejcima on mi se čini,
 Tideja mislim sin je konjokrote jaki Diomed."
 Ružno napadne na nj brzonogi Ojlejev Ajas:
 "Naglo što naklapaš to, Idomeneju? Jošte daleko
 475 Kobile na polju one poskokljive širokom lete.
 Ta ti u argejskome u narodu najmlađi n'jesi
 Nit' najbistrije tebi iz glave gledaju oči!
 Vazda riječima znadeš naklapat, a nije ti sile,
 Da naklapalo budeš; ta i boljih ima od tebe.
 480 Iste su kobile blizu i sada, koje su bile,
 Eumela, a on drži u rukama uzde stojeći."
 Srdit vojvoda kretska odgovori njemu ovako:
 "Ajase svadljivče prvi, o zlobniče, u drugom svem si
 Među Argejcima gori, jer neljupko srce imadeš.
 485 Nego se oklad'mo dajmo za tronog ili za koto,
 A Agamemnon divni obojici svjedok nek bude,
 Koji su naprvo konji, da znadeš, kad plaćao budeš."
 Reče, - i Ojlejev sin brzonogi digne se Ajas,
 Srdit i gotov njemu odvratiti r'ječima oštrim.
 490 Svađa među njima tada produljila bi se bila,
 Da sam ne bude usto Ahilej i besjedu reko:
 "Ti, Idomeneju, i ti, o Ajase, nemojte oštrim
 Dulje se r'ječima r'ječat, jer nije ni pristojno vama.
 I vi zamjerit znate, kad radi tako tko drugi.
 495 Nego sjedite tu u krugu i motrite konje;

Oni će sami hrleć za pobjedom brzo dotrčat;
Tada će svaki od vas raspoznati argejske konje,
Koji posljednji bježe za drugima, koji li spr'jeda."
Reče, - a Tidejev sin veoma dotjera blizu
500 Konje i šibaše njih po ramenima, oni se uvis
Propinjahu i brzo su put svršivali oba.
Jednako padahu sad na uzdodržu grudice praha,
A kola urešena i cinom i zlatom mnogim
Iza obadva konja brzonoga jurahu tako,
505 Da iza naplataka točaka kolomije mnogo
U sitnom ne bješe prahu, a konji lećahu hrleć.
U sredini kruga Diomed stane, te konjma
Silan kapaše znoj sa pisiju i s vrata na tle,
A sam iz sjajnih kola iz presjajnih na zemlju skoči,
510 Nasloni bič uz jaram; i Stenel ne htjede jaki
Čekati dugo, već on pohiti i darove uzme
Te drugarima dade prejunačnim ženu odvesti
I još uhati tronog, pa konje stane isprezat.
Za njim Nelejev unuk Antiloh dotjera konje,
515 Lukavstvom, a ne brzinom Menelaja preteko bješe,
Ali i tako blizu Menelaje držaše konje.
Kako je konj daleko od točka, kad gospodara
Svojega po polju vozi i vuče za sobom kola,
Skrajnje repa, mu dlake dodiruju naplatak točka,
520 Koji se okreće brzo veoma, te med njim i konjem
Nema prostora mnogo kad širokom trči ravnicom:
Toliko Atrejev sin za Antilohom čestitim osta,
Najprije bješe od njega, koliko se može dobacit
Kolūt, al' brzo ga stigne, jer jakost je rasla sve više
525 U Agamemnonove ljepogrive kobile Ete.
Da su još dalje njih obadvojica imala trčat,
Ne bi ga stigao samo, već prestigo bio bi njega.
A Idomenejev drug Merion subojnik vrli
Bješe kopljomet daleko za preslavnim Atreja sinom.
530 Jer najsporiji bjehu ljepogrivi njegovi konji,
A on najmanje vješt na utrku tjerati konje.
A sin Admetov dođe od svijuju zadnji junaka
Krasna vukući kola¹⁴ i pred sobom tjerajuć konje.
Bude ga žao brzom Ahileju, kada ga spazi,
535 Te med Argejcima stavši progovori krilate r'ječi:
"Najbolji junak gle kopitonoge konje sad tjera
Zadnji, al' takav mu dar udijelimo, kako je pravo,
Drugi, a prvi dar nek Tidejev sinak odnese."
Reče, a oni svi povladiše, kako je reko.
540 I on bi konja mu tad, jer Ahejci povladiše, dao,

¹⁴ 533. "vukući kola", tj. za sobom jer mu je Atena prelomila jaram, a ruda mu je pala na zemlju (st. 392-393.), te ne bijaše više moguće upregnuti konje u kola.

Ali se Nestora sin junačine digne Antiloh
 Te se s Peleja sinom Ahilejem pravdati počne:
 "Vrlo ću na te se srdit, Ahileju, ako li r'ječi
 Izvršiš te, jer uzeti dar sad spremaš se meni
 545 Misleći, što su kola zaostala i hitri konji
 Njemu, a junak je dobar. Al' bješe mu molit se vječnim
 Bozima, zadnji tad ne bi brzonoge dotjero konje!
 Ako li žališ njega, i u srcu ako t' je mio,
 550 Mnogo je zlata i mjedi, ovaca u tvom čadoru,
 I kopitonogih konja i robinja dosta imadeš;
 Uzmi što od tog te njega još i većim darivaj darom
 Potlje il' odmah sada, da pohvale tebe Ahejci.
 Ove kobile ne dam, nek o nju se pokuša sa mnom
 Ogladat, koga je volja u koštac se uhvatit sa mnom."
 555 Reče, i divni Ahilej brzonogi tad se nasmije
 Radujuć mu se, jer drag mu Antiloh bijaše drugar,
 Te odgovarajuć njemu progovori krilate r'ječi:
 "Ako, Antiloše, veliš, da Eumelu dar iz čadora
 Drugi dadem, učinit ću to i oklop ću njemu
 560 Mjedeni dat, što sam skinuo sam sa Asteropeja;¹⁵
 Oklop je optočen taj sve okolo sjajnijem cinom,
 L'jevanim cinom, a on će za njega vrijediti mnogo."
 Reče te milome kaže Automedonu donesti
 Dar iz čadora, a taj i otiđe i dar donese,
 565 U ruke Eumelu da ga, a ovaj ga veselo primi.
 Tada se med njima digne Menelaj u srcu jadan
 I gnjeva teškoga pun na Antiloha; u ruke njemu
 Glasnik postavi skeptar¹⁶ i argejskom narodu mučat
 Reče; tad med njima riječ bogoliki prozbori junak:
 570 "Što si učinio to, Antiloše, razuman nekad?
 Moje si junaštvo ti osramotio, konje si moje
 Ustavio i svoje rđavije potjero napr'jed.
 Nego dederte, mudre čelovođe argejskog roda,
 575 Sudite u sredini obojici, ne po milosti,
 Da mjedenhalja koji Ahejac ne rekne potom:
 ""Atrejev sin Menelaj Antiloha zanese lažju
 Te sad kobilu vodi, a njegovi mnogo su gori
 Konji, iako je sam junaštvom bolji i snagom.""
 Al' ja da presudim sam i ne mislim, da će me moći
 580 Ikoji Danajac korit, jer presuda pravedna bit će:
 Dođi, gojenče Zeusov, Antiloše, kako je pravo,
 Pred kola stanider ti i pred konje i vitki drži
 Bič u ruku, što njime brzonoge tjero si konje;¹⁷

¹⁵ 560. "što sam skinuo sam sa Asteropeja", vidi 21. pjev., st. 183.

¹⁶ 567-568. "u ruke njemu glasnik postavi skeptar", - vidi bilješku u 18. pjev. st. 505.

¹⁷ 582-584. Menelaj hoće da Antiloh zaklinjući se drži bič u rukama kako ga je imao, kad je učinio ono što mu Menelaj prigovara, - zatim hoće Menelaj da Antiloh zaklinjući se takne konje, tj. ako se krivo

585 Takni ih te se zakuni zemljomičnim bogom, što tresu
 Zemljom, da navlaš nijesi ni pr'jevarom kola mi smeo."
 Razumni na to njemu Antiloh odgovori ovo:
 "Strpi se, ta ja od tebe, o kralju Menelaje, jesam
 Mnogo mlađi, a ti i stariji i bolji jesi.
 Znadeš, kakovih ima grehota u čovjeka mlada:
 590 Volja je brža u njega, al' pamet je njegova slaba.
 Zato srce tvoje nek poslušaj: tebi ću dati
 Kobilu, koju zadobih; pa ako ustražiš što god
 Drugo iz mogeg čadora, darovat bih volio tebi
 Odmah i to, no tebi, o gojenče Zeusov, iz duše
 595 Ispasti za dane sve i pred bozima ostati grešnik."
 Reče te Nestora sin junačine kobilu vodeć
 Odmah je u ruke da Menelaju. Ovom se srce
 Razblaži; - kao što rosa na usjevu, kojino raste,
 Po klasovima pada, kad počnu oranice stršiti:
 600 Tako se razblaži tebi, Menelaje, srce u grudma.¹⁸
 Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
 "Ja ću, Antiloše, tebi popustiti, ako i jesam
 Srdit, jer lud nijesi ni vjetrenjast ni prije bio,
 A sad tim ti je mladost prevladala. Samo se čuvaj
 605 Drugi put varati ljude, od tebe koji su bolji.
 Ne bi me mogao brzo Ahejac drugi umirit.
 Nego si mnogo ti nastrado, pretrpio mnogo
 I brat ti pa i otac junačina, - svi vi zbog mene.
 Zato se dajem tebi namolit i kobilu tebi
 610 Dajem, koja je moja, nek vide i ovi, da nije
 Meni nemilo srce u grudima, ljuto da nije."
 Reče, - Antilohovu drugaru Noemonu dade
 Kobilu da je vodi, a presajni kotao uzme
 Sam on, a zlatna dva Merion talenta uzme,
 615 Četvrti, koji je tjero. Još dvoušna ostade žara,
 Peti dar, i Ahilej ponese je izmed gledača
 Te je Nestoru da i reče pristupivši k njemu:
 "Na i tebi ovo, o starino, zaklad nek bude,
 Spomen pogreba jadnog Patrokla, jer nećeš ga više
 620 Živa med Danajci vidjet. A ovaj ti dajem onako
 Dar, jer rvat se ti, ni pesnicama se nećeš
 Tući, nit' kopljem ćeš gađat ni trčati nogama brzim,
 Jer te već starost teška pritiskuje". - Tako mu reče
 I dar mu u ruke metne, a Nestor veseo primi,
 625 Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
 "Doista pravo si sve i valjano kazao, sinko!
 Noge mi, dragiću, n'jesu ni koljena sigurna više,

zakune, da propadne i on i njegovi konji, - još hoće da se Antiloh zakune Posidonom, koji mu je pradjed; vidi u 13. pjev., st. 554-555.

¹⁸ 600. apostrofa; vidi 4. pjev., st. 128.

Već mi se ruke s oba sa ramena ne miču brzo.
 Ej da pomladit se mogu, da snagu potpunu imam,
 630 Ko na Buprasijskom polju od Epejaca kad bješe
 Pokopan kralj Amarinkej, kad obdulje kraljevi sini
 Metnuše! Onda meni ni jedan Piljanin jednak
 Ne bješe niti Etolac junačina, a ni Epejac.
 Pesnicom svladah tad Klitomeda, Enopu sina:
 635 Rvanjem dobih Ankeja Pleuronjanina, što na me
 Usta; a Ifikla, dobra junaka, trkom natrčah,
 A Polidora tada i Fileja kopljem predobih;
 Samo me kolima do dva pretekoše Aktoriona
 Brojem jači od mene i pobjedu zavideć meni,
 640 Zato i dobiše oni od sviju najveće dare.
 Oni su bili blizanci, te jedan je upravljao stalno,
 Jedan je upravljao stalno, a bičem je tjerao drugi.¹⁹
 Takav sam bio onda, a sad se nek laćaju mlađi
 Takvih posala, a ja se pokoriti starosti imam
 645 Jadnoj; a onda ja med junacima bijah na glasu.
 Nego idi i svojeg drugara²⁰ borbama slavi;
 A to veselo primam, i meni se raduje srce,
 Što me se jednako sjećaš ljubežljiva te na pameti
 Imaš, kako me valja u argejskom narodu častit;
 650 A bozi tebi hvalu za ovo obilatatu dali!"

b. Šakanje. 651-699.

Tako mu reče, te Pelejev sin med Danajce guste
 Otide zahvalu čuvši od Nestora, Neleju sina;
 Onda obdulje on za šakanje odredi mučno:
 Tegleću mazgu sveže šestakinju ondje u krugu,
 655 Još je ujarmio nije (ujarmit je vrlo je teško).
 Pobjeđeniku kondir za nagradu dvoušni metne;
 Onda se uspravi on i Argejcima besjedu rekne:
 "Atrejev sine ti i ahejski vi nazuvčari,
 Dvojici najboljih rec'mo junaka, neka se dignu
 660 I nek se na šake biju za ovo. Kojemu od njih
 Pobjedu dade Apolon, i Danajci svi mu priznadu,
 Mazgu nek tegleću uzme i s njome se vrati u čador,
 A pobjeđenik će ovaj odnesti dvoušni kondir."
 Reče, - i junak se vr'o i visok podigne odmah,
 665 Sin Panopejev Epej u šakanju bolnome vještak,
 Tegleću uhvati mazgu i ove progovori r'ječi:
 "Neka ovamo dođe tko želi odn'jeti kondir.

¹⁹ 641-642. O ponavljanju koje je u ta dva stiha vidi bilješku u 20. pjev., st. 371-372.

²⁰ 646. "svojeg drugara", tj. Patrokla.

Mazgu Ahejac, mislim, ni jedan neće odvesti
Mene u šakanju svladav, u čemu sam - dičim se - prvi.
670 Ili zar dosta nije, u boju slabiji što sam?
Ta baš u svakom djelu i ne možeš biti vještakom.
Sada ću kazati nešto, i tako će doista biti:
Naskroz ću kožu prolomit i kosti ću smrviti njemu,
Neka ga ukopnici u skupu čekaju ovdje,
675 Da ga iznesu odavde, od mojih svladana ruku."
Tako im reče, i oni umuče svi i zašute,
Samo mu ustane jedan bogoliki junak - Eurijal,
Koji Mekisteju sin, a kralju Talaju unuk
Bješe (Mekistej je taj u Tebu došao jednoć,
680 Kada je umro Edip, na pogreb, tu je Kadmejce
Svladao sve). Tad njegovu sinu pomagat Diomed
Kopljanik slavni stane i hrabrit ga želeć mu vrlo
Pobjedu, Najprije metne na njega opreg²¹ i zatim
Od kože tornoga vola poizrezano mu dade
685 Remenje. Opasav²² se u sredinu okruga stanu
Obadva onda ruke i jedan i drugi dignu
Žilave pa se zalete, zapletu se teške im ruke.
Čeljusti počnu im strašno škrgutati, iz svih im uda
Tečaše znoj, a Epej najednoć skočivši divni
690 Onoga, dok je pogledo, u obraz lupi, te onaj
Ne mogne stajati dulje, i odmah mu koljena b'jela
Klecnu. Kako se riba pod lelijem Boreja vjetra
Na punom haluge žalu praćaka, a val je crni
Pokrije: tako se praćnu i onaj, kad udaren bude.
695 Al' ga junačina digne i uspravi Epej, drugari
Pristupe pa ga kroz krug povedu, noge se njemu
Vuku i gustu krv izbacuje, obara glavu.
Omamljena ga druzi povedu i med sobom njega
Posade, zatim odu i dvoušni kondir donesu.

c. Rvanje. 700-739.

700 I treću obdulju onda Ahilej odredi odmah,
I to za rvanje mučno, pokazujuć je Argejcem:
Veliki tronog, što stoji u ognju, tko drugoga svlada
(Med sobom svi ga vrijedna cijeniše goveda dvanest);
Pobjeđeniku ženu u poslima mnogima vještu
705 Odredi (svi je vrijednu cijeniše goveda četir').

²¹ 683-684. "opreg" oko slabina da ih štiti. - "remenje" oko šaka, ali tako da prsti budu slobodni; šake su se remenjem obavezivale da udarci budu što jači.

²² 685. "opasav se", tj. pregačama, tako i u st. 710.; - "okrug" je mjesto određeno za borce, oko njega su gledači.

Onda se uspravi on i Argejcitna besjedu rekne:
 "Diž'te se, koji želite u ovoj se borbi ogledat!" -
 Reče, - te veliki sin Telamonov digne se Ajas,
 Drugi se digne Odisej domišljati lukavstva znalac.
 710 Oba se opasavši u sredini okruga stanu.
 Jedan drugoga hvati za laktove žilavim rukam',
 Kako se hvataju rozi na krovu, kojeno slaže
 Slavan drvodjelja želeć da vjetara sili odole.
 Čvrsto šćepaše ruke silovite leđa, te ona²³
 715 Stanu grohotat, i znoj ih obojicu oblije vlažni;
 Masnice guste se ispnu po rebrima i po ramenma,
 Masnice crvene krvlju obojici; pobjede vrlo
 Oni bijahu željni zbog tronoga hubavog onog;
 Niti je svaliti mogo Odisej ni na tle oborit,
 720 Niti je mogao Ajas, jer jaki se ne da Odisej.
 Kad dodijavati to nazuvčarom već stane Ahejcem,
 Onda veliki sin Telamonov progovori Ajas:
 "Potomče Zeusov, domišljat Odiseju, sine Laertov,
 Digni me, il' ću te dići; za ostalo Zeus nek se brine."
 725 Reče i dizat ga stane, al' lukavstvo spazi Odisej
 Te on Ajasa udriv u koljeno, gdje mu je pregib,
 Razglobi, - Ajas se sruši nalećke, Odisej mu padne
 Na prsi; motrahu svi to i svi se divljahu tome.
 Zatim ga divni stradalac Odisej dizati stane,
 730 Malo ga gane sa zemlje, al' ne mogaše ga dići;
 Ajas mu potkine noge, i nađu se oba na zemlji
 Jedan uz drugog blizu, i prašina ih okalja.
 Trećom bi skočili oni i opet bi stali se rvat,
 Da se ne diže sam Ahilej i branit im stade:
 735 "Nemojte više se trudit i nemojte trti se u zlu;
 Pobjedu oba imate, i jednake uzevši dare
 Idite, i drugi da se Ahejci natjecat mogu."
 Reče, a oni ga čuju i rado se pokore njemu,
 Obrišu prah sa sebe i košulje zatim obuku.

d. Utrkivanje. 740-797.

740 Odmah darove druge za brzinu metne Ahilej:
 Hubav srebrni vrč, što do šest mjera u sebi
 Braše, a svojom ljepotom na zemlji bijaše c'jeloj
 Najljepši, jer su ga krasno izradili vješti Sidonci,

²³ 711-714. Oba su se borca rukama tako obuhvatili da su glavu i prsi stisnuli o glavu i o prsi jedan drugome, a donje tijelo zajedno s nogama jedan od drugoga raskrečili tako da su obojica zajedno u tome položaju bili nalik na preokrenuto slovo V. Pjesnik poredi taj položaj s rogovima na krovu u kuća, koji se tako hvataju jedan drugoga da izlazi oblik preokrenutoga V.

745 A Feničani njega dovezoše plavetnim morem,
 Pristaše oni u luci i Toasu daše ga na dar;
 A sin Ijesonov Eunej Patroklu vitez u vrč taj
 Za sina Prijamova Likona ucjenu dade;
 Vrč taj za obdulju u čast Ahilej stavi drugaru,
 Koji nogama hitrim od svij u najbrži bude;
 750 Drugome odredi vola i krupna i pretila salom,
 A po talenta zlatnog junaku zadnjemu metne.
 Onda se uspravi on i Argejcima besjedu rekne:
 "Diž'te se, koji želite u ovoj se borbi ogledat!" -
 Reče, - i Ojlejev sin brzonogi digne se Ajas,
 755 Za njim Odisej se digne domišljati, treći Antiloh,
 Nestorov sin, od svij mladića što trčāše brže.
 Stanu po redu svi, i pokaže znak im Ahilej.
 Protegnut bješe im put od ograde; brzo preteče
 One Ojlejev sin, Odisej divni za njime
 760 Stizaše blizu veoma. Ko ženi pri prsima štapac
 Kad krasnopojasnoj stoji, a ona vješto veoma
 Rukama privlači njeg, u osnutak poutku vuče,
 Blizu prsi ga ima: Odisej tako je blizu
 Trčo i u stope stupo, dok ne bi još obuzet prahom;
 765 Dahom je divni Odisej obastiro Ajasu glavu
 Jednako brzo trčēci, i pobjede željnu Ahejci
 Klicahu, hrabrahu ga, a i sam hičaše vrlo.
 Kada već trkalištu na kraju bjehu, u svojem
 Srcu se pomoli tada Odisej divni Ateni:
 770 "Čuj me, o boginjo, dođi pomoćnicom nogama mojim!"
 Takvu molitvu reče, i Palada ču ga Atena,
 Brze mu noge dade i koljena i ruke ozgo.
 I kad već k obdulji htješe doletjeti, onda se Ajas
 Oklizne, dok je bježo, - Atena ga sruši, gdje gnoj je
 775 Ležao od zaklanih od goveda, glasnih rikača,
 Koje je poklo Ahilej brzonogi u čast Patroklu;
 Gnoja se govedeg zubi i usta napune onom.
 Dođe Odisej, divni stradalac, njega pretekav
 I vrč uzme, a Ajas tad svijetli govedo primi.
 780 Toga tornoga vola držeći rukama za rog
 I gnoj pljujuć iz usta Argejcima prozbori r'ječi:
 "Jao! boginja me je oborila, koja ko mati
 Za Odisejem pristaje sveđ i pomaže njemu."
 Tako im reče, i svi se nasmiju njemu tad slatko.
 785 A zadnju obdulju zatim odnese sebi Antiloh
 Smijuć se te on ovu Argejcima besjedu rekne:
 "Nešto ću reći vam, družu, iako znadete sami:
 Besmrtni bozi časte i sada starije ljude.²⁴"

²⁴ 788-792. Antiloh ovo govori u šali i šaleći se pretjeruje: Odisej je posljednje godine trojanskoga rata mogao biti čovjek od kakvih 40 godina, dakle nikakav starac; ni 10 godina kasnije nije on još bio star,

790 Ajas je stariji malo od mene, ali Odisej
Roda je predašnjega, od predašnjih potječe ljudi;
Ljudi ga vele stara, držeća, i teško se s njime
Osim Ahileju drugim Argejcima svim utrkivat."
Reče i prodiči tim brzonogog Peleju sina.²⁵
Onda će njemu riječ Ahilej prihvatit ovu:
795 "Ta ti pohvala neće, Antiloše, zaludna biti,
Nego ću jošte ti dodat polovinu talenta zlatnog."
Reče i u ruke da mu, a onaj veseo primi.

e. Borba kopljima. 798-825.

Onda Pelejev sin dugosjeno koplje donese
Pa ga u okrug metne i kacigu i štit, - sve bješe
800 Oružje skinuo to sa Sarpedona divnog Patroklo.
Onda se uspravi on i Argejcima besjedu rekne:
"Dvojici najboljih sada junaka rec'mo, nek na se
Oružje metnu i mjed nek uzmu, što pros'jeca meso,
I nek se ogledaju sad jedan s drugim za ovo.
805 Koji drugome prije nas'ječe tijelo krasno
Te mu i crnu krv i utrobu zahvati mjeđu,
Tome ću ovaj mač sa srebrnim klincima dati,
Lijepi trački mač, što ga uzeh Asteropeju:
A nek oružje drugo obojica zajedno nose.
810 Još ćemo krasnom ih gozbom podvoriti tad u čadoru."²⁶
Reče, - i veliki sin Telamonov digne se Ajas,
I sin Tidejev jaki. Diomed za njime se digne
Kada već njih dva budu u oružju sa obje strane,
Onda u sredinu zađu obojica želeć se borit
815 Očima gledajuć strašno²⁷, - Ahejci se u čudu nađu.
A kad se jedan drugom nablizu primaknu oni,
Triput zatrče se, triput izbliza navale oba.
Ajas probode štit, što svuda jednako krije,
Ali ne zadre kožu, jer onoga obrani oklop.
820 A sin Tidejev njega oštricom sjajnoga koplja
Iznad velikog štita pogoditi gledaše u vrat;
Ali za Ajasa tad se pobojavši Danajci viknu.
Neka se prestanu borit, nek jednaku obdulju uzmu.
Vitez Ahilej mač Diomedu veliki dade,
825 S njim mu i korice dade i remen izreskan krasno.

kako vidimo iz 8. pjevanja Odiseje gdje Odisej u bojnim igrama ne ustupa mladićima.

²⁵ 793. "prodiči Peleju sina", što obdulje dijeli po pravdi.

²⁶ 810. O toj obećanoj gozbi nema dalje nigdje ni riječi; vidi 10, pjev., st. 215-216.

²⁷ 815 "očima gledajuć strašno", te su riječi prenesene iz 3. pjev., st. 343. ali bez pravog smisla.

f. Bacanje koluta. 826-849.

Onda Pelejev sin samotvor gvozdeni kolut
Postavi; kolut je taj Eetion²⁸ bacao jaki,
Al' je pogubio njega brzonogi divni Ahilej,
A kolut odvezao u brodu sa drugim blagom.
830 Onda se uspravi on i Argejcima besjedu reče:
"Diž'te se, koji želite u ovoj se borbi ogledat!
Ako i jesu vrlo daleko rodna mu polja,
Pet dok se godina bude okretalo, imat će dosta
Gvožđa, bude l' ga treba, jer pastir ni orač mu neće
835 Gvožđa trebajuć u grad putovat, već davat će kolut."
Reče, - te ustrajni ratnik Polipet digne se onda,
Za njim se digne jaki božanski junak Leontej,
Digne se Ajas, sin Telamonov, i divni Epej;
Stanu po redu, a divni tad Epej pograbi kolut
840 Te ga zavrtjevši baci, a svi se Ahejci nasmiju.²⁹
Aresova tad loza Leontej se kolutom baci,
A treći Ajas, sin Telamonov, baci se njime
Žilavom rukom, te on preleti biljege sviju.
Al' kad ustrajni ratnik Polipet uhvati kolut, -
845 Kako daleko bacit govedar batinu znade,
Ona se vrti i leti nad govedma njegovu stada:³⁰
Tako je on nad okrugom svim prebacio tada;
Poviču, a druzi tad Polipeta jakog se dignu
I dar kraljevski odmah odnesu u prostranu lađu.

g. Strijeljanje. 850-883.

850 Onda strijelcima modra Ahilej postavi gvožđa:³¹
Dvosjeklih sjekira deset i deset jednosjeklih stavi;
Od mrkokljune lađe izatog katarku digne
Ondje daleko na p'jesku i priveže uzicom tankom
Nogu grliće plahe o katarku, str'jeljati u nju
855 Rekne: "Tko pogodi sada na katarki grlicu plahu,
Dvosjekle sjekire sve nek uzme i kući nosi;
A tko promaši pticu i uzicu pogodi samo,
Proste će sjekire dobit, jer taj je pobjednik manji."
Reče, - i Teukar se snažni gospodar diže, a za njim
860 Drug Idomenejev usta Merion, subojnik vrli.
Ždrebove bace u šijem u mjedeni te ih potrešu:

²⁸ 827. Eetion, tj. otac Andromahin; vidi u 6. pjev., st. 414-416.

²⁹ 840. "svi se Ahejci nasmiju", valjda što je Epej nespretno zgrabio i bacio kolut.

³⁰ 845-846. Govedar baca batinu za govedima, koja su se od stada udaljila, da ih dotjera natrag.

³¹ 850. "modra gvožđa", jer su sjekire posve nove, te su još modrikaste od vatre kad su kovane.

865 Teukra zapadne prvog da str'jelja. I odmah str'jelu
Krepko odapne on, al' gospodu tad Apolonu
On hekatombu slavnu prvorodnih janjaca nije
Obreko, zato mu ne da Apolon pticu pogodit;
Uz nogu uzicu zgodi, svezana bijaše ptica,
Uzicu tanku naskroz oštro'rta prereže str'jela,
Grlica plašljiva tad pod nebesa prhne, i odmah
870 Uzica na zemlju padne, a ahejski sinovi ciknu.
Luk Merion brzo iz ruke istragne Teukru,
Str'jelu je držo u ruci već prije, dok gađaše Teukar.
Odmah daljnometnom bogu obreče tad Apolonu
On hekatombu slavnu prvorodnih janjaca zaklat.
875 Grlicu plašljivu spazi u visu, ispod oblaka,
Pa je, dok se je vijala tu, pod krila po sr'jedi
Zgodi te naskroz prođe strijela, a ona se u tle
Ispred noge zabode Merionu, a ptica onda
Htjede na katarku se mrkokljune spustiti lađe,
Ali obori vrat, i krila gusta joj klonu,
880 Brzo iz uda joj život izleti, daleko odande
Padne, - i motrahu svi to i svi se divljahu tome.
Dvosjeklih sjekira deset Merion uzme, a druge
U lađe koritaste u svoje Teukar odnese.

h. Bacanje koplja. 884-897.

885 Onda Pelejev sin dugosjeno koplje donese,
Kotao vola vrijedan, nežežen, iskićen cv'jećem,
Te ga u okrug metne; kopljometna dva se junaka
Dignu: Atrejev sin širokovladni kralj Agamemnon
I Idomenejev drug Merion subojnik vrli.³²
Njima brzonogi divni Ahilej besjedu reče:
890 "Atrejev sine, znamo, koliko nadilaziš druge,
I koliko si snagom i gađanjem prvi od sviju,
Al' dar u koritastu ponesi u lađu ovaj,
A dugosjeno koplje Merionu vitezu dajmo,
Ako je po volji tebi, al' ja bih želio tako."
895 Reče, te poslušā njega junacima kralj Agamemnon,
Koplje Ahilej da Merionu, - prekrasni dar svoj
Da Agamemnon glasniku Taltibiju, da ga odnese.

³² 884-888. Ne kaže se izrijekom da Ahilej sada poziva na bacanje koplja (džilitanje), ali da je tako, to se vidi iz st. 886., gdje se kaže da su se digla dva kopljometna junaka, - a također iz st. 891., gdje Ahilej Agamemnonu priznaje prvenstvo u bacanju koplja.

DVADESET ČETVRTO PJEVANJE

(Od 30. do 51. dana)

Otkup Hektora.

1. Od 30. do 38. dana. Mrcvarenje Hektora. 1-30.

Raspe se okrug, te narod ka brzim se lađama onda
Rasprša, svaki ka svojoj; na večeru mišljahu oni
I san mišljahu slatki uživati. Ali Ahilej
Plakaše sjećajući se drugara milog, a sanak
5 Svesilni njega nije osvajao, već amo se tamo
Vrtio žaleći jakost Patroklovu i vrlu snagu,
Misleći, što je s njime uradio, patio što je
U bitke junačke mnoge i valove ulazeć mučne;
Toga se spominjuć bujne od obraza lijaše suze;
10 Sad bi nalego na bok a sad bi nauznak lego,
A sad na lice Ahilej i digao bi se te usto
Pa bi lutao sav prenemažuć se uz brijeg morski.
Kad bi se nad morem zora zažarila i nad bregovma,
Ugledo bi je Ahilej, brzonoge onda bi konje
15 U kola uprego svoja i za kola svezo ostragu
Hektora, da ga vuče, i oko Patroklova groba
Triput bi potego njega; počivo bi tad u čadoru,
Ničice protegnuta u prahu bi Hektora pušto.
Ali i mrtva žaleć junaka Apolon je njemu
20 Od tjela nagrdu svaku odbijte ga pokrivo
Egidom zlatnom, da onaj ne oguli njega potežuć.
Tako je nagrđivo Ahilej Hektora srdit,
Ali su gledali njega i žalili blaženi bozi
I skoroteču slali oštroidnog¹, da ga ukrade.
25 Na to se bogovi svi privolješe, samo se nije
Hera niti Posidon ni sjajnoka Zeusova kćerka,²
Nego ostaše, kako već sveti im omrznu Ilij
I kralj Prijam i narod s Aleksandrovoga grijeha;

¹ 24. "oštroidni skoroteča" je bog Hermija.

² 26. "sjajnoka Zeusova kćerka", tj. Atena.

30 Boginje uvr'jedi on, kad dođoše k njemu u obor,
Pohvali onu, što hudu dariva razbludu njemu.³

2. 39. dan. Predaja trupla. 31-694.

A. Skupština bogova: Hektor treba da se izruči. 31-119.

Kada dvanesta zora izatoga nastane opet,
Onda će Feb Apolon med besmrtnim bozima reći:
"Strašni ste, bogovi, vi i nemili! Nije l' vam Hektor
Klao goveđa stegna i stegna koza bez mane?
35 Sada izbavit njega ni mrtva neće se vama,
Da ga ugleda mati i žena i njegovo čedo,
Roditelj njegov Prijam i narod; tad bi ga oni
Brzo izgorjeli ognjem i časno sahranili njega;
Nego Ahileju ljutom ugađati hoćete, bozi,
40 U kog se pravedna duša ne nahodi; njemu u grudma
Ne da se srce okrenut, i čud je već uvježbo divlju
Ko lav, koji se sili i junačkom srcu povodit
Daje te na stada ide na ljudska, da uhvati ručak:
Milost je tako Ahilej izgubio, a stida nema
45 (Koji koristi ljudma i koji im i udi mnogo),⁴
I drugi tkogod jošte i milijeg izgubi svoga,
Izgubi rođenog brata il' svojega miloga sina,
Ali od plača opet i ridanja prestati znade,
Jer je strpljivo srce sudbina ljudima dala;
50 Ali Hektoru divnom i život uze Ahilej
I sad ga za kola veže te vuče ga milom drugaru
Okolo groba, - al' bolje ni ljepše s time mu nije.
Samo da na njeg mi se ne rasrdimo junaka,
Jer u ljutosti svojoj i n'jemu nagrđuje zemlju."⁵
55 Ljutita njemu Hera bjeloruka besjedu reče:
"O srebrnoluki bože, nek i ta ti besjeda bude,
Ako je Hektor vama s' Ahilejem jednake časti;
Hektor je smrtno čeljade i ženu je sisao smrtnu,
A Ahilej je porod od boginje, kojuno sama

³ 29-30. Ovo je jedino mjesto u Homera gdje se spominje Parisova presuda, kojom je izjavio da je Afrodita ljepša od Here i od Atene, i tako ove dvije boginje uvrijedio, koje su izatoga zamrzile na Troju, domovinu Parisovu; Afroditi je Paris zato dosudio prvenstvo u ljepoti jer mu je obreкла pribaviti lijepu Helenu ili kako pjesnik kaže "razbludu hudu" (tj. razbludu koja je napokon upropastila Troju). Presuda se Parisova u potonje vrijeme pričala opširnije i kićenije, nego što ovdje Homer kaže; vidi na kraju knjige u Tumačenju riječi i imena kod "Afrodita".

⁴ 45. Taj je stih bez smisla; jamačno ga je netko u potonje vrijeme umetnuo.

⁵ 54. "n'jemu nagrđuje zemlju", tj. mrtvo tijelo Hektorovo koje je sada prah i zemlja.

60 Ja odgojih, othranih i čovjeku dah je za ženu
 Peleju, kojega bozi od svega ljubiše srca.
 Svi ste bogovi bili na piru, - među njima ti se,
 Nevjero, zločestih družu, sa formingom gošćaše tada."

65 Nebeski oblačnik Zeus odgovori njojzi i reče:
 "Nemoj se, Hero, vazda na bogove srditi druge!
 Jednako nećemo častit obojicu: - al' je i Hektor
 Bozima najdraži bio od sviju, što žive u Troji,
 Svima i meni, jer vazda na darove mišljaše drage.
 Nikad mi ne bješe oltar bez podjednake bez gozbe,
 70 Bez pretiline i vina, već kakvi su darovi nama.
 Ali se prođimo tog, da se Hektor smjeli ukrade,
 Jer to i nije moguće učinit, da ne zna Ahilej,
 Kada mu u pomoć danju i noću dolazi mati.
 Nego da sada mi tko srebronogu Tetidu zovne,
 75 Da joj besjedu mudru izrečem, nek bi Ahilej
 Dare od Prijama uzo, na otkupe Hektora dao."
 Reče, - i Irida javit vjetronoga otiđe odmah.
 Među gredovitim Imbrom i Samom baš u sredini
 U more skoči crno, i za njom voda zašumi.
 80 Irida zaroni tamo u pučinu olovu slična,
 Koje se u more spušta o rogu tornoga vola
 I smrt ribama nosi mesoždernim. Tetidu ona
 U spilji prostranoj nađe, a boginje druge oko nje
 Pomorske bjehu u skupu i sjeđahu; međ njima ona
 85 Plakaše sudnju sina nezazornog, koji je imo
 Pasti u grudastoj Troji daleko od očinske zemlje.
 Irida blizu nje brzonoga stane i reče:
 "Zove te, Tetido, Zeus pun vječne mudrosti, diž' se."
 Boginja srebrnih nogu odgovori Tetida njojzi:
 90 "Čemu mi veliki bog poručuje onaj? a ići
 Ja se med besmrtne žacam preko mjere u srcu jadna.
 Idem, i što mi rekne, izreći mi uzalud neće."
 Boginja uzorita kad tako reče, navuče
 Mrki na se prijevjes, od kojega odjeće nema
 95 Crnje, i pođe, a pred njom vjetronoga Irida brza
 Vodeć je; a vali morski uvijali su se oko njih.
 Kad već na obalu dođu, tad obje u nebo prhnu;
 Zeusa gromoglasnog nađu, a bogovi svi oko njega
 Blaženi vječni sjede u skupu. Tetida sjedne
 100 Ondje uz oca Zeusa, a makla joj se Atena.
 Zlatni u ruke kondir ljeporuka metne joj Hera
 Te je pozdravi r'ječma, a Tetida vrati ga ispiv.
 Međ njima otac ljudi i bogova besjedu počne:
 "Ako i žalosna jesi, na Olimp si, Tetido, došla
 105 U srcu noseći tugu bez prebola; znadem je i sam.
 Al' ću ti ipak reći, zbog čega te ovamo pozvah.
 Zavada traje devet već dana med bozima vječnim

110 Radi Hektora mrtvog i tvojeg gradobije sina.
Oni skoroteču šalju oštroidnog, neka ukrade
Hektora, al' ja hoću Ahileju slavu da dadem,
Tvoje da prijateljstvo i štovanje sačuvam sebi.
U vojsku idi brzo veoma i javider sinu;
Reci mu, bozi se srde, a od svih bogova vječnih
115 Ja se najviše gnjevim, gdje Hektora u srcu mahnit
Kod lađa srpastih drži i ne da njega otkupit,
Ne bi l' se pobojo mene i Hektora dao na otkup.
A ja ću k Prijamu poslat junačini Iridu brzu,
K lađama ahejskim sina nek ide iskupiti milog
Dare Ahileju noseć, da ublaži njegovo srce."

B. Tetida dolazi Ahileju, koji joj obećava da će izručiti Hektora. 120-142.

120 Reče, - i Tetida njega srebronoga poslušaj odmah;
Vinuv se Olimpijskoj gori niz glavice boginja ode
I dođe sinu u čador. Zateče ga ona unutra
Tužno gdje jeca, a mili drugari okolo njega
Žure se, trude se svi i ručak gotove sada;
125 Velikog zaklaše već u čadoru gustorunog ovna.
Gospođa majka sjedne uz njega odmah nablizu,
Rukom ga pogladi i r'ječ izustivši prozbori ovu:
"Dokle ćeš jadovat, čedo oj moje, dokle ćeš tužit
I izjedati srce na postelju niti na hranu
130 Ne misleč? Dobro bi bilo obljubiti kakovu ženu,
Jerbo mi nećeš dugo već živjeti, nego i tebi
Blizu već stoji smrt i sudbina teška ti stoji.
Nego čujder me brzo, od Zeusa ti glasnica ja sam.
Veli ti, bozi se srde, a od svih bogova vječnih
135 On se najviše gnjevi, gdje Hektora u srcu mahnit
Kod lađa srpastih držiš i njega ne daš otkupit.
Daj ga brže na otkup i mrtvačku ucjenu primi."
Odgovarajuć njojzi brzonogi reče Ahilej:
"Tako nek bude, - tko ucjenu da, nek nosi mrtvacu,
140 Ako mi Olimpljanin zapov'jeda ozbiljno sam to."
Tako su mati i sin u gomili ahejskih lađa
Jedno sa drugim mnoge govorili krilate r'ječi.

C. Irida donosi Prijamu glas o odluci bogova. 143-187.

A tad u sveti Ilij Kronion Iridu slaše:

- 145 "Idi, Irido brza, sa olimpskog skini se s'jela
I junačini idi u Ilij Prijamu javit,
K lađama ahejskim sina nek ide iskupiti milog
Dare Ahileju noseć, da ublaži njegovo srce:
Sam nek ide, i drugi Trojanac nek ne prati njega.
Stariji neka ga kakav oglasnik prati, da mazge
150 Upravlja i kola s krasnim kotačima, u grad da natrag
Vozi onda mrtvacu, kog ubi divni Ahilej.
Neka mu ni smrt, ni strah na umu ne bude sada,
Jer ćemo pratioca skoroteču boga mu dati;
Taj će ga voditi dotle, k Ahileju dok ga privede.
155 A kad ga on u čador Ahilejev veće uvede,
Neće ga ni sam ubit i drugima svim će zabranit,
Jer lud nije Ahilej ni nesmotren, nije ni grešnik,
Već pribjegara će junak poštedjeti usrdno vrlo."
Reče, - i Irida vjetronoga otiđe odmah;
160 Prijamu dođe u dvore te tužnjavu, viku zateče.
Sinovi okolo oca sjedeći u dvorištu ruho
Suzama močahu svi, a među njima u struku starac
Bio se zamoto sav i ogrnuo; mnogo na glavi
Praha bijaše tome starini, mnogo na vratu,
165 Što ga je nabaco na se objeručke, kad se je valjo.
A po dvorima kćeri i snahe jecahu vrlo
Sjećajući se mnogih i dobrih onih junaka,
Što već ležahu duše od argejskih ruku izgubiv.
Zeusova k Prijamu stupi oglasnica i r'ječ mu rekne
170 (Tiho izustiv, a onom tad koljena poduzme drhat):
"Ne boj se, Dardanov sine o Prijame, strah nek te nije,
Jer ti zloslutna ja ne dolazim ovamo sada,
Nego dobro ti misleć, od Zeusa ti glasnica ja sam,
Za te se brine on iz daljine i žar tebe.
175 Veli ti Olimpljanin, da Hektora iskupiš divnog
Dare Ahileju noseć, da ublažiš njegovo srce.
Sam otiđi, i drugi Trojanac nek ne prati tebe.
Stariji neka te kakav oglasnik prati, da mazge
Upravlja i kola s krasnim kotačima, u grad da natrag
180 Vozi onda mrtvacu, kog ubi divni Ahilej.
Neka ti ni smrt, ni strah na umu ne bude sada,
Jer će se pratilac bog skoroteča tebi pridružiti;
Taj će te voditi dotle, k Ahileju dok te privede.
A kad te on u čador Ahilejev veće uvede,
185 Neće te ni sam ubit i drugima svim će zabranit,
Jer lud nije Ahilej ni nesmotren, nije ni grešnik,
Već pribjegara će junak poštedjeti usrdno vrlo."

D. Prijam kod Ahileja. 188-694.

a. Spremanje na put. 188-321.

Tako rekavši riječ brzonoga Irida ode.
A kralj sinovima kola s kotačima krasnim uprezat,
190 Kola za dvije mazge zapovjedi i koš privezat;
Sam u komoru sađe u svođenu, koja je bila
Od drva kedrovoga, visoka, blistavila puna,
Ženu Hekabu k sebi pozove i ovo joj reče:
"Nesretnice, od Zeusa sa Olimpa glas mi je došo,
195 Sina iskupiti milog da k lađama ahejskim idem
Dare Ahileju noseć, da ublažim njegovo srce.
Nego deder mi reci, što s' tebi u srcu čini?
Jerbo srce mene i duša potiče strašno
Onamo k lađama poći u široku ahejsku vojsku."
200 Reče, - al' zakuka žena i ove odgovori r'ječi:
"Ao, kamo ti pamet, sa koje si prije na glasu
Bio med ljudima tuđim i onima, kojima vladaš?
Kako k ahejskim sam otići lađama hoćeš
Na oči čovjeku onom, sinova što je već mnogo
205 Valjanih posmico tebi? U tebe je gvozdeno srce!
Ako te okrutni onaj i nevjerni uhvati čovjek
Te te očima vidi, na tebe se smilovat neće
Nit' će se žacati ubit. Daleko u sobi ovdje
Hektora plaćimo sad! Pri rođenju njegova negdje
210 Zaprede uz nit života sudbina sitna, da pseta
Brzo nahrani on od roditelja daleko
Kod tvrdog čovjeka onog. Po sredini njegovu jetru
Mogla bih da zagrizem i izjedam! Tako bi bila
Naplata za sina moga, jer strašljiva smako ga nije,
215 Nego za Trojce se on i za Trojanke njedara niskih⁶
Borio, niti je na strah, na bježanje mislio svoje."
Njojzi prihvati riječ starina bogoliki Prijam:
"Nemoj me ustavljat, hoću da idem, - ne budi meni
220 U kući zloglasna ptica, jer nećeš me moći odvratit.
Da mi je drugi tko od zemaljskih rekao ljudi,
Vrač il' kakav svećenik il' žrtava kakav nadgledač,
Laž je - mi bismo rekli, odvratili bismo se više:
A sad, gdje boginju čuh i svojim je očima vidjeh,
Idem, i besjeda neće badava biti; al' umr'jet

⁶ 215. "Trojanke njedara niskih", vidi 18. pjev., st. 122.

225 Ako je suđeno meni kod ahejskih brodova brzih,
 Dobro, neka me odmah Ahilej smakne, kad sina
 Svoga u ruke primim, i kad se nadovoljim plača."
 Reče i zaklopce krasne od kovčega otvori odmah,
 Prekrasnih poklona otud starina izvadi dvanest,
 230 Dvanest jednogubih struka i isto toliko sagova,
 Plašteva krasnih toliko, toliko i košulja jošte.
 Zlatnih talenata potegnuvši deset iznese
 I dva tronoga sjajna iznese i četiri kotla,
 Također prekrasan kondir, što Tračani dadoše njemu.
 235 Veliki dar, kad k njima na poruke dođe; ni njega
 Tad ne poštedi starac u dvoru, već željaše vrlo
 Milog iskupiti sina. - Trojance, koji u tr'jemu
 Stajahu, tjeraše sve i ružno ih psovati stane:
 "Odlaz'te, grdinje vi i sramote! Nemate l' sami
 240 Kod kuće tužnjave dosta, već dođoste mučiti mene?
 Nije l' vam dosta, što Kronov je sin udijelio meni
 Jade, te najboljeg sina izgubih, al' znat ćete sami,
 Jer će vas lakše sad Ahejci moći ubijati,
 Pošto je umr'o on, a u dvore boga Aida
 245 Prvo pošao ja, no očima svojim što vidim,
 Gdje nam pustoše grad dušmani i gdje nam ga ruše."
 Reče te štapom ljude razagna, i oni se maknu
 Starcu, koji je hito; sinovima povikne tada
 Divnoga Agatona i Helena, Parisa koreć,
 250 Pamona, grlatog bojca Polita i ponosnog Dija,
 Koreć Antifona sina, Hipotoja, Dejfoba koreć.
 Toj devetorici vikne starina i ovo im reče:
 "Žur'te se, zločesta djeco i grdila! Ej da mi mrtvi
 Mjesto Hektora vi kod brodova brzih ležite!
 255 Jao prejadnu meni, - porodih u širokoj Troji
 Vrlo dobrih sinova, a sada mi nema ni jednog;
 Troila, sa kola borca, bogolikog Mestora nema
 Niti Hektora, boga med ljudima, koji se više
 Činio da je sin božanski nego čovječji.
 260 Sve te pobi mi Ares, a ostaše pokori sami,
 Ostaše lašci, igrači, što najbolje po kolu tući
 Nogama znadu i janjce i jariće narodu grabiti.
 Nećete l' brže mi kola prirediti sada i ovo
 U njih metnuti sve, da na put odemo odmah?"
 265 Reče, - i oni se vike poboje svojega oca,
 Kola za dvije mazge s kotačima krasnim iznesu,
 Krasna, složena prvom i košaru privežu ozgo,
 Zatijem skinu jaram mazgovlji s klinova oni,
 Jaram šimširov, s pucem, a kuke držahu čvrsto.
 270 S jarmom iznesu remen jarmeni devet lakata
 Dug, i na izdjeljanu prikopčaju ga na rudu
 Sprijed na okovu tad i kariku pritisnu čavlom,

Triput sa svake strane omotaju nad pucem remen.
 Redom zavežu kraje i pripnu ih pod rtom čavla.
 275 Golemu ucjenu tada za Hektora glavu iznesu
 Te je na izdjeljana gomilati započnu kola;
 Upregnu zatim mazge krepkonoge, koje u hamu
 Tegle, - Prijam je njih od Mišana dobio nekad
 Za sjajni dar; tad privedu pod jaram Prijamu konje.
 280 Koje uz izdjeljane starina gojaše jasle.
 Tako u visokom dvoru uprezati naredi kola
 Prijam i glasnik njegov - obojica pametnih misli;
 Kad li bolnoga srca k obojici Hekaba stupi
 Medena vina krčag u ruci noseći desnoj
 285 (A bješe krčag zlatan), da žrtvuju i poču tada;
 Stane pred konje i rječ izustivši prozbori starcu:
 "Na, iz krčaga ocu ded Zeusu izlij i moli,
 Izmed dušmana kući da dođeš, kad te već tvoje
 K lađama nagoni srce preko volje moje. A zatim
 290 Ti crnooblačnom Idskom i opet moli se Zeusu,
 Velikom Kronovu sinu, što gleda na Troju cijelu;
 Ptića od njega traži glasnika brzog, od sviju
 Što mu je draži ptica i u kog je najveća snaga;
 S desne traži ga strane, da spaziš ga očima svojim
 295 Te njim ohrabren pođeš k brzokonjikom Argejcem,
 K lađama njihovima. Gromoglasni Zeus-bog glasnika
 Ne da l' ti, neću te ja nagoniti, neću te slati
 K lađama argejskima, iako si željan veoma."
 Njojzi odgovori na to starina bogoliki Prijam:
 300 "To ću te poslušat sada, o ženo, kako mi veliš,
 Jer dić ruke je Zeusu vrijedno, da milostiv bude."
 Reče i dvorkinju starac ključaricu zovne, da vodom
 Ruke mu polije čistom, te dvorkinja k njemu priteče
 Odmah noseći leđen u rukama, noseći i vrč.
 305 Prijam umije ruke i prihvati krčag od žene,
 Stane se moliti stavši sred dvorišta i liti vino,
 Na nebo gledaše on i progovori besjedu veleć:
 "Najveći preslavni Zeuse, što s Ide kraljuješ, daj mi,
 Drag da Ahileju dođem, i da se smiluje meni,
 310 Ptića mi pošlji brzog glasnika, koji od sviju
 Tebi je najdraži ptica i u kog je najveća snaga,
 S desne mi strane daj ga zamotrit, da ohrabren njime
 Pođem k brzokonjikom Argejcem i k lađama njihovim."
 Tako se pomoli on, i premudri čuje ga Zeus-bog,
 315 Odmah pošalje orla od sviju valjanijeg ptica,
 Mrkoga lovca, što njega i pjegavcem nazivlju ljudi.
 Kako su velika vrata od riznice visoke kojeg
 Čovjeka bogataša i zaključana i čvrsta:
 Takva mu bijahu krila sa jedne i sa druge strane.

320 I njima učini se, da nad gradom desno proletje;
Videć ga veseli budu, i svima se razgali srce.

b. Hermija prati Prijama k Ahileju. 322-467.

Na kola glatka Prijam starina žurno se popne,
Pa ih iz kapije onda i tr'jema bučnoga pogna.
Naprijed kola sa četir' kotača vukle su mazge
325 (Idej ih tjeraše hrabri), a ostrag su stizali konji,
Koje je upravljao starac i bičem ih tjerao brzo
Kroz grad Ilijski sveti; za njime njegovi dragi
Išli su plaćući svi, ko u smrt da polazi samu.
Kada iz grada oni već sađu te na polje dođu,
330 Onda se vraćati natrag u Ilij stadoše oni,
Sini i zetovi svi, a gromoglasni opazi Zeus-bog
Na polju dvojicu onu i vidjevši požali starca;
Odmah Hermiji on progovori milome sinu:
"Hermija, tebi je mnogo od svega drugoga draže
335 S čovjekom se udružiti i uslišiti, koga te volja.
Odlaz' i Prijama daj k širokobokim ahejskim lađam
Tako povedi, da iz sve iz vojske danajske nitko
Ne smotri, ne vidi njegov, dok k Ahileju ne dođe starac."
Reče, - i njega provođač skoroteča poslušao odmah
340 Te on za noge onda priveza potplate krasne,
Zlatne ambrosijske te, što po vodi i beskrajnoj zemlji
Tako nošahu njega, ko vjetar što dušući leti;
Uhvati i štap on, što njime zaklapa oči
Ljudima, kojima hoće, a druge budi iza sna;
345 Sa tim štapom u ruci skoroteča jaki odleti.
Brzo, Helesponta on se i Troje uhvativ, pođe,
A na gospodičića po licu bijaše nalik,
Koji je najljepše dobi, i brada niče mu prva.
Kad se provezoše oni kraj Ilova velikog groba,
350 Ondje ustave mazge i konje, neka u r'jenci
Piju. Uto se mrak po zemlji uhvati veće;
Onda bacivši oči izbliza Hermiju glasnik
Spazi te Prijamu reče i ove mu izusti r'ječi:
"Pazi, Dardanov sine, sad uma treba nam bistra,
355 Čovjeka vidim i mislim, obojicu da će nas razdr'jet.
Nego bježimo dajmo na konjima ili ga mol'mo
Koljena njemu obujmiv, da nama milostiv bude."
Reče, - te um se starca pomete, on se poboji
Strašno, i njemu se kosa po gipkome naježi t'jelu;
360 On se zapanji tad, al' brzić Hermija k njemu
Dođe, prihvati ruku i prozbori pitajuć njega:
"Kamo si upravio, o oče, konje i mazge

U tu ambrosijsku noć⁷, kad spavaju ostali ljudi?
 Gnjevom Ahejci kipe, a ti ih se bojao nisi?
 365 Oni su ljuti tvoji dušmani i blizu su tebi.
 Da te opazi koji u noći crnoj i brzom
 Blago toliko gdje voziš, pri duši kako b' ti bilo?
 Ni sam nijesi mlad, i ovaj je pratilac prestar,
 Uzbit da b' čovjeka mogo, što b' na vas udrio prvi.
 370 Al' ja neću ti zla učinit i drugog od tebe
 Odbit ću, jer mi se čini, na oca mi nalik si milog."
 Njemu odgovori zatim starina bogoliki Prijam:
 "Sve je nekako tako, o sinko, kako si reko.
 Nego je neki bog i nada me pružio ruku,
 375 Koji je suputnika do mene poslao takva
 Ljubazna, kakav si ti i uzrastom divan i licem,
 Pameću mudar si ti i od blažena oca i majke."
 Njemu skoroteča bog provođač odgovori na to:
 "Doista pravo si sve i valjano rekao, starče,
 380 Nego deder mi kazuj i reci mi istinu pravu:
 Šalješ li kamo mnoge i vrijedne zaklade svoje
 K tuđima ljudma, da tamo cijeli ti ostanu oni,
 Il' svi već ostavljati u strahu stadoste Ilij,
 Kada je najbolji junak onaki ostao mrtav
 385 Sin tvoj, jer u bici on Ahejcima nije ustupo?"
 Njemu odgovori zatim starina bogoliki Prijam:
 "Tko si, dobrlkoviću, od kakoga li si mi roda,
 Koji mi nesretnog sina iskazo si dobro sudbinu?"
 Njemu skoroteča bog provođač odgovori na to:
 390 "Mene, o starče, kušaš, za Hektora divnoga pitaš.
 U bici, u slavi ljudskoj, veoma često sam njega
 Vidio očima svojim, i k lađama kad je Argejce
 Potjero te ih oštrom ubijao mjeđu i sjeko,
 395 A mi se čuđasmo stojeć, jer nama zaći u borbu,
 Na Agamemnona srdit, Ahilej nije dopušto;
 Njegov sam subojnik ja, na dobro građenoj lađi
 Došo sam s njim; Mirmidonac po rodu sam, otac se meni
 Zove Poliktor, obilat je on i starac ko i ti;
 Šest je sinova u njega, a mene sedmoga ima.
 400 Ždrijeb kad bacah, na mene on pade, amo da idem,
 A sad na polje dođoh od brodova, jerbo će zorom
 Okolo grada boj Ahejci sjajnooki zavrć;
 Već im je sjedjeti mučno, te ahejski nikako knezi
 Ne mogu od boja njih uzdržat, koliko su nagli."
 405 Njemu odgovori zatim starina bogoliki Prijam:
 "Pelejevoga sina Ahileja ako si zbilja
 Subojnik, onda mi svu pripovjedi istinu sada:
 Je li sin moj jošte kod brodova, ili je veće

⁷ 363. "u tu ambrosijsku noć", vidi 18. pjev., st. 268.

Ud mu razrezo po ud Ahilej i bacio psima?"
 410 Njemu skoroteča bog provođač odgovori na to:
 "Ptice nam izjele n'jesu, o starče, ni pseta njega,
 Nego još jednako on u Ahilejevome čadoru
 Leži uz cinu lađu; već dvanesti dan je, što leži,
 Ali mu ne truhne koža, i njega ne rastaču crvi,
 415 Koji jedu junake, što poginuše u boju.
 Njega ti neštedice doduše vuče Ahilej
 Drugu okolo groba, kad divna osvane zora,
 Al' ne nagrđuje njega; ta ti bi se divio i sam,
 Kako u rosi leži, na njemu je oprana krvca,
 420 Nigdje okaljan nije, i sve se zatvoriše rane,
 Gdje ih god dobi, jer mjed su na njega izbacili mnogi;⁸
 Tako ti blaženi bozi za vrloga brinu se sina,
 Ako već i jest mrtav, jer srcu je njihovu mio."
 Reče, - te veseo bude starina i odvrati ovo:
 425 "Dobro je doista, sinko, i pravo besmrtnim davat
 Bozima dare, jer nije ni sinak mi - ako ga imah⁹ -
 Olimpske bogove nikad u dvoru svom zaboravljo;
 Zato se sjetiše njega u času također smrtnom.
 Nego lijepi kondir od mene primider ovaj
 430 Te me brani i vodi sa pomoću bogova vječnih,
 Sve dok ne dođem ja u čador Ahileju divnom."
 Njemu skoroteča bog provođač odgovori ovo:
 "Kušaš me, mlađeg od sebe, o starče, al' neću te slušat,
 Kada mi veliš dare od tebe primit, da ne zna
 435 Za to Pelejev sin; u duši se žacam i bojim
 Uzet mu što, da se zlo ne dogodi poslije meni.
 Ali tebe ću pratit do Argosa, hoćeš li, slavnog;
 Usrdno brodit ću s tobom il' pješke vodit ću tebe,
 Nitko se s tobom neće potući pratilca prezrev."
 440 Reče Hermija brzić te na kola, skoči i onda
 Brzo u ruke bič i uzde uzme te konjma
 I mazgovima snagu tad udahne u srce velju.
 Kada lađama dođu do bedema oni i jarka,
 A to se upravo trude čuvari večeru praveć;
 445 Na te čuvare sve skoroteča naspe provođač
 San te otvori vrata i zasunke odrine odmah,
 Starca unutra uvede i darove na kolma sjajne.
 Sinu kad Pelejevu pristupiše već do čadora
 Visokog, što su ga svom Mirmidonci načinili kralju
 450 Jelovo odrezav drvo, a ozgo pokriše čador
 Rogozom punim dlake na livadi ga nakosiv;
 Oko čadora dvor načiniše veliki kralju
 Gustim ga koljem ogradiv; a zasovnica na vratma

⁸ 421. Da su Hektora (već mrtva) ranili mnogi Ahejci, to se vidi iz 22. pjev., st. 371-375.

⁹ 426. "ako ga imah", vidi 3. pjev., st. 180. i 11. pjev., st. 762.

455 Jelova bješe, što tri su Ahejca je turala silom,
 Tri su druga Ahejca sa vrata zasunku velju
 Odrivavali tu, a Ahilej bi rino je i sam, -
 Onda Hermija brzić starini otvori vrata
 I uveze brzom Ahileju darove slavne,
 S kola na zemlju skoči i ovu besjedu reče:
 460 "Starče, besmrtni bog sa Olimpa k tebi sam došo
 Hermija, jer me je tebi za pratilca poslao Otac.
 A sad ja ću se vratit i Pelejevome sinu
 Neću na oči stupit, jer to bi zamjera bila,
 Smrtnike ljude bog da besmrtni miluje tako.
 465 A ti Ahileju ušav obujmi koljena njemu,
 Moli ga, tako mu majke ljepokose, tako mu oca,
 Tako mu sina¹⁰, da time u njemu okreneš srce."

c. Prijam kod Ahileja. 468-676.

Tako rekavši bog na široki vrati se Olimp
 Hermija, a s kola Prijam starina na zemlju skoči,
 470 Ideja ostavi ondje, te Idej ostane konje
 I mazgove pritežuć. Tad starac pođe k čadoru,
 Ljubimac Zeusov Ahilej gdje sjedaše; njega unutra
 Nađe, a druzi daleko od njega sjede; junaka
 Dva se usopila služeć: Automedon vitez i Alkim
 475 Od roda Aresova. Ahilej je upravo presto
 Jest i piti, i sto je pred njime stajao jošte.
 Uniđe veliki Prijam, a oni i ne spaze njega;
 Obujmi koljena starac Ahileju, poljubi ruke
 Njegove ljudomorne, - sinova mu ubiše mnogo.
 480 Kao što kada grozna Grehota čovjeka stisne,¹¹
 Koji na domu ubiv junaka u drugi narod
 K bogatom čovjeku dođe¹², i čude se, koji ga vide:
 Tako se začudi divni Ahilej Prijama spaziv,
 Svi se začude drugi i jedan pogleda drugog.
 485 Njega moleći Prijam bogoliki besjedu reče:
 "Sjeti se oca svoga, Ahileju bozima slični,
 Starca, kako sam i ja, na pragu starosti hude.
 Njega susjedi valj'da, što žive okolo njega,
 Taru, a nikoga nema, da ukletvu, nevolju skine;
 490 Ali opet kad čuje za tebe živa, u duši
 Svojoj se raduje on i u sve dane se nada

¹⁰ 467. "tako mu sina", Neoptolema; vidi 19. pjev., st. 326-327.

¹¹ 480. O Grehoti vidi u bilješki 9. pjev., st. 503-504.

¹² 482. "k bogatom čovjeku dođe" kao pribjegar da se kod njega zakloni od rodbine ubijenoga koji ga goni; vidi 16. pjev., st. 573-574.

Miloga ugledat sina, od Troje kada mu dođe.
 Al' ja prejadan jesam: porodih u širokoj Troji
 Vrlo dobrih sinova, a sada mi nema ni jednog.
 495 Ja sam ih imo pedeset, kad ahejski dođoše sini;
 Jedna ih utroba sama devetnaest porodi meni,
 Druge mi sinove žene u dvorima rađahu mojim.¹³
 Mnogima nalet je Ares razglobio koljena¹⁴ njima,
 A kog jedinog imah, te branjaše i grad nam i nas,
 500 Tog ti nedavno ubi, kad branjaše svoju domaju,
 Hektora. K lađama zato i dolazim ahejskim sada
 Njega otkupit od tebe i ucjenu nosim golemu.
 A ti se bogova boj, Ahileju, smiluj se na me
 Oca se sjetivši svoga, - od njega jasniji ja sam,
 505 Koji podnesoh, što nije pozemljar ni jedan, te pružih
 Ruku k ustima onom junaku, što sina mi ubi."¹⁵
 Reče te pobu di žudnju u njemu, za ocem da plače.
 Za ruku starca uzev Ahilej malo ga rine.
 Od njih se dvojice jedan ljudomore Hektora sjeti
 510 I tužno plakaše savit Ahileju pred noge divnom,
 A svog sad plakaše oca Ahilej, a sad Patrokla
 Plakaše, te plač njihov po čitavu stane čadoru.
 A kad se jauka već Ahilej nadovolji divni,
 Te mu plakanja želja iz udova, iz srca ode,
 515 Sa svog digne se stoca i podigne za ruku starca
 Glavu mu sijedu žaleć i sijedu njegovu bradu,
 Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
 "Jadniče, doista zla si pretrpio mnogo u duši!
 Kako se usudi sam ka ahejskim lađama doći
 520 Na oči čovjeku onom, sinova što je već mnogo
 Valjanih posmico tebi? u tebe je gvozdено srce!
 Nego na stolac se deder posadi, i u srcu jade
 Pustimo neka se smire, iako žalosni jesmo,
 Jer strahoviti plač pomoći nam neće baš ništa.
 525 Tako već besmrtni bozi odrediše ljudima jadnim,
 Neka žive u tuzi, a bez briga oni su sami.¹⁶
 Dvije bo bačve leže u Zeusovu domu, - iz jedne
 Darove daje zle, a iz druge darove dobre.
 Kome gromovni Zeus iz obiju bačava sm'ješa,
 530 Taj će sada na zlo, a sada na dobro naići;
 Kome nevolje dade, u ruglo vrgne ga Zeus-bog,
 Te tog po zemlji divnoj gladotinja progoni huda;
 Luta, a bogovi njega ne časte ni ljudi smrtni.

¹³ 495-497. vidi bilješku u 6. pjev., st. 244-247.

¹⁴ 498. "razglobio koljena", vidi 4. pjev., st. 469.

¹⁵ 506. Prijam pruža ruku k ustima Ahilejevima ponizno ga moleći; inače u takvu događaju molitelj hvata za podbradak onoga koga moli; vidi 1. pjev., st. 501. i 10. pjev., st. 454.

¹⁶ 525-526. Misao koja se ovdje izriče dosta je nalik na onu u 17. pjev., st. 446-447.

Tako i Peleju bozi od poroda darove sjajne
 535 Dadoše; nekad bo bješe na glasu med ljudima svima
 Blagom i obiljem on, Mirmidoncima bijaše vladar;
 Ako je i bio smrtnan, al' boginju daše mu ženu; -
 Ali i njemu je zla udijelio bog, te u domu
 Nije se rodilo njemu sinova, da vladaju jednoć,
 540 Nego porodi jednog kratkovječna sina; ne dvorim
 Njeg u starosti mu ja, jer od doma vrlo daleko
 Sjedim pod Trojom tebe i tvoju cvijeleći djecu.
 Čujemo, starče, i za te, da s' bio nekada sretan;
 Dokle obuzima Lezb, sijelo Makara, gore,
 545 Dokle Helespont ide neizmjerni, Frigija ozgo,
 Tim si vladao, vele, sinovima dičan i blagom.
 A kad ti nebeski bozi sad ovu dadoše b'jedu,
 Oko zidova ti bitke i ljudska krvoprolića
 Jednako traju, al' trpi, bez prestanka ne plač' u duši,
 550 Jer si pomoći nećeš za valjanim tugujuć sinom
 Nit' ćeš ga dići, već zlo bi dogodit se moglo i tebi."
 Njemu odgovori zatim starina bogoliki Prijam:
 "Ne sjedaj mene na stolac, o gojenče Zeusov, dok Hektor
 Još u čadoru leži nesahranjen, već daj otkupit
 555 Brže, da oč'ma ga vidim, i ucjenu primi od mene
 Mnogu, koju ti nosim. Naslađuj se njome i u kraj
 Vрати se očinski svoj, u životu kada si mene
 Pustio mojem da gledam još i dulje svjetlost sunčanu."
 Njega pogleda mrko Ahilej brzonogi veleć:
 560 "Nemoj me dražiti, starče, ta i sam sam nakan ti divnog¹⁷
 Hektora dati na otkup; od Zeusš je glasnica došla
 Mati mi, koja me rodi, starine morskoga kćerka,¹⁸
 Pa i za tebe znadem, o Prijame, ne možeš tajit,
 Da te je k lađama brzim od bogova doveo neki,
 565 Jer se usudio ne bi ni čovjek u naponu, snazi
 U vojsku doći, jer ne bi stražare minuti mogo,
 Niti bi zasunaka od vrata odrivo lako.
 Zato mi nemoj sad uzbunjivati tugama srce,
 Da te u svom čadoru ne usmrtim, ako i jesi
 570 Sada pribjegar moj, da Zeusov ne prestupim nalog."
 Reče, - i njega se starac poboji te posluša r'ječi,¹⁹
 A sin Pelejev tad iz čadora poskoči ko lav,
 Ne skoči sam, već i dva drugara pođu za njime:
 Vitez Automedon jedno i Alkim drugo; - Ahilej
 575 Iza Patrokla mrtvog od sviju ih voljaše druga;
 Od kola oni mazgove i konje stanu otprezat,

¹⁷ 559-560. Ahilej je malo srdit (mi bismo danas rekli: nervozan) što je Prijam tako navalio da mu se odmah preda tijelo Hektorovo, pa neće ni da sjedne, kako mu je Ahilej rekao u st. 522.

¹⁸ 562. Starina morski je Nerej; vidi 1. pjev., st. 358.

¹⁹ 571. "posluša r'ječi", tj. umiri se i sjedne.

Starčeva oni glasnika, vikača uvedu i onda
 Posade njega na stolac, za Hektora ucjenu silnu
 Iz kola s naplacima sa krasnima uzimat stanu;
 580 Ostave tkanine dvije i košulju sašitu krasno,
 Time nek ogrne mrca i dade ga voziti kući.
 Robinje zovne Ahilej te oprat im, namazat reče
 Mrca i na stranu metnut, da Prijam ne vidi sina;
 U srcu žalosno možda uzdržati mogao ne bi
 585 Gnjeva opaziv sina, Ahileju srce bi dirno,
 Te bi ga ubio on, i Zeusov prestupio nalog.
 Kada već robinje mrca okupaju, namažu uljem,
 Onda ga tkaninom krasnom i košuljom ogrnu one;
 Sam ga Ahilej digne, na nosila tada ga metne,
 590 Na kola izdjeljana drugari metnu ga zatim.
 Onda zajeca on i drugara po imenu zovne:
 "Nemoj se na me ti, o Patroklo, srdit, kad doznaš
 U Aidovu domu, da Hektora divnoga mitom
 Ocu na otkup dah, kad mi dade ucjenu krasnu;
 595 I to ću s tobom ja podijeliti, kako i valja."²⁰
 Reče i opet pođe u čador divni Ahilej,
 Sjedne na umjetni stolac, sa kojega ustao bješe,
 Sjedne uz drugi zid i Prijamu besjedu reče:
 "Sin ti je, starče, dan na otkupe, kako si reko;
 600 On ti na nosilima leži, i kada osvane zora,
 Vozeći vidjet ćeš njega, a sada se večere sjet'mo!
 Ta i Nioba nekad ljepokosa sjeti se jela,
 Kojoj je dvanestoro u domu umrlo djece,
 Šest joj je umrlo kćeri i mladih šest joj sinova;
 605 Sine joj srebrnom str'jelom Apolon na nju se ljuteć
 Ubi, streljačica pak Artemida ubi joj kćeri,
 Jer s ljepoobraznom Letom jednačit se Nioba stala
 Veleć, da Leta dvoje, a ona da porodi mnogo
 Djece; al' njenu je svu poubijalo i dvoje ono.
 610 Devet su ležali dana u svojoj krvi, a nije
 Imo pokopat ih tko, kad Kronion u kamen narod
 Pretvori; deseti dan ih sahraniše nebeski bozi.
 Pošto se naplaka plača, i Nioba sjeti se hrane.
 A sad je ona negdje na hridi na samotnom brdu
 615 Sipilskom, gdjeno vele da noćišta nimfe imadu,
 Oko Ahelojske kad se rijeke naigraše veće;
 Tamo je Nioba kamen i trpi od bogova jade.
 Nego, o starče divni, da i mi se sjetimo sada
 Hrane. A onda, kad sina već jednom uvezeš u Ilij,
 620 Moći ćeš plakati za njim, jer mnogih je suza vrijedan."
 Reče i skoči Ahilej te zakolje preb'jelu ovcu,
 A njom se zabave družu po redu i gulit je stanu;

²⁰ 595. tj. dio ću spaliti u ime mrtvačke žrtve.

Nasitno razrežu vješto i nataknu zatim na ražnje,
Pomnjivo sve ispeku i onda s ražnjeva skinu.
625 Uzme Automedon hljeb i iz košara krasnih ga stane
On po stolu dijelit, Ahilej pazl'jeli meso.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni;
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Prijam se Dardanov sin Ahileju diviti stane,
630 Kakav li je i kolik, jer bješe na bogove nalik;
A sinu Dardanovu Ahilej se divio brzi
Pogled mu plemenit motreć i besjedu njegovu čujuć.
Kad se nadovolje oba sve jedan drugoga motreć,
Prvi prihvati riječ starina bogoliki Prijam:
635 "Brže me kamo povali, o gojenče Zeusov, da sada
Nas se nadovoljimo obojica počinka šlatkog,
Jer se pod kopcima meni još n'jesu zatvorile oči
Odonnda, otkad mi sin pod rukama poginu tvojim,
Nego jednako ječim i trpim bezbrojne jade,
640 Otkad se valjam po prahu u ogradi dvorišta moga.
A sad okusih jela i u grlo žarkastog vina
Sada spustih, a sve do sada ne okusih ništa."
Robinjama Ahilej i družima svojim reče,
Postelju sad pod tr'jemom nek postave, jastuke l'jepe
645 Neka porfirne metnu, odozgo nek prostirke prostru,
Runjave struke nek stave, da imaju čim se ogrnut.
Robinje iz sobe pođu, - u rukama luči im bjehu, -
I brzo nastru one i dvije im postelje spreme.
Tad se sa starcem šaleć progovori brzi Ahilej:
650 "Vani se, starče dragi, izviali, da te svjetovač
Ne vidi ahejski koji, ta oni vazda kod mene
Sjedeć vijećaju svoja vijeća, kako je pravo.
Od njih da koji te vidi u noći crnoj i brznoj,
Mogo bi reći to Agamemnonu, ljudi pastiru,
655 Te bi se predaja mrca odgoditi na dulje mogla.
Nego deder mi kazuj i reci mi istinu pravu:
Koliko dana misliš pokapati Hektora divnog,
Dotle da ni sam ne vojujem ja i da narodu ne dam."
Njemu odgovori zatim starina bogoliki Prijam:
660 "Ako mi hoćeš dati, da Hektora sahranim divnog,
Djelom ćeš time meni ugoditi, Pelejev sine.
Kako smo stisnuti, znadeš, u gradu, daleko je šuma
Da dovezemo drva, a Trojci vrlo se boje.
Mi bismo devet dana u sobama tužili za njim,
665 Deseti dan bismo njega sahranili, gostili narod,
A grob jedanesti dan načinili bismo njemu,
A dan bi dvanesti zašli u borbu, ako bit mora."
Njemu odgovori na to brzonogi divni Ahilej:
"Tako će biti, starče o Prijame, kako si reko,
670 Toliko dana ću borbu, koliko veliš, odgađat."

Reče i desnicu ruku nad člankom Prijamu starcu
Hvati Ahilej, da s' ne bi u duši bojao ništa.²¹
Onda spavati ondje u tr'jemu kućnome legnu
Prijam i glasnik njegov, obojica pametnih misli, -
675 A Ahilej zaspi u složenu dobro čadoru,
A ljepoobrazna uza nj Briseida također legne.

d. Povratak s Hektorovim tijelom. 677-694.

Ostali bogovi već i junaci konjici spahu
Čitavu noć, i san ih savladao bijaše ljupki,
Ali Hermiju boga brzića nije obuzet
680 Mogao san, jer u duši je on promišljo, izvesti
Kako će od lađa starca i prevarit jake stražare.
Čelo glave mu stane i ovu triu besjedu reče:
"Starče, nije ti zlo na umu, kada mi spavaš
Među dušmanima još, Ahilej kada te pušti.
685 Sina si miloga već iskupio i mnogo dao,
Ali bi sinovi tvoji, u domu što ostaše, dali
Ucjenu triput toliku za tebe živa, da sazna
Atrejev sin Agamemnon za tebe i svi Ahejci."²²
Reče, - i starac se tada poboji te oglasnika
690 Probudi; Hermija mazge i konje upregne njima,
Kroz vojsku potjera brzo, i nitko ih spazio nije.
A kad već dođu k brodu na r'jeci ljepotekoj Ksantu,
Koji je prepun virova, a Zeus ga besmrtni rodi,
Onda se Hermija opet na široki povrati Olimp.

3. 40. dan. Oplakivanje Hektora 695-775.

A. Dolazak trupla. 695-718.

695 Zora u šafran-plaštu po zemlji se čitavoj prospe,
Njih dva tjerahu u grad sve ječeć i kukajuć konje,
Mazge pak vožahu mrca, i nitko ih drugi od ljudi
Ne spazi niti od žena, u kojih su pojasi krasni,
Nego ih ugleda samo Kasandra, zlatici slična
700 Afroditi; na Pergam uzašavši zamotri ona
Na kolma oca i s njim glasnika, što više po gradu,

²¹ 671-672. tj. stisne mu prijazno ruku.

²² 687-688. "da sazna za tebe", tj. da si ovdje u ahejskom taboru.

Mrca na nosilma spazi gdje leži, te vuku ga mazge.
 Zakuka ona, i vika po čitavom stane je gradu:
 "Trojci i Trojanke, pođ'te i Hektora vidite divnog,
 705 Ako se ikada njemu veseliste, kad se iz borbe
 Vraćao živ na veselje i narodu i gradu svemu."
 Reče, - te ne htjede nitko u gradu ostati tada,
 Čovjek ni žena, jer bol je goropadan sve ih savladio.
 S onim, što vožaše mrca, kod vrata se sastanu oni.
 710 Prve se čupati stanu za njime gospođa majka
 I mila žena skočiv ka kolima s točkovma krasnim,
 Glavu njegovu držeć, a narod ih opkoli plaćuć.
 Čitav bi oni dan do zalaska samog sunčanog
 Plakali Hektora mrtvog pred vratima, ridali za njim,
 715 Da im iz kola nije ovako rekao starac:
 "Pustite mazge mi proći, a onda se nasitit plača
 Možete, kada kući dovezem Hektora mrtvog."
 Reče, - te oni se rastupe svi i propuste kola.

B. Hektor na odru i plač Andromahin, Hekabin, Helenin. 719-775.

Kad već u dvorove slavne uvezu mrtvacu, na odar
 720 Metnu ga provrtani, pjevače postave uza nj
 Tužnjave započinjače, i naricahu pjevači
 Tužaljku plačnu, a žene iza njih jecati stanu;
 Od njih Andromaha prva bjeloruka tužnjavu počne
 Držeć u rukama svojim ljudomore Hektora glavu:
 725 "Mlad sa života si pošo, o mužu! Udovicu mene
 U kući ostavljaš ti: a dijete nam ludo je jošte,
 Koje smo nesretno mi porodili, a da će ono
 Doći do napona ne mnim; sa vrha prije će ovaj
 Srušit se grad, jer tebe čuvara mu nesta, a ti si
 730 Branio grad nam i djecu spasavao ludu i žene
 Čestite. One će brzo u dubokim lađama otić
 I među njima ja; a mene ćeš, dijete moje,
 Pratiti ti, da ondje nedostojne posiove radiš
 Robujuć tvrdome kom gospodaru; il' će te koji
 735 Za ruku uzet Ahejac i s kule u smrt te jadnu
 Baciti srdeći se, što brata mu nekada Hektor²³
 Ubi il' oca il' sina, jer premnogi zube Ahejci
 S golemom složiše zemljom pod rukom Hektora divnog;²⁴

²³ 735-736. Što se ovdje jadna Andromaha boji da bi se moglo njezinu sinu Astijanaksu dogoditi, to mu se po kasnijem grčkom pričanju i dogodilo kad su Grci osvojili Troju: bacio ga je s kule Ahilejev sin Neoptolem, jer se bojao da bi Hektorov sin mogao nekad osvetiti na njemu smrt svoga oca.

²⁴ 737-738. "zube složiše", vidi 19. pjev., st. 61-62.

740 Blag bo ti ne bješe otac u boju pogubnom, sinko,
Zato i ridaju sada za njime ljudi po gradu. -
Roditeljma si plač neizrečen zado i tugu,
Hektore! A ja tužit i jadovat najvećma imam,
Jer mi umiruć n'jesi sa odra pružio ruke
Nit' si mi mudru riječ izustio, da bih se vazda
745 Sjećala nje, po danu, po noći roneći suze."
Tako plačući reče, a žene jecahu za njom.
Onda tužnjavu tužnu među njima Hekaba počne:
"Hektore, mojemu srcu od sviju draži sinova,
Dok si mi živio ti, i bozima bio si mio.
750 Ali se brinjahu za te u času također smrtnom.
Druge je sinove moje, kad kojega uhvati od njih,
Preko trepetljivog mora prodavao brzi Ahilej
Ili na Samos il' Imbros i Lemnos, koji se puši,
Al' kad iz tebe je život dugo'rtom uzeo mjeđu,
755 Oko groba je druga Patrokla, kog ti mu ubi,
Tebe potezo, al' onog ni tako probudio nije.
A sad mi rosan i svjež u dvorima, Hektore, ležiš,
Onome sličan si sad, srebrnoluki koga Apolon
K njemu pristupajuć ubi strijelama blagima svojim."²⁵
760 Tako plačući reče i tužnjavu pobudi dugu.
Onda Helena treća među njima tužnjavu počne:
"Hektore, mojemu srcu od sviju draži djevera,
Muž je bogoliki moj Aleksandro, koji je mene
Doveo nekad u Troju, - ej da budem umrla prvo!²⁶
765 Ta evo već je meni i dvadeset godina sada,²⁷
Kako otiđoh odande i ostavih svoju domaju,
Ali od tebe zle i pogrdne besjede ne čuh,
Nego kad bi me tko u dvorima karao drugi,
Djever il' jetrva koja krasnohaljka, zaova koja
770 Ili svekrva - svekar ko otac blag mi je vazda -,
Karat me dao nijesi, već vazda si branio mene
Svojom prijaznom čudi i r'ječima prijaznim svojim.
Zato i tebe plačem i sebe jadnicu tužna,
Jer sad nitko mi više u Troji širokoj nije
775 Blag ni prijatelj dobar, i svatko se zgraža od mene."

²⁵ 759. vidi 6. pjev., st. 428.

²⁶ 764. "ej da budem umrla prvo!", Helena dakle žali što se dala odvesti od Parisa (Aleksandra); vidi 2. pjev., st. 356.

²⁷ 765. Samo ovdje kaže Homer da je između otmice Helene i između početka trojanskog rata prošlo deset godina, tj. tako su dugo braća Menelaj i Agamemnon kupili vojsku, i vojska je tako dugo spremala oružje i lađe, dok je mogla krenuti put Troje. Iza toga je prošlo deset godina dok je Troja osvojena i razorena, a poslije toga se Odisej deset godina potucao po svijetu dok se vratio kući. Vidi se dakle da je broj 10 za rečena tri odsjeka vremena uzet simetrije radi.

4. 41-50. dan. Lomača. Spaljivanje. 776-787.

Tako plačući reče, i bezbrojni ječaše narod
Za njom. Tad ljudima Prijam starina besjedu reče:
"U grad vozite drva, o Trojci, ništa se bojat
Zasjede argejske guste sad ne treba, jer je Ahilej
780 Šaljuć me od crnih lađa ovako rekao meni:
Prije pakostit' neće, dok dvanesta ne dođe zora."

Tako im reče, te mazge i konje upregnu oni
U kola pa se brzo pred Trojom kupiti stanu.
785 Devet su dana drva dovozili golemu silu;
A kad vidjelo sv'jeta već deseta osvanu zora,
Onda roneći suze iznesu Hektora smjelog
Na vrh lomače metnu mrtvaca i zapale vatru.

5. 51. dan. Nasipanje grobnog huma. 788-804.

A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
790 Onda se probudi narod pred lomačom Hektora dičnog.
Kad se saberu već i na iskupu kada se nađu,
Najprije žarkastim vinom ugasiše lomaču oni
Svu, koliko dosegnu silovita vatra, a zatim
Braća i drugovi uzmu sakupljati bijele kosti
Ridajuć, bujne im suze niz obraze padahu svima.
795 I kosti, pošto ih skupe, u kovčeg metnuše zlatni,
Porfirnim pokrovcima i tankim pokriše kovčeg;
U jamu iskopanu položiše njega i ozgo
Kamenja velikog gusto naslagaše. Zatim Trojanci
Grobni nasuše hum i metnuše svuda stražare,
800 Da nazuvčari ne bi Ahejci navalili prije.
A kad nasuše hum, tad vraćat se uzmu i onda
L'jepo se sakupe svi i gozbom se goščahu slavnom
Svi u dvorima Zeusu gojenca Prijama kralja.
Tako slavljahu oni konjokrote Hektora daću.

Tumačenje riječi i imena

Afrodita je boginja ljepote i najljepša od sviju boginja. Ona je kći Zeusa i Dione, žena je Hefestova, mati trojanskoga junaka Eneje, kojega je rodila s Anhisom. Ona je na strani trojanskoj, a protivna je Ahejcima. Uzrok toga natuknut je u 24. pjev., st. 29, 30. U kasnije su vrijeme Grci to iskitili i pričali, da su na svadbu Peleja i Tetide (roditelja Ahilejevih) bili pozvani svi bogovi i boginje osim Eride (tj. boginje svađe); zato se ova rasrdi, pa dođe nezvana i baci među boginje zlatnu jabuku s natpisom "najljepšoj". Boginje Hera, Atena i Afrodita držeći svaka za se da je najljepša, posvade se, a Zeus im onda zapovjedi, da odu k mladome pastiru, Prijamovu sinu, Parisu, koji na brdu Idi pase svoja stada, pa će im on presuditi, koja je najljepša. Boginje odu k Parisu, te mu Hera obeća veliko blago i vlast, ako njoj dosudi zlatnu jabuku. Atena mu obeća mudrost i slavu, a Afrodita najljepšu ženu. Paris se privoli Afroditi i dosudi njoj jabuku. Nato se Hera i Atena vrlo rasrde ne samo na Parisa, nego i na njegovu otadžbinu, Troju. S pomoću Afrodite odvede Paris prvu ljepoticu na svijetu, Helenu, ženu Menelajevu, u Troju, i to bude uzrok trojanskoga rata.

Agamemnon je sin Atrejev, brat Menelajev, kralj u Mikenima, vrhovni zapovjednik grčke vojske pod Trojom. Žena mu je Klitemnestra (koja ga je sa svojim ljubavnikom Egistom ubila, kad se vratio kući ispod Troje); sin mu je Orest, kćeri Hrisotemida, Laodika, Ifijana (vidi u 9. pj., st. 142 do 145); Homer ništa ne zna o Agamemnonovim kćerima Elektri i Ifigeniji, o kojima su pričali kasniji Grci.

Ahejci je upravo ime jednoga plemena grčkoga, a Homer ga upotrebljava za sav grčki narod; vidi Argejci, Danajci.

Ahilej, prvi junak u grčkoj vojsci pod Trojom, kralj Mirmidonaca, sin kralja Peleja i boginje Tetide. Sva se Ilijada vrti oko njegove dvije srdžbe; prva je srdžba na Agamemnona, što mu je uzeo Briseidu, - druga je srdžba na Hektora, što mu je ubio najmilijega druga Patrokla. Ali koliko je god Ahilej žestok i neobuzdan u svojim strastima, ipak se njegove obje srdžbe svršuju lijepo i na potpuno zadovoljstvo pjesnikovih slušača: on se s Agamemnonom poslije smrti Patroklove pomiri; to je u 19. pjevanju, a na svršetku 23. pjevanja izriče on veliku pohvalu i priznanje Agamemnonovu junaštvu i tim dokazuje, da se s njim sasvim iskreno pomirio; u 24. pjevanju vidimo Ahileja, kako se dao suzama i molbama starca Prijama umekšati, te mu je predao tijelo Hektorovo, koje je bio odlučio baciti psima, da ga drpaju. Prije nego je Troja osvojena, pade Ahilej u boju smrtno ranjen od strijele brata Hektorova Parisa; sam se taj događaj ne opijeva u Ilijadi, ali je natuknut u 22. pjev. (st. 359, 369), gdje Hektor umirući proriče to Ahileju.

Aid ili **Aidonej** je bog podzemnoga svijeta, kamo dolaze duše, pošto tijelo umre. Kako je smrt mrska ljudima, tako im je mrzak i ovaj bog i žena mu Persefoneja. Aid je sin Krona i Reje, a brat Zeusov i Posidonov.

Ajas; to ime imaju dva ahejska junaka pod Trojom; jedno je sin Telamonov, bratučed (stričević) Ahilejev, on je doveo u lađama čete s otoka Salamine; - drugo je vojvoda Lokrana, sin Oilejev, bio je veliki junak, ali malen stasom, mnogo manji od Ajasa, sina Tela-

monova (vidi 2. pjev., st. 527-529).

Aleksandro je isti čovjek, koji se zove i Paris (vidi tamo); a o dva imena na jednom istom čovjeku vidi u bilješki 6. pjev., st. 402, 403.

Amazonke su ubojite žene, koje u ratu ne ustupaju nikakvim junacima. Mislilo se, da žive u maloazijskoj zemlji Kapadokiji uz rijeku Termodont. Pjesnik im u 3. pjevanju, st. 189. kaže: muškare (tj. muškobane).

ambrosija je jelo bogova, koje daje besmrtnost; ime je izvedeno od pridjeva "ambrotos" (tj. besmrtnan). Bogovi je upotrebljavaju također kao pomast, kao sredstvo za miris i poljepšavanje. Nalazi se i pridjev "ambrosijski", tj. božanski.

Amfitrion, vidi kod "Heraklo".

Andromaha, plemenita, a nesretna žena Hektorova, kći Eetiona, koji je kraljevao u Tebi, gradu pod gorom Plakom, trojanskoj državi na jugu. Ondje življaše narod, kojega Homer (pjev. 6., st. 415.) zove Kiličani: te Kiličane treba dobro razlikovati od stanovnika Kilikije, zemlje na jugoistočnoj obali Male Azije, koje zemlje Homer nigdje ne spominje.

Apolon je bog svjetlosti i proroštva, zove se Feb. Sin je Zeusa i Lete, a brat Artemidin. Prijatelj je Trojanaca, a osobito prvog junaka trojanskog, Hektora. Poslije Homerova vremena postao je Apolon bog sunca (to je u Homera Helije).

Ares je žestoki i nenasitni bog rata, sin Zeusa i Here. Prijatelj je Trojanaca. Pratioci (i sinovi) su mu Dimos i Fobos, a sestra mu je Erida.

Argejci su upravo ljudi iz Argosa (Arga), ali Homer upotrebljava to ime (kao i ime Ahejci) i za sav grčki narod.

Argos (Arg) je grad u Peloponesu, ali Homer upotrebljava to ime također za čitav Pelopones, pače za čitavu Grčku. Još se Argos napose zove ravnica, koja je postojbina Ahilejeva, u Tesaliji, a po tome i čitava Tesalija.

Artemida je boginja lova, kći Zeusa i Lete, sestra Apolonova. To je djevičanska boginja (kao i Atena). Poslije Homerova vremena postala je ona boginja mjeseca, kao što je njezin brat postao bog sunca. Prijateljica je Trojanaca.

Asklepije u Homera je ljekar, kojemu su sinovi ljekari na glasu Mahaon i Podalirij (pjev. 2., st. 731., - 4., st. 194., - 11. st. 518.). U kasnije vrijeme pretvorilo je grčko pričanje Asklepija u boga ljekarstva (u Rimljana Aesculapius).

Atena je boginja mudrosti, različitih vještina, pa i rata. Ona je kći Zeusova (rodila se bez matere, iz njegove glave). I ona je (kao Artemida) djevičanska boginja. Pjesnik je zove i Palada Atena; ime Palada valjada znači: mahačica, a ona maše egidom na pr. u 2. pjev., st. 446-452. i u 5. pjev., st. 738-742.

Atrej, sin Pelepov, brat Tijestov, otac Agamemnona i Menelaja, kralj u Mikeni; vidi u 2. pjev., st. 104-106.

Atrid, tj. Atrejev sin, s grčkim nastavkom *-ides*, koji odgovara našem *-ović*.

Beotija je zemlja u srednjoj Grčkoj; vidi još u bilješki, koja je na početku 2. pjevanja.

bjelokost, t. j. slonova kost, spominje se u Ilijadi i Odiseji nekoliko puta, ali o samome slonu ne zna Homer ništa. Bjelokost su Grci njegova vremena dobivali trgovačkim putem preko Feničana.

Boreja ili **Borej** je sjeverni vjetar.

Danajci je Homeru ime za sav grčki narod, kad ga misli u boju pod Trojom; vidi Ahejci, Argejci.

Dardanci su narod u Maloj Aziji oko grada Dardanije (Troji na sjeveru), srodni su s Trojancima i pripadaju među glavne njihove pomoćnike, vođa im je Eneja. Njihovo se ime do danas sačuvalo u imenu Dardaneli (tj. Helespont). O gradu Dardaniji i o kralju Dardanu vidi u 20. pjev., st. 215-218.

Demetra je boginja usjeva i plodova, mati podzemne boginje Persefoneje. Ne dolazi na Olimp među druge bogove, kao što ne dolazi ni Dionis.

Dimos upravo znači strah, i to strah, koji u ratu spopada ljude. U Homera je Dimos personifikacija toga straha; u društvu je s njim Fobos, koja riječ isto znači; oba su pratioci ratnoga boga Aresa. U 13. pjev., st. 299. kaže se za Fobosa da je sin Aresov, isto će biti i Dimos. Kad su g. 1877. otkrivena dva mjeseca planeta Marta (tj. Aresa), dana su im imena Dimos i Fobos.

Diomed pripada među najveće junake u grčkoj vojsci, kako se vidi iz 5. i 6. pjevanja. On je kralj u Argosu (u Peloponesu), sin Tidejev.

Dionis je bog vinove loze i vina, sin Zeusa i Semele. On ne dolazi među bogove na Olimp, kao što ne dolazi ni Demetra. U kasnija vremena zvali su ga Grci i "Bakhos".

Dodona je grad u Epiru (grčkoj sjeverozapadnoj zemlji, koje Homer ne spominje) s najstarijim proročištem, i to Zeusovim.

Dolopi su grčko pleme u sjeveroistočnoj grčkoj zemlji Tesaliji.

Eak, kralj na ostrvu Egini (Salamini na jugu), sin Zeusov, otac Peleja i Telamona.

egida je strašni Zeusov štit, kojim ugoni u ljude stravu, zato se i zove egidonoša. Egida se opisuje u 5. pjev., st. 738-742. Osim Zeusa nosi je često i Atena. Isprvice je egida bila strašan oblak, iz kojega sipa pljusak i tuča s munjama i s gromovima, pa se to značenje razabira iz 17. pjev., st. 593-595.

Elida je zemlja u sjeverozapadnom dijelu Peloponesa.

Eneja je vođa Dardanaca, jedan od glavnih junaka u vojsci trojanskoj; otac mu je Anhis, a mati Afrodita. Vidi o njemu u 20. pjev., st. 307, 308.

Enija je personifikacija ratne vreve, drugarica boga Aresa.

Enijalije, pridjevnik boga Aresa, kojim se on označuje kao strašni ratni bog.

Epejci su stanovnici sjeverne Elide.

ereb je podzemni svijet, mračno carstvo Aidovo, gdje borave duše pokojnika.

Erida znači upravo: svađa, ali se uzima i kao boginja svađe, koja tjude zavada i podjaruje na rat. Vidi o njoj kod "Afrodita" i kod "Ares".

Erinije su podzemni zli duhovi, koji progone velike grešnike. Homer spominje sad jednu Eriniju, sad nekoliko njih (ne kazujući im pravoga broja): na jednome mjestu (pjev. 21., st. 412.) erinije su kletve roditeljske zločestoj djeci. Kasnije se pričalo, da su tri Erinije, a zvali su ih i Eumenide, tj. blage, jer se one daju ublažiti i prestaju mučiti grešnika, ako se pokaje i očisti od grijeha.

eter je vazda vedri, čisti i svijetli nebeski prostor, koji je nad oblacima i zemaljskim uzduhom.

Etiopci su narod, koji živi na krajnjem Istoku i na krajnjem Zapadu blizu Okeana, dakle su upravo dvoji Etiopci; jedni su i drugi vrlo bogoljubni, zato ih bogovi često pohode.

Etolci ili **Etoljani** su stanovnici Etolije, zemlje u srednjoj Grčkoj.

Eubeja je dugačak otok, koji se tijesno prislanja uz srednju Grčku. Ljudi su na tome oto-

ku mnogo častili Apolona i Artemidu, zato pjesnik u 2. pjev., st. 535. kaže "sveta" Eubeja. **Eur** je jugoistočni vjetar, koji donosi oblake i kišu.

Feb je pridjevaka boga Apolona i označuje ga kao boga svjetlosti.

Feničani su poznati semitski trgovački narod staroga vijeka, koji je sjedio na obali Sredozemnog mora Palestini na sjeveru. Homeru su Feničani dobro poznati, jer su oni sa svojim lađama posjećivali i grčke obale i otoke donoseći na prodaju svakojaku robu iz istočnih strana.

Fobos, tj, strah, vidi kod "Dimos".

Fokejci su stanovnici Fokide, zemlje u srednjoj Grčkoj, Beotiji na zapadu.

forminga je muzička sprava sa žicama.

Frizi (Frigijci) su stanovnici Frigije, zemlje u Maloj Aziji, Troji na istoku. Govorili su osobitim jezikom, kojega Grci nijesu mogli razumjeti, ali je bio indoevropski. Bili su saveznicima trojanski.

Ftija je grad i kraj oko njega u južnoj Tesaliji (sjeveroistočnoj grčkoj zemlji); tu je kraljevao Ahilejev otac Pelej.

Geja je upravo zemlja, a onda i boginja zemlje, po kasnijem pričanju žena Uranova.

Gerenjanin je pridjevaka starca Nestora; ne zna se pravo, što znači; neki misle, da je nekada bio grad u Meseniji (u jugozapadnom Peloponesu) Geren ili Gerenija, u kojem se Nestor ili rodio ili proveo svoju mladost.

glasnik je kao neki javni činovnik, kojemu je služba sazivati ijuđe u skupštinu, držati red, kad se sudi, kad se žrtvuje. Glasnici nose kao znak svoje službe osobiti štap (skeptar), koji u skupštinama daju u ruke onome, koji hoće da govori (koji "ima riječ", kako bismo mi danas kazali). Glasnici stoje pod zaštitom bogova, i služba im je vrlo ugledna.

glavni prijatelj uzima se u ovome prijevodu za Homerovo "kseinos"; to su jedan drugome dva čovjeka, kojima su postojbine razdaleko, a žive u velikom prijateljstvu, te će jedan drugoga svagda lijepo dočekati, kad mu gostom dođe. U ona primitivna vremena, kad nije bilo gostionica, i kad putnik u tuđoj zemlji nije bio siguran za svoj život i za svoje imanje, što ga je sa sobom nosio, bilo je vrlo dobro za svakoga, da ima u tuđoj zemlji "glavnoga prijatelja", koji će ga dočekati i ukonačiti, pa i, ako treba, braniti ga od onih, koji bi htjeli ubiti ga ili oplijeniti. To od prilike znači "glavni prijatelj" i u našim narodnim pjesmama, kako je na pr. u Vuka knj. II. (1845.), str. 227. i knj. III. (1846.), str. 363. - Ne škodi dodati, da "glavno prijateljstvo" ostaje u porodicama, tj. prelazi od otaca na sinove i unuke i praunuke, kako se lijepo vidi iz onoga, što pjesnik govori u 6. pj., st. 212-231. o Diomedu i Glauku.

Gorga je nekakva grdosija strašna pogleda u podzemnom svijetu i na Zeusovoj egidi. Kasnije se pričalo, da su tri Gorge.

Harite su boginje dražesti i milote, dvorakinje Afroditine. Homer spominje poimence samo jednu, Pasiteju (u 14. pjev., st. 269.), a ne kaže, koliko ih je sviju; kasnije se pričalo, da su tri.

Harpije su u Homera upravo personifikacije naglih i žestokih vihara. Poimence spominje pjesnik samo Podargu, koja je mati Ahilejevih konja Ksanta i Balija brzih kao vjetar (pjev. 16., st. 150. i 19., st. 400). U Odiseji se spominju Harpije u pluralu. U vrijeme poslije Homera postale su Harpije nekakve strašne i gladne ptičetine; takove su u Vergilijevoj Eneidi.

Heba je kći Zeusa i Here, sveder mlađahna boginja, na Olimpu dvori ona druge bogove.

Hefest je hromi sin Zeusa i Here, bog ognja i veliki vještak u poslima kovačkim. O njegovoj ženi vidi u bilješki 18. pjev., st. 383.

Hekaba, žena Prijamova, mati Hektorova, osim kojega je rodila još osamnaest sinova; tko joj je otac, a tko brat, kaže se u 16. pjev., st. 717, 718.

hekatomba je, žrtva, kad se u jedamput žrtvuje 100 ovaca ili goveda; ali slabo se kad toliko žrtvovalo, te hekatomba može značiti uopće oveću žrtvu.

Hektor, sin Prijama i Hekabe, muž Andromahe, otac Astijanaksa, prvi junak i najvaljaniji vojvoda u trojanskoj vojsci; zato kad pade u boju, strašno žali za njim sva Troja i svečano mu sahranjuje tijelo (pjev. 22. do 24.).

Helada je grad u Tesaliji i kraj oko njega. U kasnija vremena služilo je to ime za čitavu grčku zemlju. Tako su i **Heleni** u Homerovo vrijeme bili samo stanovnici Helade, a poslije se to ime upotrebljavalo za sav grčki narod.

Helena, najljepša žena na svijetu, kći Zeusova (pjev. 3., st. 199. i 426.); mati joj je Leda (koja se spominje u Odiseji), a po materi je sestra Kastoru i Polideuku (pjev. 3. st. 237.) i Klitemnestri. Bila je žena kralja Menelaja, od kojega ju je odveo Paris (vidi kod imena "Afrodita"), zbog čega je nastao trojanski rat. Pošto je Troja osvojena i razorena, vratila se s Menelajem u Spartu (Lakedemon), kako se vidi iz Odiseje.

Helije upravo je sunce, a onda i bog sunca; kaže mu se i Hiperion.

Hera je sestra i žena Zeusova i po tome kraljica bogova. Neprijateljica je Trojanaca (vidi kod "Afrodita"). Često joj se kaže "volooka", tj. velikih očiju; tako su je valjada u najstarije vrijeme prikazivali.

Heraklo, najveći junak grčki, koji je živio prije trojanskog rata. Grci su o njemu već u Homerovo vrijeme mnogo pričali slaveći njegova junačka djela, a pričali su i poslije. Bio je sin Zeusa i tebanske kraljice Alkmene, kojoj je muž bio Amfitrion; zato mu se u 5. pjev., st. 393. kaže: sin Amfitrionov, ali da je Heraklo upravo sin Zeusov, to se vidi iz 14. pjev., st. 266. i 324.

Hermija je osobiti bog, koji je glasnik bogova i pratilac duša u podzemni svijet, a i na ovome svijetu prati Prijama u čador Ahilejev i iz njega (u pjev. 24.). Iz ovoga se razumije, zašto ga pjesnik zove "skoroteča" (tj. brzi glasnik, iz crkvenoslavenskog jezika) i "provodlač".

Hiperion je pridjevak boga Helija, a znači: sin Višnjega (tj. neba).

Hiron se zove mudri Kentaur, dobar ljekar, učitelj Ahilejev. On se u svemu odvojio od ostalih Kentaura, koji su bili divljaci; zato i kaže pjesnik za nj da je "od sviju Kentaura bolji" (11. pjev., st. 832.).

Hore su boginje godišnjih doba i vratarice na Olimpu.

Ida je planina u Maloj Aziji, trojanskoj državi na istoku; puna je izvora i zvjerinja.

Idomenej, kretska kralj, sin Deukalionov, pripada među najznatnije grčke junake, a po godinama među sredovječne (već je prosjed, vidi u 13. pjev., st. 362.).

Il je sin Trosa, otac Laomedona, djed Prijama; blizu Troje bio mu je grob, koji se nekoliko puta spominje u Ilijadi. Po njemu je prozvana Troja, koja se drugim imenom zove **Ilij**.

Ilitije su boginje, koje pomažu ženama pri porođaju. Homer ih spominje sad nekoliko (ne kazujući točnoga broja), sad samo jednu.

Irida je upravo personifikacija nebeske duge, koja veže nebo i zemlju; tako je lako mogla

postati boginjom, koja donosi poruke od Zeusa bogovima i ljudima. U Odiseji se Irida ne spominje.

Itaka je malen otok u Jonskome moru, Kefaleniji na sjeveroistoku. Tu je stolica države Odisejeve.

Kadmejci su isto što i Tebanci, prozvani su po Feničaninu Kadmu, koji je utemeljio Tebu.

Karci su narod u jugozapadnom dijelu Male Azije; saveznici su trojanski. Homer ih u 2. pjev., st. 867. zove "gruborječni", što znači, da su govorili jezikom, koji je za grčko uho bio neprijatan. Neki misle, da su bili indoevropskoga plemena, a drugi drže, da su bili semitskoga.

Kassandra, najljepša kći Prijamova. Pošto je Troja osvojena i razorena, povede je Agamemnon sa sobom u Mikenu, a što je tamo dočekala, to se kaže u Odiseji 11. pjev. st. 421-423. Poslije Homera pričahu Grci, da je Kassandra bila proročica, ali joj nitko nije vjerovao. Homer o tome ne zna ništa.

Kefalenija je poveliki otok u Jonskome moru; u 2. pjev., st. 631-635. služi to ime (upravo: Kefalenci) za čitavu državu Odisejevu, koja je obuzimala ne samo otok Kefaleniju, nego i drugih nekoliko otoka, pa i komad obale srednjogrčke i peloponeske.

Kentauri su divlji narod u Tesaliji, više su nalik na zvjerove nego na ljude. Homer ih u pjev. 1., st. 268. i u 2., st. 743. upravo zove zvjerovi. U kasnija vremena pričalo se, da su Kentauri bili napola ljudi napola konji (tj. glava i prsi ljudske, a ostalo tijelo konjsko). To je pričanje nastalo otud, što je onaj divlji narod neprestano jahao na konjima.

Kera je vrsta ili način smrti; ljudi umiru različno, jedan ovako, drugi onako, a kako koji umre, to je njegova kera.

Kikonci su trački narod, koji je sjedio na obali južne Trakije.

Kipar je poznati otok u najistočnijem dijelu Sredozemnoga mora. Tu su ljudi od davnina mnogo štivali Afroditu.

Kitera je otok između Krete i južne obale Peloponesa; danas se zove Cerigo. Tu se ljudi od davnina mnogo klanjahu Afroditu.

Kreta je veliki grčki otok u Sredozemnom moru. U Ilijadi se (u 2. pjev., st. 649.) kaže, da je u Kreti 100 gradova, u Odiseji se (19. pjev., st. 174.) kaže, da ih je 90, - svakako ih je vrlo mnogo, i to je dokaz, da je Kreta već u Homerovo vrijeme bila zemlja uvelike kulturna.

Kron je bog, koji je nekad svijetom vladao, otac Zeusa, Posidona, Aida i Here. Zato se Zeus po njemu zove **Kronid** ili **Kronion**, tj. sin Kronov. Kron je upravo jedan između Titeni (Titani), koje je Zeus, pošto je osilio, bacio u Tartar i sebi prisvojio vladu nad svijetom.

Ksant je rijeka u onoj Likiji, iz koje su Glauk i Sarpedon (vidi 2. pjev., st. 877). Isto se tako u istoj zemlji zvao i glavni grad, o kojemu Homer ništa ne zna. Druga je voda Ksant u trojanskoj državi, kojoj je vodi ime i Skamandar. Još je Ksant ime jednom Trojancu (u 5. pjev., st. 152.), - zatim konju Hektorovu (8. pjev., st. 185.) i konju Ahilejevu (16. pjev., st. 149.).

Lakedemon je zemlja u južnom Peloponesu sa glavnim gradom Spartom, gdje vlada Menelaj.

Laomedon je sin Ila, otac Prijama, kralj trojanski.

Lapiti su narod u Tesaliji blizu gore Olimpa.

lav. Tu životinju Homer tako često spominje i tako je vjerno opisuje, da ne može biti

sumnje, da je ona u njegovo vrijeme bila dosta obična u Maloj Aziji i u Grčkoj. Lava je u tim zemljama nestalo tek u doba rimske vlade.

Lelezi (mjesto Lelegi) su narod, koji je sjedio valjada u susjedstvu Karaca. O njihovoj narodnosti ne može se ništa reći. U kasnija vremena nalazili su se Lelezi po različitim grčkim zemljama i po otocima kao ostaci nekoga prastarog naroda, koji izumire.

Lemnos je otok u sjevernom dijelu Egejskoga mora; bio je vulkanske prirode i zato je posvećen bio bogu ognja Hefestu.

Lezbos je otok u Egejskom moru uz maloazijsku obalu, trojanskoj državi na jugu.

Leta (Letoja), boginja, mati Apolona i Artemide, koje je rodila sa Zeusom.

Likija je zemlja u jugozapadnom dijelu Male Azije. Stanovnici su Likijci, saveznici trojanski; vojvode su im Sarpedon i Glauk. Likijci po svoj prilici nijesu bili Indoevropljani, a Grci jamačno nijesu bili, premda neki od Likijaca u Ilijadi imaju grčka imena (ta je imena mogao pjesnik izmisliti). - Od te Likije treba razlikovati drugu Likiju, koja je bila na istoku trojanske države, a na jugu Propontide; Likijcima te zemlje bio je vojvoda Pandar (vidi 2. pjev., st. 824-827. i 5. pjev., st. 105. i 173.).

Lokrani su stanovnici Lokride, zemlje u srednjoj Grčkoj uz eubejski zaliv. Vojvoda im je Oilejev sin Ajas.

lotos je neka vrsta djeteline; - sasvim različna je biljka "lotos" u 9. pjevanju Odiseje.

Mahaon, ljekar u Grčkoj vojsci; vidi kod "Asklepije".

Menelaj (Menelaje), sin Atrejev, brat Agamemnonov, muž lijepo Helene, koju je odveo Paris (vidi kod "Afrodita"), kralj u Sparti.

Menetije (Menetij), otac Patroklov; vidi o njemu u 11. pj., st. 765-803. i 23. pjev., st. 85-88.

Meonci su stanovnici Meonije, tj. zemlje u nutarnjoj Maloj Aziji (u zapadnoj polovini); poslije se ta zemlja zvala Lidija, a glavni joj je grad bio "Sardeis" (lat. Sardes). Meonci su bili saveznici Trojanaca. Nijesu bili Grci, a možda ni Indoevropljani.

Merion, Krećanin, subojnik Idomenejev, veliki junak.

Mikena je grad u Argolskoj zemlji (u sjeveroistočnom Peloponesu), stolica Arteja i Agamemnona. Od toga su se grada sačuvala do naših vremena razvaljine, koje je u drugoj polovini XIX. vijeka iskopavao Nijemac Schliemann i našao veliko mnoštvo dragocjenih starina, od kojih su neke starije od Homerovih vremena.

Mirmidonci su pleme u Ftiji i Heladi, podanici Pelejevi. Njihovu momčad doveo je Ahilej pod Troju i od njih se nije rastajao.

Mišani su valjada srodni s Frizima (Frigijcima), trojanski su saveznici, sjede u zemlji Mišiji, koja je trojanskoj državi na istoku i na jugu. Mišani, koji se spominju u 13. pjev., st. 5., nijesu s ovim sada spomenutim Mišanima istovjetni, već sjede negdje daleko u Trakiji blizu Hipemolga, tj. ljudi, koji piju kobilje mlijeko.

Muze su boginje pjevanja i poezije; u Ilijadi je Muza sad jedna, sad ih je nekoliko (bez točno naznačenog broja). U Odiseji (pjev. 24., st. 60.) kaže se, da je devet Muza, pa tako se pričalo i u kasnija vremena, kad je svaka od njih imala i svoje ime: Talija, Melpomena, Uranija itd.

nazuvčar se u ovome prijevodu uzima za čovjeka, koji nosi na nogama kožne nazuvke, da mu štite golijeni od udaraca štita.

Nejatka, vidi kod "nimfa". **nektar** je slatko, crvenkasto piće bogova.

Nestor, sin Nelejev, kralj u Pilu; mudri starac koji iako ne može više vojevati kao mlađi junaci, ali umije dobro svjetovati, i svi ga slušaju; često priča o svojim junačkim djelima iz mladih godina. S njim su pod Trojom njegovi sinovi Antiloh i Trasimed, a drugih pet sinova ostali su kod kuće; oni se spominju u Odiseji, gdje se spominje i Nestorova žena Euridika i kći Polikasta. Homerovu se Nestoru do danas sačuvala uspomena u svoj prosvijetljenoj Evropi, jer mi najstarijega i najpametnijega člana u kakovom društvu ili zboru zovemo "Nestor", kad hoćemo da ga odlikujemo.

nimfe su mlađahne boginje nalik na vile u našim narodnim pjesmama. Nimfe su kćeri Zeusove, a stanuju po brdima, u gajevima, u pećinama, u moru, pri izvorima (ove se posljednje zovu: Nejatke).

Not je južni vjetar, koji obično donosi kišu.

Odisej, sin Leartov, kralj Itake i Kefalenije, pripada među prve junake grčke pod Trojom ne samo sa svoje hrabrosti, nego i s mudrosti i domišljatosti. Pošto je Troja osvojena i razorena, Odisej se deset godina potucaše po svijetu, dok se kući vratio. O tome potucanju i o povratku pjeva Odiseja, koja je u svojoj cjelokupnosti mlađa od Ilijade (i ne potječe od Homera, kako hoće tradicija od davnina), ali pojedinačnih pjesama o Odiseju moralo je biti već u vrijeme, kad je Homer spjevao Ilijadu. To dokazuju epiteti "stradalac" i "zlopatni", koji se u Ilijadi nalaze za Odiseja (prvi u 8. pjev., st. 97. i u 9. pjev., st. 676., drugi u 11. pjev., st. 466.). Iz Ilijade se ne vidi, da je Odisej stradalac i zlopatnik, ali iz Odiseje se to obilno vidi, i zato su u njoj ti epiteti potpuno jasni; pjesnik Ilijade mogao ih je samo tako upotrebiti, što ih je uzeo iz onih pojedinačnih pjesama o Odiseju, koje su narodu bile dobro poznate. Tako je i ovo: dok je Odisej vojevao pod Trojom, njegov je sin Telemah živio s materom kod kuće kao nejak dječak, koji se ničim nije mogao proslaviti, a ipak se Odisej u Ilijadi na dva mjesta ponosi (u 2. pjev., st. 260. i u 4. pjev., st. 355.), što je otac Telemahov. To je također uzeto zacijelo iz onih pojedinačnih pjesama o Odiseju, koje su poslije ušle u Odiseju; u toj je epopeji Telemah već momak na snazi, vrlo i valjan, kako samo može biti, dakle se otac mogao ponositi takvim sinom. Pjesnik je Ilijade taj ponos prenio iz onih pjesama u svoju epopeju, jer je znao da će njegovi slušači dobro znati, zašto se Odisej ponosi Telemahom.

Okean je voda, što optječe čitavu zemlju (Homer pomišlja zemlju kao veliki kolut): u nj zalazi sunce, mjesec i zvijezde. Riječ "Okean" može značiti i boga te vode; on je izvor svega, i samih bogova ("bogom početak" u 14. pjev., st. 201.).

Olimp je visoka planina između Tesalije i Makedonije. Vrhovi su mu pokriti snijegom i oblacima. Grci su držali da na Olimpu stanuju bogovi.

Paflagonci su stanovnici Paflagonije, zemlje u Maloj Aziji na južnoj obali Crnoga Mora. Bili su saveznici trojanski. Drži se da su bili srodni s Frizima (Frigijcima).

Palada vidi kod "Atena".

pardal je životinja, koja se zove i panter; Homer ju je dobio poznavao, jer je u njegovo vrijeme bila (kao i lav) dosta obična u Maloj Aziji.

Paris ili Aleksandro, sin Prijamov, brat Hektorov. On je odveo Helenu (vidi kod "Afrodita") i tim uzrokovao trojanski rat. Da je njemu suđeno bilo ubiti Ahileja (s pomoću Apolonovom), to proriče Ahileju Hektor umirući (pjev. 22., st. 359, 360.). Homer prikazuje Parisa kao lijepa, mlada čovjeka, prijatelja doduše više ljubavi i svirke, nego rata, ali ne kao kukavicu. Po kasnijem grčkom pričanju zaglavio je Paris kratko vrijeme prije osvojenja Troje od strijele, kojom ga je smrtno ranio Filoktet (o kojemu vidi u 2. pjev., st. 718-725.).

Patroklo, sin Menetijev, najmiliji drug i subojnik (naše bi narodne pjesme rekle: pobratim) Ahileja, s kojim je u kući Pelejevoj živio od rane mladosti (vidi u 23. pjev., st. 84-90., a vidi i 11. pjev., st. 765-785.).

Peon je ljekar bogova na Olimpu, - a **peeon** je pjesma u slavu boga Apolona.

Pelazgi su prastari stanovnici grčkih zemalja neindoevropskog jezika (premda su ih gdje koji pisci držali za Ilire), koji su se kasnije pretopili u Helene, tj. Grke. Pridjev je od toga imena "pelaški".

Pelej je sin Eakov, brat Telamonov, muž boginje Tetide, s kojom je rodio Ahileja. U vrijeme, koje se opijeva u Ilijadi, on je sasvim slab starac (vidi u 19. pjev., st. 334-337. i 24. pjev., st. 486-489).

Pelij je planina u Tesaliji.

Peonci su narod tračkoga plemena, koji živi u Peoniji, tj. u zemlji, koja je sjeveroistočni dio Makedonije. Saveznici su trojanski.

Pergam je tvrđava trojanska, gdje su i kraljevski dvori, ali se to ime upotrebljava i za samu Troju.

Persefoneja je boginja i kraljica podzemnoga svijeta, žena Aidova, strašna i nemila kao i on. Kći je Zeusa i Demetre.

Pierija je zemlja u južnoj Makedoniji oko Olimpa.

Pil je grad u Meseniji (tj. u zemlji, koja je u jugozapadnom dijelu Peloponesu), stolica države Nestorove, ali se i sama ta država zove Pil.

Pita je kraj u srednjogrčkoj zemlji Fokidi, gdje je poslije bio grad Delfi s proročištem Apolanovim.

Plejade su poznatih onih sedam zvjezdica, što ih naš narod zove "vlašići". U kasnija su vremena Grci pričali, da su Plejade sestre, koje su se zvale: Elektra, Meropa, Steropa itd. Narod u Šumadiji drži "vlašiće" za braću, te ih zove: Mika, Mioka, Raka, Raoka, Orisav, Borisav, Milisav. Vidi u knjizi M. Đ. Milićevića: *Život Srba seljaka*, 2. izd., str. 60.

Posidon je bog mora, brat Zeusa si Aida. On je bog "zemljotresac", jer se mislilo, da potresi dolaze iz mora. Prijatelj je Ahejaca, a neprijatelj Trojanaca, i to zato, jer ga je nekad prevario trojanski kralj Laomedon (vidi u 21. pjev., st. 443-457.).

pribjegar uzima se u ovome prijevodu za Homerovo "hiketes", što znači čovjeka, koji u velikoj kakvoj nevolji pribjegne kome moleći ga za pomoć i obranu. U Vukovu se rječniku (a po njemu i u Ivekovićevu) navodi ta riječ samo kao ljudsko vlastito ime: Pribjegar; ali jamačno se može uzeti i kao obična imenica (nomen appellativum).

Prijam, sin Laomedonov, kralj trojanski. U vrijeme, koje se opijeva u Ilijadi, on je vrlo star. Ima vrlo veliku porodicu: 50 sinova i 12 kćeri, a žena dakako nekoliko (ali zakonita žena samo je Hekaba), - dakle gotov harem po običaju istočnjačkih vladara. Po kasnijem pričanju, koje se nalazi u Vergilijevoj Eneidi, pogubio je Prijama Ahilejev sin Neoptolem, kad je Troja osvojena.

Reja, boginja, Kronova žena i sestra, mati Zeusa, Posidona, Aida, Here.

rtnik (rtnik, rtnika); rtnici su oni, koji su u bojnom redu sprijed (kao na rtu); uzeto za Homerovu riječ "promachos", koja isto znači.

Salamina je malen otok u gradu Ateni na zapadu.

Sam je drugo ime za otok Kefaleniju (u Odiseji: Sama); - osim toga zove se Sam i otok u Tračkom moru, koji se kasnije zvao Samotraka. Ima i treći otok istoga imena uz maloazij-

sku obalu, Efesu na jugu, ali toga Sama Homer ne spominje.

Sarpedon, vojvoda Likijaca, iza Hektora prvi junak u trojanskoj vojsci, pada u boju od koplja Patroklova.

Sidon je stari i slavni grad u feničkoj zemlji.

Skamandar je rijeka u trojanskoj zemlji; ime mu je i Ksant.

Skejska vrata vode iz Troje u ahejski oko; "skejska" upravo znači: lijeva.

skeptar (grč. "skeptron") je štap, koji je znak vlasti i službe kraljeva, svećenika, sudaca, glasnika i govornika u skupštini (vidi kod "glasnik"). Skeptar je bio običan podugačak, drven štap, malo ljepše izdjeljan, a mogao je služiti i za sasvim obične poslove; u 2. pj., st. 265. lupa skeptrom Odisej Tersita, a u 18. pjev., st. 556, 557. kralj gleda žeteoce, kako mu žanju žito, gleda "sa skeptrom u ruci", - dakle izišao je sa skeptrom u polje, kako mi danas izlazimo u šetnju sa štapom u ruci. Zbog toga, što skeptar nose kraljevi, pjesnik ih zove "žezlonoše" (tako je u ovom prijevodu uzeto mjesto "skeptronoše", koja se riječ čini manje zgodna).

Skir je otok u Egejskom moru, Eubeji na sjeveroistoku.

Sparta je grad u Lakedemonu, stolica kralja Menelaja.

Sperhij je rijeka u Tesaliji.

Stiks ili **Stig** (adj. stiški) je velika voda u podzemnom svijetu. Njome se kunu bogovi, i to je najveća njihova zakletva, jer kako je Stiks voda u podzemnom svijetu, u carstvu smrti, tako bog, koji se tom vodom kune, predaje sam sebe smrti, ako ne govori istinu.

struka, tj. grub ogrtač (grč. "chlaina").

talent je u Homera neka mala količina zlata (oko 25 grama); u potonja vremena bio je talent mnogo veći i vrijedio je mnogo više.

Tartar je tamna duboka bezdana ispod podzemnoga svijeta, u kojoj su zatvoreni Titeni.

Teba je grad u Beotiji; - druga je Teba postojbina Hektorove žene Andromahe (vidi tamo); - treća je Teba u gornjem Egiptu uz Nil (vidi u 9. pjev., st. 382.).

Telamon, sin Eakov, brat Pelejev, otac većega Ajasa i Teukra, kralj na Salamini.

Telemah, sin Odisejev (vidi tamo).

Temista je boginja rada i zakona.

Tened je otok pred obalom trojanskom.

Tetida, morska boginja, žena Pelejeva, mati Ahilejeva. Otac joj je Nerej, a sestre su joj Nerejke (vidi u 18. pjev., st. 37-52.).

Tetija je žena boga Okeana i s njime zajedno izvor ili početak svega.

Teukar, sin Telamonov, brat većega Ajasa (ali samo po ocu; vidi 12. pjev., st. 371.), znatan junak.

Tidej, sin Enejev, otac Diomedov; o njemu se dosta govori u 4. pjev., st. 372-400., u 5. pjev., st. 801-808., u 10. pjev., st. 285-290., u 14. pjev., st. 113-125.

Titeni (poslije "Titani") su stariji bogovi, sinovi i kćeri Urana i Geje, među njima osobito Kron i Japet. Pošto im je Zeus preoteo vladu, bacio ih je u Tartar.

Titon je sin kralja Laomedona i brat Prijama; zbog njegove ljepote uzela ga je sa zemlje k sebi boginja Eoja (tj. Zora), da joj bude muž.

Trakija je poznata velika zemlja između Makedonije i Crnoga mora; stanovnici su joj

Tračani, narod indoevropske krvi.

Triton je potok u Beotiji; za boginju se Atenu govori: "kod Tritona rođena".

Troja (Ilij) je grad na sjeverozapadnoj obali Male Azije, stolica trojanske države. Taj su grad Grci deset godina podsjedali, dok ga napokon nijesu osvojili i razorili, a onda je dakako propala i država trojanska. Da je uzrok trojanskog rata bila otmica Helene (vidi kod "Afrodita"), to je samo priča. Ako se uzme na um, da je svakome ratu od najstarijih vremena pa do danas svrha grabež i otimačina sa strane onih, koji napadaju, onda se ne može sumnjati, da je to bila svrha i Grcima, kad su zavojštili na Troju; pa i vidimo, da su u onim krajevima, gdje je nekad bila Prijamova država, poslije sjedili Grci (upravo eolsko pleme), dakle u otetoj zemlji.

tronog je kotlić na tri noge za grijanje vode, za miješanje vina s vodom i za druge potrebe.

Tros, negdašnji trojanski kralj, pradjed Prijamov; vidi u 20. pjev., st. 215-240. Njegovo je ime u svezi s imenom grada Troje: isporodi Dardan i Dardanija, Il i Ilij.

Uran upravo znači: nebo (grčki: uranos), ali znači i najstarijega boga, kojemu je (po kasnijem pričanju) žena Geja (tj. zemlja); sinovi su mu i kćeri Titeni (vidi tamo).

Zakint je otok u Jonskome moru Kefaleniji na jugu; danas ga zovu Zante.

Zefir je zapadni vjetar, oštar i studen, donosi obično kišu i snijeg.

Zeus je najveći bog, gospodar čitavoga svijeta, neba i zemlje, glava svih drugih bogova. Posidon i Aid su mu braća, a Hera mu je sestra i žena; među bogovima i boginjama ima njegovih sinova i kćeri (na pr. Apolon, Ares, Artemida, Atena itd.), a ima ih i među smrtnim ljudima i ženama, kako su npr. Dardan, Eak, Heraklo, Sarpedon, Helena itd. Više nego kćeri ima Zeus ljubavnica među smrtnim ženama; neke od njih spominje sam u 14. pjev., str. 317-325. Zeus ne stoji sasvim odlučno ni na strani ahejskoj ni na trojanskoj, on samo nastoji, da se vrši sudbina, da se preko nje ništa ne dogodi. On je bog gromova i munje, zato ima epitete: gromoglasan, višnji gromovnik, munjobija, svjetličar, crnooblačnik, egidonoša (vidi o ovome epitetu kod "egida"). Zeus nije od vijeka: bilo je vrijeme, kad njega nije bilo, kad je svijetom vladao otac mu Kron, a još prije ovoga Uran.